

R. 12883 Bc

TERTIVS TOMVS
CONCIONVM
DE TEMPORE, QVAE
A PASCHA DOMINICÆ RE-
surrectionis ad festum vsque sacratissimi
corporis Christi habentur, nunc
primum in lucem editus.

✠ AVTORE R. P. F. LVDOVICO
Granaten. sacre Theologie professore,
monacho Dominicano.

• Qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi
stelle in perpetuas æternitates.

Danielis, 12.

(*)

OLYSIPPONE,
Excudebat Antonius Riberius, expensis
Ioannis Hispani bibliopole.
Anno Domini,

1576.

Approbatio Examinatorum.

Nos frater Antonius de S. Iomnico sacrae Theologiae in Academia
Combricensi primarius lector, & frater Bartholomaeus Ferreira in
Theologia Praesentatus, & examini librorum, qui alunde importantur, pre-
fectus ex speciali commissione & mandato manu propria subscripto Serenissi-
mi Cardinalis Infantis Henrici, Generalis Inquisitoris in regno Portuga-
liae, perleimus has conciones R. P. F. Ludovici Granateus, sacrae Theolo-
giae professoris, quae à Paschate Dominicae Resurrectionis usque ad festum
sacratissimi corporis Christi habentur: nihilq; in eis offendimus, quod vel
orthodoxae fidei, aut bonis moribus aduerteretur. Ideo eas lignas duximus,
quae prelo mandarentur, quòd eas omnibus diuini verbi concionatoribus,
extenso pietatis cultoribus maxime utiles & salutaris speramus. In cuius
rei fidem nomina nostra subscripsimus. Olyssipone. 1773.

*F. Antonius de sancto
Dominico.*

*F. Bartholomaeus Ferreira,
Praesentatus.*

• Accessit praeterea iuxta sacri Concilij Tridentini decreta
facultas Reuerendissimi admodumq; Illustri Ordinarj
Olyssipontensis.

CAROLO AMPLISS. CARDINALI
 BORKOMEO, ARCHIEPISCOPO MEDIO-
*lauenfi, F. Ludouicus Granatēn. perpetuam in
 Christo felicitatem.*

A est Reuerendissime atq; illustris-
 sime Cardinalis virtutis dignitas &
 elegãtia, vt post Deum O t. Max.
 nihil dignius, pulchrius atq; diuini-
 tius ea mēte sit, qua te reus rebus
 abiectis & proculcatis, se totā in il-
 lius optimi parentis obsequium &
 amorem sic adixit, vt in uido mor-
 tua, illi solum uiuat, illi militer, illi
 paret, illum semper intueatur, in
 illius se dilectiōnem totam effun-
 dat, in illius contemplatiōne dies noctesque impētia sit, ex illius
 præscriptiōne actiones omnes & vitium moderetur: nihilq; aliud
 aut cogitet aut moliator, quam vt illi omnibus in rebus placeat,
 illiq; gratissima fiat. Huius autem anima pulchritudo sic corpo-
 reis oculis cerneatur, quis sui amores excitaret? Quis enim vir-
 tutis decus & elegantiā vel in hoste etiam non suspicuit, non
 diligit, non inuenit? Est ne quicquam in tota hac mundi fabri-
 ca, quā nuncue mur oculis, christiana virtute & pietate speciosius
 atque sublimius? Præfecto nihil. Fugit res in caula extitit
 Cardinalis amplissime, vt ego te longe positum atque ignotum
 (ā quo neque literas aut mandata acceperim, neque a te quicquam
 tuam in odore mihi esse delectatus, & absentē absens diligere atq;
 obseruare, & absidiuas etiam pro te preces (quales unquam illi)
 ad Dominum funderem iam pridem scitis sciam. Nec hoc quo tidia-
 no officio cōtentus, has etiam literas ad te mittere, & hęc testimō-
 cionū nostrarū tomum, quæ a Dñi a resurrectione ad resū vique
 sacratissimi corporis Christi decurrūt, in huius erga te pietatis &
 obseruatiōe meæ testimonium dicere volui. Quod cōlibet tuis se-
 cti, quoniā in his cōtomibus plura, quā in alijs, de misterio Chri-
 sti, de p̄tissimo redēptiōis nostre beneficio, de que in ultra in hęc
 gelicis lectōribus, quæ hoc tēpore recitatur, scripta sunt, tractare
 necesse fuit. Quo d argumenti generis, cum Redēptoris si in ore
 flagrant (in quorū te is numerū singulari benignitate nā aluit)
 constat

Constat esse gratissimum. Quo etiam argumento hereticorum ca-
luniam depellere possumus, qui nos furēter accusare solent, quod
parum Christi gratiæ & redemptionis eius beneficio tribuamus.
Ino vero illi totum Christi mysterium & beneficiū sceleratē per-
uertūt, dum ex eo opere, quo Dei filius nos puros & immaculatos,
suaq; paciētiæ & obediētiæ sectatores efficere voluit, ipsi otiosi,
lasciuendi, atq; stertendi ansam arripiunt, solaq; eius gratia, inani
tantum fiducia cōcepta, sine vlllo penitentiæ labore, aut bonorū
operum studio, salutem sibi amētissimi homines pollicentur: nec
eos illud Dñi fulmē perterrefacit, quo in extremo iudicio a se im-
probos in tartarū præcipitabit, quod benignitatis & misericordiæ
opera neglexerint: nec mouet vox illa Pauli, quæ docet, nō audi-
tores legis, sed factores apud Deū esse iustificādos: nec fatuarū vir-
ginum exēplum, quæ cum puram & incorruptam fidei lapidē
haberēt, quia tamē charitatis & misericordiæ oleū non habuerūt,
ab ipsis cæli foribus repulse sunt. Nos igitur seruo Christi capitis
nostri gratiā magnificamus, quam & infinita esse, & infinitis secu-
lis (si essent) profuturam cōfitemur, qua & flagrantissimo eius a-
more inardescimus, & in solidam ac firmam spem meritis atq; de-
loribus eius innixi erigimur, & ad humilitatis, lenitatis, paciētiæ,
obediētiæ, cæterarumq; virtutum eius imitationē, quæ singulari
quadam ratione in ipsius passione potissimū elucet, accendimur
& inflāmur. Ad has igitur virtutes, nō ad inanē hereticorū fidu-
ciam, bonorum operū studio vacuam, passionis Dominicæ contē-
platione & exēplo excitamur. Ad hoc enim nos Petrus Apostolus
hortatur cum ait: Christus passus est pro nobis, vobis relinquit
exēplum, vt sequamini vestigia eius, qui peccatum non fecit, nec
inuentus est dolus in ore eius; qui cum malediceretur, non maledi-
cebat: cum pateretur, non cōminabatur. Verūm de his hæcenus.
Accipe igitur Cardinalis amplissime ea volūtatis propēsiōne mu-
nusculum hoc nostrū, qua tibi dicatur: & studium studio, atq; be-
nevolētiā tua erga me benevolētia (si ita mihi loqui fas est) pē-
sare curato. Recolo autē Hieronymū Spatianum, & Ioānem An-
dread Caligarium tui studiosissimos, virtutumq; tuarum præco-
nes me ad hoc officium præstādum fuisse adhortatos. Sed ego ta-
men sine vllius hortatu hoc pietatis & obseruantię erga te meæ
æternum pignus iam dudum cfferre decueram. Christus autem
Dñs, qui te ista religione, ista tam præclara virtutis indole dona-
uit amplitudinem tuam nobis & Ecclesiæ suæ quam diuissime
seruet incolumem. Vale.

PRIVILEGIO DE ARAGON.

OS dō Felipe por la gracia de Dios Rey de Castilla, de Aragon, de las dos Sicilias, de Hierusalẽm, de Vngria, de Dalmacia, de Croacia, de Leon, de Nauarra, de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galicia, de Mallorca, de Seuilla, de Cerdeña, de Cordona, de Corcega, de Murcia, de Iacn, de los Algarues, de Algezira, de Gibraltar, de las Islas de Canaria, de las Islas Indias y tierra firme del mar Oceano, Archiduque de Austria, duque de Borgoña, de Brabant, y de Milan, Conde de Barcelona, de Flandres y de Tirol, señor de Vizcaya y de Molina, duque de Athenas, y de Neopatria, conde de Rossellon, y de Cerdeña, marques de Oristan y Gociano. Por quanto vos fray Luy de Granada de la orden de sancto Domingo, segun por vuestra parte nos ha sido referido, tenéis escriptos y copuertos algunos libros en Latin y en Romance de doctrina prouechosa, los quales deseais hazer imprimir poco a poco: portanto nos fezistes supplicar muy humilmente fuiessemos seruido daros licencia para ello en los nuestros reynos y señorios de la corona de Aragon, con prohibiõ que ningun otro por tiempo y espacio de diez años los pudiese imprimir, ni hazer imprimir, ni vender, ni llevar los a vender, ni otras partes en los dichos nuestros reynos y señorios de la corona de Aragon, sin vuestra licencia, orden y comission, o de quẽ vuestro poder viere, siendo primero los dichos libros vistos, examinados y aprouados, cõforme a los decretos del sancto Concilio Tridentino, y como mas nos pareciere, y no de otra manera. Y nos atendiendo lo sobredicho, auemos tenido por biẽ cõceder a vuestra peticiõ en la manera infrascripta. Por ende cõ tenor de las presentes, de nuestra cierta ciencia y real authoridad, deliberadamente y consulta, damos licencia, permiso & facultad a vos el dicho fray Luy de Granada, y a quẽ vuestro poder tuiere, que por tiempo de diez años, contaderos del dia presente & infrascripto en adelante, podays imprimir, o hazer imprimir en qualquier ciudades, villas & lugares de los dichos nuestros reynos y señorios de la corona de Aragón, al impresor, o impresores que quisiereis, los dichos libros q̄ teneyes escriptos y copuertos, en Latin, o en Romance, o qualquier dellos. Cõ esto empero, q̄ antes que se impriman sean traydos a este nuestro sacro supremo y real Cõsejo, para q̄ los mandemos ver y reconocer, y vistos, reconocidos & aprouados, y no de otra manera los podays imprimir y hazer imprimir. Y despues de impresos queremos q̄ asy mismo se traygã al dicho Cõsejo, para q̄ se cõproue cõ los originales que aueremos mandado examinar, y serã aprouados los quales yã tubricados de mano de nuestro lugar teniente de prothonotario, o de algũ otro secretario nuestro, o escriuano de mandamiento, por ver si estarã cõformes cõ ellos y vistos y cõprobados se os de licencia para los veder. Prohibido, segun que cõ las presentes prohibimos y vedamos q̄ ninguna otra persona los pñeda imprimir, ni hazer imprimir, ni llevar impresos de otra parte a los dichos reynos & señorios, sino vos el dicho fray Luy de Granada, o la persona, o personas q̄ vuestro poder tuierẽ, por tiempo de los dichos diez años, (sopena de dozientos florines de oro de Aragón, y perdido muelto de moldes & libros divididera en tres yguales partes, una a nuestros reales cõfres, otra para vos, y otra para el acaudador. Mandando con el mismo tenor de las presentes de la dicha nuestra cierta ciencia y real authoridad, a qualquier lugar tenientes y capitanes generales, regentes de las chancillerias, regente el ofiçio y portantes vezes de general governador, alguaziles, porteros, y en que

ros, y otros qualesquier oficiales y ministros nuestros mayores y menores; en lo de enos nuestros reyno, & señorios de la corona de Aragon, conituidos y conitaderos, y a sus lugaresientes y regentes los dichos officios, to menor rument de nuestra ra & indigna coe y pena de mil honnes de oro de Arago de los bienes del q lo contrario hiziere exigieros. & a nuestros reales cotres aplicaderos, que la presente nuestra licencia y coeccion, y todo lo enella co tenido, regan, guarden, y obserues: tener, guardar, y obseruar hagan, sin con tradicion alguna, si nuestra gracia les es clara: y demas de nuestra ra & indig na coe, en la pena tobre dicha de fiesan no encoerir. Fu testimoio de lo qual mandamos despachar los presentes co nuestro sello real como en el dorso se la da. Dada en Madrid a xxiij. dias del mes de Setiembre, año del nacimiento de nuestro Señor, de mil y quientos toenta y dos.

Y O E L R E Y.

His Rex mandauit mibi Vidaco Talayero Vis, per don Bernardū Vicecancellarium, comitem generale in thesaurariā, Loris, Sentis, Sapena, & Campi, Regentes Cancellarium, & me pro conseruatore generali.

<i>Vidit don Bernardus Vicecanc.</i>	<i>Vidit Loris Regens.</i>
<i>Vidit Comes generalis thesaurarius.</i>	<i>Vidit Talayero pro coferuat gñali.</i>
<i>Vidit Sentis Regens.</i>	<i>Vidit Sapena Regens.</i>
<i>Vidit Campi Regens.</i>	

T A S S A.

YO Gonçalo Pumarejo secretario del conejo de su Magestad hoy se que los tenores del Conejo de su Magestad tassaro el libro que con su licencia hizo imprimir fray Luys de Granada de la orden de sancto Domingo, intitulado Sermones de fray Luys de Granada, a tres marauedis el pliego en papel: y a este precio, y no mas le dieron licencia para le poder vender, con que antes que le venda imprimi esta tassa al principio del dicho libro. En fe de lo qual para que dello conste di esta fe firmada de mi nombre. Fe cha en Madrid a quatro de Hebrero, de 1576.

Gonçalo Pumarejo.

Licencia del Consejo Real.

ON Phelipe por la gracia de Dios, Rey de Castilla, de Leon, de Aragon, de las dos Sicilias, de Ierusalem, de Navarra, de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galicia, de Mallorca, de Sevilla, de Ceidera, de Cordoua, de Corcega de Murcia, de Iaca, de las Algarues, de Algezira, de Gibraltar, conde de Flandes, y de Tirol, &c. Por quanto por parte de vos fray Luys de Granada, de la orden de sancto Domingo, nos ha sido fecha relacion, q̄ de mas de los dos tomos de sermones que auades compuesto, desde la primera Dominica del Aduento hasta el fin de la Quaresima, que por nos auia sido vistos, examinados y aprobados, auades compuesto otro tomo de sermones, de q̄ hizistes presentacion, q̄ era de todo el otro tiempo del año. Por ende q̄ nos fuillicitauide, se mandásemos ver y examinar, y siendo tal os mandásemos dar licencia para le poder imprimir, y veder en estos nuestros Reynos: y para poder meter del Reyno de Portugal los libros que aelli se auan impresos, a sí como por nos se os auia concedido en los otros dos tomos, o como la vuestra merced fué. Lo qual visto por los del nuestro Consejo, y como por tu mandado se hizieron las diligencias que la pragmatica por nos nueuamente hecha sobre la impresión de los libros de homeniage de verdad, q̄ deuitamos mandar dar esta nuestra carta, en la dicha razon, y nos tuuimos lo por bien. Y por la presente os damos licençia y facultad, para que por esta vez vos, o la persona que vuestro poder vriere, podais imprimir el dicho libro q̄ de suso se haze mencion por el original q̄ en el nuestro Colejo se vio, que va rubricado y firmado al cabo de Pedro de Marmol nuestro escrivano de camara de los q̄ en el nuestro Consejo residen. Y así mismo damos licencia para q̄ podais meter y meterays en estos nuestros Reynos de Castilla del Reyno de Portugal los libros que en el dicho Reyno ouieredes impreso de los dichos sermones, sin por ello caer ni incurrir en pena alguna, conq̄ antes q̄ le vedays le traygays al nuestro Colejo, juntamente cō el Original para q̄ se escrija con el, y se os tasse el precio q̄ por cada volumen ouieredes de auer, so pena de caer y incurrir en las penas contenidas en la dicha pragmatica y leyes de nuestros Reynos. De lo qual mandamos dar y dizeis esta nuestra carta sellada cō nuestro sello, y librada por los del nuestro Consejo. Dada en la villa de Madrid a doze dias del mes de noviembre de 1575.

<i>D. b̄s. Segobien.</i>	<i>El licenciado</i>	<i>El licenciado</i>	<i>El licenciado Ro-</i>
	<i>Fuen mayor.</i>	<i>Cuencas.</i>	<i>digo Vazquez de</i>
<i>El doctor Francis-</i>	<i>El doctor Luys</i>	<i>El licenciado Co-</i>	
<i>co de Padilla.</i>	<i>de Molina.</i>	<i>uençias.</i>	

Yo Gonzalo Pumarín secretario de camara de su Magestad, la he escrivir por su mandado, con acuerdo de los de su Consejo.

EL REY.

POr quanto por parte de vos fray Luys de Granada de la orden de sancto Domingo, nos ha sido fecha relacion, que de mas de los dos tomos de sermones que auades compuesto desde el primer Domingo del Aduiento, hasta en fin de la Quarelma, auays compuesto otro tomo de sermones de todo el otro tiempo del año, suplicandonos, que teniendo consideracion a lo que en ello auays trabajado, y a la utilidad que dello se sigue al seruicio de nuestro Señor, y a q̄ esta visto y aprobado por los del nuestro Consejo, os diessemos licencia, y mandassemos, que vos o la persona, o personas que vuestro poder tuieren, y no otras algunas lo puedan imprimir, ni vender en estos nuestros Reynos, ni traerlo a vender de fuera dellos, o como la nuestra merced fuesse: y nos tuuimos lo por bien. Y por la presente os damos licencia y facultad, y mandamos, que vos, o la persona, o personas que vuestro poder para ello huieren, y no otras algunas, puedan imprimir y vender, ni impriman, ni vendan los dichos libros en estos nuestros Reynos, por tiempo de diez años, contados desde el dia de la fecha della en adelante, a pena que qualquier personas que sin tener vuestro poder lo imprimieren, o hizieren imprimir, y le vendieren, o hizieren vender, pierdan toda la impressiõ que hizieren, o vendieren, y los moldes y aparejos con que lo hizieren, y mas incurran por cada vez que lo contrario hizieren en pena de cinquenta mil maravedis, de la qual la tercia parte sea para nuestra camara y fisco, y las otras dos por mitad, para el juez que lo sentenciare, y el denunciador. Y mandamos, que cada pliego de molde deste tratado se venda al precio que por los del nuestro Consejo fuere taxado. A los quales, y a los presidentes y oydores de las nuestras audiencias, alcaldes, alguaziles de la nuestra casa y corte, y chancillerias, y a todos los corregidores, asistentes, gouernadores, alcaldes mayores, y ordinarios, y otros juezes y justicias qualesquier de todas las ciudades, villas, y lugares de estos nuestros Reynos y señorios: así a los que agora son, como a los que serán de aqui adelante mandamos que vos guarden y cumplan esta nuestra cedula, y merced, que así os hacemos: y contra el tenor y forma della, ni de lo en ella contenido, no vayan, ni paslen, ni confiantan yr, ni passar por alguna manera. Fecha en el Pardo a. xiiij. dias del mes de Deziembre, de. 1575.

YO EL REY.

Por mandado de su Magestad.

Juan Vazquez.

AD LECTOREM.

Primæ editiones, amice lector, quarum exëplaria manu scripta sunt, vix possunt, etiam si solertem Correctorem adhibeas, mēdis aliquot caere. Quocirca patienter hanc molestiā & qui scribimus, & qui aliena scripta legimus, ferre debemus. Quin etiam in hac parte scribentis quāvis legentis deterior conditio sit, quem se pe lector, nisi errata cōsulat, imperitiæ acculit. Vnum ē multis proferam exemplum: Pagina. 50. linea. 5. Pisces dicuntur in aqua re- que ferre velut in naturali suo loco, hoc paratim dicatur. Vbi igitur prudens lector quid simile deprehenderit, errata cōsulat. Huic enim incōmodo hac ratione (quando aliud non superest remedium) mēderi solemus: quāvis errata nonnulla, quæ intoleranda videbantur, calami officio atq; labore sustulimus.

¶ Errata sic corrigito.

¶ Pagina. 20. li. 16. à fine, permouere, lege promouere. ¶ 24. li. 1. portis paciētia, le. fortis & multa paciētia ¶ 30. li. 1. naturali suo, le. naturali suo loco. ¶ 48. li. 9. à fine, sit cōmune, le. sit cōmune. ¶ 101. li. 5. super eas, le. super ea. ¶ 101. li. 6. patet eas, lege, ea. ¶ 137. li. 1. hominis, le. homini. ¶ 137. li. 11. à fine, domi sua, le. domum tuā. ¶ 144. li. vltima, manna, le. man. ¶ 145. li. 1. & hec vos, le. & ob hoc vos. ¶ 148. li. 6. ratione, le. oratione ¶ 15. li. 17. cupedia, le. cupidiz. ¶ 159. li. 12. à fine nec, leg. non. ¶ 170. li. 7. à fine, mundabit, lege mundabit. ¶ 174. li. 4. quia dixit, le. qui dixit ¶ 177. li. 16. venit, le. veniet. ¶ 197. li. 5. peregrinos, le. peregrini. ¶ 233. li. 8. vt non fastidiat, le. vt fastidiat. ¶ 235. li. 12. ex sententia, le. hęc sententia. ¶ 271. li. 5. à fine, ab orationem, leg. ad orationem. ¶ 277. li. 19. cōstantis, le. cōstantia. ¶ 290. li. 3. de medita, le. in Medita. ¶ 290. li. 16. est stridor, le. & stridor. ¶ 310. li. 18. con suum, le. cor suum ¶ 312. li. 16. auferet, le. auferret ¶ 326. li. 11. carnis, le. carni. ¶ 337. li. 7. à fine, inebriatur, leg. inebriabitur. ¶ 356. li. 9. describit, le. scribit. ¶ 367. li. 9. à fine qui, le. Qu. ¶ 384. li. 2. obedientie, le. obedientia. ¶ 408. li. 18. à fi. cumis, le. cumis ¶ 408. li. 9. fit roma, le. fit ¶ 424. li. 4. tribulationes, le. tribulationem ¶ Pag. cæcia li. 2. accipit, le. accipit. ¶ 439. li. 9. debet deuotior, le. debet esse deuotior. ¶ 441. li. 3. nec, le. non. ¶ 452. li. 7. Sponforem, le. spōforem. ¶ 461. li. 19. à fine, terrena, le. terrenarum. ¶ 462. li. 16. produceret, le. procederet. ¶ 463. li. 18. à fine, temperant, le. temperat. ¶ 463. li. 17. contulit, le. confert. Eadē linea, tanquā, le. tanat. ¶ 466. li. 18. infirmus, le. infimus. ¶ 469. li. 2. maternum, le. matris. ¶ 471. li. 6. infirma, le. infima. ¶ 474. li. 7. debemus, le. debeamus. ¶ 509. li. 6. collocata, le. collata. ¶ 520. li. 3. tute, le. tute. ¶ 529. li. 1. mane, le. mane. ¶ 534. li. 14. editas, le. editor. ¶ 535. li. 13. vita, le. via. ¶ 536. li. 19. militari, le. militari. ¶ 541. li. 4. Pinna, nouim, le. Pinna morfu. ¶ 558. li. 18. notitia, lege notitiam. ¶ 560. li. vltima, qui omnia, le. quia inter omnia ¶ 572. li. 16. futendum, lege fatendum. ¶ 581. li. 11. à fine, renasci, le. nasci ¶ 587. li. 6. corporis, lege corporei. ¶ Pag. 631. li. 14. à fine, inexplicabilis, le. inexplicabit. ¶ 631. li. 13. à fine, sacramento, le. sacramenti. ¶ 640. li. 15. spei, le. speciei. ¶ 655. li. 3. à fine, honestatis, le. honestatis. ¶ 668. li. 2. à fine, aliudē, le. distidē.

AD LECTOREM.

Priusquam in omnia Resurrectionis mysterium tra-
dere incipiam candidè Lector, libet hanc sacratissi-
ma n diem alacritatis & gaudij plenissimam, pulcherrimi-
s his Lactantij Firmiani carminibus salutare: quæ
non parum spiritualem animi tui letitiam excitare po-
terunt.

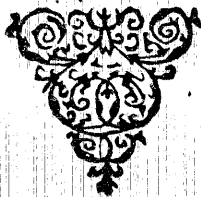
Salve festa dies toto venerabilis ævo,
Qua Deus infernum vicit, & astra tenet.
Tempora florifero rutilant ac tincta sereno,
Et maiore poli lumine porta patet.
Altius igniuomum solem cæli orbita ducit,
Qui vagus oceanus exit: & intrat a pæas.
Armatus radiis, elementa liquentia luans,
Hac in nocte breui tendit in orbe diem
Splendida sincero producant æthera vultu,
Letitiamq; suam sydera clara probant.
Terra seax vario fundit munuscula cultu,
Cum bene venarit, reddit & annus opes.
Mollia purpureum pingunt violaria campum,
Præta virens herbas, & micat herba comæ.
Paulatim subeunt stellantia lumina florum,
Floribus arident gemina cuncta suis.
Semine deposito late seges exilit aruis,
Spondens agricolæ vincere posse famem,
Caudice deserto lacrymat sua gaudia palmes:
Vnde merum tribuat dat modò vitis aquam.
Cortice de matris tenera lanugine surgens,
Præparat ad partum turgida gemma sinum.
Subque hyemis tempus foliorum cruce refuso,
Iam reparat viridans frondea bræta nemus.
Constructura fauos apis hinc alucaria linquens,
Floribus instrepitans poplite mella rapit.
Ad cantus reuocatur avis, quæ carmine clauso
Pigrior, hyberno frigore muta fuit.
Hinc pælowiela suis attemperat organa cannis,
Fitq; repercusso dulcior aura melo.
Ecce renascentis restatur gratia mundi,
Omnia cum domino dona redisse suo.
Nanque

*Nanque triumphanti post tristia tartara Christo,
Undique fronde nemus, gramina flore fauente.
Legibus inferni oppressis, super astra meantem
Laudent rite Deum lux, polus, arua, fretum.
Qui crucifixus erat, Deus ecce per omnia regnat.
Dantq; creatori cuncta creata precem.
Mobilitas anni, mensum, lux alma dierum,
Horarum splendor, stridula cuncta fruente.
Hinc tibi sylua comis, plaudit quoque campus aristis:
Hinc grates tacito palmite vitis agit.
Hinc tibi nunc auium resonant virgulae surro,
Has inter nimio passer amore cano.
Christe filius rerum, bone conditor, atque redemptor,
Vnica progenies, ex deitate patris:
Inexcitabiliter manans de corde parentis,
Verbum subsistens, & patris ore potens.
Aequalis, concors, socius, cum patre coeuius,
Quo sumpsit mundus principe principium.
Aethera suspendis, sola congeris, aequora fundis,
Quaeque locis habitant, quae moderata vigent.
Qui genus humanum cernensmersum esse profundo,
Vt hominem eriperes, es quoque factus homo.
Nec nostro tantum voluisti de corpore nasci,
Sed caro quae nesci pertulit atque mori,
Functis exequias patris nouus auctor & orbis,
Intra mortis iter dando salutis opem.
Tristia cessarunt inferne viacula legis,
Expauitq; chaos luminis ore premi.
Depereunt tenebrae Christi fulgore fugatae:
Aeternae noctis pallia crassa cadunt.
Solicitam sed redde fidem precor, alma potestas:
Tertia lux redijt, surge sepulchre meus.
Non deceat vt vili tumulo tua membra tegantur:
Non precium mundi villia saxa prominent.
Indignum est, cuius clamantur cuncta pugillo,
Vt tegat inclusam rupe vetante lapis.
Lintea tolle precor, sudaria linque sepulchro:
Tu satis es nobis, & sine te nihil est.
Solue catenas inferni carceris umbras,
Et remoua sursum quicquid ad ima ruit.*

Redde

Redde tuam faciem, videant vñ secula lumen:
 Redde diem, qui nos te moriente fugit.
 Sed plane implesti remeans pie victor Olympum,
 Tartara pressa iacent, nec sua iura tenent.
 Infernus insaturabiliter caua guttura pandens,
 Qui raperet semper, sit tua prada Deus.
 Eripis innumerum populum de carcere mortis,
 Et sequitur liber, quò suus autor abis.
 Enomit absorptam pauidè fera bellua plebem,
 Et de fauce lupi subtrahit agnus oves.
 Hinc tumulum repetens post tartara carne resumpta,
 Belliger ad caelos ampla trophæa refers.
 Quos habuit pœnale chaos, iam reddidit iste,
 Et quos mors peteret, hos noua vita tenet.
 Rex sacer ecce tui radiat pars magna trophæi,
 Cum puras animas sacra lauacra beant.
 Candidus egreditur nixidus exercitus undis,
 Atque vetus vitium purgat in amne nouo.
 Fulgentes animas vestis quoque candida signas
 Et grege de niueo gaudia pastor habet.
 Additur hac felix concors mercede sacerdos,
 Qui dare vult domino dupla talenta suo.
 Ad meliora trahens gentili errore vagantes,
 Bestia ne raperet, munit ouile Dei.
 Quos prius Eua nocens infecerat, hos modo reddit
 Ecclesie pastor ybere, latte, sinu.

Alludit ad
 baptismũ,
 & candidã
 vestẽ quã
 dabitur
 baptizatis
 in die Pas-
 chę.

IN DIE SANCTO

PASCHÆ CONCIO

PRIMA, IN QVA LECTIO

Euangelica explanatur,

THE. Iesum quæritis Nazarenum crucifixum, surrexit, non est hic : sed ite & dicite discipulis eius & Petro, quia præcedet vos in Galilæam. Marc. ultimo.

A

Acratissimis his die-

bus, fratres dilectissimi, quibus Dominica resurrectionis gaudiū festis laudibus letabunda celebrat Ecclesia, nulla vox frequentius auditur, quàm quæ nos ad eiusdem gaudiij communionē inuitat. Hinc toties versiculus ille reperitur. Hæc dies quæ fecit Dominus exultemus & letemur in

B

Bea. Erunt autem fortasse multi, qui hodie latentur: sed non eo modo, quæ nos Apostolus letari præcipit, cum ait: *Gaudete in Domino semper: iterum dico gaudete.* Non gaudent autem hoc modo, qui ob id solum gaudent, quod ieiuniorum & penitentiæ laboribus finem hodiernus dies attulerit: quod iam carnibus ingurgitari, quod cum libuerit, edere, ludere, & liberius vivere liceat: quo sç; iam à confessionis pudore & molestia liberi sint. Qui enim in hoc modo gaudent, neq; in Domino gaudent, neq; de **CHRISTI** resurrectione gaudēt. Nihil enim habet sancta hæc lætitia commune cum ea, quæ ex his rebus nascitur, quas ve

C

C**HRISTVS** Dominus ex hominū pectoribus extraheret, tot iniurias & ludibria pertulit, & tam multos labores molestiasq; tolerauit. Vbi enim terrena gaudia penitus dominantur & vi-

gent, hæc sancta lætitia locum non habet: quæ carnis voluptati- **A**
 bus infensa & inimica est. Quinam ergo tâx huius lætitiæ par-
 ticipes erunt! Primum quidem illi, quorum spes & gloria simul
 cum CHRISTO resurrexit. Hoc enim modo sanctus Propheta
 gaudebat cum diceret: Cor meum & caro mea exultauerunt in
 Deum vivum. Cur ita gaudes in Deo vivum? Nimirum quia illo re-
 surgente & in æternum vivente, resurrexit cum illo salus mea, fe-
 licitas mea, & spes mea, quæ concidere nunquam poterit: ut po-
 te quæ illo, hoc est, solidissimo nitatur fundamento. Habent igitur
 iusti hodie, cur merito gaudere debeant.

Habent quoque eandem lætitiæ causam & peccatores, si tamè
 ipsi quadragesimali penitentiâ veteres peccatorum sordes diluerunt,
 pristiniq; hominis vetustate deposita, in novam vitam animati,
 cum CHRISTO Domino surrexerunt. Tales igitur huius tanti **B**
 muneris gratia merito exhilarantur, quando de vnoquoque, ipso-
 rum dici potest, quod de luxurioso filio dictum est: Mortuus erat,
 & revixit: perierat, & inventus est. An non igitur laetari merito
 debet, qui se invenit quem perdidit? quiq; fugata morte ad
 celestem vitam ineffabili redemptionis dominicæ sacramento ex-
 citatus est: Tales igitur, quibus salus animæ suæ chara est, qui ni-
 hil ea pretiosius docuit, qui nihil eius salutis antefecerit, qui a pec-
 cati morte per CHRISTI gratiam excitati, & in novam vitam
 animati, & spiritali sensu præditi sunt, dignam de hoc myste-
 rio concipiunt lætitiâ. Ut autem in horum felicissima sorte nos
 quoque hodie computari mereamur, cœlestem opem sacratissimæ
 Virginis interuentu suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

IN lectione sancti Evangelij, fratres charissimi, magnum ve- **C**
 ritæ charitatis exemplum tres istæ sanctæ femine, quæ cum a-
 zomatibus ad vngendum sacrum Domini corpus venerunt, nobis
 exhibent. Cum enim illum paulo antecessantem in cruce a-
 nimam vidissent, & tumulo clausum reliquissent, deique eius re-
 surrectione desperassent, tumulumq; ipsum armatis militibus,
 qui aditum prohiberent, septum esse scirent, nec alium tunc tem-
 poris ex officio illo fructum, quàm doloris augmentum, defun-
 cti corporis conspectu se reportaturas crederet, nihilominus ta-
 men, ut sacro illi corpori aliqua saltem ratione inferrent, ex-
 tremum hoc amoris officium impendere decreverunt: tantum
 apud eas concepta semel in CHRISTVM charitas valuit. Ut
 enim, D. Chrysologus ait, verus amor non quid fieri possit, aut
 quid

*Petrus
 Ranc.*

D quid eadem fiet attendit, sed quo sibi ipsi satisfaciat, nihil asperū aut difficile, aut impossibile putat: neq; alium laboris sui fructū spectat, quam ut sibi ipsi, suōq; desiderio morem gerat, illiq; cū iactura etiam vitæ placeat, quem ardēter amat. Cuius rei locupletissimum nobis exemplum tres illi pueri exhibent, quos Nabuchodonosor propter contemptam auream eius statuā in fornacem conijci præcepit. Cum enim rex in pius ad illos dixisset, vere ne Sidrach, Misach, & Abdenago Deos meos nō colitis? & statuā auream, quam constitui, non adoratis? Si non adoraueritis, eadē hora mitteremini in fornacem ignis ardentis: & quis est Deus, qui eripiat vos de manu mea? Illi ad hæc: Non oportet inquit nos hac de re tibi respondere. Ecce enim Deus noster, quē colimus, potest eripere nos de camino ignis ardentis, & de manibus tuis o Rex liberare. Quod si noluerit, notum sit tibi Rex, quod Deos tuos non colimus, & statuā tuam, quam erexisti, nō adoramus. Hæc est igitur perfectæ charitatis natura, quæ nō utilitatis fructum, sed officij debitū, non cōmoditatem, sed honestatem, non quō sibi cōsulat, sed quō dilecto placeat, solerter attēdit. ¶ A quo studio longissime absunt, qui hæc verba dictitare solēt: Ne Deo quidem obsequer, nisi obsequij mei fructū aliquem percepturū sperarem. Vera enim charitas (ut Bern. ait) mercenaria nō est, quāvis sine mercede non sit. Sequitur deinde.

Et valde mane una sibbatorum veniunt ad monumentum. Nihil in hoc officio sanctæ istæ femine prætermisisse vidētur. Quo enim die Dominus crucifixus est, vespere eius diei aromata emerūt & parauerunt. Sabbato verò siluerunt secundum mandatum: sequenti vero Dominico die non Solis ortum expectauerunt, sed valde mane iter arripuerunt: quamvis orto iam Sole ad tumulum venerint. Quas quidem ea nocte somnum oculis captasse, credibile non est: quando & recentis doloris acerbitas, & diluculo surgendi cura ob oculis somnum excuteret. Ideoq; non mirum, si & Angelos, & ipsum Angelorum Dominum à mortuis resurgentem viderunt, quæ tanto illum studio summo diluculo quaesierunt. O felices qui sic auroram ad querendum Dominum præueniunt, quiq; simili ardore & pietate illum desiderant! Bene ait Salomon: Confurgit diluculo, qui querit bonā. Hinc Guericus Abbas. Tu inquit si vigilēs quotidie ad fores sapientiæ, & obserues ad postes eius, peruiq; excubes cum Magdalena ad ostium monumenti eius, probabis (ni fallor) & ipse cum eadem Maria, quā verum sit, quod Sapientia

Bern.

*Prou. 11.
Gueric.*

ipsa (qui **C H R I S T V S** est) ait: Ego diligētes me diligo, & qui **A**
 mane vigilauerint ad me, inuenient me. Inuenit quidem Maria
 corporaliter **I E S V M**, ad quem vigilabat, ad cuius monumen-
 tum, cū adhuc essent tenebræ, excubatura venerat. Tu verò qui
 iam non debes nosse **I E S V M** secundum carnem, sed secundum
 spiritum, spiritaliter eum inuenire poteris, si simili eum deside-
 rio quæsieris, si te similiter in oratione per uigilē aduerterit. Dic
 ergo Domino **I E S V** desiderio & affectu Mariæ: Anima mea de-
 siderauit te in nocte, sed & spiritu meo in præcordijs meis de ma-
 ne uigilabo ad te. Dic uoce & mente cum psalmista: Deus Deus
 meus, ad te de luce uigilo. Et uide si non cum eis tibi cantare cō-
 tingat: Repleti sumus mane misericordia tua, exultauimus, &
 delectati sumus. Hactenus **Guerrius**.

*Esai. 24.**Psal. 62.**Psal. 91.*

Quo minus mirandum est, si tanta cura sancti omnes matu-
 tinum tēpus ad diuinas laudes captarent, in quo totius diei pri-
 mitias Domino consecrantes, summum hoc pietatis negotium **B**
 primo quoq; tempore adoriētur: ut esset primum ordine tem-
 poris, quod erat primum ordine dignitatis. Hinc sanctus **David**
 se ipsum hoc tempore ad diuinas laudes prædicandas incitabat
 his uerbis: Exurge gloria mea, exurge psalterium & cythara: ex-
 surgam diluculo, siue, ut alius uertit, excitabo aurorā: hoc est,
 nō illam ut me a somno excitet prætolabor, sed illam ego mo-
 rantem excitabo. Hinc quidam ex amicis **Iob**. Si diluculo, ait, cō-
 surrexeris ad Deum, & omnipotentem fueris deprecatus, ita-
 tim enigilabit ad te, & pacatum reddet habitaculum iustitiæ
 tuæ. Vnde quidam ex antiquis erēmi patribus (ut **Ioannes Cli-**
macus memorat) dicere solitus erat, se in matutine orationis of-
 ficio totius diei cursum præuidere. Si enim studiosè ac diligēter
 se in eo gessisset, rectè deinde omnia eiusdem diei opera illi ce- **C**
 dere: si uero fecisset, hanc quoque negligentiam cætera eius diei
 opera comitari. Vnde facillè colligimus, quam citò diuinæ uir-
 tutis gratia ad eam uigilantibus adsit: quamq; uere de æterna sa-
 pientia scriptum sit: Qui de luce uigilauerint ad illam, nō labo-
 rabunt: assidentem enim illam foribus suis inuenient. O si hæc
 mea admonitio fratres tantum apud uos ualeret, ut ea inducti,
 matutini temporis partem aliquam quotidie deligeretis, qua
 sapientiæ studio, hoc est, mysteriorum ac beneficiorum diuino-
 rum his siscem quinquaginta diebus, qui inter utrumq; pascha
 decurrunt) considerationi uacaretis. Non dubito, quin Spiritu
 sancto in Apostolos descendente, super uos quoq; aliquam do-
 no-

*Psal. 56.**Iob. 8.**Ioan. Cli.**Sap. 6.*

Concio prima.

5

Donorum suorum partem effunderet, vultq; in benedictionibus dulcedinis præuenire: qua percepta, nulla mora esset, quin spiritali dulcedine prægustata, quæcunq; in mundo grata sunt, pro nihilo duceretis. ¶ Quidam ex antiquis illis Patribus aiebat, Laborem omnem, qui in virtutis studio suscipitur, eò vsq; durare, quousq; mens nostra Deum possideret. Quia possessione percepta, omnia deinde facilia & suauia fieri. Ego verò addo, omnem hunc laborem tandiu permanere, quandiu nondū homo diuinam dulcedinem prægustauit: vbi verò ea percepta est, facile quisq; præ eius amore quæcunq; in mundo suæ dulcia, siue magnifica putantur velut stercorea reputat, libenterq; (sicut ille mercator Euangelicus) omnia vendit, vt pretiosam

Mat. 13.

Eri debet, quandoquidem hæc spiritalis dulcedo non de creatura, sed de creatore concipitur, quæ omnem aliam dulcedinem multis partibus superat. Inde adeò fit, quod. D. Greg. ait: Anima videnti Deum angusta est omnis creatura. Videnti ait, hoc est, cognoscenti, amanti, atq; fruenti: omnis creatura huius tantæ suauitatis comparatione vilescit. Hinc. D. Bern. Feruore, inquit, spiritus, terrore extinguitur aliorum desideriorum, & peccatoriam dulcedinem vitiorum incunditas spiritalis vnctionis excludit. Sed iam ad sanctarum feminarum historiam redeamus.

Gregor. in Dialo.

Bernard.

Dum igitur adhuc in itinere essent, amouendi lapidis ab ostio monumenti cura distinctibatur. **Q**uis (inquit) reuoluet nobis lapidē ab ostio monumenti? Erat quippè magnus valde. Quàm aptè verba hæc nobis hoc tempore occurrunt. Quàm multi enim erunt, qui hoc sacro tempore, dum de penitentiae ratione & vite mutatione (quæ veræ penitentiae comes est) cogitare incipiūt, hæc eadē verba in animo suo repetūt? **Q**uis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? Lapis enim qui accessum prohibet ad Christū, peccatum est, & causa peccati: Peccata enim (ait ille) diuiserunt inter vos & Deum vestrum. Hæc enim velut murus quidam adamantinus sunt, qui nos à Christo separat. Peccatorum verò omnium causa, immodicus amor sui, & propria voluntas est: qua cessante, ignē quoq; gehennæ cessaturū. D. Bernard. ait. In quem enim se impitemus ille ignis, nisi in propriam voluntatem desuuet? Amorem verò sui, peccatorum omnium seminarium esse, vel ex eo patet, quod nemo peccat, qui non alicuius utilitatis aut voluptatis amore inductus peccet. Quis ergo hoc tam

Esa. 59.

græve saxum à cordis sui penetralibus amouere possit. quò maiorum omnium incentorem a se depellat? Quis potentissimum hunc affectum, à quo ceteri oriuntur, consilio regere valeat? Qui quidem vsq; ad eò rebus omnibus à natura insitus est, vt non modò animantia cuncta se & sua omnia summo amore prosequantur. sed ipsa etiam eleueta hac ipsa propensione non careant. Cur enim gutta aquæ in puluerem delapsa, se in orbem cogit, nisi quod ita melius se ipsam vnita quàm sparsa tuetur, & à corruptionis iniuria seruet? Quomodo ergo hunc affectum visceribus inis insitum vincere poterò? Quod quidem ita ad salutem necessarium est. vt Dominus in Euangelio dicat: Qui amat animam suam, perdet eam: & qui odit animam suam in hoc

Ioan. 12. mundo, in vitam æternam custodit eam? Quis igitur hunc grauissimum lapidem, qui nos à Christo separat, ab ostio cordis amouere possit? Huius enim operis difficultatem illa Ioannis in Apocalip. verba significare videntur, quæ formidabilis illius bestix, hoc est, Diaboli satellites & ministri magna voce intonant.

Apoc. 13. Quis similis bestix? aut quis poterit pugnare cum ea? Quod perinde est, ac si dicerent: Quis potentissimum sui amorem, vniuersæ terræ malleum vincere? quis honoris, pecuniarum, & voluptatum cupiditates, quæ ab hoc amore proficiuntur, superare? quis mundi legibus, hominumque vocibus, & iudicij obstitere? quis postremo propriæ voluntatis impetum poterit expugnare? Verùm quid huic quæstioni respondeatur, sequentia protinus verba declarant. Sequitur enim.

Et respicientes viderunt reuolutum lapidem. His verbis satis aperte propositæ quæstioni respondetur. Quod enim sanctis feminis penè impossibile, feminis que viribus impar videbatur, sine suo labore factum celesti potestate videntur. Idem autem quotidie in Ecclesia multis verè pœnitentibus contingit, vt quos animi sui motus & impetus insuperabiles iudicabant, vbi ad Dominum tota mente conuersi, illi adhaerere, & eius opem ardentibus votis implorare cœperunt. animaduertunt sepe sine suo labore factum, quod illi vix fieri posse credebant: adeò, vt interdum seipsos, hoc est, pristinos suos mores querat, & non inueniant, & veteres animi motus, variasque cupiditates (à quibus molestissimè antea vexabantur) euanuisse, & quodammodo aufugisse cernentes, non sine magna admiratione illa Propheta verba usurpare liceant. Quid est tibi mare, quod fugisti? et tu Iordanis, quia conuersus es retrorsum? Cer-

D rē à facie Domini turbulenti animi mei fluctus & vnde fugerunt: à facie Domini cor meum immutatum est. Quemadmodum ergo cum parvulo filio iter faciens pater, vbi forte vel ad flumen aliquod, vel difficilem ad transeundum locum ventum est, humeris aut gremio impositum filium secum transfert (quo fit, vt minori negotio per asperam quàm per planam viam parvulus gradiatur: illam enim alienis humeris, hanc autem pedibus suis conficit) ita planè quæ in virtutis via magis ardua sunt, Deus ipse tanquam pius Pater in nobis (non tamen sine nobis) speciali quodā auxilio operatur (vt pote qui quasi nutritus Et fraim nos in humeris suis portet) faciliora verò nobis, nec tamen sine ope sua, peragenda committit. Quo fit interdum, vt qui maiora impedimenta facile superant, minora difficilius possint. Quod pia Dei dispensatione fieri. *D. Gregor. ait: vt aperte pij homines hoc iudicio videant, se maiora illa Dei auxilio vicisse, cum difficulter ipsi minora quædam superare valeant.*

Simil.

Greg.

¶ Quid quod pericula nostra, & impedimenta virtutis. idem ipse præuenit, vt sine vlla offensione per viam iustitiæ gradiamur? Sic enim apud *Isaiam* præcipit: *Transite, transite per portas. preparate viam populo, planum facite iter, & eligit lapides, & eleuite signum in populos: nempe, vt per expeditam & facilem iustitiæ viam omnes incedant. Hoc enim diuinæ gratiæ munus est, & vires atq; robur inuictum piorum mentibus tribuere, & offendicula de via tollere, in quæ pius homo posset impingere. Quàm rem aperte Dominus in itinere,*

Isai. 62.

Exod. 13.

F re, per quod filios Israel in terram promissam duxit, adumbravit. Sic enim legimus: Igitur cum emisisset Pharaon populum, non eos duxit Dominus per viam Philistiim, quæ vicina est. reputans, ne forte pœniteret eum, si vidisset aduersum se bella consurgere: sed circumduxit per viam deserti, quæ est iuxta mare rubrum. Simili ergo providentia Dominus erga eos vitur, quos ex spirituali Ægypto, hoc est, ex huius mundi tenebris liberat, vt ad promissam cælestis patriæ terram perducatur. ¶ Qua ex re liquet, quantum salutis nostræ autori debeamus, qui non modo præmium iustis laboribus tribuit, sed robur etiam ad ferendos labores addit, & omnia iustitiæ impedimenta misericorditer tollit. Sic olim Ioseph, fratribus in Ægyptum ad emendum triticum profecti, non modo frumentum in cibum dedit, sed etiam pecuniam qua frumentum emebatur, in ore sacerdotum includi iussit: vt hoc sym-

bolo admoneremur Ioseph nostrum, mundi Salvatorem, & **A**
panem Angelorum, hoc est, caelestem gloriam, & pecuniam
qua hic panis emitur, hoc est, diuinæ gratiæ opem nobis do-
nare. Qui enim gratiam & gloriam donat, an non & frumen-
tum & pecuniam, qua frumentum emitur, donat? Hoc est
igitur, quod caelesti virtute reuolutus ab ostio monumenti su-
perna virtute lapis insinuat. Sequitur deinde.

x. II.

*¶ Et introeuntes in monumentum, viderunt iuuenem sedentem in dex-
tris, coopertum stola candida: & obstupuerunt. Qui dicit illis: No-
lite expauescere. IESVM quemitis Nazarenū crucifixum, surrexit,
non est hic. Sed ite, dicite discipulis eius, & Petro, quia præcedet
vos in Galilæam.* Cur hoc in loco singularis Petri fit mentio,

cum ceteri eius socij communi discipulorum nomine designen-
tur: præsertim cum Petrus cæteris sædius in passione corruerit? **B**
Alij enim fugerunt, Petrus etiam negavit. Certe ob hoc
ipsum quod grauius deliquit, oportebat illi animum addere,
& in spem erigere, disidentiamque omnem adunere. Pecca-
tum enim robur animi frangit, & ad inimum vsq; mentē deijcit.

2° TH. 18.

Vnde est illud: Fugit impius nemine persequente, iustus au-
tem quasi leo confidens stabit. Petrus ergo infidelitatis & præ-
sumptionis suæ conscius (qui cum se cæteris constantiorem præ-
dicaret, cæteris sædius deliquit) qua fronte ante Domini con-
spectum apparere poterat, qui illum paulò ante negauerat? Si
enim publicanus ille ex Euangelio nec oculos ad cælum attol-
lere audebat, quomodo Petrus qui grauius deliquerat, ocu-
los suos ad Dominum sustulisset, nisi singulari hoc fauore ani-
matus fuisset? Hoc igitur Dominus non solum lachrymis eius,

sed etiam infirmitati tribuit: quæ hoc erat honore confirman-
da. ¶ Hoc enim modo infirmiora Ecclesiæ suæ membra tra-
ctare frequenter Dominus solet: vt sæpè tribuat infirmitati,

quod meritis non debetur. Ideoq; præuenire in benedictioni-
bus dulcedinis incipientes solet, ne si spiritualibus delitijs de-
stituuntur, deficiant in via, & a solitis carnis voluptatibus re-
uertantur. Quæ quidem gratia pusillanimes vehementer ex-
citare deberet, vt omni laboris atq; difficultatis metuposito,
ad illū currerent, quem ad se benignè excipiendos, & dulcedi-
nis suæ calice potandos paratum inuenient. ¶ Huc accedit,

quod Petrus non ex malitia vt Iudas, sed ex infirmitate deli-
quit. Tria enim peccatorum genera esse Theologi statuunt,

quæ

D que contra tres beatissime Trinitatis personas militare. Primum ex infirmitate contra Patrem, cui tunc potentia secundum ex ignorantia contra filium, cui assignatur sapientia: tertium ex malitia contra Spiritum Sanctum, cui adest turbonitas. Et priora quidem duo peccatorum genera facilius condonantur, tertium vero difficilias. Ideo non mirum, si Iudas qui deliquit ex malitia, damnatur: Petrus vero qui infirmis succubuit, misericorditer ad penitentiam vocatur. Præterea Petrus celerrime a peccato surrexit: vix dum enim negationis verba ab ore exiderant, cum amaræ penitentis lachrymæ ab oculis exciderunt. Gallo enim concinente, & Domino in illum misericordie sue oculos conijcente, egressus foras, fleuit amarè. Huiusmodi autem scelera, quibus statim penitentis medicamento succurritur, facilius sanantur: *Psalm. 57*

E cum interim inueterata & putrida (quæ Propheta lamentatur cum ait: Putraverunt & corruptæ sunt cicatrices meæ) difficilissime curentur. Scriptum est enim: Langor prolixus grauat medicum, breuiem langorem præscindit medicus. Atramenti guttae supracandidam vestem decedentes, si statim abluantur, protinus delentur: quod diu herentibus & vetustis minime contingit. Quamobrem quidam ex sanctis Patribus monet, ut si millies in die lapsi fuerimus, millies eidem resorgamus: illi videlicet misericordie fidentes, quæ Petro septuagies septies peccanti ignoscere præcepit. Si hoc enim ab humana bonitate exigatur, quanto maius erit, quod à diuina bonitate sperandum sit. Adde etiam, quod hac ratione Dominus singularem vere penitentis virtutem declarare voluit, quæ interdum maxima doloris vi ad altiorem dignitatis gradum verè penitentes attulit. Quod Petro contigisse credendum est: qui amarissimis illis lachrymis maiorem fortasse gratiam, quam antehabuerat, consecutus est. Si enim (ut Saluator ait) ex duobus *Simil.*

F debitoribus, quibus æs alienum à creditore dimittitur, plus diligit, cui plus dimissum est: quid mirum, si plusquam ceteri Petrus Dominum dilexerit, cui plus ab ipso donatum est? Plus autem illi donauit, quem peccantem protinus misericordie oculis aspexit, eiusque singularem modo mentionem fieri voluit (quodque mirabilius est) illi etiam ante alios resurgens apparuit. Duo enim discipuli ab Emaus regressi, inueniunt congregatos vndecim dicentes: Quia surrexit Dominus verè, &

apparuit Simoni. Hunc autem dilectionis ardorem Petrus ostendit, quando in mari cum cæteris discipulis retia laxans, Dominum in littore stantem vidit. Adeo enim eius videndi desiderio incensus fuit, ut se in mare projiceret, cum cæteri discipuli nauigio venerint. Tantus enim in eius pectore charitatis ardor æstuabat, ut longam moram putaret, remorum impulsu ad Dominum venire: cum paulò celerius ad illum enatando posset accedere. Longè enim aliter Deus, atq; homines, errata condonare solet. Vir si adulteram vxorem post admissum scelus in gratiam receperit, vix vnquam pristini erroris memoriam deponit, neq; satis eius virtuti & integritati fidit: at misericors Dominus verè pœnitentium peccata post tergum suum (ut sanctus ille Rex aiebat) proiecit. Hæc igitur omnia nobis B Angelus Domini insinuauit, cum sanctis feminis ait. *Ite, dicite discipulis eius, & Petro, &c.*

Sed quid est, quod statim subdit: *Quia precedet vos in Galilea?* Quid enim sibi vult, quod tanto consensu Euangelistæ, atq; adeo ipse Dominus resurrectionis suæ sacramentum in Iudæa celebratum, in Galilea videndam prædicet, præsertim cum is eo ipso die quo excitatus est, & sanctis mulieribus, & Apostolis in vnum congregatis, & duobus discipulis in Emaus pergentibus, & supe alias in varijs Iudææ locis visus sit? Hoc certè in mysterio vacare non potest: cum & antea toties prædictum, & postea fuerit impletum. Quod quoniam in litera minus inuenimus, necesse est, ut in spiritu requiramus. Quod ergo Dominus alibi quidem crucifixus, alibi excitatus agnoscitur, fortassis hoc significat, quod alibi passionis ignominia, alibi resurrectionis gloria prædicanda erat: quoniam is in Iudæa erat crucificendus, sed in Gentibus adorandus. Quod Paulus ad Iudæos quosdam prædicationi eius obfistentes apertè significauit C

Act. 13. his verbis. Vobis oportebat primùm loqui verbum Dei: sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad Gentes. Sic enim præcepit nobis Dominus. Iudæi igitur Domini crucem cognituri erant, in qua scandalum paterentur: Gentes verò resurrectionis eius gloriam, per quam ad salutem vocarentur. Hoc igitur Galilææ nomen, quod transmigrationem sonat, inuere videtur: qua designatur reirreccionis Dominicæ fidem aliò ex Iudæa transmigrare debere: quemadmodum ipse Dominus testatur cum ait: Auferetur

Act. 13.

feretur

D feretur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius. ¶ Ad hæc, non dubito illud e iam huius nominis interpretatione significari, nempe eos qui spiritualiter in Galileam profecti fuerint, hoc est, qui ab improbitate ad pietatem, & ab iniquitate ad iustitiam transiuerunt ad percipiendam Dominicæ resurrectionis fidem maxime idoneos esse. Nulli enim magis mysteriorum Christi veritatem & virtutem agnoscunt, quam qui illorum in se vim & efficaciam experti sunt. Exemplo nobis erunt mirabiles quorundam Sacerdotum conuersiones (quales D. Cypriani & Augustini, & multorum aliorum extiterunt) in quibus homines nullo quodam modo sic in alium mentis habitum transformati sunt, vt omni penè vestustate deposita, & in nouam transseuerentes creaturam, illud Apostoli dicere potuerint: Vetera transferunt, facta sunt omnia noua: noua lux, nouus amor, nouus timor, noua fiducia, noua vita, noua desideria, noua opera, noui affectus, noui sensus, noua gaudia, omnia deniq; noua. Amant quæ antea oderant, oderunt quæ prius perditè amabant: cupiunt quæ antea fugiebant, fugiunt quæ antea sitienter appetebant: voluptati illis sunt spiritalia atq; diuina, quæ antea fastidio erant: imperant affectibus, quibus antea seruebant: & carnem cum vitijs & concupiscentijs suis crucifigunt, quam delicijs prius ac omni cura & studio seruebant. Qui ergo se ita immutatum videt, qui veterem hominem suum requirit & non inuenit, sed alium quodammodo pro eo resurrexisse miratur: an non hic facile credet, potuisse à mortuis excitare corpus suum, qui sic potuerit excitare hominis spiritum?

E ¶ Neq; enim minorem ad animarum, quam ad corporum resurrectionem potentiam requiri, Paulus ad Ephesi. testatur, cum Deum orat, vt mentes eorum illuminet, quò intelligant, quæ sit supereminens magnitudo virtutis eius in nobis, qui credidimus, secundum operationem potentæ virtutis eius, quam operatus est in Christo, suscitans illum à mortuis. Ea igitur virtus, quæ potest mortua corpora ad vitam reuocare, potest etiam mortuas in peccatis animas in nouam vitam animare. Quicumque igitur sic in Galileam perrexerunt, hoc est, qui sic in personam aliam transiuerunt, & in nouam creaturam ex veteri translati sunt, faciunt resurrectionis suæ argumento dominicæ resurrectionis mysterium ample.

Ephes. 2.

amplectuntur. Qui verò nondum in Galilæam profecti sunt, **A**
hoc est, qui nondum à vetustate sua ad celestis huius vitæ
novitatem transmigrarunt, sed in veteribus peccatis mortui
semper iacuerunt: vt resurrectionem suam non agnoscunt, ita

Disimil.

difficilis Dominicam credunt. Hoc enim vel præcipuum ma-
ximūq; notandum inter corporis & animæ mala dilectior est:
quòd mala corporis tunc præcipuè sentimus, cum patimur, non
cum euasimus. Mulier enim cum parit, tristitiam habet,
quia venit hora eius: sed cum peperit puerum, iam non me-
minit pressuræ propter gaudium. Cæterum animæ mala, hoc
est peccata, fere non agnoscimus, cum admittimus, imo ve-
rò nonnunquam in illis etià gloriamur: tunc verò illorum vim
& damna sentimus, cum ea beneficio Domini euasimus, eo- **B**

*Simile no-
bandum.*

rumq; deformitatem Spiritu docente videmus. Quemadmo-
dum enim qui intempesta & caliginosa nocte iuxta præcipi-
tium aliquod, vel hiatus terre altissimum iter facit, im-
minens eius loci periculum tunc temporis non aduertit, quia
non videt: aduertit autem, cum iterum per eandem viam
interdum regreditur (tunc enim periculi magnitudinem quod
euasit miratur & obtupescit) ita plane cum homo diu in pec-
catis agens in tenebris obscurissimis versetur, miseriam qui-
dem & periculum suum eo tempore non agnoscit: agnoscit
autem cum peccati tenebris discedentibus diuinæ gratiæ lumen
recipit: tunc enim præteritorum malorum miseriam aperte
videt. Quisquis enim in peccatis obstinatus est, vt cæcus ni-
hil videt, vt mortuus nihil sentit: imo verò malis suis oble-
ctatur, quibus vt gratissimis contubernalibus diu noctuq; fami-
liarit & vititur. Quod si illum vrgeas, si instes, si clames & pec- **C**
cati deformitatem ante oculos ponas, frustra penè lucernā ca-
eco adhibes, vt videat: frustra mortuum vellicas, vt resurgat, nisi
omnipotenti virtute sua Deus illi adsit, qui cæco lumen præfe-
rat, mortuoq; vitam restituat. Cum verò ita excitatus & illumi-
natus est, tunc de munitate peccati mortem ac fœditatem, tunc pri-
stini status infelicitatem, & tenebrarum suarum horrorem in-
telligit atq; diuinæ pietatis (quæ tanto illum munere donauit)
beneficium sentiens. lætatur simul & contremiscit: illud propter
salutem quam recepit, hoc propter periculum quod euasit. Hoc
enim affectu. D. August. à morte ad vitam Domini ope re-
uocatus ait: Sero te cognoui lumen verum, sero te cognoui.
Erat

*Augu. in
Medit.*

D Erat enim nubes magna & tenebrosa ante oculos vanitatis meę, que faciebat vt veritatis lumen videre non possem. Sero cognoui te veritas antiqua, quia cęcus eram & cęcitatem amabam, & ad tenebras per tenebras ambulabā. At tu illuminator meus non te querentem quaesisti, non vocantē vocasti: tu intonasti voce grandi dicēs: Fiat lux in interioribus cordis huius, & facta est lux. & discessit nubes magna & tenebrosa, que operuerat oculos meos: & vidi lucem tuam, & cognoui tenebras in quibus fueram, & expaui, & dixi: vā vā tenebrismeis in quibus iacui: vā cęcitati, qua videre non poteram lumē cęli: vā ignorantie pręterite, qua nō cognoscebam te Domine illuminator meus. *August.*

Hactenus Euangelicam lectionem exposuimus fratres. Reliquum est, vt concionis huius finem principio cōiungamus. Dixi nus enim in exordio (si meministis) resurgente Christo, spem, salutem, & felicitatem nostram cum illo ad vitam redeunte simul resurrexisse. Pater enim cęlestis (vt Apostolus ait) cum illo conuiuificauit nos & conresuscitauit, & confedere fecit in cęlestibus. Vbi enim fuerit corpus, illic congregabuntur & aquile: vbi caput nostrum fuerit, ibi & membra collocabuntur. Quantum verō huius tantę felicitatis spes viua p̄ios omnes ad omniē virtutis laborem exulceret, quantumq; illis in omni calamitate consolationis & patientie tribuat, nulla oratio explicare satis poterit. Cuius rei cum multa afferre exempla possem, vnum tantum lob in medium proferam. Quid enim sanctissimum hunc virum in sterquilinio sedentem nisi hac eadem fides & spes inter acerbißimos corporis dolores consolata est? Quod quidē resurrectionis mysterium vir sanctus sic amplificat & predicat, vix vt vllis verbis potuerit magis predicari. Sic enim ait: Quis mihi tribuat, vt scribantur sermones mei: quis mihi det, vt exarentur in libro stylo ferreo, aut plumbi lamina, vel certe sculpantur in silice? Iam videtis exordij maiestatem. Quis enim vnquam talē animo sententiam concepit, quam tam ardentis desiderio voluerit ad posteritatis memoriam literis indelebilibus consignari? Hoc enim desiderium illa eisdē verbi repetitio inuuit: Quis mihi tribuat, quis mihi det? Verum ne hoc communi serilē diuore contentus, alium stylum, aliā chartam exposcit: nempe stylū ferreum, & plumbi laminam, vel silicem: vt videlicet in omni aternitate ea sententia mentibus hominum infixa permaneret. Quod haurit, vt sancte arcanum quod in uentrem hoc est, quod sic posteritati commendatum esse cupis? Est ne ingens alacritus

thesauri in abdito terræ loco conditi ostētio? aut simile aliquid, **A**
quod humana mens ardentissime concupiscat? Est planè summi & incomparabilis thesauri exhibitio. Quale hoc? subdit pro
tinus ré non minus ad credendum difficilem, quàm hominibus
beneficam & salutarem. Scio (inquit) quod Redēptor meus vi-
uit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum, & rursus cir-
cundabor pelle mea. & in carne mea videbo Deum saluatorem
meum. Quem visurus sum ego ipse & non alius, & oculi mei cō-
specturi sunt. Reposita est hæc spes mea in sinu meo. O aurea
verba! o admirandā ante legē & Euangelium fidē! o salutarem
spem! o nouum & hæctenus nunquam ita explicatū mundo my-
sterium! Et ne quis nouitate rei ductus, de sententiæ sensu dubi-
taret, videte quoties eandem sententiā alijs atq; alijs verbis idē **B**
pō. tentibus efferat. In nouissimo (inquit) die, de terra surrectu-
rus sum, & rursus circundabor pelle mea: additq; , & in carne
mea videbo Deum Saluatorem meum: Neq; his contentus, ad-
iungit: Quem visurus sum ego ipse, & non alius: & oculi mei cō-
specturi sunt. Quid apertius, quid significantius dici potuit? Quis
te, o vir sancte, hanc philosophiam ante legem docuit, quam sub
lege Saducei etiā non agnouerunt? Quas Athenas? quam quæso
academiam petisti, vt hanc philosophiam disceres? Nam Athe-
nis sententiæ hæc, Paulo prædicante, explosa fuit, & irrita. Tota
enim philosophia aduersus hoc fidei dogma reclamationat: quæ im-
possibile esse ait, idē numero, vbi fuerit corruptum, redire.
Non me (inquit) academia vlla, non sensus, non ratio, non vlla **C**
humana facultas atq; doctrina, sed fides sola docuit. quam Deus
opt. menti meæ instillauit. Hac igitur fide, hac spe te vir sanctus
inter tot calamitatum fluctus ita consolabatur, vt tot malis pe-
nè obrutus, nullum aduersus Dei providentiam indignum ver-
bū protulerit. Itaq; vir ille magnus inter omnes orientales, diues
pecoris & argenti, amissis opibus, abactis gregibus, excisa do-
mo, famulis in captiuitatem abductis (quodq; luctuosius est)
filijs omnibus ad vñū extinctis, totoq; corpore saucio, & à ver-
mibus exeso, se debat in iterquilinio, vbi testa sanieum radebat.
Quero igitur abs te vir sancte, quibus te rationibus inter tot ca-
lamitates, quæ te vndiq; circumvallant: inter tot vermes, qui
carnem tuam exedunt: inter tot cogitationes quæ mentem tuā
discerpunt, quæq; noctem tibi in diem vertunt: quero, inquam,
quibus te rationibus consolaris? quonam modo pristinam ad-
huc fidem & amorem in Deum retines, cum is innocentiam tuā
tot

D tot modis vexari permiserit. Nihil aliud fratres, quàm quod au-
distis, respondebit. Credo quod Redemptor meus vixit & in no-
uissimo die de terra surrecturus sum. &c. Hac spe labantem a-
nimum fulcio: hac spe dolorum meorum acerbiteriam letio: fu-
tutorum quippe bonorum expectatione, presentium maiorem
molem sustineo. Hac igitur spes me inter tot mala consolatur:
quam ego (quò magis illa animum meum foueam, atq; reficiam)
non inter schedulas meas, non in arca, sed in corde meo condi-
tam seruo. Reposita est enim hac spes mea in sinu meo. Vbi e-
nim vulnus hæret, ibi antidotum colloco. Videtis ergo fratres,
vel hoc vno exemplo quantum resurrectionis fides ad malorum
omnium leuamentum conferat? Quocirca merito Plutarchus *Plutar.*
Epicurum obiurgat: quòd cum is vna voluptate summum homi-
E nis bonum definiere, immortalitatis tamen spem sustulerit,
quæ summum in hac vita prorum solatium, tutissimumq; labo-
rum omnium perflugium est. Hac enim spe sublata, omnem ve-
ræ ac solide voluptatis materiam e vita velatus homo sustulit.

Nec minus etiam fides hæc ad omne virtutis studium, quàm
ad malorum solatium adiuuat. Hinc vbi Apostolus multis ac
maximis rationibus resurrectionis mysterium comprobasset,
fideles omnes protinus ad omnem pietatis & iustitiæ laborem
extimulat his verbis. Itaq; fratres, stabiles estote, abundantes in
omni opere Domini: scientes quòd labor vester non est inanis
in Domino. Contra verò, si hæc spes hominibus adimeretur,
quid inde consequi necesse erat, nisi quòd idem Apostolus con-
tinuo subdit: Si secundum hominem ad bestias pugnaui Ephesi
(hoc est, quantum homini possibile fuit) ad bestias (hoc est, ad

F feros & immanes homines) pugnaui Ephesi, quid mihi prodest,
si mortui non resurgunt? Comedamus & bibamus: cras enim
moriemur. Deniq; ait, si in hac vita tantum in Christo speran-
tes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus. Hinc, **D.**
Chrysol. In omni re aut actu virtus agendi spes est futuri. Qui
enim arat, arat vt metat: qui pugnat, pugnat vt vincat. Et post
pauca. Tolle ergo spem resurrectionis, & resoluta est obseruan-
tia omnis pietatis. Huius ergo tantæ spei stimulus agitati, fra-
tres, ad propositum nobis eternæ felicitatis brauium alacriter
curramus: neq; hanc temporis opportunitatem, nunquam iterùm
post hanc vitam redituram, abire vacuam sinamus. Non nos
exigui temporis labor terreat, quòd æterna mercede pensan-
dum est: quia non sunt condignæ pansiones huius temporis

ad su-

Plutar.

Cor. 15.

*Super Ma
the. c. 22.*

ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. Quam nobis concedere dignetur Christus IESVS, qui cum Patre & spiritu sancto regnat in secula seculorum. Amen.

AD LECTOREM.

IN tribus his concionibus, quæ proximè sequuntur, amice lector, eam sententiam suo loco tractamus, quæ Iesû Evangelicæ caput esse videtur, videlicet. *Nonne hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam?* Sed ne cum eadem de re dicimus, idem minus oculato lectori dicere videamur, animaduertendum est, nos vbi; arduam esse virtutis viam ostendere: quo circa ducem ac regem nostrum per eam ingredi oportuisse, quo nobis exemplo suo & iter in cælum ostenderet, & ad itineris laborem animam adderet. Et in prima quidem concione, arduam esse virtutis viam, ex eiusdem virtutis natura probamus: quam circa difficilia versari, Philosophi docent. In secunda verò idem colligimus, ex assiduis Dæmonis, mûdi, ac præcipue carnis nostræ tentationibus, varijsq; huius vitæ calamitatibus. In tertia autem concione Christum Dominum in perfectissimæ sanctitatis exemplar nobis propositum esse declaramus: perfectam verò sanctitatem in eo positam esse, vt altera nostri parte, nempe carne, proculcata ac pene mortua, solo spiritu viuamus. & cœlestem in terris positi vitam meditemur. Cui verò genus hoc vitæ instar spiritu illius cuiusdam martyrij sit, convenientissimum fuisse ostendimus, vt dux noster eipsum nobis in absolutissimum fortitudinis & patientiæ exemplum proponeret, nosq; ad omnem laborum tolerantiam exemplo suo animaret. Quæ res paulo fusius à nobis in eadem tertia concione explicatur.

Feria secunda Paschæ, concio prima: in

qua lectio Evangelica explanatur.

THE. Qui sunt hi sermones, quos confertis ad inuicem ambulantes, & estis tristes. Luc. 24.

Omnia

D

Mnia huius sacratissimi temporis festa, fratres charissimi in hoc potissimum ab Ecclesia instituta sunt, vt hisce diebus fideles tantorum mysteriorum contemplationi vacantes, & pro tantis diuinæ bonitatis beneficijs vniuerso generi humano impensis gratias agentes, se toto eius obsequio tradant, cuius benignitate seruati atq; redempti sunt. Constat enim, moriente Christo, peccata nostra, veteremq; hominem cum illo mortuū fuisse: ac eo resurgente, iustitiam, vitam, & salutem nostram simul resurrexisse: vt non nobis, sed illi soli viuamus, cuius beneficio & peccata nostra expiata, & mors mortua, & vita reparata est. ¶ Cum David de manu regis Achis singulari Dei beneficio

E

& prouidentia seruatus esset, illum psalmum edidisse dicitur, cuius initium est: Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo. Quia enim (vt. D. Basil. ait) vir sanctus intelligebat, se Dei dono vitam receperisse, cuiusdem se vitæ quam receperat debitorem agnoscens, ipsam prædicandis eius laudibus consecrabat. Si ergo per Christi mortem & resurrectionem à tyrânide principis mundi, & æterna morte liberati sumus, cur non vitæ ipsam eius obsequio mancipemus, qui nobis eam reddidit morte sua? Cur non simili studio & affectu cum eodē Propheta dicamus: Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo? vt illum semper laudem, cuius munere se nuper viuo. ¶ Constat etiam Christum Dominum morte ac resurrectione sua Ecclesiâ æterno sibi amoris vinculo copulasse, & in sponsa n. delegisse. Cuius ergo obsequio se fidelis anima, nisi sponsi sui mancipare debet? Id autem Apostolus hoc argumento ita colligit: Quæ sub viro est mulier, viuente viro alligata est legi: autem mortuus fuerit vir eius, soluta est à lege viri. Igitur viuente viro vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro: si autem mortuus fuerit vir eius, liberata est à lege viri, vt non sit adultera, si fuerit cum alio viro. Itaq; fratres mei, & vos mortificati estis legi per corpus Christi, vt sitis alterius qui à mortuis resurrexit, vt fructificetis Deo. Huius autem argumenti summa est. Vetus olim lex nobis ante mortem Christi velut quidam vir erat, cuius præceptis & imperio parebamus: cuius promissis venturum Salutorem sperabamus: cuiusq; amoris & studio addicti eramus. Vbi verò Christus Dominus mortuus est, lex quæ venturum illum ac moriturum figurabat, iure cum eo pariter mor-

Psal. 33.

Basil.

F

ta est legi: autem mortuus fuerit vir eius, soluta est à lege viri. Igitur viuente viro vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro: si autem mortuus fuerit vir eius, liberata est à lege viri, vt non sit adultera, si fuerit cum alio viro. Itaq; fratres mei, & vos mortificati estis legi per corpus Christi, vt sitis alterius qui à mortuis resurrexit, vt fructificetis Deo. Huius autem argumenti summa est. Vetus olim lex nobis ante mortem Christi velut quidam vir erat, cuius præceptis & imperio parebamus: cuius promissis venturum Salutorem sperabamus: cuiusq; amoris & studio addicti eramus. Vbi verò Christus Dominus mortuus est, lex quæ venturum illum ac moriturum figurabat, iure cum eo pariter mor-

Rom. 7.

tua est: ne si postea seruaretur, uenturum significaret, qui iam uenisset. Mortuo ergo veteri uiro, nouo nuptimus, Christo, qui Ecclesie sponsus est. Quid ergo ex his conficitur, nisi ut huic soli dilectissimo sponso uiuamus, illi in bonis operibus fructificemus, eius preceptis pareamus, illum super omnia diligamus, ab illo omnia expectemus, propter illum patrem & matrem, ceteraq; omnia relinquētes, illi adhareamus, & unum cum illo per fidem & charitatem efficiamur? Quod planè Apostolus ita esse faciendum admonet, eum ait: In hoc Christus mortuus est, ut uiuorū & mortuorū dominetur, ut qui uiuunt iam non sibi uiuāt, sed ei, qui pro ipsis mortuus est. Quia enim ipse morte sua (cuius debitor non erat, qui non peccauerat) debitam omnium mortē sustulit: iustum est, ut qui beneficio & morte illius uiuunt, non iam sibi, sed illi uiuant. Cuius rei gratia omnia pecudum sacrificia in morte sua cessare uoluit, ut hoc simbolo inueneret, se iam nō pecorum sacrificia uelle, sed hominum. Cum autē is per Prophetam dixerit, se hominum morte non delectari, relinquitur quemadmodum. D. Bernard. ait) ut uitam uelit: hoc est, ut corpus, & animam, & omnes anime uires in illius obsequium excedamus, illum semper oculis, illū mente atq; animo circūferētes, ceteris omnibus, quę nos ab eius dilectione auocāt, ualere iussis.

* . I .

¶ Hoc ipsum autem in hodierna sancti Euangelij lectione duo discipuli in Emaus pergentes, nobis representant: qui tanto preceptoris sui amore flagrabant, tantoq; passionis eius dolore perculsi erant, ut in itinere gradientes, hoc solum loquerentur, hoc cogitarent, hoc inter se cum magno animi dolore tractarent. Vexemens enim erga magistrum charitas, quę æstuabat in corde, abundabat in ore. Quanto aliter nos facimus, qui vix dum finita Domini passione, protinus & dolorum eius, & propositi nostri obliuiscimur, totosq; nos intemperantie & seculari lētitię tradimus, immemores planè, quantis cruciatibus, quātisq; doloribus voluptates nostras Saluator ipse dilucit. At hi mortuū iā atq; sepulto Dño, eundem dilectionis atq; mœroris affectum retinebant, atq; ita in itinere suo pergentes, loquebantur ad inuicem de his omnibus, quę in eius passione acciderant.

Factum est autem dum fabularentur, & secum quærerent, & ipse Iesus appropinquans ibat cū illis: oculi autem eorum tenebantur, ne eum agnoscerēt. Delectatus quippe pijs eorum affectibus Dominus, & ignorantiam miseratus, uoluit eos benigne comitari, blandē cōsolari,

D solari, prudenter instruere, & in fide resurrectionis suæ cōfirma-
re. Et quem iudodum Magdalene in specie olitoris, ita his ap-
paruit in habitu peregrini: vt videas quot subinde facies cor-
le his hic magister commutat, vt varijs nos modis erudiat, & la-
lute nōstram commodius operetur. Omnia enim hæc charissi-
m: propter nos. At igitur ad illos:

*Qui sunt hi sermōes, quos confertis adiuicem ambulantes, & estis
tristes? Qui igitur? An non tu Domine Hierosolymis aderas, cū
hæc quæ discipuli memorant, gererentur? An obitus forsitan es
alabarum, vinculorum, verberum, sputorum clavorum, vulne-
rum. Sellis & aceti quod haustisti & crucis quam pertulisti? Mini-
mū sanē. Et tanē hæc a discipulis meis commemorari volo, quia
beneficia mea in ore eorum velsari gaudeo. Itaq; tota illa disci-
pulorum narratio de Iesū Nazarino, qui fuit vir Propheeta, potēs
in opere & sermone coram Deo & omni populo, & quomodo traditus
est summis Sacerdotibus & principibus in damnationem mortis, suauissi-
ma illi fuit. Amator quippe salutis nostræ tam suis beneficijs
gratos nos esse magnopere cupit, non vtq; beneficia sua gratia
nūmi pretio vendens, sed gratitudinis nostræ merito augere desi-
derans. Hunc autem gratum animum, & beneficiorum memorē
olum Dominus a filijs Israël propter legē minora beneficia expe-
tebat, cum in lege præciperet, vt ex cunctis frugibus terræ quo-
ta mis primitiæ ei offerrentur, & in earum oblatione vetera be-
neficia illi populo exhibita commemorarentur. Sic enim ait:*

E cum intraueris terram, quam Dominus Deus tibi daturus est,
tolles de cunctis frugibus tuis primitias, & pones in cartallo per-
ges; ad locum, quē Dominus Deus tuus elegerit, accedesq; ad Deut. 26.
Sacerdotē qui fuerit in diebus illis, & dices ad eum: Prefiteor ho-
die coram Domino Deo tuo, quod ingressus sum terrā, pro qua
iurant Patribus nostris, vt daret eam nobis. Suscipiensq; sacer-
dos cartallū de manu tua, ponet ante altare Domini Dei tui: &
loqueris in conspectu Domini Dei tui: Syrus: p̄sequebatur pa-
tre nō meum, qui descendit in Ægyptum, & ibi peregrinatus est
in paruo numero, creuitq; in gentem magnam ac robustam.
Affixeruntq; nos Ægyptij & periculi sunt, imponentes onera
grauissima: & clamamus ad Dominum Patrum nostro-
rum: qui exauit nos, & res, exit humilitatem nostram, & e-
duxit nos le Ægypto in manu forti & brachi dextero, & tradi-
dit nobis terram lacte & melle manantem. Et dicens nunc of-
fero primitias frugum terræ, quam Dominus Deus dedit mihi.

Vidētis fratres, quanta cura Dominus voluit beneficiorum A
 suorum etiam minimoꝝum memoriā perpetuò retineri. Qua
 in re illud diligentissimè adnotandum est, quod quādam
 omnia nouæ legis beneficia prius in lege veteri figuris adumbra
 ri voluit: ita nouorum beneficiorum gratitudinem, eterum gra
 titudine voluit figurari. Cum enim Dominus propter primoge
 nitorum Egypti mortem, omnia filiorum Israël primogenita
 lege perpetua requirebat: quid aliud volebat, quàm vt intellige
 remus quid à nobis pro vniuersi sui morte exiges, qui pro inimicoꝝum
 suorum morte omnia primogenita postulabat? Cum verò
 quotānis propter liberationem ab Ægyptiaca seruitute septem
 diebus azimū panem manducari, & Pascha celebrari præcep
 tit: quid aliud volebat, quàm vt huius tanti festi solēnitatē ad
 moneremur, quas ei gratias pro liberatione ab æterna morte, & B
 à Diaboli tyrannide agere deberemus, qui tantū pro liberatio
 ne à temporaria captiuitate debebamus? Cum verò hoc in lo
 co propter fructus terræ, quos brutis animantibus, quos vermi
 culis ac fornicis, quos deniq; idololatriis & infidelibus abundè
 suppediat, tantam grati animi significationem requirit: quid al
 liud quàm docere nos voluit, quo studio, quo affectu illū pro
 pter sacram Eucharistiæ mensam, ceteraq; nouæ legis sacramē
 ta (quibus animæ nostræ aluntur & conservantur) laudare & co
 lere debeamus? Adhuc ergo modū diuina sapientia (quæ sua
 uiter disponit omnia) paulatim homines à minoribus ad maio
 ra assuescere & perinouere solet. Quod verò Dominus tanto
 pere gratum animū à nobis exigit: non auaritiæ, sed summæ po
 tētis largitatis & charitatis est. Hoc enim facit, vt ob grati animi
 officium vetera beneficia nouis cumulet. Reges enim terræ col
 lata beneficia subditis commemorant, vt noua ab illis obsequia C
 exigant, seruitium pro beneficio postulantes. Rex verò celestis
 qui dando non amittit, & spargendo non perdit, ea liberalitate
 est, vt dandi causam computet, quòd ante dederit: & gratiam
 pro gratia rependens propter vetera beneficia noua largiatur.
 Quod sancti intelligentes, cum noua ab eo dona petunt, vetera
 commemorant. Sic Esaias, Domine, inquit, dabis pacem nobis.
 Quam obrem? Quia, inquit, omnia opera nostra operatus es in
 nobis. Quapropter ad te in præsentem tempore confugimus, quē
 tam liberalem & magnificum olim experti sumus: vt pete
 qui ita nobis affuisti, vt omnia opera nostra opereris in nobis. Sic
 sanctus Ezechias, dum vitam à Domino peteret, præterita bona
 opera

Exo. 11.

Disimil.

Esai. 26.

D opera sua enumerat dicens : Obsecro Domine , vide quomodo 4. Re. 20.
ambulauerim corā te in veritate , & in corde perfecto , & quod
rectum est in oculis tuis fecerim . Cur o sancte Rex merita tua
ante Dominū allegas , cum factus esset inopiam & miseriam tuā
amplificare : quemadmodum sancti in precibus suis facere solēt ,
qui mendicorum more inopiam & egestatem suam exaggerant ,
vt misericordiam Domini magis prouocent? Ad hoc autem D.

Greg. respondet, sanctum Regem hoc in loco non tā merita sua,
quam Dei munera allegasse: quod probē nosset merita sua diu
næ misericordix fuisse dona . Quidquid enim honeste cogita
mus, quidquid pie gerimus, aut molimur, eius donum & benefi
cium est. Quod. D. August. explanans verbum illud (Qui coro
nat te in misericordia & miserationibus) testatur his verbis: Psal. 102.

E quid non corona bonis operibus redditur: Sed quia ipsa bona August.
opera ille in nobis operatur. de quo dictum est: Deus est enim qui
operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate) ideo di
xit Psalmista : Qui coronat te in misericordia & miseratione:

quia eius miseratione bona operamur, quibus corona redditur. Item.

Rursusque idem prudentissimē & breuissimē ait: Debetur
merces bonis operibus, si fiat: sed gratia quæ non debetur, præce
dit, vt fiant. Cum igitur hoc sanctus ille Rex intelligeret, qui tot
antea beneficijs a Domino auctus & ornatus fuerat: hoc etiā no
u) beneficio cumulari petit, vt vita longiori concessa, prædican
dæ eius misericordix spatia haberet longiora. Vnde ait, Domi
ne saluū me fac (id est vitam longiorem concede) & psalmos no
stros cantabimus cunctis diebus vitæ nostræ in domo Dñi. Ad
hoc enim vitam cupio. ad hoc postulo, quia toties numen tuum

F salutare & propitiū expertus, insatiabili quodā prædicandi lau
des tuas desiderio teneor. Scio quippe nihil esse iustius, nihil pul
chrius, nihil suauius, quā te benignissimū hominum amatorē,
& largissimū benefactorē ardentissimo amore laudare, & cum Psal. 70.
Propheta dicere: Repleatur os meū laude, vt cætem gloriā tuā,
tota die magnitudinem tuam. Sed iam ad sequentia veniamus.

Cum ergo Dominice passionis historiam discipuli ita cōme
morassent, vt tamen de resurrectione Dñi & redemptione mun
di dubitaret: pie Dominus aduersus illos sauiens: *Stulti*, inquit,
& *tardi corde ad credendū in omnibus, quæ locuti sunt Prophete.* Me
rito tarditatis & stultitiæ arguuntur, qui indignum Redemptore
mūdi esse credebant, quod esset passus & mortuus, quod suppli
cio crucis affectus: cum eō magis ab hominibus coli & amari de

Gregor. buerit, quò eis & maiora præstiterit, & indigniora pertulerit. **A**
 Recte enim. D. Greg. Tanto, inquit, Deus ab hominibus dignius
 honorádus est, quátò pro hominibus indigniora suscepit. Alio-
Euseb. qui (vt eleganter Euseb. Emis. ait) ferina immanitas est, Deũ
 æstimare minorẽ, quia maiora contulit: & ideo a te minus acci-
 piat honoris, quia plus cõtulit dignitatis. ¶ Hæc autẽ pia Dñi ad

uersus discipulos indignatio, in æstimabilem eius erga genus ho-
 minum charitatem declarat. Bis enim legimus eum in Euar-
 gelio aduersus discipulos grauitè cõtortum, semel quidem aduer-
 sus Petrum, cum is eum a supplicio crucis (in quo salutis nostræ
 mysterium agebatur) reuocare niteretur. Tunc enim Sathanã
 illum appellauit, quod tantum hominis bonum nesciens impe-
 dire uelit: & iterum hoc in loco, cum hos discipulos stultos, tar-
 dos, & incredulos uocauit, quod hoc redemptionis & salutis hu-
 manæ opus ab eo peractũ non crederent, cum nihil immentis e-
 ius charitati asperum aut ignominiosum eilet, quod modo ad sa-
 lutem nostram expediret. Vtraq; uero indignatio, præter quam
 quòd iustissima erat, amoris etiã & pietatis (vt diximus) claris-
 simum argumentum exitit. Adeo enim salutem nostrã sciebat,
 vt nihil ei esset acerbius, quàm illum ab hoc opere reuocare: ni-
 hil contumeliosius, quàm opus hoc ab eo peractum esse nõ cre-
 dere. Hæc enim summa eius gloria, summus honor, summa di-
 gnitas fuit: à qua Iesu, hoc est, Saluatoris clarissimũ sibi nomẽ as-
 sumpsit, & in quo potissimũ gloriatur. Hinc apud Esaiam hæc
Esai. 45. præcipuam sibi gloriã tribuit cum ait: Deus iustus & saluãs nõ est
 præter me. Cõuertimini ad me, & salui eritis omnes fines terræ.

Increpata igitur discipulorum tarditate, subdit deinde. *Non-
 ne hoc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam?* Cur que
 sò Dñe hoc oportuit? Hoc enim est de quo potissimũ discipuli
 dubitant. An non multæ aliæ rationes generis humani seruandi
 absq; dirissimo crucis supplicio tibi suppetebant? Quid enim im-
 possibile omnipotenti? Quid non facile rerum omnium Domino?
 Nihil planè. Verũ nunquam is quid possit, sed quid maximè de-
 ceat & expediat, in operibus suis attendit. Vt autẽ, quatum hoc
 ad salutem nostrã fuerit expediens, intelligi possit, proponamus
 nobis ante oculos ad quid potissimũ in huc mūdũ uenerit Chri-
 stus. Hoc autẽ luculèta sanè oratione exponit Apostolus his uer-
Tit. 2. bis: Apparuit gratia Dei Saluatoris nostri omnibus hominibus,
 erudiẽs nos, vt abnegantes impietatem & secularia desideria, so-
 brie, & pie, & iuste uiuamus in hoc sæculo, expectãtes beatã spẽ,
 & ad-

D & aduentū gloriæ magni Dei. His verbis Apostolus totum pene
 Dominicæ passionis Sacramentum exposuit. Hinc enim colligi
 mus in hoc venisse Dñm Iesum, nō solum, vt morte sua peccatū,
 & mortē aboleret, sed etiam, vt ductū & exēplo suo nos per pie-
 tatis & iustitiæ semitas ad felicitatis æternæ gloriæ perduceret.
 Virtutē verō esse certissimā, & vnicā ad felicitatē viā, Philosophi
 etiā ipsi testātur: quā tamē varijs difficultatibus ac laboribus im-
 plicitā esse confitetur. Vbi enim nulla difficultatis ratio est, vir-
 tus locū habere nō potest. Ad ea enim ad quæ natura ipsius im-
 pulsū quodā incitatur (vt ad nostri ipsorū, ac filiorū amorē, eo-
 rumq; educationē & curā) cum natura sufficiat, quæ nos ad hæc
 ipsa præstāda impellit, virtutis habitū nō requirimus. Ad cave-
 rō ad quæ natura lapsa nō modo nihil adiuvat, sed etiā certa qua-
 dā ratione repugnat, virtutis patrocinū atq; suffragiū exigimus,

E quæ rebellantes corrupte naturę affectus vi sua elidat, & ipsius
 feruire faciat. Quod si ita est, quā alia ratione cōmodius dux nos-
 ter ad asperam virtutis viam erudire & incitare nos, quam per
 crucē & passionem debuit? Quæ enim virtutis actio labore ac tu-
 dore vacat? Sine enim orationis studio incubere velis, tūc carnē
 in eda macerare, si iniurias æquo animo ferre, si maiorum impe-
 rio reluctantē propria voluntate parere, si aliorum inopiam ope-
 tu uluare, si lingua n̄ cohibere, cæterosq; seruos & affectus ra-
 tionis lege frenare, si mundi gloriā contemnere, si carnis de-
 licias respuere, si crucem amplecti, si te ipsum denique, vt Chri-
 stum sequaris, abnegare studeas, quā multis laboribus opus
 est? Quid enim in his ceterisq; virtutum officijs nō asperum ac
 difficile? vt merito discipulis suis Dominus in Euangelio dixe-
 rit: In patientia vestra posedebitis animas vestras: ac de fidelibus

Luc. 21.

F opera ijs agens: fructum, inquit, afferunt in patientia. Quid-
 quidem studiosē ac sanctē moliri velis, durum aliquid & as-
 perum perferre, ac vincere necesse est. Quamobrem diligenter
 mihi fortitudinis ac patientiæ naturam consideranti, apparet
 id esse patientiam ad virtutem, quod panis ad vitam, cui ad ci-
 bos omnes quibus vita ipsa alitur & sustentatur, necessarius est. *Simil.*
 Si enim panis vesceris, panis adhibendus est, si carnibus, si pi-
 scibus, si oleribus, si denique quouis alio cibo, panis necessarius
 est, sine quo omnis eribus non modo inanis ad gustandum, sed
 ad vitam etiam parum sanus ac sufficiens est. Talis ergo est for-
 titudinis & patientiæ natura, sine qua actiones suas virtus ex-
 plicare nequit. Est enim virtus (vt Laetantius ait) i referen-

Luc. 8.

Simil.

Laetant.

dorum malorum fortis patientia. Ob hoc igitur vix vlla re **A**
 magis pij omnes, quàm laboris amore ac patientia ad virtutis
 iter ingrediendum egent. Virtus enim ipsa per se (si laborem ade
 meris) vt maximè rationali naturæ consentanea: ita maxime sua
 uis & iucunda est. Ideoq; si laboris patiens sis, in assequenda vir
 tute nihil habes quo tererearis. Cætra verò si laborè detrederes,
 omnis tibi virtus inaccessa est: quoniam ea te cæres, sine qua vir
 tus exerceri non potest. Cuius rei gratia merito a Philosophis di
 ctū est, in regno voluptatis virtuti non esse locū. Atq; illud etiā:
 Moyses animos virtus edit. Porro si laborè diligas, virtutū penè
 omnium compos factus es: atque ita, felicitatē ipsam te habere
Zaetan. iam cogita, cū præcipuam eius in te partē habeas. Hinc Laetian
 tius: Hoc vno, inquit, beati esse in hac vita possumus, si minime
 beati esse videamur: si fugientes illecebras voluptatū, soliq; vir
 tuti seruiemus, in omnibus laboribus miserisq; viuiamus, que **B**
 sunt exercitia & corroboramenta virtutis: si deniq; aspera illam
 difficilem; tenemus viā, que nobis ad beatitudinem patefacta
 est. Hæc ille. Si ergo fundamentū felicitatis humanæ labor est, si
 hæc vna ad beatitudinē via est, si deniq; nemo neq; sine certami
 ne vincit, nec; sine victoriā coronatur: qua que so alia via dux &
 legifer noster in gloriam suā nisi per crucem & labores, perq; va
 ria certamina ingredi debuit?

Sed quoniam hæc in cōmune de virtutū labore ac difficultate
 dicta sunt, in vna tamen ex illis, nēpe charitate (que virtutum
 omnium parens & regina est) difficultatis huius exemplū ponere
 libet. Ad hæc autem virtutē pertinet nō modo Deū diligere, sed
 supra omnia etiā que in vita charissima sunt (nēpe supra filios,
 parētes, vxores, viros, ac ipsam queq; vitā nostrā, & quid aliud **C**
 in hoc seculo amplius charū & pretiosum est) diligere. Hoc enim
 cōditori nostro in mēse bonitatis & maiestatis sue, meritissimè
 & summo iure debetur. Ad hanc autē diligēdi rationē pertinet,
 vt si casus aliquādo ferat, vt vel hæc omnia amittēda, vel Dei lex
 violāda sit, prius omnia perire, quam fidē & obedientiā ei debi
 tā interire pariamur. Hoc autem cuius difficultatis sit, & res ipsa
 per se satis indicat, & sanctorū martyrum exēpla restāt, qui cor
 pora sua torrens, discerpi, laniari, & mille modis cruciari passi
 sunt, priusquam fidē Deo debitā vel ad momentū violaret. Quo
 autē affectu, qua constantiā atq; deuotione hæc fides & obedi
 entia prestāda sit, nulla melius ratione quàm mortis & crucis Chri
 sti exēplo potuit indicari. Pendens enim in cruce Dñs, maximè

D tacendo clamoribus testatur, eam eae mentis diuinæ bonitatē, maiestatem, & dignitatē, eam in homines beneficentiā, & charitatem, vt si propter illius obedientiā & gloriā necesse sit per tela, per ignes ingredi flagellis conserui, spinis coronari, patibulo affigi, & omnibus tormentorū generibus affici, atq; omnes etiam danatorum poenas (si opus ira fuerit) sustinere, ea omnia libentissimo animo subeunda esse: & ea quidem infinitis adhuc partibus esse minora, quam quod hæc tanta eius dignitas & maiestas promereretur. Ad hoc ipsum igitur nullū opus, nullum exemplū cōuenientius esse poterat. Quod si ita est, nonne ergo hæc oportuit pati Christū, & ita intrare in gloriā suā? Si enim (vt Apostolus ait) debuit per omnia fratribus assimilari, atq; vt caput membris coherere: cōsequens erat vt crucis ac laboris membrorū suorum particeps fieret. Et quemadmodū qui Deus erat, hinc *Luc. 24.*

E mo factus est, vt hominum salutem conlisteret: ita qui felix & beatus erat, laborum nostrorum particeps fieri debuit, vt nos ad laborum patientiam animaret, atq; ita per omnia fratribus similis fieret. Sed ne quis hæc mea confessione a virtutis proposito deterreatur, dū eam asperam & insuauē credit, occurrā statim, & offendiculum hoc infirmis mentibus adimā. Non enim virtutis via ita laboribus septa est, vt omni sit solatio destituta: nec turis improborū via ita facilis & plana est, vt non multis offendiculis & laboribus sit implicata. Sūt enim fateor in via Dei labores: sunt tamen mirāda quoq; gratiæ subsidia, & Spiritus paracleti solatia, & diuinæ dilectionis gaudia: quibus labores isti & leuiiores sūt & iucundiores. Itaq; vtrobiq; delicia, vtrobiq; labores: sed deliciae honorum incomparabiliter delicias superant malorum. Labores vero longē minores sunt quam malorum: ni *Ps. 13.*

F si forte Propheta talis est cum de via malorum ait: Cōtritio & infelicitas in vijs eorū, & viam pacis nō cognouerūt. Et Ecclesia sicut item: Via, inquit, malorū cōplantata est lapidibus, & post hæc inferi, & tenebræ & poenæ. Adde his etiā virtutis vsū & cōsuetudinem, quæ quicquid in ea arduum & difficile est, lenit & mollit. Vnde cōmunis illa sapiētū sentētia manauit: Optima vite ratio est eligenda: eā iucundā consuetudo reddit. Hinc illa diuinæ Sapientie vox: Ducam te per semitas æquitatis: quas quū ingressus fueris, non ardebunt gressus tui, & currēs nō habebis offendiculum. Hoc ipsam autem Plotarchus eleganti similitudine indicat. Sicut enim, ait, qui a meridiana luce in obliuionem locum ingressi, nihil vident, paululum autem morati (dum ful-

Pro. 4.

Plotar.

gor ille oculis hærens euanescit) omnia quæ in eo loco sunt, clarè & distinctè cernunt: ita qui à praua ad honestam vitam transeunt, in ipsis statim initijs noua illa viuendi ratione offenduntur: per quam tamen paulo diutius incedentes, seq; illi assuescentes, facile & iucundum experiuntur, quod eis antea molestum videbatur. Id ipsum quotidie in calceis & manicis hominibus cõtingit: quæ quauis initio quidè abstracta sint, vsu tamè ipso laxatur, & sine labore partibus corporis, quibus destinata sunt, aptantur & accommodantur. Sed iam ad sequentia veniamus.

Simil.

x. II.

¶ Cum ergo Dominus passionis & mortis suæ causam, incipies à Moyle, & omnibus Prophetis, latissime confirmasset, ventum est ad castellum quo ibant, & ipse finxit se longius ire. Quid sibi vult hæc Domini fictio? Aliud quidem esse constat facere, aliud fingere. Facimus quidem cum in veritate aliquid operamur: fingimus autem cum simulamus, vt videlicet aliud appareat, aliud sit. Hoc autem non raro cum pijs hominibus Dominus agit, à quibus interim abscedere, & longè abesse videtur, cum tamen presentissimus sit. Huius enim rei gratia Prophetæ clamat: Vt quid Domine recessisti longè, despicias in opportunitatibus & in tribulatione? Et, vsq; quo Domine obliuisceris me in fine, vsq; quo auertis faciem tuam a me? Quid igitur hoc tempore faciendum est? Nimirum suppliciter & instanter cum discipulis clamandum: *Mare nobiscum Domine, quoniam aduerserast, & inclinata est iam dies.* Hæc est breuissima simul & utilissima oratio, qua in omni calamitate ac tentatione uti possumus. Sed videamus, qualis sit vesper, in quo huius orationis vsus sit: & quia vespera extrema diei pars est, diem ipsum, cuius hæc portio est, inspiciamus. Dies autem hic totum huius sæculi tempus est. Huius diei aurora initium mundi fuit: meridies verò aduētus Christi: vesper autem finis sæculi. Nos enim sumus, in quos fines sæculorum deuenerunt. Sicut ergo vesper, diei lumen minuitur, vmbra crescit, & calor attenuatur: ita planè in hoc mundi vespere (in quo nunc degimus) lux veritatis atque diuinæ cognitionis ingruentibus errorum atque hæresum tenebris minuitur, vmbra verò deficiente luce crescit. Quod quidem Hieremias lamentabatur cum diceret: *Væ nobis, quia declinavit iam dies, quia longiores factæ sunt vmbrae vesperi.* Hoc est, *væ nobis, quia lux diuinæ cognitionis ac fauoris deficere iam coepit: quo fit, vt terrenorum bonorum vmbrae maiores nobis appareant.* Fulgente

Psalm. 9.
Psalm. 12

Hiere. 7.

D gente enim in cordibus nostris diuina luce, terrena omnia exigua videntur, quales in meridiana luce vmbrae sunt: eatamen decedente apparent longiores: quia sicut Deo praesente omnia haec parua sunt: ita eo absente magna iudicantur: Quo fit, vt quae magna & praecleara videntur, magno etiam studio & amore querantur: ita vt ecclesia bona praeter illis vilescant quod quidem totius humanae prauitatis origo & seminarium est. Ideoque merito Propheta queritur, *Vae nobis, quia declinauit iam dies, quia longiores factae sunt vmbrae vesperti. Nec lux tantum animae Sole declinante deficit, sed calor etiam qui lucis indiuiduus comes est. Quod plane Saluator testatur cum ait: Quia* *Mat. 24.*
abundabit iniquitas, refrigescet multorum charitas. Charitate enim refrigescente, & abundante iniquitate, quid superest, nisi vt cum Propheta clamemus: Saluum me fac Deus, *Psal. 21.*
E quoniam defecit sanctus: quoniam diminutae sunt veritates a filiis hominum. Quod perinde est ac si diceret, Domine, si inter homines impuros & nocentes etatem agamus, vix fieri poterit, quin ad eorum consuetudinem moresque traducamur. Propterea Domine, non impensius oro, vt vitam meam ab insidiis inimicorum, quam vt animam a vitis & corruptela seculi huius integram saluumque conserues: ne me reliquorum perditumores & exempla corrumpant: neve illorum imitatione in aliquam turpitudinem dilabar. Maximam enim vim habet ad pietatem & virtutem probitas eorum, quibus cum viuimus. Pauci enim sunt, quorum sit illa virtus, quae fuit in sanctissimo Iob: qui simplex erat & reclus, cum frater esset Draconum, & socius strutionum: inter quos tamen columbinam simplicitatem & candorem innocentiae retinebat. Quamobrem in hoc tanto virtutis & sanctitatis periculo maximum plane remedium est, cum discipulis ad Dominum clamare: *Mane nobiscum Domine, quoniam aduersa est iam dies. Te enim praesente lux est: te absente imminet tenebrae. Hunc autem comitem idem sanctus Iob ad tutelam suam petebat dicens: Libera me Domine, & pone me iuxta te, & cuiusuis manus pugnet contra me. Nec enim praesente virtute aduersariorum potentiam, neque praesente luce aduersaercentis diei tenebras metuo.* *Iob. 17.*

Hac eadem oratione in omni calamitate vti possumus: *Mane nobiscum Domine, quoniam aduersa est iam dies, &c.* Hinc D. Bernardus, *Bern. in Homil.* Cum prosperamur, ait, in virtutum successibus, in die futurus: cum nos obambulant tribulationum angustiae, incipit nobis

Psal. 9.

bis ad uesperascere. Et quia ad te confugimus, qui solus laborem & dolorem consideras, mane nobiscum, quoniam ad uesperascit. Iam veniunt aqua vsq; ad animam: iam deuotionis delicia vertuntur in miseriam. Omnes angulos mentis nostræ ventus tentationis concutit: mane ergo nobiscum, quoniam ad uesperascit. Tu tribularis cordibus es refrigerium: tu refugium, tu solatium: tua est potentia, tuum est imperium. Intenti sunt ad te o: uli omnium, te solum sitiens anima concupiscit: mane ergo nobiscum, quoniam ad uesperascit. Sine te nihil possumus facere. Tu solus carmina das in nocte. Tu turris es fortitudinis a facie tribulantis. Tuæ pietatis oculus circa ea, quæ sub cælo sunt, respicit: mane nobiscum, quoniam ad uesperascit. Per te confurget nobis ad uesperum fulgor meridianus, & oriemur ut lucifer, cum nos consumptos putauerimus. Hactenus Bernar.

Iob. 36.

Eadem quoq; oratione, cū spirituali gaudio delectamur, uti debemus. Dies enim spiritualis est, cum lux nobis diuina consolationis & charitatis feruor affulget: tunc enim omnia nobis apparent læta, placida, atq; incunda, quæ alias acerbâ, tristia, & obscura erant. Illa enim cælestis dulcedo, amara omnia vertit in dulcia. Nox verò est, cum Deo ita disponente lux illa abscedit. Ipse enim est, qui in manibus suis abscondit lucem, & precipit eam, ut rursus oriatur. In qua nocte dilectum suum Sponsa in Cant. querit, & non inuenit. Quia videlicet in hac nocte, qua sponsus abest, omnia obscura & tristia sunt. Idcirco magna vi precum reuocandus est, ne nos in tantis tenebris derelinquat, sed nobiscum maneat: ut eius virtute roborati, in officio & recta viuendi ratione persistamus, nec vllæ nos desolationum tenebræ à contentopietatis cursu reuocent. Quo circa hoc etiam tempore cum discipulis obnixè clamandum est: *Mane nobiscum Domine, quoniam ad uesperascit.*

Bernar.

Deniq; non contenti orasse, coegerunt eum. Quid ni cogèrent Patrem misericordiarū, & Deum totius cōsolationis? Quid ni cogèrent longius se ire flagentem, & tamen apud eos manere volentem? Quid ni cogèrent eum, cuius delicta sunt esse cum filiis hominum? Quid ni cogèrent in diuersorio manere, qui ad hoc corporis sui sacramentum instituit, ut inter homines perpetuò maneret? Hinc discimus (vt. D. Bernard. ait) magna vi & contentione opus esse, ut in via Dei proficiamus. Nō enim leuiter (ait ille) ad perfectionis culmen attingitur, sed paulatim virtutum gradibus ad apicem charitatis per violentiam peruenitur

Coe-

D Coegerunt eum! Ne ergo miteris, si vim patitur regnum caelorum, quando vim etiam patitur Dominus eorum. Si igitur quaedam naturali dardtia cor tuum in senseris: indeuotum, in ista orationibus: intende meditationibus, curte vbi est impetus spiritus, nec assensum carni deideris. Ingere te vigilijs, & per lachrymarum violentiam vince Dominum maiestatis, & dic ei: Mane nobiscum Domine, quonia aduersperafit, & inclinata est iam dies. Haftenus Bern.

Dominus ergo qui se longius ire simulauerat, vt exoratus apud discipulos maneret, intrauit hospitium, mansitq; cum illis. **E** *Et factum est dum recumberet cum eis, accepit panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis. Et aperti sunt oculi eorum, & cognouerunt eum: & ipse euauit ex oculis eorum.* Vbi enim quod volebat assecutus est, vt eos videlicet in fide resurrectionis confirmaret, non fuit necesse, vt diutius eum illis maneret: praesertim cum superessent alij simili ratione confirmandi.

Cum ergo duo isti discipuli admiratione simul & gaudio ex insperata magistri resurrectione completerentur, dicere inter se coeperunt: *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis scripturas?* Ardorem mirabilem, quem ex vi verborum Domini conceperant, in resurrectionis eius argumentum afferbant. Neq; enim tantus ille ardor in eorum cordibus aestuaret, nisi orationi narrantis plenissimam fidem adhiberent. Quantus autem ille ardor, quanta suauitas fuerit, cum ex argumenti genere, quod tractabatur, tum ex mirabili dilectantis facundia colligi potest. Nam hoc argumento (quo de Dominicae passionis ac resurrectionis sacramento agitur) nihil esse aut sublimius, aut suauius, aut mirabilius potest: quippe quod non homines modo, sed ipsos etiam Angelos in admirationem rapiat. Facundia vero dicentis, qui verbum est & sapientia Patris, quid maius excogitari potest? Si vero tanta est humana eloquentiae vis, vt sapientes viri finxerint, & pecora pastus, & flumina cursus sui oblita fuisse, vt facundos homines inter se loquentes audirent: qualis qualeso facundia illius erat, de quo Propheta cecinit. Speciosus forma praefilijs hominum, diffusa est gratia in labijs tuis. Quo ergo affectu discipulos fuisse credendum est, cum ipsam Dei Sapientiam humano ore loquentem audirent, praesertim cum Dei verba ignis sint, sicut in Hieremia legimus: *Quare nihil mirum si ita ardebant, qui ad hunc ignem propius admoerant. Et quidem non dubito fratres, quin hoc modo corda no-*

Hiere. 23.

stra

straherent, si ad hanc cœlestem ignem accederemus. Quod **A**
 planè factus, cùm a verba Dei pio studio ac deuotione audi-
 mus, aut legimus. Vtrog; enim modo verba Dei cor nostrum
 ingrediuntur, aut per aures, citra audimus, aut per oculos, cum
 legimus. Ea enim mysteriorum nostræ fidei vis atq; maiestas
 est, vt si in extractandis, ectrandisq; descerent, miris vtq;
 modis ad virtutem ac pietatem accenderemur. Sed quid tamen
 apud me ineffabile incarnationis atq; passionis Dominice sacra-
 mentum, quid æternum gehenna supplicium, æternumq; cœle-
 stis regni præmiun, quæ a me nunquam cogitantur, efficere po-
 terunt? Ipsa qui sem mors aut dilectissimi filij, aut dulcissimæ
 coniugis dum nescitur, aut nō cogitur, nihil nos afficit. Cū nē
 enim affectum cogitatio aliqua præcedere solet. Ideoq; inter **B**
 laudes illius hæc præcipue numeratur, quod in lege Domini
 meditabitur die ac nocte. O si vos huius studij cupiditas cape-
 ret, si in lectione ac meditatione diuinæ legis ex multis horis
 frustra in rebus nihili impens, vnā saltem ad hoc studium
 quotidie destinaretis! Non dubium, quin ille deinde fructus cō-
 sequeretur, quē idem Propheta continuò expressit eim subditi
 Et erit tanquam lignum quod plantatum est secus decursus a-
 quarum, quod fructum suum dat in tempore suo. Et folium
 eius non defluet: & omnia, quæcunque faciet, prof, erabuntur.
 Hoc igitur agamus fratres: hoc cœlesti cibo nutriamur: hoc dies
 noctesq; meditemur: sit laus Domini semper in ore nostro, &
 lex eius in corde nostro. Hæc nobis prima curarum, hoc
 maximum & continuum opus: vt per studium di- **C**
 uinæ legis ad brauium perueniamus
 supernæ voca-
 tionis.

Psalm. 1.

In eadem feria secunda post Dominicā

Paschæ concio secunda, in qua Evangelica
 lectio explana-
 tur.

THE. Oportebat Christum pati, & ita intrare in
 gloriam suam. Luca. 24.

Ea est,

D

A est, fratres charissimi,

huius diei solennitas atque letitia, ut ad eam digne celebrandam, omnia que siue in caelo, siue in terra sunt, fauilla Ecclesie uocibus hodierna die inuitet, dicens: In resurrectione tua Christe, Alleluia: celi & terra letentur, Alleluia. Inter que tamen communia creatura-

E

rum omnium gaudia, singulari quada ratione hominum supereminet gaudium. Si enim haec dies Christi gloriae potissimum dicata est, Christus uero & Rex, & Pater, & caput, & Ecclesiae ipso-
E fus existit: quis iam dubitare audeat hanc eius gloriam ad homines quoque pertinere? Constat enim, Regis gloriam ad subditos, capitis ad membra, Patris ad filios, Sponsi uero ad Sponsam naturalem quodam iure permanere: cum inter haec omnia ea sit necessitudo, ut alterius partis gloria in alteram redundet. Quamobrem si Christus caput nostrum resurrexit, & ascendit in caelum, seditque ad dexteram Patris, nos quoque in illo tanquam membra in capite haec eadem gloria potissimum. Quamobrem fidenter quisque nostrum hodie cum D. Max. dicere poterit: Vbi caro mea regnat, ibi me regnare credo: ubi sanguis meus dominatur, *Max. in sic.*

F

ibi me gloriosum futurum spero: & si peccata mea prohibent, natura communio non repellit. Ceterum communem hanc hominum letitiam longissimo intervallo beatissima Virgo is letitia superat: quae non modo hac ratione, quae illi cum ceteris hominibus communis est, sed singulari maternae dignitatis privilegio hodie triumphat, & exultat: atque eo magis, quo tenerimum eius pectus gladio doloris in passione filij acris transfixum fuit. Quod enim maior in ea fuit de supplicio crucis tristitia, eo maior exiit de resurrectione letitia. Quam merito beatissima Virgo *Tob. 3.*
 illa Sarræ iunioris uerba usurpare hodie potuit! Sit nomen tuum Deus Israel benedictum in secula: quia post tempestatem tranquillam facis, & post lachrymationem & fetum, exultationem infundis. Quae in re diuina bonitatis prouidentia maxime elucet, quae in hoc etiam exilio & lachrymarum valle degentibus, (quod nos peccata nostra coniecerunt) non temper acerba & tristitia, sed frequenter etiam lata atque iucunda nobis euenire uoluit. Sicut enim ipsa tempora non eundem semper tenorem retinent, sed hyem aestas, & noctis dies alterna uisifitudine succedunt: ita etiam in uita hominum tristitia

& leti-

& lætis tristitia permiscetur: ea tamen lege, vt pro summa Dei no- **A**
 stri benignitate tristitiæ quidē breuiora, lætitiæ verò lægiora spa-
Psal. 29. tia destinauerit. Quod aperte regius Vates significauit. Pro eo
 enim quod nos legimus: Quoniam ira in voluntate eius, &c.
 Hieronym. vertit: Quoniam ad momentum ira eius, & vita in
 reprobatione eius. Quibus verbis Vates sanctus significat, irā
 Dei aduersus pios breuissimam existere: benevolentiam verò
 longissimam, vt pote æqualem vite, imo & vita ipsa diuturnio-
 rem. In quem deinde sensum addit: Ad vesperum demorabitur
 fletus, & ad matutinum lætitia. Hoc est, si quid aduersi accide-
 rit hominibus pijs, celeriter omne incommodum vertit in bo-
 num, & aduersa secundis rebus citò commutantur. Vix enim fi-
 nito vespere calamitatis, dies statim prosperitatis illucescit. **B**
 Hoc nobis euidenter indicat historia Tobix: in qua legimus,
 illum annos natum sexaginta sex oculorum lumen amisisse, se-
 ptuagenarium verò recepisse, & vsq; ad nonagesimum nonum
 annum superuixisse, Sed quonam modo? Reliquum, inquit, vi-
 tæ suæ in gaudio fuit, & cum bono profectu Dei perrexit in pa-
 ce. Videtis ergo fratres, breuem plagam atq; tristitiam quā
 longa lætitia consequuta sit? Sed locupletissimum huius rei in
 sacra Virgine hodie habemus exemplum, quæ duobus quidem
 diebus & noctibus propter passionem & mortem filij summa tri-
 stitia afflictā fuit: quæ tamen æterna deinde lætitia ex eius resur-
 rectione fruitur, æternūq; fruatur. De huius ergo mysterij læ-
 titia hodie dicturi, caelestem opem eiusdem sacratissimæ Virgi-
 nis interuentu suppliciter imploremus. **C**

A V E M A R I A.

Isai. 9. **S** Citis fratres, multa esse nomina, quibus Redēptor noster in
 literis sanctis appellatur. Quia enim multis modis salutē no-
 stram operatus est, ideo multa sortitur nomina. Inter quæ, Re-
 gis nomen præcipue celebratur: quo nomine perpetua eius cura
 & prouidentia, qua Ecclesiam suam administrat, designatur. De
 hoc autē regno in Esaia legimus: Super solum David: & super
 regnum eius sedebit, vt confirmet illud & corroboret in iudicio
 & iustitia, a modo & vsq; in sempiternum. In quibus verbis &
 cura regni huius administrandi, & diuturnitas huius officij aper-
 te notatur. Neq; enim aliorum regum more cum vita simul &
 regia dignitas, & regendi cura finitur: sed vt dignitas æterna est,
 ita & regendi cura, propter quam ipsa dignitas est instituta. Hæc
 autem regendi curam & sollicitudinem Apostolis Dominus, ex-
 tremum

D tremum eis vale dicens, pollicitus est, cum ait: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, vsq; ad consummationem seculi. Est *Mat. 28.* ergo inter nos Dominus, nobis prospiciens, quæ nostra sunt curans, & nos à sempiterno generis humani hoste defendens, & spiritu suo regens, ad vitam perducit beatam & immortalem. Hoc est autem quod ipse in Apoc. designat, cum ad septem Ecclesias, *Apoc. 1.* quæ erant in Asia, legationem mittit his verbis: Hæc dicit qui tenet septem stellas in dextera sua, & ambulat in medio septem candelabrorum aureorum. Quæ quidem septem stellæ, septemq; candelabra, septem illæ Ecclesiæ erant, quas ipse in dextera sua tenere, & inter eas ambulare dicitur, vt curam & prouidentiam suam hoc modo significaret. Ipse enim est, qui nos dextera sua tenet, ne cadamus: & inter nos ambulat, vt nos custodiat, ne præde hostium illo absente simus. Hanc autem curam satis aperte post resurrectionem suam declarauit, qui à rebus humanis & conspectu hominum abstractus, quam antea suorum curam & prouidentiam gerebat, nunquam deposuit. Quadraginta enim diebus ascensum suum in cælum distulit, vt toto hoc spatio varijs modis discipulis apparens, & loquens de regno Dei, in fide eos resurrectionis suæ (vnde salus nostra & iustitia pendebat, cõfirmaret. Itaq; modo illis apparet in Iudæa, modo in Galilæa: nunc omnibus simul, nunc eorum singulis interdum per se, quâdoq; verò per Angelos, qui vt natiuitatis suæ, ita etiam resurrectionis testes atq; præcones extiterunt. In hodierna verò sancti Euangelij lectione duobus discipulis in Emaus pergentibus mirabili ordine atq; ratione apparuit. Cuius rei historiã suauissimis verbis atq; sententijs refertam, sanctus Lucas Euangelista in hodierna sancti Euangelij lectione exponit his verbis.

✱. I.

¶ *Duo ex discipulis Ies vident ipsa die* (in qua videlicet Dominus resurrexerat) *in Castellum, quod erat in spatio stadiorum sexaginta ab Hierusalem, nomine Emaus. Et ipsi loquebantur ad inuicem de his omnibus quæ acciderant.* Scitis fratres verum esse, quod Saluator ait: Ex abundantia cordis os loquitur. Illud ergo verlabatur in discipulorum ore, quod abudabat in corde. Quia verò ibi cordis nostri cogitatio est, vbi amoris thesaurus est: qui tam ardentem magistrum dilexerant, cum semper & in corde & in ore habebant. Itaq; loquebantur ad inuicem de ijs omnibus, quæ in eius passione acciderant: Quorum triste lamentabilemq; memoriam, amoris suauitas dulcem faciebat. Nterlibet igitur pro suo affectu,

Mat. 12.

eorum, quæ gesta erant, aliquid commemorabat. Et alter qui- A
dem mirabilem Domini mansuetudinem, patientiam, lenitatē,
& silentium inter tot falsa crimina & contumelia referbat: ita vt
eius silentium miraretur Præses vehementer. Alter vero crude-
litate[m] hostium commemorabat, qui non contenti inmani-
fimo crucis supplicio, tot flagellis, tot alapis, tot spicis, tot con-
uitijs, tot deniq; iniurijs & contumelijs acerbius morte ipsa pas-
sionis supplicium reddiderūt. Alter vero contra, matrem Domi-
ni miserabatur, quæ iuxta crucem assisens, pendente[m] in ligno
dilectissimum filium, & sanguinis rivos prope se defluentes
summo animi dolore contemplantatur. Rursumq; alter solitu-
dinem Domini miserabatur, qui ab Apostolis derelictus, a Iuda
etiam proditus fuit: qui tam inmane nefas ausus est, vt præce-
ptorem discipulus vniuerso pretio hostibus traderet. Deinde
verò ad se ipsos redeuntes, sortem & solitudinem suam lamen- B
tabatur, qui tanquã oues pastore destituti, per devia quæq; erra-
bāt: cum tam omnia quæ in vita habebāt, ipse diuinarū promissio-
num reliquissent. Hæc igitur erant, quæ discipuli inter se do-
lenter & amanter conferebant.

Bernard.

Sed à litera ad spiritum paululum assurgentes, per hos duos
discipulos, qui hæc inter se pio affectu tractabant. D. Bern. medi-
tationem atq; orationem intelligit: quæ duæ vires vt vt
germano quodam nexu inter se colligatas, mutuas sibi altera alteri
operas prebent. Meditatio enim scrutatur & ruminat Dei le-
gemoratio vero gratiam petit, quæ impleat legem. Meditatio
indicat viam, oratio spiritum impetrat & vires, quibus pot-
est ingredi viam. Illa illuminat & erudit intellectum, hæc vero in-
cendit & inflamat affectum. Et illa quidem facit hominem fasti-
dite terrena, hæc vero cū Deo versans, facit amare celestia: De-
niq; meditatio Theologum, oratio vero Therapeutum. hoc est, C
Dei amicum facit. Quod si quæras, quæ sit meditationis huius
materia, ea certè multiplex & varia est: nulla tamen commo-
dior, quàm dominicæ passionis historia, de qua inter se discipuli
hodie conferebant. Cum enim studium hoc ad Dei cognitionē
& amorem referatur, Deum autem in hac vita nisi per opera
sua non agnoscamus, inter omnia verò eius opera humanitas
Christi principem locum teneat, inter ista verò humanitatis o-
pera, acerbissima eius passio præcipuum & maximam fuerit,
consequens est, vt nullus rei studiosa cogitatio tantum nos ad
diuinæ bonitatis cognitionem & amorem excitare possit. Rur-
sumq;

D sumus; si quæras, quoniam modo hæc mysterium cogitandum sit, ab eisdem etiam discipulis hæc ipsum disceres, qui magno animi dolore simul & amore hæc mysteria tractabant: Hæc enim de caelo ab eis Dominus quaesivit: *Qui sunt hi sermões, quos estis adinuicem ambulantes, & estis tristes?* Tristitia autem sine dilectione esse nullo modo potest, quia radix doloris amor est: cum dolore enim amittimus quod cum amore possidemus. His igitur affectibus dominicæ passionis historia tractanda atque terminanda est. Non enim par est, ut tam ingentes Domini cruciatus fideis oculis, nullo; amoris aut doloris ferire colamus. Amor enim ut amorem, ita merorem de amici morte exigit, nec ulla alia vicissitudine contentus est.

E Dum ergo duo isti discipuli hæc inter se mysteria versarent, & secum quærerent, *Iesus appropinquans se ad eos cum illis.* Mento plane illis aderat, quando quidem ipse paulo ante dixerat: *Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* In nomine vero Christi conuenerant, cui corde & ore Christum personabant, Christum cogitabant, totoque affectu Christi passionis inter se mutuo conferebant. Ipse igitur, quærens illis animum & mentem inquirabat, operi quæque suo aderet. Sicut enim Dominus auferit se a cogitationibus, quæ sunt sine intellectu tanta pars & sanctis cogitationibus a se. Sequitur deinde. *Sap. 2.*

Quid autem eorum tenebantur, ut eum agnoscerent. Cur quæso Dñe de te loquentibus, te amantibus, te suspirantibus uisitacionis tue gratiam minuisi, cum te illis uidentium non tamen agnoscentium præbuisi? An non duplicatim eis gratiam retulisses, si te illis agnoscentium pariter & uidentium præbuisisses? Minime quidem. Hæc enim ad tempus occultatio, maioris beneficii occasio fuit. Volebat enim eis Dñs longa oratione totius redemptionis nostræ mysterium ex sanctarum literarum testimonio aperire. Quod quidem fecit, cum in eis prius a Moïse & omnibus prophetis, interpretabatur illis in omnibus scripturis, quæ de ipso erant. Quia illi comentacione attentissimis animis auerunt: neque illis longus sermo satissimum, sed auditate magis & desiderium excitauit. Porro autem si se illico eis agnoscentium præbuisset, tanta ex hac admiratione, & exultatione, & stupore complerentur, ut uelut extraneis positi, uix ea quæ dixisset, capere possent. Quocirca prudenter a domino factum est, ut ad tempus eum non agnoscerent, quo ex ijs, quæ tunc sedato animo didicissent, plenius eum postea & agnoscerent & diligerent. Hinc colligere licet fratres, quod

cum Dominus aliquando amabilem præsentiam suam pijs hominibus abscondit, non hoc derelictionis, sed dispensationis potius & amoris argumentum esse. Cum is enim omnia ad salutem suorum dirigat, & cum adest, & cum abest, eorum salutem operatur: imo verò aliquando tunc maxime adest, cum maxime à nobis abesse videtur. Cui rei testimonio erit sanctissimus ille Iob: qui cum quereretur se a Domino derelictum,

Iob. 13.

tunc illi Dominus propinquior erat. Ait enim: Cur faciem tuam abscondis, & arbitraris me inimicum tuum: hoc est, cur ita me tractas, ut inimicos tractare soles? Et tamen constat, nunquam Dominum tam præsentem sancto viro fuisse, quam eo tempore fuit. Illa enim inter tot plagas admiranda & incomparabilis patientia facile declarat, tantam hanc virtutem atq; constantiam sine præsentis Dei numine esse minime potuisse. Si enim nemo

1. Cor. 12.

potest dicere, Dominus Iesus, nisi in Spiritu sancto, quomodo ille inter tot malorum turbines ac procellas dicere potuit: Do-

Iob. 1.

minus dedit, Dominus abitulit, sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum? De beata etiam Catherina Senensi legimus, quod cum turpissimis imaginibus a Demone infestaretur, ubi pristina serenitas menti eius reddita est, cum à dilectissimo Sponso suo redeunte suppliciter & lamentabiliter quereretur, cur se in eo certamine deseruisset, ille respondit: In medio cordis tui eram. Et quomodo, ait illa, in corde tot fœdis cogitationibus conspurcato poteras habitare autor puritatis? Cui illa: Iste, inquit, cogitationes voluptati tibi an dolori erant? Summo, inquit, illa, Domine cruciatui atq; dolori. Et ille: Quis ergo hoc in animo tuo agebat, ut carnales cogitationes tantopere tibi displicerent, nisi ego ibi adessem, qui tibi istum animum & affectum immittebam? ¶ Simili etiam modo spiritualis ariditatis tempore, cum omnis deuotionis affectus & charitatis feruor abesse videtur, apparet utiq; à nobis Dominum aufugisse, nosq; in medijs tenebris & caligine reliquisse. At si nos hoc tempore non cessamus, si consueta orationis & pietatis opera non intermittimus, si strenuè rem gerimus, non dubium, quin Dominus tunc potissimum nobis adsit, cum abesse videtur. Nam cum interna lætitia, & dulces lachrymæ, spiritualesq; deliciae affluunt, quid mirum, si homo viam mandatorum Dei alacriter currat, cum spirituali lætitia cor eius dilatatur & roboratur? Ceterum sublata hac lætitia, & charitatis feruore refrigerato, & tenebris ac nocte calamitatum ingruente, in officio perstare, & ab orationis studio

D studio statis temporibus non desistere, neq; cōsuetā pietatis officia prætermittere, hoc planè non nili magnorum virorum est, & mentis in Christo solidatæ atq; fundatæ. Videmus enim Apostolos Dominum miracula illa magnifica edentē, & populi frequentia ac laudibus celebrem, libenter quocunq; pergeret sequentes: quem tamen in nocte passionis hostibus traditū, mortiq; additū deseruerunt. Ex quo apparet, quanto difficilius sit, rebus aduersis, quàm tranquillis fidem & constantiam retinere. Qui ergo absente ad tempus Domino in officio constanter ac fideliter persistit: is utiq; quo grauiora patitur, eo firmius intra se presentem Dominum retinet. Hac ergo de causa præsentiam suam Dominus discipulis exhibuit simul & abscondit, vt eos maiori beneficio afficeret. Vultis vtrumq; aperte videre? Audite ipsū Dominum in psalmo clamantem: Deus Deus meus respice in me, quare me dereliquisti? Deus meus clamabo per diem, & non exaudies: & nocte, & non ad insipientiam mihi siue vt alij verterunt, & non est silentium mihi. At in eiusdem psalmi fine rursum ait: Timeat eum omne semen Israël, quoniam non spreuit, nec despexit deprecationem pauperis, nec auertit faciē suam a me: & cum clamarem ad eum exaudivit me. Videtis igitur hic, Deum audientem & non audientem, longē absentem, & præsentem?

Psalm. 21.

✕ II.

¶ Hoc igitur modo incognitus à discipulis Dñs interrogat: *Qui sunt hi sermones, quos cōfertis adinuicē ambulantes, & estis tristes? Et respōdēs vnus, cui nomē Cleophas: Tu solus, inquit, peregrinus es in Hierusale, & non cognouisti que facta sunt in illa his diebus? Quibus ille dixit: Quæ? De Iesv, inquit, Nazareno, qui fuit vir Propheta, potens in opere & sermone corā Deo & omni populo, &c. que sequitur.*

F Executiamus fratres singula hæc discipulorum verba. De Iesv inquit, Nazareno, qui fuit vir Propheta, potens in opere & sermone. D. Bern. hoc in loco ait, quosdam esse potentes in sermone, quosdam in opere, quosdam verò in opere simul & sermone. Videas, inquit, aliquem frequenter in oratione deuotum, cuius oculi sunt vt piscine in Efebō præ multitudinē lachrymarum: sed recusat ferre iugum obedientiæ: votum suum implere se exillimant, offerendo hostiam amputata aure. Suam plangit in oratione superbiam, sed hora compunctionis transacta, ita operibus est sicut antea: vel si leuis est in moribus, post orationis suæ deuotionem in eandem recidit leuitatem: ossa eius resplentur vi-

Bern. in homil.

Cant. 7.

tijs adolescentiæ eius, vt nunquam in conuersione sua sit matu- **A**
 rus, licet ad modicum orationis tempus sit deuotus. Vox qui-
Gen. 27. dem vox Iacob est, sed manus sunt Esau. Tales potentes dicun-
 tur in sermone, sed non in opere. Hactenus ille. Itaque poten-
 tes in sermone sunt, qui multa de Deo loquuntur, & multum
 etiam fortasse cum Deo loquuntur. Caterum si hoc tantum
 præstant, si verbis facta non coherant, nihil apud Dominum
 proficiunt. Non enim in sermone est regnum Dei, sed in virtu-
 te. ¶ *Sunt rursus alij* (vt idem Bernard. ait) in opere solum po-
 tentes. Videas enim alium, qui strenuus est in exercitatione cor-
 porali, bona quæ præualet, non negligit operari: patiens in tri-
 butatione, & gaudens ad laborem obedientiæ: potest hic dici **B**
 potens in opere. Sed si minus hunc delectat assiduitas oratio-
 nis, si non est sollicitudine pia deuotus in vigilijs, vel fortè non
 habeat gratiam prædicationis, potens est in opere, sed non in
 sermone. Non desunt autem in Ecclesia multitales, qui cum
 initio conuersionis suæ se totos orationis studio tradiderint, &
 in benedictionibus dulcedinis à Domino præuerti fuerint, po-
 stea tamen varijs occupationibus implicati, perstant illi qui-
 dem in officio, sed pristino tamen illo deuotionis ac orationis
 feruore valde remisso. Tales, quamuis vere laudandi sint,
 habent tamen, cur propter intermissum orationis officium me-
Apoc. 2. ritò reprehendi queant: quos planè Dominus in Apoca. cor-
 ripit his verbis: Scio opera tua, & laborem, & patientiam
 tuam, & quòd non potes sustinere malos, & patientiam ha-
 bes, & sustinuisti propter nomen meum, & non defecisti: Sed **C**
 habeo aduersum te pauca, quòd charitatem tuam primam re-
 liquisti. Memor esto itaque vnde excideris, & age peniten-
 tiam, & prima opera fac: sin autem veniam tibi cito, & mo-
 uebo candelabrum tuum de loco suo, nisi penitentiam eger-
 ris. Hæc autem Domini admonitio & comminatio, fratres,
 magnum ijs timorem incutere debet, qui charitatis feruorem,
 deuotionisque dulcedinem quam initio conuersionis suæ habue-
 runt, negligentia sua perire passi sunt. ¶ Alij vero sunt in o-
 pere pariter ac sermone potentes, qui velut ambidextri ita
 pietatis operibus incumbunt, vt orandi studium non deserant:
 atque ita rursus se orationi tradunt, vt proximis pijs operi-
 bus & admonitionibus iuuare non desinant: in quibus hæc duo
 officia se mutuò adiuuant. Oratio enim piæ operationis velut
 reclia

Dreclinatorium est, in quo pius homo cum Deo sabbatum agit, & ab operandi labore requiescit. Operatio vero deuota orationis fulcimentum est. Illa enim oratio verè potens apud Deū est, quæ bonis operibus fulta, in conspectum Dei vacua non ascendit. Quisquis igitur in vtraque iuxta se assiduus est, illius planè est imitator, quem discipuli potentem in opere afferre non predicarent.

Sed neque ista laude contenti, ad sunt & aliam, coram Deo & omni populo, quia videlicet omnia Domini Saluatoris opera & verba, & Deo, & hominibus gratissima & probatissima erant. Ex quibus verbis similem quoque precedenti partitionem colligere licet. Sunt enim quidam, qui Deo solum se probare cupiunt, dum humana iudicia contemnentes, solo conscientie suæ testimonio contenti sunt. Contra vero alij sunt, qui a solis hominibus probari cupiunt, Dei testimonio & approbatione contempta: quorum de numero hypocrite & Pharisei erant, qui dilexerunt magis gloriam hominum, quam Deū. Inter quos etiam Saul Rex computandus est, qui cum gratiam & honorem coram Deo amisisset, coram senioribus populi à Samuele honorari petebat. Neutri autem horum vere probati sunt: isti, quoniam a Deo improbantur: illi vero, quia hominibus offendiculo sunt, neque ea virtus à Domino probari potest, quæ cum fratris offensione coniuncta est. Quare necesse est, prouidere bona non tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. Oportet enim & testimonium bonum habere ab his, qui foris sunt. Hinc Apostolus ad Corinth. Abdicamus, inquit, occulta dedecoris, comedantes nos metiptos ad omnē conscientiam hominū coram Deo. Dū enim internam puritatem sectabatur, & occulta omnia, quæ pudore menti ingerere poterant, studiosissime a se abdicabat. Deo utiq; se probatum exhibebat. Dū vero bonis operibus insilens, homines edificabat, coram eis non tamen verbis quam operibus se ipsi comedabat. Nulla enim maior commendatio, quam quæ operis attestatione probatur. Ut utiq; autem Dominus in Euangelio commendat cum ait: Sint lumi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris. Lumbos enim succingimus, cum fluxas vagasque cogitationes & cupiditates sollicita cordis custodia refecamus: lucernas vero ardentes in manibus gestamus, cum bonorum operum splendore

1. Reg. 15.

2. Cor. 4.

Luc. 12. 3.

eos, qui in errorū tenebris versantur, ad iter salutis reuocamus. **A**
 Hęc autem docendi genus quā sit efficax, vel hoc vno argumē
 to colligi potest. Si quis cōcionator ad sacramentorum frequen-
 tiam fideles semper inuitet, nemo tamen sit qui id facere velit,
 vix hoc alicui persuadere poterit. Vnusquisq; enim timet face-
 re, quod à nemine fieri videt: ne tanquam aliquod nouum & sin-
 gulare præferens, linguis & inuidiæ pateat aliorum. At si vi-
 cini, si amici, si ciues, ac præcipue principes id faciant, quamuis
 nemo sit qui ad hoc hortetur, ipsa tamen exempla suadebunt:
 dum homines facere non verentur, quod multitudinem vide-
 rint facientem. Est enim homo (si quod aliud animal) ad imita-
 tionem maxime compositū. Vnde, quemadmodū horret quod **B**
 insolitum est, ne vituperetur: ita maxime sequitur, quod consue-
 tum est: ne si non fecerit, iure reprehendatur. Danda igitur no-
 bis opera est, vt Deo quidem ante omnia probemur, & ab homi-
 nibus tamen non improbemur. Vtrumq; enim providendū est:
 illud quidē, vt placeamus Deo: hoc vero, vt homines inuenimus
 exemplo. **I. Cor. 6.** Hac enim de causa Apostolus ait: Omnia mihi licent,
 sed non omnia expediunt: omnia mihi licent, sed non omnia ædi-
 ficant. Rursumq;, Bonum est homini non manducare carnē, &
Rom. 14. non bibere vinum, nec in quo frater tuus scandalizatur. Si enim
 esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnes in æter-
 num, ne fratrem meum scandalizem. **C** Nemo autem leue aut fa-
 cile putet esse præceptum hoc: latissime enim ratio scandali pa-
 tet. Septem enim tantū sunt Decalogi præcepta prohibentia,
 quibus septē solū actiones inhihentur: scandali autem præce-
 pto (quod sub dilectionis mandato continetur) tot actiones pro-
 hibentur, quot infirmis fratribus graui offendiculo esse possunt,
 quæ penē innumera sunt: à quibus abstinere debet, qui ab hoc
 criminis reatu immunis esse cupit. Qua de causa pij homines cir-
 ca huius præcepti custodiam mirum in modum solliciti sunt. Ta-
 les erant beati Ioannis Baptistæ parētes, qui incedebant in omni-
 bus mandatis & iustificationibus Domini sine querela: hoc est,
Luc. 1. nemini querelæ aut offendiculi occasionem præbentes. Talis e-
 rat & sancta illa Iudith, de qua scriptum est: Erat hæc in omni-
 bus famosissima, quoniam metuebat Dominum, & nō erat, qui
Iudith. 8. de ea loqueretur verbum malum.

✱. III.

¶ Vbi igitur discipuli & laudes magistri, & mortem eius narra-
 uerunt,

D uerunt, protinus adiungunt: *Nos autem sperabamus, quod ipse esset redempturus Israël, hoc est, ab imperij Romani seruitute vindicaturus & in pristinam dignitatem & gloriam (qualem sub Davide ac Salomone habuit) reuocaturus. Hac discipuli expectabat, hæc optabant: neq; hanc persuasionem ac ignorantiam, tandiu in schola pauperis humilisque magistri verlati, depouerat. In quo miseranda humanæ naturæ infirmitas & cæcitas apparet: quæ ubi per peccatum velut e cælo in terram præcipitata, & spirituali luce & gratia orbata fuit, vsq; ad deo terrenis bonis incubat & inhiat, vt vix alia bona, alias opes, aliam felicitatem, aliam salutem, quam corpoream & terrenam aut esse credat, aut optet: vt appareat, spirituum ipsum in carnis quodammodo naturam degenerasse. Sed quid mirum, si seculi homines secularia bona suspiciunt, quando ipsi Apostoli atq; discipuli Domini temporalem redemptionem, temporale Christi regnum, temporalesq; dexteræ & sinistras somniabant? Cuius rei gratia merito à Domino hoc in loco acriter obiurgantur. At enim.*

O stulti & tardi corde ad credendum in omnibus quæ locuti sunt Prophete. Merito stulti appellatur, qui res pueriles & inanes, in oq; interituras tanti faciebant, & nec ipsi quidem Prophetarum uocibus toties admoniti, vera bona, veramq; salutem, & verum Saluatorem agnoscebat. Nonne, inquit, hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam? Inter argumenta omnia, quæ religio christiana profitetur, maxime mirabili atque diuinum est, quod hac breui oratione cælestis magister comprehendit. Felices duo isti discipuli, qui cælestem hanc doctrinam ab ipso veritatis ore audire meruerunt. Nos pro tenuitate nostra breuiter causam reddemus, cur ad salutem nostram expediens fuerit, vt Christus Dominus per varios labores atq; certamina intraret in gloriam suam. Primum enim (quod apud fideles omnes cõstat) expediens hoc fuit, vt passionis & mortis suæ sacrificio pro sceleribus nostris æterno Patri satisficeret. Qua de re suo loco latius disseruimus. Deinde, vt exemplo suo nobis ostenderet, regnum cælorum vim pati, & violentos illud arripere, ac per multas tribulationes oportere nos in illud intrare. Postremo, vt eodẽ exemplo, dum ipse prior non pro sua, sed pro nostra salute calicẽ haurisset passionis, nos ad eundem calicem pro nostra salute hauriendum animaret. Plurimum quippe in vtramq; partem Principium ac Regum exempla valent. Nemo enim in gloriam sibi ducit quod

Reges exemplo suo nobilitarunt. Cum David Rex Absolonem filium fugiens, operto capite, ac nudis pedibus per cliuum montis ascenderet, populus qui eum sequebatur, eodem habitu, eisdemque lacrymis desolatum regem sequebatur. Referunt qui de varijs gentium moribus scripserunt, tantum in Ethiopia Regum exempla valere, ut si quando Rex aliqua corporis parte debilitaretur, domesticos omnes sponte sua eandem partem debilitare: turpe esse existimantes, Rege claudo aut monoculo non omnes amicos claudos aut monoculos esse. Memoria proditum est, Ioannem secundum Lusitanie Regem, a tero memoria dignum, amico ægrotante, & potionem acerbam a Medicis porrectam (cui salus eius innitebatur) bibere reculante, degustasse prius, & bonam eius partem ebibisse, ut sui amore servus ager faceret, quod præstantissimus Rex in eius gratiam fecisset. Ad hunc ergo modum cælestis Rex, qui se nobis ducem in cælum præbuit, & iter quo post illum redere deberem ostendit, & exemplo suo eius itineris labores mitigavit. Quod si quis a me requirat, quæ res hoc iter in cælum arduum atque difficile reddiderit, cum beatas illas mentes, quæ corporis expertes sunt, sine labore conditor in cælo beaverit: ad hoc respondemus, simili quidem liberalitate & gratia hominem ab initio donatum, quam si illa iam in te gramque servasset, sine labore etiam idem præmium consequutus fuisset. Sed quoniam rebellis & ingratus in conditorem extitit, gratuita illa dona quæ perceperat, & sibi & posteris suis amissit: ita factum est, ut miser homo & naturam gratia sublata (quæ illa in officio continebat) grauter laucaret, & se ipsum eius servitati subijceret, cuius fraudulentis consilijs obtemperavit. Quo factum est, ut quoniam ingratus homo Deo rebellis fuit, fieret quoque sibi ipsi rebellis, rebellique carnem sibi nature iure subditam experiretur, qui rebellis ipse adversus conditorem extiterat. Hinc varia huius vite certamina, dum caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus sibi adversantem carnem, & novas quotidie voluptates ab eo incredibili ardore flagitantem. Legi quippe Dei subiecta non est: neque enim potest. Hæc igitur prima mali labes, & variorum laborum, certaminum, atque tentationum origo.

Quocirca si recta in cælum tendere volumus, si ad legem spiritus vivere, carnis cupiditas quæ illi adversatur, opprimenda est. Alioquin non magis ista inter se coherere & cohabitare poterunt, quam bonum & malum, lux & tenebræ, scientia & ignorantia.

Contra-

- D** Contrariorum enim est, sibi inuicem aduersari, sēq; mutuo pel-
 lere atq; perimere. neq; in eodem subiecto posse consistere. In ce-
 lo quidem caro glorificata, spiritui obsequens & amica erit. In
 hac autem vita irreconciliabile aduersus illam bellum gerit. Cu-
 ius vero difficultatis ac laboris sit, carnem spiritui subijcere, &
 turbidos eius atque rebelles motus comprimere, patet primum
 quidem ex ipsius natura & conditione carnis: quæ carnali bo-
 na tanquam sibi familiaria & cognata auulsiuè concupiscit.
 Eius verò natiuam cupiditatem præsentium bonorum conspe-
 ctus atque vsus magnopere acuit. Multum enim in vtramque
 partem rerum quas vel cupimus, vel odio habemus, præsentia
 valet. ¶ Adde etiam Dæmonis vim atque potentiam, quæ car-
 nis cupiditates per se satis incensas, flatu suo magis incendit: vt
E pote de quo scriptum est: Halitus eius prius ardere facit, & *Iob. 41.*
 flamma de ore eius egreditur. Hic igitur antiquus serpens, pote-
 state sibi à Deo permissa, insidiatur calcaneo nostro, variisq; a-
 nimas nostras cuniculis & insidijs infatigaliter dēteritione petit.
 Idemq; vt Lactantius ait: Idcirco in primordijs transgressionis *Lactant.*
 non statim ad pœnam à Deo detrusus est, vt hominem malitia
 sua exerceat ad virtutem: quæ nisi agitur, nisi continua vexa-
 tione rebotetur, non potest esse perfecta. Ex quo fit, vt virtus
 nulla sit, si aduersarius desit. Vnde est illa à Philosophis iactata
 sententia: Marceat sine aduersario virtus. ¶ Adde quoq; variis pra-
 norum hominum iniurias & contumelias, quæ animū nostrum
 irritant atq; laceflunt, & ad odia, & vindictæ cupiditatem exti-
F mulant. ¶ Quid verò, si his etiam diuturna prauæ vitæ consuetu-
 do suffragatur, quæ carnem per se ad malū ex peccati corruptio-
 ne procliuem, propensioem ad illud facit? Hic igitur tā potens
 spiritus nostri aduersarius prosterneendus atq; derideendus est, si se-
 cundū legem spiritus viuere volumus, Apostolo teste, qui ait:
 Si secundum carnē vixeritis, moriemini. Qua ergo animi forti-
 tudine atque constantia opus erit, ad hunc hostem tot auxiliari-
 bus copijs instructum, spiritui subiiciendum atq; franandū? ¶ In
 verò quis omnia huius vitæ incommoda, quis tot morborum ge-
 nera, tot charorum funera, tot elades, tot calamitates, tot in-
 speratos casus enumerare poterit: ad quos leniter & modera-
 te ferendos, quanta patientia, qua animi submissione & fer-
 titudine opus est, ne stultum aliquid aduersus mundi moder-
 ratorem Deum dolore stimulante proferamus? Cum igitur
 tot aduersarij legem spiritus oppugnant, superandi à nobis
 sunt,

Iob. 7.

Iob. 14.
Petrus
Damia.

Mat. 11.

fiat, vt iuxta illius præscriptum vitam nostram instituamus: nō A
ne magno animi robore, magnoque studio ac labore opus est,
quo tot hostes prothernere ac superare valeamus? Hinc. S. Iob
militiam esse vitam hominis super terram ait: & ipse se nō tam
vivere, quā militare significauit, cum dixit: Cunctis diebus
quibus nunc milito, expecto, donec veniat immutatio mea. Pe-
trus quoque; Damianus in hymno Deum orans ait: Præbe vires
inexhausto decertanti prælio. Quo nomine incessabilem atque
perennem spiritus & carnis nostræ conflictum significantissimè
designauit. ¶ Quæ cum ita sint fratres, quomodo quæso aliter
huius vitæ dux & velut antesignamus aut viuere, aut vitam fi-
nire, nisi per varios agones & certamina debuit? Rectè ergo idē B
Dominus: *Nonne hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in glo-
riam suam?*

Cæterum ne quis hoc audiens à spiritualis vitæ studio deter-
reatur, illum obiter admonemus, charitatem in Deum tantam
vim habere, vt hanc ipsam de qua egimus, pugnam, non grauē,
sed leuem: non acerbam, sed suauem efficiat. Hac enim de causâ
Saluator Euangelij iugū suauē, & onus leue esse ait. Si enim pe-
cuniæ amor facit, vt homines ferrum & ignes augendi lucri gra-
tia non horreat: quid non faciliè perferet ardens in Deum cha-
ritas, quæ per Spiritum sanctum in piorū cordibus effunditur:
quæ non modò mortificationem carnis, sed etiā mortem sanctis
Martyribus optatissimā & iucundissimā fecit? Id adeo verū est,
vt cum primum hæc ipsa charitas in piorum mentibus flagrare,
& flāmas suas emittere incipit, tantus frequenter affligendi cor- C
poris ardor excitetur, vt vix vlla in re maiori discretionis tempe-
ramento sit opus, ne immoderatis vigilijs, ieiunijs, & corporis
castigatione salus & vita hominū periclitetur. Quo enim amor
in Deū magis accenditur, hoc & desiderium propter eius gloriā pa-
tiendi, & odiū in carnē propriā magis excitatur: cuius immodi-
cus amor summū amoris diuini impedimentū est. Nemo ergo,
fratres dilectissimi, laborē detrectet, nemo crucē horreat, nemo
calicē passionis fugiat. Bibit ex eo primus Rex noster, & reli-
quia eius in nouissima cæna discipulis, cæterisque; fidelibus tradi-
dit inter se distribuēdas. Hæc est via, quæ ad immortalitatem
ducit, hæc dux noster processit, hæc Apostoli, hæc Propheta, hæc
sancti Martyres, hæc postremo cæteri omnes electi, qui (vt Ioā-
nes in Apo. ait) occidēdi sunt, sicut & illi, si nō corporeo, certè si i-
rituali gladio, si nō morte corporis, at mortificatione carnis. Qui
cunq;

D cunq; igitur hoc martyrij genere se Deo per omnem vitam ma-
 ctauerint, & carnem suam cum vitij, & concupiscenti crucifi-
 xerint, ad vitam illam peruenient, in qua non gladius, nō mors,
 non lachryma, non labor, aut mœror iuris aliquid habent: sed
 æterna vita, placidissima pax, iucundissima requies, ac bono-
 rum omnium plenitudo semper viget, & festiuum alleluia com-
 muni omnium voce in omni æternitate cantatur.

In eadem secunda feria post Pascha con-

cio tertia: in qua, post breuem Euangelicæ lectionis
 explanationem, sententia verbis thematis
 comprehensa latius ex-
 plicatur.

THE. Nonne hæc oportuit pati Christum, &

ita intrare in gloriam tuam?

Luc. 24.

Quanta sit sacratissimi huius

diei solemnitas atq; læticia fratres dilectissi-
 mi, declarant planè Ecclesiæ voces, quæ v-
 biq; Alleluia resonât, & illum Davidis ver-
 siculum repetunt: Hæc dies quam fecit Do-
 minus, exultemus & lætemur in ea. Quæ sit

Psal. 117.

F autem exultandi causa. **B.** Maximus declarat his verbis: Bonus
 planè dies, qui lucem intulit vniuersis: verum non huius seculi lu-
 cem, sed resurrectionis æternæ. **Lux** enim ista non caliginem no-
 ctis depulit, sed mortis tenebras amputauit. Bonus in quâ dies:
 & melior hic quàm ille, in quo primum mundus emittit. Ille e-
 nim hominibus ad laborem creatus est: hic factus est ad quietē.
 Ille mortem meruit: hic formidinē mortis euasit. Ille bonis ma-
 lisq; communis est, hic iustorum est proprius. Illius diei lux te-
 nebris sepelitur: huius diei splendor etiam sepulturas illuminat.
 Ac postremò illius diei lucem mortui non vident: huius diei lu-
 men etiam defunctis emicuit, sicut ait Propheta: Qui sedebant
 in regione vmbrae mortis, lux orta est eis. **Lætetur ergo in hac**
 die,

Maxi in sermo.

Esaï 9.

die, quæ & viuos circumfulget, & mortuos viuificat, & venturos A
illuminat. Hactenus Maximus.

Deo autem sunt, quæ à nobis sacri huius diei ratio postulat:
& gratiam, & puritatem, quam Paschalis agni merito,
& sacramentorum virtute (quæ hoc tempore percepimus) vigi-
lanti cura & studio retineamus, ne solum pro salute nostra Chri-
sti sanguinem, peccando iterum effundamus. Hæc enim tanta lu-
cra (vt Leo Papa inquit) perseveranti sunt seruanda custodia:
ne in desidia resoluta labore, quod donauit Dei gratia, Diabo-
li fureretur inuidia. In hoc autem malum incidunt, qui transacto
quadragesimalis penitentiae tempore, peius in eadem peccata
corrumpunt, quam ante iacuerant. Alterum vero est, vt de per-
cepta per Christi mortem & resurrectionem salute, in ipso exul-
temus, & gaudeamus, & immortales illi pro tanto munere gra-
tias agamus. Christus enim Dominus vnica morte sua nos a du-
plici morte, corporis videlicet atque anime liberauit, & in pa-
trias sedes, hoc est, in regnum caelorum, à quo vniuersum genus
hominum communis peccati iure exilabat, reuocauit. Lex
Iudeis olim lata erat, vt qui propter admilla crimina à patria
sua profugi vagabantur, in morte summi sacerdotis ab exilio re-
uocarentur, & à priorum criminum reatu liberi, ad ciuitates
suas remearent. Hac autem lege Dominus non obliuiscit mortis
Christi meritum & gratiam designauit, per quam & generis hu-
mani scelera soluta, & aditus nobis in caeleste regnum ipso re-
surgente patefactus est. Quod igitur & peccata nostra solu-
ta, & mors per eius mortem mortua, & vita per resurrectio-
nem fuerit reparata, vnico salutis nostræ autem acceptum fer-
re debemus. Idem quoque nobis summi Sacerdotis Aaron
mors appositisime adumbravit. Quo enim is anno mortuus C
est, filij Israel promissam sibi à Deo terram lacte & melle ma-
nantem armis feliciter occupauerunt. Sic enim Num. 33. legimus.
Ascendit Aaron sacerdos in montem Hor rebeate Domino: &
ibi mortuus est anno quadragesimo egressiens filiorum Israel
de Aegypto. Cum autem post quadraginta annos, quibus po-
pulus per desertum errauit, ad promissam sibi à Deo terram
peruenerit, liquet plane eundem annum fuisse, quo & sum-
mus ille Sacerdos diem suum obiit, & populus promissam si-
bi à Deo hereditatem adiit. Cuius temporis ratio diuina ordi-
natione disposita, satis aperte Dominicæ mortis meritum atque
virtutem significat: Vt enim quo tempore Sacerdos ille terre-
nus

Leo in
sermo.

Num. 33.

D nus è vivis excessit, populus terrena hereditate petitus est: ita quo tempore cœlestis Sacerdos pro nobis mortuus est & resurrexit, nos etiam cum illo resurreximus, & cœlestis hereditatis per illum ius adepti sumus. Quae ergo letitia exultare, quas clarissimum Redemptorem gratias agere debent, qui hoc tanto munere donati sunt? De hoc igitur ineffabili mysterio in presenti concione dicituri, cœlestem operam sacratissima Virginis intercessione suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

S i qui hoc sacratissimo tempore candidam vestem, ex immaculati agni vellere contextam, sacramentorum virtute (ut modo diximus) perceperunt, quamnam ratione illam eodem candore nitentem servare, & ad tribunal Christi perferre possent, a me modo quererent, cum multa ad hoc esse necessaria coniter, hoc tandem illis responsum præberem, nempe, ut beneficium, cuius virtute hoc tantum munus perceperunt, omnibus diebus vite suae pio animi studio recolerent. Constat enim, dominicæ passionis merito hanc nobis vestem candidam esse donatam. Eam ergo passionem quotidie ad memoriam revocemus, & pro tanto diuine pietatis beneficio, continuas illi gratias agamus: perque illius virtutem & meritum gratiam postulemus, qua quod eius merito nobis collatum est, eodem perpetuo retineamus. ¶ In quo quidem beneficio cum multa sint admiratione dignissima, multo tamen mirabilior salutis & redemptionis modus, quam ipsa redemptio sit. Modus quippe fuit, ut salutis nostræ autor omnia in se humani generis debita susciperet, ac pro illis dissoluendis acerbissimum mortis genus, & extrema supplicia subiret. Hæc igitur summa Diuine pietatis dignatio omnem superat admirationem. Nec enim adeo miratur magnificentissimum Dominum magnifica dona dare, & gratis etiam ex sola liberalitate donare. Mala autem perferre, à diuinitatis natura alienissimum est. Hæc igitur tanta Diuine bonitatis dignatio, ut supra modum summi huius beneficii magnitudinem auget: ita maximam erga nos diuine charitatis amplitudinem ostendit. Quae de re sic D. Chrysiolog. ait: Parum esse Dominus credidit, si affectum suum erga nos prestando prospera tantum, non etiam aduersa sustinendo monstraret. Quod cum ita sit, recte & vere dicere possumus, Deum vique adeo humanæ salutis amore captum fuisse,

*Petrus
Raud.*

fuisse, vt non solum quod potuit, sed (vt ita dictum sit) plus etiam quam potuit, pro nobis fecisse: quando quod à diuinitatis sue natura alienum erat, in natura peregrina, à se misericorditer assumpta, voluit sustinere.

Qua autem charitate illos Dominus prosequatur, qui huius tanti beneficij memorè semper animà gestant (vt alia exempla prætereamus) ex hodierna sancti Euâgelij lectione intelligere licet. Hac enim de causa duobus hodie discipulis in Emaus peregrantibus tertius in via Dominus comes additus est, sacrarumq; literarum illis mysteria detexit, mentesq; ipsorum & cælesti luce compleuit, & ardentissimo igne charitatis inflammavit, quod eos animaduertit magno animi dolore ex passionis eius recordatione sauciatos, de ea inter se piè & amanter confabulari. Hoc enim illa Domini interrogatio aperte testatur, qua ad illos propius accedens quæsiuit: *Qui sunt hi sermones, quos confertis ad inuicem ambulantes, & estis tristes? Cui illi, Tu (inquiunt) solus peregrinus es in Hierusalè, & non cognouisti quæ facta sunt in ea his diebus? Quibus ille dixit: Quæ? De IESU (inquiunt) Nazareno, qui fuit vir Propheta potens in opere & sermone coram Deo & omni populo, & quomodo tradiderunt eum summi sacerdotes & principes nostros in damnationem mortis, & crucifixerunt eum: nos autem sperabamus, quia ipse esset redempturus Israel. Et nunc super hæc omnia, tertia dies est hodie quod hæc facta sunt. Sed & mulieres quædam ex nostris terruerunt nos: quæ ante lucem fuerunt ad monumentum, & non inuêto corpore eius, uenerunt dicentes, se etiã visionem Angelorum uidisse, qui dicunt eum uiuere. Et abierunt quidã ex nostris ad monumentum: & ita inuenerunt sicut mulieres dixerunt: ipsum uero non inuenerunt.* Hac igitur tam longa narratione patienter audita, peregrinus noster acri oburgatione disputationem suam orditur his uerbis: *O stulti & tardi corde ad credendum in omnibus quæ locuti sunt Prophetæ. Nunc hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam? Hanc Domini sententiam, quoniam longiori explanatione indiget, paululum modò differam, vt quod reliquum est Euâgelicæ historię, prius absoluaui.*

Dum ergo Dominus hanc sententiam multis sanctarum scripturarum testimonijs confirmasset, discipuliq; docentem illum audivissimè audirent, *appropinquauerunt castello quò ibant. Et ipse finxit se longius ire.* Hoc in loco querendum est, cur Dominus hoc fingere uoluerit? Cui quæstioni, D. Bernar. respondet, quod uidelicet hac ratione, dum simularet se eos uelle deserere, dilectionis

Bernar.

D Etionis igne, quo suauiter ardebant, uehementius in^o amaret. Quid enim (ait idem) eos putatis animi habuisse, cum se fingeret longius ire. Existimo enim talibus eum uerbis aduersariasse: Ne recedas dulcissime, ne discesleris a nobis: sed adhuc de I E S U Nazareno sonet uox tua in auribus nostris. Loquere quæsumus de gaudio resurrectionis. Mane nobiscū, quoniā aduerseratis, & inclinata est iam dies: sed agemus uigilias noctis. Non enim sufficit dies, ut saturaretur auris auditu de dulcissimo I E S U. *Hætenus Bernard.*

Hac igitur discipulorum oratione Saluator inductus, ad idē cum illis hospitium diuertit. Ob hoc enim finxit se longius ire, quoniā (ut idē. D. Bern. ait) audire uolebat: Mane nobiscū *Idem.*

E enim tineri uult, abiens reuocari. Sic etiam discipulos in mari laborantes præterire uolebat, quo uidelicet hac simulatione (ut *D. Ambros. ait*) eorum probaret fidem, & eliceret precem. Sic etiam a Spōiā in Cant. abscedit, quo uidelicet & audis reuocetur, & teneatur fortius. ¶ Habes igitur hic tres huius simulationis fructus, quibus salos nostra continetur. Hac enim ratione & fides nostra probatur, & Sponsus ne iterum abeat, strictius teneatur, & cum abierit, audis ut redeat, per orationem inuocatur. Quod contra multi faciunt, qui tunc maxime orationis officium deserunt, quando Sponsus abest: cum tamen uel eo maxime tempore inuocandus esset, quando ob hoc præcipue abest, ut magna uel precum magnoque studio in pristinum domicilium reuocetur.

Ambros.

Contra uero pij faciunt, qui cum abente Domino se in tenebris & solitudine quodammodo agere uideant, ad ipsum cum discipulis clamant: *Mane nobiscū Domine, quoniā aduerseratis, & inclinata est iam dies.* Quando enim præsentia tua fruimur, in luce & claritate ueritatur: ubi uero a nobis abscidisti, quid nobis letum, quid non triste atque funestum esse queat? Mors enim interne uacationi & rerum diuinarum contemnationi adueta, que inhabitantis Domini præsentia pascitur, que familiari eius consuetudine fruimur, que inter humeros illius requiescit, que inter nis cum eo colloquijs oblectatur, que à terrenis curis & cupiditatibus libera, intra se ueram felicitatem & regnum Dei quaerit, secumque habitat, & secum uiuit: hæc inquam mens, ubi se aliquando diuina uisitacionis atque præsentis fructu priuata sentit quomodo non afflicteretur & doleat, cum se interno illo spiritus gaudio, quod de Sponsi sui familiari consuetudine perciebat, & pro

Simil.

pter quod vnum cetera vite solatia repudiauera, viduatam cer-
nit: Verè enim què admodum pisces in elementi sui regione posi-
ti subsiliunt & exultat, ab ea autè extrahi grauitè & moleste fe-
runt, omnemq; illam agilitatem amittentes, vix loco mouen-
tur: quonià illic velut in naturali suo, hic vero extra illù manèt:

Math. 9.

ita purgata mens, què in Deo tanquã in centro suo requiescit, cū
ab eo aliquando diuellitur, nihil sibi dulce, nihil suauè, nihil gra-
tū inuenit: sed omnia curarum, molestiarum, atq; tristitię plena.

Ambro.

Hoc ipsum autem illa Dñi verba insinuât: Non possunt, inquit,
cum auferetur ab eis Sponsus, & tunc ieiunabūt. Quod autem sit

Bernar.

hoc filiorū ieiunium. D. Ambr. exponit, cum ait: Famè patimur,
non corporis, sed amoris: nec tã cibi ieiunio, quàm desiderio la-
boramus. Hoc item desiderio. D. Bern. abscedente Sponso labo-
rabat, qui ita de se ait: Hoc tempore tristis sit necesse est anima

mea, donec iterum reuertatur, & iterū recalescat cor meū intra
me, idq; sit reuersionis indicium. Et mox: Et quoties elabatur, to-
tis repeteret a me: nec cessabo clamitare quasi post tergū abeū-
tis, ardētī desiderio cordis, vt redeat, & reddat mihi letitiã saluta-
ris sui, reddat mihi se ipsum. Fateor vobis filij, nihil aliud inte-
rius libet, dū nō præsto est quod solū libet. Et hoc oro, vt non va-
cuum veniat, sed plenum gratiæ & veritatis, more vtriq; suo, si-
cut heri & nudius tertius. Hactenus ille. O verè felices, qui hãc
caelestis Spõsi absentia sentiunt! qui nulla alia re, nisi sola eius præ-
sentia delectantur! qui illa Prophete verba vsurpare possunt: Re-
nuit cõsolari anima mea: memor fui Dei & delectatus sum, &c.

Psal. 76.

Sed ad discipulos iterum redeamus: non contenti enim Dñm
hac oratione ad hospitium inuitasse, tandem cõegerūt eum: hoc

est, vim illi intulerunt, vt ad hospitium & prandium cum eis di-
uerteret. *Et factum est* (ait Euangelista) *cum recumberet cum eis, ac*
cepit panē, & benedixit ac fregit, & porrigebat illis. Et aperti sunt o-
culli eorū, & cognouerunt eum: & ipse euauit ex oculis eorū. Hoc ar-
gumēto. D. Greg. hospitalitatis & misericordiæ efficiū fidelibus

*Grego. in
homil.*

vehementer cõmendat. Eius hoc in loco verba subiiciã. Hoc exè
plo intelligimus fratres, quia peregrini ad hospitium nō solum in-
uitandi sunt, sed etiã trahendi. Mẽsam ponūt: panes cibosq; offe-
rūt: & Deū, quem scripturæ sacræ expositione non cognouerāt,
in panis fractione cognoscunt. Audiendo ergo præcepta Dei il-
luminati non sunt: faciendo illuminati sunt, quia scriptū est: Nō
auditores legis iustificabuntur apud Deū, sed factores legis. Qui
ergo

D ergo vult audita intelligere, festinet ea que iam intelligere potuit, opere implere. Ecce. Dominus non est cognitus, dum loqueretur: & dignatus est cognosci, dum pascebat. Hospitalitatem ergo fratres charissimi diligite, charitatis opera amate. Hinc enim per Paulum dicitur: Charitas fraternitatis maneat in vobis: & hospitalitatem non lite obliuisci: per hanc enim placuerunt quidam Angelis hospitio receptis. Hinc Petrus ait: Hospites inuicem sine murmuratione. Hinc ipsa veritas dicit: Hospes fui, & collegistis me. Opinata res est valde, & seniorum nostrorum nobis relatione tradita: Quidam pater familias cum tota domo sua magno hospitalitatis studio seruebat. Cumque quotidie ad mensam suam peregrinos susciperet, quodam die peregrinus quidam inter alios aduenit, ad mensam ductus est: Dumque pater familias ex humilitatis consuetudine aqua vellet in eius manibus fundere, conuersus vultu accepit: sed repente eum in cuius manibus aqua fundere voluerat non inuenit. Cumque hoc factum secum ipse miraretur, eadem nocte ei Dominus per visionem dixit: Ceteris diebus me in membris meis, hereterno autem die me in memetipso suscepisti. Haec tenus verba Graecae. Simile quiddam eidem beato Porfirio Gregorio contigisse, Simeon Metaphrastes in eius vita longa oratione commemorat. Quid autem ex hoc potissimum loco intelligimus? Certe verum esse quod Dominus Augustinus hunc locum explanans breui hac oratione comprehendit: Tene hospitem, si vis agnoscere Saluatorem. Quod enim in discipulis tulerat infidelitas, reddidit hospitalitas. Haec tenus de Euangelica lectione, nunc ad verba themate comprehensa veniamus.

Hebr. 13.

1. Pet. 4.

Matth. 25

*Tractatio thematis. * I.*

Cum discipuli Domini & in eius passione scandalum passi essent, & iam simul & spem resurrectionis eius amiserunt, commotus eorum carditate Dominus, hac exclamatione orationem suam aggressus est: *Osulti & rari corde ad credendum in omnibus, quae locuti sunt Prophetae. Nonne haec oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam?* Hac autem loquendi figura per interrogationis notam, esse hanc rem & apertissimam & convenientissimam, significare Dominus voluit. Est ita plane, non diffitemur. Sed hoc tamen est, quod mundus maxime stupet ac miratur. Quid enim mirabilis, quam quod summa illa & infinita maiestas, quae multis aliis rationibus humanam salutem constituere potuisset, tot probra, tot verbera, tot ludibria, ac postremo vilissimum crucis supplicium subire voluerit? An est quicquam mirabilius? O quantum philosophi phidippi capus sese nobis hoc in loco aperiebat in quo plane nulla dicitur

hæc enim omnis mortalium lingua erat habitura. Exigebat enim hic locus, ut causas omnes explicarem, propter quas commo-
 disimum fuerit, acerbissima virginiti filij Dei morte genus ho-
 minum à morte liberari. Hæc porro cause quid aliud quam omnes
 illi fructus sunt, qui ex dominicæ crucis arbore prodierunt? Hos
 autem quis numerare valeat, nisi qui stellarum multitudinem
 numerat? Omnes tamen ad duo præcipue capita referri, Leo Pa-
 pa testatur his verbis: Crux Christi, quæ saluandis est impensa
 mortalibus, & sacramentum est & exemplum. Sacramentum, quo
 virtus impletur diuina: exemplum, quo deuotio excitatur hu-
 mana: quoniam captiuitatis iugo eratis etiam hoc præstat redē-
 ptio, ut eam sequi possit imitatio. Cum igitur duo hæc in passio-
 ne Dominica inueniantur, sacramentum ad redemptionem, &
 exemplum ad imitationem: de Sacramento alias, de exēplo nūc
 dicamus. De hoc enim Saluator hoc in loco præcipue memini-
 se videtur, cum Christi nomine vsus est dicens: *Nonne hæc oper-
 tuit pati Christum?* &c. In quo quidem nomine insignis quædam
 emphasis mihi inclusa esse videtur, quæ in reliqua concionis par-
 te paulo fusius à me explicanda est. Ad quod tamen attentiores
 modo mihi vestras aures exhiberi cupio: quoniam de re omnium
 maxima loquiturus sum. Sed quedam tamen priusquam rem
 ipsam aggrediar, prælibare necesse est.

Principio aduertendum est, gloriosum Christi nomen, non
 personæ, sed officij nomen esse: regem enim siue ducem signifi-
 cat: quo nomine Saluator in literis sanctis non raro appellatur.
 Sic enim illum Dominus apud Michæam vocat, cum ait: Et tu
 Bethleë terra Iuda, nequaquam minima es in principiis Iuda:
 ex te enim exiet dux, qui regat populum n. eum Israel. Simili-
 quoque nomine apud Esaiam vocat, cum ait: Ecce tellem popu-
 lis dedi eum, ducem ac præceptorem gentibus. In quibus verbis
 tria cælestis Pater filio suo nomina imponit, testis, dux, ac præ-
 ceptor. Ut fidelis enim testis, voluntatem Patris nobis testifica-
 tus est, quod ipsum ad præceptoris officium pertinet, ut dux ve-
 ro, ealem præcepta quæ verbis docuit, exēplis confirmauit: atque
 ita se nobis itineris in cælum ducem exhibuit. Hoc ipsum autē
 idem Dominus significauit, cum dixit: Ego sum via, veritas, &
 vita. Est enim (ut Leo Papa interpretatur) via conuersationis
 sanctæ, veritas doctrinæ diuinæ, & vita beatitudinis sempiter-
 næ. Non ergo verbis tantum, ut præceptor informare, sed multo
 magis, ut dux, clarissimis virtutum suarum exemplis præire nobis.

& du-

Leo Papa

Mich. 5.

Esai. 55.

Ioan. 14.

D & ducatum in cœlum præbere debuit. Hoc enim Christi nomen designat.

Deinde illud etiam animaduertendum est, inter eos qui hunc ducem sequuntur, alios esse perfectos, alios imperfectos. Imperfecti autem sunt, qui diuine legis præcepta custodientes, mortifera peccata vitare student. Perfecti vero, qui non præcepta modo, sed etiam Euangelica consilia omni studio seruare curantes, non à mortiferis solum, sed à venialibus etiam delictis abstinere contendunt. Horum minor quidem numerus, illorum multo maior est. Utrosque autem ad cœleste regnum pertinere Saluator insinuauit, cum in domo Patris sui mansiones multas esse dixit. Multitudo namque mansionum, hoc est, varii gradus præmiorum, multitudinem quoque & varietatem indicat meritorum. Ioh. 14.

E tam amplo charitatis sinu fideles etiam infirmos & imperfectos (modo in charitate decedant) ad felicitatis suæ consortium admittere dignatur. Quapropter succedere mihi modo nemo debet, si de archissima perfectionis via nunc dixerero: non enim vos ad eam adigam, sed qua in re posita sit, ostendam. Erat autem nobis non inutilis hæc disputatio, partim, ut huius sententiæ quæ initio proposui, veritatem & certitudinem intelligamus, partim, et perfectorum comparatione & exemplo nos ipsos deieciamus: partim etiam, ut qui in via Dei proficere volunt, omnes autem velle debent) qua illis via gradiendum, & quo tendendum sit, agnoscere valeant.

Ut igitur ad rem propius accedamus, horum omnium siue perfectorum, siue imperfectorum, siue summorum, siue infimorum hominum Christus Dominus dux, hoc est, virtutum omnium exemplar est. **F** Propter infirmos quippe, ante passionem suam pauere atque contristari cepit, ut infirmiora eius membra, ubi quid simile pateretur, hoc ex eo solatium caperet. Quamuis autem hoc ita sit, illud tamen certissimum est, ducem nostrum, absolutissimum perfectionis omniumque maximarum virtutum exemplar extitisse, & ad hoc (ut cetera sileamus) in mundum venisse, ut Euangelica perfectionis viam non modo tanquam præceptor verbis doceret, sed etiam tanquam dux clarissimis virtutum exemplis cõmonstraret. Hæc enim de causa illū Daniel sanctū sanctorū vocat: uoniā & omnium sanctorum maximus, & omnium sanctificator, omnibusque sanctis in absolutissimum sanctitatis exemplar datus sit. Dani. 9.

Inter sanctos porro quidam belli, quidam pacis tēpore iudissimi

Heb. II.

1. Cor. 4.

Deo atq; perfectissimi extiterunt. Belli autem tempore cōstat, A
 fuisse Apostolos, Martyres, & Prophetarum multos, qui pro-
 pter iustitiam extrema supplicia perpessi sunt. Horum autem vi-
 tam & labores Apostolus describit his verbis: Sancti viri ludibria & verbera experti, insuper & vincula & carceres, lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt: circumierunt in melotis, & in pellibus caprinis, egentes, angustriati, afflicti, quibus dignus non erat mundus: in solitudinibus errantes, in montibus, & speluncis, & in cavernis terræ. Hæc igitur vita, hi labores, & agones sanctissimorum veteris testamenti Patrum exiteret. Sanctorum autem noui testamenti vitam & certamina idem Apostolus in persona sua & aliorum Apostolorum exponit his verbis: Vsq; in hanc horâ esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cedimur, & instabiles sumus, & laboramus operantes manibus nostris. Maledicimur, & benedicimus: persecutionem patimur, & sustinemus: blasphemamur, & obsecramus. Tanquam purgamenta huius mundi facti sumus, omnium peripsæma vsq; adhuc. Deniq; paulo ante hæc verba præmiserat, Spectaculum facti sumus mudo, Angelis, & hominibus. Hoc est, tot tantiq; agones, & certamina nostra sunt, vt nō hominibus solum, sed Angelis etiâ spectaculo admirationis sumus, quemadmodum illi, qui in ludis & spectaculis Gentilium cum atrocissimis feris decertare solent. Talis igitur eorum vita fuit, qui belli tempore fideles Domino extiterūt. Qui huiusmodi certaminibus ita eius gloriam extulerunt, vt neque Solis, & Lunæ, neque cœli ipsius ornatus, atque totius mundi fabricatio cum hac gloria vlllo modo comparanda sit. Et plane mirabilis Dominus in cunctis operibus suis, sed longè tamen mirabilior in Martyribus suis. Hoc est enim sacrificiorum omnium summum, quo se ipsum homo Deo immolat: hoc summum charitatis argumentum, & summum item diuinæ gloriæ testimonium, supra quod nullum maius ab homine expectari potest.

Nunc quæro à vobis fratres, quid ad hos diuinos viros in medijs laborum suorum certaminibus fulciendos, erigēdos, corroborandos, & consolādos proponi maius poterat, quam hic Martyrum Princeps cum corona, qua coronauit illū cœlestis Pater in die suū triumphi? Quid illis intolerandum videri poterat, cum certissimis fidei oculis summum illum & præpotentem rerum omnium Dominū nulla sua necessitate, sed sola charitate propter sempiternam illis salutem sanguine suo parandā, verbera,

sputa,

D *spu*ta Indibria, irrisiones, alapas, vincula, opprobria, spineam coronam, fel & acetum, ac postremo atrocissimum crucis supplicium inter maleficos & latrones libenti sine perferentem cernerent: In solum cert: oculos eicientes, promptissimo animo illi vitam & sanguinem offerebat, qui pro ipis prior vita & sanguine fudit. Si solum igitur vtriusq: Ecclesie, militatis scilicet ac triumphantis, gloria in Martyru triumphis & victorijs sita est, si in horu precipue exēplar Christus Dns datus est, nonne ergo illū eadē quæ illi, & multo etiā grauiora ferre oportuit, & ita intrare in gloria suā? Quis autē ex hac eius passione fructus permarrat, declarat plane infinitus prope Martyrū exercitus, & tot in uitæ sanctū ares, quæ post hoc D. nre passionis exemplū, spē etate & adm rate mūdo, conlequute sunt, quæ fulgore siderum non modò splendore suo, sed numero etiam superare videntur.

✠. II.

¶ Veniamus ad alios, qui pacis tempore Dño seruiert. Hi autē sunt sancti Confessores, Monachi, & Heremite: qui & Anachorite. Græco verbo nuncupantur, quod a turbis hominū semiti, soli Deo in solitudine vacabant. Ex horū autē vita atq; instituto & Monachis sic ceteros Confessores diiudicare licebit, quando omnes Confessorū nomine ab Ecclesia celebrantur. Horum porro vitæ. D. Hieron. a l'Eu lochiū unico verbo expressisse videtur. Postquā enim Monachorū, qui in congregatione vivebat, mores & instituta descripsisset, ad Anachoritas veniens ait. Horū vitam in carne non carnis, alio si volueris loco deficiā. Quibus

*Hierony.
ad Lusi.*

F affectibus & cupiditatibus cōprehis & proculcatis, omnibusq; corporis delictis penitus abdicatis, solo spiritu vivere, & spiritu illa diu noctūq; meditari, atq; ita Angeloū vitam, cui corporis expertes sunt, in corpore positos imitari. Cuius sententiā lca. China. Cōfirmat, qui Monachū hac ratione definit: Monachus est ordo & status Angelicus, in sordido & materiali corpore cōsummat: hoc est, qui in corpore mortali degēs, Angelorū puritate & officia pro virili sua sectari conatur. Quod quidē officiū secunda definitione, quam continuo subiunxit, exponit his verbis: Monachus est, qui ad Deum solum acie mentis temperatētus ipsū orat in omni tempore, loco, & re. Sic ergo Angeli, etiā ad nos in mundum mittantur, nobisq; custodiendis inuigilent, nunquā tamē acie mentis: De cōtēplatione emulāt ita perfectus Monachus, ceteris huius vitæ curis studijsq; repudia

*Isa. CII.
Grad. 1.*

tis, in hoc vnum semper incumbit, vt siue comedat, siue bibat, siue aliquid operetur, siue ab opere vacet, siue in solitudine, siue in frequentia hominum versetur, Deum semper ante oculos habeat.

Idem.

Vbi supra

Sed dicetis forsitan: Qui fieri potest, vt humana mens corporis cura neglecta, hoc modo in Deū eleuata & suspēsa sit, cum oporteat in numeris prope necessitatib⁹ corporis deservire? Huic obiectioni idem Climacus tertia monachi definitione satisfacit, quæ sic habet: Monachus est perpetua naturæ violentia, sensuumq; vigilantissima & indefessa custodia. Quæ quidem definitione vir sanctus ostēdit, necesse esse, vt qui Angelorum puritatem & contemplationem debeat imitari, se a corporis obsequio atque seruitute abdicet hoc est, vt exceptis his, sine quibus vita transigi non potest, ceteris rebus, quæ non ad necessitatem, sed ad voluptatē pertinent, sibi interdicit, ideōq; sibi perpetuo vim inferat, secū ipse pugnet, se ipsum abneget, sensusq; suos omnes sub disciplina seueritate cōtineat, omneq; turbidos animi motus & affectus ita lege coercet, vt quantum homini fas est, nunquam mētem a rerū diuinarum studio & contemplatione abducatur. Sic enim fiet, vt ab his curis tanquam manumissus, liber atq; expedito mentis volatu se se ad sublimia attollat, nihil que sit, quod illum eo tendentem remorari, vel ibi cum Angelis commorantem atq; manentem inter turbare valeat. Hæc porro Climaci diffinitionem illa Apostoli verba confirmant, Qui Christi sunt, carnem suam crucifixerunt cum vitijs & concupiscentijs.

Gala. 5.

Hoc autem facere, spirituale quoddam martyrium esse. D. Bernard. testatur his verbis: Est quoddam martyrij genus, facta carnis mortificare, illo sanè, quo mēbra cedunt ferro, horrore quidē nati⁹, sed vitæ diuturnitate molestius.

Bernard.

Maxim.

in sermo.

Quæ ex re intelligimus, veram esse. D. Maximi sententiā, nempe vitam christianam (si ad normam Euangelicæ perfectionis exigatur) perpetuam quandam crucem esse. Ego verò non vnam quidem, sed multas cruces esse necessarias ei, qui hanc vitam tueri velit, asseuerare non dubitem. Alia quippè crux oculis adhibenda est, ne videant vanitatem: alia auribus, ne detractionibus, aut turpiloquijs & scurrilitatibus pateant. Alia naribus, ne odoribus capiantur, qui vel lasciuam, vel inane voluptatem pariant: alia lingue, ne tanquā fera vinculis soluta, & nostram & aliorum vitam dilaceret: alia gustatui, ne ciborū saporibus atq; suauitate inescatus, ad ea cōquirenda mentem sollicitet, eamq; ex diuinarum rerum cōtemplatione

D platione ad *Aegypti* ollas & carnis delicias abijciat. Alia item crux toti corpori est adhibenda: cui neque in veste, neque in lecto, ceterisque rebus quicquam vel molle, vel blandum, aut illecebrosum permittendum est. Verum hæc cruces externis sensibus necessariae sunt. Multo autem plures internis adhibenda. Nam & intellectus, & memoria, & imaginandi vis liganda, & a terrenis cogitationibus abducenda. solisq; diuinis rebus pascenda & occupanda est. Iam vero quot cruces turbulentis animi motibus, varijsque cupiditatibus necessariae sunt, quando ira furit, amor aestuat, odium torquet, desiderium cruciat, ambitio flagrat, metus animum contrahit, auaritia vrit, inuidia exedit, ceteroq; animorum pestes mentem torquent atque dilacerant? An non hæc tot cruces sunt necessariae, quot motus coercendi atque transgrediendi sunt? Videtis ergo quam merito dictum sit, Euangelicam vitam esse crucem, & monachi institutum, perpetuam naturæ violentiam, sensuumque vigilantissimam in detestantissimamque custodiam existere? Quæ omnia eo pertinent, vt animus noster a corporis ferocitate, & tyrânide cupiditatum liberatus, solo spiritu (quantum homini fas est) Angelorum more celestem in terris vitam agat.

Verum vt facilius hanc ipsam monasticæ vitæ definitionem percipiatis, non erit alienum, rem optimam cum re pessima comparare: quemadmodum Philosophi rem omnium inhumanam, nempe materiam primam, cum re omnium optima, hoc est, cum summo Deo solent aptissime componere. Vt enim illa omnis perfectionis expers: ita contra summus illerum omnium Dominus cunctarum perfectionum & bonorum compos est. Simili ergo ratione perfectum & spiritualem virum cum carnali viro conferre licebit. Sicut enim hic anima suæ cura proflus neglecta, se totum cunctis carnis voluptatibus & cupiditatibus explendis tradit: neq; aliud quam carnalia & terrena bona perpetuo cogitat: ita contra vir spiritualis atq; perfectus omnibus carnis curis & illecebris (quatenus licet & fas est) compressis & repudiatis, totum se meliori sui parti, hoc est, menti virtutibus cunctis illustrandæ, perficiendæ, & ad sublimia atq; diuina iugiter attollendæ perpetuo adicit. Ille igitur ita vivit, ac si animam Dei capere non haberet, quomodo pecudes vivunt: iste contra se vitam suam instituere nititur, ac si corporis expers esset, quemadmodum Angeli vivunt. Hoc enim, D. Hiero. significare voluit, cum sanctos illos Anachoritas in carne præter carnem vivere testatus

Hierony.

est. De horum autem laboribus atq; laudibus Theodoretus in A
 ea hitoria quam is Religiosam appellat. sic ait: Hos qui per in-
 numerabiles quidem labores vite iter ingressi sunt: sudoribus
 autem & afflictionibus corpus edomauerunt: & nihil quidem af-
 fectionem ignorauerunt, in iocū & lachrymis omnem
 vitam consumplerunt: & delicias quidem Sybariticas seivium
 extimarunt: somnum autem suauissimum, laboriosas vigiliis:
 molle stratum, durum solum: immensam & inexplebilem vo-
 luctatem, in orationibus & cantandi psalmis conuersionem.
 Hos, inquam, qui omne genus virtutis complexi sunt, quis non
 iure fuerit admiratus, vel potius quis pro dignitate eorum lau-
 des celebraverit? Haec tenet Theodoretus. Hos deinde ait, arden-
 ti diuinæ pulchritudinis amore captos, hinc laboribus coegisse
 corpus seculi mire cum anima: atque ita factum est, vt in cor-
 pore agentes, Angelorum vitam, qui corporis expertes sunt, B
 quodammodo imitentur.

✱. III.

¶ Sed queretis modò quò tandem hoc itinere, hoc est, per con-
 tritionem & mortificationem carnis homines perueniant? Ni-
 hil hinc de sempiterna felicitate dicam, quæ huic vite promittitur
 atque parata est. In presentiam tamen seculo ad statum quendam
 supernaturalem atque cœlestem, omnibus virtutibus, omni-
 busque spiritualibus delicijs circumfluentem perducuntur. In
 quo plane humana felicitas (quæ acquiri in hac vita potest) si-
 ta est. Quò enim viri sancti magis se à corporis voluptatibus se
 iunxerunt, eò maioribus diuini Spiritus delicijs perfruentur, &
 quò propius ad Angelicæ vitæ puritatem accedunt, eò plenius
 Angelicæ felicitatis participes fiunt: & quò magis à terrenis cu-
 ris & cupiditatibus soluti atq; expediti sunt, eò celerius & vehe-
 mentius se se ad cœlestia atq; diuina attollunt, & in Deum, hoc
 est, in suum centrum atq; finem vltimum rapiuntur. Vbi enim
 humanus spiritus à corporis contagione & pondere (quo ad ter-
 rena deprimitur) liber euasit, facile ad spiritualia atque diuina
 (quæ ipsi similia & cognata sunt) præcipueq; ad altissimum &
 supremum spiritum mira celeritate euolat: in cuius contem-
 platione atq; complexu miris splendoribus atq; delicijs reficitur &
 illuminatur. Vt enim speculum à cunctis sordibus & maculis re-
 purgatum, Soliq; obiectum, tantum ex se splendorem fundit,
 vt alter quodammodo Sol esse videatur: ita vbi mens humana
 (quæ ad Dei imaginem cõdita est) ab omni terrena labe carnisq;
 sordibus

Simil.

D sordibus fuerit emundata, Solique iustitiæ obiecta, sic diuini fulgoribus irradiatur, vt eius imaginem referat, cuius in se fulgorem & lumen recipit. Quot autem fulgoribus illuminatur, tot internis Spiritus sancti delicijs & consolationibus fruatur.

Ex his igitur quæ hactenus dicta sunt, fratres, facile veritatem & conuenientiam eius sententiæ, quam initio proposuimus, colligere licebit. Si enim Christus Dominus in absolutissimum sanctitatis exemplar nobis est datus (quæ tota in variorum laborum tolerantia sita est) si hanc se dignam prouinciam filius Dei suscepit, vt hominem ad altissimum vitæ statum, hoc est, ad spirituales atque cœlestem vitam traderet, ad hoc autem necesse erat, perpetuo naturæ bellum inferre, & tam carnis militiam cum affectibus & cupiditatibus suis superare, quid magis præceptorem, ducem, & principem nostrum decebat, quam vt se nobis in spiritualis huius mortis absolutissimum præberet exemplar? Quid enim nos magis ad hanc tantam rem tamque
E difficilem inuare poterat, quam vt cœlorum atque rerum omnium Dominum salutis nostræ causa videremus tot laboribus fatigatum, tot pœnis attritum, tot plagis concitum, tot luctibus deformatum, ac deum in cruce appensum, felle & aceto potatum, & infinitis propemodum arumnis atque doloribus confectum? Quis enim tali proposito exemplo, salutis suæ causa non faciat, quod cœlorum Dominus nulla sua necessitate, sed sola nostri charitate facere dignatus est?

Habent enim Saluatoris exempla quatuor (vt ita dixerim) circumstantias, quæ vehementer piorum animos ad virtutem omnem, ac præcipuè ad amorem eius extimulant. Primum enim hæc eius exempla non hominis tantum, sed omnipotentis Dei & hominis exempla sunt: quæ cum ad humilitatis & patientiæ virtutes referuntur, tanto sunt ceterorum sanctorum exemplis efficaciora, quanto persona dignitas maior atque amplior est. Quæ enim miles recuset ferre, quod Regem & imperatorem suum perpeti videt? Deinde hæc eadem exempla ita sunt exempla, vt sint etiam maxima & summa beneficia. Omnibus namque actionibus & laboribus suis Saluator gratiæ & gloriæ opes nobis promerebatur: quæ duo bona adeo magna sunt, vt nihil illis maius cogitari possit. Adde etiã quod hæc eadem exempla sunt etiã clarissima diuine charitatis indicia: quãdo (vt idem Saluator ait) maiorem hac dilectione nemo habet, quam vt animam suam ponat quis pro amicis suis.

Postre-

Postremò eadem exempla, sunt etiam apertissima diuinæ boni- A
tatis argumeta. Ad bonitatis quippe naturā præcipue pertinet,
omnes alios bonos, hoc est, sui similes, suiq; participes efficere.
Quòq; ardentius hoc desiderat, maioraq; propter hoc ipsum in-
comoda subit, eò maiora & illustriora bonitatis documeta cõsti-
tuit. Quanta ergo illa Dei nostri bonitas extitit, quæ vt ingentes
nobis stimulos ad virtutem & pietatem adderet, non dubitauit
acerbissimum atq; atrocissimum mortis supplicium subire?

Oserio.

Ceterum quis verbis consequi possit, quãtopere huiusmodi
exemplis sancti viri ad labores omnes & certamina propter ius-
titiã & pietatem subeunda fuerint incitati? His enim (vt ante
diximus) sancti Martyres incensi & confirmati, tantum roboris
animo conceperunt, vt eos neq; minæ, neq; terrores, neq; dolo-
res, neq; supplicia, neq; mortis immanitas, neq; hostis semperiter- B
ni truculentia, nec omnia deniq; horribilia & pertimescenda la-
bestare, infringere, & à Christi coniunctione duellere potue-
runt. Gladios spernebant, in ignes irruerant, cruciatus appetebant,
in tormentis vitam abijcere cupiebant. Multi namq; eorū
sic erant animati, sic Redemptoris sui amore incensi, vt ipsi se vl-
tro ad mortem offerrent, & nec accusati, nec quæsi, se ipsos iu-
dicibus & tribunalibus præsentarēt: tãtus illos ardor agebat, lan-
guine suo Redemptoris sui sanguinẽ, & morte mortẽ copensandi.

Hoc eodem exemplo sancti illi monachi & Anachorita con-
firmati, squalētis heremi horrorem, hebdomadarum in diem in
credibilem carnis macerationem, solitudinis secessum, vigiles in
oratione noctes, continuam mentis in Deum elevationẽ liben-
tissime perferebãt, imò hæc ipsa in summis delictis cõputabant. C
¶ Iam verò quicumq; se totos ad Christi cultũ & obsequium ad-
dixerunt, vnde quæso, nisi ab hoc fonte spiritũ atq; animum hau-
riũt, quo in stadio pietatis & iustitiæ strenuẽ decerent & perse-
uerent? Siue enim corpus ieiunijs atterere, aut verberibus con-
scindere, aut sacco & cilitio exasperare, aut aestu, frigore, fame,
& siti affligere, vnde ad hoc vires, nisi ex cruce & passione Redẽ-
ptoris sui colligunt? Præterea, si carnis cupiditates comprimendæ,
si iræ furor coercendus, si accepta iniuria vel patienter ferendæ,
vel etiam remittendæ, si propria voluntas abnegandæ, si de
malemerentibus benemerendum, si lecti mollities declinandæ,
si media nocte ad sacras vigilas surgendũ, si oratio diutius pro-
trahendæ, si lingua silentio cõprimendæ, si vel cõdia vel dāna pro-
pter iustitiã subeũda, siquid deniq; arduũ propter Dñi sui gloriã,
& vir-

D & virtutis amorem aggrediendum est, quid illis prius in mente venit, quid magis vires & robur subministrat, quam piissima illa Domini sui species in cruce pendens, totq; atrocissima pro salute nostra supplicia patientis?

Cum ergo crucis mysterium tam magna nobis ad omnē pietatis & iustitię laborem præbeat adiumenta, quid queso magis ad regis & ducis nostri officium pertinebat, quam ut is per crucem ad gloriam pergeret, ut hoc exemplo suo viā nobis ad eandem gloriam ostenderet, facilemq; resideret, eamq; in se ipso cōsecraret? Naturę lex est (inquit. D. Basil.) apibus innata, ut nunquam ab alvearijs discedant, ni Rex illas ante præcesserit. Hoc exemplo naturę autor Dominus proprium regis officium designavit, quo, non quid humana ambitio in visu habeat, sed quid incorrupta naturę lex præscribat, aperte declaravit. Ad hunc ergo modum cōsentaneum erat, ut verus ille & incorruptissimus

Simil.

E Rex, qui ad nos è cælis missus est, per arduum virtutis iter nos præcederet, ut illum, quocunq; & quacunq; pergeret, sequeremur, quicunq; sub eius vexillo militamus. Quę cum ita sint, an non rectissime ac verissime ab eo dictum est: *Nonne hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam?*

Hoc igitur tantum beneficium, fratres, Servatori nostro debemus, qui moriendo iter nobis in cælum ostendit, resurgendo verò eius nobis fores aperuit: & moriendo quidem viam, resurgendo verò terminum vię: moriendo, quā esset eundem: resurgendo autem quò esset perueniendum, declaravit. Deniq; moriendo militię nostrę certamina & labores ostendit: resurgendo autem felicitatis æternę coronam victoribus paratam demonstravit. Finem ergo fratres principio iungamus: hoc est, ut tantę salutis autorem pro nobis in cruce pendentem fidei oculis semper

F per aspicimus, illam ardentissima charitate diligamus, illi pro tanto munere gratias semper agamus, illius exempla nobis ante oculos proponamus, ut hoc itinere gradientes, ad illius tandem consortium hereditatemq; cælestem ipso donante pervenire mereamur.

mur.

Domini

Dominica in albis concio prima: in qua A

post lectionis Euangelicæ explanationem, de duplici resurrectione nostra & causa eius (quæ fuit Christi Domini resurrectio) agitur: ac postremo spiritualis resurrectionis nostræ signa declarantur.

THE. Christus traditus est propter peccata nostra, & resurrexit propter iustificationem nostram. Rom. 4.

Annuntia Christum Dominum

super omnia diligenti, & in vno illo spes omnes opesq; suas collocanti, nulla sollemnitas maior, nullus dies faustior atque felicior, quam qui resurgentem à mortuis Dominum prædicat. Qui enim sic vitam suam instituit, vt nihil præter Christum quærat, quod illum sibi ad omnia sufficere credat, quid libetius audire poterit, quam illum à mortuis deuicta morte surrexisse, & in æternum viuere atq; regnare? viuere, in quâ, non modò sibi, sed omnibus etiâ membris suis regendis, tuendis, fouedis, & spiritu suo afflâdis. Si sanctus ille Patriarcha, vbi quem mortuum plorauerat filium, viuere, & Ægypti principatû obtinere didicit, reuixisse, & nouo spiritu animat⁹ fuisse dicitur, & in hæc verba prorupisse: Sufficit mihi, si adhuc filius meus vuit: quid quæso fidelis anima, quæ tota pædet à Christo, sentire debet, quâdo viuere illum, & regnare audit, qui vnus illi ad omnia sufficit, qui illi in morte solatiû, in tentatione præsidium, in fame cibus, in siti potus, in morbo salus, in paupertate diuitie, in infirmitate virtus, in periculis refugium atq; (vt Propheta dicit) in tenebris lux, & in omnibus deniq; rebus salutare remedium & ornamentum est? Si vnus Ioseph patri ad felicitatē sufficit, qui paulo post vita functus est, quanto magis ille mihi ad felicitatem sufficere debet, qui in æternum victurus est, cuiq; omnis potestas in cælo & in terra data est? Quis ergo magis salutē meâ desiderabit, quam qui me sic dilexit? quis potentius seruabit, quam qui omnem in cælo & in terra potestatem accepit? Cum ergo illum viuere audio, an non cum illo reuiviscet spirit⁹ meus? an non in media quoq; morte positus, hoc vno me nuncio & spe cōsolabor? Hac enim fide

De orbitatē suā sanctus ille Iob in iter quilibet sedēs cōsolabatur dicēs: Credo quod Redēptor meus uiuit: dū enim ille uiuit, ego in faucibus etiam mortis positus, mori nō potero. Quicquid, igitur, fratres, resurgente Dño hunc in animis uestris affectū sentitis, bono animo esse debetis. Hoc enim uel maximum ueræ dilectionis indicium est. Ut igitur salutaris huius affectus & gaudij participes esse possimus, celestem opem beatissimæ Virginis interuentu suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

Lectio sancti Euangelij, fratres charissimi, illustrē Dñicæ resurrectionis manifestationē discipulis omnibus factā continet. Cum. n. (ait Ioānes) sero esset illa die una sabbatorū (hoc est, Dñica die que mox sabbatum sequitur) & fores essent clausæ, ubi erant discipuli cōgregati propter metū Iudeorū, uenit Iesus ianuis clausis, & stetit in medio, & dicit eis: Pax uobis. Deinde quod dubios eorū animos ad fidē resurrectionis excitaret, ostendit eis manus & latus, ut notissimis illis signis, quibus sacrū eius corpus fuerat intingitū, apertē cognoscerēt, illud ipsū corpus, quod cruci affixū, & clausum tumulo fuerat, a mortuis surrexisse. Quo in loco quare sancti Patres solēt, cur Dñs in corpore suo (quod post resurrectionē insigni decore & gloria ipsēdebat) hęc ignominiosas passio nis signa uoluerit permanere. Cuius rei cum multe sint causæ, illa præcipua esse uidetur, quam D. Ambr. in memorat, nempe ideo Dñm uulnerū suorū stigmata non abolere, sed cælo inferre uoluisse, ut Deo Patri pro nobis pretia nostrę liberationis offerret. Hac. n. ratione Apostolus ait, Christū ad Patris dexterā sedentē Rom. 8. interpellare pro nobis. Sancta. n. illa humanitate paternis oculis obiecta, sacrisq; illis uulneribus propter Patris obedientiā & gloriā acceptis, causam nostrā apud illū agit. Quæ in re naturæ prouidētiā in hoc summæ bonitatis & gratiæ opere imitat⁹ iuste Dñs uidetur. Natura. n. animatū cordi (quod mēbris omnium calidissimū est) puluiscē iuxta posuit, qui uelut flabello quodā uehementē ei⁹ calorē tēperat, ne nimio ardore dissolueretur. Si mile quiddā in diuino pectore inuenire licet. Innumera quippe hominū peccata diuini furoris ignē in eius pectore quotidie accendūt. Unde ipse per Prophetā dicit: Ignis accēsus est in furore meo, & ardebit usq; ad inferni nouissima. Si. n. ut Ecclesiasticus ait, secundū ligna syluæ, sic exardescit ignis: quātus erit ille diuini furoris ignis, cui⁹ tot sunt ligna, quot sunt toti⁹ generis humani peccata. Cōstat. n. unūquodq; eorū uelut lignū quoddā esse, quo

Ambros.

Rom. 8.

Simil.

*Deut. 32.
Eccle. 28*

di. i. a. e.

diuinæ indignationis ardor magis accenditur. Quâtus ergo ignis **A**
 quotidiana tot lignorum accessione in sacro illo pectore flagra-
 bit? Hunc igitur tantum ignem aduocatus noster Patri astitit,
 pretioso sanguinis sui ore, & vulnerum suorum ostensione quoddam
 modo refrigerat ac temperat. Hic est enim pulcherrimus ille ar-
 cus inter cœli nubes positus, in quem iratus Pater oculos conij-
 ciens, iram suam continet, ne iterum noua alluione propter as-
 sidua peccata mundum obruat. Non enim ille arcus qui radiorum
 Solis splendore nubem roridâ feriente apparet indignantis Do-
 mini iram cohibet: sed ille qui in cruce sublatus, & sanguineo ru-
 bore perfusus, Patris irâ lenit, illumq; hominibus infensum pla-
 cauit. Quo nomine Apostolus illum propitiatorem, siue (vt alia
 lectio habet) propitiatorum pro peccatis nostris appellat, auctore **B**
 illo legis propitiatorio adumbratum. ¶ Quod si hoc apud Pa-
 trem propitiatorium mundus non haberet, iam multi eius fla-
 gitia sunt, vt non dubitem, quin millies iam cum toto hominum
 genere aquarum inundatione obrutus esset, aut nouo incendio
 conflagrasset. Quanto enim grauius modo sub gratta, quam eo
 tempore homines delinquent? Tunc enim neq; Dæmonis vires
 per Christum frange, neq; cœlestis regni fores aperta, neq; diu-
 na lex tabulis incisa, neq; sacramenta nouæ legis instituta, neq;
 Spiritus sanctus è cœlo demissus, neq; tot Christi, tot Marty-
 rum, & Confessorum exempla erât, quæ homines ad pietatis &
 iustitiæ studium incitarent: neq; (quod super omnia est) Deus in
 cruce pendens, summum erga homines amorem, summumq; cõ-
 tra peccata odium ostenderat. Horum nihil rudi illo & reces ad **C**
 huc nato seculo homines habebant: quæ nobis abunde suppetunt
 omnia. An non igitur indignissimum est, vt qui tantò plura &
 maiora ad benè viuendum adiumenta percepimus, nihilò me-
 liores illis simus? Neq; enim minus quàm illi oculorum lasciuia,
 linguæ petulantia, inuidia, rapacitate, auaritia, macundia, & im-
 pudicitia delinquimus, hæc omnia ad iustitiam incitamenta ha-
 bêtes, perinde quasi nihil horum profus haberemus. An non er-
 go omnes iam simili essemus alluione delendi, nisi inagnum
 hunc apud Patrem aduocatum haberemus, cuius nos meritis ad
 pœnitentiam præstolatur: Sed ad sequentia veniamus.

Vbi ergo Dominus stigmata sua, hoc est, vera resurrectionis
 signa discipulis ostendit, iterum ait. *Pax vobis. Sicut misit me Pa-
 ter, & ego mitto vos.* Hoc est, eadem charitate, eadem autoritate,
 & ad eiusdem muneris functionem & dignitatem, qua me Pater
 misit,

D misit, vos ego mitto: atq; ita honoris & officij mei participes facio. *Qua* enim me Pater charitate misit, qui sic dilexit mundum, *Ioan. 3.* ut filium suum unigenitum daret, eadem ego vos ad mundi salutem mitto. *Quam* item mihi Pater auctoritatem & potestatem contulit, Demones videlicet pellendi, morbos sanandi, & mer- tuos ad vitam reuocandi & omnibus deniq; natura legibus im- perandi, quodq; maius est, peccata remittendi: eandem ego vo- bis trado. *Quorū enim remiseritis peccata, remittuntur eis, &c.* Quod

E item munus & officium mihi Pater demandauit, idem ego vo- bis iniungo. Ille me Sacerdotē, Pontificem creauit, & Apосто- lum ac legatum ad gentes misit: ego vos item Sacerdos sacerdo- tes, Pōtifex pontifices creō, & Apostolos & Legatos pro me in mundū mitto: ut vere dicere possitis: Pro Christo legatione fun- *2. Cor. 5.* *MAR. 16.* gimur, tanquam Deo exhortante per nos. Euntes ergo docete omnes gentes, baptizātes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiri- tus sancti: docentes eos seruare omnia quaecunq; mādaui vobis: ne videlicet fidei & baptismi gloria cont. ti. salute sibi sine diui- norum praeceptorum obedientia polliceantur, cum passionis & crucis in ex beneficium, non inertiae occasio, sed virtutis & labo- ris incitamentum esse debeat.

Quia vero tunc hoc munus sine diuini numinis afflatu, & praesenti eius virtute administrari recte non potest, ideo accipi- *Ioan. 14.* te Spiritū sanctū, qui doceat vos omnia, & suggerat vobis omnia quaecunq; dixerō vobis. Simulq; haec verba proferēs, non o quo- da ritu, *insufflauit in faciem eorum.* Quid igitur hoc mysterij est? Neq; enim aterni sapientia hoc temere fecisse credēda est. Quor- sum igitur insufflauit? Nimirum ut hoc visibili signo mutabilem **F**iduciam spiritus gratiam, quam illis tunc contulit designaret. Si- cut enim noua legis sacramenta foris exprimunt quod intus o- perantur (baptismus enim dum extra corpus abluo, interiorem animae abluitionem operatur: & Eucharistia dum corpus edat, animam caelestis virtute reficit) ita eiusdē spiritus sine aeris cō- muniō (dum spiritū, qui intra Christi pectus erat, discipulis in- sufflauit, internam eiusdem diuini spiritus communione deli- gnat, cu. 9 illos participes efficiebat. *Qua* in remira Dei bonitas & sapientia elucet: bonitas, quod discipulos ad tanti muneris cō- munionem elegit: sapientia vero, quod eundem spiritum is tri- buit, quos ad eiusdem officij dignitatem destinauit. Quos enim Deus ad muneris alicuius functionem elegit, ea in illos dona cō- fert, quibus illud plenissime exequi & administrare possint. Si-

Exod. 18. cut ergo cum septuaginta senes oliui ad populi sui regimē eligif-
 ser (ne solus Moses tāto onere grauairetur) eodē illi spiritu, quo
 Mosē, afflauit: sic etiā cū discipulos suos ad Apostolici mune-
 ris dignitatē cooptasset, Spiritus sui participes effecit: vt diuino
 Spiritu informati, diuina opera perficerent, & in diuinos viros
 euaderent.

Genes. 2. Hęc item Domini insufflatio nouam humanā dignitatis ac-
 celsionem, quę eius nobis beneficio contigit, mira ratione desi-
 gnat. Olim quippe cū Dominus ex limo terra corpus homi-
 nis formasset, insufflauit in faciem eius spiraculum vite, quo fa-
 ctus est homo in animam viuente: modō uero in eundem ite-
 rum insufflauit, & quem antea limū afflatu suo mutarat in ho-
 minem, nunc eundem hominem posteriori hęc afflatu quodā-
 modo mutauit in Deum. Illic limus assurgit in hominem, hic
 homo assurgit in Deum. Deus enim quodāmodo est, qui intra
 se Dei Spiritum habet: vt hac ratione appareat, quāto plus Re-
 demptori quā creatori debeamus: quandoquidem creatori
 debemus, quōd homines sumus: Redemptori autem (vt Petrus
2. Pet. 1. Apostolus ait) quōd nature diuinę cōsortes effecti sumus. Neq;
 enim donum hoc Apostolis solum contigit, sed pijs etiam omni-
 bus in illis est donatum. Si quis enim (vt Paulus ait) non habet
Rom. 8. Spiritum Christi, hic non est eius.

Sequitur deinde altera lectionis Euāgelicę pars, quę secūda
 Dñi apparitionē continet: qua Thomę Apostoli incredulitatem
 cicatricū suorū ostensione sanauit: quā in eius Apostoli solenni-
 tate latius Dño aspraute explanabimus. Nūc ad Apostoli uer-
 ba, quę initio à me proposita sunt, explicanda ueniamus.

Tractatio thēmatic. ✱. I.

Christus tradit⁹ est propter delicta nostra, & resurrexit, &c.
 Quoniam hęc diebus Ecclesia in Dñicę resurrectionis my-
 sterio celebrando occupata est, non alienum erit ab huius tem-
 poris conditione, eiusdem mysterij uirtutem & efficientiam ex-
 plicare, & quid per resurrectionem suam nobis Dominus con-
 tulerit, aperire. Quam rem breuiter hęc Apostoli uerba testan-
 tur, quę nunc à me proposita sunt: in quibus Apostolus mortis
 Christi primū, deinde resurrectionis uirtutem & efficaciam ex-
 ponit: de quibus nobis modō dicendum est.

Atq; vt à morte primū incipiamus, per eam Christus Do-
 minicus peccatum extinxit, & mala item, quę ex peccato conse-
 quuta

D quæta sunt, aboleuit. Per mortem quippe suam, mortem nostrâ, & cum qui mortis habebat imperium, destruxit: & quos captiuos in regno suo tenebat, in libertatem asseruit, & in regnum suum secum transfudit. Hoc est enim quod Iacob olim de Saluatore nostro in persona Iudæ variatus est, cum ait: Requiescens accubuiti vt leo, & quasi leena. Cur vt leo & quasi leena? Quia videlicet cum mortis requiem & somnum Saluator cepit, leonis (hoc est) fortitudinis suæ potentiam ostendit, cum Diaboli regnum euertit, & insatiabilem illum homicidam atq; tyrannum colligauit. Hic est enim fortis ille Sanson, qui plures interfecit mouens, quam antea interfecerat viuens. Quam quidem victoriam Euleb. Eminentius inducta fabula cuiusdam similitudine a positissime explicat his verbis: Fabula, inquit,

Genes. 49

Jud. 16.

Emit. ho. 8. de Pascha

E & si vim veritatis non habeat, rationem tamen habet, vt per eam possit vis veritatis manifestari. Refert autem traditio secularium literarum, habuisse quendam in exercitio vsque certaminis hoc genus victus ac roboris, vt quoties in luctamine succumbens, virum suarum amicam & nutricem terram in passu aduersarij contigisset, toties de solo surgens, magis ac magis in aduersarium preualeret: ac sic deiecto prostrato occatio fiebat triumphi. Dabat enim quodammodo insinuatam fortitudinem, lapsus palam, roma victoriam. Puto hæc illi celesti Athlete, cui contra Iacob legitur fuisse luctatus, iustus aptari posse. Exultatio enim hæc illius persone verus conuenit, qui hoc in tempore in arena mundi cum publico hoste conluctat. Qui ad hoc cessit, vt gloriose surgeret: ad hoc cecidit, vt omnes eleuaret: quia aduersarium eiusus obruit, prostratos elisit: acentemque hominem deiectus erexit, mortemque eiusdam succumberet, perculit: ac mortuum dum resurgeret, suscitauit. Hactenus Eminentius. Idemque Homil. 6. hæc eandem victoriam ita describit: Mira & ineffabilis Dei nostri pietas. Irruperat quidem mors paradysum, sed vici expugnauit infernum: legemque mortalem suscepta mortalitatis conditione calcavit: Implens illud, quod Prophecia testatur: O

Genes. 32.

F mors, ero mors tua: ac sic mortis iniurias (quæ se tanquam hominem visisse gaudebat) expauit subito prædam suam, & in suo regno a suo vt putabat d. bit. re constituta est: a suo corde inuata reo, a suo subiugata est captiuo. Idem Iesus laqueis interrogata & iurata creditio, dum deciperet, subplatata est: dum interficeret, extincta est: dum deuoraret, absumpta est.

Off. 13.

E: *Regredians*

diens ergo Dominus post diem tertiam, fructus secum tridua-
 næ peregrinationis uiuentibus reperant: & ut omnes eum de
 inferis regredi crederent, testes secum ad superos & precones su-
 bactæ mortis exhibuit. Hactenus Euseb. Ex cuius uerbis facile
 Dominicæ mortis fructum colligimus: quam uitæ, salutis, & re-
 surrectionis nostræ causam extitisse constat.

Quod cum ita sit, quomodo uerum esse potest, quod Apo-
 stolus in his quæ proposuimus uerbis asserit, nempe Christum
 resurrexisse propter iustificationem nostram? Cum enim Chri-
 stus Dominus plenissime nobis iustificationis gratiâ in passio-
 ne in promeruerit, & resurrectione sua nihil iam mereri potue-
 rit (ut qui iam solum comprehensor, non etiam uiator esset, cu-
 ius est posse mereri) qua ratione uerum erit, resurrectione eius
 iustificationis nostræ causam extitisse? Huius loci sensus (qui ru-
 dioribus difficultatè parit) ex alio Apostoli loco manifestè col-
 ligitur. Ad Corinthios enim scribens, & contra eos, qui resurre-
 ctionem corporû negabant, disputans, inter alia argumenta hoc
 quoq; addidit: Si resurrectio mortuorû non est: ergo neq; Chri-
 stus resurrexit. Vana est ergo fides uestra, adhuc. n. estis in peccatis
 uestris. Cur ita? Nimirum quia peccatorum remissio, iustifica-
 tionis gratiâ, & Spiritus sancti dona, post Christi Domini re-
 surrectione fidelibus ex Dominica promissione reddenda erant:
 ut quod Christus moriens nobis promeruerat, resurgens à mor-
 tuis fidelibus impartiret. Hoc enim apertè Ioannes Euangelista
 testatur, cum ait: Non dum erat Spiritus datus, quia I E S U S nō-
 dum erat glorificatus. Prius ergo per resurrectionis gloriâ erat
 honorandus, ac deinde Spiritus sanctus fidelium cordibus infun-
 dendus, per quem & iustificatio, & peccatorum remissio datur. C
 Vnde eo ipso die quo à mortuis Dominus excitatus est (sicut ex
 præsentî Euangelio discimus) Spiritum sanctum discipulis de-
 dit, & remittendi peccata potestatem contulit: ac mox in cœlû
 ascendens, eundem Spiritum in mundum misit. Itaq; quod mo-
 riens in cruce promeruit, à mortuis resurgens nobis largitus est.
 Qua ex re apertè liquet, Christi resurrectionem iustificationis
 & resurrectionis nostræ non solum exemplarem causam, sed et-
 iam efficientem fuisse. Ipse enim resurrectione sua nostram
 adûbrauit, & ipse item à mortuis resurgens, Spiritum sanctum
 è cœlis in nos misit: per quem à peccati morte, per iustificatio-
 nis gratiam excitati sumus.

Si quis uerò eius resurrectionem sustulerit, nihil planè ha-
 bet

1. Cor. 15.

Ioan. 7.

Debet quod à mortuo sperare possit, Vnde quâdiu Apostoli Christi resurrectionem non crederunt, spem omnem salutis & redemptionis prorsus amiserunt. Quod illa duorum discipulorū verba satis aperte significant: Nos autem non sperabamus, quod ipse esset redempturus Israël. Quod perinde est ac si dicerent: Quâdiu ille superiteserit, omnia quæ de Messia diuina oracula pronunciauerant, facile nobis pollicebatur. Nunc autem cum euiuis conccellerit, quid à mortuo sperare possumus? Quamlibet enim & Iulius Cæsar & Alexander Magnus potētes in vita fuerint, vbi fato functi sunt, nihil erat quod ab illis vel timere vel sperare quisquam posset. Itaque moriente Christo, spes quoque Apostolorum mortua fuit: eo verò resurgente, simul etiam spes eorum reuixit. Quod enim ante fieri posse sperabant, multo magis tunc sperare cœperunt, cum ipso Dominicæ resurrectionis argumento crederent, nihil non esse possibile ei, qui se Deum resurgendo declarauit. Quo enim alio argumento conuictus Thomas dixit, Dominus meus & Deus meus? Vnde cum Apostoli experimento suo didicissent, quantum ad fidem in Christu non resurrectionis eius fides valeret, hanc potissimum mentibus hominū infigere curabāt. Vt enim Lucas ait, Virtute magna reddebāt Apostoli testi nomū resurrectionis Iesu Christi. Itemq; cum in locu in Iulie proditoris Mathiam in Apostolum eligere uellent, his uerbis uti sunt: Oportet ex his uiris qui nobiscum sunt, ex quo intrauit & exiit inter nos Dominus Iesus, teste non resurrectionis eius fieri unum ex istis. Iam uero Paulus, quod fides nostre dogna uel frequentius inculcabat, uel acrius urgebat? Vnde cum Festus Iudææ præles Agrippæ Regi iudæiam doctrinæ eius referre uellet, quæ effusiones qualdam de Iudæorum superstitione illum agitare dixit, & de quodam Iesu defuncto, quæ affirmabat Paulus uicere. Ex quo aperte liquet, præcipuum Apostolicæ prædicationis manus iude, Christi resurrectione in modis omnibus attrahere. Cum enim Iudæi tanta beneficia hominibus per Christum tribuenda esse, ex lege & Prophetis didicissent (ut pote in quo uim uerba cognationes terra benedicienda essent) eumque in cruce sublatum, mortuum, ac sepultum cernerent, quid ex hac tanta infirmitate magnum? quid à mortuo sperare potuissent? Quare Apostoli omni ratione contendebāt, Christi resurrectionem asserere: ut iam à uiuente Domino promissa beneficia sperarem, & resurrectionis eius argumento illum hæc omnia præstare posse comprobarent.

Zuc. vi.

Act. 4.

Act. 1.

Constat igitur ex his (vt antea diximus) Christi resurrectionem & salutis & resurrectionis nostrae causam extitisse.

✠. II.

Petr. 1.

¶ Cuius, inquis, resurrectionis: Nimirū totius hominis, hoc est, vtriusq; partis nostrae, anima videlicet & corporis: anima quidē in hoc seculo, corporis autem in futuro. De hac enim postrema Petrus Apostolus ait: Benedictus Deus, qui secundum misericordiam suam magnam regenerauit nos in spem vitam per resurrectione n̄ Iesv Christi ex mortuis, in hereditatē incorruptibilem, & incontaminatam, & inmarcescibilem, conseruatam in caelis in vobis, qui in virtute Dei custodimini per fidem in salutem, paratam reuelari in tempore nouissimo. Quae ex reliquet, vnica resurrectione sua Christum Dominum duplicem nostram operatum fuisse. ¶ Inter quas tamen hic ordo habetur, quod prior posterioris causa est. Quia enī prior illa resurrectio inhabitantis in nobis Spiritus sancti opera perficitur, consequēs est, vt Spiritus ille diuinus templū quod sibi destinauit, honoret, nec patiatur corpus illud in perpetua corruptione manere, quod ipse sibi in domicilium cōsecrauit. Hinc Paulus ait, si Spiritus eius, qui suscitauit Christū a mortuis, habitat in vobis, qui suscitauit illū a mortuis, viuificabit & mortalia corpora vestra, propter inhabitantem Spiritū eius in vobis. Quod enim hic Spiritus in Christo singulariter habitans in corpore eius effecit, illū a mortuis excitādo, idem in ceteris corporibus effecit, in quorum mentibus habitauit. Ex eadem enim causa eundem effectū sequi consentaneum est.

B

Rom. 8.

In hac autem corporum resurrectione non solum omnipotentia Dei, sed mira quoq; eius bonitas & equitas elucet, qui electorum suorum corpora hoc tā mirabili honore dignatur. Quae in re ita. D. Cyprianus exclamat: Quam mirabilis est scientia tua Deus? confortata est super nos, nec possumus ad eam attingere. Haec sapientiae tuae altitudo, qui mundum non ex precedēte materia, sed solo verbi tui imperio condidisti: in ordine creaturarum alijs quidem vitam temporalem, alijs procurasti perpetuam, admirabili ratione quaedam mutans & renouans, & praefinito tempore metam irrationabilibus omnibus praefigens, quam transire nō possent. Homo, quia ex caelesti & terrena materia compactus erat, vestitus extrinsecus pelle & carnibus, tempus accepit, quod te iubente redderet terrae quod de terra assumpserat, & ad immaterialem originem reuertetur spiritus: cuius

C

*Cypria. in
sermo. de
resurrect.*

natura

D natura dissolutionis non admittit immutabilem. Corpus putredine, & caro vermicibus consumenda, secundam naturam suam rationem æternitatis non poterant privilegio perire: & quod sibi iure non competebat, a conditore nequebat exigere. Nec tu optime Domine ultro gratiam volens dare spiritui, decreuisti clementius ut ex societate & clientela quam reddiderat anime caro, aliquid ei commodi proveniret: & que ei vehiculum fuerat, & patericeps studiorum, in recompensatione non nullum iterum dilecto accola confociata, pudica & pacifica rediret, nullas secum reuehens contumelias, quibus deinceps quietis interne concuiteret puritatem. Te igitur iubente, terra fit caro, & expulsa de domo, iterum coniugatur viro, non iam ancilla, sed libera: & habitant vnius moris in domo, murmurationibus confopitis, quas oli non compugnantes inter se concupiscentie concitabant.

E Quis Domine Deus considerare hæc opera tua sufficit? & quis in unum coagulare potest in carnem? quis formare potest in hominem? quis infundere animam? quis reddere vitam? quis dare æternitatem? quis addere felicitatem? Ad hunc preuentum huiusmodi laborat creatio: hæc semper fidelium expectatio fuit. Tu in vni imperas, & absorpta eliditur corruptio. Vbi æger te medente sanatur. Custasti mortem pro filijs hominum, ut qui in tecum mortui erant, tecum viverent & partem es tribulationum, etiam consolatione gauderent. Hactenus Cypria.

Ad hanc vero tantam resurrectionis gloriam soli illi prouehantur, quibus prius resurrectionis gratia contigit. Quod

Apo. 20.

F Iohannes in Apocal. statuit his verbis: Beatus & sanctus qui habet partem in resurrectione prima. In his etiam secunda mors beatam non habet partem resurrectionem appetit in unum, secundam corporum, quando videlicet reformabit Christus corpus humanitas nostræ, configuratum corpori clarioris sue. Beatus ergo & sanctus, qui habet partem in prima resurrectione: sanctus videlicet, propter primam, quam non a seipso, sed per innovationem anime: beatus propter secundam, quam feliciter expectat in corporis restitutione. Vere ergo beatus qui partem habet in hac resurrectione prima: quoniam per hanc peruenit ad secundam: propter quam adipiscendam prudens ille meretur Paulus non solum omnia reputabat ut heretici, sed etiam suum passivum Christi effici, & morti eius configurari cupiebat. Quam obrem? subdit statim causam: Si quomodo occurrat ad resurrectionem, que est ex mortuis.

Præclurum sanè cōmercium, contemnuere e: quæ te deterunt & A
polluunt, vt lucrifacias Christum: seminare corpus mortale, a-
niale, ignobile: vt surgat immortalē, spirituale, gloriosum:
mori mundo, vt possis dicere, Mibi vivere Christus est, & mori
lucrum. O cupidi, qui immoramini studio lucrandi, cur non di-
scitis artem lucrandi? Cur non vilita. imo detrimenta & sterco-
ra contemnitis, vt Christum lucrifacitis? Vt video, vilior est
vobis argento vestro panis ille, qui de cælo descendit, & dat vi-
tam mundo. Vtinam avarus vel ipse sibi pretiosior esset pecu-
nia sua, nec amore illius venalem exproberet animam suam.

In talibus verò secunda mors locum habere dicitur: secunda
inquā: nam prima (quæ solius est corporis) cōmunis est omniū:
secunda verò est corporū & animarum, quæ damnatorum pro-
pria est: quorum mors immortalis est. Quamuis enim mortem B
ipsi desiderent, mors tamen fugiet ab eis. Hæc ergo secūda mors
locum in his non habet, qui partem habent in resurrectione pri-
ma. ¶ Huc igitur animam aduertite fratres, hoc solenter at-
tēdite. Omnes enim ab hac secunda morte liberari, omnes secun-
dam corporum resurrectionem, hoc est, sempiternam vitam &
felicitatem cupimus. Scitote ergo, neminem partem habere in
resurrectione secunda, qui non habuerit in prima. Videte an hæc
prior animarum resurrectio vobis contigerit, an videlicet mor-
tui sitis mundo, & vita vestra abscōdita sit cum Christo in Deo:
Si ita est, benè habet. Beatos enim & sanctos vos beat⁹ n̄ se Ioa-
nes appellat, & de resurrectione secunda securos facit. Sint mi-
nus, non dubium, quin ab hac tanta felicitate secundum præsen-
tis iustitiæ statum exclusi sitis.

✱. III.

¶ Sed dicetis: Quando quidem nemo scire certò potest, an cum
Christo hoc modo surrexerit, sunt ne signa aliqua, quibus hoc
conijcere possimus? Huiusmodi enim vel tenuis cognitio ma-
gnam piorum mentibus solatium præbere potest. Sunt plane si-
gna, & ea quidem grauissima: ex quibus tria tantum hoc in loco
numerare libet. ¶ Primum igitur vide, an corporis Christi à
mortuis excitati impassibilitatem anima tua imitata sit. Cor-
pus enim eius ante resurrectionis gloriā iniurijs cunctis obno-
xium erat. Vnde potuit & flagris cedi, & spinarum aculeis pun-
gi, & clavis transigi: quorum nihil post resurrectionis sua triū-
phum perperit iam potest, etiam simile spiritibus impetatur. Tūc
enim passibile, nunc impassibile effectum est. Christus enim re-
surgens

D surgens ex mortuis, iam non moritur, mors illi vltra non donabitur. Ad hunc ergo modum mens ea, quæ nondum spiritaliter cum Christo resurrexit, sed adhuc in morte peccati iacet, omnibus Diaboli & mundi iaculis & tentationibus suis exposita est, vt nulla res adeo infirma sit, quæ non illam grauiter laedeat & vulnerare soleat. Quæuis enim peccandi occasio, quæuis vel leuissima iniuria illata, quæuis honoris aut opum vel munita iactura, quæuis decora forma vel in transitu conspecta, latius impetq; est ad infirmam mentem vel lethali vulnerare faciendam, vel grauiter certè quatiendam. Cum enim diuina gratia virtute destituta sit, ad hæc omnia mala propullanda in se illa & infirma est. At eam à morte peccati ad spiritalem vitam excitata est, & diuina virtute ac celestibus donis roborata, impetretabilis, & insuperabilis, & instar Dominici corporis excitati impassibilis (quatenus ex natura gratia est) profusus efficitur.

E enim Ioannes ait, Qui natus est ex Deo, non peccat: generatio enim Dei conseruat illum, quia videlicet diuini Spiritus affatus (quo diuinæ agnationis consortes efficiuntur) ita eum tenet, ut non is munis & roborat, vt nisi ipse sponte sua perire velit, nulla externa vi superari queat. Vt enim D. Thomas ait, Minima etiam gratia peccati omnino ab anima pellere & superare potest. Hoc igitur iudicio de sua quisq; resurrectione pronuntiare aliquid poterit. Videat igitur, num qui olim quæuis leui de causa in oia peccatorum dedecora prolabebatur, modo se animo institutus sit, vt nullius rei vel metu, vel cupiditate, vel inactera ad peccatorem inducatur: hoc enim verè maximum impassibilitatis, ac proinde spiritalis resurrectionis indicium est.

F homo horribilia hæc sibi ante oculos ponere, ne se in tentationis laqueum forte coniciat: quiconq; tan en hunc in anuro suo firmitatè ita sentit, vt cum Apostolo dicere possit, Quis nos separabit à charitate Christi? &c. Hic planè maximum resurrectionis huius siue testimonium, siue argumentum intra se habet. Quod si nondum habet, habere modò incipiat firmiter: in animo suo statuam incòmoda omnia prius perpeti, quam lethale aliquid flagitium admittere: hoc enim primum spiritalis resurrectionis signum est.

Alterum est seruens ac diligens bonorum operum studium. Iubemur enim non solum à malis abstinere, sed bona etiam opera edere: quorum vtrumq; charitas præstat, quæ nec peccatam agit, nec malum cogitat, nec legis ad operandum est. Amor enim

Dominica in albis.

74

*Gregor.
Simil.*

enim Dei (vt. D. Grego a t) non est otiosus, operatur enim magna tunc: si autem operari renuit, amor non est. Sicut enim ignis intra nubis solum violenter inclutus, nullo modo conquiescit, donec tandem cum sonitu erumpat (vnde fulgura & tonitrua oriuntur) ita charitatis ignis in priori peccatore reconditus, quiescere non potest, donec per pietatis & misericordie opera foras prodeat. Cum ergo vita diuina in charitate sit, charitas autem, quemadmodum ignis, operosa sit & actiuola, hoc indicio poterit quis, an charitatem habeat, conijcere, si se in bonorum operum studio viderit feruentem, vel certe non negligentem esse.

Tertium verò signum & maximum quidem inter omnia est, si se homo insociat aliquando subacta & calcata carnis natura, supra naturam ipsam surgere, & ea opera edere quae caro sponte sua horrere solet. Constat enim, diuinam gratiam esse supernaturalem quandam formam, singulari Dei beneficio mentibus nostris impressam. Cum autem (vt Philosophi aunt) rerum actiones formarum naturam consequantur (actus enim secundi à primo deriuantur, qui non alius quam rei forma est) consequens est, vt cum forma supernaturalis sit, actus etiam, qui ex illa procedunt, eiusdem naturam, atque (vt ita dicam) ingenium referant, sicut ne ita, vt ipsa forma, etiam supernaturales. Quid autem vocas supernaturales? Paucis accipe. Natura lapsa & cõmuni morbo vitata cõmune est, hominẽ seipsum diligere, carnem suam fouere, vtilitatis suae studiosum esse, honoribus gaudere, bona propria vbique captare, molestias & incommoda omnia sollicitè declinare. Ad haec enim omnia amoris proprii natura, diuina gratia destituta, propensa est: haec curat, haec inquirat, haec meditatatur. At eadem natura ad diuinum & supernaturale esse per gratiam euecta, diuersa ratione procedit. Non enim quid amor sui, sed quid Dei amor exigit, attendit. Proinde quisquis diuinae gratiae beneficio eò prouectus est, vt inanes seculi honores contemnat, carnis delicias respiciat, illatas iniurias patienter ferat, paupertatem non horreat, labores honestatis gratia susceptos non detrectet, carnem spiritui seruire cogat, cupiditates comprimat, affectibus frantum imponat, carnem suam cum vitijs & concupiscentijs crucifigat, terrena fastidiat, bonorumque aeternorum desiderio flagret, is certe magnum in se non modo caelestis gratiae, ac proinde spiritualis resurrectionis, sed christianae etiam perfectionis argumentum habet. Haec enim opera supra naturam esse videntur: ideoque magnam significat-

*Perfectio
ris vite
& gratiae
signa.*

Dignificationem dant, aliquid suorum ratam in ea terra esse, unde hec opera proficiuntur. His igitur signis factis, de spirituali resurrectione vestra comenciam facere licet. Et videmus eam harum rerum, quas comemoravimus, sentiam in vobis sentire, non leve spiritualis mortis argumentum est. Contra vero eadem aliqua ratione agnoscere, indicium plane & signum est, vos resurrexisse cum Christo, partemque habere in resurrectione propria, que est per gratiam: unde sperare merito poteritis, partem quoque habituros in secunda, qua erit in futuro seculo per gloriam.

In eadem Dominica in A'bis, concio se-

Ecunda: in qua lectio Evangelica explanatur.

THE. Quorum remisistis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Ioa. 20.

F **V**enadmodum pia parentis viscera infantem diu lachrymantem terere nequeunt, sed accurrunt celeriter, ut illius lachrymas tergant, & marorem leniant: ita Saluator noster, qui discipulos suos plusquam materna charitate prosequabatur, non est passus diu eos passionis suae dolore contabescere: sed protinus hoc est, ipso die quo est vitæ redditus, illorum marorem & lachrymas resurrectionis suae lacrima abstergendas curavit. Quod sanctus Evangelista initio statim sacrae huius lectionis insinuat, cum ait: *Cum sero esset illo die vna sabbatorum: id est, ipso die Dominico, qui post sabbatum sequitur, & fores essent clausae ubi erant discipuli congregati propter metum Iudeorum, venit IESVS, & stetit in medio, & dixit eis, Pax vobis.* Quomodo autem Dominicum corpus clauso tumulo prodierit, clausisque foribus ad discipulos intraverit, neminem vestrum latere arbitror. Beatorum quippe hominum corpora in resurrectione mitis a

Simil.
Deo

Deo Jotibus in laborum suorum præmium ornabuntur: quatuor præcipue insigniores numerantur. Prima est subtri-
Simil. **li** is, que facit, vt quomodo Solis radij, i laesa vitrea fenestra, alijs pertranseunt, ita sacra illa corpora, nullis repagulis, nullisque partium molibus impediuntur, quominus quocunque penetrare voluerint, libere queant. Secunda dos agilitas est: que facit, vt quocunque pergere voluerint, summa celeritate contendat. Tertia vero est admiranda quædam claritas, que ipsorum quoque Solis splendorem æquabit: de qua scriptum est: Fulgebunt iustificati Sol in regno Patris eorum: qui modo in principis huius mundi regno obscuri frequenter atque despecti latent. Quarta vero d. simplicitas & immortalitas est: neque enim demceps aut molestem aliquis pati, aut morti succubere beata corpora poterunt. Præcipitabit enim Dns mortem in sempiternum, ne vllum in terra illa viuentium ius aut principatum habeat: & in tartara, hoc est, in regnum mortis relegabitur: in quo cæcati (vt **B**
Bernard. **D. Bern.** ait) vitæ quidem morientur, & morti perpetuo viuunt, vt sine fine moriantur. Ad hoc enim semper viuunt, vt æternam mortis pabulum præbeant. Hanc autem gloriam Christo salutis nostræ autori debemus, qui mortem nostram moriendo destruxit: quando mortem non debitam, pro debita omnium morte sese maiestati obtulit, atque ita nos a mortis debito liberauit. Quam **C**
1. Cor. 15. eius victoriam Apostolus mira orationis figura celebrat, cum post illa verba, Absorpta est mors in victoria, subdit protinus: Vbi est mors victoria tua? Vbi est mors stimulus tuus, quo omnes ad mortem adigebas. Quod perinde est ac si diceret: O infatigabilis & fera belua, que ab origine mundi ad extremum vsque iudicij diem tam lato imperium tuum porrexisti: que nequam pepercisti, que non ætatem, non dignitatem, non opes, aut honores, aut potentiam, non denique quod in rebus mortalibus lutrum valet) virtutem aut sapientiam reuerita es: sed pari lance omnes trucidasti, omnes tuæ ditioni subdidisti, adeo, vt ne vnguento quidem filio Dei & innocentissimæ eius matri peperceris. Vbi quæso tunc erit victoria tua, cum nullam iam in sanctorum hominum corpora ius habitura sis? Merito igitur hoc in loco mortis insultat Apostolus, qui eius imperium Christi morte sulatum cernens, ait: Vbi est mors victoria tua? Vbi est mors stimulus tuus? Stimulus vero, siue gladius mortis, peccatum erat, quo mors in omnes præuaricatoris Adæ filios latissime dominabatur. Hoc ergo ingens & insuperabile monstrum vicit ille, qui per

D per Oseam quōdam morti cōminat⁹ est. Ero mors tua, ò mors. *Ose. 13.*
 Nihil igitur iam habes, o mors, unde glories. Deuorasti & deuorata es. Dumq; all'impti corporis felicitaris illecebra, & audis faucibus prædā putas, interiora tua adunco dente confusa sunt. *Hier. in Epist. pl. N. postill.*
 Illi sergo morte tu mortua es: illius morte nos viuimus. Gratias tibi Christe Saluator tua agimus creatura, quod tam potētem aduersarium nostrum, dum occideris, occidisti. Exulabit igitur in æternum ab illa uiuentium regione mors: & cum morte omnes mortis comites, atque latelli es. Absterget enim Deus *Apoc. 21.*
 omnem lachrymam ab oculis Sanctorum: & iam non erit amplius necluctus, nec clamor, nec ullus dolor, que prima transferunt. Non elurient, nec sitient amplius, nec cadet super illos Sol, nec ullus æstus, quoniam agnus qui in medio throni est, reget illos, & deducet eos ad vitæ fontes aquarum. Hæc tam magnifica promissa fratres, vehemēter nos ad perferendos pro Christo labores incitare debent: partim, ut digni eicerentur, quorum lachrymas pietatis eius manus abstergerent: partim, quia cum in illo felici regno nullus lachrymis aut laboribus locus futurus sit: nunc quando pre iugendi, & patienti tempus est, nullo modo hanc presentis temporis opportunitatem prætermittere debemus. Illud enim persuasum nobis esse debet, inter beatorum hominum gaudia, præteritorum laborum & victoriarum memoriâ precipue numerari. Vident enī, quam copiosam mercedem legentem ex laborum ac lachrymarum suarum semine refluam. Diuina quoq; pulchritudinis species quam ineffabili gaudio cōtuentur, facit, ut nihil illis felicius, nihil utilius accidisse in vita credant, quam quod varijs propter illius gloriam laboribus & calamitatibus pressi fuerit. Vnde si vllum in eis si licitū desiderium cadere posset, nihil magis cuperent, quam omni genere tormentorum propter illius gloriam, quæ tam ardēter diligūt, lanari. Si verò lioris, & inuidiæ affectus in eorum mentibus locū haberet, hæc vnam felicitatē nobis inuiderent, quod in eo stari & loco positi sumus, in quo varijs propter illum perpeti labores possumus. Summe enim felicitatis loco ducerent, nullies propter illū vitam profundere. Hoc est igitur quod à vobis exeto fratres, ne hanc tantā felicitatem frustra abire patiamini: sed modo, cum laborandi & seminandi tempus est, seminemus cum lachrymis, ut cum exultatione metamus: quando post hunc vitæ curriculum non iam seminandi, sed metendi & quiescendi locus est.

Sed

Sed ad historiam redeamus Vbi Dominus clausis ianuis ad discipulos ingressus esset, itesille dicitur in medio eorum. Hunc medium locum fere semper in Evangelicis literis occupasse Dominum inuenimus. Nascitur in medio duorum animalium, sedet duobus in medio Doctorum: non recumbit, sed ministrat in medio discipulorum, crucifixus ponitur in medio latronum, resurgens verò itesille dicitur in medio discipulorum: post ascensum vero in cœlum Ioanes illū intuetur ambulātem in medio septē candelabrorum aureorum. Quid autem medius hic locus nisi sollicitā & vigile eius prouidentiam designat: qua quidquid in Ecclesia sua geritur, attentissimis oculis intuetur. Locus eni medius ad ea que circūstant contuentia, aptissimus est. Vnde Reges non in extremis regni finibus, sed in medio sedē sibi eligere solēt. Nature quoque conditor Deus in media corporis parte cor nostrū (quod inter cetera membra, regis locum & officium tenet) collocauit (quāuis eius motus in sinistra thoracis parte sentiatur) ut ex eo loco vitales spiritus & calorē in cetera membra diffundat. Hac ergo de causa Christus Dñs, quāuis a quibusdā procul abesse videatur, in medio tamē nostri est: omnia circūpicit, omnibus adest, & opera nostra omnia, atque adeo intimos animi recessus oculis suis Sole splendoribus collustrat. Quocirca Sanctorū emnium illi vox est: Proponebam Dñm in conspectu meo semper, quoniam a dexteris est mihi ne cōmouear. Hoc est, presentē illū semper intueor, quoniam ille me semper intuetur: adest ille semper mihi, adsum & ego semper illi: oculos ille misericordie & prouidentie sue in me defixos habet, & ego illum semper fixis oculis contemplor atque reuereor. Ad hunc modum Helias Propheta: Vivit (inquit) Dñs, in cuius conspectu sto. Quo loquendi genere presentē Dñi maiestatem se ante oculos habere insinuat. Hac autē cogitatio tantā pijs hominibus vtilitatem affert, vt inter omnia spiritualis vite documenta, hoc maxime ab eis se statutoribus cōmendetur: quòd hac res deuotionem & ardorē mentis, ac pios animi motus mire incendat & augeat, hominēque in omni officio & virtute contineat: cum Deum ipsū vite suae testem & iudicem ante oculos cernat. Quò magis enim illū presentem contempletur, hōc magis offendere metuat. Hinc regius Propheta: Seruauī mandata tua & testimonia tua, quia omnes (inquit) vię meę in conspectu tuo. Qua enim fronte luminum illum rerum omnium Dominum ubique presentē, & omnes vias meas peruidētē offendere poterō? Atque hoc præcipue nomine

Psal. 15.

4. Reg. 3.

Psal. 118.

Didem vir sanctus sceleris sui imanitate superciliositer cōfiteatur, cum ait: Tibi soli peccavi & malum corā te feci: hoc est, in oculis iudicis cūcta cernentis deliqui, & coram illo cōmittere aulis sum, quod homuncione aliquo præsente non auderē. Quia ratio nos fratres, ab omni flagitio puros servare deberet, cum videt nos ubiq; præsentem esse, & nos intueri, non fide solum, sed aperta sententia quoq; ratione intelligamus. Hoc enī nomine scelera nostra Dominus exaggerat, cum toties in literis sanctis similia verba repetit: Et faciebatis malum in oculis meis. Et, Ego sum iudex & testis, dicit Dominus. Et, Ego sum, & ego vidi, ait Dñs. *I. e. c. 29*
I. e. c. 29
 Ite de vita nostra Angelo. D. Bernard. ait: Quovis loco, quovis angulo reverentiam habe Angelo tuo: & ne audeas coram illo admittere, quod me præsente non auderēs. Sic honor Angelo habendus est, quid calorū & Angelorum Domino? *Bernard.*

E

✱. I.

¶ Sed iam quid idem Angelorum Dominus in medio discipulorum positus dixerit, audiamus. Pax inquit vobis. Et cum dicitur: *Et dixerit, o tenet eis manus & latus.* Rursumq; ait, Pax vobis. Pius igitur & amator hominum Dominus pacem nobis omni tempore, hoc est nascens, moriens, ac resurgēs ubiq; precatur. Angeli enī nascente Dño, & nec dum per etatem loquente, pacē hominibus oprāt. Ad crucem verò iturus, cum discipulis agēs, Pacē inquit meam do vobis, pacem relinquo vobis. Resurgens verò ter quidem in præsenti lectione hanc eandem orationem repetit, Pax vobis. Discipules verò ad predicandum mittens, hac eadem salutationis forma erga hospites vti docuit. Quis autem dubitet, ingens bonum esse, quod toties hominibus amator hominum precatur? Denique apud Esaiam inter cetera dignitatis eius nomina princeps pacis appellatur, quod ipse nobis pacis huius author extiterit, qui passionis suæ merito inferens nobis Patrem placavit, & ex severissimo iudice, benevolentissimū Patrem reddidit. ¶ Cum autem multiplex sit pax, quæ nobis eius beneficio contigit, illa prima ac præcipua iure censetur, quæ Deo recalcitramus. Ex qua quidem pace oritur primum conscientie tranquillitas, cum multis pius homo cōiecturis ductus, Deum sibi propitium & amicum esse arbitrat: quando videlicet Spiritus sanctus testimonium perhibet spiritui nostro, quod sumus filij Dei. Quod filij, & hæredes eundem Dei, cohæredes autem Christi. Quid ergo testimonium hoc nisi æternæ vitæ pignus est? Quid autem homini accidere in vita

I

iucundius possit, quam in eo statu esse, in quo si mors illum intercepti-
 A
 tercipiat, non morosum, non tristem, non reluctan-
 tem, non fide-
 lem & prudẽtem seruum Dominus inueniat quem super omnia
 bona sua constituat: Contrã verò quid mala conscientia insua-
 uis, quid acerbis, cum infelix anima peccati semper stimulis
 laceretur? Quid enim homine illo infelicius, qui vigilans, dor-
 miens, edens, bibens, in peccato semper degat, in peccato somnũ
 capiat, in peccato à somno excitetur, in peccato ad mensam ac-
 cubat, Deumq; sibi semper inensum & iratum esse intelligat?
 Quid igitur hoc homine miserabilius? Quæ tãta esse peccati vel
 voluptas vel vtilitas potest, quæ cum hac tanta infelicitate cõ-
 paranda sit?

Est & alia pax, qua sibi ipsi homo peccatus est, qui à se ipso
 ante hanc pacem acerrimè dissidebat, dum aliud sentios, aliud
 B
 male suada caro flagitaret. Hanc autem pacem in aduentu Chri-
 sti esse hominibus conferendam, illa Psalmographi verba tes-
 tantur: Misericordia & veritas obuauerunt sibi, iustitia & pax
 osculate sunt. Misericordiam quippè & veritatem Dei in hoc
 aduentu iuncta simul fuisse, Zacharias Ioannis pater testatur cũ
 ait: Ad faciendam misericordiam cum patribus nostris. Ecce mi-
 sericordia. Et memorari testamenti sui sancti. Ecce veritas, hoc
 est, promissionis exhibitio: de qua mox ait: Iurandum quod
 iurauit ad Abraham patrem nostram, daturum se nobis. Quid
 daturum? Nimirũ, vt sine timore de manu inimicorum nostro-
 rum liberati, seruiamus illi in sanctitate & iustitia coram ipso.
 Et tibi duo alia, quæ regius Propheta commemorauit: nempe
 iustitia & pax: qua pace, inimicorum omnium timore depulso,
 C
 tranquillam & pacatam in timore Domini vitam agimus. Qua-
 rum virtutum mirabilem cõcordiam Vates sanctus iduissimò
 & elegantissimò osculi nomine designauit. Hac enim loquendi
 figura archissimum germanitatis vinculum inter iustitiam & pa-
 cem apertè ostendit: quæ ita inter se copulantur, vt nec sine
 pace iustitia, nec vera pax vnquam sine iustitia constare possit.
 Et enim, vt Esaias ait, fructus iustitiæ pax. Ea denique inter v-
 tramq; virtutem affinitas & cognatio est, vt non raro in literis
 sanctis altera pro altera ponatur. Hinc Zacharias in Cant. viam
 pacis pro via virtutis & iustitiæ posuit: vnde facile multorũ mor-
 talium insania perspicitur, qui cum ad hanc internæ pacis quie-
 tem & tranquillitatem natura ipsa instigante semper aspirant.

Luc. 1.

Isai. 32.

Deam tamen sine iustitia se posse assequi arbitrantur, cum tamen hæc due virtutes sic inter se connexæ, & colligatæ sint, vt altera ab altera diuelli nullo modo possit. Sciunt igitur hi (vt D. August. ait) se non posse obtinere quod cupiunt, prætermisso eo quod negligunt. Solæ enim viæ iustitiæ viæ pulchræ, & omnes semitæ eius pacificæ. Contra verò de improborum vijs scriptum est, *Augst.*
 Conteritio & infelicitas in vijs eorum, & viam pacis non cognouerunt: huius inquam, pacis, quæ turbulentos animi motus cõponit & sedat, atque rationis imperio cõercet. *Psal. 13.* Hac ergo pace subblata, quid nisi tumultus, & intestine seditiones in animo dominantur? De his namq; Esaias ait: Cor impij quali mare feruens, *Esai. 57.* quod quiescere non potest, & redundant fluctus eius in concupcationem & lutum. Cur in lutum? Quia videlicet omnis inceptorum conatus, & variarum estus cupiditatum in res turpes & inanes captandis maxime confertur: quæ vilißimi pulueris & luti nomine appositissime significantur.

Sed ad historiam reuertamur. Vbi pacẽ Dominus discipulis bene precatus esset, *ostendit eis manus & latus*, hoc est, vulnerum cicatrices, & eridicos reserectio nis suæ testes. Ait deinde: *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.* Hoc est, quæ me charitate Pater misit in mundum, ut morte mea a terrena hominibus vitam largirer, eade n ego vos mitto: vt ineffabile hoc superæ pietatis beneficium hominibus comunicetis, eosque uel à Libelli & peccati feruitate in libertatem filiorum Dei afferat. Quia verò tantum hoc opus sine diuini numinis afflato perficere inferitas humana non potest, *accipite spiritum sanctum*, qui vos doceat, dirigat, confirmet: quique spirituales ac diuinos homines ad hoc tantum opus patrandum efficiat. Sicut autem Dei propriũ **F** & singulare est peccata remittere, ego quoque vos summe huius dignitatis participes efficio, vt hominum peccata remittere valeatis. Considerate, quæ so fratres, summam hanc sacerdotibus præstitam facultatem. Inter maxima filij Dei elegia, hoc in primis Apostolus numerat: quod purgationem peccatorum faciat: solusque gratiam & gloriam dmare possit. Hac autem a deo magnifica privilegia (quæ illius propria erant) noui testamenti sacerdotibus donata sunt, quando illis peccata remittendi potestas data est. Neque enim peccatorum remissio sine gratia animam purgante, & iustificante: neque gratia sine hæreditatis æternæ inter stare illo modo potest. Vt enim corpusculum infantis, vbi suis organis in materno utero insertũ est) *Heb. 1.*
Simil.

rationalis à Deo anima infunditur: ita spiritus ille gratiarū om-
 nium autor in eam protinus animā illabitur, quæ à peccatorum
 A
 sordibus purgata fuerit. Itaq; euenire aliquando poterit, vt ho-
 mo ad confessionis sacramētum in eo statu accedat, in quo si ab
 hac vita deederet, futuram amitteret: qui tamen vbi sacerdos
 diuina illa verba profert, Ego te absoluo, à cunctis illico scelet-
 bus soluatur, & ex Diaboli mancipio, Dei filius & regni eius ha-
 res efficiatur: atq; ita demum vnicō illo verbo ex inferis in cœ-
 lum quodammodo reuocetur. Quo quid esse aut mirabilis aut
 optabilis potest? Hanc autem summā sacerdotū dignitatē Chri-
 stus Dñs explicauit, vbi hac ligandi atq; soluendi facultate con-
 cessa, clauēs se illis regni cœlorum tradidisse dixit. Re vera enim
 clausis multis cœlestis regni fores clauēs istæ aperiunt, eosq; in
 illud mirabiliter introducunt. Quam quidē facultatem D. Chry
 B
Corys. li. sost. merito amplificat his verbis: Ijs qui terrā incolūt, atq; in ea
de Sacer. versantur cōmissum est, vt ea quæ in cœlis sunt, discedent: Ijs da-
 tum est, vt potestatem habeant, quam Deus opt. neque Angelis,
 neq; Archangelis datam esse voluit: neq; enim illis dictum est:
 Quæcūq; ligaueritis in terra, erūt ligata & in cœlo: & quæcūq;
 solueritis in terra, erunt soluta & in cœlo. Habēt quidem & ter-
 restres principes vinculi potestatem, verum corporum solum.
 Id autem quod dico sacerdotum: vinculum, ipsam etiā animam
 contingit, atque ad cœlos vsque peruadit: vsq; adeo, vt quæcūq;
 inferne sacerdotes cōfecerint, illa eadem Deus supernè rata ha-
 beat, atque ferubrū sententiam Dñs cōfirmet. Etenim quidnam
 hoc aliud esse dicas, nisi omnem rerum cœlestiū potestatem illis
 à Deo concessam? Quorumcūque enim, ait, peccata retinuerit,
 C
 tis, retenta sunt. Quænam obsecro potestas hæc vna maior esse
 queat? Pater omnium filio potestatem dedit: ceterum video
 eandem potestatem à Deo filio illis traditam. Nam quasi iam
 in cœlum translati, ac supra humanam naturam positi, atque
 nostris ab affectibus exempti, sic illi ad principatum istum per-
 ducti sunt. Quid multa? Rex aliquis si cui ex subditis suis hono-
 rem hunc detulerit, vt potestatem habeat quoscuque velit in
 carcerem conijciendi, eosdemq; rursus laxandi, beatus ille & ad-
 mirandus iudicio omnium fuerit: ac verò qui à Deo tanto ma-
 iorem accepit potestatem, quanto cœlum terra pretiosus est,
 quanto etiam animæ corporibus prestant: hic vilem dignita-
 tem accepisse nonnullis videri debet? Quod si cui hæc res ma-
 gna & incredibilis videtur sanguinis Christi pretium cogitet: &
 plus

D plus esse intelliget, quod largitor bonorū omnium Deus à Christo accepit, quam quod hominibus donauit: nisi nobis Christum ipse donauisset, per quem tanta gratia sacerdotibus donata est. Vnde sub aduentum eius uaticinatur Elaias, futurum, ut per lactens inferat manum suam in specū reguli, & cum iude extrahat. Nemo autem adeo rudis sanctarum scripturarum erit, qui hoc in loco reguli aut pueri nomine id intelligat, quod hac uerba prima frōte significant. Per hos ergo pueros eos intelligimus, quibus Christus potestatem fecit conculcandi serpētes & scorpiones, hoc est, flagitiorum feritates, & Demonū fraudes, & impunitates animarum latibus inclusis. Quauis autē hi sine simplicitate puerili, tanta tamē sunt uirtute praediti, ut tūc quezē viperas ex animorum intimis recessibus extractas extinguere, ne possint pestem ac perniciem illi afferre, cui sese cum Christo charitatis uinculo coniunxerunt. Hoc autem tam salutare officium cum multis modis à Christi sacerdotibus fieri possit, tū nullus excogitari poterit ab homine sapiente commodior eo, qui saluari peccatorum confessione continetur. Eo namq; sacerdotēs manus suas in intimas hominum mentes inferat, ut inde aspidēs extrahant, & ad lapidem allisis in terant.

Ceterum cum fideles omnes hoc sacro tempore absolutio-
nis beneficium perceperint, quis certo scire poterit, an cū absolutio-
ne ipsa, spiritus quoq; diuini gratiam & peccatorum remissionem fuerint consequuti? Non enim dubium, quin sacerdotis absolutio si sua illam praestet, sed quemadmodum si agricola in arena semente in iecerit, oleum & operam perdet: ita planē sacerdotis uerba, quae alioqui potentissima sunt, imparatis animis & à peccato resilire nolentibus, gratiam minime conferant. Cum ergo de hac animorum preparatione incerti simus, de peccatorum quoque remissione, & Spiritus sancti illapsu merito dubitamus. Itaque hac de re nihil statuerē certum possumus. Illud tamen constat, eos, qui statim à confessione ad postrema peccata relinquantur, aut Spiritum sanctum minime receperit, aut certe frustra, imò uero magno suo periculo receperit, cum post uerū & gratiā ineffabili diuinā pietatis munere concessam, illū deus iacessere, illius irā prouocare, & Christū iterū crucifigere, eiusq; sanguine polluere nō erubuerint. Horū autē uicium sit magna turba o sparsi uermis. Quotus quisq; enī est, qui post eximio-
gē in criminū factā, aliud uitae institutum an spectatur, aliosq; dei de mores induat? Tales autē hoc incōmodū ex huiusmodi confessione-

Simil.

feſſione reportare videntur, quòd ſibi iſtis minus diſſicèet, minusq; timent, vtpote qui ſe iam Deo ſatiſfeciffe arbitrentur. Quibus illud iſe cõtingere videtur, quòd ijs qui grauib; in corpore vulnerib; acceptis, cũ falſo medicamine cutem obducit videt, falſa ſecuritate decepti, medicamenta reſpuũt: cũ interim vultus interius latè ſerpat, ac tãdem imedicabile fiat. Quibus multò ſatius fuiſſet aperta vulnera circumferre, quàm falſa ſanitate deludi. Idem igitur iſtis euenit, qui ſe putant ſacramenti fructum recepiffe, cũ tamen veram animæ ſanitatẽ vitio ſuo minimè perceperint.

Eſt & alium ingens periculũ ab his meritò formidandũ: quòd videlicet qui tales ſunt, ægre admodum ad animæ ſanitatẽ (quæ vera in Deũ conuerſione cõparatur) peruenire ſoleat. Id autem hac ratione colligere licet. Cõſtat planè, neminem ſine ſingulari Dei auxilio ad iſtũ verè conuerti. Cõſtat itè hoc diuũ auxiliũ nulli hominũ quãlibet ſclerato deeſſe. Sed illud hãc magnopere obſeruandum eſt: nempe hoc iſtũ auxiliũ, quòd & omnibus adefit, & ad veram pœnitentiã & conuerſionem ſufficit, minus apud illos poſſe, qui diuturnã peccãdi cõſuetudine obdurerunt, quàm apud eos, qui nõ tam praua cõſuetudine, quam intemperãtis naturæ morbo deliquerũt. Quod quidè hac ſimilitudine intelligi poterit. Par bouũ, quòd plauſtrũ decẽ põderibus enultũ circumferre cõmodè poteſt, ſi on^o hoc augeas, quò magis auxeris, eò diſſicilius poterit illud circumferre. Sic igitur quò plura peccatorũ onera veterib; peccator homo addit, hoc magis & ſeipſum ad mala procliuorè, & ad verã pœnitentiã efficit tardiorè. Rarò quippe homines (vt Adriani Põtificis verbis vtar) ſecundũ vltimũ potentie operatur: quòd iſti penè facere deberèt, vt prauam inueteratã cõſuetudinis vim ſuperarèt. Qua ex re fit, vt diſſicilè admodũ tales ad meliorè mentẽ redeãt. Nõ abnuo tñ ſufficiens hoc auxiliũ & in hoc genere hominũ, atq; adeò in iſtis etiã exceſſiuis, vim ſuã retinere, quã nõquam amittit. At inquis, præter hoc ſufficiẽs, auxiliũ, quòd nulli deeſt, aliud etiã efficacẽ & ſuperabũdãns eſſe dicitur, quò adiutus ad verã pœnitentiã puenire valeã. Rectè dicis: ſed hoc tñ auxiliũ nõ omnibus donatur: ſed quib; diuina pietas donare vult. An verò hoc tibi donandũ ſit, prorfus incertũ eſt. Quid ergo periculofus, quàm in eo ſtatu eſſe, in quo æterna ſalus & vita tua in tanto diſcrimine verſetur, & ab hac tam rara felicitate pendeat?

Postremò his omnibus aliud non leuius periculum addo:
nem-

*Simil.**Adria. in*

4.

D nempe quod diuturna peccandi consuetudo certissima est ad cor durum via: quod quidem malorum omnium extremum est, Quod fit autem cor durum, late quidem D. Bernard. ad Euge. describit. Sed ut summam dicam, cor durum est, quod diuini verbi malleo frangi non potest: quod nec minis cedit. nec promissis flectitur, nec beneficijs emollitur, nec plagas sentit, nec mortem timet, nec gehennam metuit, nec Dei iudicium reformidat. nec Christi vulneribus & sanguine commouetur: sed veluti saxum quoddam, imo vero quasi adamas inconcussum peritit. Quale plane illorum erat, qui (vt Zacharias ait) cor suum posuerunt vt adamantem, quod nulla vi conteri aut scindi potest. Deniq; cor duru Pharaonis cor est, quod nullis signis, nullis diuinæ vindictæ plagis ad veram penitentiam commotum fuit.

Bernard.

Zach. 7.

E Quod ergo his tãtis malis remedium adhibes? Huic questioni Apostolica voce responderet Ecclesia. Sic enim hodie Missam exorta est. Quasi modo genti infantes rationabiles, sine dolo, lac concupiscite, vt in eo crescatis in salutem. Quæ quidem verba idem Petrus Apostolus interpretatur, cum deponere nos iubet omnem malitiam, & omnem dolum, & simulationes, & inuidias, & omnes detractiones, sicut modo genti infantes. Nec sola hæc vitia, sed in vniuersum omnia a nobis procul pellere debemus, nempe mendacia, peruerbia, adulteria, rapinas, odia, iurgia, temeraria iudicia, impudicos oculos, petulantem linguam, impurum cor, rapaces manus, cæteraq; his similia flagitia.

1. Pet. 2.

F Ceteram enim omnia scelera summo studio & contentione vitanda sunt, illa tamen supra omnia detestanda sunt atque fugienda, in quibus maior diuinæ maiestatis contemptus inest. In his vero contemptus maior est, vbi minor vel vtilitas, vel voluptas nos ad peccandum instigat. Hoc autem modo delinquere videntur, qui vel statis ab Ecclesia diebus, Missam audire sine vlla graui causa recusant, vel praua iurandi consuetudine tenentur. Cum enim nihil vtilitatis aut voluptatis homines hac praua consuetudine assequantur, eamq; minime negotio a se abdicare possint, vnde quælo isti nisi ex contemptu diuinæ maiestatis peccant? Vbi autem contemptus maior, ibi iniuria longè grauior est. Grauius enim ferunt homines, cum ab inimicis gladio cedunt: grauius autem, si fuste feriantur: grauisime autem, si vel auidine, vel muliebri colore petantur: quod hoc maximum personæ contemptum preferat. Idem igitur de illis sentiendum, qui nullo inducti emolumento, ex solo diuinæ maiestatis contemptu de-

Simil.

104. 15.

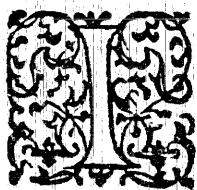
linquunt? Hoc est enim grauisimum illud crimen, quod Iu- A
 deis Saluator improperauit cum ait: Vt adimpleatur sermo, qui
 in eorum lege scri- tus est: Quia odio habuerunt me gratis. Qui
 igitur gratis, hoc est, nullum ex offensa lucrum reportantes,
 Dei leges violant, quid non facient, quin eos vel insignis ali-
 qua vtilitas, vel ardens & incitata cupiditas ad peccandum pro-
 uocauerit? Quicumque igitur hoc animo sunt, sciant se in maxi-
 mo salutis æternæ periculo versari. Hæc enim peccandi ratio
 mentem arguit corruptissimam: ideoque sceleribus cuiuslibet ex-
 positam, quibus præsertim aliquod sceleris præmium proposi-
 tum sit.

Simil.

Neque verò satis est, hoc firmiter animo statuere, nisi ea
 quoque adiungas, quibus hanc animi firmitatem inter tot ho-
 stes, tot laqueos, tot pericula, tot antiqui hostis insidias reti- B
 nere & conseruare possis. Frustra enim (verbi causa) templi
 huius testudinem in aëre pendulam sustinere queas, nisi parie-
 tes & columnas adiungas, quibus ea sostineatur. Sic igitur, cum
 caro nos, & varie carnis cupiditates, cum mundus, cum Da-
 mones infatigabili contetione ad terrena deprimere conentur,
 spiritualibus utique pennis indigemus, quibus ipsi contra in su-
 blime feramur. Pennas autem voco, precandi studium, sacra-
 mentorum vsum, misericordiæ opera, carnis castigationem, vi-
 gilem sensuum custodiam, occasionum peccandi fugam, cæte-
 raque his similia, quibus humana fragilitas adiuta, innocen-
 ti in inter tot mundi pericula retinere solet. Hanc autem ad-
 monitionem sæpe vobis fratres in mentem reuoco, eandemque
 vobis cano cantilenam: partim quod nunquam nimis dicitur, C
 quod nunquam satis discitur: partim quod hoc tempore quo
 adhuc in faucibus Quadragesimæ sumus, nihil frequentius au-
 ribus vestris inculcandum est, quam periculum eorum, qui sta-
 tim à confessione ad priora crimina relabuntur. Nunquam au-
 tem vos à peccatis delibentari debemus, quin arma atque reme-
 dia aduersus illa prouideamus. His enim instructi, Dæmonis po-
 tentiam infringere, mortifera peccata vitare, pietatem & iusti-
 tiam colere, per iter salutis incedere poterimus, vt sic tan-
 dem ad portum salutis & resurrectionis glo-
 riam aspirante Domino peruenire
 mereamur.

DIn eadem Dominica in Albis concio tertia: in qua primùm causæ redduntur, cur stigmata vulnerum in corpore Domini relicta sint. Deinde de resurrectione corporum agitur, quam eadem sacra Domini stigmata prebant. Postremò ad recte viuendum homines ipse futuræ resurrectionis excitantur.

E THE. Ostendit eis manus & latus.
Ioan. 20.

N sacra presentis Euange-

li lectione narrat sanctus Euangelista Ioannes, quemadmodum Dominus ac Saluator noster à mortuis excitatus, discipulis suis ipso resurrectionis die visus fuerit: deinde docet octauo post resurrectionem hoc est, hodie non die tertiæ illis ac Thomæ apparuisse. Historia verò re gestæ sic habet.

F Cum esset sero die illo vna sabbatorum (hoc est Dominico die qui sabbatum sequebatur) & fores essent clausæ, ubi erant discipuli congregati, propter metum Iudeorum, venit Iesus tenuis clausis, & stetit in medio, & dixit eis, Pax vobis. Paxis autem nomine non vnum aliquod singulare bonum sed omnia simul bona Hebræicæ lingue more significantur. Vnde cum Iacob filium suum Ioseph misit, vt videret, an cuncta prospera essent erga fratres suos & pecora, Chaldaica litera habet, an pax sit fratribus tuis, & pax item pecoribus. Paxis enim nomine prospera cuncta significauit. Cum ergo Saluator pacem discipulis precatur, non vnum aliquod bonum sed omnia simul bona precatur. ¶ Cum vero discipuli hac Dñi apparitione perterriti, spiritum aut phantasma illum esse crederent, ostendit eis manus & latus, vt sanctorum stigma

Gen. 37.

tum indicio se esse qui paulo antè patibulo fuerat affixus, comprobaret. In fide autem resurrectionis eius confirmatis, iterum ait: *Pax vobis. Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.* Hoc est, ad idè salutis humanæ negotiū cui me Pater destinavit, ego mitto vos: ideoque potestatem & auctoritatem, quam ego à Patre accepi, vobis tradō, & eundem etiam spiritum largior, ut nil il vobis ad Apostolici muneris functionem desit. Vnde ait: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt.* Hac autem potestate quid maius homini ad hominū salutem conferri potuit? Adeo enim diuinitatis proprium est peccata remittere, ut Pharisa i Dominum peccata cuidam paralytico remittentem blasphemasse dicerent, quòd remittendi peccata potestatem vni Deo debitam usurparet. Atque hinc ortum habet quod Theologorum schola confiterur: nempe sacramenta nouæ legis efficere homines ex attritis contritos, hoc est, ex mortuis viuos reddere, & ab inferis ad vitam æternam reuocare. Quod præcipuè Baptismatis & Confessionis sacramenta efficiunt: quæ ob hoc peculiari quadam ratione mortuorum sacramenta esse perhibentur, quia mortuas in peccato animas ad vitam reuocant spirituales. Quod quidem beneficium Christi Domini passioni acceptum referre debemus: qui merito suo primam nobis gratiam promeruit, & sacramenta nouæ legis instituit, per quæ diuinæ gratiæ fluentia in nos deriuantur. Hoc enim ita futurū esse, Zacharias Propheta vaticinatus est, cum ait: Erit fons patens domui David, & omnibus habitantibus in Hierusalem in ablutionem peccatoris & menstruatæ. Hic autem fons è Christi latere læca percusso defluxit, vnde sanguis & aqua manauit: quorum altero debiti nostri soluit pretium, altero humani generis diluit peccatum. Huius autem summi beneficij gratia Petrus Apostolus fideles omnes ad asperisionem sanguinis Christi à Deo Patre vocatos esse ait: Dum enim sacramenti huius virtute absoluntur, pretiosi illius sanguinis participatione & asperisione sanctificantur & abluuntur. Vnde cum post peccatorum confessionem breuis aliqua satisfactio à Sacerdote pœnitentibus iniungitur, mentis oculos ad pretiosa Christi vulnera & verbera attollere debet, & gratias agere, quòd propter verbera illa, quæ is pertulit (quæ non rapuerat exoluens) qui fuit rei erant, citi a vlla verbera à reatu pœnæ debitæ breuis satisfactionis pœna iniuncta absoluantur.

Zscha. 13

1. Pet. 1.

Thomas autem vnus ex duodecim, qui dicitur Didimus, non erat cœ-
dis-

D discipulis, quando venit Iesus. Dixerunt ergo ei alij discipuli: *Vidimus Dominum. At ille ait: Nisi videro in manibus eius fixuras clavorum, &c.* Minime mirandum est, discipulos Domini adeo se difficiles in credenda eius resurrectione praeuisse. Vix enim credere homines possunt, quod nunquam se oculis omnibus gestu fuisse sciant. Quando enim in aetatibus cunctis ab ipso mundi exordio auditum est, mortuum hominem seipsum a mortuis excitasse? Nam quod sancti homines, dum in viuis agerent, mortuos ad vitam reuocassent, discipuli & viderant, & audierant. Quod item mortuus homo mortuum eodem beneficio affecerit, de Helisao quidem mortuo legerant. At, quod homo iam vita functus, & tumulo conditus, se mortuum mortuus in hanc lucem extulerit, nunquam ad illud usque tempus perspectum fuerat. Hoc e enim singulare privilegium illi seruabatur, qui non solum homo, sed Deus erat & homo: ideoque mortuum hominem, quem sibi copulauerat, immortalis atque prepotens Deus excitare a morte potuit: ut hoc argumento diuinitatis suae potentiam hominibus patefaceret. Vnde Paulus Christi Domini diuinitatem ex resurrectione mortuorum mundo declaratam ac testatam esse ad Roma. ait: *Rom. i.* Pro eo enim quod nos legimus (Ex resurrectione mortuorum) alij clarius verterunt (Ex eo quod resurrexit a mortuis.) Quo minus tarda discipulorum ac Thomae fides in randa est, si minus crederent, quod nemini ab orbe condito accidisse scirent.

F quam eius excitatem pius Dominus miseratus (utpote quae non ex malitia, sed ex ignorantia veniebat) curare studuit, ne ovicula illa sanguine suo redempta ex sancto illo grege periret. Ita; octauo a resurrectione die discipulis & Thomae simul apparens, & illis pacem solito more precatus, vnum Thomam ad se vocat dicens: *Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, &c.* Qua in re ita se Dominus cum discipulo gessisse videtur, atque *Simil.* ij, qui pretiosam aliquam mercem auctioni expositam vehementer adamantes, vbi illam mercator iusto pretio vendere recusat, illi contra nimio eius amore capti, non modo iustum, sed superabundans etiam pretium pro ea soluunt. Sic igitur iustum erat, ut tot testibus Dominicam resurrectionem asseruentibus Thomas fidem adhiberet: sed quia hoc facere noluit, eius dilectione permotus Saluator, quod ille argumentum ad credendum poposcerat, misericorditer dedit. Sic igitur Dominus cum Thoma agere visus est: iustius quidem erat, ut tu Thoma quod ego volebam, voluisses: sed quoniam adeo tardus ac difficilis ad cre-

dendum es, ego tibi morem geram, vt quod tu voluisti velim. **A**
Infer ergo digitum tuum huc, & vide manus meas: Passer manu
& mitte in latus meum: & noli esse incredulus, sed fidelis. O miranda
 Seruatoris nostri clementiam & lenitatem! Cum enim creatu-
 ræ munus eilet, vt sese creatori suo accommodaret, atque sub-
 mitteret: nunc immensa Domini benignitate factum est, vt vice
 versa creator omnium sese creaturæ suæ obsequētē exhiberet. Qua
 quidem dignatione conuictus Thomas respondit, *Dominus meus*
& Deus meus. Quo vno verbo diuinitatis & humanitatis Christi
 sacramentum apertissima confessione pronunciauit. Cui Do-
 minus: *Quia vidisti me Thoma, credidisti: beati qui non viderunt, &*
crediderunt. Hactenus de Euangelica lectione nunc de factis Do-
 mini stigmatibus, quæ Dominicæ resurrectionis fidem Aposto-
 lis fecerunt, disseramus. **B**

Tractatio thematis. ✕. I.

CVM multa sint, fratres charissimi, in hodierna sancti Euange-
 lij lectione animaduersione dignissima, quibus omnibus ex-
 plicandis præscripta nobis ad dicendum spatia minime sufficiūt:
 illud præcipue tractandum suscepi, quod nostra maxime scire
 refert: cur videlicet in glorioso resurgentis Domini corpore vul-
 nerum stigmata (quæ deformitatis quidpiam præferre videntur)
 relicta sint. Neque enim hoc sine magno diuini numinis cō-
 silio factum esse credendum est. Et quidem in superiori concio-
 ne diximus ex D. Ambrosij sententia, hoc ita factum esse, vt pro-
 nobis Christus Dominus Deo Patri pretia nostræ libertatis of-
 ferret: nunc alias huius mysterij causas afferemus. Quarum pri-
 ma est: quod hac ratione Saluator patientiæ virtutem (quæ nobis
 in hac vita maxime necessaria est, maximeque ad æternam **C**
 salutem parandam adiuvat) voluerit commendare. Milites e-
 nim, quos propter res in bello præclarè gestas, nobilitare Reges
 volunt, ex ijs potissimum rebus generis stemmata sumunt, in
 quibus eorum virtus magis enituit. Itaque alij reges bello cap-
 tos, alij districtos enses, alij aquilas, aut Leones in fortitudinis
 symbolum, in tabulis aut peristromatis depingi ad laudis & glo-
 riæ suæ monumentum volunt. Cum autem Dominus ac Salua-
 tor noster omnibus virtutum laudibus mirifice & in vita & in
 morte redundauerit, vnius tamen patientiæ in signa non in ta-
 bulis aut peristromatis depicta, sed in glorioso corpore suo ex-
 pressa, ad æternam huius virtutis laudem circumferre voluit: vt
 vel hoc vno argumento intelligerent homines, quàm esset glo-
 rio-

I.

Simil.

Driofum, varijs pro nomine Domini opprobrijs & iniurijs affici. Quod si huius tate dignitatis causam quaeratur, causa est, quia cum in charitate, virtutum omnium regina multi sine gradus, alij alijs superiores, summus ille esse videtur, quo quis calamitates, æruinas, iniurias, & contumelias, atque adeo mortem ipsam (cum ita opus est) forti & constanti animo propter Dei gloriam perfert. Quod fit, vt inter præcipua non modo charitatis & gratiæ, sed & Christianæ perfectionis indicia hoc potissimum numeretur. Est enim virtus hæc tanquam lapis Lydius, quo vera & perfecta virtus ab adulterina, vel imperfecta discernitur. Quam pauci autem ad hunc virtutis gradum perueniant, argumentum est, quod multos passim videre licet abstinentiæ, puritatis, misericordiæ, cæterarumque virtutum laudibus inliges, qui tamen ad iniurias aut contumelias perferendas impares esse se & imbecillos aperte prædicant. Hinc D. Chryso. Cibum, potum, stratum molle contemnere, multis ne labori quidem esse videmus: at contumeliam, vim, incommodum, molestum aliquid verbum, non multorum est ferre posse, sed vnus tantum, aut alterius. Ac videre sane est eos, qui illis animi virtutibus plurimum possunt, ad hæc ipsa tamen velut animi vertigine laborare, vt facilius quam immanissimæ & bestialæ exasperentur. Hactenus ille. Videtis ergo fratres, quam sublime & arduum virtutis huius fastigium sit! Quo minus mirandum est, si Seruator noster, qui tantopere omnium virtutum laudibus exornatus, ex hac potissimum virtute sibi stemmata in corpore suo expressa delegerit: vt hanc tantam gloriam mortalium oculis ostenderet, & nos ad eius imitationem incitaret. Vt omittam interim, quod hac ratione iniurias nobilitaret: quando non modo eas in se suscepit, sed ex illis potissimum hanc tantam laudem & gloriam sibi comparauit. Quicunque igitur ad incognitam hanc verissimam laudis gloriam aspiratis, non conqueat opera vestra, donec ad aliquam saltem huius inclitæ virtutis gradum perueniatis.

Hæc eadem gloriosa Domini stigmata plurimum conferunt, cum ad dånandorum luctum atque supplicium, tum ad beatorum letitiam in extremo præsertim iudicij die cumulandam. Quæ de eam factum quoque Dominica passionis vexillum illo die in celo conspiciendum esse, Saluator ait: cuius confectum plangent omnes tribus terræ. Cur ita? Quia nimirum ad omnia que magis quæ improbis illo die obijcienda sunt, habent quod aliqua

Simil.

*Chryso. li.
de sacer.*

II.

salte n ratione respondere queant: ad solum tamen Dominicæ A
 passionis beneficium, hoc est, summum infirmitatis humane re-
 medium nihil habent quod respondeant. Ad omnia enim scele-
 ra, quæ illis obijciuntur, dicere poterunt: Infirmus eram, cæcus
 eram, fragili & imbecilla carne leptus eram, in peccato conce-
 ptus eram: quocirca nihil mirum, si quod cum ipsa simul natu-
 ra cepit, atque ipso fene homine antiquius est, tantam apud me
 vim habuerit, ut quocunque vellet, inclinaret. At cum iudex cõ-
 trà respondeat: Cerne hoc crucis meæ vexillum, quo de cunctis
 hostibus tuis triumphavi: cerne hæc corporis mei stigmata, qui-
 bus te redemi, quibus te à peccati seruitute in libertatem affe-
 ro: quibus tibi gratiam, & omnia Spiritus sancti dona prome-
 rui: quibus Ecclesiæ meæ sacramentis virtutis cõtuli, qua & præ- B
 terita peccata mundare, & futura vitare, & naturæ in becillita-
 tem non sanare modo, sed etiam roborare potuisses: quid ad hæc
 mihi respondeas? Hic planè nequam & ingratus seruus obmutes-
 cet, & ne vel mutire quidem audebit. Vnde consequens erit, ut
 ligatis manibus & pedibus in tenebras exteriores detudatur.

III. Eademque stigmatum species beatorum gloriam magne pe-
 re cumulabit. Cui enim apertissime videat, illis factis stigma-
 tibus, hoc est illius agni merito, qui occisus est ab origine mudi,
 se in filiorum Dei fortem cooptatos, & honorum omnium cõpo-
 tes factos, & ea felicitatis gloria donatos, quam nulla mens hu-
 mana concipere possit, quo amoris incendio, qua animi grati-
 tudine quo deuotionis affectu eadem intuebuntur, excolescunt
 tur, & aplectentur: quæ sibi non tam vulnera, quam omnium C
 gratiarum & deliciarum fontes & scaturigines videbuntur? Au-
 gebit autem hanc eorum letitiam inspecta innumerabilium pe-
 nè hominum damnatio, inter quos ipsi vixerunt, quos vitæ & for-
 tunarum suarum comites habuerunt, cum quibus etiam perire
 potuerunt: cum videant illis pereuntibus, se vulnerum Christi
 merito ab illa perditorum hominum colluione secretos, & ad
 celestis regni sedes euocatos. Vident enim beati eos qui in ge-
 henna cruciantur: quemadmodum postrema illa Esaiæ verba
 testantur: Et egredientur, & videbunt cadauera virorum, qui
 præuaricati sunt in me. Vermis eorum nõ morietur, & ignis eo-
 rum non extinguetur: & erunt ad visionem omni carni. Hanc
 enim singularem de sua inter omnes alios salute letitiam, Sancti
 ipsi in Apoca profitentur his verbis Dignus es Domine acci-
 pere librum, & aperire signacula eius: quia occisus es, & redem-
 misti

Isai. 66.

Apoc. 5.

Dimisti nos Deo in sanguine tuo, ex omni tribu & lingua, & populo, & natione: & fecisti nos Deo nostro regnum & sacerdotes: & regnabimus super terram. Hoc est, ex tanta percutium populorum multitudine segregatos, regni tui (quod est regnum omnium seculorum) consortes efficere dignatus es. Quid animi sanctus ille Patriarcha Iacob habere putatus est, cum vterinum fratrem, & gemellum (hoc est, non modo eodem patre, eademque matre fatum, sed eodem etiam partu eodemque sydere in hanc lucem editum) in gehenna cruciari videat (hoc enim sentire Apostolus videtur, cum illum prophanum vocat) se vero inter tres celeberrimos Dei amicos, qui in caelo regnant, numerari: intelligatque hanc tantam gloriam atque salutem innocentissimi agni & vulnerum eius merito sibi contigisse? Quo tunc metetur adre a stuae? quibus laudibus personabit? quas gratiasaget? quo affectu speciosissima illa stigmata exosculabitur?

Heb. 12.

Est & alia causa haec non dissimilis: ad quam intelligendam, oportet illud prius animo concipere, quod apud vos omnes testatissimum est: nempe nullam esse nec Angelorum, nec hominum mentem, quae Dominicae incarnationis & passionis beneficium possit pro dignitate concipere, ne dum oratione comprehendere. Ne ergo vlla temporum aut negotiorum iniuria tanti beneficij memoria apud homines intercederet, corporis & sanguinis sui sacramentum Seruator instituit. & ad finem vsque mundi in huius beneficij memoriam in Ecclesia consecrari praecipit. Hoc enim illa Apostoli verba innuunt: Quotiescunque manducabitis panem hunc & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat: hoc est, ad extremum vsque mundi diem hoc sacrum mortis eius memoriale permanebit. Caterum post hanc vitam, vbi iam venerabili huic sacramento locus non erit (facie enim ad faciem videbimus, quem nunc velatum adoramus) aliud insigne memoriale beatorum mentium oculis instituit: nempe impressa haec corpori suo plagarum vestigia, quae semper videbuntur, vt semper huius beneficij memoria eorum animis hereat infixata, & cum ipsa aeternitate cohaereat.

IIII.

FHis accedit postrema & maxima huius mysterij causa, nempe quod hoc firmissimo argumento, futurae resurrectionis fidem confirmare Saluator voluerit, ideoque in resurrectione sua id solum in facto illo corpore manere voluit, quod resurrectionis suae apertissimum argumentum esset. Quae de re sic Euseb. Emi. ait: Praefert clauorum confixione corpus insertum, & lanceae illusione

Hom. 10. de Pasch.

lione

fione cōfossū. Quid hoc est? Expoliata est fragilitas, exinani- **A**
 ta mortalitas, sola in cicatricibus permanent obseruandæ testi-
 monia passionis. Ni virū illud solum resurrectio, vnde erat cre-
 denda, non abstulit. Hactenus ille. Cicatricibus e- go, e- rēq; fo-
 ra- nibus referuatis, & sepulchro vacuo, luce clarius ostendit
 illud ipsū corpus, quod affixum patibulo, quod clausum tumu-
 lo, quod vulneribus perfossū fuerat, rediuitū surrexisse. Hac
 autem corporis sui resurrectione Saluator nostræ quoque resur-
 rectionis speciem & formam velut in tabula spectandam pro-
 posuit. Sicut enim qui Romam, aut Venetiarum urbem non vi-
 derunt, qualis earum urbium ambitus & forma sit, ex aliqua pi-
 ctura colligunt: architecti etiam futuram ædificij fabricam si-
 mili ratione delineatam comprehendunt: ita qualis corporum
 nostrorum resurrectio futura sit, in Dominici corporis resurre-
 ctione non adumbratā modo, sed exprellam etiam & imitatam **B**
 cernimus.

✱ I.

¶ Sed quia nonnulli sunt, qui difficilem huius mysterij fidem ar-
 bitrantur, non alienum fuerit, hac de re paucis disserere. Futu-
 ram verò resurrectionem non solum catholica fides, sed ipsa etiā
 æquitatis & iustitiæ diuinæ ratio exigere videtur. Quæ de re sic
 Damascenus ait. Si resurrectio non est, nec Deus est, nec pro-
 uidentia est: tunc casu omnia feruntur, & aguntur. Videmus enim
 plurimos iustos esurientes, & iniuriam patientes: peccatores au-
 tem & iniustos in diuitijs, & in omni voluptate abundantes. Sed
 quis vnquam hoc iusti iudicij, vel sapientis providentiæ opus
 bene sentiens suspicabitur? Erit ergo resurrectio. Iustus enim
 Deus est, & his, qui confidunt in eo, mercedis retributor. Ha-
 ctenus ille. ¶ Certe quod huic fidei articulo proximum est, im-
 mortales esse animas Fridericus Cæsar finali ratione probauit.
 Cū enim in Austria obiisset vnus ex primoribus, annos natus
 tres & nonaginta, qui vitam inter voluptates illecebrasque nul-
 la vnquam valetudine offensam duxisset: ignotaque illi omnis
 calamitas, omnis mœstitia fuisset: idque Friderico Cæsari nar-
 raretur. Et hinc (inquit ille) immortales animas censere licet.
 Nam; si Deus qui hunc mundum gubernat (vt Philosophi &
 Theologi docent) eumq; iustum esse nemo negat: profecto alia
 loca sunt, ad que post mortem animæ migrant: ibique pro fa-
 ctis mercedem, aut pœnam accipiunt. Nam hic nec bonis nec
 im-

*Sinsil.**Damasc.
li. 4.**Æneas
Sylu.*

Dimprobis sua semper premia aut supplicia reddi videmus.

¶ Sed nihil mirum Christianum hominem hanc de animarum nostrarum immortalitate sententiam protulisse. Maus verò est, Ethnicum hominem, nempe Plutarchum (ut alios interim omittam) hanc eandem sententiam simili ratione inducendum tenuisse. Sic enim ait: Vna est ratio, quæ divinam pariter providentiam, humanamque animæ immortalitatem ostendit ac confirmat: nec alterum repudiare, alterum amplecti licet. Cum enim post obitum anima supersit, admodum decet, imo necesse est, illam aut premiis affici, aut supplicijs. In vita enim (quæ admodum athleta) decertat: cum vero certamen peregerit, tum debitum ex merito consequitur. Ceterum quo pacto anima, cum illic existit, ob antea vitam remuneretur, siue plectatur, nihil certè, quod affirmare audeamus, viuentes habemus. Id enim penitus nos celatum est ac lateat. Hæc Plutarch. Qui mihi certè hæc de re prudentissimè & cautissimè locutus fuisse videtur, dum id asseruit, quod ratione consequi poterat: id autem dicere non est ausus, quod supra rationem erat.

Verùm de animorū immortalitate (quam omnes rectè philosophantes confessi sūt) minor quæstio est. Circa corporum tamen resurrectionem nonnulli titubare videntur. Qui enim fieri posse dicunt, ut corpora partim quidem in pulverem, partim in cineres conuersa, partim etiam ab auibus, a pueribus, & ab ipsis etiam hominibus deuorata, eadem numero resurgant:

Hanc quæstionem D. Gregorius proponit his verbis. Sunt nonnulli, qui considerantes, quod spiritus à carne soluitur, quod caro in putredinem vertitur, quod putredo in pulverem redigitur, quod pulvis in elementis soluitur, ut nequaquam ab humanis oculis videatur, resurrectionem fieri posse desperant: & dum arida ossa inspiciunt, hæc vestiri carnibus, rursumque ad vitam viridescere posse diffidunt. Hæc ratio multos ita commouit, ut corporum resurrectionem prorsus tollerent. Contra quos acriter Paulus in 1. ad Corinth. Epistola disputat. Idem verò Grego. dum Sedis Apostolica legatum apud Constantinopolim ageret, grandem cum Eutitio eiusdem ciuitatis Episcopo super hæc disputacionem se habuisse testatur. Afferbat enim Eutitius, corpus nostrum in illa resurrectionis gloria impalpabile & ventis aëreque subtilius fore. Contra quem D. Gregorius acriter sacræ huius lectionis argumento pugnavit. in qua

Do-

Lib. de se
re nomi.
vitalia.

Greg. 19.
Moral.

Luc. 24. Dominus & manuum & lateris cicatrices ostendit, & (vt Lucas **A** ait) corpus etiam palpandum exhibuit, vt carnem et ossa se habere mōstraret. Lōga igitur hac de re disputatione habita, grauissima (inquit Gregorius) à nobis cōcipimus cōtētione reſistere. Cū pia memoriæ Tiberius Constantinus Imperator secreto me & illū suscipiēs, quid inter nos discordiæ versaretur agnouit: & vtriusq; partis allegationem pensans, eundem librum quem de resurrectione scripserat, deliberauit, vt flammis cremari debuisset. A quo vt egressi sumus, me a gritudo valida, eundem verò Euticiū a gritudo & mors protinus est sequuta, Dum tamē adhuc viueret, & ego validissimis febribus aegrotarem, quicūq; noti mei gratia salutationis ad eum pergebant (vt eorum relatione cognoui) ante eorum oculos pellem manus suæ tenebat dicens: Confiteor, quia omnes in hac carne resurgemus: quod (sicut ipsi fatebantur) omnino prius negare consueuerat. **B** Ceterū resurrectionis nostræ fidem idem D. Gregor. hoc in loco appositissima similitudine ex Apōtolo sumpta confirmat his verbis: Qui resurrectionis fidem ex oēdientia non tenent, hanc certe tenere ex ratione debent. Quid enim quotidie nisi resurrectionem nostram in elementis suis mundus imitatur? Per momenta temporum cernimus arbuta viriuitatem foliorum amittere: à fructuum prolatione cessare: & ecce subito quasi ex ardescenti ligno velut quadam resurrectione veniente, videntur folia erumpere, fructus grandescere, & totam arborem reuiuuo decore vestiri. Indelinerter cernimus parua arborum femina terra humoribus commendari: ex quibus non longē post aspiciamus magna arbuta surgere, folia, pomāq; proferre. Consideremus quo paruum cuiuslibet arboris semen, quod in terrā iacitur, vt arbor ex illo producat: & comprehendamus si possumus, vbi in illa tanta breuitate feminis tam inmensa arbor latuerit, quæ ex illo processit: vbi lignum, vbi cortex, vbi viriditas foliorum, vbi vbertas fructuum? Nunquid nam in femine tale aliquid videbatur, cum in terram iaceretur? Et tamen occulto rerum omnium opifice cuncta mirabiliter ordinante, & in mollitie feminis latuit asperitas corticis: & in teneritudine illius absconsa est fortitudo roboris: & in siccitate eius vbertas fructificationis. Quis ergo mirum, si tenuissimum puluerem vel à nostris oculis in elementis reductum, cum vult in homine reformari, qui ex tenuissimis feminibus in mensa arbuta redintegrat? Hæc Gregor. **C** D. verò Basilus cum ex bombicis, tum ex

D ex aliorum quoque animantium generatione resurrectionis fidem tuetur. Sic enim ait: Quam multa literarum monumentis de verne Indie, qui cornua gerit, prodita sunt, qui in caulem primum mutatur, deinde progressu temporis paruus bombyx efficitur: nec verò hanc formam seruat, sed laxis & latis folijs adiunctus, pennarum adiumento tegitur. Itaque cum sedentes horum opificium mulieres retexitis, filaque quæ nobis Seres ad conficienda vestimenta mollia mittunt depectitis, ex huius vermis commutatione euidentè, claramq; resurrectionis notitiam haurite. Idem etiam Basilius multa anima'ia ex terra procreari, & anguillas nò ex alia re, sed ex corno oriri ait: quarum nec ouù, nec villa alia terra successionem perpetuitatemq; continet, sed earum ex terra ortus ducitur. Quæ res non modò resurrectionis imaginem representat, sed vim etiam diuinam declarat: quæ vt **E** potest animal viuum ex terra procreare, ita poterit rediuuum hominem ex eius puluere suscitare.

Cur autem corpora nostra suis iterum animalibus indissolubili vinculo copulari supernus ille arbiter voluerit, multæ sunt caule: sed illa tamè præcipua est, quòd hoc est plenam sanctorù hominù beatitudinè necessariù erat. Est enim beatitudo felicissimus quidã status omnium honorù aggregatione pfectus: in quo (vt **D. August. ait**) erit quidquid volēs: & non erit quidquid nolles. *August.* At qui fieri non potest, vt anima corpore soluta, non appetat naturalis quodam affectu corpori suo iterum coniungi: cum eius forma sit, quæ naturali desiderio materiam quam intormet, appetit. **¶** Est præterea anima nostra, non quidem totus homo (vt **I. Plato sensit**) sed hominis præcipua & sùma pars. At omnis pars simili auiditate suo toti coniungi desiderat. Quòd quidem felices illæ sanctorum martyrum animæ in Apoc. ostendunt: quæ sub altari Dei quiescentes, mundi finem (quo suis corporibus coniungantur) adesse cupiunt & petunt. Quæ tamen singulis stolis, hoc est, insigni animarum gloria, & immortalitatis veste percepta, expectare modicum iubentur, donec definitus à Deo fructum suorum numerus impleatur. **¶** Adde, quòd illa Sanctorum vita non beata modò, sed perpetua etiam futura est. Nullù autè violentum esse perpetuum Philosophi docent: violentù autem esset, formam à materia sua, & partè à toto iunctà esse: ideoq; necesse est, vt hac violentia in resurrectione corporum sublata, æterna corporis & animæ felicitas cõsequatur. **¶** Postremò cum resurgentiù corpora vel in pietatis & iustitiæ officijs, vel in præ-

Euseb.

uis cupiditatibus exequendis magna pars cum ipsa simul anima A
 fuerint, ad superni iudicis æquitatē p̄tinet, vt in præmijs quoq;
 & supplicijs recipiendis magna portio sunt. Neque enim æquum
 erat, aut pios corporis labores sine premio, aut improbas eiusdē
 turpesque voluptates sine debito relinqui supplicio. Qua quidē
 de re elegantissima D. Eusebij Emis. verba hoc in loco attexe-
 re libet. Hac de causa (inquit) anima corpori sociata est, vt per
 agones & certamina, quæ ei in hoc mundo proposita sunt, aduer-
 sus carnales oblectationes, & mortiferas cupiditates pugnando,
 perennis gloriæ hereditatem petat: & spiritus noster expugna-
 tis vitijs hanc inferiorem terrenamque materiam, post militiæ
 contubernium, ad beatitudinis donatum secum rapiat, & ger-
 manam carnem, in vitæ huius administratione in omnibus sibi
 subditam, in illa die conspectui retributoris victricem offerat: & B
 causam eius apud indulgentissimum remuneratorem: his verbis
 commendat. Suscipe Domine geminum animæ, carnisq; serui-
 tium. Te iubente & adiuuante in illo seculo communem hostē
 communi intentione deuicimus. Habet enim Domine specia-
 les fructus & fragilitas corporis mei. Ego intellectu, discretio-
 ne, consilio spiritualiter cōtra aduersarios steti: caro hæc corpo-
 raliter corporis sudore, sobrietate, ieiunijsq; dimicauit. Ad me
 pertinuerunt sacrificia, oblationes, & supplicationes: adhuc stu-
 dia & merita castitatis. Dicat adhuc anima ad Deum suum pro
 emūdatione carnis suæ: Dñe Deus, dignante providentia tua, ca-
 ro hæc per me quidem animata, atque vegetata est: sed sola ipsa
 pro originali atque communi debito vni mortis experta est.
 Vtriusq; transgressio, vnius est facta dñatio. Tu hanc carnem,
 dum in ea salutis publicæ militas, honorasti: tu in huius substantia C
 fel, acetū, spinas, clauos, & lanceam pertulisti: tu nō de mea,
 sed de eius participatione sacrum pro hoc mund. sanguine pro-
 fu disti. In omnibus mandatis tuis ego in operum prætuli, illa sa-
 mulatum: in commune laborauimus: sit cōmune etiam tribuas:
 quia sine illa non patitur me iustitia tua recipere quod promit-
 tis. Agnoscamus ergo fratres causas, quibus anima iam in para-
 dyū beatitudine constituta, resumere proprii corporis desideret
 indumentum: vt qui simul desiderauerunt in seculi huius peregrina-
 tione, simul illic gloriificentur in requie. Laborandū igitur &
 totis vtriusque hominis viribus luctandum est, vt nobilior por-
 tio inferiorem ad eorum secū excellā sustollat, potiusquam
 vt inferior superiorem in inferni profunda demergat. Hactenus
 Euseb.

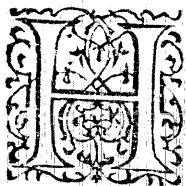
D Eusebius. Hoc igitur agamus fratres, hoc omni ratione curem⁹, hoc assiduis precibus à Domino contédamus, vt carnem nostrā in obsequium spiritus redigentes, tanquam hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem, offerre ipsi valeamus: quo vtriusque portionis nostrę gloriam de Domini miseratione in celesti regno percipere mereamur.

Dominica secunda post Pascha, concio

prima: in qua Euangelica lectio explanatur: bi etiam de singulari Christi erga oves suas amore agitur.

THE. Ego sum pastor bonus, & cognosco oves

E meas, & cognoscunt me meę: sicut nouit me Pater, & ego agnosco Patrem. Ioan. 10.

Actenus Ecclesia, fratres di

lectissimi, sacra Domine passionis & resurrectionis mysteria diuinis laudibus celebrant: quo videlicet tantorum beneficiorum cōmemoratione obdurata hominum corda emolliret, & ad pietatis & iustitię cultum traduceret. Sed quoniam ingenū

hominum à labore ad libidinem procliuē est, & facile tantorum beneficiorum memoriā deponit, & ad assueta reuertitur, ideo Ecclesia nouis alijs Christi beneficijs cōmemorandis, nos in officio cōtinere nititur. Itaq; hactenus quid pro nobis Dñs in morte, & resurrectione sua gesserit: modo vero quid in vita sua, siue in terris nobiscum agens, siue in celo residens gerat, in hodierna sancti Euangelij lectione cōmemorat, cum pastorem, hoc est, vitę nostrę custodem, & moderatorem illum esse docet. Quacunq; enim parte Christum Dominum spectare uelueris, siue viuentem, siue morientem, siue in terra cum hominibus uersantem, siue in celo inter Angelos commercantem, semper in eo charitatis & pietatis incitamenta reperies. Mysticus ille agnus, totus cum capite, pedibus, & intestinis, ex imperio Domini comedebatur (nihil enim erat in eo reijciendum). Quod quidem uero agno Christo cum primis conuenit: in quo nihil otiosum, nihil non maxime salutare humano generi fuit. *Exod. 12. Simil.*

Cant. 5. In gemmis pretiosissimis nihil non pulchrum, & speciosum est: A
 quacunque enim parte illas aspexeris, similem ubique splendor
 rem atque pulchritudinem ostētant. Hoc autem Seruatori no-
 stro maximē conuenire, Sponsa in Cant. apertē significauit: quæ
 ubi longa oratione plurimas Sponsi sui laudes enumerasset, il-
 lum totum esse desiderabilem conclusit: quod nihil in eo esset,
 quod non piarum mentium erga se desiderium & amorem in-
 citaret. De hac igitur eius charitate, & charitatis officijs hodie
 dicturi, cœlestem opem sacratissimæ Virginis interuentu sup-
 pliciter imploremus.

A V E M A R I A.

Esai. 53. **E**go sum pastor bonus, &c. Multis nominibus, fratres charissi-
 mi, Saluator noster in literis sanctis appellatur. Tot sunt enī B
 eius in nos beneficia, vt diuinis scriptoribus occasio nem dederit
 multis ipsum nominibus appellandi. Modo enim illum Regem,
 modò Sacerdotē, modò medicum, modò magistrum, vitæ fon-
 tem, panem viuum, & lucem mūdi, diuersis quidem rationibus,
 in idem tamen tendentibus, nuncupant. Regem videlicet, quia
 nos spiritu suo regat, & à sempiterno generis humani hoste de-
 fendat. Sacerdotem, quia infernum nobis patrem corporis sui
 sacrificio placauit. Medicum, quia liuore ac vulneribus suis (vt
 ait Propheta) vulnera nostra sanauit. Magistrum, quia nobis
 in Euangelio doctrinæ cœlestis disciplinam, velaminibus legis
 antea obūbratā, apertissima oratione rradidit. Vitæ fontē, quia
 nos ab æterna morte (ad quam destinati eramus) morte sua in
 vitam reuocauit. Panem viuum, quia nos pretiosi corporis
 sui sacramento, in hac ipsa vita quam contulit, refecit. Lucem C
 verò mundi, quia sedentes in tenebris & umbra mortis lucis
 suæ splendore perfudit: & excas hominum mentes in viam,
 quam nesciebant, eduxit. His & multis alijs nominibus appella-
 tur: quæ omnia, vt videtis, non terrorem vllum, aut metum:
 sed amorem magis, & pietatem expriment. Hoc est enim, quod
Osai. 12. idem Dominus significare voluit cum ait: In manibus Prophe-
 tarum assimilatus sum: quia videlicet his & alijs nominibus
 charitatis & misericordix suæ erga homines viscera manifesta-
 ri voluit: vt tantorum beneficiorum commemoratione eos in
 sui amorem accenderet. Hoc enim assimilandi verbum signifi-
 cat, sicut in eo loco: Assimilauit te, & non cognouisti me. Inter
 hæc porrò nomina ipse se in presenti Euangelio, ac ferè in toto
 hoc decimo Ioannis capite, pastorem, pius autem oues vocat.
 Quam

D Quam quidē metaphorā copiose persequitur, multa de pastora-
 li sua cura, multa item de ouium suarum ingenio, & meritis
 disserens. Nec in Euangelio solum, sed in lege quoque sub hoc
 nomine mundo saepe promissus est. Sic enim Pater aternus de
 vnigenito suo per Ezechielē vaticinatur: Et suscitabo super eam *Eze. 34.*
 pastorem vnum, seruum meum Dauid: ipse pascet eas, & ipse e-
 rit eis in pastorem. Ego autem Dominus ero eis in Deum, & ser-
 uus meus Dauid princeps in medio eorum. Quibus verbis liqui-
 dō apparet, hic non de Dauide (qui multis ante annis vita fun-
 ctus erat) sed de Domino Iesu, Dauidis secundum carnem filio,
 qui pastorum princeps a Deo designatus fuerat, agi. Simili quo-
 que nomine illum Esaias nuncupauit: qui hac appellatione & *Esa. 40.*
 nomen & officium eius aperte sane designauit. Sicut pastor, in-
 quit, gregem suum pascet, in brachio suo congregabit agnes, &

E in sinu suo leuabit: fectas ipse portabit. Et hic quidē in sinu suo, *Luc. 15.*
 & in brachijs se gestaturum oues ait: in Euangelio autem super
 humeros suos errabundam ouem baulante scribitur. Vnde & I-
 ligitur, in sinu ouibus suis vndique stipatum, & cruentum ince-
 dere. Quorum alias humeros, alias brachijs, alias in sinu, imo &
 intra sinum gesserit: sicut i, se a libi cum ouibus suis loquens ait: *Iai. 49.*
 Qui portauim a meo utero, qui gestauim a mea vulua. Quae
 cum ita sint, merito is dicere potest: *Ego sum pastor bonus.* Grace
 autem vtriusq; additur articulus, qui hunc reddit sensum: *Ego*
sum ille pastor ille bonus, ille videlicet, de cuius pastoralis cura
& bonitate tam multa veteres olim Prophetæ prædixerunt.

Quod si queras, quibus rationibus adductus Dominus tanto
 studio pastoris sibi nomen vindicauerit, due mihi huius appel-
E lationis præcipue cause extitisse videntur. Primum enim hac ap-
 pellatione prouidentia sua iugem curam, & laborem voluit de-
 signare, quod maxime pastorum officium requirit. Cætera namq;
 siue artes, siue officia habet vices suas & veluti inducias, quibus
 ab opere suo & labore vacent: pastor autem nullum tempus ha-
 bet, quo ouium suarum curam, & custodiā remittere tutō pos-
 sit: adeo, ut vel ipsa nocte, quæ ad quietem mortalibus data est,
 in qua homines a diurnis curis & laboribus feriat somnes car-
 punt, ipsis contra tunc vel maxime præterita delicta inas supo-
 rum insidias vigilandum sit. Sic enim vigiliabant, & vigilas no- *Luc. 21.*
 ctis super gregem suum custodiebant pastores illi, ad quos nati-
 uitatis Dominice felicissimū nŕicium perlatū est. Idem quoq; de
 se sanctus Patriarcha Iacob socio suo retulit, cum ait. Die, no- *Gene. 31.*

Et uq; est uirgebar, & gelu fugiebatq; sōnus ab oculis meis. Itaq; A
nec diu, nec noctu, nec hyeme, nec aestu requie ullam bonus pas-
tor capiebat. Quam similis hic pastorum principi Christol qui
diebus quidem docebat in templo, noctibus uero morabatur in
monte, p̄noctans in oratione Dei? Non minus autem ouium
suarum commodis prospiciebat solus in mente orans, quam cō-
fluentes ad se turbas in templo docēs. Hic enim celesti illos do-
ctrina imbuebat: illic uero eorum causam apud Patrem preci-
bus agebat: ut pote qui tibi nihil habebat quod precaretur. Nec
in terra positus modo, sed nunc in celo degens, utriusq; hoc of-
ficium non deseruit, pro nobis apud Patrem intercellans, & in-
termis oues suas uocibus admonens. Sic etiam D. Bernardus lo-
cum illum explanat: Semel loquitur Deus Quo enim sensu lo-

Bernard.

Hebr. 1.

Simil.

qui semel dicitus est, qui multifarie, multisq; modis olim locu-
tus esse dicitur Patribus in Prophetis: Numquam quia nunquam
hoc loquendi & mouendi officium intermisit. Quauis enim ab
origine manū ad hunc usque loquatur, una tunc locutio est,
quod nunquam hactenus intermissa sit. Vt ne ad lucem enim
producta cœna, quauis longissima sit, una tantum esse dicitur,
quia non est intermissa.

Altera uero huius appellationis causa est, non solum (ut di-
ximus) laboris continuatio, sed uaria etiam, atq; multiplex pro-
uidencia, quam de ouibus suis gerit. Nec enim pastoris officium
(ut multa alia) vno tantum munere & labore continetur. Eius
enim est, & gregem suum pascere, & aduquare, & à lu. orum in-
cursione tueri, & ad causas opportune reducere, & ex lum. ac pa-
bula stans temporibus commutare, & perditas oues diligenter
inquirere, morbidas uero partim curare, partim etiam (ne cæ-
teras contagio suo inficiant) à grege secernere: ac demum ea om-
nia quæ ad ouium salutem & incolumitatem pertinent diligen-
ter curare: nec tam sœx salutis & quietis, quam eorum suarum
rationem habere, ut periculo, & labore suo illa citra periculum
placide quiescere ualeant. Quid autem is aliquid magis superno illi Pasto-
ri conuenire potest? Quid enim is aliquid in uita egit, quam ut nos
redleret suis periculis securos, suis uulneribus integros, sua hu-
militate excelsos, suis uinculis liberos, suis lachrymis letos, sua
inopia diuites, sua deniq; morte immortales. Hoc est enim quod
in præsentī Euang. lio ait: *Bonus pastor animam suam ponit pro ouibus
suis: mercenarius autem, & qui non est pastor, cuius non sunt oues
proprie, & videt lupum, &c.* Omnia uero boni pastoris officia, quis
unquam

Nunquam præstitit cumularius? Quamvis enim visibilem in Ecclesia visibili pastorem reliqueris, quia tamen huius cura & providentia ad omnia pertingere non potest: nec in nos animarum recessus penetrare, hanc ipse sibi curam delegit: & arcana quadam atq; inexplicabili ratione hæc omnia administrat: quem admodum aperte ipse per Ezechielem testatur his verbis: Ego pascam oves meas, & ego eas accubare faciam, dicit Dominus Deus. Quod perierat, requiram: & quod abiectum erat, reducâ, & quod contractum fuerat, alligabo: & quod infirmum fuerat, consolidabo: & quod pingue & forte, custodiam: & pascam illas in iudicio: hoc est, non osecitanter, aut negligenter, sed magna cura, atq; consilio, quid illis potissimum ex se fiat providedo. Deniq; qui cura huiusmodi studii intentus sit. D. August. de sermone ad Dominum aegres declarat his verbis: Sic Domine super custodiam meam vigilas, ac si omnium aliarum rerum oblitus, miseris tantum intenderes. Semper quippe te presentem exhibes, semper te paratum offers, si me paratum inuenis. Quæcumque iero, tu me Dominum non deseras, nisi prior ego te deseram. Quid ergo felicias, qui in ita vivere, ut sub tali pastore cura & providentia tutissimam & felicissimam vitam agas? Si enim pastor hic omnia potes, si omnifidus est, si omnis generis opibus redundans, quid quæso oculis sub tali pastore deperditos vel ad salutem, vel ad felicitate decesse poterit? Si ipse est universorum pater, si omnia dedit ei Pater in manus, si in ipso sunt omnes thesauri sapientie & scientie Dei absconditi: si in ipso capiunt Patris habitare omnem celestium donorum plenitudinē: quid illis decesse poterit, qui sub tali pastore presentia deunt? Si igitur hic tantus Dominus pastor meus est, si ipse vigilans meam curam gerit, quid mihi ipso protegēte decesse poterit? Quis me de gradu felicitatis huius deijcere quis invidere, quis vberima eius parva prohibere poterit? Quid igitur ex his coniequens est fratres, nisi ut omni cura & studio ita vitam institamus, ut inter manectes: Chri si oves esse rimere a mur, quo tutissima atq; felicissima huiusmodi akeris perveniētia perfrua mur: Non dubitamus, quin ille pastor tuus sit, si tu curis eius exutis: hoc est, si omnis mansuetudinē, & innocentiam omni cura & studio retinere curaveris. Quid deniq; chrisceus est, nisi ut hunc pastorem nostrum a notem amore, curam cura, & obsequium obsequio (quatenus per nos fieri possit) possideamus.

Ezech. 34.

Aug. in
Medita.

E meam vigilas, ac si omnium aliarum rerum oblitus, miseris tantum intenderes. Semper quippe te presentem exhibes, semper te paratum offers, si me paratum inuenis. Quæcumque iero, tu me Dominum non deseras, nisi prior ego te deseram. Quid ergo felicias, qui in ita vivere, ut sub tali pastore cura & providentia tutissimam & felicissimam vitam agas? Si enim pastor hic omnia potes, si omnifidus est, si omnis generis opibus redundans, quid quæso oculis sub tali pastore deperditos vel ad salutem, vel ad felicitate decesse poterit? Si ipse est universorum pater, si omnia dedit ei Pater in manus, si in ipso sunt omnes thesauri sapientie & scientie Dei absconditi: si in ipso capiunt Patris habitare omnem celestium donorum plenitudinē: quid illis decesse poterit, qui sub tali pastore presentia deunt? Si igitur hic tantus Dominus pastor meus est, si ipse vigilans meam curam gerit, quid mihi ipso protegēte decesse poterit? Quis me de gradu felicitatis huius deijcere quis invidere, quis vberima eius parva prohibere poterit? Quid igitur ex his coniequens est fratres, nisi ut omni cura & studio ita vitam institamus, ut inter manectes: Chri si oves esse rimere a mur, quo tutissima atq; felicissima huiusmodi akeris perveniētia perfrua mur: Non dubitamus, quin ille pastor tuus sit, si tu curis eius exutis: hoc est, si omnis mansuetudinē, & innocentiam omni cura & studio retinere curaveris. Quid deniq; chrisceus est, nisi ut hunc pastorem nostrum a notem amore, curam cura, & obsequium obsequio (quatenus per nos fieri possit) possideamus.

Quod si queras: unde hæc tanta ergi nos pastorem huius charitas,

ritas, & prouidentia manarit, certe non ex operibus iustitiæ **A**
 quæ fecimus nos, sed ex immensa eius bonitate & dilectione.
 Quod idem Dominus indicat, cum protinus subdit: *Ego sum Pa-*
stor bonus, & cognosco oues meas, & cognoscunt me mea: sicut nouit
me Pater, & ego agnosco Patrem: & animam meam pono pro ouibus
meis. Ex hac igitur cognitione hoc tantum beneficium conse-
 quutum est, ut animam suam Dominus pro ouibus suis pone-
 rit. Sed quoniam hæc Domini uerba ingentem charitatis eius
 vim expriment, paulo post fusius à nobis explicanda sunt. De-
 nique ait.

Alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili: & illas oportet me ad-
ducere, &c. Quando hoc futurum sit, non est nostrum aut sci-

Act. 1.

re, aut inuestigare. Est enim in promptu ad huiusmodi quæstio- **B**
 nem illa Domini responsio: Non est uestrum nosse tempora,

vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate. Quid igitur ad
 nos pertinet. Nempè illud August. Si non traheris, ora ut traha-
 ris: si nondum uocatus es, ora ut uoceris. Quæ si forte iam tra-

Apoc. 3.

ctus es, illud Ioânis in Apoc. tibi ante oculos pone: Tene quod

tenes, ne alius accipiat coronam tuam. Hoc est, si Spiritum san-
 ctum accepisti, si Dei templum, si uas electionis effectus es, si Deum

in mentem tuam commorantem habere te conijcis, sicut ge illud
 fortissimis amoris & timoris uinculis: liga illum (siquidem fie-
 ri potest) catenis adamantinis, ne ab eo unquam diuellaris. Du-

plici enim de causa res solent diligentissimè adseruari: uel quod
 pretiosissimæ sint, uel quod in magno periculo uersentur. Vtrūq;

autè in hunc thesaurum cadit: quoniam & nihil eo pretiosius, &
 nihil maioribus periculis expositum est. Tene ergo quod tenes, **C**
 ne alius accipiat coronam tuam. Quod si à me, quibus retinacu-

Simil.

lis thesaurus hic retinendus sit, quaras, hoc iam tibi proposita si-
 militudine quadam indicabo. Quemadmodum enim naues mag-
 næ quatuor anchoris (dum uehemens aliqua tempestas fu-
 rit) retineri solent: ita ego tibi quatuor quoque firmissimas an-
 choras proferam, quibus inconculsam innocentie nauem inter
 huius uastissimi maris fluctus, & varias tentationum procellas,
 perpetuo retinere ualeas.

Earum prima est, fixum immotumq; innocentie, hoc est, nõ
 peccandi propositum habere, priusque extrema omnia pati
 uelle, quam in lethale aliquod peccatum incidere. Hac enim in

re Christianæ iustitiæ summa consistit. Quisquis enim huiusmo-
 di propositum habet, uerè ante Deum iustus est. Quia uerò decre-

Dta nostra sine præfenti Dei numine infirma sunt, & facile rebus nostris vario & multiplici cursu fluentibus commutantur, secūda huic anchora iungenda est, nempe assidua oratio, quæ diuinam opem, quæ infirmitas nostra roboratur, impleret. Quod idem sanctus Vates se facere testatur cum ait: *Psal. 24.* Oculi mei semper ad Dominum: quoniam ipse euellet de laqueo pedes meos. Dum enim ipse oculos in cælum tollit, Deus ad se oculos attrahit: quorum conspectu & prouidentia sparsos vbiq; peccatorum laqueos vitat, atque inoffenso pede per iustitiæ seinitas graditur. Tertia verò anchora, peccatorum confessio, & sacra communio est. Multi tamē aduersus eos, qui ad hæc diuina sacramenta paucius frequentius accedunt, subinmurmurant dicentes: Quorsum isti toties confitentur? qui fieri potest, vt tam breui temporis spatio tam multa delinquant, vt toties illis confessio repetenda sit? Rectè forsitan isti dicerent, si ob hoc solum toties ad sacramēta pijs homines accederent. Est tamen aliud, quod ipsi non animaduertunt. Non enim hostiam præterita peccatorum debita, quam futura pericula mouent ad vtrunque enim sacramenta plurimū conferunt, quibus & præterita peccata condonantur, & futura vitantur. Facit ergo non ad modum multa esse horum peccata, utpote quæ ea omni studio vitare contendunt: ac peccatorū pericula innumera sunt, & singulis pene locis atque momentis insidiantia. Quare semper nobis ad sacramentorum remedia cōfugiendum est: quæ non solum præteritorum malorum medicamenta, sed aduersus pericula omnia firmissima prælidia & munimenta sunt. Quarta verò anchora diuinorum eloquiorum, & beneficiorum consideratio est. Quod aperte regius Propheta exēplo suo docet cum ait: Nisi quod lex tua meditatio mea est, tunc forte perissem in humilitate mea. *Psal. 118.* Cum autem omnis pia cogitatio ad hoc plurimū valeat, Dominica tamen passionis, & charitatis (a qua passio ipsa processit) meditatio ad hoc vltimum maxime confert. Cuius rei gratia Paulus genua cordis sui ante Deum flectit, & ab illo precatur, vt splendore lucis suæ mentis nostræ oculos illustret: quo charitatis Christi magnitudinē intelligere valeamus, quæ omnem supereminet scientiam: vt impleamini (inquit) in omnem plenitudinem Dei. Sciebat enim, hanc esse certissimam viam, qua cælestium donorum in opibus cumularemur, si charitatis huius immensitatē pro modulo nostro diu multumq; considerantes, mutuo illi amore responderemus. Adde etiam quod nemo Dominicæ passionis fructū ple-

nus participat, quàm qui in Redemptorem suum & gratus & beneuolus est. Vtrunque autem præstat, qui charitatis Christi magnitudinem, Deo mentis eius oculos illuminante, percipit. Quocirca non ab re fuerit, de huius charitatis magnitudine in extrema huius cõcionis parte pauca dilerere: ad quod nos proposita verba Thematisc inducunt: quæ iam explanare incipiam.

Traictatio Thematisc.

Ego sum Pastor bonus, & cognosco, &c. Cùm omnia diuina beneficia cuncti laude & gratiarum actione dignissima sint, redemptionis tamen nostræ beneficium principem inter ea locum tenet. Sed est tamen aliquid hoc summo beneficio maius, quo scilicet nos ad amorem tanti Redemptoris inulto magis accendit: nempe amor ipse quo nos dilexit, qui illum ad mortem impulit, qui multis partibus passionis eius magnitudinem superat. Multo enim plura perpeti paratus erat, quàm pertulit, si hoc ad salutem nostram necessarium fuisset. Quo fit, ut plus illi pro eo debeamus, quod pati voluit, quàm pro eo quod passus est. Quæ hoc euidens & manifestum, illud verò occultum, & vni illi notum sit. Huius verò dilectionis magnitudinem in propositis verbis Dominus declarat cum ait: *Cognosco oves meas, & cognoscent me meæ*: Quo in loco verbum cognoscendi dilectionem significat quem a modam in eo loco: Nouit Dominus qui sunt eius. Et ubi ad Mosem Dominus ait: Nouite ex nomine, & inueni mihi gratiam coram me. Cùm igitur Dominus ait, Cognosco oves meas, perinde est, ac si diceret, diligo oves meas. Si verò quæ sit dilectionis huius magnitudo quereris, hoc planè nulla rerum creatarum similitudine pro dignitate poterit explicari. Quæcumque enim mihi dilectionem proposueris, facile tibi ostendam, multis eam partibus à Christi dilectione superari. Quam quidem rem propositis exemplis declarabo. Si enim dixeris, Christum Dominum oves suas tanquam pastorem optimum diligere (quæ is similitudine in præsentis Evangelio utitur) recte dicis: sed longissimo tamen intervallo dilectionem hanc eius dilectio superat. Optimus enim quisque pastor non ita diligit oves, ut non frequenter earum carnibus vescatur, & vitam suam illarum morte sustinet. At bonus hic pastor intelligens oves suas, nisi sanguinis & carnis suæ cibo alerentur, perituras (sicut ipse ait: Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis) seipsum in ara crucis immolauit: ut corporis sui cibo ad immortalam vitam aleret. Pastores item

2. Tim. 2.
Exo. 33.

Ioan. 6.

D non tam ouibus, quàm sibi ipsis in earum vigili custodia proficiunt: nempe vt earum lacte vescantur, & velleribus operiantur: at bonus hic pastor à cælo demissus, neq; lacte nostro, neq; velleribus, hoc est, operibus nostris eger: sed ideo oves suas curat, non vt sibi sed vt illis consulat, & gratis vitam à ternam largiatur: sicut ipse ad Patrem ait, Dediti ei potestatem omnis carnis, vt omne quod de iusticiâ, det eis vitam àternâ. Sed pastores emittamus, & amorem matrum examine mus. Earû quippe erga filios amor vehemētissimus est. Huic enim David suum erga Ionatham amorem cōparauit, cum eius magnitudinem explicare velle. Longe tamen hanc maximam dilectionem Christi Domini dilectio superat: sicut ipse apud Etiam testatur his verbis: Nunquid obliuisci poterit mulier infantem suum, vt nō misereatur filio vteri sui? Et si illa obliuiscerit, ego tamen non obliuiscar tui. Ecce in manibus meis descripsite: in uirgulis corâ oculis meis semper. Vilescis ergo aperte amorem suum Dominus pistorum matrum amoris erga teneros etiam filios anteferre?

2. Reg. 1.

Esaï. 49.

Post amorem tamé matrum, superest adhuc ardentior alius amor: nempe sponsi ad sponsam. Huius enim amoris magnitudinem primus generis nostri pater declarauit, cum posita ante oculos vxore ait: Propter hanc relinquet homo patrem & matrem, & adheret vxori suæ, & erunt duo in carne vna. Hoc ipsum autem sponsi & sponsæ nomen Christo Domino maxime conuenit. Sub huius enim nominis appellatione totus Cantico-rum liber editus est: vbi sponsa hoc illi nomine appellat. Quin & Apostolus, Respondi (inquit) vos vni viro, virginem castam exhibere Christo. Et ipse item per Hieremiam Dominus: Ergo saltem amodo voca me, Pater meus & dux virginitatis meæ. Cui videlicet virginitas, & integritas mea cura est, & a quo velut à legitimo sponso custoditur. Sed quantum celestis huius sponsi amor communé virorum amorem erga vxores superet, ipse per eandem Hieremiam declarat his verbis: Vulgo dicitur: si dimiserit vir vxorem suam, & recedens ab eo duxerit virum alterum: nunquid reuertetur ad eam ultra? nunquid non per-luta & contaminata erit mulier illa? Tu autem fornicata es cū amatoribus multis: veruntamen reuertere ad me, dicit Dominus, & ego suscipiam te. Qui ergo maior viri erga vxorem charitas esse potest, quam si adulteram, atque adeo meretricem nō solum non repudiet, sed etiam adulteri offensere deposita pacem

Gene. 2.

2 Cor. 11.

Hier. 3.

Id.

cem illi, & veniam vltro offerat, & ad se blandimentis inuitet? **A**
 Quod ergo maius veræ dilectionis argumentum?

Simile. Percurramus omnes maximos amores, qui inter varia personarum genera inveniuntur. Superest, vt in vna eademq; persona hanc collationem faciamus. Maximo inter se amaris vinculo caput & membra copulantur: dum caput quicquid habet sensuum, & virium ad membrorum suorum incolumitatem, & commodum dirigit: membra verò huius beneficij magnitudine deuincta, se cuius discrimini propter capitis salutem offerunt, & perire se quàm caput malunt. Christus verò Dominus hoc sibi

Ephes.1. nomen iustissimè vèdicat. Ipsum enim Pater (vt Apostolus ait) dedit caput super omnem Ecclesiam, quæ est corpus eius, & plenitudo ipsius. Sed hunc tamen naturalem capitis amorem duplici nomine Christi Dominus superat, altero, quòd caput quidem animantis viribus suis nõ modò ad corporis commodum, sed ad suum etiam vtitur, dum quem motum, & sensum membris tribuit, sibi sumit: Christus autem Dominus virtutum atq; laborum suorum merita nobis magis quàm sibi communicauit, vt pote qui ab instanti conceptionis suæ beatus & gratiarum omnium plenus extitit. Altero verò, quòd cum membra se ictibus ac vulneribus propter capitis incolumitatè obijciant, nunquam tamen caput huic periculo propter tuenda membra opponit: quòd tamen summa capitis nostri charitas præstitit: quando se propter membrorum suorum salutem omnibus diuini furoris telis exposuit: sicut ipse ad Patrè sub Ionæ persona ait: Omnes fluctus tui, & gurgites tui super me transferunt. Esaias quoque, Disciplina, inquit, pacis nostræ super eum, & liuore eius sanati sumus. **B**

Psal. 41. Cum ergo Dñs intellexisset, nihil esse in terris quòd charitatis eius magnitudinem æquaret, in cælum conscendit, vbi charitas velut meridianus Sol maximè viget, atque seruet: & Seraphicos adhuc spiritus (qui velut flammæ ignis, in amore summi illius pulchritudinis ardent) prætergressus, ad ipsum vsque diuinum pectus penetravit: in quo inmensus & infinitus amor Patris eiga vnigenitum filium flagrat, ibiq; plenissimè quòd quærebatur inuenit. Vnde ait: *Cognosco oues meas, & cognoscunt me me: sicut nouit me Pater, & ego agnosco Patrem.* Hoc est, quibus me Pater æternus amoris oculis intuetur, ac diligit, eisdem ego oues meas contemplor & diligo. Quæ quidem comparatio quantum non eandem in omnibus similitudinis rationem teneat: summa **C**

tamen

D tamen hominis dignitas est, sic à Christo diligi, vt hæc eius dilectio cum summa illa dilectione potuerit comparari. Quod planè nisi ipse Dei filius fecisset, quis inter homines hoc aulurus fuisset?

Ceterum cum summa hominis felicitatis in hac tanta Dei erga illum dilectione posita sit, inquisitione dignissimum est, vnde tantæ hæc dilectio proficiatur. Et quidem apparet in rebus tam dissimilibus, tantoque à se intervallo distitis, non ad modum dissimilem dilectionis causam esse. Cum enim summus ille Pater totam substantiam atque naturam suam æterna & inexplicabili generatione contulerit filio: vbi illum videt, seipsum in eo videt: & quæadmodum infinito amore se, ita infinito illi amore complectitur, in quo se totum ipse transfudit. Ad hunc ergo modum cum Christus Dñs in ijs, qui innocentes oves eius sunt, spiritum suum inhabitantem cernat, consequens est, vt se in illis videat, & se quoque ipsum in eis diligit. Huius vero rei commo-
Simil.

disissimum exemplum in parentum erga filios amore cernere licet. Cur enim ij tam ardenti amore filios prosequuntur? Quis enim non miretur amorem Davidis erga parricidam filium, cuius mortem tam acerbe luxit? Non dubium, quin huius tanti amoris, amor sui causa sit. Omnes enim erga alios amores ex amore sui proficiisci philosophi tradunt. Quia verò parètes amant se, ideo filios suos tanquam seipfos, hoc est tanquam aliquid sui amant. Ex paterna quippe substantia illa corporis filiorum fabrica delibata est. Hæc igitur amoris causa suo quodam modo in Deo quoque reperitur. Pios enim is non tanquam externos & alienos, sed tanquam aliquid sui diligit (sui inquam, non natura, sed gratia) quandoquidem sicut naturales liberi ex paterno semine orti sunt: ita planè viri iusti ex diuino semine spiritualem illam ac diuinam vitam sortiti sunt, qua viuunt. Quod quidè Petrus Apostolus testatur cum ait: Renati nõ ex semine corruptibili, sed incorruptibili per verbum Dei viui & permanentis in æternum. Quam quidem vocem usurpat etiam Euangelista Ioannes, cum ait: Qui natus est ex Deo, non peccat, quia semen Dei manet in eo. Si ergo spirituale hoc esse à diuino semine manat, quid mirum, si tantopere electos suos diligit Pater ille cœlestis, quos tanquam filios, hoc est, tanquam aliquid suum, hoc est, à gratia & Spiritu suo profectum diligit?

Ex hac autem diligendi ratione alia quoque non minus obseruanda consequitur. Cum enim ex hac diuini seminis virtute
1. Pet. 1.
1. Pet. 1.
1. Ioa. 3.
omnis

omnis humana pietas & iustitia oriatur, consequens est, vt hæc **A**
 ipsa pietas & iustitia magis Dei opus quam nostrum sit, quauis
 nos etiam cum eo, ab ipso tamen adiuti & moti cooperemur.
 Deus enim est (vt Apostolus ait) qui operatur in nobis & vel-
 le & perficere pro bona voluntate. Vnde etiam sequitur, vt
 quemadmodum artifices excellentes operibus suis delectantur:
 ita summus ille totius honestatis architectus, cum animū diui-
 na virtute florentem perspicit, opus suum agnoscat, & eximio a-
 more prosequatur: & illud intuens, summo (vt ita dicam) gau-
 dio cumuletur. Quocirca diuina sapientia proficitur apud Salo-
 monem, homines à se in delicijs haberi. Admirabile est igitur il-
 lud amoris vinculum, quo Deo homines casti, & integri copu-
 lantur. Nulla enim est amicitia maior, nulla voluntas coniun-
 ctior. **B**

His etiam aliam non inferiorem dilectionis causam addere
 licet. Diligit quippe Christus Dominus animas, quas tantis do-
 loribus & cruciatibus in passione sua redemit, & morte sua ab
 æterna morte liberauit. Hac enim de causa matres vehementius
 amare filios perhibentur, non solum quòd eos ex subitania sua
 procrearint, sed etiam quòd summo cum dolore pepererint. Ma-
 gis enim ea diligimus, quæ difficilius ac maiori pretio compara-
 uimus. Quo etiam nomine nos Christus Dominus magis dili-
 git, quos per crucem generauit. Quæ quidem diligendi ratio ad
 homines solum pertinet, quos cum dolore redemit, non ad An-
 gelos, quos sine labore beauit. Vt omittam interim, quòd quan-
 uis Angelorum puritas sit maior, hominū tamen est mirabilior.

Nemo enim spiritualis creature puritatem miratur: miramur **C**
 tamen, & iure miramur, mundum ac purū esse, qui impura car-
 ne septus, & ex immundo semine conceptus est. His accedit si-
 militudo, quæ non solum mutuum amorem conciliat, sed Deo
 quoque animam mira quadam ratione coniungit. Similia enim
 tanquam germana atq; cognata, similemque vim & naturam re-
 tinentia, facillè vniuntur: dissimilia vero à se inuicem resiliunt
 & separantur. Sic videmus aquam aquæ, & oleum oleo facillè
 coniungi, & in vnum corpus redigi: oleum verò, quòd aquæ dis-
 simile est, si in aquam effundatur, ab ea refugere, & in orbē co-
 gi, nec cum illa in vnum corpus coire. Cateram inter Deum &
 piū hominem, propter eiusdem spiritus communionem, mi-
 ra intercedit similitudo atque cognatio. Vbi ergo tanta simili-
 tudo est, quantæ vis diuini amoris existet, cum Deus illos sic di-
 ligēs

Phil. 2.
Simil.

Prov. 8.

Simil.

Diligos, se in illis quodammodo diligere videatur?

Hec cum ita sint, quæro à vobis fratres, quæ opes, quæ regna, quæ imperia cum hac tanta felicitate vlla ex parte comparanda sint? Si amoris est, summa infimis æquare, & sub vnum velut iugum devincire, quæ felicitas maior, quàm tali ratione abiectissimos homines ad summam hanc dignitatē attolli? Si amoris est (vt Dionysius ait) dilectum sibi vnire, & vnum secum efficiere: quid diuinius, quàm hac ratione Deum homini copulari, & vnum quodammodo cum eo fieri? Si amicorum omnia sunt communia: quid deesse ei poterit, qui rerum omnium Domino amicus est? Hac enim ratione Philosophus quidam colligebat, sapientes esse rerum omnium Dominos: quoniam

Diony.

E (inquit) Deorum sunt omnia: sapientes autem Deorum amici sunt: quare necesse est, vt sapientum quoque sint omnia. Denique si vera & spectata amicorum fides in periculis & rebus afflictis maxime cernitur: quod quæso in hac calamitosa vita prefidium vel firmius, vel magis optandum, quam omnipotentis Dei amicum esse? Itaque quisquis eò dignitatē euectus est, vt in Dei amicis numerandus sit, sciat se ad eam felicitatem peruenisse, qua nulla maior puro homini in hac vita cogitari potest.

Sed dicetis forsitan. Rectè sanè: sed qui fieri potest, vt ego illa felicitate fruor, si me felicem esse haud sciam? Vt enim nescio an amicus Dei sum, ita nescio an ista ratio felicitatis in me cadat. Quomodo igitur de hac felicitate gloriabor, cum me felicem esse ignorem? Ignoramus plane: sed non ita ignoramus, vt non multa sibi sint vere iustitiæ ac proinde huius tantæ felicitatis indicia. Inter quæ tamen præcipuum illud est, quod Apostolus designauit cum ait: Tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio vero spem. Laborum ergo & variarum calamitatū humilis tolerantia, magnū diuinæ gratiæ, imò & Christianæ perfectionis argumentū est. Et ne à pastoris officio hac etiã in re discedamus, quisquis vera charitate præditus est, boni pastoris fidē ac diligentia imitatur. Sicut enim boni pastoris esse Saluator ait, quod lupis gregem inuadentibus, maneat tamen in gregis custodia intrepidus, nec præsentis periculo frangatur: ita plane magnum non modo veræ pietatis & iustitiæ, sed etiam perfectæ vitæ argumentum est, nullo sine metu, sine labore, sine honoris aut rei familiaris detrimento à virtutis & innocentie studio reuocari. Qua de causa Moyses populo ait:

Roma. 5.

Addu.

- Deus. 8.** Adduxit te Dominus quadraginta annis per desertum, ut affligeret te atque tentaret, ut nota fierent omnia quæ in animo tuo verlabantur, utrum custodires mandata eius, an non. Ex quibus verbis aperte colligimus, inter cætera veræ pietatis indicia magnum esse, tentationibus non succumbere, laboribus non frangi: sed eandem semper animi firmitatem & constantiam retinere. **A**
- Simil.** Simili enim ratione aurum igne exploramus: quod enim purum, & peregrini metalli expers est, idem profus citra ullam sui mutationem in igne perseverat. Ensis etiam fidem hac ratione experiri solent homines. Etenim si eius cuspis violenter in arcum reflexa & incurvata, ac deinde remissa, pristinam rectitudinem servat, ensis probitas ac vis laudatur. Si vero falcis instar obliqua & recurva maneat, improbatur. Simili ergo experimento solida veræ pietatis firmitas spectatur, quæ si perfecta fuerit, adeo rebus aduersis non frangitur, ut interdum etiam ipsis **B**
- Simil.** roboretur. Exiguus ignis leui flatu extinguitur: magnus tamen & magna nutrimentorum appositione maiorem flammam corripit, adeo flatibus non cedit, ut vehementius etiam accendatur.
- Simil.** Vasa quoque figuli quæ male compacta sunt, in fornacem coniecta, ubi ignem sensere, crepant. Solida vero adeo non discumpunt, ut etiam ignis calore solidentur. Vnde Ecclesiasticus ait: Vasa figuli probat fornax: & homines iustos, tentatio tribulationis. Hæc autem omnia fratres eò pertinent, ut qui vere Deo probari se cupiant, nullatenus conquelescant: donec eò peruenerint, ut in tribulatione atque tentatione fideles inueniantur. Quæ urgente, non quidem angi, sed gratulari magis sibi debent, quod occasio illis oblata sit, quæ vel infirmitate sua cognita, humiles euadât, vel firmitate perspecta, gratias firmitatis auctori agât, quod ad eum statum perducti sint, in quo tentationibus **C**
- Senec. in Epist.** explorati, in virtute & officio fideles perstiterint. Sic Lucilus apud Senecam sibi gratulatur, quod in discrimen capitis propter amicitiam fidem adductus, constanter se periculis obiecerit. Sic enim illum Seneca loquentem inducit. Pro amicis omnia timui, pro me autem nihil, nisi ne parum bonus amicus fuisset. Non mihi muliebres fluxere lachrymæ, non è manibus ullius supplex pependi. Nihil indecorum nec bono, nec viro feci. Periculis meis maior, paratus ire in ea quæ minabantur, egi gratias fortunæ, quod experiri voluisset, quanti estimarem fidem. Non debebat mihi paruo res tanta costare. Hactenus ille. Si igitur homo Ethnicus in medijs periculis gratulabundus & lætus erat, quod calamitas

Damitas illa sui cognoscendi occasionem praeberat: quomodo non multo magis Christianus homo simili oblata occasione gaudebit, ut vel infirmitate sua experimentis cognita, coelestem operam assidue flagitet: vel firmitate & constantia sua perspecta, gratias (ut modo diximus) auctori suo agat. Ex hac autem forti & inuicta patientia, quae probatum hominem reddit, spes illa nascitur, quae (ut Apostolus ait) non confundit, hoc est, nequaquam sperantem hominem pudefaciet atque frustrabit. Spes igitur quae virtutis huius fundamento nititur, quae laboribus non vincitur, calamitatibus non frangitur, tentationibus non succumbit: quae ita in Domino sperat, ut etiam viriliter agat, & manu operi admoveat: ea sane est, quae non confundit, sed aeternae felicitatis, atque bonorum omnium competentem facit. Quam nobis concedere dignetur Christus Dominus, qui cum Patre, & Spiritu sancto uiuit & regnat in secula seculorum. Amen.

In eadem Dominica secunda post Pascha,

concio secunda: in qua de pastoralis officio, quod Christus Dominus spiritualiter in priorum mentibus administrat, agitur. Ad quod is Psalmus, cuius initium est, Dominus regit me, paulo subius explicatur.

THE. Dominus regit me, & nihil mihi deerit:

in loco pastus sui me collocauit.

F

Psal. 15.

Quoniam in lectione sancti

Euangelij de boni pastoris officio agitur, quod Saluator noster, dum apud nos uisaretur, plenissime exequutus est: libet in praesenti concione se eodem officio, quod nunc in caeteris residens administrat, differere. Quod quidem regius Prophetam eo psalmo, cuius modo initium uobis proposui, aperte, siue simul ac breuissime describit: adeoque operam praetium me facturum puto, si uobis illum in praesentis concione, Domino adspirante, paulo subius explicauero.

Sed prius tamen Evangelicam lectionem, quæ huius doctrinæ caput & fundamentum est, paucis expediam. Ait ergo Dominus.

Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis. Mercenarius autem, & qui non est pastor, cuius non sunt oues proprie, videt lupum venientem, & dimittit oues, & fugit: & lupus rapit & dispergit oues. Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est: & non pertinet ad eum de ouibus, &c. quæ sequuntur vsq; in finē.

A N T H O N I A S.

Res planè inquisitione dignissima est, fratres dilectissimi, quid sit in causa quod cum homo natura impellente vsq; adeo salutis & felicitatis suæ sit audax, salus animæ & felicitas, & mercedis magnitudo, quam cultoribus suis diuina lex pollicetur, adeo ampla & magnifica sit, vix quisquam eorum, qui seculo seruiunt, ad pietatis & iustitiæ cultum tam magna proposita mercede adduci velit. De huius namq; mercedis magnitudine sic D. August. ait: Quod Deus preparauit diligentibus se, si de non capitur, ipse non attingitur, charitate non appetitur, desiderii & vota transgreditur, acquiri potest, quam non potest. Nec hoc mirum aut incredibile erit ei, qui diuine bonitatis & opulentiæ largitatem fuerit contemplatus. Hinc D. Bernard.

Aug.

Bernard.

illum Daniels vericulum explanans, Eripiam eum & glorificabo eum, sic ait: Non glorificabit aliquem tanta immeritis, nisi in immensum. Magna enim gloriatio à magnâ gloria est. Dicitur autem magnifica gloria, quia magnifice gloriatur. Cum igitur tam ampla sit diuinæ mercedis magnitudo, mercedi multorum hominum excitatem & mirantur, qui hæc hoc tanto proposito premio, ad pietatis & iustitiæ studium incitantur. Multas autem huius rei causas esse Salomon insinuat, cum ait: Occasiones querit, qui vult ab amico recedere: omni tempore erit exprohabilis. Ecclesiasticus item, Peccator homo, inquit, vitabit correptionem, & secundum voluntatem suam inueniet comparationem. Hoc est, nequaquam illi fallâ solatia, & subfugia deerant, quibus sana consilia respuens, in sceleribus suis secura mente permaneat. Sed inter hæc tamen improbitatis humanæ diuerticula (quæ multa & varia sunt) duo mihi precipua esse videntur. Alterum quod diuinatum rerum imperiti, nimis aspecti atque difficilem virtutis viam esse caulantur, utpote qui eam non diuinæ gratiæ ope (quam non agnoscunt) sed solis humanis viribus metuntur. Alterum, quod virtutis premium atque mercedem

Prou. 18.

Ecli. 32.

deum

D dem non in hanc vitam, sed in alteram solum reservari putant. Hinc D. Ambro. de improbis hominibus agens, Difficile (inquit) videtur hominibus, ut spem periculis emant, damnoq; presentium future locum mercentur et atis. Improbi igitur omnes ferpentis antiqui fraude delusi, nulla alia virtutis premia esse arbitratur, quam quæ in futura vita promittuntur. Quæ quoniam presentem illis utilitatem non afferunt, quasi longe posita, nimiumq; a se distantia fastidiunt, & pro nihilo ducunt: vel certe nolunt ea presentium commodorum atque voluptatum iactura comparare, futurisq; presentia commutare.

Ambro.

Ut his igitur ignorantium atque negligentium hominum excusationibus respondeam, singularia quædam pro non hominum privilegia, quæ illis divina bonitas in hac etiam vita concedit, hoc in loco mihi commemoranda sunt. Quemadmodum enim viri nobiles in Republica peculiaribus quibusdam privilegiis gaudent, & quæcumq; etiam in Ecclesia sacris initiati sunt, privatis quibusdam gratis & immunitatibus fruuntur, quibus seculares homines minime gaudent, sic divina sapientia, quæ cunctarum rerum, ac præcipue piorum hominum curam & providentia habet, peculiaria quædam dona & beneficia iustis hominibus & in presenti vita & in futura cõstituit, quæ illis pietatis & iustitie merito cõceduntur. Quæ autem ea sint, diuina volumina vobis personant atq; decantant. Sed ne adeo Luce per omnes minorum voluminum paginas vagemur, neq; longius ab Evangelica huius diei lectione (inquit de pastoralis Dñi Salvatoris officio agit) recedamus, quantum decimum Davidis psalmum, qui de hoc eodẽ officio mira brevitæte agit, vobis in medium proponam: in quo Vates sanctus in personam suam decem pijs hominibus beneficia cõstituta numerat: quorum vnde decem in hac vitam, duodecim vero ad futuram pertinet. Quæ tamen ita sunt beneficia, ut sint etiam in maximam ad virtutis cultum adiumenta: quæq; diuinorum mandatorum vim (quæ alioqui humanis solum virtutibus inaccessa erat) non modo planã, sed etiam facile & iucundã efficiunt. Non enim igitur alienum, neq; (ut ego puto) instructu osum si hæc ipsa beneficia breviter in presenti cõsuetudine exponamus: hæc enim ratione utitur; ignorantium hominum excusationi abunde (ut arbitror) satisfactum erit.

2. 1.

• Horum igitur beneficiorum & primũ & alterum omnium fons & origo est, pastoralis cura & providentia, quibus Dñs etiam in summo, hoc est, iustorum mundo gerit: de qua initio statim psalm Vates sanctus

sanctus gloriatur, cum ait, *Dominus regit me.* Quo in loco D. Hie A
 ronymi interpretatio proposito nostro magis suffragatur. Sic
 enim vertit: Dominus pastor meus est. Similique ratione a-
 libi, pro eo quod nos legimus, Qui regis Israel, intende: idem
 Psal. 97. vertit, Pastor Israel asculta, qui deducis velut ouem Ioseph. Hoc
 ergo nomine se Saliator frequentissimè in literis sanctis appel-
 lat. Qua quidem appellatione pastorem curam & prouiden-
 tiam, quam erga homines pios gerit, aperte demonstrat. Què
 admodum enim bonus pastor se totum ad curam suarum custo-
 diam atque tutelam applicat, earum vitam, incolumitatem, &
 salutem omni ratione procurans: sic celestis hic pastor ouibus
 suis conseruandis, pascendis, regendis & ab incurfu ferarum tuè-
 dis ita se impendit, quasi ab omnibus alijs rebus feriat, huic
 vni curæ atque officio totus intendat.

Que autem bona ex hac pastoralis cura & officio consequan B
 tur, breui deinde oratione complexus est, cum subdit, *Nihil mi-*
hi deerit. Quo vno verbo vtranque carnalium hominum excu-
 sationem, quam antea commemorauimus, funditus evertit.
 Ad cuius rei intelligentiam sciendum est, teterrimâ quâdam
 Augus. Pelagij hæresim D. Augustini tempore Ecclesiam grauissime in-
 festasse. Pelagius namq; huius hæresis autor, tantum humane
 nature, liberiq; arbitrij viribus tribuebat, vt assereret, hominè
 sine vllò diuini numinis auxilio posse non solum omnia diuine
 legis præcepta integra & inuiolata seruare, sed etiam ad sum-
 mum Christianæ perfectionis apicem peruenire. Aduersus hanc
 autem hæresim D. August. mirabiliter incensus, clarissimis edi-
 tis voluminibus, pro Dei gratia acerrimè dimicauit. Quo etiam
 tempore Miliuitanum Concilium (cui idem August. interfuit) C
 coactum fuit, & Pelagianorum hæresis anathemate damna-
 ta: definitumq; est, nullam mortalium solis nature viribus
 posse vniuersa diuine legis præcepta implere, nisi supernæ gra-
 tiæ virtute atque beneficio adiuuetur, cum Dominus ad disci-
 pulos suos dixerit, Sicut palmes non potest ferre fructum, ni-
 si manserit in vite: sic nec vos, nisi in me manseritis. Sine me
 Ioan. 15. nihil potestis facere. Idem etiam illa Apostoli verba apertis-
 2. Cor. 3. simè testantur: Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex
 nobis, tanquam ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.
 Et iterum: Cum timore (ait) & tremore salutem vestram o-
 peramini. Deus est enim, qui operatur in vobis velle & per-
 ficere pro bona voluntate. Omnia igitur nobis à Dei gratia
 proue-

D proueniunt, siue recte cogitare, seu velle, siue etiam perficere. Omnia hæc & nos quidem operamur, & Deus etiam ipse in nobis operatur. Quam rem Theologi appositissimo naturalium rerum exëplo confirmant. Nam & si rebus omnibus Deus *Simit.* Opt. Max. eas vires facultatesq; suppeditauerit, quibus secundum naturam agere, muneribusque suis fungi comode possint (ignem enim vi sua calefacere, Solem cuncta candentibus radijs illustrare, fruges denique & reliqua, quæ terra parit, occulta quadam nature vi, ac penitus insita, pubescere intuemur) tamen diuina virtus rerum omnium functionibus ita assidet, vt nisi cum rebus ipsis vnâ ageret, & continenter illis agendi facultate in subministraret, nulla certe ratione munera sua exequi, nec efficere quidquam possent. Ad hunc ergo modum idem Dominus, qui vt nature, ita gratiæ autor est, quamuis pijs hominibus & gratiam, & cum ea cæteras virtutes donauerit, quibus eos ad omnes præclaras actiones instructissimos reddat: tamen ipse pie agentibus vi & ope sua tanto magis adest, quanto præstatio finis ille est, quod tendit gratia, quam quod peruenire nititur natura. Hæc igitur veritatis & fidei delineatione constituta, sic voluitum agere volo fratres. Cum Dominus sub æterni supplicii interminatione hominibus præceperit, vt madata sua custodiât, sciatq; solis humanis viribus legem suam impleri nullo modo posse, necessario fatendum est, aut Deum esse iniustum, qui quæ impossibilia nouerat, hominibus seruanda præceperit, aut illis cælestis gratiæ opem & virtutem (nisi per illos iterum) largiturum, qua instructi & confirmati, legem eius plenissime seruare valeant. At Deum iniustum facere, terribilissima blasphemia est, quam vel ipse aures audire perhorrescunt. Relinquitur ergo, legislate rem Deum infirmis hominibus cælestem virtutem, & gratiæ suæ auxilium larga & munifica manu præbitorum, quod plenissime prestare possint, quod natura ægra & imbecilla per se non poterat. Hoc enim sensu Vates sanctus vbi de pastore Deo gloriatus est, addidit, Nil mihi decet, Hoc est, nihil eorum quæ adbere beatq; viuendum necessaria sunt, ipso me regente, deesse vnquam poterit.

Hoc autem quod ad priorem illam improborum hominum exculationem euertendam valet, valet etiam a lalteram intingendum, quæ sola futura vitæ bona consistetur, & presentia negat. Si enim in hæc vici Deum in pastorem & custodem meum habeo (qui sollicitus ad custodiam mei vigilat, meque pascendum

dum atque tuendum suscepit) quid quæso sub tali custode mihi nocere, quid deesse poterit? Si pastor meus omnipotens, si omnium in honorum compos est, si eius neque sapientia comprehendenda, neque bonitas circumferibi, neque largitas & magnificentia terminis ullis definiti potest, quid mihi formidandum, quidve aliud mihi optandum supererit? Quid enim mihi deerit, quibus bonorum omnium fontem iuxta me, uno intra me habeo?

Verum non contentus Propheta hac brevi oratione bona omnia, que à bonorum omnium fonte manant, complexum fuisse, pergit deinde sigillatim ea ipsa enumerare. Subdit enim: *In loco pascue ubi me collocavit.* Prius quidem boni pastoris officium est, secundum & læta pabula ouibus quarere. Hoc autem cumulatissimè ouibus suis pastor notiter prouidet. Pabula verò sunt omnia diuine gratiæ opera, inter quæ diuina beneficia & admiranda vitæ Domini Saluatoris gesta atque misteria, & æternam beatitudinem gaudia præcipue numerantur. Harum enim rerum contemplatione oues Christi mira suauitate reficiuntur & delectantur.

Celestium verò gaudiorum cogitatio uirum in modum eorundem animas oblectare solet. De hoc enim pabulo per Ezechielem Dominus de ouibus suis loquens ait. *In pascuis uberrimis pascam eas, & in montibus excellis Israel erunt pascua earum. Ibi requiescent in herbis uirentibus, & in pascuis pinguis pascentur super montes Israel. Mores autem istius quid aliud*

Ezec. 34.

Psal. 120

Cant. 1.

sunt quam illi, de quibus regius Propheta dicit? *Leuaui oculos meos in montes, unde ueniet auxilium mihi. In his porò montibus celestem sponsum oues suas pascentem videre Spèsa desiderabat, cum diceret: Indica mihi quem diligit anima mea, ubi pasceas, ubi cubes in meridie. In hac enim meridiana luce oues suas Dominus plenissimè satiat: cuius felicitatis contemplatione Sponsus quoque in certis mirificè pascentur & oblectantur. Quin etiam omnia sanctarum scripturarum atque diuinorum eloquiorum uolumina quid aliud, quam spiritualia animarum pabula sunt: quibus piorum mentes in spirituali uita reficiuntur & sustentantur.*

Hiero. in

Epist.

Psal. 118.

Hinc D. Hierony. diuina quedam scripta ab amico in epistola quadam postulans, *Nostris*, ait, hoc esse animæ pabulum, si in lege Domini meditentur die ac nocte. *Cum ergo Dominus piorum hominum oculos sapientiæ suæ collirio ungit, cum implet quod Propheta petit, Reuela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua: tum uetus animarum pastor oues suas in iucundissima sanctarum scriptura*

Descriptorum contemplatione recreat & pascit.

Ex his autem aperte liquet, quanto sint piorum quam Philosophorum vberiora & fecundiora pascua. Nos quippe pabula haec omnia, quae auditis habemus. Illis vero sola naturae opera, quae in hoc mundo cernuntur, pabula erant. Hinc M. Tullius, Est, inquit, animorum ingeniorumque nostrorum naturale quasi quoddam pabulum, consideratio, contemplatioque naturae: doctusq; homini & erudito, cogitare est vivere. Hinc etiam Plinius junior, Mire (inquit) animus tenebris & solitudine alicur. Tunc enim mens nostra clausis sensuum fenestris, velut a corpore secedens, spiritualia meditatur: qua quidem meditatione magnopere reficitur & delectatur. Siquidem sapientes viri tantopere hoc solo contemplationis naturae pabulo oblectabuntur, quanto quae soli homines feliciores sunt, quibus summus ille, altor et pabuli suauitatis atque iocunditatis, lenissima subministrat.

M. Tul.

Plinius.

Esolo contemplationis naturae pabulo oblectabuntur, quanto quae soli homines feliciores sunt, quibus summus ille, altor et pabuli suauitatis atque iocunditatis, lenissima subministrat.

Post pabulum autem omnium sequitur eandem adaquatio, de qua mox idem Propheta subdit: *Super aquam refectiois edscandit me.* Qui autem aquae nomine hoc in loco intelligere comodius possumus, quam illam aquam, de qua Dominus Samaritanis dixit: *Qui biberit ex aqua, quae ego dabo ei, non sitiet in aeternum.* Haec igitur aqua est coelestis, scilicet suauitas, gaudium spiritus, & diuina consolatio: quae terrenorum desideriorum sitim sedat: dum pro illis spiritualis suauitatis gaudia & Spiritus sancti solatia subrogat. Vt enim recte id Bernardus ait, dum ad Dominum conuerſi, mundum relinquimus, non amittimus gaudia sed mutamus. Pro carnalibus namque gaudijs (quae ad corporis voluptatem pertinent, & nobis cum pecudibus communia sunt) spiritualia accipimus, quae ad animae felicitatem spectant, atque Angelorum propria sunt: ideoque tanto sunt illis nobiliora, quanto rationalis anima corpori praestat. Hoc autem quale quantumque sit, nulla mortalis lingua, sed sola humstante rei docet experientia. Hinc idem Bernardus, Consolationes (inquit) quas tuus Dominus in hac etiam vita largitur, soles spiritus reuelat: frustra consulis paginam: potius experientiam recte. Sapientiae huius nemo nouit pretium, trahitur de oculis: nisi gustaueris, non videbis. Manna est absconditum, & non est nocuum, quod ne noſcit, nisi qui accipit. Non docet hoc eruditio, sed uictus: non comprehendit scientia, sed conscientia. Haec igitur diuina consolatio est, aqua refectiois, quae pastor nosſer oves suas reficit, & ita reficit, ut satiet, atque inſatiabilem cordis hu-

Isa. 4.

Bernard.

Ftemperant, & nobis cum pecudibus communia sunt) spiritualia accipimus, quae ad animae felicitatem spectant, atque Angelorum propria sunt: ideoque tanto sunt illis nobiliora, quanto rationalis anima corpori praestat. Hoc autem quale quantumque sit, nulla mortalis lingua, sed sola humstante rei docet experientia. Hinc idem Bernardus, Consolationes (inquit) quas tuus Dominus in hac etiam vita largitur, soles spiritus reuelat: frustra consulis paginam: potius experientiam recte. Sapientiae huius nemo nouit pretium, trahitur de oculis: nisi gustaueris, non videbis. Manna est absconditum, & non est nocuum, quod ne noſcit, nisi qui accipit. Non docet hoc eruditio, sed uictus: non comprehendit scientia, sed conscientia. Haec igitur diuina consolatio est, aqua refectiois, quae pastor nosſer oves suas reficit, & ita reficit, ut satiet, atque inſatiabilem cordis hu-

Idem.

manisim fedet. Vnde p eo quod nos legimus, aquas refectio- A
nis, alij iuxta hunc sensum clarius verterunt, aquas placidas, si-
ue tranquillitas, & aquas requiei: quod videlicet animabus no-
stris requiem & tranquillitatem prebeant, propterea quod de-
sideriorum nostrorum tumultus, angores, & sitim extinguant.

August.

Hinc D. August. qui hac aqua potatus abunde fuit, hoc de eius
virtute & suauitate clarissimum testimonium prebet. Qui bi-
berit ex fluuio paradysi, cuius vna gutta maior est Oceano, re-
stat, vt in eo sitis huius mundi extinguatur. Tanta enim huius ece-
lestis aque dulcedo, suauitas, atque virtus est, vt vel vna eius
gutta purgato anime palato suscepta, omnia huius mundi bona
fastidire, & pronihilo ducere faciat. Quae cum ita sint, licet no-
bis auersus omnes mundi amatores exclamare. Quid agitis mi- B
seri? quo tenditis? quid queritis? cur vere felicitatis fonte re-
licto, turbidis & faeculentis Aegypti lacibus cordis vestri sitim
extinguere properatis, quae magis eam augere quam sedare of-
funt? Quare (ait Propheta) appenditis argentum non in pani-
bus? & laborem vestram non in saturitate? Hoc est, cur tot im-
pensis, tantoque labore & contentione perituras opes, sagittas
hones, & carnales voluptates exquisitis, quae sunt anime ve-
stra extinguere nequeunt? Quis enim vnquam amplius (quan-
libet multis & amplis perfundis honoribus) ambitioni suae fine
imposuit? Quis avarus, vt multas acquisierit diuitias, non plu-
res etiam concupiuit? Quis voluptuosus, quis Sardanapalos li-
bidibus & praeue cupiditati suae modum statuit? Ea tamen stu-
piditas & caecitas nostra est, vt fluxa & interitura bona caelesti-
bus & sempiternis anteferamus. Sic enim antiquus ille serpens C
eorum, quos obidet, animos deuentauit, vt maluit Dae-mone-m
verberantem, quam Deum sequi blandientem: gratioraq; illis
sint vulnera persequentis, quam suauis sima oscula diligetis: tan-
ta huius fraudulentissimi hostis potentia est. Sed quoniam fa-
tis de hoc beneficio dictum est, ad sequentia veniamus. Sequi-
tur enim.

Esai. 55.

✱. II.
¶ Animam meam conuertit. Haec autem verba non tam Dauidi,
quam cuiunque vero penitenti conueniunt. Vnusquisque e-
nim horum dicere vero poterit: Erat olim animus meus a Deo
sic auersus, vt neque eius leges, neque praedicta attendere, nec
eius terrores, promissa, beneficia, & supplicia curarem. Omnis
autem cura & cogitatio mea in fluxis huius mundi bonis posita
erat,

Derat, in illis amorē, in illis spes omnes opesq; meas. in illis gaudium & felicitatem meam collocaueram: illis acquirendis & augendis dies noctesque incredibili auiditate inueniebam: nec me vlla salutis, aut animę meę cara, aut diuini iudicij metus angebat. Cum igitur in his tenebris & caligine cęca versarer, vt nulla alia bona, quam hæc terrena esse putarem: a quorum me complexu non ferrum, non ignis, non vis aliqua, sed sola se parare mors poterat: immensa illa & infinita bonitas (que a se auersum & inimicum deserere meritò potuisset) auersum, ad se conuertit: mortuum, ad vitam reuocauit: vinculum plusquam ferreis catenis, soluit: in tenebris agentem, lucis suę splendore illuminauit: dixitque, Fiat lux, & facta est lux, qua tenebras meis & vidi, & horruī, & oculos ad liberatorem meum extuli, qui nullis meis precedentibus meritis, propter solam nonantis

E sui gloriam me ab hoc summo periculo liberauit. Hęc enim gratia qua Deus auersum hominem ad se conuertit (que præueniens gratia appellatur) solo Christi merito hominibus tribuitur: quando uideam hominē sceleribus alligatus, & inimicitias cū Deo gerens, nihil agere potest, quo tantum hoc donum promeretur. Quam rem Prophetæ hoc in loco signifiabant, cum propter nomen suum, hoc est, propter immensam Dei misericordiam, hoc tantum donum se percepisse confitebantur. Est autē maxime predicanda hæc misericordia, qua (vt D. Bernard. ait) Dominus præuenit non solum immeritos, sed etiam malemeritos: qua repellentibus & prouocantibus largitur spiritum bonum. Quid autem illi dulce sapiat, cui hæc misericordia tanta non sapit?

Bernard.

F Sed quid tamen prodesset auersum conuerti, & mortuum ad vitam excitari: & per viam perditionis ingredientē, ad viam salutis reuocari, si post hanc conuersionem (quod multis hoc paschali tempore contingit, qui post quadragesimalem penitentiam ad priora peccata redeunt) ego quoque ad pristinam perditionis viam relictus, deteriorē apud Deum censuram meam facerem? Tunc enim de me verē propheticum illud dici posset, Qui congregauit merces, misit eas in lacum periculum. Idcirco post primam hanc misericordiam gratię prouidentis, alteram contulit gratię comitantis, de qua prius subdit: *Fecit illi me super semitas iustitię propter nomen suum.* Quo in loco, illud prius obseruandum est, quod cum semitas iustitię, non viam dixit, arctam esse salutis viam insinuauit, & paucos item qui ambulant

Agel. x.

bulent per eam: contra vero adeo latam perditionis & iniusti- **A**
 tiae viam, vt Salmon infinitum esse stultorum numerum dixe-
 rit, qui per eam gradiuntur. Quod cum ita sit, quanta quælo
 illa misericordia est, quæ me in tam multorum mortalium nau-
 fragio, in quo tam multi uisitati & sempiternæ vitæ opes amittunt,
 ego cum paucis ab hoc tanto periculo liberatus, ad salutis
 portum, fidamque litoris stationem peruenerim? Qualis ergo
 misericordia est, inter infinitum stultorum, hoc est, perenni-
 tium numerum, cum paucis electis sempiternam consequi sa-
 lutem? Vt autem beneficij huius magnitudinem intelligatis,
 fingit: nunc animis ingentes hostium copias ciuitatem aliquam
 expugnare, & ferro ac flammis omnia vastare, nullumque af-
 flictijs ciuibus presidium nisi in ardui cuiusdam montis verti-
 ce esse: ad quem vnica tantum semita, & ea quidem rectissi-
 ma ducat: quæ tamen paucissimis ciuibus nota sit, qua miri- **B**
 rum hi quidem celeri fuga salutis suæ consulunt: ceteri vero,
 quibus semita hæc ignota est, partim per precipitia incautè cur-
 rentes, ex alto ruunt atque intereunt, partim in vadosa loca &
 cæuosa incurrentes, cæno inhi & immoti iacent: partim
 verò per denia quaque gradientes, in ipsos hostes in insidijs po-
 sitos incidunt, captique ab eis & uincti abducuntur. Hæc ima-
 gine vobis fratres humanæ vitæ conditionem velut oculis spe-
 ctandam proposui. Omnes enim qui in hac vita degimus, in si-
 mili periculo & errore versamur. Vt enim ciues alij hostes
 fugiunt, & salutis presidium quarunt: ita omnes nos natura
 impellente, sine studio atque conatu & misericordiam fugimus,
 & ad felicitatem properamus, hoc est, ad statum quendam ho-
 norum omnium complexu & aggregatione perfectum, in quo **C**
 ab omnibus curis atque miserijs, tanquam ab interuentibus
 hostibus liberi, placidam atque tranquillam vitam agamus.
 Ad hanc autem felicitatis humanæ montem qui tam per carnis
 voluptates tendunt, qui tunc se felices futuros putant, cum
 hanc animæ suæ scim varijs huius vitæ voluptatibus expleue-
 rint. Hi autem sunt, qui in cæno libidinum & carnalium volu-
 ptatum perpetuè inhi & immoti iacent. Alij verò felicitatem
 suam honoris, & imperij, & sublimioris loci dignitate me-
 titur: ad quam per mille pericula & incerta tendunt,
 multis vitam diuicimibus obicientes, quo ad optatum hono-
 ris cû non perueniant. Hi autem sunt qui per precipitia gradie-
 tes, per varia pericula ad maius periculum proficiuntur. Sunt
 alij

Dalij rursus qui inexplebili cupiditate diuitijs inhiantes, tunc se beatos fore arbitrantur, cum domos suas auro (quo lintactum perpetuo seruant) impleuerint. Hi sunt autem, qui in hostia manus incidentes, captiui in seruitutem abducuntur, quando in uis diuitiarum domini, sed serui & cupiditate sua captiui, non sibi diuitias, sed ipsi diuitijs miseram seruitutem seruiunt. Omnes igitur qui rectam uiam non tenent, neque id quod cupiunt assequuntur, & innumeris penè miseris cruciantur. Soli igitur illi, qui per semitam iustitiæ (quæ certa, plana, & rectissima est) gradiuntur, uoti compotes fiunt: ceteri infinitis penè miseris implicantur. Ipsorum enim est illa uox: Lassati sumus in uia iniquitatis & perditionis: ambulauimus uias difficiles, uiam autem Domini ignorauimus. Soli igitur p̄ijs recta uia atque inoffenso pede ad ueræ felicitates montem perueniunt. De hac enim Elias ait, Semita iusti recta est, rectus callis iusti ad ambulandum. Rectam semitam appellat, quia uidelicet sine ullo errore uirum iustam ad optatum felicitatis portum perducit. Eademque a deo plana & facilis ad gradiendum est, ut de illa diuina Sapientia illicat: Ducam te per semitas iustitias: quas cum ingressus fueris, non arctabuntur gressus tui, & currens non habebis offendiculum. Quæ cum ita esse, uel ipsorum etiam reproborum testimonio comitet, quanta quæso illa, quæ p̄ijs impenditur misericordia est, quæ illos per semitas iustitiæ Deo dirigente atque comitante deducit? ¶ Auget autem doni magnitudinem, quod gratis hoc tantum beneficium Dominus contulit: quod aperte significauit, cum subdit: Propter uomen suum, hoc est, propter immentem bonitatis & largitatis suæ abundantiam. Sed ais, Quomodo gratis donat, qui per semitas iustitiæ gradienti ex debito iustitiæ spiritum suum & gratiæ augmenta largitur? Ad hoc breuiter & argute D. Bernard. respondit, dicens, Dominum gratis facere, ne gratis donet. Hoc est, quod cum nos & ad petendum inuitat, & gratiæ suæ auxilia & dona largitur, quibus excitati bona opera molimur, tunc gratis facit, ne gratis donet: quâdo quidem p̄ijs actionibus (quæ excitante nos gratia sua operamur) gratiæ augmentum & gloriæ ex debito iustitiæ impertitur. Quo fit ut bonorum operum nostrorum præmium partim quidem gratuitum, partim etiam debitum sit.

¶ III.

¶ Sequitur deinde sextum beneficium, quod exponit uates sanctus, cum subdit: Nam & si ambulauero in medio uirgæ in medio timbe

Sapi. 5.

Esaï. 26.

Prout. 4.

Bernard.

timebo mala, quoniam tu mecum es. Quid autem vmbrae mortis nomine intelligimus? Vmbra certe corpori, cuius est vmbra, coniunctissima est, & eius quidem ima riuem, nō tamen veritatem refert. Cum verò totus hic sermo spiritualis sit, & ad animam referatur, satis constat anime mortem esse peccatum, quod illi mortem infert. Huius ergo mortis vmbra, tentatio ad peccatū prouocans, omnisq; peccandi occasio & periculum est. Quocirca omnes Demonum insidie, omnes carnis nostrae suggestiones & carnalia desideria, omnes hominum persecutiones & iniurie, quibus alij alios iniuste & iniure petunt, omnia improborum ac perditorum hominum consilia & exempla, ac omnes demum peccatorū laquei (qui tam multi sunt, vt Propheta dicat, *Pluet super peccatores laqueos*) merito vmbrae mortis nomine significantur, quæ ad mortifera nos peccata insligant. Intertot autē laqueos & pericula non iam pro modo, sed etiam pij versantur.

Hac enim de causa Sponsus in Canticis de Sponta sua loquens ait: *Sicut liliū inter spinas, sic amica mea inter filias.* Quid autem spinarum nomine intelligatur, D. Bernard. exponit his verbis: *Spina culpa est, spina poena est, spina falsus frater, spina vicinus est malus. O candens liliū! o tener & delicate flos! in cre doli & subuersores sunt tecum, vide quomodo caute ambules inter spinas. Plenus est mūdus spinis. In terra sunt, in aere sunt, in carne tua sunt. Versari in his, & minime ledi, diuinae potentia est, non virtutis tuae. Haec tenus ille. Aduersus autem huiusmodi spinarum pericula tutum sibi vir iustus refugium in Domini presentia atque tutela repositum habet, ideoque cum Propheta canit, *Si ambulauero in medio vmbrae mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es.* Hanc enim presentiam tuam mihi pollicitus es, cum per Prophetam dixisti, *Cum transieris per aquas, tecum ero, & flumina non operient te: in igne non combure- ris.* Hanc verò mirabilem tutelam ac providentiam latissimè idem Vates sanctus in Psalm. 90. describit: in quo, variis huius vite periculis & laqueis expositis, inter cetera diuinæ protectionis beneficia, sic ait, *Scuto circumlabit te veritas eius, non timebis à timore nocturno, &c.* Rectè autem Dei veritatem appellar scutum, & impenetrabile quidem scutum, quia veritas est nō quidem infirmi hominis, aut parui amici, sed omnipotentis Dei, qui omnes suas incomparabilia more profert. Quod sit, vt quoniam infirmitas cadere in omnipotentem nequit, neque obliuio in amantem, nec mendacium in ipsam veritatem, merito*

Psal. 10.

Cant. 2.

Bernard.

Psal. 43.

Dritò hoc eius scutū impenetrabile esse dicatur. Quod verò deinde ait: Non timebis a timore nocturno, a sagitta volante in die, &c. genera omnia & periculorum & hostium complexus est: siue illi corporei, siue incorporei sint: siue nos aperto in arte, siue ex insidijs adorianatur: siue sub imagine virtutis recti, siue detecta malitia suæ facie nos impugnent. Ab his igitur omnibus hoc diuinæ veritatis, hoc est, diuinæ præmissionis clypeo vallati, tuti & incolumes conseruabimur. Auget autem beneficij magnitudinem quod deinde sequitur. Cadet a latere tuo mille, & decem milia à dextris tuis, ad te autem non appropinquabit. Hoc est, videbis improbos mille incommodis agitari, cupiditatibus torqueri, odijs inflammari, liuore contabescere, auaritia & ambitione incendi, ira & furore præcipites agi, ac postremo calamitatibus varijs, ac mortibus charorum suorum frenare, & indignissime de diuina prouidentia queri. Quia omnia a pijs hominibus (quos Deus in tutelam suam recepit) reuel absunt: à quo si quid ad eorum probationem & purgationem immittatur aduersi, miti & patienti animo, Deo illis manum præfuerint, sustinent. ¶ Quisquis igitur, fratres, sic vitam suam instituit, vt inter pijs cives Christi numerari mereatur, is neq; inopia cæsi ei, nec malis inrabescere, nec telis mortiferis lauari, nec clade aliqua & vastitate consumi poterit. Cum enim eget, abundat: cum corpore languet, valet animo: cum extingui videtur, tum demum vita fruitur. Nullo igitur modo potest status hominis iusti alicuius mali incursionem dissipari. Cælum enim coincidet, terra incendio conflagrabit, omnis denique natura delebitur: at Dei veritas semper inuoluta permanebit. Sic enim apud Isaiã

E iustos alloquitur: Levate in cælum oculos vestros, & videte si b

F terra deorsum: quia cæli sicut fumus liquefcent, & terra sicut vestimentum atteretur, & habitatores eius sicut hæc interibunt. salus autem mea in sempiternum erit, & iustitia mea non deficiet. Si igitur salutem, quam Deus amicis suis affert, pernicies afferri non potest (vt ex hoc loco perspicitur) si Dei iustitia, eam fidei illius & veritate cõtinetur, sempiterna est: sequitur, vt qui tam magnificentem illum præmissum consecuti sunt, toti & incolumes in Dei tutela atque præsidio lateant. Qui enim illos tangit, tangit (vt Zachariæ verbis utar) pupillam oculi Domini. Quæ cum ita sint, an non merito Vates sanctus dicere poterit: Si ambulauero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es. ¶ Ex his quæ hæctenus dicta sunt, fratres, liquet

Esai. 57.

Zacha. 2.

pla-

planè, hoc solum diuina tatele beneficium, vt nihil esset aliud, **A**
 factis superq; esse, vt & improbi ad vitam iustitie hac tanta spe
 illecti redirent, & pij in quauis fortuna placidam & tràquillam
 vitam ducerent. Sed non dum hic miserationum Domini finis,
 Sequitur enim.

Virga tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt. Virga quidem
 ad correptionem, baculus verò ad sustentationem destinatur.
 Vtrunq; autem ouibus suis pastor noster adhibet, quos simul
 & virga castigat, si forte paululum à via declinauerint, & ba-
 culo in ipsa castigatione fulcit atque sustentat, ne calamitatis pò-
 dere facti succumbant. Ipse namque in Apocal. ait: Ego quies
 amo, arguo & castigo. Et Apostolus: Quem enim diligit Domi-
 nus corripit, & flagellat omnè filium quem recipit. Sed istamen **B**
 ubi nos vel corripuerit, vel tentari permiserit, facit cum tenta-
 tione prouentum, vt possimus sustinere: quare ad baculi casti-
 gium pertinet, cuius est imbecillum sustinere ne cadat. Hinc er-
 go baculus virgæ adiunctus, non dubium, quin magnam pps
 hominibus consolationis materia præbeat. Virga enim sine
 ope baculi non consolationem, sed perniciem affert. Sedit vir-
 gam Pharaò, sensit & Senacherib Assiriorum rex: sed quoniam
 defuit baculus virgæ, periit vterque. Sedit item virgam Dauid,
 posteaquam populum numerari præcepit, sensit & Nabuchodo-
 nosor, ubi superbia elatus fuit: sed quoniam diuina directio
 atque sustentationis baculus affuit, vterque saluum & in cela-
 mitatem ac promde consolationem adeptus est. Quæ enim
 maior solati & letitie materia pijs hominibus esse potest, **C**
 quàm cum aperte vident, se a maximis periculis & calamitati-
 bus Domini beneficio atque prouidentia liberari? Hoc enim idè

Psal. 65.

Vates sanctus aperte significauit, cum ait: Qui convertit mare
 in arida n. in flumine pertransibunt pede, ibi letabimur in q. to.
 Hoc est, cum nos Dominus presentie tue beneficio ab insarti-
 bu; periculorum fluctibus liberat, cordi vtiq; nostræ maxi-
 ma letitia exhilarat, & ora nostra in laudem & prædicationem
 nominis sui laxat. & Hanc autem salutarem virgæ & baculi
 coniunctionem aperte Dominus per eandem Vatem pollice-
 tur, cum de viro iusto loquès ait, Cum ipso sum in tribulatione,
 eripiam eum & glorificabo eum. Quam quidem Dñi promissione
 n. magis h. verbis. D. Bern. ampl. ficat & attollit dicens: Vnde
 fuit quia nol. sed Dñs est in tribulatione. Ex eo habuerunt, quia
 nos in ea sumus, hoc est, quia nos in ea nò d. nemus. Quis enim
 susti-

Psal. 90.

Bernard.

D sustineret quis p[ro]sisteret sine eo. Omne ergo gaudiū aestimemus, cum in tentatione, varias inciderimus, nō modo quia per multas tribulationes oportet nos intrare in regnū Dei, sed etiā quia iuxta est Deus his qui tribulati sunt corde. Agamus ergo gratias Patri misericordiarum, quia nobiscū est in tribulatione. Quod si ita est, quid ego aliud requirā, quā tribulationē? Bonum mihi Dñe tribulari dūmodo ipse sis mecum, quā regnare sine te, & pulari sine te, sine te gloriari, Bonum in tribulatione magis amplecti te, in camino habere te mecum, quā esse sine te, vel in exilo? Quid trepidamus? quid cūctamur? quid refugimus hūc caminum? Sequit ignis, sed Dominus nobiscū ē in tribulatione. Hactenus Bernard. Ex cuius verbis facile beneficij hui⁹ magnitudinem intellegere licet.

E Addit deinde beneficium aliud Propheeta cum subdit: *Parasti in conspectu meo mensam aduersus omnes qui tribulant me.* Quia autem huius mensę nomine nū̄ celeste communium, & Angelorum p[ro]m[er]itum, & nouissima in illam carniam, in qua pater noster sacratū̄ inuicē corpus suum in cibum, & sanguinem suum in potum omnibus suis reliquit: quo refecta & saturata, aduersus omnes hostium a diabolo secedere atrenne possent. Hic enim cibus non modo spiritualem animarum vitam alit atque sustentat, sed tutum nobis roboris atq; uirum auget, ut D. Chrysol. *Chryso.* dicat: Ut leones igne in spirantes, ab illa mēsa discēdimus, terribiles Daemonibus effecti. Quauis enim diuinū hoc sacramentū uirtutem eius referat, qui in eo continetur, qui eum sit omnipotēs, omnia præstat, & ad omnia ualeat, præcipua tamen eius uirtus, maximęque ad salutem nostram necessaria, fortitudo est, quę nobis in ea confertur. Quia enim in medio laqueorum positi sumus, & a tot hostibus undique circūdedentur, nihil nobis magis necessarium erat, quā hoc celeste robur & fortitudo, quia a tot hostibus cūcti atque incolumes conseruaremur. Sed quia huius beneficij magnitudinē nulla mortalis lingua explicare pro dignitate potest, ad alia transeamus: sic tamen, ut quod eloqui non possumus, adoremus, & ueneremur, inmortalesq; gratias tanti muneris auctori perpetuō agamus. Sequitur autem.

✱ IIII.

¶ *In pinguis in oleo caput ueum.* Caput hoc in loco Dilymus *Dilymus* magari nominis antiquus Theologus, quibus oculis caput, pro mente accipitur, uelut anime nostre caput hic est: sum p[ro]p[ri]us pars est. Olea uero pro afflatu & uictione Spiritus sancti quā de omni.

1. *Ioan. 2.* omnibus docere Ioannes ait. Vt enim oleum lucem nutrit ac fo-
 uet: ita hæc spiritualis vnctio intellectum piorum cælesti do-
 ctrina erudit atq; illuminat. Significat ergo Vates sanctus, men-
 tem suam copioso diuini Spiritus lumine irradiari, vt ita demum
 voluntas ipsa oculatissimum duce[m] nacta, in amore & æstima-
 tione rerum non aberrer. *Cy* sit autem huius diuini luminis
 necessitas, vel ex eo patet, quod totius vite Christiana summa
 in eo præcipue sita est, vt & Deum super omnia diligamus, &
 (quod est consequens) peccatum super omnia detestemur. Vt
 hoc autem fit, necesse est, vt intellectui nostro præbit ea cog-
 nitio diuinæ pulchritudinis & bonitatis, quæ nos ad illud super o-
 mnia diligendum potenter alliciat: eaq; deformitatis & fæditatis
 peccati notitia, quæ voluntatem nostram ad illud super omnia
 detestandum inducat. Id adeo verum est, vt D. Thom. cum cha-
 ritatis augmento, mentis quoque nostri lumen augeri, & intel-
 lectus donum (quod inter præcipua Spiritus sancti dona nume-
 ratur) simul etiam cum illa perfici, & crescere doceat, vt vide-
 licet æquabilis inter voluntatem nostram & intellectum relati-
 o, & vt ita dixerim, proportio intercedat, dum voluntas tantum
 diligit Deum, quantum diligendum esse lumine intellectus il-
 lustrata cognoscit.

Sed huius tamen sacre vnctionis oleum ad intellectus illu-
 strationem præcipue pertinet: quid igitur ad voluntatem? Num
 ea ieiuna & inornata relinquenda est, cum in ea præsertim ve-
 ræ sanctitatis radix & fundamentum sit? Minime gentium. Ob
 hoc enim Propheta subdit: *Calix meus inebrians, quam preclarus
 est?* Calix autem hic, qui piorum mentes inebriat, qui aliud
 quam charitatis vinum est? Vini autem est, sanguinem accende-
 re, cor lætificare, & vires atque robur corpori addere, ac postre-
 mo si nimium fuerit (quod videlicet naturæ calor concoque-
 re non possit) mentem alienare, atque inebriare, hominemq;
 sibi ipsi eripere. Quæ quidem omnia charitati plenissime con-
 ueniunt. Quid enim magis peccus hominis in amorem sui con-
 ditoris accendit? Quid maiori ac puriori gaudio animam lætifi-
 cat, cum verè diligentis proprium sit, & absentem dilectum de-
 siderare, & de eius præsentia gaudere? Quid verò maiores ani-
 mo vires & fortitu linem suggerit, quam virtus ea, de qua scri-
 ptum est. Fortis est, vt mors, dilectio: dura sicut infernus amu-
 latus? Ceterum quoniam modo charitas inebriat, hominemq;
 sibi eripiat, neque sui iuris esse sinat, sed in Deum rapiat, hoc pla-
 ne,

Cant. 8.

D nē, neque ad omnes pertinet explicare, ac multo etiam minus experiri. Quin & ipse Propheta explicare nō est ausus. Illa quippe oratio, *Quam præclarus est*, ab interprete claritatis gratia adiūcta fuisse videtur. In Hebræo namq; solum habetur, *Calix meus inebrians*: in qua quidem cōcisa oratione diuinus Vates substitit, neque progredi vltcrius potuit, partim quod nullum satis idoneum verbum inuenit, quo tantæ suauitatis vim declararet, partim quod spiritus eius tantæ rei consideratione & memoria liquefactus & interceptus, in medio orationis cursu substitit, neq; vltcrius progredi valuit. Qua loquendi figura vehementem animi affectum & commotionem tacendo magis quàm loquendo exprēssit. Quale est & illud eiusdem in 6. psalm. Anima mea tur-

E bata est valde: sed tu Domine vsquequo? Hanc autem sobriam ebrietatem non ad omnes, sed perfectes solum pertinere, illa ex lib. Cant. verba testantur: Comedite amici & bibite, & inebriamini charissimi. Bibere ergo ad amicos, inebriari verò ad charissimos spectat. Talis plane D. Bernard. erat, qui de hac sancta ebrietate sic ait: Sapē gratia perstringit sensum amantis, & eripit ipsum sibi, & rapit ad silentia gaudia, & fit homo ad pūctum suo modo, sicut & Deus est. Hoc est, sicut Deus sui ipsius contemplatione felicissimus est: ita homo suo modo eadem contemplatione reficitur, & extra se raptus, suiq; & rerum omnium oblitus, diuinæ felicitatis particeps fit. Talis itē D. August. erat, qui cum à se deficere, & in Deum transire vellet, orabat, Sileant anima mea mea omnia, sileat anima mea ipsa sibi. Hoc est, ita in diuinitatis abyssum absorbeat, vt rerum omnium que extra Deum

*Bern. ad
fra. de mō
te Dei.*

*August.
in medi.*

F sunt, & sui etiam ipsius sensum & memoriam deponat. Talis itē sanctus ille Anachorita erat, de quo Henricus Herpius. de elevatione memoriæ in Deum agens, memorat, quod cum alius monachus rem quandam ad vsum vitæ necessariam ab eo peteret, ille interiorem cellulam ingressus, vt petenti satisfaceret, in medio itinere quid ille petisset, oblitus est. Cumq; secundo & tertio hoc ipsam illi accidisset, petenti tandē permisit, vt in cellulā ingressus, quod volebat, acciperet, se id memoria retinere non posse, asserens. Hoc autem qui seculo seruiunt, incredibile iudicabunt. At isti de se ipsis veritatis huius coniecturam facere poterunt. Si enim impudicus quorundam amor adeo vehementer incendere amantis animū solet, vt homo nō tam amare, quàm insanire & furere videatur: quid mirum, si diuinus amor omnipotenti Spiritus sancti virtute in sanctorum hominum mentes

Herpius.

immissus, illos extra se rapiat, & tui quodammodo iuris esse nō
 sinat?

Additur autem his omnibus beneficijs extremū, sine quo nihil
 cetera iuuarent: quod Vates sanctus insinuauit cum ait: *Et misere-*
ricordia tua subsequetur me, omnibus diebus vite mee. Hæc autē mi-
 sericordia summum perseverantiæ donum cōtinet, quod supra
 omne meritum est: sine quo post tot huius vitæ turbines ac pro-
 cellas ad optatum salutis & felicitatis portum minime perueni-
 tur. Sicut enim euenire aliquando solet, vt naues quæ immensa
 mariū spatia tra: smiserunt, cum ad portum venerint, in ipso
 statim aditu naufragium faciant: ita nonnunquam accideret po-
 test, vt qui variæ inuentutis pericula, & vitæ turbines euaserunt,
 in extrema et æte pietatis & iustitiæ naufragium faciant: quod
 Salomoni regi, & Asa eius nepoti legimus contigisse. Quibus san-
 cte antea cta iustitia parum profuit, quæ in summo hoc perseveran-
 tiæ dono, quod prædestinatorum proprium est, destituti fuerit. B

Quid verò post clarissima hæc beneficia cōsequi necesse est?
 Nimirum quod deinde sequitur, *Vt inhabitem in domo domini in*
longitudine dierum. Domus hæc cœleste palatium est, in quo is sin-
 gulari quadam ratione habitare, & electos tuos eare, atque æ-
 ternæ felicitatis pabulo satiare dicitur. De hoc igitur extremo
 & summo beneficio, nihil est quod in præsentia dicamus. Ad quod
 tamen cetera quæ audistis beneficia ordinantur, quæ & iter in
 cœlum planum pijs & iucundum efficiunt, & eos in hæc vita mi-
 ris modis reficiunt, adiuuant, & cōsolantur. Itaque quisquis hæc
 duo incōmoda causabaris, quò minus per hoc salutis iter ingre-
 di velles, habes hic (præter summum illud prægium, quod futu-
 ro seculo referuatur) vndecim magnifica diuinæ gratiæ dona,
 quæ tuos istos inanes & fallaces metus adimant. Si igitur credis C
 has esse diuinas literas, si his, quæ hæcenus diximus, fidē habes,
 agnosce hos serpentis antiqui dolos, & ad hoc te iter salutis ac-
 cinge: quo tantorum bonorum particeps effectus in hac vita, ad
 æternæ tandem felicitatis pabula, quæ Sanctorum mentes
 plenissime satiant, hoc cœlesti pastore ducen-
 te, & viam tuam dirigente, perueni-
 re feliciter merearis.

D Dominica tertia post Pascha, concio pri-

ma: in qua utriusque gaudij, piorum. s. & improborum
collatione facta, facile ostenditur, iucun-
diorem esse bonorum, quam
malorum vitam.

THE. Mundus gaudebit, vos autem contrista-

bimini: sed tristitia vestra vertetur in gaudium.

Ioan. 16.

E Ecce sancti Euāgelij, fratres

Lcharissimi, pars quædam cōsolatorij sermonis
est, quem ad discipulos Saluator pridie eius
diei quum pateeretur, habuit: quo mororem,
quem de suo abscissu & morte intus animi
sensibus conceperant, lenire paternā pietate
curavit. Ad quod efficiendū, duplici potissimum ratione usus est:
altera quod inamorabile nequa, quā diuturnus esset futurus, alte-
ra quod maxime & nunquam amittenda latitiae materiam illis
præbiturus esset. *Ait igitur.*

Modicum & non videbitis me, & iterum modicum & videbitis me,
quā vado ad Patrem. Hæc verba (vt d. Aug. ait) obscura tunc disci-
pulis fuerūt, antequam implerentur: quæ vltimè leta sunt, & no-
bis & illis sunt aperta. Post modicum enim tempus passus & se-
pultus est, quo tempore. P'um non viderunt: post modicum ve-
rò illum à mortuis resurgentem viderunt: atque ita illorum tri-
stitia in lætitiā commutata est. ¶ His autem verbis appositissi-
sime humanæ vitæ, rerumque omnium instabilitas & incon-
stātia, variāque rerum vicissitudo designatur: in qua nihil stabile,
nihil fixū & immotū est, sed tristibus læta, & lætis tristitia ubique
permiscetur. ¶ Quod si à me queratis, cur Dominus hac tanta
rerum varietate vitam hominum resperiam esse voluerit: mul-
tæ sunt causæ: quæ tamen omnes diversis quidem rationibus ad
piorum utilitatem referuntur. Sicut etiam temporum varietas
necessaria est ad fructuositatem omnium, quæ terræ, marique gene-
rantur & aluntur (necesse est enim dierum & noctium, hyemis,

& veris, caloris & æstus vicissitudines esse, quibus terræ fruges **A**
 partim radices agant, partim adolescant, partim etiam estu tor-
 reantur, & ad maturitatem perveniant) ita plane easdem re-
 rum mutationes in spiritualibus rebus esse oportet: ut aliæ vir-
 tutes alijs atque alijs temporibus exercendi sui occasionem ac-
 cipiant. Quomodo enim fortitudo, patientia, atque constantia,
 nisi ad veris rebus promerentur, vim suam exererent? Iam ve-
 rô quæ ratione homo & vitium suarum imbecillitatem, & divi-
 næ providentiæ curam & benignitatem agnosceret, nisi illud in
 afflictis rebus, hoc in secundis intelligeret? Hac enim rerum vi-
 cissitudine vel ipse sanctissimus David ad vtriusq; rei pleniorē
 cognitionem erudiri se ostendebat, cum ait: Ego dixi in abūdan-
 tia mea, non movebor in æternū. Domine in voluntate tua præ-
 siliisti decori (sive monti meo) fortitudinem. Sic enim Hierony **B**

Psal. 29.

mus vertit. Auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus.
 Videre quæso, quàm dissimilem de se in hoc duplici rerum
 statu vir sanctus opinionem conceperit: altero enim immobilē
 se in æternum fore sperabat, altero verò se inopem, & infirmū,
 & varijs perturbationibus obnoxium agnoscebat. Hac igitur de
 causa Dns modico tempore nobis adest, & modico item conso-
 lationis suæ præsentiam subtrahit: ut quemadmodū Sol vtroq;
 tempore, cum videlicet ad nos accedit, & cum recedit, beneficus
 & salutaris est: ita verus iustitiæ Sol Christus simili ratione &
 præsentiam suam nobis largiēs, & interdum subtrahēs, salutem
 nostram operatur. Huius autem rei gratia beatus Iob, de homi-
 ne cum Deo loquens ait: Viuitas eum diluculo, & subito probas

Simil.

Iob. 7.

illum. Quem locum D. Grego. breuiter explanans ait: Ut homo **C**
 & gratiæ dona habeat, & infirmitatem suam agnoscat, viuitas eū
 diluculo, & subito probas illum. Sic Elias & ceterum aperit, & Ie-
 zabel fugit. Paulus quoque in paradyum rapitur, & carne ten-
 tatur. Hæc igitur ob causā Dns varie pios homines, ad ipsorū ta-
 men utilitatem, versat ac voluit: partim ut in omni genere vir-
 tutis exerceat: partim ut infirmitatis humanæ, ac diuinæ bonita-
 tis pleniorē cognitionem illis tribuat. Hoc est igitur quod ait:
Me iucum & non videbitis me, &c.

Sed cum hanc cælestis philosophiæ partem rudes adhuc di-
 scipuli nec propter ignorantiam assequerentur, nec propter summam
 erga Magistrum reuerentiā, quid ea oratio significaret, quærere
 audent: cælestis magister eorum desiderio satisfacere volens,
 non tam quid ea oratio significaret, quam quò tenderet, expli-
 cat

Dicit dicens: *De hoc queritis inter vos, quia dixi, Modicum & non videbitis me, &c. Amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, &c.* His igitur verbis declarare voluit breuē piorum hominum tristitiam æterno gaudio commutandam: contraque momentaneam improborum lætitiā perpetuo luctu vindicandam. Cuius rei commodissimum subiecit exemplum. *Mulier* (inquit) *cūm parit, tristitiam habet, quia venit hora eius: postquam autem peperit puerum, iam non meminisse pressuræ propter gaudium: quia natus est homo in mundum: ita & vos nunc quicquid tristitiam habetis: iterum autem videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis.* Hic iam aperte Dominus presenti piorum gaudio æternum futuræ felicitatis gaudium adiungit, quod tollere nemo potest. Huiusmodi verò gaudium hoc vel maxime à mundi gaudio distat, quòd hoc mille modis intercipitur & fugit. Nā & morbus, & casus, & aliorum inuidia, & iniuria, & mille dolorum & curarum examina illud nobis eripiunt, vt merito peccatorum eximius dixerit.

*Optima quæq; dies miseris mortalibus æui
Prima fugit: subeunt morbi, triuisq; senectus,
Et labor, & diræ rapit in clementia mortis.*

At piorum gaudium, quod æternum est, nemo ab eis tollere potest. Non mors, vbi immortalitas regnat: non morbus, qui inde exulat, vbi mors non est: non casus aut fortuna, quæ illic minime dominantur: non inuidia, vbi omnes germana charitate deuincti sunt: non disidia & bella, vbi eterna pax & concordia viget: nō hostis antiquus, qui inde cum satellitibus suis pulsus est: non mundus, qui superatus iam & subactus est: non caro, quæ spiritualis effecta, non iam rebellis & aduersa, sed obsequens & amica est. Quocirca nihil est, quod illud gaudium aliqua ratione vel inficere vel auferre possit. Ideoque merito Propheta beatas illas mentes, quæ in æterna patria hoc gaudio perfruuntur, ad laudes Domini innitat, cūm ait: *Lauda Hierusalem Dominum: lauda Deum tuum Sion. Cur laudare iubet? Quoniam* (inquit) *confortauit seras portarum tuarum, hoc est, quoniam felicitatē tuam in tuto loco posuit, firmisimisque praesidijs munuit, ne in eum locum aut hostis irrumperere, aut calus invadere, aut calamitas aliqua ciuitatis eius gaudium interciperē queat.* Ex huius verò gaudij æternitātē illud etiam sequitur, quod beate ille mentes singulis momentis totius æternitatis gaudijs quodammodo perfruuntur: sicut contra reprobis totius æternitatis per-

Psal. 143.

nis consimili ratione cruciantur. Constat enim impendentium **A**
 malorum comprehensionem vehementer animū cruciare. Quod
 vel sanguinei sudoris, qui ex corpore Domini effluxit, argumen
 to comprobare licet. Futurorum quippe dolorum suorum com
 prehensio hūc mirabilem ex toto eius corpore sudorē expressit.
 Cum igitur damnati totam æternitatē (in qua sine fine torquen
 di sunt) cogitatione quodāmodo apprehēdent : huius tam longi
 & nunquam finiendi cruciatus tormentum ipsa sua cogitatione
 ante capiunt, quæ ipsorum grauissima & acerbissima pœna est:
 quādoquidē per eam toto, vt ita dicam, æternitatis pōdere pre
 mūtur. Quo quid esse miserabilius potest? Simili verō ratione
 electi omnes dū se de sua felicitate securus animaduertunt, dum
 ab intuitu & complexu diuinæ pulchritudinis se nunquam esse
 diuellendos certissimē sciunt, dum totam æternitatem (quæ in
 finita secula complectitur) sibi ante oculos ineffabili iucundita
 te refertam proponunt, de tota ea singulis momētis plenissime **B**
 gaudent. Hoc ergo tantum bonū discipulis Saluator, atque adeo
 omnibus pietatis sectatoribus pollicetur, cum ait: *Gaudiū vestrū*
nemo tollet à vobis. Hactenus de Evangelica lectione: nūc ad pro
 posita thematis verba redeamus.

Tractatio Thematis.

An tequam rem ipsam aggrediar, pauca mihi prius, fratres, de
 concionatoris officio, quæ ad propositi argumētī tractatio
 nem pertinet, dicenda sunt. Cuius cum multe sint partes, multis
 quoque nominibus in literis sanctis appellatur: inter quæ. Lega
 ti etiam nomen recipit. Sic enim Apostolus ait: Pro Christo le
 gatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos. Obscra
 mus pro Christo, reconciliamini Deo. Sumus ergo quicumque **C**
 loci huius autoritate contingimus quāuis infideli & viles homi
 ciones, Dei ad homines Legati: cuius legationis munus est. suade
 re vos, vt rupto fœdere quod cū carne, cū mūdo, cūq; huius mū
 di principe habetis, nouū cum Deo fœdus percute re velitis. Est
 enī improborū omnium illa vox: Pepigimus fœdus cū morte, &
 cū inferno fecimus pactū. Quicūq; enī colla sua grauissimo pec
 catorum iugo subdiderūt, hi planē cum ipsa morte atq; interis
 pactū interūt. Sicut igitur olim Asa rex Iuda legationē ad regē
 2. *Cor. 5.* Syriæ milit, multis precibus & muneribus ab eo cōtendēs, vt rup
 to fœdere quod cum Baasa rege Israelis percusserat, fœdus secū
 2. *Reg. 15.* iniret: ita vos Dns per nos tanquam per legatos suos ad violanda
 mortis æternæ fœdera, & nouū cum salutis & felicitatis vestre
 auto-

D autore foedus ineundū inuitat. Hoc igitur munus nostrum, hac summa legationis & officij nostri, hoc dies noctesq; etiā cum soli sumus, animo volumus: hoc in omnibus cōcionibus quālibet varie sint, perpetuo agimus, dū noua & vetera de Scripturarum thesauris proferimus, ad eundē videlicet portum varijs itineribus tendētes, & nullū nō mouentes lapidē, quō vos ad haec noua foedera, hoc est, ad Dei amicitiam & honestatis studium (in quo salus vestra sita est) traducamus.

Sed dicet fortasse aliquis, Si nos ad salutem & felicitatem, si ad recti & honesti studium adhortaris, quid opus tot mouere lapides, tot machinas adhibere, ut quae honesta & salutaria sunt persuadeas? Cum enim voluntatis nostra sit in bonū ferri (neq; enim aliud velle potis est) cum nihil virtute melius, vtilius, & honorificentius, nihilque rationali creaturae conuenientius sit: quid opus est tot machinis, ut voluntatem eō impellas, quo ea naturali impetu fertur. Recte sane: sed quoniam intellectus ipse qui voluntatis ductor est, saepe eiusdem voluntatis vitio & impulsū labitur, dum malum bonum, & bonum malum: amarum dulce, & dulce iudicat amarum: ideo voluntas, quae caecum ducem sequitur, cum eo pariter hallucinatur: quod in hac re fieri quotidie cernimus. Mens enim nostra falsa rerum imagine delusa, vitiorum viam plānam & iucundam, virtutis vero horridam, difficilem, atque salebrosam putat: talemque voluntati proponens illam ablea retrahit, & ad inhonesta tanquam voluptuaria & iucūda aduocat. Cū autem error hic malorum omnium seminarium sit, contra illum nobis perpetuum certamen indictum est. Sicut enim cū medicus noxij alicuius humoris abundantia morbum peccare intelligit, omnia aduersus illum medicamenta comparat: ita nos cū videamus errorem hunc malorum omnium veluti Lernam esse, omnē orationis nostrae vim aduersus illum intendere oportet. Ad hoc autem efficiendū, vtramque inter se piorum & improborū vitam conferamus, hoc est, improborum gaudia & gaudiorum onera: cōtraque piorum onera, & onerū atq; laborum solatia: quo facile vtriusq; rei imagine perspecta, de tota causa sententiā ferre possimus.

✱ I.

¶ Sua igitur seculi hominibus gaudia, qualiacunq; sint, cōcedamus, nepe edere, bibere, Idciruire, luxuriari, genio indulgere, cuticulā curare, diē in noctem dormiendo, & noctem in diē ludendo conuertere, & Alexandris (quod aiunt) delicijs molli-

ter carnem fouere atque nutrire. Sit ita sanè. Nunc quale sit gaudium, quod ab huiusmodi delicijs proficitur, expendamus. Primum quidem (quod negari non potest) non perpetuum aut diuturnum: sed quemadmodum ipsa vita, breuissimum est. Quæ

Jacob. 4.

est autem vita nostra, nisi vt Iacobus Apostolus ait, vapor ad modicum parens, qui deinceps exterminatur? Videas enim aliquando densissimum fumi vaporem ex fornace procedentem, qui quò magis supera loca petit, eo magis dilatatus attenuatur, donec tandem ita euanescit, vt ne vestigium quidem illius appareat.

Iob. 20.

Quam Apostoli similitudinem quidam ex amicis Iob explanasse videtur his verbis: Hoc scio a principio ex quo positus est homo super terram, quod laus in priorum breuis sit, & gaudiũ hypocrite ad instar puncti. Si ascenderit vsque ad cælum, superbia eius, & caput eius nubes tetigerit, quasi sterquilinũ in fine perdetur, & qui eum viderant, dicent, vbi est? Velut somnium auolans non inuenietur: transiet quasi visio nocturna. Itaque quam Apostolus vitam vaporum fami, hic puncto & dormientium visis propter summam eius breuitatem comparauit. Si igitur tam celeri cursu vite nostre spatia decurrunt, quæ tam longa voluptas in tam breui vita esse potest? Si vita ipsa quam vivimus, velut punctus quidam & vapor est ad modicum parens, quantum obsecro eius gaudium nisi instar puncti erit, qui adeo exiguus est, vt in partes distrahì nequeat? Adde quod hoc ipsum gaudium in tam breui vita non eodem semper tenore decurrit, sed gaudentes passim deserit atque deludit. Quis enim semper secundo vento nauigauit? cui semper alea feliciter cecidit? cui semper idẽ aspirauit ventus? cui fortunæ rota in deterius nunquam reuoluta est? quis denique in hac ærumnosa vita tam felix, vt omnia ei ad votum fluxerit? Vix dum enim noua aliqua lætitia oborta est, cum superveniente noua tristitia intercipitur: adeo vt finis nondum exoleti gaudijs, noui maroris initium sit. Hoc est enim quod Ecclesiasticus ait: A mane vsque ad vesperam immutabitur tẽpus, & hæc omnia citata in oculis Dei. Quibus verbis significare voluit, non procul à lætitia marorem abesse: & nec vel integrum annum, aut mensẽ, aut etiam diem in continua lætitia transigendum: sed hæc omnia citatissima sibi conuersione (Deo ita rerum vices variãte) succedere, eundemq; diem sicut partem nocti, partem lucis spatio tribuimus; ita partem lætitiæ, partem curis & marori tribuendam esse. Hodie filiam tuam matrimonio collocasti: at vix dum finita lætitiæ nuptiarum, infelici aut

Ecc. 18.

D immaturo partu è medio sublata, funus eius cogere apparare. Manè domus ac familia tua pacata est atque tranquilla, vesperè autem nouo tumultu, dissidijs. & clamoribus ardet. Denique vt neque rosa sine spinis: ita nec sine doloris aculeo terrene voluptatis fructus percipitur. Simil.

Iam verò quis huius adeo breuis voluptatis vsuras & incommoda oratione percenteat? Primum enim voluptas carnis mentem atq; consilium eripit, hominemque omni penè munere rationis atque virtutis spolians, vitiolorum seruum iumetorum similem, ac penè pecudem efficit. Hinc sapienter quidam ait:

*Nulla voluptate res est perniciosior: auferit
Consilium, mentemq; premit, virtutibus obstat:
Corrumpit mores, vitiolorum maxima nutritrix.
Debilitat corpus, sensus obtundit, amaro
Fine nocens, hominis multorum causa malorum est.*

E Ad se his intimum laniantis conscientie morsum, qui continuis impure voluptatis comes est. Quauis enim improbus homo nec iudicium Dei formidet, neque aeterna malorum supplicia, quæ non cogitat, expauescat. mortem tamen singulis penè momenti ante oculos impendentem (ad quam se imparatum esse videt) non potest non horrere. Quo fit, vt quemadmodum sancti viri mortem quidem habent in desiderio, vitam autem in patientia: ita contra improbi vt vitam huius amore flagrât, ita mortem tanquam deliciarum suarum finem, & dolorum initium perhorrescant. Cuius rei commodissimum exemplum pudica & impudica vxor absente vtriusque viro nobis præbent. Simil.

F Cum enim vir siue ad bellum, siue ad Indos peregrè profectus est, pudica vxor cuius fortunæ omnes, omnisque vitæ iucunditas ex reditu viri pendet, tota in reditus huius desiderio suspensa, nullū diem feliciorē putat, quàm quo redeuntem virum in domum suam excipit. At quæ adultera est, ac malè audit, vt pote quæ pudore amisso thori fidem violauerit, quæ in pectore suo a stus sustinet, cum de viri reditu cogitat? Iam verò cum nauis virum redditura ad portum appellere nūtiatur, quibus curis, quo metu angitur? quot fugas & latebras misera in animo suo versat ac voluit? Hæc igitur imagine fratres piorum & improborum mentes inspicere vteunque licebit: illorum pacem, horum terrores: illorum spem, horum metum: illorum securitatem, horum sollicitudinem. Illi enim cum Apostolo Domini aduentum auide prætolantur, hi autem ad solum eius nomen expauescunt.

Quod

*Bern. ad
Euge.*

Quod si quis adeo stupidus sit, ut nihil hoc tam iusto & necessa- **A**
rio metu quatiatur, is certe maxime deplorandus est: quando-
quidē, ut D. Bernar. ait, longius à salute membrum abest, quod
obstupuit, & omnem vim sentiendi amisit.

Adde his quoque turbulentos caterorum affectuum motus,
qui ex immodico voluptatis desiderio consequuntur. Cum enim
irascendi vis *laxa* concupiscentiæ vindex esse dicatur, quos quæ-
so tumultus, quos irarum fluctus & procellas aduersus eos, qui
voluptatibus eius obsistunt, solet excitare? Hinc Plutarchus in-
ter morales philosophos cum primis illustres, qui varia contra
iræ morbum remedia excogitauit, hoc inter præcipua recenset:
ut videlicet ita vitam nostram instituamus, ut neque multis re-
bus, nec admodum pretiosis, aut magno cultu & arte paratis
egeamus: ita fiet, ut irarum radicibus amputatis, ipsam quoque **B**

simil.

medici ægrotis membris medicamenta adhibere soleant, cum
propter oculorum ophthalmiam brachiorum venam scindunt,
& claudicantia crura sanant emplastro posteriori capitis parti
(quod occipitium vocant) admoto: quod inde nervi omnes qui
motum cient deriuentur. ¶ Cum ergo carnales homines & vo-
luptuarij omnem hanc vitæ prudenter & recte instituendæ cu-
ram abijciant, seq; totos cupiditatibus & libidinibus suis regen-
dos permittant: quid ex hac affectuum iactatione ac turbulētia
nisi tumultus, iras, & angores consequi necesse est? Ut enim in
musices concentu nihil est auditu suauius, quam cum variae vo-
ces certo quodam numero & proportione ita temperantur, ut ad
vnum quendam numerum & ordinem redactæ armoniam effi- **C**
ciant: nihilque contra insuauius, quam cum eadem nullo adhi-
bito ordine temere iactantur: ita nihil ea mente placidius atque
iucundius, in qua affectus non pro libidine sua, sed pro rationis
moderamine præscriptis sibi muneribus funguntur: nihil verò
insuauius & turbulentius, quam cum spreto rationis imperio
atque consilio, impetu cæco & furibando incitatisimorum flu-
minum more rapiuntur. ¶ Hæc sunt, fratres, molestiæ atque o-
nera, quibus brevis illa ac futilis improborum lætitia implica-
ta est, quæ tot modis vitam eorum, non (ut illi somniant) pla-
ciam & iucundam, sed infinitis curis & mœroribus resperlam
efficiunt.

simil.

¶ Nunc

Concio prima.

* II.

D Nunciam piorum onera simul & solatia, quæ leuatis de uita
 oneribus diuina prouidentia constituit, exhibentur. Quæ
 sunt diuina præcepta, quæ nobis seruanda traduntur, ad quorū
 rum obseruationem necesse est carnem cum vitijs & concupiscentijs
 tuis crucifigere, affectus sub rationis imperio continere, lingue
 perulantiam, & oculorum ex terorumq; sensuum licentiã et pri-
 mure, omnibusq; se hominibus quantlibet infensis & improbis,
 placidum, amabilem, atque benignum præbere. Hæc igitur atq;
 his similia piorū onera sunt: quæ quâuis graua multis & impor-
 tabilia videantur, Christus tamen ea iugū suauē & onus leuē esse
 cōfirmat. Sed dices: Si iugū, quomodo suauē? si onus, quomodo
 leuē? Huic quæstioni D. August. hæc ipsa Domini uerba expla-
 nans plenissimè satisfacit. Ad quod efficiendum Apostolum in-
 ducit hæc uerba proferentem: Momentanum & leuē tribula-
 tionis nostræ supra modum in sublimitate æternæ gloriæ pon-
 dus operatur in nobis. Ecce, inquit Augustinus, quàm suauē iu-
 gum portabat, & quàm leuē sarcinam, qui leuē tribulatio-
 nem diceret, intuens interioribus & fidelibus oculis, quanto re-
 rum temporalium precio emendatissima uita, ab æternis im-
 piorum cruciatibus libera. Secarij enim & uij se homines patiuntur,
 ut dolore nō æterni, sed aliquanto diuturniores acriorū dolorū
 pretio redimantur, idq; in morbida, incerta, & breuissima uita.
 Immanissimis bellis miles atteritur, pluribus annis in labori-
 bus inquietus, quàm in otio quieturus. Quibus tempestatibus
 & procellis! quam horribili & tremenda sauitia cœli & maris
 quatiantur mercatores, ut diuitias perituras acquirant, maio-
 ribus quàm quibus acquisitæ sunt, periculis & tēpestatibus ple-
 nas! Sed in his omnibus, qui hæc non amant, eadem graua pati-
 untur. Qui uerò amant, eadem quidem, sed non graua pati-
 videntur. Omnia enim leua & immania, prorsus facilia & pro-
 pe nulla efficit amor. Quanto ergo certius ac facilius ad ueram
 beatitudinem charitas faciet, quod ad miseriam quantum po-
 tuit cupiditas fecit? Quàm facile toleratur qualibet aduer-
 sitas temporalis, ut æterna pœna uitetur, æterna requies
 comparetur? Non immerito ergo ille uas electionis cum in-
 genti lætitia, Non sunt (ait) condignæ passiones huius tem-
 poris ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. Ecce igitur
 unde iugum illud suauē est, & sarcina leuis. Etsi argu-
 ista esse uideatur paucis eligentibus, facilis tamen est omnibus
 dili-

Mat. II.

August.
2. Cor. 4.

Similia.

diligentibus. Hactenus August. Hoc est igitur primum piorum **A**
 laborum solatium, quod ipsos non tolerat: les modo, sed sua-
 nes etiam & iucundos illius æterni & magnificentissimi præmij
 spe efficit.

August. Nec minus charitas quam spes animum ad diuinæ legis one-
 ra portanda roborat. Quod idem Augustinus in suprapositis

Hieron. verbis insinuauit cum ait: Omnia seua & immania prorsus fa-
 cilia & prope nulla facit amor. D. quoq; Hieronymus: Nil (in-
 quit) amantibus durum, nullus difficilis labor in amore est. A-
 memus ergo nos Christum, & facile videbitur omnia difficile.

Dissimil. Quæ sit autem huius amoris vis, facile declarat vehemens ille
 parentum erga filios à natura ingeneratus amor. Quid enim nõ
 facit? quid non sustinet in paruuli educatione sedula & officio-
 sa mater? dum illum lactat, dum blanditur, dum lauat, dum vestit, **B**

Simil.

dum à lachrymis compescit, & ad soporem, aut lulum, hila-
 ritateinque inuitat? Quoties vero totas noctes in somnes libe-
 ter ducit, vt que nuis pueri dolorem leniat, & vagientem mul-
 ceat & lactet? Denique si filium materno sanguine ali oporte-
 ret, non dubito materna viscera pro lacte sanguinem prabitu-
 ra: quando ipse quoque aues quiddam simile facere perhiben-
 tur. Quamobrem licet diuina providentia quæ patres voluit di-
 ligentissimam educandorum filiorum curam gerere, vehemen-
 tissimum eorum animis erga filios amorem ingenerauit: quo
 vno nature beneficio omnia quæ ad ipsorum commoda institu-
 tionemque pertinent, collata illis esse videntur: ita eadem pro-
 uidentia (quæ eundem ferè tenorem in operibus gratiæ retinet
 atque naturæ) similem dilectionis vim piorum mentibus infun-
 dit: qua eos ad omnes pietatis & iustitiæ labores mirabiliter in-
 cendit. De ea namque Apostolus ait: Charitas patiens est, be-
 nigna est, charitas non æmulatur, non agit perperam, non iu-
 flatur, non est ambitiosa, non querit quæ sua sunt, non irritatur,
 non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet au-
 tem veritati: omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia
 sustinet. Itaque, vt D. Gregor. ait, cum vna eademque sit chari-
 tas, si mentem plenè ceperit, ad innumera opera multiformiter
 accendit. Cum enim charitatis sit, proximum tanquam seipsum
 diligere, omnia quæ sibi homo impendi vult, alijs exhibet: quo
 officio ad omnia se virtutum opera paratum exhibeat necesse
 est. Si igitur tam multa ac varia virtutum officia vna charitas
 subministrat, si tantum ad labores omnes perferendos animum
 addit,

1. Cor. 13.

C

D ad lit, si virtutum omnium stimulus & calcar, vitiorum vero mors & interitus est: hanc vero Deus infundit in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis: quis quietus labor, quod onus, que tanta esse in virtute contentio poterit, que non hoc cœlesti presidio debilitata frangatur? Quia vero perditii homines, qua sit dilectionis huius vis, ne per somnium quidem attigerunt, nihil mirum si difficilem Dei legem reputent, cuius adiumenta & solatia non agnoscent.

Rom. 8.

Adde his etiam miras divini Spiritus delicias, que charitatem consequuntur. Summa enim illa Dei bonitas & sapientia, que vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, animadvertens eos voluptatum amore illectos, delicta virtute, que asperitatem quandam in fronte promittit, ad vitia desicere, hoc eodem suavitatis blandimento illos amabili ad se voce invitat his verbis: Transite ad me omnes qui concupiscitis me, & a generationibus meis, hoc est, a fratribus & numeribus meis adimplemini. Spiritus enim meus super mel dulcis, & hereditas mea super mel & cauvam. Mellis autem & cavi nomine que saporum omnium dulcedinem vincunt, omnia mundi oblectamenta significavit, quæ longo intervallo a spiritualibus delicijs superantur. Quo enim Spiritus ille cœlestis, qui harum deliciarum autor est, rebus omnibus sublimior, eo etiam suavior atque iucundior est. Cui ergo hæc tam amabilis Domini promissio & invitatio non sufficiat, ut reclamante etiam perditorum hominum sententia, suavissimum esse Christi Domini

Eccl. 24

Fingum non credat? Vt si enim magis fides habenda est? mundo deliranti in Divine veritati nos a mundi errore & infania vincantur? Si quis igitur voluptatem non quidem turpem & in rem, sed veram, solitam, & honestam sitienter appetit, toto quidem celo errat, si eam aut in carnis delicijs, aut in mundo quarit cum ea selem sibi in puris mentibus delegerit, quemadmodum Propheta ait: Lux orta est iusto, & rectis corde letitii. Quam quidem letitiam adeo copiose viro iusto Dominus impartitur, ut exultationem & iucunditatem super eum thesaurizare dicatur. Quo verbo continuam iustorum letitiam non obscure insinuat. Sicut enim qui thesaurizat, aurum argento, & nummos nummis addere non cessat: ita super iustos Dominus iucunditatem & exultationem thesaurizat: ut qui semper gaudii gaudijs, letentur lucis, & delicijs addere vix unquam intermitat. Quocirca quis iusti mentem voluptatis hortum, sine paralytum per illi qui

qui mundi initio plantatus a Deo est adumbratum) appellauerit, nihil prorsus à vero aberrabit. Quis est enim alius voluptatis hortus, quam multi animus diuinis virtutibus Dei ipsius manu confectus, & sempiternis fructibus onustus? Ab huius enim finibus summus ille cultor omnes cupiditatis furibundos impetus, quasi bestias immanes arcet, ne uauitatem plantis inferant: sicut per Ezechielem ipse ait: *Et auferam malas bestias de terra: & qui habitant in deserto, securi dormient in saltu. Hunc ite diuina lege sepit, & sanctissimis institutis quasi quodam muro circumdat: hunc Angelorum prasidio circūuallat: ad huius fecunditatem perpetua spiritus sui munera tanquam perennes aquas indocit: hunc conferit arboribus in ord. nem summum dispositis: hunc uestit frondibus: hunc exornat floribus: hunc auget fructibus: hunc diligentissima cultura amœnum, & speciosum, & fructuosum reddit. Quæ quidem omnia satis constat non ad aliquam corporis speciem aut externa bona, sed ad solam anime pulchritudinem, & internas eius opes esse referenda: cum omnis Sponse pulchritudo & gloria, sicut idem Sponsus ait, nõ foris splendeat, sed intus in animo lateat. ¶ Ex his ergo quæ hætenus dicta sunt, satis constat, quantum inter spirituale bonorum, & carnale mundi gaudium discriminis sit. Hoc enim terrenum est, illud cœleste: hoc pecudum, illud Angelorum: hoc mentem eripit, illud mentem diuini splendoris radijs illustrat: hoc cum maximè videtur specie suauitatis blandiri, protinus euanescit: illud nunquam animi sensibus illudit: hoc semper est fastidio finitimum, illud ita explet animum, ut nunquam iniucunditatem vilam efficiat: hoc postremò cum momento temporis effluat, nihil aliud quàm impressum & inustum dedecus, & grauissimam pœnitendi causam, & doloris insignem materiam relinquit: illud verò stabili iucunditate ita sensus nostros afficit, ut animum omnibus simul gloriæ ornamentis illustret. Quæ cum ita sint, fratres, quid superest, nisi ut qui diuinis oraculis fidem adhibemus, communis erroris caligine disclusa, & luce diuinæ veritatis instructi, terrenis omnibus delicijs abdicatis, ad has cœlestes aspiremus, & hanc melioris vitæ conditionem arripiamus?*

✠. III.

¶ Sed contra ea, quæ hætenus dicta sunt, obijciat aliquis forsitan: qui fieri possit, ut qui hæc omnia certissima & indubitata fide tenent, aliam viuendi rationem sequantur, cum hic

non

D non modò honestatem & vtilitatem omnem, sed summam etiam iucunditatem (qua homines precipue capiuntur) copiosissimè deprehendant? Huius rei cum inuolte sint caule, duas tamen hoc in loco precipuas assignare licet. **¶** Prior quidem est Diaboli fallacia, qui cum mendax sit, & mendacii pater, virtutem horridam & asperam, vitia verò blandi & suavia mentitor. Sicut enim à Deo Patre omnis paterna pietas in cælo & in terra emanatur: ita contra mendacium omne ab hoc mendaciorum omnium architecto & parente derivatur. Hac autem mentiendi arte generis nostri principes aggressus est, cum illis veritez arboris etiam diuinitatis similitudinem esse pollicitus. Idemque mulieri arboris illius fructum, quem nunquam degustauerat, suauissimum esse mentitus est. *Vilit* (inquit) inuolte ligni, quod esset pulchrum visu, aspectuque delectabile, & ad vescendum suauè. Rectè quidem scire poteras mulier: lignum hoc aspectu esse delectabile (hæc enim tibi oculi denuntiauerunt) qui autem scire hoc aspectu potuisti, esse etiam ad vescendum suauè, quod nunquam degustasti: nisi quoniam cui tibi diuinitatis gloriam falso pollicitus est, quod nunquam gustaras, ad vescendum suauè esse persuasit? Sed que non apud homines mendacia finget, qui ipsum Dominum mendacijs illaqueare aggressus est, cum illi omnia regna mundi promisit: Idemque modò vitiorum viam, iucundam & planam, honestatis autem & virtutis asperam & difficilem esse fingit, quò nos à salutis & immortalitatis via ad turpitudinis & mortis a terne precipitium traducat. Hac igitur prima huius erroris causa. **¶** Altera est, que ab eodem etiam autore proficiscitur: cum non modò mentiendo, verum etiam necessaria reticendo atque tegendo, iudicium de rebus inuertit. In virtutibus namque ea solum que prima fronte asperitatem quandam præferunt, ante oculos ponit: nempe carnis macerationem, affectuum cohibitionem, voluptatum odium, & alia his similia: cælestium verò donorum, & paraleti Spiritus delicias atque secretum regit, & abscondit. In vitijs verò contra, ea tantummodo que cupiditatibus & sensibus nostris aliqua voluptatis specie blandiri videntur, improborum oculis subiicit: amarissimos autem huiusmodi voluptatum fructus, & mæiores qui ex eis consequuntur, abscondit. Quod quidem fraudulenti oratores in causis efficere solent: qui ea solum que profutura putant, non

Gene. 3.

modo

Num. 24

modo referunt, sed etiam amplificant, & quasi oculis spectanda
 proponunt, & in eis diu commorantur: quæ verò nocitura sunt,
 quantum verisima sint, ne attingunt quidem. Extat in lib. Num.
 pulcherrimum huius rei exēplum. Cum enim Balac Moabita-
 rum rex ariolum Balam ē Mesopotamia, vt Israëlítico populo
 malediceret, euocasset: ille in montis verticem conscendens, &
 fufum in vallibus Israël cernens, adeò nihil illi mali impre-
 catus est, vt benedictionibus quoq; illum profequeretur, dicēs,
 Quam pulchra tabernacula tua Iacob, & tētoria tua Israel, &c.
 Quam rem cum moleste admodum rex Moabitarum tulisset
 (quòd qui ad malè precandum hostibus suis vocatus esset, illis
 è cōtrario benè precaretur) ad aliū locum eū euocauit, vnde nō
 vniuersum populum, sed partem solum eius videret, partem nō
 videret. Hac enim ratione experiri volebat, an fortè mutata sen-
 tentia populo malè precaretur, cui antea fausta & leta omnia
 postulauerat. Quid agis insane rex? Quid ad rem si totum ario-
 lus populum videat, an non videat, cum idem ipse qui antea po-
 pulus perseueret? Fortasse demens iste rex arbitratus est, ario-
 lum numerosæ multitudinis spectaculo delectatum, ea verba
 protulisse. Quare in alium eum perduxit locum, vnde partem
 populi nō totum populum cernēs, aliud fortasse de illo iudiciū
 elset habiturus. Quo igitur exemplo Diaboli fraus atque fallen-
 di ratio apertius demonstrari potuit? Hæc enim astutissimi illius
 serpētis ars est: vt quòd nostrum de rebus iudicium pro causæ suæ
 ratione inuertat, nunquam totam rei faciem spectandam pro-
 ponat, vt de tota ea pronunciare possimus: sed eam partem, quæ
 fallere nos potest, oculis obijcit, & suis veluti coloribus depin-
 git, ac modis omnibus amplificat: eam verò quæ nos ab errore
 liberare, quæ veritatem ostendere, quæ rectum de ea iudicium
 præbere possit, omni ratione tegere nititur. Sic fit, vt mala pro
 bonis, & pro bonis mala: amara pro dulcibus, & dulcia pro ama-
 ris amplectamur. Hanc eādem vel serpentis antiqui fallaciam,
 vel deprauatæ mētis cecitatem in querimonia filiorum Israel
 contra Dominum (quòd eos solo manna, non etiam carnibus,
 cæterisque terra fructibus in deserto aleret) aperte cernere li-
 cet. Sic enim queri cœperunt: Quis dabit nobis ad vescendum
 carnes? Recordamur piscium, quos comedebamus in Ægypto
 gratis: in mentem nobis veniunt cucumeres, & pepones, porriq;
 & cæpe, & allia. Anima nostra arida est, nihil aliud respiciunt
 oculi nostri nisi manna. O stupidi & amentes homines! Hoc solu-
 luna

Dum ex antea facta vitæ tēpore vobis in mentem venit, quod carnes, cucumeres, & pepones in Ægypto edebatis? Hoc solum animo voluistis? & hoc vos Ægypti desiderium tenet nec tamen in mentem venit Ægyptiorum odium, qui ad amaritudinem perducebant animas vestras operibus duris loti & lateis, & dispersio vestra per totum Ægyptum ad colligendas paleas, & cōsuetus laterum numerus quotidie præbendus, & indigna præfectorum vestrorum verbera, & crudele Pharaonis imperium, & domus seruitutis, & fornax ferrea in qua detinebamini, & quod omnem superat immanitatem, masculorum filiorum interitus, quos à complexu & vberibus maternis amissis miserabili & inaudita necessitate in flumē proijcere cogebamini? Horum nihil vobis succurrit, à quibus liberari summam felicitatem decere deberetis etiam si tota vita in trirēibus & vinculis degenda esset. Hisq; omnibus ab animo penitus oblitteratis, sola illa breuis & vilis illecebra gullæ vobis in mentem venit. O stolidissimum atq; perversum de rebus iudicium! in quo cæcus homo leuiuscule voluptatis dulcedine captus, ingētia & innumera mala, quæ illam comitantur, non animadvertit: atq; ita pro rebus nihil innumera penè mala atq; incommoda deuorare compellitur. Hoc autem exemplum, fratres, ad viuum nobis improborum hominum cecitatem representat: qui in carnali vita exiguam voluptatis illecebram solum attendunt, ingētia verò mala quæ illā sequuntur, non considerant. Quo tandem fit, vt rem vilissimam atq; breuissimam carissimo pretio emant. Hac igitur hostis noster arte quicquid in virtutibus difficile aut inuicundum est, mentis oculis attingit, diuini verò Spiritus auxilia & solatia tegit: contraq; in vitijs suadendis quicquid laudum & suauis est, ob oculos ponit, dolorum verò aculeos & curarum atq; laborum molestias quæ inde consequuntur, prorsus abscondit: vt hac ratione imperitos homines in laqueum. Itaq; aurea calicis Babylonie faciem & splendorem ostendit, amarissimam autē venenū, quod in eo latet, ab aspectu sul mouet. Simili quoq; ratione labia meretricis velut fauum stillantem oculis imprudentium obijcit: nouissima autem eius (quæ surta para velut absinthium, & acuta quasi gladius biceps) ab aspectu sul trahit. Ob hoc enim non solum scorpionis faciem blandimur. Quædam etiam aculeo armatam diligēter obseruare monemur. Quæ omni tēpore pertinent, vt in sententijs de rebus ferendis, non partē rerum, sed totam à capite ad calcem vsq; circumspeciamus. An

non hoc facit quisquis siue equum, seu quoduis aliud iumentum **A**
 emparus est: an nō totum animal, & omnes eius partes ad vn-
 gues vsq; explorare solet? Quis verò in emenda domo sola fron-
 te aut atrio inspecto cōstitus est, nisi omnes eius angulos ad ex-
 tremū vsq; peneret oculis? Quam multa. n. sunt, quæ aliud in re-
 cello, aliud in frōte promittunt? quàm multa geminas habet faci-
 cies, quæ foris alba, intus verò nigra sunt? Quo circa, quisquis in
 hac virtutū & viciōrū causa (quæ causarū omnium maxima est)
 rectam ferre sententiam vult (omnes autem velle debent) non
 partem aliquam, sed totam vtriusq; rei naturam cum appēdici-
 bus suis contempletur, ne Diaboli dolis & imposturis capiatur.

Vt igitur ad id quod initio proposuimus, recurrat oratio, hæ
 sunt causæ, quibus delati homines in perniciosissimum hunc er-
 rorē à Demone conijciuntur, vt asperam atq; horridam virtutū **B**
 viam esse arbitrentur. Non abnuo quidem suis quoq; laboribus
 hanc vitam esse implicitam (quid enim in hac arānosa vita la-
 boribus vacuum? quæ tota vel tentatio vel malitia esse dicitur.)
 verū illud asseueratē affirmare possum, improborum homi-
 num vitā multo esse difficiliōrē, asperiorēq;: quod non e bicu-
 rē rationes, quas superius attulimus, probant atq; declarat. For-
 rō autem quicquid in piōrū vita difficile atq; laboriosum est, id
 superna diuini Spiritus gratia, charitatis amor, atq; diuina se la-
 tia (vt ante diximus) & futuræ mercedis spes miro modo miti-
 gant atq; molliūt. Hæc igitur veritate patefacta fratres, vias im-
 piorum difficiles deseramus, & viam mandatorum Dei alacri-
 ter curramus, quæ præter diuinæ gratiæ adiumenta, quæ nobis
 tribuit in hac vita, immortalem gloriam & sempiternam felici-
 tatem in altera pollicetur. **C**

Dominica tertia post Pascha, concio se-

cunda: in qua de duplici gaudio, dupliciq; sorte piorum & im-
 proborum agitur. In cuius explicatione, Evangelica le-
 ctio, quæ Dinitis & Lazari narrationem con-
 tinet, explanatur.

THE. Plorabitis & flebitis vos, mundus autem

gaudebit: vos autem contristabimini: sed tristitia vestra
 vertetur in gaudium, Ioa. 16.

Cum

D

Vm philosophia tria bono-
rum genera statuat, honestum videlicet, vi-
le, ac iucundum, quamuis postremum hec
inferioris ordinis sit, adeo tamen sicut ter ab
hominibus desideratur, vt nō defuerint phi-
losophi, qui voluptate summū hominis bo-
num desinierint. Cuius sententia autor primus fuit Epicurus:

E

quem multi postea secuti, tantā hanc sententiam fecerunt, vt e-
ius imaginem non modō in tabulis, sed etiam in poculis & an-
nulis impressam gestarent, asserueruntque suam vidisse verum,
maximisque erroribus animos hominū liberasse. Denique Lucre-
tius huius phioti hinc sectator, et eum Scipio mandō exortum

uisse in Epicuro ait: adeo eius impii sententia delectatus fuit.
Quam tamen ceteri deinde philosophi tantuam vitiorum er-
rorumque omnium semi-annam acerrime cōfessantur. Maho-
metes, autē n̄ primogenitus Sathanae, & post eum Lutherus eam

velut in inferis excitauit, dum peius ita & detestanda eorum
dogmata eam in vicibus & honestatū laborem pellunt, & vo-
luntati carnisq; libertati frāna laxant. Nos tamen cum omnes
hos errorum magistros, qui in cathedra pestilentia sederunt, ita
d. testemur, vt vel eorum nomina horreamus. pleriq; tamē ver-
bo tenus d. scriptam & nomina detestantes, rebus ipsis & prauis

moribus eos in vite suae magistros elegisse videntur. Quicumque
enim voluptatem ubiq; captant, qui ingenio suo indulgere omni

F

tatione curant, qui delicatas carnis vbiq; sectantur, qui vix vllā
diei particulam sine alicui voluptatis ill. cebera transire sinunt,
qui (vt Apollonius ait) cum is Christi, hoc est laborum omnium
inimici, ventrem suum sibi Deū statuerunt ad cuius obsequiū
& ipsi & tota eorum familia intenta est, est utiq; cum vis ingens
patrimonia destruant: an non hi verbis tantū Epicuri, Lu-
therum, & Mahometē insediunt, moribus tamen & vite inli-
tatione sequuntur? Quia igitur tanta auiditate mortales delecta
& leti amplectuntur, caelestis Magister hoc carceri mederi,
& a carnali & mundana ad spirit. alem, & veram iocundita-
tem eos traducere cupiens, de veni salū gaudij ratione in li-
bra huius Euangelij lectione dissentit. An igitur.

Philip. 3.

*Mobilis & iam non vellebis me, & iterum mobilis & vellebis me.
quia vado ad Patre. Absente igitur ad corpus Dno, succedit in terra
& la-*

& lætitia subtrahitur: eodem verò redeunte, mœror abit, & lætitia redit. Quia verò hoc per passionem & resurrectionem eius erat implendum (in qua Christus Dominus præsentiam suam discipulis triduo subtraxit, eandemque protinus reddidit, cuius tamen ipsi resurrectionem minimè sperabât) ideo quid sibi Dominus hac ratione significare voluisset ignorantes, cœperunt inter se de hac eius sententia dubitare. Quia verò Dominus de passione & resurrectione sua loquebatur, quorum alterum tristitia, alterum lætitia discipulorum animos afficere debebat, ex hac eorum dubitatione de vero & falso mundi gaudio disputandi occasionem sumens, ita exorsus est.

De hoc queritis inter vos, quia dixi modicum, &c. Amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit. Vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudiū. Itaq; piorum gaudium à tristitia incipiens, in lætitiā nunquam finitā terminatur. Contrā verò, mundi gaudiū à lætitiā initium sumens (quia huius solum vitę terminis cōtinetur) in sempiternā miseriam desinit: quemadmodum idem alibi ait: *Væ vobis, qui nunc ridetis, quia flebitis.* Et iterum: *Væ vobis diuitibus, quia habetis hinc cōsolationem vestram.* In lib. quoq; Job de vano improborum gaudio sic scriptum est: *Tenent tympanum & cytharam, & gaudent ad vocem psalterij. Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.* Contrā verò piorum gaudiū parientis fœminæ gaudio simile esse Dominus ait. Subdit enim: *Mulier cum parit, tristitiam habet, quia venit hora eius. Postquam autem peperit puerum, iam non meminit pressurę propter gaudium: quia natus est homo in mundum.* Ita & vos nunc quidem tristitiam habetis: iterum autem videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis. Ex his ergo facile liquet, quantum inter piorum & improborum gaudium discriminis sit: ac proinde qualis sit vtriusq; vitę fors & conditio. Piorum enim momentanea tristitia æterno gaudio, improborum autē breuissima lætitia sempiterno luctu commutanda est. Huius rei velut imaginem quandam singulis annis natura in arboribus & herbis spectandam proponit. Hyemis namq; tempore frugiferę arbores floribus & frondibus, atq; omni decore & ornatu spoliantur, quę tamen latentem intus vitam retinent, quę suo tempore detegenda est: contra verò fœnum & viles herbula: hoc ipso tempore virore atque nitore suo ornantur & vestiuntur: quę tamen æstate redeunte exarescunt, & omnem cum vita virorem atque ornatum deponunt.

Luc. 6.

Iob. 21.

Simil.

D nunt. At proceræ arbores quæ inter mortuæ videbantur, turpe vel maxime reuiuiscunt, & floribus atque frondibus, suauissimisq; fructibus onuite vigent. Quis igitur non hic videat, appositissima natura in similitudine dissimilem priorum & impiecam sortem adumbrasse? Ad pios enim Apostolus ait: Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Si enim sanctorum hominum vitas legeris, & externam illorum faciem contempleris viles tibi & abiecti apparebunt: quorum tamē ornatus, & vita, & vera ac solida gloria in occulto latet, ab oculis mortalium abscondita. Aderit tamen verum tempus, quando qui nudi & mortui putabantur, fulgebunt sicut Sol in regno Patris eorum. Vtrumq; autem p̄i hominis statum breuiter illa beati Iob verba indicant: Lampas cōtempta apud cogitationes diuitum, preparata ad tempus statutum. Fulgor quippe iustitiae à superbis hominibus in hac vita despicitur (ubi dicitur iusti simplicitas) qui tamen suo tēpore is qui ab hominibus cōtēptus fuit, sempiternā à Deo laudem & gloriā consequetur. Quo tempore superbi iustorum contemptores, hanc tantā rerum cōmutacionem cernētes, illa ex lib. sapientiæ verba mirabundi iactabunt: Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum & in similitudinē inproperij. Nos in ensati vitā illorum a sumabamus infantiā, & sine illorū sine honore: ecce quomodo cōputati sunt inter filios Dei, & inter sanctos fors illorū est. Contemplant nubi nunc (vt multos alios sanctorum prætereant) beatum Alexiū, qui in paternæ domus angulo delitescēs, & emendicato pane victitīs, graues & viles seruatorum triuias decem & septem annis patietē & perseveranter tulit. At quo die fato sanctus est, celesti voce proditur & miraculis illustratur: nec unq; eius corpus Arcadius & Honorius imperatores, & summus Pontifex hinc cunctus primus ad tomulum suis humeris deportauit. Quod si hoc honore homines sancti viri carnis affecerunt, qua quæto celebritate, quibus Iudibus sanctis imam eius annam Angelū choros in cœlum deduxisse credendum est? Quid igitur in præfenti vita abiectiss? quid vero in morte gloriosus? An non erat splendor ille in vitæ huius absconditus, qui verno mortis tempore patefactus est? Subiciamus & aliud huius rei exemplum, quod D. Greg. refert, cuius ipse cum adhuc viueret, testis extitit, quo minus de fide rei gesta soli in fide. Narrat enim tres religiosissimas admodum feminas Romæ in paruo quodam domicilio habitasse, pauperes quidem opibus, virtutibus autē diuites.

Colof. 3.

Matth. 13

Iob. 12.

Sep. 8.

Gregorius basil.

uites. Harum magistra vocabatur Redempta, altera verò disci- **A**
 pularum Romula. Tertiæ verò nomen se ignorare fatetur, quã-
 tus eam de facie nosset. Romula igitur, ea, quam Græco vocabu-
 lo paralytim medici vocant, molestita corporali percussa est, mul-
 tisq; annis in lectulo decubans, pene omnium iacebat membro-
 rum officio destituta: nec tamen hæc eius mentem ad impatien-
 tiam flagella perduxerant. Nam ipsa ei detrimenta membrorum
 facta fuerant incrementa virtutum: quia tanto sollicitius ad v-
 sum orationis excreuerat, quanto & aliud quodlibet agere ne-
 quaquam valebat. Nocte igitur quadam eandem Redemptam
 quam præfatus sum, quæ utrasque discipulas suas filiarum loco
 nutrierat, vocant dicens: Mater veni, mater veni. Quæ mox cū
 alia eius condiscipula surrexit. Cumq; in lectulo medio lectulo iac- **B**
 entis assiderent, subito cœlitus lux emissa omne illius cellulæ
 spatiū cōpleuit: & splendor tantæ claritatis emicuit, ut corda assi-
 stentiū inestimabili pauore perfringeret, atq; (ut postea ipse
 referebant) totū earū corpus obrigeleret. Cœpit namq; quasi
 cuiusdam magnæ multitudinis ingredientis sonitus audiri, ostiū
 cellulæ cōcuti, ac si ingredientium turba premeretur. Quam lucē
 protinus miri odoris est fragrantia subsecuta: ita, ut earū animū,
 quæ lux emissa terruerat, odoris suavitas fonderet: ac deinde lux
 quæ fuerat emissa, subtracta est. Sed is qui subsecutus est odor
 remansit: sicq; dies secundus & tertius transijt, ut aspersa fragrantia
 odoris remaneret. Nocte igitur quarta eadem magistrā tuam
 vocauit, qua veniente, viaticum petijt, & accepit. Nec dum ve-
 rō eadem Redempta vel alia eius discipula à lectulo iacentis dis-
 cesserat, & ecce subito in platea ante cellulæ eiusdem ostiū duo **C**
 chori psallentium cōstitērūt, dicebantq; se sexus ex psalmodiæ
 cātibus discreuisse. Viri enim incipiebāt, & femine respōdebāt.
 Cumq; ante fores cellulæ exhiberētur cœlestes exequiæ, sancta
 illa anima carne soluta est. Qua ad cœlū ducta, quātō chori psal-
 lentium alius ascēdebant, tantō cœpit psalmodia lenius audiri,
 quousq; eius sonitus & odoris suavitas elongata finiretur. Hæte-
 nus D. Greg. qui deinde ad diuites huius sæculi conuersus sic ait:
 O vos qui in hoc mūdo diuites vos esse creditis, aut estis, confer-
 te si potestis falsas vestras diuitias veris diuitijs Romulæ. Vos
 in huius mundi via omnia amissuri possideis: illa nil quæsiuit
 in itinere, & omnia inuenit in peruentione. Vos lætam vitam
 ducitis, tristem mortem timetis: illa tristem vitā pertulit, & ad
 lætam mortem peruenit. Vos ad tempus quæritis obsequia ho-
 minum

Dminum: illa despecta ab hominibus, inuenit socios choros Angelorū. Hactenus Grego. Ex cuius verbis facile liquet, fratres, quantū inter piorum & improborum vitam, & inter vtrorumq; fortē, post hanc vitam intersit.

✕. I.

¶ Sed inter multa & varia exempla, quibus hec probare licet, nullum extat neque cōmodius neque formidabilius, quā diuitis & Lazari, quod cōlestis Magister ad huius rei explicationem attulit. Quod cōueniam cum sacra huius Euangelij lectione appositisimē cohereret, eamq; apertissimē d. clarat. in presenti cōtrone explanare constitui. Quod eo libentius faciam, quoniam hec sacra hystoria, que ad vitam nostram instituentā maxime conducit, vt inter cetera totius anni Euangelica locum habet. Ait igitur Dominus.

E Homo quidam erat diues, qui induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendide. Apparet diuitem hunc e numero eorum fuisse, qui (vt Paulus ait) ventrem suum sibi Deum fecere: cuius obsequio tota vita addicti sunt. Hic vero diues Deum hunc præcipua religione colebat: non enim diebus festis modo (quod religionis proprium est) sed quotidie illum festum celebrabat: quotidie enim splendide epulabatur. Hic est enim cultus, quo hic Deus à suis colitur. Neque vero ventrem solum, sed totum corpus oblectare studebat: qui molliter bysso atque purpura in loebatur. Quæ autem ex hac splendida mensa & corporis cultu vitia consequantur, facile diuinare quisque poterit. Vitæ namque luxum sponte sua sequitur luxuria. Varijs enim cibus atque potibus ingestis, caro accenditur, sanguis fœuet, humores exūdant: quorum exitum natura ipsa, que superfluum horret, quacumq; via pateat, expellere conatur. Hinc *Hieron.* D. Hieronymus: Venter (inquit) morro astuans, cito spumat in libidinem. Et iterum: Non sic Athna flagrat ignibus, vt adolescentulorum medullæ vino & dapibus inflammatæ. Rursus etiam luxum sequitur inhumanitas. Vnde est illud Prophetæ: Bibentes vinum in phialis, & optimo vnguento delibuti, nihil compatiebantur super contritione Ioséph. Neque enim qui ita viuunt, illud Didonis dicere possunt: Non ignara mali miseris succurrere disco. Hinc Apostolus Saluatorem nostrum per omnia tentatum esse ait: vt experimento etiam malanostra disceret, quò misericors fieret & fidelis Pōtifex: adeo inuit *Heb. 4.*

miseriarum experientia, ad misericordiam in miseros excitanda. Quæ cum opulentus ac deliciosus hic diues careret, necesse erat, inhumanum & crudelem esse: adeo vitium vitio necditur. Hinc quotidie mendicum ante oculos habens, nulla misericordia fleſtebatur. Excusationem fortè mereretur, si mendicus abesset: si paratam & in promptu positam miserendi occasionem non haberet. Sed cum quotidie pauper & vlcerosus ante ianuâ eius astaret, tot vocibus misericordiam petens, quot vlcera in corpore habebat: omnem videtur superasse inhumanitatem, qui tam tristi & quotidiano spectaculo nunquam ad misericordiam flexus est. Vnde colligimus, verisimè à Salomone dictum esse: Nouit iustus animas iumentorum suorum, viscera autem impiorum crudelia. ¶ Vbi & illud etiã aduertendum est, quod qualis erat Dominus, tales etiam seruos suos fecerat. Ille crudelis & inhumanus isti quoque Domino similes extiterunt. De ipsis namq; subditur: Nemo illi dabat: Domini quippe crudelitatem famuli etiam imitabantur.

Hactenus diuitis sortem & impietatem didicimus: nunc pauperis sortem & pietatè exploremus. Erat (inquit) mendicus quidam nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuâ eius vlceribus plenus. In primis nulla ratione mysterio vacare potest, quod Dominus, diuitis nomine suppresso, pauperis nomen exposuit: vt vel hoc indicio agnoscamus, quantũ distent viæ Domini à vijs nostris, & cogitationes eius à cogitationibus nostris. Diuites enim clari apud omnes nominis sunt: pauperes autem obscurei & inglorij: sed non ita apud syncerissimum omnium iudicè Deũ. De improbis namq; ait: Nec memor ero nominum eorum per labia mea. Quia enim isti propter scelera sua de libro vitæ deleti sunt, ideo nescire dicitur Dominus eorum nomina: contra verò de electis dicitur: Gaudete & exultate, quia nomina vestra scripta sunt in cœlis. Et iterum: Proprias oues vocat nominatim, & educit eas. Et de quodã viro iusto ait. Noui te ex nomine, & inuenisti gratiam coram me. Hoc igitur modo mendicus noster Deo cognitus erat.

Erat autem Lazarus primùm quidè pauper, nec quouis modo pauper sed etiam medicus: quod extremum & abiectissimũ paupertatis genus est. Et sunt tamen multi mendici, qui famem diligenter mendicando non sentiant: ac hic tam diram famè patiebatur, vt cuperet saturari, non quidem panibus, sed micis tantũ, quæ cadebant è mensa diuitis. Quo quid esse potest acerbius?

Acce-

Prou. 12.

Psal. 137.

Luc. 10.

Ioan. 12.

Exod. 33.

D Accedebat ad paupertatem morbus, quem paupertas grauiore fecerat: qui remedia, quibus morbus leniri posset, non habebat. Vnde morbus idem tolerabilior sanè in diuite est, quam in paupere. At morbus & paupertas duo mala sunt, quorum alterum altero acuitur & cumulatur. Et morbus quidem foedissimus erat, & qui foetore & horrore suo homines à se abalienaret. Canes tamen ad illum accedentes, lingebant vlcera eius. Quod etiam credo non frustra a Domino additum esse: vt hac ratione crudelitatem hominum designaret. Canis enim animal est natura immitte, crudele, voracissimum, & inuidum, & qui furorè ac rabiem suam latratibus testetur. Homo vero natura ipsa animal est mite, mansuetum, sociale, & inerme, ad pacem & societatem natum. Et tamen cum ita natura vtrumq; animal finxerit, sic tamen homo luxu & auaritia corruptus à naturæ suæ indole degenerauerat, vt in hominum conspectu miserimus homo positus, humaniores canes experiretur quam homines.

Chryst.

Facielat etiam (vt. D. Chryi. ait) ad cumulum miseriarum, quòd hæc omnia mendicus pateretur ante opulentâ diuitis domum. Si enim ad fores templi alicuius cum alijs mendicis & vlcerosis mendicans sederet, solatium aliquod ex sociorum miserijs capere potuisset. At hic nihil tale erat, sed mensa splendida ante oculos posita, varijsq; dapibus referta, in qua ipse videret alios cibo distentos, alios temulentos ac vino madidos, & vnguentis delibutos: se verò micæ tantum è mensa decidentis cupientem. Hoc sanè spectaculum non leuiter eius miseriam cumulabat: atque ita in tanta aliorum copia suam magis inopiam sentiebat.

*. II.

¶ En fratres, qualis vtriusq; diuitis & pauperis vita fuerit, modo vtriusq; exitum & sortem videamus. Tandem enauigauit vterq; & portu attigit. Stat enim sua cuiq; dies & vitæ meta, quâ prætergredi non licet: nec longum dici potest, quod certo fine circumscriptu est. Breues (ait Propheta) dies hominis sunt: numerus mensium eius apud te est. Constituisti terminos eius, qui præteriri non poterunt. Et quis tandem mendici exitus fuit? Factum est (inquit) vt moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ. O admirandam rerum commutationem! ex quantâ miseria ad quantam gloriâ pauper sublatu est! Sufficiebat ad summam gloriâ vnus Angeli ministerium: sed nunc non vno, sed multis Angelis sociatus & honoratus deducitur

in locum quietis & pacis. Videte quos habet itineris sui comites, quos militum atq; ministrorum greges. Num imperatorum aliquis talem etiam in triumphis suis gloriam & comitatu fortitius est? Angeli enim sunt deiformes spiritus, diuinam faciem contemplantes, ante illum iugiter assistentes, mundum gubernantes, caelestium orbium motores. Hos ergo dignissimos spiritus itineris sui comites habet, qui ante ab hominibus despectus, lambentes canes dolorum suorum comites habebat. Quae maior ergo rerum comutatio? Quibus quae so laudibus prosequeretur mendicus dolores & plagas suas, quae tantae illi gloriae materiam praebuerunt? Felices plagae, quae sic à Deo sanatae sunt: felices miseriae, quae in tantam gloriam comutatae sunt: felix paupertas atq; mendicitas, quae tantis opibus cumulata est. Felix deniq; derelictio & solitudo, quae Angelorum obsequio honoratur. Videtis ergo fratres impletum, quod Saluator in praesenti Euangelio ait: *Plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit: vos autem contristabimini, sed tristitia uestra vertetur in gaudium.* Idem etiam Dominus per Prophetam ad vnumquemq; electorum ait: Ad punctum & in modico dereliquite, & in misericordijs magnis congregabo te. In momento indignationis meae abscondi faciem meam parum per a te, & in misericordia sempiterna misertus sum tui. Cernitis ergo, quam plenu manu exhibita sibi obsequia persoluat Dominus, dum pro momentanea seruitute mercede tribuit sempiternam. Sed cur momentaneum appellat totius humanae vitae spatium? Nempe quia totum hoc quamlibet longum suae aeternitati comparatum, adhuc momento minus est. Vnde est illud: Mille anni ante oculos tuos, tanquam dies hesternae quae praeteriit. Sed quid mirum, si tam breuis vitae aeternitatis gaudio comparata, momentum appelletur, quando etiam dolores partus cum nati filij gaudio comparati, nihil esse puerperae videantur? *Matlier* (inquit Dominus) *cum parit, tristitiam habet, quia venit hora eius: sed postquam peperit puerum, iam non meminit praesurae propter gaudium, quatenus est homo in mundum.* Si ergo laetitia de nato filio usque ad eam matrem exhilarat, ut acerbissimos partus dolores obliuiscatur: quid faciet summa illa laetitia, quam de aeterna suae felicitatis gloria electi omnes habituri sunt? Quia uelut leues & momentaneos labores & dolores omnes existimabunt, pro quibus ad tantam felicitatem peruenerunt? Hoc quamuis possit utcumque cogitatione comprehendi, verbis tamen explicari non potest. Quod enim maior est beatarum mentium quam

D puerperæ lætitia, eò leuiores & breuiores illis apparent labores, quos pro ea adipiscenda pertulerunt. Hæc igitur fuit mendicis fors felicissima. Nunc qualis fuerit diuitis, expendamus.

Mortuus est (inquit) diues, & sepultus est in inferno. Hæc fuit diuitis avari portio: quam longissimè ab illa distans quam Propheta exquirebat, cum diceret: Portio mea Domino sit in terra uiuentium. ¶ *Psal. 141.* Cur verò dicatur in inferno sepultus? An non etiam corpus eius terræ commissum fuit? Fuit sane: sed hic

de anima tantum sermo est: corpus enim humi, ut alia mortuorum corpora defossum est: illa quidem misera maior, hæc tamen silentio prætereunda non est. Nam quo illud corpus mollius ac delicatius enutritum est, hoc acerbior est finis eius, atq; exitus miserabilior. De eo namque scriptum est: Gloria eius sterces & vermis. Hodie extollitur, & cras non inuenitur: quia conuersus est in terram suam, & cogitatio eius peribit. *1. Aſac. 2.*

E Ecce quo perueniunt epule, deliciae, copedia, dapes exquisitæ, menſæ opiparæ, uina pretioſa, odorifera unguenta, lecti aures, domus marmoribus & pario lapide stratae, denique purpura & byſſus, & omnis uitæ huius opulentia. Omnia uermis, omnia cinis, omnia factor & horror, umbra atque ſummiu. Ad hunc uſq; tumuli locum famulorum & amicorum greges perueniunt: ſoluſq; homo ante Deū ſiſtitur, perinde ac ſi dicas: Ecce homo, & opus eius. Vbi ergo nūc factus? ubi tumor? ubi ſuperbia? ubi comitatus glorioſus? ubi phalerati equi? ubi mule auro, oſtreq; inſignes? ubi ſceptra? ubi diademata lapillis & gemmis redimita? ubi theſauri ingentes? ubi immentia agrotum iugera? ubi

F aulae & varia domus ſupellex? tot coqui? tot tamuli? tot pincernæ? tot piſtores? Tranſierunt hæc omnia uelut umbra uolans, & nunciuſ celeriter currens: omnia in cinerem, omnia in fauillam redacta ſunt. Iam uerò ſi ipſum hominiſ cadauer inſpicias, quid eo uel foedius, uel deformius, uel etiam horribilius? Quid enim magis humani ſenſuſ horrent, uel filiorum etiam atque parentum? Oculi enim auertuntur, naſes horrent, tactuſ reſugit, imaginandi uis trepidat, & ipſe etiam proximuſ aër inſeſcitur & peſtilenſ redditur. Hic eſt igitur fratruſ humani corporiſ finiſ. ¶ Apparatur autem diuitibuſ marmoruſ tumuluſ, & tituluſ inſcriptio, uanitatiſ & ſuperbiæ index, quæ ne in morte quidem inter puluerem & uermiſ ſinem accipit. Itaque (ut eleganter Poëta quidem ait.)

Tunc fabula restat.

Hic fuit, hic fecit, pugnavit, vicit, amavit.

Composuit libros, gentes domuit, populosq; subegit.

Quid mihi cum fuit, aut eris? Est, valet unum,

Plusquam mille, fuit. Verum hoc est, vititur ali.

Aduolat, & secum nostros abducit honores.

Sed omnia iam corporis sepultura ad animæ tumulum venia n^o. Mortuus est (inquit) dives & sepultus est in inferno. Gravissima erat illa pœna, quam Dñs impio cuida regi minabatur, nempe quòd sepultura asini sepeliendus esset, quia videlicet eius cadauer insepultum esset relinquendum, aibus & canibus lacerandum. Si tantum ergo malū est, sepultura asini sepeliri, quid erit inter stridentes gehennæ flammæ sepultura Diaboli animæ condit? Videtis ergo, fratres, quàm dissimilis tum in vita, tum in morte, diuitis & Lazari fors fuerit: Hanc autem tam variam re- **B**

Simil.

rum commutationem quidam cōmodissimo accipitris & gallinæ exēplo exprimere solēt. Accipiter enim dum vivit, in magno pretio habetur, & regum manibus gestatur: qui tamē mortuus, in sterquiliniū projicitur: contra verò gallina dum vivit, lōge à palatio & ab hominū cōspectu ad sterquilinia relegatur: vbi tamen mortua fuerit, argenteis patinis regum mensis inferitur. Eadem igitur piorum & improborum conditio est: quod aperte sacris diuitis huius & Lazari exempla declarant: quorum alter ad inferos splendida illa sua mēsa detruditur: alter vero à sordibus paupertatis ad sinum Abrahæ Angelorum manibus deportatur. Sic igitur impleri videmus quod Salomō insinuaui, cum dixit: Dives & pauper obuiauerunt sibi, vtriusque operator est Dominus. Hoc est, supernus ille mūdi arbiter pro voto suo alijs **C** quidem in hac vita diuitias, alijs paupertatem tribuit: & hunc quidem humiliat, illum verò exaltat: sed quæ inæqualitas videtur in hac vita, in altera frequenter commutata forte pensatur: vt pauper hinc ad opes & requiem, dives autem ad miseriam & inopiam transeat. Quod quidem obuiandi verbo non incommodè designatur. Quid enim aliud est, duos sibi homines obuiam ire, quam vt alter ad alterius locum, vnde profectus est, pergat? Hoc igitur modo sibi dives & pauper obuiare dicuntur: quonia v pauper ad opulentiam & requiem diuitis, dives autē ad sordes & miseriam pauperis frequenter pergit. Hanc autē rerum vicissitudinē in duobus filijs Ioseph adūbratam cernimus, quos cum pater ad eorum auū iacob morti iam proximū adiu-
xisset,

Dixisset, & Manassem natu maiorem ad dexteram eius, Efram vero natu minorem ad sinistram collocasset, ille cōmutatis manibus dexteram super iuniorem, sinistram verò supra seniore (patre etiam eorum reclamante) posuit: quòd intelligeret, hoc diuinæ sapientiæ atq; prouidentie decretum fuisse. Ad hunc ergo modum frequenter eos Dominus, qui maiores in hoc mundo putantur, in fine vitæ cum hædis ad sinistram, minores verò ad dexteram cum ouibus suis collocat. Sed ad historiam redeamus.

Eleuans autem diues oculos suos cum esset in tormentis, &c. Animaduertite fratres hoc in loco mirabilem Dei prouidentiam atq; iustitiam. Quoniam mendici fames & inopia incrementum capiebat ex eo quod presentem diuitis mensam contemplaretur: iusto Dei iudicio extremam sitim diues ante mendici felicitatem sustinet, vt eius poena comparatione illius gloriæ acrior redderetur. **E** Neq; hoc solum huic diuiti contingit: sed (vt D. Greg. in homil. huius sacræ lectionis ait) credendum est, quòd ante retributionem extremi iudicij, iniusti quosdam in requie iustos aspiciat, vt eos videntes in gaudio, non solum de suo supplicio, sed etiam de illorù bono crucientur. Iusti verò in tormentis semper intuentur iniustos, vt hinc eorum gaudium crescat, quia malum conspiciunt, quod misericorditer euaserunt. Quid autem mirum, si dum iusti iniustorum tormenta conspiciunt, hoc illis eueniat in obsequium gaudiorum, quo & in pictura niger color substernitur, vt albus & rubeus clarior videatur. Tanto ergo bonis gaudia sua crescunt, quanto eorum oculis dātorum mala subteriacent, que euaserunt. Et quousque eis sua gaudia ad perfruendum plenè sufficiant, mala tamen reproborum absq; dubio semper aspiciunt: quia qui creatori sui claritatem vident, nihil in creatura agitur, quod videre non possint. Hactenus Greg. Hac igitur de causa Diues Lazarum, & Lazarus diuitem, hoc est, vterq; alterum vidit: vidit damnatus beatum, ad damnationis suæ cumulum: vidit & beatus damnatum ad maius gloriæ suæ incrementum.

Eleuans (inquit) oculos suos, cū esset in tormentis. Tormenta, numero multitudinis posuit, vt intelligeremus, non vno aliquo tormento, sed multis, eisdemque varijs miseris in gehenna cruciari. Vt enim Christi martyres in ipsiis mēbris, in quibus potissimum pro fide torti fuerunt, singularem quandam decorem & venustatem retinebunt: ita contra impij in gehenna graues

in ijs membris cruciabantur, quibus grauis deliquerunt. Cuius **A**
Grego. rei gratia D. Gregor. diuitis huius linguam peculiariter torq̄ue-
 ri ait: cui refrigerande guttam aquae postulabat, quod per eam
 grauis deliquisset. Loquacitatis quippe vitium voracitati atq̄;
 ebrietati adiunctum est. Vt enim feruens in vase nullū omnia
 quae in imo latent, foras protrudit: ita vinum in ventre estuans,
 quaecunque in imo pectore cōdita sunt, per os effundit. Hinc Sa-
 lomō nullum secretum esse ait, ubi regnet ebrietas. Hinc etiam
Prou. 31. prouerbum illud inauit: Odi memorem compotorem: quasi
 ea, quae a temulentis dicuntur & fiunt, non tam homini, quam
 vino imputanda sint.

Cum ergo esset diues in his tormentis, vidit alongē Abrahā,
 & Lazarum in sinu eius, & ait: Pater Abraham miserere mei. Pa- **B**
 trem modō vocat in miseria, qui in prosperitate positus. nec Pa-
 trem agnouit, neque illum moribus exprimere curauit. Si enim
 esset Abrahā filius, opera vtique Abrahā fecisset: qui inter alia
 virtutum insignia hospitalitatis merito maxime cōmendatur,
 dum abeuntes hospites in domum suam compulit, & conuiuio
 humanissime accepit: cum tamē Diues hic in ipso domus lux li-
 mine iacentem pauperē ne aspiceret quidē. Ideoq̄ patris fauorē
 non meretur, qui patris charitatē & officii imitari detrectauit.

Pater (inquit) Abraham miserere mei, & mitte Lazarū vt in-
 tingat extremū digiti sui in aqua, vt refrigeret linguā meā: quia
 eracior in hac flamma. O miserā & sterile petitionē! o mirā diui-
 norum iudiciorū aequitatē! Non petit calicē aquae, non vt manū
 intingat in aqua, non vt ipsum etiā digiti. sed extremū (inquit) **C**
 digiti sui intingat in aqua, vt refrigeret linguā meā. Animaduer-
 tite quāso, ex quanta copia & opulencia in quantam deciderit
 sterilitatem & inopiam! Quia enim pauper Lazarus micās ē
 mensa eius decedentes toties desiderauit, nec accepit: deo miser
 iste guttam aquae in aeternū desiderabit, nec accipiet. Hoc enim
 diuina iustitiae ratio exigebat, vt par pari referretur: & auius
 diues talionis poena plecteretur vt qui panis micam non cōces-
 serat, guttulam aquae nō acciperet. Quid tūc quāso animi diues
 ille haberet, quando micis ē mensa decedentibus caelestes epulas
 mereri potuisset, quas tamen erogare noluit? Hinc enim praeci-
 pue materia nō accipit immortalis ille vermis, qui damnatorum
 animis incessanter lacrat & exedit.

Cui dixit Abrahā: Fili recordare, quia recepisti bona in
 vita tua, & Lazarus similiter mala. Nunc autem hic consolatur,

D tur, tu verò cruciarius. Vehementer admirandū est, nullam aliam hoc in loco tantæ miseriæ, tantæq; felicitatis causam præcipuè opulentiam & pauperis inopia, neque miseriam delictum. Quæ reu. Basilus & Grego. hoc in loco diligenter annotant, quod videlicet hic diues non ideo dicitur fuis, quod aliena furtiuerie, sed quia propria largitus nō est. Nemo ergo fratres tutum se esse credit. Alios ÷ Ego aliena non rapio, nō ex ideo, ut alienā vxorē concupisco, meis opibus sine vilius inuri fruar. Hoc enim fortasse potuit diues hic dicere, qui tamē non ideo à gehenna cruciari liber euasit. ¶ Simul & illud mihi considera, quo in periculo versentur, qui in delicijs corpora sua enutriunt; qui tamen ex spe salutis æternæ solatiū capere debent, qui in miserijs degunt, & in diē viuūt, & vix cibario pane rugiente satiare ventrē possunt.

E Via enī in colū regia, crux Christi est, qua Lazarus ingressus est. Via vero pditionis, luxus & opulentia: qualis huius diuitis fuit. Quod si hoc ita est, vel hoc vno argumēto licet nobis intelligere periculi magnitudinē, in quo mūdus degit. Comune enī cunctis fere mortalibus est, opulentiam, delicias, & bonarū viuis diuitis concupiscere: & inopiam atq; miseriam Lazari detestari: cum tamē per hanc iter nobis in colū pateat, per illa vero latet hostia in discrimē vocetur. Quam quæsiō si eualeret, medius de agrifalute, si is omnia quæ illi erāt salutaria, vehementer sine fastidio recētra vero nocitura oīa auulsiuē concupisceret. Quisquis autē in hoc statu esset, nō dubium, quin à me his pene d. periretur. Periculum autem est, ne nos in eodem salutaris discrimine versēmur, qui tāto studio diuitis huius opes captamus, tantæq; conuersione labores & Christi crucē fugimus.

F Itaque, vt quid hæc in re sentiam, exemplo demonstrē, multi per similes mihi esse euidam hæcico videtur: quem ferunt a quodam interrogatum, vter esse mallet, Cræsus an Socrates, respondisse. Virens, malem esse Cræsus, e vita verò discedens, Socrates. Indicauit is beatam esse bonorū post hanc vitam conditionem: diuites autem, licet bonis omnibus in præsentī vita abundent, post mortem tamen ob iniquē partas opes, & male etiam e. locatas, cruciados Demonijs tradi. Ad hunc ergo modum existimo multos nunc nullis opio directur, responsuros, velle se in præsentī quidem vita diuitijs huius fortunam & opulentiam, in morte autem, Lazari felicem exitum sortiri. Hanc autem sortem nemini contingere posse, omnes diuine Scripturæ pagine testantur. Nemo enim genuinam felicitatem in hæc vita simul & futura obtinere,

nemo

Simil.

Simil.

nemo de delicijs ad delicias trāsire se posse speret. Quo circa qui **A** diuitis luxum & opulentiam ambit, eundem cum Diuite miseriarum exitum pertimescat. Qui verò Lazari patientiam & humilitatem fuerit consecutus, eiusdem quoq; felicitatis & gloriae particeps cum eodem Lazaro erit.

Adiecit etiam Abraham: Et in his omnibus chaos magnum interpositum est inter nos & vos, vt neq; hinc pōssint transire ad vos, neque inde huc transmeare. En fratres summa felicitas piorum, & summa item infelicitas improborum: quod videlicet post mortē vtriq; inuenient, quod in æternum mutare non poterunt. Hoc est autem quod piorum gloriam maxime attollit, quia intelligit se de sua felicitate perpetuū esse securos. Quā rem Dominus in extrema huius Euangelij parte discipulis suis pollicetur cum ait. *Iterum autem videbo vos, & gaudebit cor vestrū, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis.* **B**

Cum ergo infelix diues à spe sua decidisset, de fratrum salute sollicitus ait: Rogo ergo te Pater, vt mittas illum in domum patris mei: habeo enim quinque fratres, vt testetur illis ne & ipsi veniant in hunc locum tormentorum. Respondit Abraham: Habent Moysen, & Prophetas, audiant illos. At ille: Non Pater Abraham, sed si quis ex mortuis ierit ad eos pœnitentiā agent. Infelix diues de se fratres æstimabat. Sicut enim ipse audiendis legis & Prophetarum oraculis nihil profecerat, ita fratres suos nihil hac eadem docendi ratione profecturos credebat. Dicere itaq; potuisset: Ego Pater Abraham Prophetas & concionatores frequenter audiui, qui mihi sæpe tonare ac fulminare videbantur: & tamen ijs tonitruis atq; fulminibus ita assuetus eram, vt nihil de pristinis moribus & vitæ institutione mutauerim: **C** partim quippe vsu & consuetudine, partim etiā curiositatis studio concionibus intererā. Magis enim ad docētis gratiam & eloquentiam, quàm ad vulnerum meorum medicinam quærendā intentus eram. Simili ergo modo fratres mei audient, nihilq; meliores eadem audiendo euadēt. Si verò quis è mortuis resurrexerit, & horrenam tormentorum atrocitatem, qua in hoc tenebrarum loco cruciamur, oculis eorum spectādam proposuerit, non poterunt non timore maximo concuti, & ad pœnitentiā flēti. Cui Abraham, Si Moysen (inquit) & Prophetas non audiunt, neq; si quis ex mortuis resurrexerit, credēt. Hoc ipsum fratres nobis quoq; dictū putemus. Nam Christus ipse Dei filius surrexit à mortuis, eademq; dogmata, quæ antea prædicauerat, confir-

D confirmavit: neq; tamen hoc satis est, vt multi ex nostris à peccato resiliant. Quid igitur alium reurgentē quaerimus, qui maiori fide dignus habeatur? Si hunc non audimus, neq; si quis alius ex mortuis resurrexerit, audiemus.

En fratres ar. te oculos vestros Dominus posuit ignem & aquam, vitam & mortem, iter quo in cælum, & quo ad gehëam itur. Si per illud ingrediamur, mors sine dubio aeterna nos manet: si verò illo deserto, per hoc incedamus, patienter & humiliter incommoda vitæ cum Lazaro perferentes, legibusq; diuinis obtemperantes, ad eundem felicitatis portum, eandemq; cū illo immortalitatis gloriam Angelis comitibus perducemur.

Præfatio in conciones sequentes.

E C onstat sane amice Lector, Ecclesiastici in Doctorem velut quendam populi christiani ductorem & aurigam esse, qui eum in christiana vitæ curriculo erudire ac dirigere debeat. Cū autem eo tempore quo sequentia Evangelia in Ecclesia leguntur, fideles in Spiritus sancti festum, quod iam instat, preparari debeant (quod donis eius cum Apostolis participes effici possint) officij nostri ratio exigit & videtur vt eos in concionibus nostris adhuc in nobis preparati nem habitari debeamus. Quod ergo in concionibus quæ paulò ante natalem homini diè præcedebant, contulim sequuti sumus, vt fideles ad tantifelli præparationem exhortaremur (quò Christus Dominus spiritualiter in mentibus nostris nascere) hoc idem fere in sequentibus concionibus sequuti sumus: quò videlicet Spiritus sanctus in die Pentecostes ad nos venire, & in nobis requiescere dignetur. Quo nomine de eius officijs & consolationibus dicendum saepe fuit, vt illum fideles & audius desiderarent, & ad illum exoptandum se ipsos diligentius præpararent. Quod quidem eò libentius fecimus, quò Evangelicæ lectiones quæ sequuntur, hæc de rebus præcipue tractât. Quocirca nemo nobis succenseat, si eadem de re frequenter dicimus, hoc enim celsitò fecimus, vt pote qui non eruditorum curiositati, sed piorum vtilitati (vt par erat) seruire voluerimus.

mus.

L

Domini-

Dominica quarta post pascha, cōcio pri- ^A
 ma, in qua lectio Euangelica ac præcipue verba
 thematis explanan-
 tur.

THE. Cūm autem venerit ille, arguet mūdum
 de peccato, de iustitia, & de iudicio.
 Ioan. 16.

DVo sunt, fratres charissimi, ^B
 quæ in omnibus operibus suis captare præ-
 cipue Dominus solet: nempe nominis sui
 gloriam, & vtilitatem atq; salutem nostrā:
 nec enim alterum ab altero diuelli vnquā
 patitur. Quod si homines ita se gerāt, vt sa-
 lutem sibi oblatam respuant, hoc tamen semper assequitur, vt
 nominis sui gloria integra & illa sa permaneat: dum per illum
 non fiat, quō minus homines salutem suam, si animum inten-
 dere voluissent, consequerentur. Hoc propositis exemplis ape-
 riemus. Commeritus quidem erat mundus, quo tempore aquæ
 diluuij inundauerunt super terram, vt hoc naufragio interiret.
 Sed antequam pœnam hanc sceleribus eius debitam Dominus
 inferret, octauum Noë iustitiæ præconem destinauit, qui immi-
 nentem Domini irā ipsa insoliti operis fabrica hominibus nun-
 tiaret: & centum & viginti annorum spatium agende pœnitent- ^C
 iæ constituit, si quā fieri posset, vt homines ad meliorem men-
 tem redirent. Quod vbi nō successit, omnes ob flagitia sua debi-
 tas scelerum pœnas persoluerunt. Dei tamen gloria, hoc est, iu-
 stitia eius & misericordia in hoc opere claruerunt: iustitia, quod
 fontes quidem puniuit, misericordia verō, quod eos opportu-
 no tempore periculi sui admonuit. ¶ Simili modo cum Hiero-
 solimorum ciuitas propter varia eius crimina ferro ac flammis
 vastanda esset, Hieremiam Prophetā ab ipsis materni vteri vi-
 sceribus sanctificatum destinauit, qui multis ante annis, varijs
 prædictionibus & figuris impendentis mali calamitatem & irā
 Domini nuntiaret, eo quod ciuitati & tēplo suo parcere vellet:
 nec tamen his tantis monitis ac minis, vt salutis suæ prospiceret,
 ab illis

D ab illis potuit impetrare: donec tandem Chaldaeis vastatibus adultera ciuitas perfidie & rebellionis suæ pœnas dedit. Colpa igitur sua ciuitas interijt, Domini tamen gloria integra & illibata permansit: qui tandiu eorum scelera pertulit, quiquam multis modis ad salutem indignos homines paterna pietate vocauit. Ad eundem modum excitatem & prauitatem mundi miseratus, discipulos suos misit, qui vbi que locorum penitentiam & regnum celorum annũciarent: quos tanquam agnos inter lepos ad hoc munus destinauit. Quibus tamen in mandatis dedit, vt cum aliquibi auditi aut recepti non essent, puluerem calceamentorum, in testimonium oblate & neglectæ salutis, super rebelles proijcerent. Quorsum hæc? Nimirum vt hæc cœremonia testatum esset, eos opportuno tempore à Deo per legatos suos salutis & vitæ suæ monita percepisse, & diuina seueritatis atque futuri iudicij admonitos fuisse: vt si oblatam salutem repulissent, non Deo, sed sibi sceleris sui pœnam imputarēt. Hec est igitur quod in omnibus operibus suis Dominus præcipue intendit: & hoc item quod in præsentis Euangelij lectione, ac præcipue in verbis à me propositis agit, cum ait, Spiritum sanctum arguere debere mundum de peccato, de iustitia & de iudicio: hoc est, de peccato commisso, & de iustitia neglecta, ac de iudicio iam facto, quo videlicet mundi princeps e medio sublatum fuit. De his igitur ita Spiritus sanctus per os omnium Sanctorum arguet mundum, vt facile ostendat, nihil à diuina providentia (quod ad eorum salutem pertineret) fuisse prætermisum: ideoque scelerates & impios homines ipsos sibi perditionis suæ causam, non Deum extitisse. Sed quoniam tria hæc valde ad explicandum difficilia sunt, cum sint tamen maximè ad intelligendum necessaria: ideo ad solita beatissimæ Virginis suffragia confugiamus.

Mat. 10.

A V E M A R I A.

Pridie eius diei quem Dñs ac Saluator noster destinarat, vt passionis suæ calicem hauriret, hoc est, eo ipso die quo in manus impiorum, duce apostata discipulo, tradendus erat, multa cum discipulis ad salutem nostram maximè necessaria egit. Agnum enim paschalem iuxta legis ritum cum illis coenauit, pretiosissimi que corporis & sanguinis sui sacramentum instituit: pedes discipulorum in memorabile altissimæ humilitatis suæ exemplum lauit, dulcissimis verbis de abscessu suo marces consolatus est, & ad futuros labores animauit. Illius autem sermone pars quedam

presentis Euágelij lectio est, in quo Dominus & de preparatio- **A**
 né ad Spiritum sanctum excipiendum, & de officio quod per eos
 in mundo exercere debebat, aperte disserit. At igitur.

*Vado ad eum qui me misit, & nemo ex vobis interrogat me, quò va-
 dis?* Hæc forma loquendi mortem suam significare Dñs voluit, quò
 verbi huius acerbitatē leniret, minusq; amantissimorum disci-
 pulorum pectora, illata mortis mentione feriret. Sed quanuis
 hoc verbo mortis suæ hortorem texisset, discipuli tamen qui il-
 lum impense diligebant, quicq; spes omnes & opes suas in vno il-
 lo repositas habebant, grauiter hoc verbo sauciati sunt. Quod a-
 perte Dominus indicauit cum subdit: *Sed quia hæc locutus sum vo-
 bis, tristitia impleuit cor vestrum. Sed ego veritatem dico vobis, Expe-
 dit vobis, vt ego vadam: si enim nõ abiero, Paracletus non venit ad vos.
 Si autem abiero, mittam eum ad vos.* Magnum certè doloris & latiū **B**
 quòd ea ipsa res quæ vos dolore afficit, ad felicitatem & profe-
 ctum vestrum maximè cõducatur: vt facile hac ratione intelliga-
 tis, hanc meam protectionem non mœroris, sed lætitiæ magis
 causam vobis allaturam. Proficiscor enim, vt appaream vultui
 Dei pro vobis, & Paracletum, hoc est, consolatorem, monitorem,
 magistrum, & sermonum meorum interpretem vobis cõlo demit-
 tam: qui suggerat vobis omnia quæcumq; dixerò vobis. Cur
 igitur hunc meum abcessum lugeatis, qui vobis tantorum bo-
 norum causa futurus est?

*Cum autem venerit ille, arguet mundum de peccato, de iustitia, &
 de iudicio.* Quorsum hæc? Quoniã hoc in loco & sæpe alias Spi-
 ritum paracletum Dominus (quod consolatorem precipuè si-
 gnificat) appellauerat, ne quis nominis huius occasione dece- **C**
 ptus, hoc solum Spiritus sancti munus esse arbitraretur, addidit
 etiam illum (qui omnium est artifex, & omnem habet scientiã)
 non modo consolandi, sed etiam arguendi & oburgandi munus
 exercere: sed illud tamen ad pios, hoc ad improbos pertinere:
 pios enim cõsolatur, arguit verò improbos. Cum autem ex im-
 probis alij fideles, alij infideles sint, vtrosq; sanè arguet: infide-
 les quidem de infidelitatis peccato, fideles autem de iustitia atq;
 iudicio, quæ protinus à nobis explicanda sunt. ¶ Nunc quomo-
 do infideles de infidelitatis crimine arguat, videamus. Quanuis
 enim omnia infidelium peccata coarguat, precipuè tamen infi-
 delitatis peccatum, quod aliorum omnium seminarium est, per
 Apostolos, Apostolorumq; successores arguere dicitur: dũ cla-
 rissimarum virtutum, signorum, & donorum suorum operibus
 (quibus

D (quibus catholica fides confirmatur) inexcusabilem incredulorum perfidiam ostendit. Catholica enim fides (vt Apostolus ait) ab ijs qui audierunt, in nos confirmata est: contestante Deo signis, & portentis, & virtutibus, & varijs Spiritus sancti distributionibus secundum suam voluntatem. *Hebr. 3.*

Eidem igitur primùm Spiritus sanctus maximè illustravit, quando tanta celestium donorum atq; virtutum affluentia in Apostolica pectora effusus est, vt homines abiecti & illiterati admirabilem illam scientiam, eloquentiã, & linguarum omnium peritiam, & fidei constantiam subito fuerint consecuti. His enim tam magnificis donis instructi, totum orbè peragrantes, miranda opera & omnem humanam virtutè excedentia patrauerunt. *Act. 2.*

E Falsas enim Deorum religiones exterminarunt, aras eorum & templa euerterunt: autamq; & ab ipsa pene origine mundi nata superstitionem demoliti sunt, hominesq; vitiorum atq; voluptatum omnium seruituti addictos, ad veram pietatis & iustitiæ cultum ita reuocarunt, vt seculi honoribus, diuitijs, & voluptatibus corporis ablicatis, se totos celestium rerum studio & contemplationi adllexerint, & pro hac fide ac pietate, mille mortis genera alacri & constanti animo subire non recusarint. Hinc etiam factum est, vt totus mundus choris Virginum, Martyrum, & Confessorum compleretur, & ipsa etiam deserta psalentium monachorum cœtib; cœlestè in terris vitam meditantium frequè tarentur. Deniq; in cubilibus, in quibus prius dracones habitabant, exortus est viror calami & iunci: quando videlicet gentilitas, quæ instar deserti omni virtutum cultura destituta erat, germinare cepit. & florere quasi liliù. *Esaï. 35.*

F Per hos igitur paucos pilcatores literarum rodes, principes populorum congregati sunt cù Deo Abraham, & ex durissimis lapidibus noui iuxerunt Abraham filij, petraq; conuersæ sunt in stagna aquarum, & rupes in fontes aquarum: hoc est, corda saxis duriora, pietate & penitentiã veteris vite in lachrymarum fontes soluta sunt: ac demq; tota mundi facies nouæ religionis nitore instaurata est: & Deus Israël, qui in angulo Iudææ solum notus erat, Deus omnis terre vocatus est. Cum igitur hæc omnia Spiritu sancto cooperante fierent (quæ quidem veritatè & fidem Christi miracificè confirmabant) quis quæso perfidiæ locus esse poterat? Quæ tanta hominum cæcitas & obduratio, quæ non tunc magnis diuinæ veritatis argumentis conuicta cederet? Merito ergo his omnibus Spiritu cooperante impletis, i. fidelium perfidia coarguitur, dū

nihil habet, quod merito pretertere possit, & quo se valeat excusare. Hac igitur miranda ratione Spiritus sanctus mundum, hoc est, infideles homines arguet de infidelitatis peccato, quod aperte Saluator indicat cum subdit: *Quia non crediderunt in me.*

✱. II.

¶ Nūc videamus, quomodo fideles improbes de iudicio arguat & iustitia. Ad huius autem loci explicationem, illud primo aduertendum est: nempe inter clarissima beneficia, quæ Saluator noster aduentu suo mundo collaturus erat, illud præcipue numerari quòd iter in cælum, quod asperum antea & difficile ad ingrediendum erat, ipse opera & virtute sua planissimum effecit. Hoc enim illa Elaiæ verba pellicentur: Erunt praua in directâ, & aspera in vias planas. ¶ Hanc autem mandatorum Dei viam duo potissimum difficilem reddebant: alterum, diuinæ legis pòdus, quod grauissimum erat (vt suo loco referemus) alterum, hostis nostri potentia & immanitas, qui nos summa contentione à diuinæ legis cultu auocabat. Atque ita quod per se satis graue & laboriosum erat, suoque pondere à se homines alienabat, longe grauius Damonis astu & potentia efficiebatur, qui nos ab eo studio reuocabat. Quo factum est, vt quàm paucissimi essent, qui eo tempore iustitiam & pietatem sincera mente colerent. Hæc igitur duo maxima itineris huius impedimenta Saluator noster perfectissimè sustulit: qui (vt Hieremias ait) fecit iudicium & iustitiam in terra: quorum altero hostis nostri potentiam fregit, altero legis onus grauissimum leuauit. De hoc igitur iudicio prius, deinde de iustitia (quæ paulò à nobis latius explicanda est) disseremus.

Esai. 40.

Hier. 22.

De iudicio ergo primum Spiritus sanctus mundum arguet, quia princeps (inquit) huius mundi iam iudicatus est. Scitis principem huius mundi Diabolum appellari. Est autem princeps, non quidem iure, sed tyrannide, hoc est, non legitimi Domini potestate, sed praua se illi subiicientium voluntate. Scitis etiam hunc principem ante Christi aduentum in vniuerso mūdo (præterquam in exiguo Iudææ angulo) à cunctis Regibus & principibus, atque adeo ab vniuerso penè mortalium genere coli & adorari. Hic ergo impius Babylonie, id est, huius mūdi Rex, hic magnos Lemiam, & cate magni huius maris, hic potentissimus draco genus hominum fraudibus suis decipiebat, viribus subiebat, armis atque ministris suis à veritatis & salutis via reuo-

cans

Dicans, in regnum suum, hoc est, ad inferos pertraherat. Arma vero eius erant, primum quidem intra nos caro veneno peccati infecta, & sibilu serpentis afflata, quæ nos semper ad peccatum allicit, ad quod prona est ab adolescentia sua. Sicut enim is clam *Genes. 3.* mulieris opera ad supplantandum virum usus est: ita modo carnis nostræ infirmitate ad spiritum illaqueandem aluitur. Extra nos vero præcipua eius arma erant idololatria, & idololatriæ comites, hoc est, vitia vniuersa: quæ de quidem (vt in libr. *Sap. 14.* Sapientie scriptum est) infandorum idolorum cultura maiorum omnium causa est, & principium & finis. Arma quoque eius erant Reges omnes ac principes terræ, qui non nil us tormetorum atque suppliciorum machinis idololatriæ iestem, hoc est, sui principis honorem tuebantur. Hæc enim sunt illa draconis *Apo. 17.* capita septem, & cornua decem, quæ Ioannes in Apocal. vidit: quibus videlicet draco ille magnus, & sanctorum Martyrû sanguine tufus, regnum suum per mundi principes tuellatur. Ad hoc igitur vnigenitus Dei filius in mundum venit, vt ab hac tam dira tyrânide mundum liberaret, & mundi principem suam mundum profigeret: quod plane per crucem & mortem suam effecit: sicut ipse ante passionem suam futurum prænuuntiauit, his *Iuan. 12.* verbis: Nunc iudicium est mundi, nunc princeps mundi huius eijcietur foras. Et ego si exaltatus fuero a terra (hoc est in crucem sublatus) omnia traham ad me ipsum: hoc est, tyranno extra mundi regnum detruso, legitimus mundi Dominus sedem eius occupabit. Per mortem igitur suam destruxit eum, qui mortis habebat imperium: atque ita liberavit eos, qui uetere *Esai. 27.* mortis per totam vitam obnoxij fuerant seruituti. Hoc autem ita futurum esse, multis ante sæculis Elaias prænuuntiarat his verbis: In illo die visitabit Dñs gladio suo duro, & grandi forti & super Leuiatham serpentem veciẽ, & super Leuiatham serpentem tortuosum, & occidet cetum qui in mari est. Veciẽm autem appellat quasi oblongum: vt latissimum eius imperium, quod ad fines vsque mundi porrigebatur, significaret: cetum nam vero propter varias, quibus vitur, necendi artes. Hunc ergo tam potentem aduersarium, qui in hoc mari magno omnia ualabat, pollicetur se Dominus fortissimo gladio suo hoc est, vi & potentia Spiritus sui emedio sublaturum & occidurum. ¶ Eundem vero in Euangelio fortem armatum appellat, contra quẽ superueniens longe restitit Dominus *Luc. 11.* Iesus vs, illũ a statione propria deturbauit, rogo perhibet,

spolia eius cepit, arma quibus confidebat, abstulit, atque de eo **A**
 magnificum moriens triumphum dixit. Per mortem enim suam
 præcipua eius arma fregit ac debilitauit: quâdo vetus homo nos-
 ter, quo ille aduersus nos utebatur, simul crucifixus est, ut de-
 struatur corpus peccati, ut vitra non seruiamus peccato. Hac en-
 nim ratione per virtutem Sancti Spiritus & gratiam, quam nobis
 moriendo promeruit, carnis potentiam superauit, & Diaboli la-
 tissimè patens regnum evertit. Quod quidem ipse Dæmon san-
 cto viro Antonio (quemadmodum in vita eius refert Athana-
 sius) confessus est. Dæmoni enim ad Antonium dicenti: Cur me
 infestantur & persequuntur monachi? sanctus pater respondit:
 Meritò hoc faciunt, quoniam tuis tentationibus infestantur.
 Cui Dæmon: Ipsi, inquit, suis se cupiditatibus impugnant: ego **B**
 enim ad nihilum sum redactus, quia iam in cunctis partibus re-
 gnat Christus. ¶ In cuius rei argumentum Iustinus martyr ait,
 Exorcistis in Ecclesia commissum esse, ut ab obfessis corpori-
 bus Dæmones pellerent. Exorcistarum autem ordo inter Ec-
 clesie gradus infimus est: ut hac ratione appareat, adeo hostis an-
 tiqui potentiam Christi virtute fractam, ut pueris in Ecclesia
 supra illum potestas concessa sit. ¶ Quam eius imbecillitatem
 Procopius & Eucherius verbis illis, quæ aduersus serpentem Do-
 minus initio mundi protulit, testatam esse volunt. Sic enim ad
 serpentem Dominus ait: Inimicitias ponam inter te & mulie-
 rem, & inter semè tuum, & semen illius: ipsa conteret et caput tuum,
 & tu insidiaberis calcaneo eius. Quia enim Dæmon serpentis
 imaginem induerat, ut mulierem, & mulieris posteros euerteret. **C**
 ideo sub imagine serpentis maledictio in illum cõiecta est:
 qua prædicatur, illius potentiam atque triumphum, quo victor
 exultabat, evertendum esse: quando ex muliere semen esset e-
 gressurum, quod caput eius, hoc est, tyrannidè ac potentiam eius
 contereret. Quod quidem mulieris semen non modò Christus
 Dominus est, sed omnes etiam in quibus spiritus eius commo-
 ratur, & in quorum mentibus hoc cœleste semen manet. Dæ-
 moni ergo nihil iam superest, nisi, ut humi repens, vestigijs
 nostris, hoc est, affectibus & cupiditatibus insidietur, ut per eas
 nobis laqueos & tendiculos paret, nec aliud humi iam deiectus
 atque prostratus moliri possit. Rectè ergo Dominus ait.

Genes. 3.

*Cum Spiritus sanctus venerit, arguet mundum de iudicio, quia vi-
 delicet princeps huius mundi iam iudicatus, atq; datus est, hoc est,
 arguet eos, qui Dæmonis potentiam in improbitatis suæ excu-
 latio-*

Dationem afferunt, quando iam eius vis atque potestas cruce Christi baculo contrita est. Sibi ergo iam homo perditionis suae causam imputet, se accuset, in se prauitatis suae culpam referat, qui suo se vicio illi subiecit. Nō enim illum fortitudo sua, sed ignauia nostra potentem facit.

* III.

¶ Hac igitur ratione Spiritus sanctus mundum argnet de iusticio. Arguet etiam de iustitia. Qui hic iustitiae nomine intelligimus? Certē cum iustitiae nomen laus pateat, hoc in loco eam iustitiam intelligimus, quam Christus Dominus attulit in mundum, quae iustitia fidei, siue Euangelij nuncupatur: de qua in Daniele scriptum est. Septuaginta hebdomades abbreviate sunt super populum tuum, & super vibem tuam, vt con-

Daniel. 9.

sumetur prauitatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur iustitia sempiterna. Videtis ergo hanc nouam aliam à iustitia legis promitti iustitiam? Iustitia enim legis iam dudum adducta erat in mundum, quando videlicet lex lata fuit: noua vero supererat iustitia per Christum adducenda. De qua etiam Psalmista cecinit: Notum fecit Dominus salutarem suum, in conspectu gentium reuelauit iustitiam suam. Vt autem huius nouae iustitiae, quae in Euangelio continetur, dignitatem intelligatis, libet eam cum antiqua lege (quae ad iustitiā quoque homines erudiebat) comparare: vt vtriusque rei collatione facta, & quid Christo Domino iustitiae huius auctori debeamus, & quanto nostra, qui sub Euangelij gratia degimus,

Psal. 97.

quā illorū qui sub lege viuebāt, felicior conditio sit, intelligere valeamus. Ad hoc igitur sciendū est, Deū, cuius est res omnes paulatim ab imperfectiori statu ad perfectiorem deducere, ante aduentum Christi rudi adhuc mundo necdum perfectam legem pro illius temporis ratione tulisse, opera tamen & aduentu Christi perficiendam. ¶ Tria autem potissimum erant, quae tunc homines sub ea lege constituti, aduersus illam couari poterant, Primum quidem praceptorum multitudinē, quae in lege plurima, & ea quidem grauisima, & seuerissimis poenis praescripta erāt. In cuius rei typum scriptum est, manus Moyse graues fuisse: quia videlicet tale erat legis iugum, quod ipse per legem populo imposuerat: ideoque Petrus Apostolus praescepta omnia legis nimium pertinaciter tueri volentibus: Cur aut, tentatis ponere super ceruices fratrum iugum, quod neq; nos neq; patres nostri portare potuimus? Adde etiam, quod in hac tam

*Exod. 17.**Act. 15.*

numerosa ferie præceptorum ne vnum quidem erat, quod ex se **A**
 se, hoc est, ex opere operato (vt loquuntur) gratiam conferret.
 Ideoq; Apostolus præcepta illa vocat egena atq; vacua elementa:
 quia spiritum & gratiam nec in se continebant, nec obtempe-
 rantibus dabant: nisi quam illi ex charitatis affectu mererentur.
Galat. 4. Tertio denique lex illa cultoribus suis bona terra polli-
 cebatur: quoniam aditus in cælum eo tempore sanctis etiam
 hominibus præclusus erat, suo tempore referendus. ¶ Hæc er-
 go tria multum homines à diuinarum legum obseruatione de-
 terrebant. Si enim onus ipsum legis adeo graue & multiplex
 erat, si vires hominis gratia deficiente imbecilles & infirma, si
 præmium ipsum quod acueret homines ad laborem solet, tan-
 diu differebatur: quid mirum si tam pauci eo tempore diuinæ
 legis cultores essent? At hæc omnia in Euangelio per Chri- **B**
 stum Dominum mirabili ratione commutata sunt. Nam vt ab
 hoc postremo incipiam, ipsum præmium quod præcipue ad
 laborem incitat, & maximum, & protinus retribuendum in
 Euangelio proponitur, nempe cælestis regni beatitudo. Ani-
 mæ enim piorum corporis contubernio soluta (nisi quid sublit
 purgatorio igne abstergendum) statim euolant in cælum. Cu-
 ius rei gratia de Domini Saluatoris aduentu scriptum est: Ec-
 ce merces eius cum eo, & opus illius: id est, operis merces co-
 ram illo. Non enim quinque millium annorum spatio expe-
 ctandū est, sed in præcepto & ad manū cælestis hæc honorū ope-
 rum merces parata est. ¶ Præterea omnis illa legalium præce-
 ptorum, Christi aduentum adumbrantium, multitudo, per mor-
 tem eius mortua atque sublata est, & in vno dilectionis præce- **C**
 pto comprehensa: dicente Apostolo: Qui diligit, legem imple-
 uit. Plenitudo enim legis est dilectio. Et rursum. In Christo
Galat. 5. IESU neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed
 fides quæ per dilectionem operatur. ¶ Quæ res vehementer homi-
 nes ad diuinæ legis custodiam incitauit: quæ admodum Esa-
 ias testatur cum ait: Consummatio abbreviata mudabit iusti-
 tiam. Hoc est, consummatio totius diuinæ legis, quæ ad vnum
 dilectionis præceptum reuocanda est, in causa erit, vt per to-
 tum mundum non longè lateque regnet iustitia: dum facile homi-
 nes leuigato iam legis onere, humeros suos libenter illi subij-
 cient. ¶ Tertio denique (quod vere summum & maximum
 est) præcepta Euangelij non sunt vacua & egena elementa: sed
 gratia

- D** gratiæ plena & fecunda (qualia sunt ea quæ de sacramentis data sunt) quæ & continent & causant gratiam eamq; dignè suscipientibus conferunt: cuius rei gratia Christi Euangelium, lex gratiæ nuncupatur: quoniam (vt præclare D. Thomas ait) res omnes ab eo præcipue nominantur, quod in eis potissimum est. Potissimum autem nouæ legis est, diuini Spiritus & gratiæ collatio, quæ per eius sacramenta datur. ¶ Iam vero si quid gratiæ sit, requiras, quidve in piorum mentibus operetur, certe vt multa dicam, nunquam eius virtutem exhauriam. Præcipuè autem eius opus est, mentem hominis Deo gratam, & amabilem, atq; a deo diuinæ naturæ consortem efficere. Quod vero ad præsertim attinet institutum, duo eius singularia officia numerantur: alterum intellectum circa ea quæ ad salutem pertinent, illuminare: alterum (quod sanè mirabilius est) ad id agendum languentem & infirmam voluntatem impellere. Quod quidem D. August. de verbis Domini sic exponit: Gratia sola homines liberantur à malo, sine qua nullum profus siue cogitando, siue volendo, siue faciendo faciunt bonum: vt non solum monstrant e ipsa, quid faciendum sit, sciunt: verum etiam præstante ipsa, faciunt cum dilectione quod sciunt. Idem etiam nominus aperte per Hieremiam Dominus pollicetur his verbis: Ecce dies venient, dicit Dominus, & feriam domui Iuda pactum nouum, non secundum pactum quod pepigi cum patribus eorum, &c. sed dabo leges meas in mentibus eorum, & in cordibus eorum scribam eas. Itaque pactum illud prius scriptum fuit in tabulis lapideis, hoc vero in ipsis fidelium cordibus exaratum & impressum fuit. Animaduertens enim diuina sapientia (cuius perfecta sunt opera) non satis ad salutem hominum fuisse, iter in cælum velut digito indicasse, cum legè illis digito suo descripsisset, quonià infirma & ægra natura per hoc iter ingredi detestabatur: idèo addidit nouam legem, quæ non solum docet ignorantem, sed etiam sanat, roboratq; languentem, & quæ non modo intellectum erudiat, vt quid factò opus sit, sciatis: sed etiam voluntatè moueat, vt quod rectè intellexit, efficiat. ¶ Videtis ergo fratres, quàm multis modis Christus diuinæ legis onus leuauerit, quando & multitudinem mandatorum minuit, & præmiū laborantium auxit: & quod maius erat, vires etiam per gratiam ad laborem contulit, dum naturam per eam sanauit. Hæc est ergo iustitia, quam per mortem suam Christus attulit in mundum.

D. Tb. 1. a

August.

Hier. 31.

Exod. 31.

dum

dum, qua quidquid in veteri lege desiderabatur, cumulatissimè præstitit: vt iam nihil prorsus habeat ignauus homo, quo inertiam suam tueri possit.

✠ III.

¶ Que cum ita sint, meritò Spiritus sanctus mundum arguet nō solum de iudicio, sed etiam de iustitia ab improbis hominibus neglecta, quam Christus attulit in mundum, quamq; ipsi facile consequi potuissent. *Quia ego (inquit) ad Patrem vado, & iam non videbitis me.* Ad Patrem ire, est ad mortem ire: cuius merito noua hæc iustitia in mundum importanda erat: hoc enim verbo solent Euangelistæ mortem Christi designare. Arguet ergo Spiritus sanctus mundum de iustitia: quam ego iam iam per mortem meam in mundum allaturus sum. Hac enim morte & lex abolenda, & ianua cœlestis regni exulibus aperienda, & gratia hominibus conferenda, & princeps etiam huius mundi foras eijciendus est: quibus impletis, quid habent improbi quod arguenti Deo respondere, quidve amplius expectare queant? *Ego enim ad Patrem vado, & iam non videbitis me.* Quod perinde est, ac si diceret: Antequam à Patre in hunc mundum missus essem, spes omnis salutis in aduentu meo constituta erat. Hunc Iudæi, hunc etiam Samaritæ expectabant: vnde ne femina quidem illa Samaritana hac spe destituta erat, cum diceret: Scio, quia Messias veniet, qui dicitur Christus: cum ergo venerit ille, annuntiabit nobis omnia. A me igitur omnia ad salutem necessaria & annuntianda & præstanda erant. Iam igitur Messias venit, iam omnia salutis a liumenta atque promissa hominibus exhibita sunt, nihilque aliud superest expectandum. Ego enim salutis & redemptionis opere in cruce consummato, ad Patrem vado, & iam non videbitis me. Si ergo hac tanta salute in mundum allata, mundus adhuc lethali somno depressus, non dum hac noua luce excitatur: quod aliud malorum suorum remedium expectare, quidve in socordie atq; impietatis suæ excusationem obtendere iustè poterit?

Veniet igitur, veniet illa dies, in qua huius tantæ vecordie exigenti iudici ratione homo redditurus sit. Idem autè erit vitæ nostræ iudex, qui fuit salutis ac libertatis vindex. Qui enim tantum dedit, sicut quantum reposcere debeat. Quis tunc igitur causari miser homo poterit? Num Mosaicæ legis pòdus? At iam in leuè onus & iugum suauè commutatum est: Querebaris egena & vacua esse elementa, quibus serutebas, quæ onus imponebant,

D & gratiam minimè conferebant? At ea nunc tibi proponuntur, quæ ita onerent, vt subleuent, & gratiam laboranti conferant. Formidabas Dæmonis artus & potentiam? At princeps huius mundi iam iudicatus est. Sed carnis tuæ hoc est domestici & familiaris hostis vim pertimescebas? At vetus homo noster simul cum Christo crucifixus fuit. Si adhuc quereris de vitæ præmij, quòd parum acuat animos ad laborem, dum sola tibi terræ bona in lege promittebantur: ecce iam regnum caelorum tibi nõ solum promittitur, sed etiã exhibetur. Deniq; si præceptorum Moisaicæ legis multitudinẽ caufabaris, iam tibi omnia in vnus dilectionis compendium redacta sunt. Dic ergo mihi, si aliquid præcipi hominibus à Deo iustum erat, quid blandius ac suauius, quam amor præcipi potuit? Rursumq; si expiãdis sceleribus remedium aliquod instituendũ erat, quod facilius & expeditius, quam sine vlla pecorum strage atq; sanguine eorũdem detestatio atq; confessio? Iam verò ad diuinæ gratiæ auxilium confegendum, quid facilius aut suauius, quam sacram Eucharistiã, hæc est Angelorum panem, omne in se habentem delectamentum, omnemq; saporis iuauitatẽ pie & religiose percipere? Nihil in his non blandissimũ & lenissimũ vides. Quid igitur homo habes, quòd pro te querenti iudici respondeas? Certè, qui omnia contulit, nihil nobis quo ignauiam nostram tueri possimus, reliquit. Quod intelligens Apollolus magna voce clamat:

E Propterea abundãtius oportet obseruare nos ea quæ audimus, ne fortè perefluamus. Si enim qui per Angelos dictus est sermo, factus est firmus, & omnis præuaticatio & inobedientia iustam accipit mercedis retributionẽ: quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem? Quali dicat: Si illi qui tam intollerabili iugo legis premebãtur, & sacramentorũ nostrorũ virtute ac robore destituebãtur, grauissimas neglecte legis pœnas dabãt: quæ pœna manebit eos, qui sublato iã iugo & collata gratia leuissimũ Christi onus à se excutiũt? Si illi qui vix aliud salutis adiuuentum, quam legem lapideis tabulis incutam habebant, sic plecebantur: quid quæso nos qui tot sacramentis, tot beneficijs, tot exemplis, tot mysterijs, tot salutari doctrinæ monitis, tanta deniq; celestium donorum & gratiarum abundantia ad salutẽ iuuamur, expectare possimus, si adhuc in pietate & officio delinquimus? ¶ Iterumq; idem in eadem Epist. eandem pene sententiam reperit his verbis: Irritam quis faciens legem Moyli, si-

F ne vlla miseratione duobus vel tribus testibus meretur: quanto magis

Hebr. 2,

Hebr. 10.

Roma. 12. magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filium Dei conculcauerit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, & Spiritui gratiæ contumeliã fecerit? Scimus enim quia dixit, Mihi vindictam, & ego retribuam. Qualis ergo illa vindicta erit? hoc est, qua sententia feriendi sunt, qui oblatam salutem tam caro emptam pretio, nempe sanguine testamenti, hoc est, vnigeniti filij Dei morte & sanguine partam, nefariè & impie contempserunt?

Mat. 10. Finem ergo iungamus principio fratres. Audistis, quid discipulis ad euangelizandum missis Dominus praeceperit: nempe, ut cum alicubi recepti vel auditi non essent, puluerem calcamentorum in testimonium oblatae & neglectae salutis, super eum locum inijcerent. Nunc audite, cuius illos poena maneat, qui hanc veritatem & salutem repudiarunt. Dico vobis (inquit) **B**

Matt. 11. quia Sodomis remissius erit in die iudicii, quam ciuitati illi. O tremenda vox, o sententia maximè formidanda! Quid agimus fratres? quid cogitamus? quæ nos fiducia in hoc tanto salutis discrimine consolatur? Si illi senel oblatam salutem respicientes, Sodomitis ciuitibus deteriores sunt, acerbioribusque supplicijs apud inferos puniendi: quid eos timere par est, quibus tot annos, tot concionatorum & Ecclesiæ vocibus lux eadem, eademque salus & gratia annunciata & oblata est? Aduersus illos pulvis supra eos in iudicio clamabit: aduersum nos autem templi huius parietes atque saxa tot contionantium clamoribus penè disrupta, impietatis & socordiae nostrae testimonium feret. Quod si Moses caelum & terram aduersus Iudaeorum inobedientiam & rebellionem testes citat, qui tot diuinis legibus & beneficijs acceptis, nihil profecerant, an non Christus Dominus tot frustra conciones auditas, tot caelestia promissa, tot salutis adiumenta exhibita, tot prestita beneficia, tot plagas, ut respiscamus immittas (quodque his maius est) sanguinem suum in cruce pro nobis effusum, cõtra nos testes citabit? Nemo igitur se fratres seducat: nemo de sceleribus admissis rationem sibi solum reddendam esse putet. Non enim de peccatis solum quæ admissimus, sed de beneficijs etiam, & salutis adiumentis quæ perceperimus, & salutaribus monitis, quæ toties audiimus, exactissima ratio exigenda erit. Non enim adeo mirum est, si in iniquitatibus conceptus homo iniquitatem pariat: sed illud a nemine maximè mirabile & indignum est, quod tot salutis nostrae medicamentis & remedijs adhibitis (quibus facillime pietatem

D tatem colere, & officium tueri possemus) diuinis præceptis obsequi noluerimus. Hoc est enim quod causam nostram in supremo illo examine maxime premet. Ideoque opportune nos Paulus admonet, ne in vacuum gratiam Dei recipiamus, ne frustra postmodum de ea neglecta sero conqueramur. Simili quoque nos Dominus argumento ad se vocari præcepit, cum Euangelij ministris ait: Dicite inuitatis, Ecce prandium meum parauit tauri mei & altilia occisa sunt, & omnia parata, venite ad nuptias. Non vos ad crucem, nõ ad labores, sed ad nuptias, hoc est, ad cælestes epulas, ad festum, latumque conuiuium uoco. Cur ergo subterfugitis? quare negligitis? Quod si à me, quid hic facti opus sit, quærat: facilem vobis ad salutem viam ostendam: nepe, vt hæc ipsa quæ de diuinis beneficijs, de morte Christi, deque ratione reddenda, siue in morte vestra, siue in extremo iudicio diximus, in secreto & silentio cordis vestri velut animalia munda ruminetis: & hanc insuper noui testamenti gratiam assiduis clamoribus à Domino postuletis, qua & sanctissimas eius leges obseruare, & ab omni lethali crimine abstinere possitis. Hæc enim cura & studio non dubium, quin summus ille misericordie parens vobis petentibus tribuat, pullantibus aperiat, & quærentibus gratiam simul & sempiternæ gloriæ hereditatem, in noua lege singulari ratione promissam, clementer impartiat.

F In eadem Dominica quarta post pascha;
 concio secunda: in qua post Euangelicæ lectionis
 explanationem verba Thematis
 explanantur.

T H E. Si non abiero, Paracletus non veniet ad
 vos: si autem abiero, mittam cum ad
 vos. Ioan. 16.

Inter

I nter præclara sanctarum li

terarum officia (quibus cœlestis philosophiæ doctrina continetur) præcipuum munus esse, inærentia corda in spem erigere & consolari, Apostolus testatur, cum ait: Omnia quæ scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus. Hanc autem in dicendo facultatem sanctus ille Propheta assequutū se esse gloriabatur, cū diceret: Dominus dedit mihi linguam eruditā, ut sciam sustentare eum qui lassus est, verbo. Habebat & ille de quo scriptum est: Nutantes confirmauerunt sermones tui, & genua debilia roborasti. Nemo tamē officium hoc cumulatius prestitit, quā Dominus Iesus, qui ad hoc munus exequendum se à Patre missum esse testatur, ut videlicet consolaretur omnes lugentes, & poneret fortitudinem lugentibus Sion, & daret eis coronam pro cinere, oleum gaudij pro luctu, pallium laudis pro spiritu mœroris. Omnia siquidem dicta, facta, vita & mors, ac omnia denique gesta Domini Saluatoris, pauperes, afflictos, varijsq; calamitatibus pressos partim dictis, partim clarissimis laborum atque dolorum suorum exemplis miro modo consolantur. Quis enim illum in cruce pendentem, plagis lividum, morte pallidum, toto corpore saucium, & riuvis vndique sanguinis exundantem ijs oculis contempletus est, qui non maximum inde dolorum suorum levamen hausit? Hoc igitur munus in præsentis Evangelij lectione exequitur, dum mœrtissima discipulorum peccata ob dilectissimi Magistri abscessum multis rationibus cōsolatur. Quæ in re miranda Christi Domini charitas elucet, qui eo ipso die, quo in manus hostium discipulis fugientibus tradendus, ex carnisificandus, & mille modis cruciandus erat, sui quodammodo oblitus, qui hoc magis solatio, quā illi, dignus erat, de discipulorum mœrtita sollicitus, eam multis modis lenire curavit. In quo sanè apparet, veram & germanam charitatem magis alienis incommodis, quā suis angi & sollicitari. Inter hæc verò solatia. Spiritus paracleti promissio præcipuum atque maximum fuit: de cuius virtutibus & officijs, quibus salutem nostram operatur. in sacra præsentis Evangelij lectione luculenter disserit. De his igitur nos quoque hodie apud vos sermonem habituri, cœlestem opem sacratissimæ Virginis interuentu communibus

Roma. 15.

Esai. 50.

Iob. 4.

Esai. 61.

B

C

munibus

D munibus votis suppliciter imploremus.

A V E M A R I A .

Tanto discipuli mœrore propter dilectissimi Magistri abscessu n affecti erant, vt nihil aliud querere, nihil loqui, nihil cogitare possent, nisi hoc solum, quod eos vehementissimo dolore cruciabat. Quod enim consilium, quod vitæ genus sequi poterant, qui omnia propter dulcissimi Magistri contuberniũ disciplinamq; reliquerant, cum eo discedente bona simul omnia se perdidisse arbitrarentur? Hac ergo de causa eos Dominus in præsentis lectione his verbis incipit consolari: *Vado ad eum qui me misit, & nemo ex vobis interrogat me, Quo vadis? Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum. Implendi verbo vehementem animi tristitiã atq; contuminationẽ significare voluit. Quo ergo solatio Domine charissimorum filiorum tuorum pectora consolaris? Magno certe: quod videlicet vestrum hoc meo discessu negotium agatur: *expedit enim vobis, vt ego vadam. Si enim non abiero, Pa acletus non veniet ad vos: si autem abiero, mittam eum ad vos.**

Quoniam autem in singulis sanctarum lit. rarũ verbis mysteria latent, non possumus hoc in loco Paraclæti nomen silentio prætereire. Paraclæti autẽ consolatorẽ significat. Quod quidem nomen Spiritui sancto Christus Dominus tribuit: quoniã inter alia eius officia, hoc maximẽ hominibus salutare, amabile, & iucundum est. Erit autem operæ pretium explicare, cur hic diuinus Spiritus hæc consolandi officio præcipuẽ fungatur. Huius autem rei causã (si meministis) sæpe aliã reddidimus. Constat enim, sæculi homines ob hoc vel maxime à virtutis studio detererẽ, quod eam asperam atq; insuauem esse arbitrantur: eã vitia contrã dilecti & iucunda eis appareant. Nam quo ad alia omnia satis constat, virtutem esse rebus omnibus antefereendam. Est enim honestior, vtilior, pulchrior, laudabilior, imò nihil aliud præter vnam virtutem laudabile est. Nec hoc infun sæculi homines, quamlibet iudes & improbi, differri possunt. Vna est ergo voluptas atque suauitas (cuius humana mens rarissimã est) que improborum in hęc virtutem vitij inferiorum facit: qua vna ratione ab eius studio & amore reuocantur. Vt ergo hæc tanto incommodo consuleretur. Spiritus sanctus hijs hominibus donatur: cuius singulare munus & officium est, spiritibus eos delicijs reficere & consolari, ne in hac parte voluptuosus hominibus inferiores sint, neve terrenturam

¶ volupta-

Gregor.

voluptatum amore, a recto virtutis tramite deducantur. Quia A
enim (vt D. Gregor. ait) esse sine delectatione animus non po-
test (nam aut in infinitis delectatur, aut in summis) diuina pro-
uidentia (quæ nemini ad salutem deest) cœlestibus spiritali-
busque delicijs piarum mentes recreat & consolatur: quò ijs
inescati atque refecti, omnes alias carnis mundi que delicias fa-
Bern. 1. d. stidiant, & pro nihilo ducant. Rectè enim D. Bernar. Cui Chri-
stus incipit dulcescere, necesse est, vt amarescat mundus.

*Augustin
Confess.*

Quantum verò spirituales istæ deliciae omnes alias mundi
delicias superent, ex ipsa causarum præstantia colligi facile po-
test. Ex nobilioribus enim causis nobiliores consequi effectus
necesse est. Ideò enim infusa diuinitus scientia præstantior es-
se dicitur acquisita, quoniam à nobilitiori causa, nempe ab ipso
Deo manat. Sic etiam pictura absoluitur. Gaudium porò mudi B
& à carne proficiscitur: gaudium verò Dei de Deo
& à Deo manat. De quo sic D. Augustin. in Confess. ait: Est
gaudium, quod non datur impijs, sed eis qui te gratis colunt,
Domine: quorum gaudium tu ipse es: & ipsa est beata vita,
gaudere ad te, de te, propter te: ipsa est, & non est alia. Ex
his igitur præcellentibus causis quale gaudium in purgatis men-
tibus consequetur? Neque ex causis modo, sed ex effectibus
etiam, huius gaudij magnitudinem colligere licet. Quid e-
nim aliud sanctos illos Anachoritas solitariam in deserto vi-
tam sine vilo hominum cōmercio & solatio degentes, solisque
herbarum radicibus visitantes, nisi diuini spiritus gaudia
tandiu sustentabant. Quomodo enim infirmi homines fragi- C
li carne circumdati, nobisque per omnia similes, adeò rigi-
dum vitæ institutum perferre tandiu sine huiusmodi solatio
potuissent: præsertim cum homo natura ipsa animal sit poli-
ticum & sociale, innumerisque necessitatibus & morbis obno-
xium? Atque vt cæteros præmittam, magnum illum An-
tonium in medium proferam: quem D. Athanasius in eius vi-
ta memorat viginti annis in cellula quadam sine vilo hominum
contubernio perdurasse, solaque aqua & pane, eoque arido, vi-
sitasse. Post vigesimum autem annum inde egressum, pul-
cherrimam oris speciem atque habitum retulisse, perinde atq;
delicatisimis semper cibus vtius fuisse. Quid verò hoc anti-
quorem Paulum primum heremi iaculam referam, qui octo-
ginta

D ginta annos in quodam specu cunctis mortalibus incognitus la-
tuit? Qui ergo fieri potuit, ut fragiles homines, similes nobis
passibiles, sine celesti consolatione perpetuam hanc solitudi-
nem & in diem perferre potuissent? Quæ cum ita esse nemo nos-
trum negare possit, qualis quæso illorum infania est, qui pro-
pter vnam voluptatem iter in cælum delerunt, & per vias per-
ditionis incedunt: cum constet tum ex sanctorum exemplis &
testimonijs, tum ex ipso Paraclæti nomine, maiores in via Dei,
quàm in via mundi esse delicias? Hæc igitur ignorantia fratres,
totus humane prauitatis causa est. Si enim voluptatum ama-
tores huius Paraclæti delicias experti essent, haud dubium, quin
protinus voluptatibus cunctis seculi contemptis, totos se ad di-
uina conuerterent.

Sed fortè dices: Si tanta consolationis huius vis est, si hoc est
E præcipuum Paraclæti Spiritus officium, quomodo plerique
nostrum qui Christi nomine censetur, huiusmodi delicias ex-
perti non sumus? Ad hoc facile respondeo, fieri quidem posse,
ut qui tantarum deliciarum suauitate carent, diuini huius Spi-
ritus præsentia careant. Quæ enim ratione mihi persuasum sit,
te Consolatorem accepisse, qui nullam unquam eius consolati-
onem expertus es? Hoc enim nomen Spiritus sancti non ex
natura, sed ex officio cõuenit: quia videlicet hoc officio fûgitur
vbique manet. Si tu igitur nec orando, nec legendo, nec
diuinis officijs & laudibus assistendo, nec ipsi etiam sacra-
menta percipiendo, vllam diuine dulcedinis scintillam expertus es,
quoniam pacto credam in te Paraclætum habitare? Quandiu in
corpore vita manet, aliquo se se indicio prodat necesse est. Vi-
F talem enim calorem (quamuis extreme corporis partes tigeat)
in pectore palpitare sentimus. Sic igitur, nulli Paraclætus
erit, quin aliquo saltem indicio & correctura se prodat. *Thom. 9.*
Nunquid (ait Salomon) potest homo abscondere ignem in fuiti
suo, ut vestimenta eius non ardeant? Hæc enim ignis similitudo
in hoc etiam celesti igne locum habet. Quo circa valde timen-
dam est, ne hoc Spiritu deliruti sint, qui nullo indicio eius in-
tra se virtutem perceperunt. Qui autem eo carent, illud Apo-
stoli fulmen timere debent: Si quis non habet Spiritum Chri-
sti, hic non est eius. Sed iam Paraclæti nomine exposito, cetera
eius officia explicare incipiamus. De his enim subdit continuo
Dominus.

✱. I.

¶ *Cum autem venerit ille, arguet mundum de peccato, de iudicio, & de iustitia.* Iam nunc quid Apostolis Spiritus sanctus præstiturus, quidq; per eos effecturus sit, incipit aperire. Primum enim arguet mundum. Arguere aliquem est, ita illum obiurgare, vt apertissimis etiam rationibus patrati sceleris conuincas. Hoc igitur modo Spiritus sanctus per Apostolos mundum tribus de rebus arguet. Primum quidem de peccato. Quod autem illud peccatum sit, declarat protinus cum ait: *Quia non crediderunt in me.* Quomodo autem de hoc peccato per Apostolos mundum arguet? Nimirum quia talia per eos signa & prodigia edet, adeoque magnifica opera, & omnem naturæ vim superantia patrabit, vt quisquis incredulus fuerit, nullum incredulitatis suæ

Ioan. 14.

velamen prætereendere valeat. Ad illud namque Dominus dixit: *Qui in me credit, opera quæ ego facio, & ipse faciet & maiora horum faciet.* Quam quidem promissionem in Apostolorum principe impletam videmus, qui sola corporis sui vmbra languentes sanabat: quod de Domino Salvatore non legimus. Talibus ergo signis iure mundum, hoc est, infideles incredulitatis arguet, qui veritatem cælesti testimonio, diuinisq; operibus confirmatam recipere noluerunt.

Act. 5.

Secundo arguet mundum de iudicio: quia videlicet princeps huius mundi iam iudicatus est: hoc est, iam per Christi mortem, regno suo, quod in mundo obtinebat (in quo ab vniuerso pene mortali genere colebatur) spoliatus, & in tartara detrusus & relegatus est. Quam quidem victoriam Ioânes in Apocal. describit his verbis: *Et vidi Angelum descendentem de cælo, habentem clauem abyssi, & catenam magnam in manu sua. Et apprehendit Draconem, serpentem antiquum, qui est Diabolus & Sathanas, & ligauit eum per annos mille, & misit eum in abyssum, & clausit, & signauit super illum, vt non seducat amplius gentes.* Quo in loco Angeli nomine Christum Dominum designat, quem per Malachiam Dominus Angelum testamenti appellat: qui videlicet nouum testamentum multo aliud à veteri in aduentu suo erat conditurus. Hic igitur Angelus per mortem suam destruxit eum, qui mortis habebat imperium, euertitque potentiam Diaboli: inuasitq; claustra inferni, vbi & ligauit insatiabilem homicidam, ne seduceret amplius gentes: quas à veri Dei cultu auocabat, & ad sacrilegum sui cultum inducebat.

Apoc. 20.

Malac. 3.

Hæc ergo ratione Dominus huius mundi principem iudicauit: dum

Dum & illum regno suo (quod vi & fraudibus occupauerat) pepulit, & potestatem nobis calcandi supra omnem eius virtutem contulit. *¶* Quæ cum ita sint, merito Spiritus sanctus arguet mundum, id est, improbos homines de iudicio: quia videlicet cum iam passionis Christi merito ab hostis huius tyrannide erepti sint, ipsi tamen sponte sua se illius seruituti vilissima voluptatis pretio subdiderunt. Indignissimum autem est, quod cum vnicus Dei filius vitam suam libertate tua viliozem habuerit (quando illam pro te in libertatem afferendo profudit) tu interim qui tam caro pretio emptus es, adeo eam vilem reputes, vt te iterum pro re nihili venalem exhibeas, turpissimæque Dæmonis seruituti addicas. Quanto rectius Diuus Augustinus, qui ait: Postquam intellexi me pretioso Christi sanguine esse redemptum, nolui me amplius exhibere venale. Idemq; *Aug. B.*
E alibi ad fideles omnes: Si vobis, inquit, ex terrena fragilitate viluitis, ex pretio vestro vos appendite. Merito ergo Spiritus sanctus istos arguet, qui magis Diaboli serui, quam Dei filij esse voluerunt: qui magis duram seruitutem, quam dulcem libertatem amplexati sunt: qui que magis sub principe Diabolo, quam sub regno Christi vexillo militare decreverunt.

Nec de iudicio solus, sed de iustitia quoque per Christum in mundum inuenta, & ab improbis hominibus neglecta, Spiritus sanctus arguet: vt qui tantum bonum eis à Christo Domino oblatum repudiauerint. Hoc in loco quid iustitiæ nomine intelligamus, explicandum est. Sed quod ad præsens attinet institutum, duplicem in literis sanctis iustitiam reperimus. Iustitia quippe appellatur diuinorum obedientia mandatorum: quæ qui diligenter implet, verè iustus est. Iustitia queque appellatur diuina gratia, quæ nos ante Deum verè iustos & gratos efficit, cuiusque ope & virtute diuinæ legis mandata seruamus, dicente Augustino: Lex præcipit, fides impetrat, gratia complet. Gratia enim opus est, agram naturam sanare, & vires homini per virtutes ab ea manantes præbere, quibus diuinæ legis mandata implere valeat. Verarumque verò hanc iustitiam Christus Dñs attulit in mundum: dñ priorem illam subtilis veteris legis oneribus leuigauit, & gratiam deinde contulit, qua legem ipsam seruare possemus. Ipse namque huius nouæ iustitiæ doctor, ipse iustitiæ autor extitit. Quam enim homines docuit iustitiam, ipse quoque, vt eam præstare possent,

per Spiritum & gratiam suam efficit. Sic olim Ioseph senem parentem ad se e terra Canaan eorum accersiri iussit, & alimenta in viam plautraque ad portandum senem, ceteraque ad illud iter conficiendum necessaria misit. Hoc igitur modo verus Ioseph Christus Dominus (quando nos ad se per viam mandatorum suorum venire iubet) omnia quae ad hoc iter conficiendum necessaria sunt, per Spiritum & gratiam suam plenissime subministrat. Ipse enim velut plautrum, quo vehamur, angelos suos mittit, qui nos in manibus suis portent, ne effendamus ad lapidem pedem nostrum. Ab illo lucem accipimus, qua iustitiae disciplinam agnoscamus: ab illo vires & robor habemus, quo omnia iustitiae contraria & inimica repellamus: ab illo denique Spiritum haurimus, quo ad diuinae puritatis & sanctitatis similitudinem aspiremus. ¶ Quae in re (vt hoc obiter admoneamus) admiranda Dei nostri bonitas atque benignitas apparet: qui cum ipse nobis omnia largiatur, & omnia opera nostra operetur in nobis: sic tamen eadem praemijs afficit, vt si de nostro, non de suo illi sacrificium offeremus. In quo mirum inter reges terrae & Regem caeli discrimen intercedit: quod illi quidem gratum habent, quod ciues ei de peculio suo, non de iure Regis offerunt. Contra vero gratum Deo non est, quod ei de nostro solum (cum gratia eius delicti sumus) offerimus: illud autem solum ipsi acceptum est, quod illi de suo, hoc est de Spiritu & gratia sua exhibemus. Vnde illud August. manauit: Cum Deus praemiis opera nostra, coronat munera sua. Quae quidem sententia nequaquam nostra opera excludit, quae ad salutem profus necessaria sunt, sed vnde praecipue ea manent, & vnde meriti valorem habeant, declarat.

¶ Sed vt ad institutum redeamus: singularis huius diuinae gratiae atque iustitiae, quam Christus Dominus in mundum attulit, effectus est, Spiritum nobis atque vires praebere, quibus diuinae legis iustitiam implere valeamus, qua ad diuinae similitudinis imaginem, quam per peccatum amisimus, reformemur. Per Christum namque (vt Petrus Apostolus ait) Pater caelestis maxima & pretiosa nobis promissa donauit, vt efficiamur diuinae consortes naturae. Proprium enim caelestis huius domus est, hominem diuino iam spiritu actum, supra naturae conditionem attollere, & ad diuini & supernaturalis esse dignitatem eleuare. Sicut enim aqua igni admota, non modo ignis calorem, sed etiam motum

Distim.

August.

Simil.

D motum & agilitatē participat (vnde salit, & sursum mere ignis agit) ita homo Christi Domini Spiritu hausto, in eam dignitatis excellentiam supra naturā suā conditionem attollitur, vnde diuinæ puritatis & sanctitatis particeps efficiatur. Quod vt clarius percipi possit, celebris illa Divi Nyssij sententia ad memeriā reuocanda est: nempe tria esse in vtraqueque re, quæ sibi inuicem eadem mensura respondeant: videlicet essentiam, potentiam, & operationem. Hæc enim inter se ita nexa & colligata sunt, vt dignitatem essentia sequatur magnitudo potentia, operationis autem dignitas potentia magnitudini respondeat. Quod quidē (vt alia prætermittamus exempla) in beatis illis mētibus videre facile est: quarum quæ præstantior est, eadem maiorem ad operandum facultatē habet, & maiora item edere prodigia potest.

Cum ergo maximè proprium diuinæ gratiæ sit, diuinum quoddam & supernaturale esse homini conferre: consequens est etiā, vt facultas operandi, & operum dignitas huius diuini esse dignitati respondeat. Quare necesse est, vt qui quis hoc cælesti beneficio aficitur, diuina virtute fulgeat, diuina opera edat, diuinam puritatem & sanctitatem imitetur, diuinamque potestatem fecutus ea out coneratur serpentis antiqui. Quæ cum ita sint, an non merito Spūs sanctus improbos homines arguet, quod hanc illustrē noui testamenti iustitiā tot modis fugatam & ornatā repudauerint? Quid igitur hi habent quod diuino Spiritui eos arguenti respondeant, cum nihil ab autore salutis nostræ prætermisum sit, quod ad cōmunem omnium salutem conduceret? Certe nihil aliud, quam vt ipsi cum perditis hominibus errorem suum sero deplorantes, illa Prophetæ verba repetant: Transtis mensis, si ita est veritas, & nos saluari non sumus. Quæ verò alia

F mensis hoc in loco accipienda est, nisi donorum cælestium abundantia, quæ Christi meritis in mundum ad hominum salutem inuicta est? Quam qui socordia sua neglexerunt, his Prophetæ voces, dānationis & negligentia sua indices, neque quā postea fundent. Qualis ergo erit illorum anxietas & perturbatio, cum in extremo illo atque horrendo examine aperte videant, se facile tantam gloriam adipisci potuisse, quam turpissimæ voluptatis aut vilissimæ lucri pretio amiserunt, & in acerbissima illa ac nunquam finienda supplicia se ipsos precipitarunt. Quid igitur miseri tunc facient? quò se vertent? quid consilij capient? cuius opem implorabūt, cum omnes illis aditus salutis & misericordie intē, clausi sint? O nos, inquam, miseri & infelices, qui

tantam salutis occasionem vitro oblatam, & nunquam iterum **A**
 rediura n amimus! Hac igitur ratione Spiritus sanctus mun-
 dum arguet de iustitia. Christus enim Dominus constituta iam
 in mundo iustitia, & salutis nostræ opere consummato ad Patrē
 abiit: nec Salvatorem rursus expectare licet, quem iam venisse
 & rediisse conſitemur. Hæc sunt igitur officia quæ Spiritus san-
 ctus per Apostolos in mundo editurus est. Nunc quid in ipsis A-
 postolorum, cæterorumque piorum pectoribus molitur, vi-
 deamus. Sequitur enim.

✕. II.

¶ *Multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modò. Cùm autem*
venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. En pri-
 mus Spiritus sancti fructus: quòd videlicet ea quæ propter mē-
 tis vestræ imbecillitatem, aut doctrinæ obtusitatem, capere **B**
 modò non potestis, ille, qui omnium est artifex, omnem habens
 scientiam, opportuno tempore vobis tradet. Ex quo facile ad-
 versus hæreticorum temeritatem colligimus, multa alia fuisse,
 quæ ex Spiritus sancti traditione Apostoli didicerunt, quæ non-
 dum à Christo Domino fuerant propalata: quòdoquidem post
 hæc verba nihil ferè apud Evangelistas traditum ab eo inue-
 nimus: Quod quidem ipse testatus est, cum in hoc ipso sermone
 ait: iam non multa loquar vobiscum, &c. Supererant ergo alia
 quæ portare tunc discipuli minus poterant: quæ tamen postea
 Spiritus sancti magisterio discere, & nobis tradere deberent.
 Sed hæreticos missos facientes, ad ea quæ profectui nostro de-
 seruiunt, orationem conuertamus. Sequitur enim.

¶ *Cùm autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veri-*
ratem. Antea illum vocauerat paraclætum, quod (vt vidistis) **C**
 consolatorem significat: qui videlicet morrentem animum: con-
 solationis suæ visitatione lætificat: modò autem Spiritum veri-
 tatis appellat, qui mentem erudiat, & veritatis luce perfundat.
 Nihil ergo est in interno homine nostro, quod celestis huius
 neficij expers sit: quando & voluntas nostra spiritali lætitia, &
 intellectus veritatis splendore complentur. Vt igitur lætitia illa
 propter continuas huius vitæ calamitates indigemus, ne dolo-
 ribus victi, per immodicam tristitiam aut impatientiam con-
 cidamus: ita veritatis luce egemus, ne tetriss spiritalis huius
 Ægypti tenebris oppressi, in varios errores & precipitia inci-
 damus. ¶ Constat enim, illo communi naturæ lapsu omnes in-
 terni

Dterni hominis vires labefactatas, & ab illa integritate in qua primum condite fuerant, deiectas. Voluntas enim imbecilla, liberum arbitrium infirmum, cogitandi vis instabilis & vaga, trascendi vero crudelis & atrox, concupiscendi autem in affectibus suis effrenata, & habenarum impatiens relicta est. Sicut igitur omnes hie anime nostre vires laese & lauciatae fuerunt: ita pumiceps earum ratio & intellectus ab hac comuni strage non omnino immunis fuit: sed tetrus etiam tenebris obscurata, & ad veritatis lucem non minus caligans, quam ad clarissimum Solis splendorem noctua. Huius ergo caecitatis depellendae gratia, diuini Spūs luce (qui veritas prima est) egebamus, qui tenebras nostras discuteret, caliginem ab animo pelleret, & veritatis suae luce omnia interiora nostra collustraret, sine cuius ope & magisterio

Ead veram sapientiam pertingere nemo poterit. Quam quidem sententiam (quod magis miremini) gentiles Philosophi Aristoteles & Plato assequuti sunt, quos ceteri Philosophi duo mundi lumina appellant. Aristoteles namque initio Metaphysicæ Dei munus esse sapientiæ testatur: sine cuius numine mortalibus contingere non possit. Causamque reddit, quod humana natura varijs curis, affectibus, & necessitatibus obnoxia sit: idque tot modis distracta atque impedita, se se totam sapientiæ studio tradere non potest, quod ad eam assequendam necessarium erat: ideo sine diuini numinis auxilio neminem illam consequi posse ait. Plato autem veram sapientiam in diuini numinis participatione atque illustratione positam esse, longa oratione declarat. Primum enim ad sententiam suam explicandam discrimen inter oculos ceterosque sensus corporis assignat. Ceteri namque

Fsensus sola egent obiecti presentia, vt officio suo fungi possint. Fauces enim ad motu cibo, eius saporem dijudicant: aures editam vocem protinus audiunt: tactus autem proximum ignem ceteraque corpora sine calida sine frigida, sine dura sine mollia, vbi primum tetigerit, sentit. At oculis hoc ipsum minimè sufficit. Quamuis enim corpora que videri possunt, oculis obiecta sint, nisi tamen externum Solis aut lucerne lumē adsit, nihil omnino cernere possunt. Sicut ergo corporeum lumen oculis corporis: ita diuinum lumen mentis oculis, hoc est, intellectui nostro, vbi ad rerum cælestium contemplationem veramque sapientiam nititur, necessarium esse Plato sentit. Nisi enim Dei luce extrinsecus adueniente illuminetur, salutarem ac veram sa-

Aristot.

*Plato lib
de Repu.*

pietiam consequi non poterit. Hæc illi quavis Ethnici Philo-
 sophi: quæ magis ex Christianorum, quam ex Philosopherū
 schola videntur esse deprompta. Quæ idè retuli, vt vel ipsorū
 testimonio intelligatis fratres, quæ tum mens nostra hoc Spi-
 ritu veritatis indigeat, quò ad veram sapietiam aspirare queat.

Sed dicetis forsitan: Quoniam modo tu mihi tenebrosum
 esse ais intellectum, qui tam multas variarum rerum discipli-
 nas adinuenit, tam multa de cælorum & astrorum motu, ac de
 tota rerum natura disseruit, totq̃e ad humane vitæ vsuū ates
 ex cogitauit: vt ea quæ arte & hominis ingenio constant, cum
 naturalium rerū multitudine ac varietate penè certare videan-
 tur? Fateor hæc ita se habere. Et quidem est hæc maxima huma-
 næ vitæ miseria: quòd cum homo tam multa sciat, quæ parum
 ad veram salutem referunt, seipsum tamen nesciat, neq; quò illi
 eundum, & quā sit eundum, hoc est, neque vitæ suæ finem, neq;
 iter, quo ad illum itur nisi alieno magisterio doctus agnoscat.
 Illud igitur hoc in loco aduertendum est, inter ea quæ intellectu
 comprehendimus, alia esse, quæ ad solam cognitionem (in qui-
 bus nulli affectus dominantur) pertinent: alia, quæ ad mores, ac
 rectæ vitæ institutionem spectant: in quibus turbulenti cupidi-
 tati n̄ motus nobis obsistunt. Vbi igitur cupiditas dominatur,
 ingens caligo mentis oculis obfunditur: quandoquidem cupidi-
 tas velut quædam Babylonis fornax non modò variorum desi-
 deriorum flamas, sed atrū etiam densissimūq; fumū ex se vapo-
 rem exhalat, quo mentis nostræ serenam lucem & splendorem
 obscurat. Hinc tot vulgi errores & prauæ opinionēs, hinc corru-
 pta hominū iudicia, hinc tam falsa rerum omnium prætia, hinc tā
 multa e mentita rerū nomina, quibus virtutibus vitiorum, con-
 traq; vitij virtutū nomina indiderunt. Hinc malum bonum, &
 bonū malum: dulce amarum, & amarū dulce: lucem tenebras, &
 tenebras lucem appellant. Ex his autem corruptissimis iudicijs
 quales rerū electiones esse poterunt? Nisi igitur Spūs ille cœle-
 stis, qui nōstros animos effinxit, eosdem lux lucis radijs accen-
 dat, in tenebris & caligine versabimur: neq; vera, recta, simpli-
 ciaq; videre poterimus: sed inanibus quibusdā visis pulsū & agi-
 tati, & vmbri atque imiginibus elusi, pro veris & solidis bonis
 vanis ima simulacra virtutis & honestatis amplexabimur. Mē-
 tis enim nostræ lux Spūs ille diuinus est, in quo solo tota verita-
 tis ipsius claritas, omnisq; beatæ vitæ ratio cōsistit. Vt igitur abs-
 cessu Soli, necesse est oculis caliginem offundi, rerūq; aspectum
 adimi:

Dadimi: ita diuinæ lucis absentia mentes nostræ tenebris obrauntur, aspectuq; veritatis avertit. Mortifera igitur hinc ca-
 pibus tentata tela non vident. umbras autem extimelunt: pu-
 ritas & liquidas voluptates aspernantur, noxias & pestilentes ascen-
 scunt: opes sempiternas negligunt, in falsis coaceruandis omne vi-
 te studium consumunt: verisima gloriæ dignitas quanta sit, ne
 suspitione quidem attingunt, temerariæ & insanæ multitudinis
 omnes rumulos aucupantur. Vis enim diræ ac furibundæ cu-
 piditatis precipitem post se & intellectum, & liberum infirmi ho-
 minis arbitrium adeo potenter allicit, vt voluntas nostræ eo te-
 ratur, quò affectus rapit: & intellectus sic in cupiditatis naturam
 degeneret, vt rationes etiã inueniat, quibus id quod iniuste cu-
 piditas appetit, iustissimũ esse decernat. Vbi enim tot olim Pha-
 risæorum errores, quos Dominus in Euãgelio sepe recenset, nisi
 in cupiditatis, hoc est, auaritiæ & voluptatis officina conflat
Esunt? Hinc illa Prophete querela: Caupones tui miscnt vino a-
 quam: qui videlicet auferitatẽ & acrimoniã cœlestis doctrinæ
 carnalium interpretationum aqua diluebant. Vnde igitur hæc
 tanta peruersitas, nisi ab hoc eodem cupiditatis fonte manauit?
 Huius ergo rei gratia, fidelis quisque hoc cœlesti præceptore &
 veritatis magistro indiget, ne in tot pestilentissimos errores se-
 ductricis cupiditatis fallacia dilabatur.

Esai. 1.

Ad stabilitatem quoq; & firmitatem perceptæ veritatis, cœ-
 lestis huius magistri autoritas necessaria est: ne (vt Apostolus
 ait) circũferamur omni vêtõ doctrinæ, sed illam magis stabili-
 tẽ sectemur, quam nobis Ecclesiasticus cõmendat cum ait: Esto
 firmus in via Dñi, & in veritate sensus tui & scientia. Cum autẽ
 sensum nostrum nominat, non humanum sensum intelligit, sed
Fquem spũ suo nobis Deus contulit: de quo idem Apostolus ait:
 Nos autem sensum Christi habemus. Idẽ quoque rursus admo-
 net dum ait: Noli esse humilis in sapientia tua, ne humiliatus in
 stultitiam seducaris. Est enim stabilis & predicanda humilitas:
 est rursus leuis & accusanda, quæ populari auctoritate & opinio-
 ne ducta, rectum animi sensum deponit, & leuis vulgi iudicium
 sequitur. Quæ res quantũ moribus nostris, & recte vite institutio-
 ni noceat, elegãter Seneca docet his verbis: Nulla res nos ma-
 iorib; malis implicat, quã quòd ad rumorẽ cõponimur: optima ra-
 tiõ ea, quæ magno assensu recepta sunt, quorũq; exẽpla multa sũt:
 nec ad rationem, sed ad similitudinem viuimus. Versatq; nos &
 præcipitã traditus per manus error, alienisq; perimus exem-
 plis.

Ephes. 4.

Ecc. 5.

1. Cor. 2.

*Seneca de
vitabentis*

plis. Sanabimur, si modò separemur à cœtu. Nunc verò stat **A**
 contra rationem defensor mali sui populus. Cùm de beata vita
 agitur, non est quòd mihi illud discessionum more respondeas:
 Hæc pars maior esse videtur. Ideò enim peior est. Non tam be-
 ne cū rebus humanis geritur, vt meliora pluribus placeat. Argu-
 mentum pessimi turba est. Quæ ramus quid optimum factu sit,
 non quid vtilitissimum: & quid nos in possessione felicitatis æ-
 ternæ constituat, non quid vulgo, veritatis pessimo interpreti,
 probatum sit. Vulgus autem tam clamydatos, quàm coronatos
 voco. Non enim colorem vestitiū, quibus prætexta corpora sunt,
 aspicio: oculis de homine non credo. Habeo melius certiusque
 lumen, quo à falsis vera dijudicem. Animi bonū animus inue-
 niat. Hactenus Seneca. Cæterum ad huius tanti philosophi cōsi-
 lium amplectendum, vulgiquæ autoritatem contemnendam, **B**
 naturæ nostræ vis minus sufficit, nisi diuini Spiritus autorita-
 te fulciatur: qua aduersus mundanæ autoritatis torrentem (in
 quo tot sceptræ, tot fasces, tot seculi sapientes numerantur) in-
 eluctabili eius veritate fulti consistere valeamus: quomodo Ca-
 leph & Iosue aduersus sexcenta hominum millia huic ipsi veri-
 tati firmiter adhærentes, se se opposuerunt: quodque mirabi-
 lius est, solus Noë aduersus totius orbis consensum iustitiam co-
 lere & retinere potuit. Quæ enim alia vis aduersus totius gene-
 ris humani sententiam nisi cœlestis autoritas stare immota po-
 tuisset? Hunc igitur veritatis Spiritum assiduis precibus & la-
 chrymis petamus, fratres: vt eius virtute roborati, eam in pie-
 tatis & iustitiæ proposito constantiam retineamus, quam nec
 mundi potentia infringere, nec manes inferorum euertere, nec
 vllæ carnis nostræ illecebræ labefactare, nec vlla denique terre-
 næ prudentiæ argumenta deducere à mente possint: vt ita de-
 mum ad finem vsque vitæ perseverantem in Dei famulatu
 animo conseruantes, cœlestem illam coronam,
 quæ fideliter perseverantibus à Do-
 mino promissa est, ipso donan-
 te percipere me-
 reamur.

In ea-

D In eadem Dominica quarta post pascha

concio tertia : in qua, quibus potissimum virtutibus ad
Spiritus sancti aduentum præparari debeamus,
exponitur. Ad quod sententia verbis
Thematis comprehensa, paulo
latius declaratur.

THE. Expedi vobis, vt ego vadam. Si enim
non abiero, Paracletus non veniet ad vos.
Ioan. 16.

E

N omnibus ferè lectioni-

bus, quæ his Dominicis diebus, qui inter re-
surrectionem Domini ascensionemque flu-
xerunt, aduertere fratres charissimi potui-
stis, mentionem ferè vbique de Spiritu san-
cti aduètu fieri. Vt autem intelligamus, quo
consilio hoc ab Ecclesia factitatum sit, annotandum prius est,
comune esse omnibus causis efficientibus, nihil nisi in mate-
ria apta atque preparata efficere posse. Hinc medici à noxijs hu-
moribus ægrotantium corpora purgaturi, quibusdam prius po-
tionibus humores ipsos exagitant, & velut à sedibus suis auelle-
re student: frustra cætera, nisi hoc antè præciserit, tentaturi.
Quauis autem naturæ conditor in operibus gratiæ his legibus
attractus minime teneatur (facile enim in oculis eius est, vt Ec-
clesiasticus ait, subito honestare pauperem, & ex lapidibus sus-
citate filios Abrahæ) ferè tamen hoc ipso ordine non modò na-
turam vniuersam, sed Ecclesiam quoque suam administrat: vt
pote qui suauiter omnia in numero, pondere, & mensura dispo-
nat. Hinc Prophetarum chorum ante Christum Dominum præ-
misit, qui eius aduentum hominibus prænuntiantes, eos ad illi
dignè excipiendum prepararent. Instante verò iam aduètu suo
præcursores sanctissimum ab ipsis materni vteri vilceribus Spi-
ritu sancto plenum destinauit, qui (vt Zacharias pater eius ce-
cinit) præiret ante Dominum parare vias eius. Ipse verò Domi-
nus a præcursores nuntiatus, velut quidam Spiritus sancti præ-
cursor

Ecl. 17.

Mat. 3.

Sep. 11.

Mat. 3.

Luc. 2.

cursor exiit, qui & passionis suæ sacrificio eius aduentum p̄me-
 ruit, & clarissimis doctrinæ institutis ad eius gratiam percipiendā
 homines preparauit. Inter præcipua enī Christi officia hoc in pri-
 mis numeratur, quod discipulorū suorum corda ad S̄; ritum lan-
 ctum excipiendum aptauerit. Ioannes igitur præcursor Christi:
 Christus verò præcursor fuit Spiritus sancti. Quod si ex dignitate
 Ioannis Christi prænuntiantis, Christi dignitatem agnoscimus:
 qualis erit Spiritus sancti dignitas, qui ipsum Christum Dñm to-
 tius sanctitatis autorem, habuit præcursorem? Hoc igitur ani-
 maduertēs Ecclesia, singulis anni temporibus nititur nos ad di-
 uina mytheria cōuenientibus initijs preparare. Ad natalem enī
 Dñi diem quatuor ante hebdomadibus, toto videlicet Domini-
 ci aduentus tempore nos præuenit, quò ad festum illum ita præ-
 paremur, vt cum in mundo nascitur Christus, in mentibus quoq; B
 nostris misericorditer renasci dignetur. Ante eius verò resurre-
 ctionem, quadraginta diebus, toto videlicet Quadragesimæ tem-
 pore ieiunijs, orationibus, sacrisq; concionibus pectora nostra
 purgare contēdit, vt resurgēte Dño, nos quoq; cum illo pariter
 resurgamus, hoc est, vt nostra quoq; cū illo resurgat vita, pietas,
 atq; iustitia. Ad sacratissimū verò festū Pētecostes (quod modo
 inītat) quo Spūs sanctus in discipulorū corda delapsus, eos simi-
 miles, hoc est, spirituales fecit atq; diuinos (ad quod omnia alia
 Christi beneficia atq; mytheria destinatur) quinquaginta diebus
 preparat nos, vt cum discipulis ipsis aduentum huius diuini Spi-
 ritus expectantes, ac desiderantes, assiduisq; votis & precibus e-
 ius opē flagitantes, cum illis tandem eodem dono potiri meream-
 ur. Hoc est igitur hīc diebus Ecclesiæ propositum atque con-
 silium. Vt hoc autem piè & religiose prestare possimus, celestē C
 opē sacratissimæ Virginis intercessione suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

Quoniam in hō lierna sancti Euāgelij lectiōne (vt dicere cō-
 p̄imus) discipulos suos Dñs ad Spūs sancti (quē toties pro-
 mittere ac) aduentū preparare studet, de eius primū donis & offi-
 cijs, deq; animi nostri preparatione ad ea dona percipienda dis-
 ferit. Quia verò hac sacra lectio multis maximisq; mytherijs re-
 ferta est, neque omnibus explicandis aut facultis nostra, aut tē-
 poris angustia sufficit, duas solum insignes eius sententias expli-
 care aggrediar. Primum enim qua ratione Spiritus sanctus, veri-
 tatis Spūs esse dicatur, exentiā. Deinde cur is, nisi abeunte Chri-
 sto, ad discipulos venire non debebat. Prius tamen quàm hīc
 ipsa

D ipsa tractare incipiam, lectionis Euangelii. & textum quam breuissimè percurram. At igitur Dominus.

Vado ad eam qui me misit, & uero ex uobis interrogat me, quod uadis? Sed quia hec locutus sum uobis, tristitia impleuit cor uestrum. Sed ego ueritatè dico uobis. Expediit uobis, ut ego uadam. Si enim non abiero, Paracletus non ueniet ad uos: si autem abiero, mittam eum ad uos. & cetera, quæ sequuntur, usque ad finem.

✱. I.

¶ Iam nunc quod promissimus exequi incipiamus. Et primum quidem qua ratione Spiritus sanctus ueritatis Spiritus esse dicatur, expédamus: hoc est, qua ratione clarissimus hic ueritatis doctor ab alijs ueritatis doctoribus distinguatur. Ad hoc igitur respondemus, quòd quamuis sapientes homines docere possint ueritatem, & eam quidem ueritatem, quæ ad pietatis & iustitiæ cultum spectat: longè tamen aliter Spiritus sanctus, atque eruditi etiã homines ueritatem docet. Isti enim intellectum solum erudiunt, uoluntate ieiuna & arida permanènte. Preuolat enim intellectus, & sequitur tardus aut nullus affectus. At diuini huius Spiritus doctrina æternum Patris uerbum imitatur: quòd quidem in ira & ineffabili sanctitudine spirat amorem. Quò fit, ut non modo intellectum illuminet, sed uoluntatem etiã afficiat, & incendat, & in eum affectum rapiat, quem traditiæ ueritatis cognitio postulat. Hinc summus uirtutis amor, quòd eam hic Spus pulcherissimam depingat: summum uerò peccati odium, quòd illud maxime deforme ac detestabile esse doceat. Quid enim in causa fuit, ut sancta illa femina Susanna morte & extrema infamia ante oculos posita, nullo modo ad peccatum potuerit induci, nisi quia celestis hic Spiritus ita mentem illius ad detestabilem sceleris deformitatem agnoscendam illuminauerat, & ita in eius odium accèderat, ut mortis supplicium lōge uilius habuerit, quam peccati deformitate maculari. ¶ Libet hoc in loco fratres, carnalis hominis personam sustinere, et cum hac sancta femina sic agere. Animaduerte quæso mulier, nisi horum lenium uoluntati cōsentias, mortem tibi iam iam imminere, quam Philosophi omnium terribiliū extremū esse dicunt: & quidem non quoduis mortis genus, sed atrocissimum: omnium quippe manibus lapidanda es. Id quidè (inquiet illa) nō ignoro. Vide etiã nominis & fame tuæ dedecus, quòd uidelicet ab omnibus adultera iudicada es, quæ antea pudicitia nomine apud oēs celebrabaris: qui tūc admirari incipiet, quòd tãdiu sub sanctitatis imagine inclusas domi libidines occultaueris. Et id quidem

Mat. 13.

quidem (dicet illa) probè teneo. Considera etiam dilectissimi viri tui publicum dedecus, & filiorum tuorum ignorantiam: quos infamiae tuae heredes relinques: qui tanquam adulterae matris filij omnium contumelijs expositi erunt. Et id quoque (inquiet) satis compertum habeo. Quid tibi ego rursus familiae tuae labè, quid dolorem patris, quid matris, quae te genuit, non vnius diei, sed totius vitae lachrymas commemorem, quorum miserabilem canicie in immatura mors & infamia tua deducet cum moerore ad inferos? Nihil horum (respondere illa poterit) me latet: & quidem ista omnia quae retulisti animum meum vehementer cruciant. Neque enim fortitudo lapidum fortitudo mea, neque caro mea enea est. Verumtamen aduersus ista omnia vnam peccati deformitatem oppono, cuius tantum apud me odium ac detestatio est, vt omnia ista, quae retulisti mala, & siqua sunt grauiora, subire parata sim, potius quam tacui in Deum nefas admittere. Si fratres sancta haec scemina peccatum detestabatur: quae à Spiritu sancto erudita, eius malitiam ac deformitatem agnouerat, pari quoque odio prosequabatur. Quid ad haec nos miserum dicemus, qui leuissimi de causis ad quaeuis lethalia crimina patrandam inducimur? Quibus vero lachrymis, quibus lamentis hanc peccandi facilitatem prosequemur? Haec enim res coniecturam facit, nondum hanc diuini Spiritus lucem cordibus nostris illuxisse. Quod cuius periculi sit, vobis cogitandum relinquo. Hoc igitur modo Spiritus sanctus afficit, quos erudit. Quod alia huius loci versio non obscure indicat: quae pro eo quod nos legimus, *Docebit vos omnem veritatem*, habet, *Ducet vos in omnem veritatem*: non enim docere contentus (quod minus esse videbatur) mentem etiam interno motu suo ducit in hoc ipsum quod docet. Haec ergo ratione caelestis hinc veritatis Magister docere pios homines solet.

Ceterum quomodo is veritatem suae doctrinae doceat, sequentia Domini verba insinuare videntur. *Non enim, inquit, loquetur à semetipso: sed quaecumque audiet loquetur, & quae ventura sunt, annuntiauit vobis*. Hunc locum veteres quidem interpretes ad diuinarum personarum processione non incommode referunt: recentiores tamen, qui nimium literae adherent, sic exponunt, vt dicant, Spiritum quidem sanctum non aliam doctrinam aliave dogmata, quam quae Christus Dominus docuit, hominibus traditorum: sed eandem ipsam magnificis signis & miraculis confirmaturum. Hoc enim Dominus significat, cum ait: *De meo accipiet,*

Dicipiet (hoc est, de doctrina mea) & annuntiabit vobis. Hoc autem Spiritus sancti officium in maximam Christi Domini claritatē & gloriam redendabat: quando quæ is inter homines agens docuit. Spiritus sanctus, hoc est, omnipotens Deus, rata, firma, & abilia, & diuina esse Apostolorum testimonio, & mirandis operibus comprobabit. Idemq; Spiritus diuinitatem & gloriam Christi eorundem Apostolorum opera iustificè illustrabit. Quod enim aliud Apostolorum munus fuit, quam hanc gloriam prædicare & portare nomen eius coram gentibus & Regibus & filiis Israël? Quid aliud omnes Pauli epistole, quam Christi gratiâ, benignitatem, humanitatem, sanctitatem, & immensam erga genus hominum charitatem (qua supereminet omnem scientiam) & imperuestigabiles eius opes atq; diuitias spirant?

E ✠ II.

Haftenus priorē quâ polliciti sumus sententiâ de Spiritu sancti magisterio explicauimus. Nunc alterâ quâ verbis schematis comprehēdimus (quæ maiorem parit difficultatem) tractare aggrediamur. Aut namq; Dominus. *Expectat vobis vt ego vadam: si enim non aliter parati eritis non veniet ad vos.* Cur quæso Domine, non veniat Spiritus hic te præsentis? Quid præsentia tua Spiritus sancti præsentiam impedire potest? Si enim puritas & innocentia homines ad hunc Spiritum excipiendum preparat, quid magis ad hanc ipsam puritatem & innocentiam consequendâ iuuare poterit, quam doctrina tua, præsentia tua, & custodia tua? Ad hanc autem quæstionem vno terē consensu sancti Patres respondent, hoc nimirum diuino consilio statutum ac decretū fuisse vt non essent duo simul in hoc mundo consolatores alter visibilis, alter inuisibilis: sed vt visibilis subtraheretur, quò inuisibilis non teteretur: vt hac ratione pij omnes intelligerent. quàm magnum voluptates, & consolationes seculi, & laeta vita ad excelsis huius Spiritus consolationes percipiendas impediendum præstaret: quando illa visibilis consolatio, quæ ex sancti iustitia humanitatis Christi confortio manabat, pleniorē diuini Spiritus suauitatem (qua ratione infra declarabimus) impediēbat. In ea siquidem hærentes ac defixi semper discipulorum oculi, nihil aliud querebant, quia illud solum sibi sufficere credebant. Itaq; sicut Petrus in monte gloriam Domini contemplatus aiebat: Domine benedictum est nōs hic esse, nihil aliud exoptes quam quod tunc oculis vsurpabat: ita discipuli pulcherrima illa Domini Saluatoris præsentia contenti, nihil aliud sibi esse optandū putabāt. Ideoq;

Prima 70
tio.

Mat. 17.

N ab hoc

ab hoc lacte depellendi erant, quò solidiori diuinitatis eius cibo **A**
 alerentur. Sacra enim humanitatis contemplatio hoc nomine
 potissimum commendatur: quòd per eam mens nostra ad diui-
 nitatis cognitionem assurgat. Nulli enim magis quàm in ea di-
 uinæ bonitatis, charitatis, misericordiæ, & iustitiæ splendor elu-
 cet. Discipuli verò adhuc rudes sola presentis Domini specie cõ-
 tenti, vltèrius minime procedebant. Hac igitur de causa Salua-
 tor ait. *expedit vobis, vt ego vadam.* Hoc est, expedit, vt forma ser-
 ui vestris subtrahatur aspectibus, vt amor diuinitatis altius ve-
 stris infigatur mentibus:

*Secunda ra-
 tio.*

His etiã a Jde. quòd ad illos potissimum Spūs sanctus venire
 solet, qui omni humano auxilio destituti, spẽ omnẽ suam in so-
 la eius misericordia posuerunt, qui ab vno illo pendent, quiq; il-
 lius opem & auxilium semper implorant: De his enim dicitur. **B**

Psalm. 10

Tibi derelictus est pauper, & orphanus tu eris adiutor. Pauperes ve-
 rò atq; orphanos appellat eos, qui omni humano presidio desti-
 tuti sunt, quales pueri esse solent parētibus orbati. Hinc sepe idẽ

Psalm. 21.

presentat, quòd eum ad misericordiam flectat. Erue inquit, a tra-
 mea Deus animam meam, & de manu canis vnicam meam. Pro
 quo semper. D. Hiero. ex Hebr. vertit, solitaria meam, hoc est,
 omni humana ope destitutam, ab omnibus derelictã, tibiq; vni
 reseruatam. ¶ Hanc autem solitudinem nunquam discipuli præ-
 sente Dño Salvatore experirentur: nec se tales ante conspectum

Ioan. 17.

Domini præterarent, cum sub tali custode ac parente securi &
 intrepidiviam agerent: sicut ipse ad Patrem ait. Cum essem cũ
 eis, ego seruabam eos. Hoc ipsum tamen eo abcedente cumula-
 tissimè præstiterunt. Tunc enim cum se magistro (cui omnis eor-
 um salus & fiducia innitebatur) orbatos vidissent, seq; orpha-
 nos in medio nationis prauæ ac peruersæ relictos esse intellexis-
 sent, neq; quicquã omnino presidij & spei, nisi in solo Spiritus
 sancti aduētu repositũ haberent, toto metis affectu ad illius opẽ
 confugiẽtes, dies noctesq; vnanimiter in orationibus cũ Maria
 matre Iesu, sanctisq; mulieribus tantò maiori studio perseuera-
 bant, quantò se magis omni humano auxilio destitutos esse in-
 telligebant: quæ quidem maxima ad Spiritus sancti dona perci-
 pienda preparatio fuit. Quocirca magno diuinæ providentiæ
 consilio factum est, vt Christus Dominus ab eis discederet, quò
 maiori donorum plenitudine Spiritus sanctus in eos descenderet.

Hoc autem exemplum illos potissimum consolatur, qui va-
 rijs ca-

Drijs calamitatibus in orbis, & inopia premuntur: praesertim cum haec incommoda equo animo ferunt. His enim finitima certe paracliti Spiritus consolatio est, qui per Salomonem praecipit: *Da-* *Prov. 31.*
te siceram moerentibus, & vinum his qui amaro sunt animo. Bi-
bant, & obliuiscantur egestatis suae, & dolorum non recordentur
amplius. Apertè enim his verbis vinum illud (quod laxificat cor
hominis) non voluptate dissolutis, non diem in ludis & fabulis
traducentibus: sed ijs, qui amaro sunt animo, propinare Domi-
nus iubet: Bibant, inquit, & obliuiscantur egestatis suae, & labo- *Prov. 31.*
rũ non recordentur amplius. Dulcedinis enim & suauitatis hu-
ius magnitudo laborum omnium sensum ac memoriam delet.

Quam magnum verò est hoc diuinæ miserationis iudiciũ, quod illa suauitas, illa iucunditas, illa serenitas (in qua nihil in quantum incurrit) animæ laboranti gratiam suae visitationis impendat, & omnia mentis eius claustra penetrans, eius labijs quoddam suae dulcedinis imprimat sigillum, atque ineffabili suauitate sua blandiatur moerenti, cunctantem alliciat, aninet desperantem? Hanc autem diuinæ consolationis dulcedinem Daniel Propheta se se propter Deum afflictans expertus est, cui ab Angelo dicitur: *Noli timere Daniel, quia ex die primo, quo pos-* *Dani. 10.*
ueristi cor tuum vt te affligeres in cõspectu Dei tui, exaudita sunt
verba tua. Praesertim enim paulo ante Daniel dicens. In diebus
illis ego Daniel iugebam trium hebdomadarum diebus, panem
desiderabilem non comedi, & caro & vinum non introrunt in
os meum. Hos ergo qui ita lugent, qui ita à se carnis abdicant
oblectamenta, Spiritus hic diuinus visitat, reficit, consolatur,
mirisque delicijs recreat, quibus cum nulla huius mundi deli-
cia comparari possunt. Quid enim putida caro & sanguis ad
Spiritus sancti delicijs?

Nunc ad vos fratres. Si haec tam sancta consolatio, quam humanitatis Christi praesentia pariebat, quod aliquid haberet corporeum atque visibile, non nihil impedimenti praesabat ad diuinas Paracliti Spiritus consolationes recipiendas, quid quasso faciet densissima illa nebula, atque fumus terrenarum consolationum, mentis oculos perstrigens? Quanto haec maiorem diuino Spiritui obicem ponet? Recte enim Diuus Bernardus. Praeoccupatum secularibus desiderijs animum delectatio sancta declinat, nec misereri poterunt vana venis, & terrena caducis. *Bernard. Super Cã. 11. ser. 77.*
Coniugalia carnalibus, summa inuis, vt pariter lapsas quae sursum sunt, & quae super terram. D. quoque Gregor.

*Grego. in
Mor.*

Tantò quisq; (ait) à superno amore disungitur, quantò inferius **A**
delestat. Idemq; Seculares (inquit) mentes quantum se fo-
ris per desideria dilatant, tantum ad receptionem diuini Spiri-
tus sinu cordis angustant.

✱. III.

Cant. 3.

¶ Quisquis igitur cœlestis huius Paracleti delicijs frui desiderat,
omnibus carnis & vite huius delicijs renunciare cōtendat. Qui
verò contrā faciunt, omnem hanc paracleti Spiritus consolatio-
nem (quandiu sic permanent) à se repellunt. Quis enim me-
dicum in donum sani & valetis, aut cuius chirurgom ad inte-
grum & nullo vulnere fuerit intromittit. Multò ergo minus Deus
cœlestem hunc consolatorem in animam terrenis consolationi-
bus affluentem detinabit. ¶ Ideo Spontā in Cant. Spontū in **B**
lecto querit, & non inuenit, quia videli et qui in lecto terre-
narum deliciarum quiescētēs, diuini Spiritus delicias quaerunt,
inuenire nequaquam poterūt. Delicata est enim (ait Bernard.)
diuina consolatio, & non datur admittere tibus alienam. ¶ Quid

Matt. 7.

autem micum, si non sature quod non queritur, cum Dominus
dicat Querite & inuenietis. At qui carnalibus delicijs affluunt,
spirituales minime querunt. Cuius rei causā esse sancti Pa-
tres definiunt, quòd quemadmodum piscibus in aqua commo-
rantibus terrestis habitatio molesta est: ita hominibus carnis
delicijs & voluptatibus allueris, omnia spiritualia studia atque
exercitia (quibus diuina cōsolatio queritur) inspicia & ingrata
sunt: ut pote qui palatum animæ prauis vitio ū humore uis cor-
ruptam gescit. Spirituales enim spiritualia maxime aptantur:
animalis autem homo nō perit ea quæ sunt spiritus Dei.

Simile.

Simile.

¶ Quo circa spiritualem vitam amplecti contendat, quisquis **C**
amantissima hac paradiso deliciarum frui optat. Congrua enim
ad aliquam formam recipiendam preparatio est, i. scilicet formæ
introducendæ anticipata quedam similitudo. Lignum enim per
calorem igois ad ipsius ignis formam preparatur: quo fit, ut ca-
lor à calore preparat, imperfectus videlicet ad perfectiorē.
Vnde liquet spirituales viros esse debere, qui diuini spiritus de-
licijs circumfluere debent. ¶ Quo nulli cumulatis præstant,
quā qui illa Petri Apostoli verba factis exprimere conantur:
quibus ait: Obsecro vos tanquam aduenas & peregrinos abstinere
à carnalibus desiderijs, quæ militant aduersus animā. Hoc
enim peregrina ac præcipuè exulis proprium est, ut quandiu ex-
tra patriam peregrinatur (in qua uxorem, parentes, liberos,

D agros, & domicilium habet) totus ibi cogitatione & amore sit, nihilq; frequentius quam patriam corde & ore veritate scilicet, de nulla re libentius audire, nihilq; magis desiderare, quam ut exilio & peregrinatione finita, lares proprias patriamq; recuset. Qui igitur se hoc modo tanquam exules & peregrinos in hac vita gerunt, qui se non habere hic civitatem manentem, sed futuram inquirent intelligunt qui radices non in terra, sed in caelo fixas habent, qui tanquam advena & peregrini velut in transitu terrena omnia quasi pretius relictiuri contemplantur, hos inquam, Spiritus ille celestis velut legitimos filios agnoscit, et sq; coelestibus disciplinis informandos, spiritualibusq; delicijs nutriendos suscipit.

Haurum vero deliciarum magnitudinem ipse quoque coelestes virtutes in Sponsa contemplantes, vehementer admiratae querunt. Quae est ista, quae ascendit de deserto delicijs affluens iuxta super directum fluvium. In deserto nihil nisi tristes solitudo est, nihilq; ibi reperitur, quod intuetu oculis aliqua pollicitudinis specie blanditur. Quae similitudine eius anime itatus designatur, quae nihil ex hoc mundo querit, nihil appetit, nisi immediata & anxiosa solitudine curat, nihilq; nisi Deum aut propter Deum diligit. In hoc autem deserto erat Paulus cum Jheriet: Vix; ad hanc horam esurimus, & sitimus, & nudissimi, & calidissimum: & instabiles sumus: hoc est, incertis vagamur sedibus. Et quoniam in hoc deserto erat, totum ut affluere de caelis, ut verè dicere possit: Sicut abundat passiones Christi in nobis: ita & per Christum abundat & cõsolatio nostra. Quod magis ergo propter Deum quiq;

1. Cor. 4.

2. Cor. 1.

F fuerit afflictus, hoc maiores ab hoc Spiritu paraclito cõsolationes percipiet. Sicut enim quod quisq; pauperum gravius agetur, hoc magis illi hospitalium medicamentum debetur: ita quod magis pijs homines propter Deum affliguntur, hoc ad spiritualia es delicias magis idonei sunt. Hinc, D. Aug. Quam magna, inquit, multitudo dulcedinis tue Dñe, quam mirabiliter in peccatis cordibus amatorium tuorum: quam mira suavitas amoris tui, quae perfertur illi, qui nihil prater te diligunt. nihil quaerunt, nihil etiam cogitare concupiscunt! Quicumq; verò aliud diligit, aliud querit, quod non propter te eum curant frustra haec divini amoris dulcedine frui cupiunt. Duo enim amores (aut idem) alter bonus, alter malus, alter dolens, alter amarus, non se similes in eodem capiunt pectore. Quamobrem illi, qui terrenarum rerum amore in terrâ deñxi sunt, hoc coelesti beneficio frui minime possunt.

Simil.

August.

Idem.

Simile.

Habet enim anima nostra, quem admodum & Luna, suam eclipsim. Eclipsis enim Lunæ est, cum terræ globus, Sole in aduersa regione consistente. medius inter vtrumq; sydus opponitur, qui mole sua impedito est, quominus Solis splendor Lunam perfundere & illustrare valeat. Simili ergo ratione mens nostra suam patitur eclipsim, quum tota in terrenarum rerum amore defixa, aditum superni Solis radijs obstruit, ne illam rectâ petere, & illuminare valeat. Quoties igitur ad terrena immoderato amore conuertimur, toties à diuinæ lucis splendoribus auertimur. Quid autem illos commemorem, qui non ad horam tantum, sed perpetuam, vt ita dicam, patiuntur eclipsim, qui videlicet terrenis rebus perpetuo incubantes, nunquã mentem ad diuina conuertunt? Hi plane in tenebris Ægypti commorantes, nullamq; penè spiritualium rerum cognitionem habentes pertenebras ad tenebras pergunt, videlicet per interiores tenebras mentis ad exteriores perpetuæ obscuritatis. Quicunq; igitur diuinæ lucis radijs prouolui volumus, ab huius seculi amore animũ auocantes, Deũ semper intueamur, diuina mente & cogitatione versemus, laboresq; honestatis gratia susceptos nõ horreamus.

Quæ cum ita sint, quã longè quæso ab huius diuini Spiritus consolationibus atque delicijs absint, qui non modò terrenis curis, sed terrenis etiã voluptatibus se totos adixerunt? In eos enim temporum mores incidimus, vt Christianorũ plurimi Epicuriani; agis quã Christi dogmata sequentes, omnes suas vniuersas rationes ad voluptatem composuerint, carnī seruientes, carnem fouentes, carnemque omni deliciarum genere oblectantes. Quorsum ergo ad hos venire debeat consolator, qui carnis consolationibus oppleti sunt? Quid quæso contumeliosius in Christianum hominẽ cadere potest (qui aliam vitam, alias opes atque delicias proficitur) quã huiusmodi vitæ institutio, quæ tota ad voluptatem composita est? Quanto aliter Seneca quamuis Gẽtilis: Maior (inquit) sum & ad maiora natus, quã vt sim mancipium corporis mei. Ita que frater si caelestia cupis, contemne terrestria: si hoc vino cupis inebriari, ebrietatẽ seculi relinque: si vis bibere calicem Domini, proijce calicem Dæmoniorum: deniq; si infundi cupis, effundere debes. Stetit oleũ viduæ, vbi vasa vacua non inuenit: cuius tamen vera nunquã obstructa est, quãdiu vasa reperit vacua. Quis enim in vase felle pleno, liquorem mellis effundat? At voluptas mundi quid aliud quã fel aspidum est? Cuius amaritudo si modò minimè sentitur, erit tamen,

Senec. in Epistol.

D men, vbi vim & amaritudinem tuam ostēdat. Hoc enim illa Sa- Prou. 20.
 lomonis verba significant: Suavis est homini panis mendacij, sed
 postea replebitur os eius calculo. Panē verò mendacij volupta-
 tem seculi appellat, quæ sub dulcedinis specie sempiternam po-
 stea amaritudinem parit. Has ergo fratres, voluptates & seculi
 blandimenta, tanquam panem mendacij, & venena aspidum de-
 clinemus, maleuadæ carnis cupiditatibus repugnemus, crucem
 Domini viriliter amplectamur eiusq; vestigijs insitamus, qui
 omnia carnis blandimēta, ve ut lethalia venena, & a se repulit,
 & nobis repellenda monstrauit. Sic enim fiet, vt fluxa & celeri-
 ter interitura bona repudiantes, pro carnalibus spirituales, pro
 terrenis cœlestes, & pro temporarijs æternas delicias percipere
 mereamini, donante Domino Iesu Christo, qui cum Patre &
 Spiritu sancto regnat in secula seculorum, Amen.

E Dominica quinta post pascha cōcio pri-
 ma, in qua prior lectionis Euangelicæ pars
 explanatur.

THE. Amen dico vobis, si quid petieritis Pa-
 trem in nomine meo, dabit vobis.

F I rectè meministis fratres
 charissimi, omnes ferè sancti Euangelij le-
 ctiones quæ hoc paschali tempore Domi-
 nicis diebus propositæ ab Ecclesia sunt, ma-
 gnopere sacri huius temporis rationi cōue-
 niunt. Est enim tempus hoc spirituali liti-
 tiæ cōsecratum: quod illa vox Alleluia liti-
 tiæ spiritualis index (quæ toties inter diuinas laudes reperitur) facile declarat. Le-
 ctiones porrò Euangelicæ non terrorem aliquem, sed ineffabi-
 lem Christi charitatem, & paraleti Spiritus dona & solatia cō-
 tinent: quibus Dominus discipulorum suorum merorem (qui
 illis ex suo a. fessu acciderat) lenire curabat. Hodierna verò san-
 cti Euangelij lectio nō illos modò, sed nos omnes ita cōsolatur, vt
 vix in ea vllū verbū sit, quod nō ingentē nobis fiducia, liti-
 tiæ, & consolationis materiam præbeat. At enim primum Dominus.

Amen amen dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. **A**

Quid his verbis dulcius? quid opulentius? quid mirabilius? Si enim Rex aliquis summa liberalitate erga familiarem aliquem amicum vti vellet, quid illi amplius prestare potuisset? Hoc autem Dominum vni Salomoni prestitisse legimus: cui post magnificientissimam illam templi fabricam, post tam multorum pecudum sacrificia, iussit ut quicquid vellet, ab ipso postularet.

2. Reg. 9.

Helias vero ex hoc seculo migraturus, dilectissimo discipulo ait: Postula quod vis, ut dem tibi. Hoc igitur quod tam raro inter homines contingit, in presenti lectione non vni alicui amico, non dilectissimis discipulis solum, sed omnibus in commune fidelibus Dominus exhibet cum ait: *Amen amen dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* **B**

4. Reg. 2.

Quia vero hæc tam magna promissio communem hominum fidem superare videbatur, apparet duplicem asseuerationis notam: qua & promissionis suæ certitudinem ostenderet, & fidei nostræ imbecillitatem roboraret. Perinde enim est, ac si diceret. Quamuis hoc fidei vestræ incredibile, & paruitati vestre magnum videatur, verè tamen ita est: quia non hoc humanæ angustie donum, sed diuinæ, hoc est, iam mentis liberalitatis beneficium est. Quantum ergo hac Dominica promissione fiducia nostra roboratur, quantum etiam scordia reprehenditur, qui adeo paratam & promptam Domini misericordiam repudiamus? Ut enim D. Chrysol.

Chrysol.

ait: Petentis negligètia reprehenditur, ubi de dantis misericordia non dubitatur. Danda tamè fratres opera est, ut cum petimus, aliquid petamus. Ait enim Dominus. *Si quid petieritis.*

August.

Ut enim D. Augustinus ait: Non petit aliquid, qui fugitios honores, aut periculis diuitias, ceteraque terrena & interitura bona petit: quæ non vera & expressa bona, sed bonorum umbras & simulacra esse, Plato quoque testatus est. Certe spiritualibus rebus collata, nihil sunt: quemadmodum Sapiens ille docuit, qui diuitias in comparatione sapientiæ nihil esse dixit. Aliquid ergo, hoc est, vera, solida, & sempiterna bona, quæ Deo digna sint, petere debemus. Dedecore enim & ignominia magnam principem afficit, qui exigua ab eo munuscula petit. Donum enim non tam exiguitati postulantis, quam dantis magnificentie respondere debet. Quod quidem Alexandrum cuidam ab eo munera petenti, respondisse ferunt. Cum enim is cui iam donum aliquod ab eo petenti, ciuitatem donasset, & ille munus hoc conditioni suæ minus conuenire dixisset, ille contra. Ego, inquit, non

Plato.

Sapi. 7.

Sene. lib.
de benef.

quod

D quod te accipere dignum sit, sed quid me dare deceat, attendo. Siquidem hanc sibi dignitatem vilis homuncio arrogabat, quid immensam illam amplitudinem facere par est: cuius sunt omnia quæ in cælo & in terra sunt, quæque vt multa donet, donando tamen nihil amittit? Cum ergo aliquid ab illo petimus, nõ paruitatem nostram, sed illius amplitudinem, maiestatem, liberalitatem, & opes immensas cogitare debemus, vt conuenientia eius dignitati dona postulemus.

Si quid (inquit) petieritis Patrem. En aliud fiduciæ atque solatij plenissimum verbum: quod videlicet non Deum, non Dominum, sed patrem appellat eum, a quo petere iubet: nec patrem meum dicit, sed in commune patrem. Meminerat enim se paulo post dicturum: Ascendo ad patrem meum & patrem vestrum, Deum meum & Deum vestrum. Qui enim illi pater erat ab æterno per naturam, patrem se nobis misericorditer exhibuit in tempore per gratiam. Quod quidem beneficium Vnigeniti sui non solum consensu, sed etiam merito collatum homini est. Ad eius enim adoptionis, legitimæ prolis consensus accedere per leges debet. At vnigenitus Dei filius non modo consensum prebuit, sed id etiam a patre precibus impetrauit, & clarissimis virtutum officijs promeruit. Hinc Augustinus, Multos, inquit, filios Dei fecit vnicus filius Dei: emit sibi fratres suo sanguine, probauit reprobatus, redemit veditus, viuificauit occisus: Quod ergo maius diuinæ bonitatis argumentum? quod clarius diuinæ charitatis indicium? quod firmus spei nostræ robur & firmamentum? quo sublimius humanæ naturæ dignitas attoli debuit, quàm vt rerum omnium Dominum appellare Patrem posset? Quanti quæso dignitatem hanc Ioannes Euangelista æstimabat, cum diceret: Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, vt filij Dei nominemur & simus? Satis erat nominari, adiecit & esse, ne huc honoris titulum vera & solida dignitate vacuū arbitraremur, Alienum quippe à diuina largitate & veritate est, dignitatis nomina sine vera dignitate conferre. Reges enim & Pontifices (quorū exiguæ opes & tenues facultates sunt) honorifica sepe nomina sine vllis opibus vel dignitatibus tribuunt: sic enim annulare Episcopos, sic comitum vel ducum illustres quidem, sed inanes titulos conferunt. At Dei veritas & magnificentia non inania & fucata, sed solida & vera dignitatum nomina imponit. Sic Abraham multarum gentium patrem & vocauit, & fecit: sic Ioanni Baptistæ non modo gratiæ nomen indidit, sed etiam

1. Iean. 3.

Disimil.

*Gene. 11.
Luc. 11.*

gratia non contulit, quando illum in materni adhuc vteri angu- **A**
 itijs inclusum Spiritu sancto repleuit. Sic Ecclesie lux princi-
 pem, qui Simon antea vocabatur, Cephass Syriacâ lingua (vt D.
 Hiero. Hiero. Hi-rony-mus testatur, quod Petrum siue petram sonat) appel-
 lauit, quia illum re & nomine solidum Ecclesie fundamentum
 instituere decreuerat. Quæ cum ita sint, si Deus omnipotens
 Patris sibi nomen vendicauit, nobisque filiorum nomina im-
 posuit, consequens profecto est, vt se patrem amore, patrem
 beneficijs, patrem singulari cura & prouidentia, patrem deniq;
 omnibus paternæ charitatis officijs exhibeat. Quid autem
 hac dignitate sublimius? quid vel ad diuitias opulentius, vel
 ad tutelam firmitus, vel ad vite iucunditatem gratius, vel ad
 decus & gloriam magnificentius? Quid trepidare, quid me-
 tuere, cur angustia se sollicitus esse vel in media morte debeat. **B**
 qui talem iuxta se vigilem, custodem, & vindicem libertatis
 habet? Quid enim illi deesse ad salutem poterit, qui de Deo
 Patre gloriatur? Nouit necessitates tuas, qui nihil non nouit:
 potest mederi calamitatibus tuis qui nihil non potest. Vult
 autem. Quare? Certè quia pater est. Vbi igitur hæc tria in
 summo illo rectore & parente habes, nempe scire, posse, atque
 velle, quid amplius ad felicitatem tuam requiris? ¶ Fuit quæ-
 da n insignis fœmina, quæ hac cœlesti philosophia erudita,
 Deum tanquam patrem filiali (vt ita dicam) affectu venera-
 batur: quæ in omnibus rebus dubijs & afflictis hoc vno ver-
 bo se mirificè consolabatur: Patrem habeo, qui omnia scit, &
 omnia potest, & paterna charitate quæ mea sunt, curat: cur
 igitur sub parëtis huius tutela constituta, aut trepidare, aut an-
 gi debeam? Itaque cum Propheta dicam, Ego quidem mendic- **C**
 us sum & pauper. Dominus sollicitus est mei. Hoc est igitur fra-
 tres, non verbis solam, sed rebus ipsis de patris huius dignita-
 te & nomine gloriari.

✠. I.

¶ Sequitur deinde aliud, quod non minorem nobis spem
 atque solatium affert. *Siquid* (inquit) *petieritis in nomine meo.*
 Huius verbi occasione ingentem Christianæ religionis thesau-
 rum ostendere, & latum meritorum Christi pelagus ingredi
 cogimur. Hoc enim verbo tacitæ cuidam quæstioni, quæ non
 raro ab hominibus proponi solet, respondemus. Dicit enim
 fortasse aliquis: Vnde mihi (qui humi repo, qui putredo, qui
 cinis,

D cinis, & vermis sum) tanta gloria, vt filij Dei nomine & dignitate gaudeam, & quæcunque ab illo petiero, impetrare debeat? Terret namque me non solum conditionis vitas, sed multo magis morum indignitas, & extrema mentorum egestas. Quibus ergo meritis ad hanc tantam gratiam aspirare poterò? Huic igitur tacitæ quæstioni Dominus respondet, cum se medium offert, cum nominis sui sanctitatem, cum meritorum suorum magnitudinem, & immensam erga se Patris charitatem nobis ob oculos ponit. ¶ Si enim Moses seueris iram Domini toties meritis & precibus suis auertit, quid vnigeniti filij Dei preces & merita non efficiant? Si impleuit Dominus omnia quæ pollicitus fuerat Abrahe, propter insignem eius fidem & obedientiam, quid non vnigeniti eius pietas & merita infinita consequentur? Quæ ergo comparatio hominum ad Deum & hoanem? seruum Dei ad filium Dei? ac eorum postremò qui peccatis astricti erant, ad ipsum puritatis & innocentie fontem? Quauis enim sancti isti viri, ceterique similes in vita se excellenter gesserint, interdum tamen lapsi sunt (nullus enim eorum fuit, qui perpetuum vitæ cursum sine aliqua prolapsione conficeret.) At agnus hic immaculatus non modò nullius peccati contagio pollutus est, sed nos omnes puritatis & innocentie suæ merito ab omni scelerum pollutione mundauit. Quantò ergo gratior aduocati huius intercessio, & meritorum eius ante conspectum patris oblatio, & suauissimi nominis eius obtestatio futura est? Si enim excellens animi puritas & sanctitas est Deo gratissima, in Christo eluxit summæ sanctitatis exemplum. Si charitas in homines apud benignissimum illum generis humani parentem plurimum valet, adeò nos dilexit Christus, vt acerbissimæ morti seipsum pro hominum salute libenter offerret. Si preces sanctorum bonicum Deum flectunt, hic summus Sacerdos & Pontifex noster omnem vitam (quam infinitis laboribus exposuit) in precibus consumpsit: atque ita patris opem cum valido clamore & lachrymis implorauit, & exauditus est pro sua reuerentia: hoc est, propter suam singularem in Deum pietatem. Si postremò sacrificium aliquid Deo gratum fuit, pacemq; nobis impetrare potuit, huic vni sacrificio tributum est, vt perpetuò Deum generi humano conciliaret.

Hoc est igitur fratres summum spei nostræ fulcimentum, hæc maxima Christiani hominis felicitas, & hac potissimum ratione

tione (vt cetera fileantur) longè meliori conditione sumus, qui **A**
 sub gratia, quam qui sub lege olim militauerunt. Illi enim vt Deū
 sceleribus in seipsum placarent, pecudum sanguine & sacrificijs
Hebr. 10. Deolitabant (impossibile autem est, vt Apostolus ait, sanguine
 taurorum aut iercorum auferri peccata) nos verò agni immacu-
 lati atque incontaminati, hoc est, vniuersi filij Dei sacrifici-
 uum habemus, qui est propitiatio pro peccatis nostris. Illi cum
 maximè Deum sibi placare vellent, nullos alios patronos & ad-
 uocatos quam veteris testamenti Patres habebant: nos verò v-
 nicum Dei filium, nos aeterni Patris verbum, nos immacula-
 tum Dei agnum, nos eius sanguinem pro nobis in cruce profu-
 sum, nobisque testamento legatum habemus, quem in cunctis
 precibus nostris aeterno Patri offeramus, ne in cōspectu eius va-
 cui, sed gratisimis pleni inuneribus appaream. **B**
 Per illum ergo Pater aeternus nos sibi reconciliat, per illum peccata condonat,
 per illum regni sui haeredes instituit, per illum sceleribus nostris
 propitiatur, per illum denique (vt vno verbo concludam) om-
 nia quae primi parentis vitio collapsa fuerant, cumulatissime re-
 parantur.

Licet itaque iam nobis hoc modo cū Deo agere. Cur quæso
 Dñe cum in hanc primū lucē editus & susceptus fui, omnibus
 iustitiæ & gratiæ tuæ ornamentis (quibus me ab origine mundi
 ditaueras) nudatus sum? Si dixeris me primi parentis crimine, &
 illum domistuis, & me quoque in illo tanquam ramū in stipite
 spoliatum, rectè sanè: sed ego tibi tamen pro isto mero homine
 Deum & hominē offero: pro eius inobediētia aliā gratissimam
 obediētiā: pro eius superbia qua vilis homo ad diuinitatis glō **C**
 riam aspirauit, aliam contrā humilitatem qua summus & verus
 Deus se ad seruilem hominis formam abiicit. Quanto ergo
 maius est quod ego tibi offero, quā quod ille tibi sustulisti? Er-
 go redde mihi per secundum hominem, quod per priorem ami-
 si: redde mihi per caelestem, quod per terrenum abstulisti. Veni
 enim non sicut delictum, ita & donū: vbi enim abundauit delictum,
 superabundauit & gratia. Quid ex hoc igitur consequi ne-
 cesse est? Nimirum, vt quemadmodū David Rex omnis Saulis
Rom. 5. opes quas is amiserat, Miphiboieth Ionathā filio propter summam
 quam erga eius patrem amicitiam habuit, restitui præcepit:
2. Reg. 9. ita plane caelestis Pater propter immensum, qui Christum
 profertur, dilectionem, filijs eius, quos in cruce parturit,
 quod primi parentis vitio amiserunt, restitui iubet. Felices

D ergo nos qui talem a luocatū taleq; sacrificium habemus, quod
singulis momentis arte Patris etc. ni conspectum offerre possu-
mus. ¶ Nec enim minus hodie hæc illi oblatio grata est, quam
cum in Caluario monte oblata fuit, nec minus pretiosus ille tan-
guis nōdo a nudillū rubet, quā nōcū in cruce effusus est: cum
apud æterna nō illam sapientiam vt futura non lucēdūt, ita et
preterita trāseūt: sed eius æternitati omnia presentia sunt. Huius
ergo tanti Redemptoris meritis nixi, Patrem adire, & illius
o, ienim, lorare debemus. Ad Christi vero gloriam petuēt,
quod nobis aliquid propter eius merita donari petimus, cum &
filij & membra eius simus. Verisimne enim scriptum est: *Deus* *Eccle. 30*
honorauit patrem in filijs, quando videlicet et propter parentum
merita, in filios licet numeritos beneficia contulit: qui ideo mi-
sericordiam facere dicitur in millia ijs qui se diligunt. Sic enim
terra filiorum Amōn & Moab pepercit, & ne vestigium quidē *Deut. 2.*
pedis ex ea populo suo donare voluit, quod eam filijs Loth (qui
vir iustus & gratus Deo fuerat, tradidisset. Si igitur filijs Loth,
quanuis idolorum cultoribus, post quadringētos & eo amplius
annos hic a Deo honos est habitus, quid nos qui Christi filij &
membra sumus, propter infinita eius merita a Deo Patre sperare
debemus?

Quid igitur ex hac Christiana Philosophia colligimus fra-
tres? Illud nimirum, vt quotiescunque Deum orare, & ab eo alii
qui impetrare volumus, hunc aduocatum nostrum, illiusq; me-
rita, labores, sudores, lachrymas, vigilijs ieiunia, vincula, spū-
ta, alapas, flagella, spineam coronam, crucem & clauos ante il-
lius conspectum proponamus (quæ omnia innocentissimus a-
gnus non pro se, sed pro nobis pertulit) & harum virtutum atq;
Laborum meritis eaque polcimus donari nobis deprecemur.

Nūquam igitur os ad orandum aperire, nūquam oculos in cæ-
lu tollere debemus. quin aduocatum hunc Deo gratissimi num-
nobiscum circūferamus. ¶ Edixit Ioseph fratribus suis in Ægy-
pto, ne coram se sine amantissimi no fratre Beniamin apparerent: *Gene. 43.*
alioqui non videbitis, inquit, faciem meam nisi fratrem vestrū
minimum adduxeritis vobiscum. Quod cum illi diligentissime
curassent, maximam apud illum gratiam meruerunt, eoq; huma-
nitatis vū sunt, multisque affecti beneficijs ab eo discesserunt.
Hoc ergo nobis a Deo dictum putemus, vt sine hoc nostro Ben-
iamin, hoc est, æterni Patris dilectissimo filio, ante illius con-
spectum apparere nō audeamus. Sine illo enim claua & inter-
dicta

dicta omnia: per illum vero altissimus diuinarum miserationi **A**
campus nobis patefiet.

Sed occurram tamen hoc in loco necesse est his, qui hanc
meam confessionem arripiunt, quò negligentiam & in cordiam
suam tueantur: qui Dominicæ passionis fiducia, sine honorum
operum studio, salutem sibi pollicentur: qui supra dorsum Chri-
sti nequitarum suarum fundamenta fabricant, sanguinisq; eius
meritis nituntur, vt in sceleribus suis persistant. Fateor enim
infinita esse merita Christi, fateor vel vnã pretiosi sanguinis
eius stillam omnibus omnium seculorum sceleribus purgan-
dis satis superq; esse. Non tamen is sanat inuitos, non ipsius pla-
citis oblitentes, non oblatam lucem repudiantes, sed eos qui
vulneris sui remedium non aspernantur, & præcepta medici ser-
uare contendunt. Factus est enim Christus (vt Apostolus ait) **B**
Hebr. 5. omnibus obedientibus sibi causa salutis æternæ. Obedientibus,
inquit, non inertibus, aut rebellibus, & imperiũ eius detrectan-
tibus. ¶ Vt hoc autè apertius fiat, illud obseruare oportet, quòd
quemadmodum corporis membra capiti coniuncta esse debet,
quò virtutis eius influxum participant: ita Christo capiti iun-
ctos nos esse oportet, quòd meritum eius influxum atque vir-
tutẽ percipere valeamus. Vt enim primi partẽs labes in omnes
eius posteros deriuata est (quòd omnes illi eiusdem sanguinis
comunione copulantur) ita quisquis particeps Christi esse cu-
pit, spiritali vinculo illi vnitus & copulatus esse debet.

Sed instabit forte aliquis, & dicet: Fides vnit nos Christo,
quam nos integram & inconcussam ad mortem vsq; retinebi-
mus. Rectè sane: sed ego quoque vobis occurram, nec longè ab
hoc loco telles citabo. Subdit enim Dominus: *Ipse enim Pater a-*
mat vos. Quare? Quia vos (inquit) me amastis, & credidistis, quia à
Deo exiui. Videtis ergo quomodo primo loco amorem, deinde
fidem adiecit? Fides ergo fateor nos Christo (quãuis imperfe-
ctè) iungit, sed ea tũc homini salutem tribuit, cum amor sociã-
ta est, cum per charitatem operatur, cum fecunda & bonis ope-
ribus adiuncta est, ac postremò cum virtutibus illis copulatur,
ad quas nos eius lumen atque doctrina vocat: quãuis multi sint,
qui ad eius voces obfuscescant, eiusq; lumini rebelles sint. Fides
enim cum Christum nobis proponit tanquam libertatis nostræ
vin licem, salutis autorem, aduocatum, mediatorem, pontificem
futurorum bonorum, sacerdotem simul & sacrificium, in quo
habemus salutem & assumptionem per sanguinem crucis eius,
spem

D spem nostram in illum excitat: qua tali fundamento nixa, nihil non sibi pollicetur ab eo, qui proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Cum vero eadem fides Deum nobis obijcit, velut summum & infinitum bonum, pulcherrimamque illius speciem, & innumera eius beneficia ob oculos ponit, ad eius nos dilectionem prouocat. Si enim (vt Philosophi aiunt) bonum intellectum apprehensum voluntatem in illius amorem excitat, multo magis immentum illud & supernaturale bonum, quod fides voluntati proponit, ad illud amore prosequendum inuitabit: quantum improbi homines nimio terrenarum rerum amore illaqueati, huic fidei dicta: ini resistere non raro soleant. Rursum cum eadem fides Domini voce instructa afferit, non auditores legis, sed factores iustos apud Deum haberi: & si velimus ad vitam ingredi, seruanda esse mandata: Deumque unicuique pro eo ac eius opera merentur, siue premium siue supplicium reddere, ad diuinorum mandatorum obedientiam nos hortatur. cui vni iustitiae coronam in caelo repositam esse docet. Scit enim non satis esse aegro ad salutem, si peritum medicum audiatur, nisi preceptis eius obediat. Ahoqui (vt D. Augustinus ait) ipse se interimit, qui precepta medicis seruare contemnit. Haec sunt igitur tres praecipue virtutes, ad quas nos fidei lumen atque doctrina mouet, nisi vitio nostro impediatur: quod (proh dolor) in illis non raro evenit, qui (vt Apostolus ait) veritatem Dei in iniustitia decinent: qui videlicet illam quasi compedibus vincitam tenent, neque eam quod ipsa vi sua tendere appetit, progredi sinunt. Quicumque igitur hanc fidem viuam atque vigentem habent, hi nimirum articulissimo pietatis vinculo Christo capiti, vt viuam membra, coniuncti sunt. Quocirca minimè dubitandum est, illos meritorum Christi ita esse participes, quemadmodum primae illius transgressionis participes sunt, quicumque carnalis affinitatis vinculo primo illi parenti copulantur. Sed iam ex hoc loco digressi, ad frequentia veniamus. Subdit enim Dominus.

*Roma. 2.**Simil**August.**Roma. 1.*

✱.II.

¶ *Vsq; modo non petistis quicquam in nomine meo: petite & accipietis, vt gaudium vestrum sit plenum.* Nondum Apostoli à Spiritu sancto edocti erant, quanta esset promissionis, si prope sitae vis, nempe, *Si quid petieritis Patrem in nomine meo (id est propter merita mea) dabit vobis:* quoniam futurae passionis Christi meriti,

& in.

& infinitam summi illius sacrificij virtutem nondum plenè affectu fuerant, donec cœlestis ille Magister in eos effusus est, qui erat Christi clarificatorus, & salutis per eum allatae magnitudinem explicaturus. Ideoque nondum in precibus suis huic solidissimæ petrae innitebantur. Ad hoc igitur nunc eos Dominus hortatur, cum ait: *Petite & accipietis, ut gaudium vestrum sit plenū.* Hoc est, ut exceptorum bonorū magnitudine, quæ per orationem impetrabitis, plenum gaudium consequamini. Hic locus etiam non minus quam præcedens piorum mentes magnopere consolatur: quare paulò mihi diligentius excutiendus est: Pascuali quippe tempori (quod spirituali letitiæ dicatum est) hoc argumenti genus maxime conuenit.

Gaudium igitur Apostolus inter Spiritus sancti fructus numerat cum ait: Fructus autem Spiritus charitas, gaudium, pax, &c. Idemque Dei regnum in hac vita tribus potissimum rebus definit, ne upe iustitia, pace, & gudio in Spiritu sancto. Ad hu-

iusmodi uerò gaudium nos idem frequenter hortatur, cum ad Corinth. ait, Gaudete, perfecti estote, &c. Et adhuc instantius ad Philipeñ. Gaudete, inquit, in Domino semper: iterum dico gaudete. Ad idemq; nos Dominus hortatur, cum ideo petere iubet, ut gaudium nostrum plenū sit. Quid igitur est hoc gaudiū?

Certe futuri gaudij primitiæ, & uelut quedam uenturae felicitatis prælibatio. Quo fit, ut cum spes præij animum acuat ad laborem, cōsequens sit, ut hec ipsa cœlestis præij degustatio maximum nobis ad omnia uirtutum studia, uisitæque labores incitantem sit: imo uerò commune quoddam instrumentum, quo Spiritus ille cœlestis piorum mētes ad omnia uirtutum officia incendit. Medici enim varijs ad corporum salutem utitur medicamentis: modò enim amara pharmaca propinant, modò uenam scindunt, modò ferrum adhibent, modò ignem. Deniq; sunt mille herbarum species, quibus ad suum munus uti solent. At cœlestis ille medicus (qui cum sit vnus, instar omnium & supra omnium est) exigua dilectionis & spiritualis gaudij (quod dilectionem sequitur) guttula piorum mentibus infusa, mirabiles in eis effectus operatur, maximasque vires ad suscipiendos pro iustitia labores subministrat. Vnde quemadmodum is cunctorum animantium naturas ordinesque conseruat (dum in ijs rebus quæ uel ad speciei, uel ad singulorum animantium uitam & conseruationem pertinent, quandam ueluti escam uoluptatis apponit: qua illi, cœta, destinata sibi munera sine ulla intermissione

Disione obeunt) sic idem. dum piorum mentes mira quadam diuini Spiritus dulcedine atq; suauitate reficit, ad omnia illos pietatis & iustitiæ officia incredibili alacritate atque deuotione incitat. Quam rem illa Prophetæ verba insinuant: Beatus populus, qui scit iubilationem. Cur beatus? Subdit causam: Domine in lumine vultus tui ambulabunt (te videlicet illis mensurate viâ) & in nomine tuo exultabunt (hoc est, in iras ex te voluptates haurient) & in iustitia tua (hoc est, in bonitate & misericordia tua) exaltabuntur: noua videlicet quotidie virtutum incrementa capientes. Quæ omnia suauissimus ille cordis iubilus parit. Vbi enim nouam hanc spiritus laetitiam gustauerunt, nihil in vita est adeo pretiosum, quod non facile cor temptât: nihil adeo difficile, quod non alacriter aggrediantur. Nō enim falso aut paruo affectu dictum est: Melius est medicum iusto super diuitias peccatorum multas. Hæc est enim (vt D. Gregorius ait) pretiosa illa Euangelij margarita, qua inuenta, prudens negotiator vendidit omnia quæ habuit, & comparauit eam: quia (vt idem ait) qui cœlestis vitæ dulcedinem, in quâtum possibilitas admittit, perfecte cognouerit, ea quæ in terris amauerat, libenter deserit. In comparatione omnis vilescunt omnia, deserit habita, congregata dispergit, inardescit in cœlestibus, nihil in terrenis libet, deformæ conspicitur quicquid de terrenæ rei placebat specie: quia sola pretiosæ margaritæ claritas fulget in mente. ¶ Hæc eadem dulcedo facit, vt non solum omnia quæcumq; in mundo habentur pretiosa contemnamus, sed vt ardua etiam & difficilia propter eius amorem, qui nec hac tâta dulcedine recreat, aggrediamur. Sicut enim vrsi aluearia inuadentes, fauorum dulcedine allecti, facile apum aculeos & vulnera patiuntur: sic sancti viri hac cœlesti dulcedine degustata, nihil sibi non aggrediendum aut ferendum propter illū putant, qui se illis tâ dulcem atq; amabilem exhibet. ¶ Hæc eadem dulcedo legitimum castumq; Dei in timorem ingenerat: ideoq; eam vates regius à Domino postulabat licens: Latetur cor meum, vt timeat nomen tuum. Qui enim sic à Deo significatur, vt illi maxime inferuire desiderat: ita vehementer illum vel leuissima in re offendere metuit, a quo tâ dulci & amabili pabulo recreatur. ¶ Ea sem quoque preces nostras efficaces & gratissimas Deo efficit, sicut idem ait. Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui. Libenter enim Dominus eas preces audit, quæ non a languido & segni corde, sed ab alacri & deuoto proficiuntur. ¶ Deniq; ea est quæ nos diu-

Psal. 88.

Psal. 36.

Mat. 13.

Grego. in

Emil.

Simil.

Psal. 85

Psal. 36

O norum

Pfal. 118. norum mandatorum viam celeri cursu contendere facit, sicut **A**
idem ait: Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasticor
meum. Cor autem nostrum, vt tristitia contrahitur: ita contra
gaudio & letitia dilatur. Ideoque hanc letitiam scelere amil-
Pfal. 50. lam, restitui sibi idem sanctus vates optabat, quo inoffenso pe-
de per hanc salutare viam incederet. Vnde ait: Redde mihi le-
Aug. titiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me. Hanc ite
magno & ardenti desiderio. *D. Aug.* à Domino petebat his ver-
bis, Solum refugium & vnica spes miserorum, cui nunquam si-
ne spe misericordiae supplicatur, presta mihi hanc gratiam, vt
quoties de te cogito, de te loquor, de te scribo, de te lego, de te
confero: quoties tui reminiscor, tibi assisto, laudes, preces, & la-
Pfal. 41. crificium offero, toties obortis lachrymis in conspectu tuo co-
piose & dulciter fleam: ita, vt efficiantur mihi lachrymae meae **B**
panes die ac nocte.

Quòd si à me rursus queratis, quo in loco dulcedine ista
pij homines potissimum perfruuntur, ad hoc idem Dominus de
Esa. 56. pijs hominibus loquens, per Esaiam respondet: Laticabo eos
in domo orationis meae. Ibi enim cum preces & laudes Dño of-
ferunt, & diuina eloquia meditantur, hoc celesti pabulo maxi-
me reficiuntur. Cuius rei si causam queritis, causa est, quia (vt ab
Aristo. Aristotele dictum est:) Nihil est amanti dulcius, quam de ea re
quam vehementer amat, tractare, loqui, & cogitare. Cum ergo
pij homines ardentissimo Deum amore complectantur, conte-
quens est, vt dulcissimum menti eorum pabulum sit, cum Deo
loqui, cum eo versari, deq; ipso agere, & cogitare: quod maxi-
mè in oratione fit. Vt vel hoc argumento intelligatis fratres,
quàm varia & multiplex sit orationis virtus, quæ non solum **C**
habet impetrandi, sed hac etiam suauissima letitia mentes ho-
minum reficit: quæ illos ad omnia virtutum officia vehementer
incitat & impellit. Sed cum orationem dico fratres, non ieiun-
Pro. 28. nam & sterilem, & honorum operum studio vacantem intelli-
Luc. 6. go. Scitis enim scriptum esse: Qui obturat aurem suam ne audiat
legem, oratio eius erit execrabilis. Et illud, Vt quid (ait Salua-
tor) vocatis me Domine, & nō facitis quæ dico? At inquis: Ino-
pia rerum premor, nec facultas suppetit, qua alios iuuare, & ho-
nis operibus insiltere queā. Si non habes quid alijs tribuas, cor-
pus tamen habes, quod macerare, & hostiam Deo viuam offer-
re possis. Si rursus ais, te corporis etiam imbecillitate aut iugi
morbo impediri, quo minus id præstare queas, animam habes
varijs

D varijs cupiditatibus obnoxiam: in quibus compescendis & moderandis maxima Christianæ iustitiæ portio sita est. Sic enim quidam ex sanctis illis Anachoritis adolescēti cuidam seipsum accusanti, & de se grauer querenti, quod neq; ieiunijs corpus atterere, neque eleemosynis propter inopiam proximes iuuare possit, respondit: Si nihil horum tibi licet, da operam, ne te cupiditates tuæ in flagitium aliquod inducant: & hoc tibi satis erit ad salutem. ¶ Rurſus etiam cum orationem commendo, nō vagam illam, & instabili mentis agitatione dissolutam, sed attentam, sed humilem, sed piam, sed adipe & pinguedine deuotionis refertam exigo: ne si aliter fiat, illud Eliax possit nobis Dominus improbare. Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longe est à me. Quid igitur? Orabo spiritu, orabo & mente. Spiritus enim est Deus, & eos qui adorant eum, in spiritu &

Esa. 29.

*1. Cor. 14
Ioan. 4.*

E veritate oportet adorare. Est enim oratio eleuatio mentis in Deum: quare, si mentem ad Deum eleuare negligis, non magis oras, quàm psytacus, dum sacra verba doctus repetit, quæ non intelligit. Quo circa (vt quidam ex sanctis patribus ait) Cum oramus, aut psallimus, dāda nobis opera est, ne auricularum more cantilemus: sic enim orat, qui attendere negligit quod orat: Denique (vt Tertullianus ait) a tali spiritu proficisci debet oratio: qualis spiritus ille est ad quem mittitur. Hanc autem vagam mentis instabilitatem vitare non potest, nisi qui puritati cordis diligenter intenderit. Hanc verò puritatem nemo assequetur, nisi qui externos quoque sensus, oculos scilicet & aures studiose custodierit: ne per has animæ fenestras variæ rerum imagines subeant, quæ oranti se se coram exhibeant, & à celestium rerum cogitatione auocent. Celebris ille inter Agyptios monachos Sylvanus ab oratione egressus, oculos claudere solebat, & hortuli sui olera rigans, ita oculos demisso habitu tegebat, vt solam quam rigabat humum, non aliud cerneret. Rogatus, cur id faceret, ne (inquit) mens mea variarum rerum conspectu à cogitationis suæ intentione abstrahatur. Hoc igitur exemplum

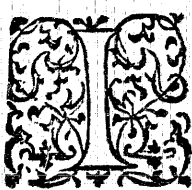
Tertul.

Fratres imitemur, quicumque puritati cordis inuigilamus, vt per eam, puram quoque orationem Domino offerre, & ab eo spiritalia & celestia gaudia, & hic & in futuro seculo percipere mereamur.

In eadem Dominica quinta post pascha **A**

concio secunda, in qua lectio Euangelica
explanatur.

T H E. Petite, & accipietis, vt gaudium vestrum
sit plenum. Ioan. 16.

Dnter omnes humani cor-

dis affectus (qui multi ac varij esse perhibē-
tur) principē locū sui amorem tenere, Phi-
losophi testātūr. Ex eo enim ceteri animo-
rum motus & affectus, variaque desideria
velut à suo fonte deriuantur. Vnde nequa-

quā aberrauerit, qui illum arboristrūco, ceteros verò affectus
ramis ab eo procedentibus comparauerit. Hic autem affectus
nobis à nature auctore Deo ad tutelam & conseruationem nos-
tram datus est. Vnde Stoici Philosophi (Seneca referente) res
omnes huic amori, velut cuidam pedagogo ab ipso Deo com-
mendatas esse aiunt. Hic verò affectus facit, vt homo qui non-
dum diuino Spiritu afflitus est, omnibus in rebus omnibusque
negocijs seipsum, hoc est, suā utilitatem, voluptatem, & gloriā
avidissimè querat, & sine hac spe vix se loco mouere velit. Qua
qui semel esca frequenter Dominus ad se homines trahere solēt:
sicut amentrahit, vt qui carne ceperint, spiritu conseruentur:
vt cum Apostolo dicere possint: Et sic cognouimus Christum se-
cundum carnem, sed nunc iam non nouimus: Si quis igitur ve-
strum, fratres, se ipsum vehementer amans, quæ sibi in virtutis
& honestatis studio spes & utilitas sit proposita, scire velit, vt
multa ac penè innumera virtutis priuilegia prætereamus: hoc
ipsum nos celestis magister in hodierna sancti Euangelij lectio-
ne docet: quæ sic habet.

*Amen amen dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo, da-
bit vobis.* Hanc autem adeo amplam & magnificam promissionē
maiestateq; sua dignam multis in locis repetit atq; cōfirmat: sed
illic maxime vbi ait: Si manseritis in me, & verba mea in vobis
māserint, quodcumq; volueritis, petetis, & fiet vobis. Quid qua-
eso maius vel auaritia hominum desiderare, vel diuina magnifi-
centia

Seneca in
Epistol.

2. Cor. 5.

Ioan. 16.

Dcētia polliceri debuit, quā ut voluntatē nostrā omnium diuinarū diuitiarū mēsuram faceret: nec alijs finibus, quā desiderijs nostris miserationes suas circūscriberet? Quodcūq; (inquit) volueritis, petetis: & fiet vobis. Declarat hoc illa Iosue oratio, quæ Solem trium horarum spatio a cursu suo retardauit. Quæ in re immensa Dei nostri bonitas atq; benignitas erga pios declaratur: quando natura leges, quas ipse ad mundi statum conseruandum stabiluit, & irrevocabili atq; perpetuo tenore decurrere voluit, in eorum gratiam reuocat & infringit. Quæ res vsq; ad deū nihil diuine gloriæ detrahit, ut eā vel emēter illustret. Hinc **D. Bern.** Nihil (inquit) est quod omnipotentiā verbi clariorē reddat, quā quod omnipotentes quodam modo facit sperantes in se. Hinc illa Pauli vox. Omnia possum in eo, qui me confortat. Ex quibus verbis intellegimus non ad vnam aliquam rem,

E sed ad omnia piorum hominum precationem valere. Si ergo tante & lapillos facimus, quorum alij ad venena deprendenda, alij ad silendum sanguinis fluxum, alij dentij, ad alij rem morborū remediū valent. quanti hunc pretiosissimū lapillum aestimare debemus, qui ad omnia valet, quiq; maiorum omnium siue corporis siue anime salutare remediū est. Hinc **D. Chryst.** Nequaquam, inquit, aberrarit a verō, si quis affirmet, deprecationem esse causam omnis virtutis & iustitiæ, neq; quicquam eorū quæ conseruant ad pietatem, venire posse in animum, cui nō adsit deprecatio & obsecratio. Quod quod non solum omnia quæ extra Deum sunt, sed ipsum etiam Deum quodammodo in potestate sua pij hominis precatio habet. Quæ enim est, quæ vincit insvincibilem, quæ ligat omnipotentem, qui illum à severitate ad gratiam traducit, & ex leone in mitissimū agnū trāformat. Quoties enim oratione sua Moyses iram Domini indignatis auertit, ac pene cruentum iam in manibus eius gladium arripuit? Ad Hieremiā vero ait: Tu ergo noli orare pro populo hoc, & ne assumes laudem & orationem pro eis, & non obstitas mihi. Quid ais Domine? Quis tibi obstitere potest? quis brachium tuum auertere? Verissime enim dictum est: Domine in voluntate tua cuncta sunt posita, & non est qui possit resistere maiestati tuæ. At potest hoc pia & humilis oratio, cuius virtuti & meritis Dominus cedit: quamq; propter infinitam misericordiā suam hoc honore donauit, ut nunquā ab eo vacua, nunquā manibus recedat. Is. n. est, cui nūqua sine spē misericordiæ supplicatur.

Hæ sunt igitur opes, hic locus letissimus & in deficiens the-

Bernard.

Phil. 4.

Simila

*C. Chryst.
lib. de ora
tio.*

Hierem. 7

saurus, qui pijs in hac etiam vita propositus est. Quis sit autem **A**
 qui ad alteram referuatur, in huius concionis calce explicabi-
 mus. Hunc porro thesaurum tanti Regius Propheta (quamuis
 Regijs opibus circumfueret) faciebat, vt eius promissione mer-
 tales cunctos ad rerum omnium contemptum inuitaret. Sic e-
 nim ait: Filij hominum vsque quo graui corde? Vt quid dili-
 gitis vanitatem, & queritis mendacium? Appellat autem omnia
 huius vite bona vanitatem & mendacium: vanitatem, quod ea
 nihil solidi & expressi boni contineant: mendacium vero, quod
 falsa quadam felicitatis imagine quietem & tranquillitatem a-
 nimi polliceantur: quam constat nunquam alicui prestitisse.
 Sed quæ tu illis Propheta bona proponis, quo terrena hec fasti-
 dire facias? Certè eadem ipsa, quibus me Dominus in hac vita
 felicem quodammodo reddidit. Scitote (ait) quia mirificauit Do- **B**
 minus sanctum suum: hoc est, miris donis ac beneficijs mirabi-
 lem fecit. Quæ sunt autem ista bona? Dominus, inquit, exau-
 diet me cum clamauero ad eum. Quid enim maius, aut mirabi-
 lius, aut etiam optabilius, quam ita fauentem & propitium ha-
 bere rerum omnium conditorem & moderatorem Deum: vt e-
 ius aures ad omnia vota & preces meas apertas & paratas sem-
 per habeam, vt exaudiat me, votisque meis respondeat, quoties
 clamauero ad eum? Quid igitur hoc, nisi quædam diuina pos-
 testatis participatio est? Hoc est igitur frater, pramium, quod
 piorum hominum precibus à Domino constitutum est.

Non tamen hastam multas opes quæuis præstat oratio,
 sed illa maximè, quæ fide munita, charitate incensa, pijs deside-
 rijs incitata, bonis operibus adiuta, atque humilitatis præsidio
 subuecta, potenter ad superiora suscitatur. Non enim Dominus **C**
 ad multiloquium mète & deuotione vacuum, sed ad multâ fidè,
 magnam charitatem, & anxia petentium desideria solet atten-
 dere. Paucis quidem verbis, sed magno affectu Anna orauit, &
 oratione sua sanctissimû à Domino filium Samuelem impetra-
 uit. Ideoq; non mirum, si non exaudimur orantes, qui adeo fri-
 gidè & laquidè orare solemus. Quomodo enim à Deo exaudie-
 tur, qui seipsum, dum orat, non audit: nec quid dicat, aut cui di-
 cat, & cum quo loquatur, attendit? Danda igitur nobis est ope-
 ra, vt orantes, cum Propheta verè dicere possimus: Clamaui in
 toto corde, exaudi me Domine.

Illud etiam aduertendû est, vt cum aliquid petimus, in Chri-
 sti nomine petamus. Hoc est enim, quod ait: *Siquid petieritis Pa-*
træ

D *Item in nomine meo.* Hoc est, propter merita mea, & ad nominis mei laudem. Christus enim Dñs non modò sacerdos noster est, semper vivens ad interpellandum pro nobis, sed etiam sacrificiũ, & salutaris victima est, quam pro impetranda salute offerimus. Ipse enim est propitiatio pro peccatis nostris, ipse P̄tífex summus, qui non alieno eget expiari sanguine, quia proprio refulget perfusus cruore: ipse hostia sancta, beneplacens, & perfecta, in odorem suavitatis oblata: ipse agnus sine macula, qui cœram tendentibus se obmutuit, qui a lapidibus cœlis, sputis illicitis, opprobrijs affectus, os suum non aperuit. In huius ergo nomine salutē petere debemus: quod facit Ecclesia, quæ in omnium petitionũ suarum sine hac apponit clausulam: Per Dominum nostrũ Iesum Christum filium tuum. Scit enim nihil esse apud summum illũ misericordiæ parentem aut gratius aut efficacius, quam dulcissimi huius nominis obtestatio atque interpellatio.

E Ceteram, vt clariorem huius rei intelligentiam habeamus, ex qua præcipue impetrãdi fiducia nascitur, quid Christus Dominus superno Patri obtulerit, quidq; ab eo vicissim receperit, paucis indicare tenebo. Illud igitur sciendum est, nulla neque hominum neque Angelorum cogitatione plenè comprehendĩ posse, quantum sacrificium mortis Christi, & summa illa usque ad crucem obedientia æterno Patri grata fuerit. Mitto enim atrocissimum illud crucis supplicium tot iniurijs, tot opprobrijs, totq; irrationibus exacerbatum, Mitto illam animi promptitudinem, obedientiam, humilitatem, & charitatē, qua per Spiritũ sanctũ semetipsum obtulit immaculatum Deo. Inter hæc enim illius personæ dignitas infiniti meriti pondus his laboribus adiungit. Deum quippe passum, mortuum, atque sepultum catholica fides confitetur. Quantus ergo diuinæ maiestatis honor & gloria extitit, quod verus Deus propter veri Dei gloriam & obedientiam seipsum ad mortem in peregrina illa natura demilerit: Non valde magnum est Pontificis summi pedes à plebeis hominibus, aut etiã à nobilibus reuerenter exoculari. Sed illud verè maximum est, eosdẽ pedes ab aliquo clarissimo imperatore & orbis Monarcha simili osculo & reuerentia excipi. Sic igitur, quamvis æterno Patri sanctiorum hominum pietas & religio grata sit, in immensum tamen eius religio & obedientia qui Deus simul & homo erat, extitit gratior, vbi propter eius gloriam se ita ad eius pedes piecit, vt fieret, quod idem ipse ait, opprobrium hominum & abiectio plebis.

Simil.

Quemadmodum autem nulla mens huius sacrificij dignita- **A**
 tem, meritum, & gratiã comprehendere potest: sic vicissim, quo
 premio Pater æterous hanc tantam vnigeniti sui reuerentiam
 atq; obedientiã affecerit, nulla neq; humana neq; angelicã mē-
 tis cogitatio assequi potest. Tria tamen sunt, quæ in filij sui
 gratiam, atq; huius tanti operis præmium facere decreuit. Pri-
 mum enim in nullum vnquam filiorum Adæ gratiam & super-
 naturalia dona se esse collaturũ statuit, quæ propter filij sui me-
 rita, siue ante passionem præuisa, siue post illam exhibita, non
 cõferret. Ideoq; Ioannes in Apocalyp. Christum Dominum ap-
 pellat agnum occisum ab origine mundi, quoniam ob futuram
 eius mortem Pater cœlestis varia in omne genus hominum an-
 te eius aduentum beneficia contulit. Quin & primam gratiam
 qua homines iustificantur, quamq; nemo mereri potest ipse no- **B**
 bis promeruit. Quò fit, vt omnes qui à peccato ad gratiam vocã-
 tur, propter illius gratiam & merita vocãtur. In cuius rei signũ,
 inter ea que ad impij iustificationem requiruntur, fides in Chri-
 stum cõprimis numeratur, que profitemur atq; testamur, nos
 ob eius merita & gratiam à Deo Patre vocari & iustificari. Nec
 solum hæc prima gratia, sed ceteræ deinde quæ ad finem vsque
 vitæ pios prosequuntur, atq; ad eò ipsa Dei electio & prædesti-
 natio ob illius nobis gratiam contingit, Apostolo testante, qui
 ait: Prædestinatos omnes ante mundi cõstitutionem per ipsũ
 electos fuisse, vt essent sancti & immaculati corã ipso, eosdemq;
 omni benedictione spiritali per ipsũ fuisse donatos. Deinde
 hoc etiam illi concessit, vt nullus mortalium veniam & gratiã
 suppliciter ab eo propter eius merita peteret (si tamen debite &
 religiosè peteret) quam non protinus impetraret: etiã si innum- **C**
 meris peccatorum debitis obstrictus esset. Hoc est enim quod in
 præsentĩ lectione Saluator ait: *Amen amen dico vobis, si quid petie-
 ritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* Tertiò deniq; hoc etiam in
 filij gratiam statuit, vt quicunq; diuinis muneribus ac beneficijs
 affecti essent, vnigenito filio suo pro perceptis beneficijs gratias
 agerent: quando in eius gratiam talia eis munera concessa sint.
 Hoc est enim quod Apostolus significauit, cum dixit: In nomine
 Iesu omne genua flecti debere, cœlestium, terrestrium, & infer-
 norum. Quoniam quicunq; fideles siue in cœlo beantur, siue in
 terra iustificantur, siue igne pargatorio expiantur, illius benefi-
 cio salutem & vitam consequuntur. Ideoq; eam ipsi acceptam
 ferre debent. Itaq; quod idem Apostolus ait, Christum Domi-
 num

Apoc. 13.

Ephes. 1.

Philip. 2.

Heb. 2.

- D** num à Deo Patre vnuerforum heredem constitutū fuisse, huc etiam referendum est, vt laus omnis, & omnis grati animi significatio atq; dilectio, quæ æterno Patri tāquam bonorum omnium fonti meritisimo iure debetur, filio eius vel legitimo Paternæ gloriæ hæredi tribuatur. Bona quippe omnia quæ in nos cœlestis Pater confert, Christus Dominus obedientia sua promeruit. ¶ Vnde etiam colligere licet, quale quantumq; fuerit illius summi sacrificij præmium, quod sempiternis beneficijs in genus hominum collatis afficitur: quibus beatissima Christi anima mirabiliter exhilaratur, cum tam multiplicem grati illius, quod in terram cecidit, fructum cernat, & in singulis his beneficijs Patrem quodammodo dicentem audiat: Quicquid in gratiam hominum facio, propter perfectissimam obedientiam tuā
- E** fili dilectissime, facio, nec vnquam facere desitā. Sed quid miramur, hæc à Patre in filij sui gratiam fieri, qui Abrahæ obedientiam (qua is vnico filio non pepercit) innumerabilium filiorum propagatione remunerarit? Hæc igitur fratres, ideo à me exposita sunt, vt vestram in oratione fiduciam alerem: quæ tā firmo ac solido meritorem Christi nititur fundamento. Hæc igitur de causa discipulos suos Dominus monet, vt per hoc sanctissimum nomen à Patre petāt, quicquid imperare velint. Vnde ait: *Vfj; molō non petistis quicquam in nomine meo: petite, & accipietis.* Nondum plene discipuli omnes Christi Domini dignitatem & gratiam agnoscebant, donec cœlestis Spiritus magisterio edocti sunt: ideo nihil mirum, si in eius nomine nō petereut, cuius nō dum plene gratiam & merita cognouerāt. Quam eorum ignorantiam rectè Dominus insinauit. cum subdit.
- F**

Hec in prouerbijs locutus sum vobis. Non enim prouerbia, siue ænigmata erant, quæ Dominus locutus fuerat, sed rudibus tamen prouerbia & ænigmata sunt, quæ apud sapientes clara putantur. Hinc de rudibus seculi hominibus Saluator ait: *His autē qui foris sunt, omnia in parabolis fiunt: non quod ea quæ dicuntur, parabolica, id est, obscura sint, sed quod ipsi peccatis habeant cæcitatē & ignorantie velo contentum. Quæ res facit, vt ea quæ dicuntur, quamuis meridiana luce clariora sint, parabole ipsi videantur.* Hinc regis vates Psalm. 48. de huius mundi atq; diuitiarum contemptu tractaturus, se in parabolis vel (vt alij verterunt) ænigmatibus loquenturū profiteatur: nō quod in eius sententijs obscuritas aliqua insit, sed quod carnalibus hominibus, & in terram tota mēte delixis, omnis de rebus spiritualibus cō-

Mat. 4.

mentatio

mentatio velut parabola & enigmata sit. Quod planè quotidiana exempla monstrant. An non quicquid quotidie in concionibus de extremo iudicio, de morte, de supplicijs improborum, de præmijs bonorum, de diuinis beneficijs, de Christi Domini passione & acerbissima nece prædicamus, apud multos velut parabola & enigmata sunt? Hæc ipsa enim quotidie audientes, nihilo magis aut afficiuntur, aut metu concutiuntur, aut à flagitijs auocantur, quam si nihil prorsus intelligerent? Quid enim horum est, quod non satis superque esset, vt homines ab improbitate ad officium reuocarentur? Persuasum habebat Plato, neminem in scelerata vita diu persistere posse, qui firmè Deum crederet humanarum rerum prouidentiam gerere, & bonorum atque in aliorum delectum habere. Omnem autem hominum prauitatè ex huius veritatis ignoratione manare putabat. Quid ais Plato? En tibi innumeros in Ecclesia fideles exhibebimus, qui hæc ipsa & multò etiam maiora credant, & quotidie etiam audiant (ne causari obliuionem possint) qui tamè in sceleribus suis obstinato animo tota penè vita perdurant. Cur hoc? Nimirum, quoniam hæc ipsa quæ audiunt, illis veluti parabola sunt. Aliter enim quid non facerent, qui gehennæ supplicia, qui ardentem ignem, qui lacerantem veremem, qui horrendas tenebras, æternamque illam noctem, & torquentium malleos sibi ante oculos ponerent? Cùm quidam homines in Vitis patrum sanctissimi cuiusdam Anachoritæ reuincia, solitudinem, admirabilemque vitæ asperitatem demirati, ab eo quærent, quoniam modo tot ferre labores in illa solitudine posset: ille contrà, Vnus (inquit) gehennæ dies, omnes totius vitæ meæ superat labores. Rectè sanè vir sanctus supplicium hoc pro dignitate æstimare sciebat. ¶ Theodoretus quoque in historia religiosa memorat, vidisse se quandam ex his patribus Thaleleum nomine, ob hunc ipsum gehennæ metum arctissimo domicilio inclusum: cuius ille fabricam & penitentiae laborem his verbis describit: Cùm is duas rotas construxisset, quæ duorum cubitorum habebant diametrum, asseribus non intra se compactis, sed disiunctis ac separatis, ambas rotas coniunxit. Deinde cùm intus sedisset, & cuneis & clauis disiunctas illas confixisset tabulas, sub dio rotam appendit, tribus alijs altis lignis in terram defixis, & superioribus eorum iniectis alijs lignis commissis, & in eorum medio duplici illa rota alligata, & in sublime elata. Huius autem spatium quod est in-

Dterius, habet quidem cubitorum duorum altitudinem: cubi vero latitudinem. In eo sedens vel potius suspensus, annis iam fuit decem perpetuis. Cum autem corpus habeat maximum, neque sedens quidem potest collum erigere, sed semper sedet incuruatus, genibus habens affixam faciem. Ad eum cum venissem, inueni quidem eum ex euangelij colligentem utilitatem. Eum autem interrogavi, cupiens scire causam illius noue vitæ & instituti. Ille autem Græca lingua vsus (erat enim Cilix genere) Ego, inquit, multis peccatis obnoxius, & credens supplicij quorum minæ sunt intentata, hoc vitæ genus excogitavi: hoc agens, vt castigetur corpus pœnis mediocribus: vt eripiar à magnitudine earum quæ expectantur. Sunt enim illæ grauiorēs, non solum quantitate, sed etiam ipsa qualitate.

ESunt enim inuoluntariæ. Quod autem ab inuito fit, id est valde molestum. Quod autem est voluntarium, etiam si sit laboriosum, minorem affert dolorem: sponte enim suscipitur. Si his ergo (inquit) paruis molestijs minvero ea quæ expectantur, hinc magnum lucrum referam. His auditis, eius ingenij solertiam valde sum admiratus. Hactenus Theodoreti verba: quæ quantam nobis timoris materiã inijcere debeant, quoniã ego verbis consequi non possum, vobis cogitandum relinquo.

Cum ergo Dominus se in prouerbij ad discipulos loquutum fuisse dixisset, subiecit protinus: *Venit hora, quando iam non in prouerbij loquar vobis, sed palam de Patre meo annuntiabo vobis.*

FQuod perinde est ac si diceret: Modò adhuc animales estis, ideoque minus idonei ad spiritalia myſteria percipienda, quæ nemo nisi spiritalis vir penetrare potest. Cum ergo Spiritus ille cœlestis in vos delapsus fuerit, ipse vos spirituales efficiet, & luce sua complebit, qua omnibus ignorantie tenebris depulſis, puram & liquidam diuinorum myſteriorum veritatem & dignitatem cernere valeatis. Quo quidem tempore in nomine meo petetis. Quia enim præcipuum Spiritus sancti munus est, claritatem meam hominibus ostendere, vbi vos eius magisterio eruditi, hanc meam gloriam & gratiam apud Patrem agnoueritis, non dubium, quin in nomine meo peturi sitis, vt qui probè teneatis, quã bonam causam habeatis, cum ab eo gratiam cœlestemque hereditatem in nomine meo petitis.

Et nũ dico vobis, quia ego rogabo Patrẽ de vobis. Ipse n. Pater amat vos, quia vos me amatis, & credidistis, &c. His verbis quãta fuerit Domi-

Dominicæ redemptionis & reconciliationis gratia , apertè mō-
 strator. Aliud enim reconciliationis genus est , cū is qui reus a-
 gebatur , per se gratiam & veniam consequitur: aliud vero, cū
 (exempli gratia) iratus seruo Dominus ad prestantis alicuius a-
 mici preces errata condonat: quemadmodum David parricidæ
 Absoloni ad preces Ioab veniam concessit: quem tamen ante
 conspectum suum venire prohibuit. Sic etiam Dominus amicis
 Iob se veniam daturum pollicitus est, si ad illū victimas defer-
 rent, vt ipso pro illis orante, & sacrificium offerente, errorum
 suorum veniam impetrarent. Faciem, inquit, eius suscipiam, ne
 vobis stultitia imputetur. Itaque ad sanctum virum mittitur, r,
 vt per illū impetrarent, quod per se minus potuissent. At Chri-
 stus Dominus longe alia ratione diuinam nobis amicitiam con-
 ciliavit. Non enim eatenus amicos Dei fecit, vt alio pro vobis
 aduocante, erratis nostris Pater cœlestis ignosceret, neque ta-
 men nobis sui a seundi copiam faceret: sed vtrunque nobis præ-
 stitit, vt & ipse tanquam amantissimus Patris filius pro nobis
 intercederet, & nos ipsi quoque per illum filij & amici Dei ef-
 fecti, illam adire, & pro nobis ipsis intercedere possemus. Fi-
 lius enim Dei filios, dilectus dilectos, & sacerdos sacerdotes,
 hoc est deprecatores instituit, vt iam officij nostri sit, & pro no-
 bis ipsis, & pro alijs etiam preces & victimas Patri offerre.
 Subiecitque causam: *Ipse enim Pater amat vos, quia vos me ama-
 stis & credidistis.* Quo ex loco intelligimus, tantum esse amo-
 rem quo Pater diligit filium, vt quisquis filium dixerit, hoc
 ipso diligatur à Patre. Quod quidem Saluator alibi explicuit,
 cū dixit: Si quis diligit me, diligetur à Patre meo. Et rur-
 sum: Si quis diligit me, sermonem meum seruiabit, & Pater
 meus diliget eum, &c. Quæ quidem verba, vt D. Augustinus
 annotauit, non ita accipienda sunt, vt intelligamus, posse nos
 solius naturæ viribus Christum ita diligere, vt à Patre diligi
 mereamur. Displicentes enim, ait idem, (hoc est, cū ingrati
 esse nos) a nati sumus, vt esset in nobis vnde placeremus. Amat
 ergo nos Pater, quia nos amamus filium, cū tamen à Patre
 acceperimus, vt & Patrem & filium amaremus. Hactenus de
 Euangelica lectione, nunc ad propofita Thematis verba venia-
 mus.

Tractatio Thematis.

Petite & accipietis, vt gaudium vestrum sit plenum. D. Thom.
 hunc Ioannis locum explanas, dupliciter verba hæc intelli-
 gi posse

Dgi posse ait: vel vt gaudiū illud fructus sit orationis nostræ, cum de impetrata gratia quam petimus, gaudemus, vel vt plenum gaudium sit, quod à Deo precibus nostris impetrare contendimus, dum cœlestis regni gloriam postulamus. Hoc igitur secundo modo gaudium accipiamus, vt quicumq; se nimium diligunt, quale sit eis post hanc vitam propositum a Deo laborum suorum præmium, intelligere vtunq; possint. Sic enim fiet, vt nihil eis difficile, nihil asperum propter illud adipiscendum arbitrentur.

Cæterum vt gaudij huius magnitudinem aliqua saltem ex parte intelligere possimus, eius causas breuiter expendamus. Ad hoc autem, sanctissimi alicuius viri animā ab ergastulo corporis egredientem, & cœlestia regna penetrantem (qualis Pauli primi eremite fuit, quem sanctus Antonius inter Angelorum cateris niveo candore fulgentem in sublime conscendere vidit) nobis ante oculos proponamus. Et quamuis talis anima, vbi à corpore soluta est, immensam illam diuinæ pulchritudinis speciem reuelata facie contempletur (in quo beatitudinis nostre summa cōsistit) docēdi tamē gratia, ab inferioribus ad summam hanc beatitudinem veluti per gradus paulatim ascendentes, huius gaudij causas inspiciamus.

Principio igitur, quale illud gaudium erit, cum hac anima sanctissima corpore soluta (quæ ad eō inopem & laboriosam in eo vitam duxit) supernam illam ciuitatem ingrediatur, de qua Ioannes in Apocalypsi ait: Ipsa autem ciuitas aurum mundum

Apoca. 21

Ftasq; ex singulis margaritis mirifice fabricatas, cum fluium illum aquæ viuæ splendidum tanquam cristallum procedentem à sede Dei & agni, cum magnifica illa palatia, quæ mensura nulla comprehendi possunt, cum mansiones multas in domo superni Patris varijs meritorum gradibus destinatas, ac postremo cū ex eo loco sub se cælorum orbem, Solem, Lunam, cæteraque astra mundum illuminantia atque regentia videat. Verum hoc gaudium ex illius loci splendore cōsurgit, cuius amoenitatem & pulchritudinem nulla mentis humanæ cogitatio comprehendere potest.

Quid vero, cum tot sanctorum ordines varijs meritorū atq; virtutum gradibus distinctos, cum Virginum candorem, Confessorum puritatem, Anachoritarum sanctitatem, Pontificum autoritatem, victrices sanctorum martyrum acies, sanctissimi

Prophe-

Prophetarum & Apostolorum senarum, qui fidem Ecclesie do- **A**
ctris & virtutum luarum exemplis, atque adeo sanguine suo
fundauerunt, contempletur? Quid cum viginti quatuor illos
seniores, coronis aureis redimitos, ante diuinæ maiestatis thro-
num assidentes videat? quid cum turbam illam magnam, que
à nemine dinumerari poterat, quam se vidisse Ioannes in Apo-
calip. testatur, ex omnibus gentibus & tribubus, & populis, &
linguis stantes ante thronum, & in conspectu agni, amictos
stolis albis, & vitrices palmas in manibus gestantes, quibus
de communi generis humani hoste se inclyta trophea repor-
tasse testantur, intuebitur? Quale igitur gaudium erit, cum o-
mnnes hi sanctorum ordines de noui cuius gloria & ingressu in
eam ciuitatem gaudentes, illi obuiam procedant, ipsiq; fra-
terna charitate complectantur, atque de eius noua gloria gra- **B**
tulentur, nec minus de ea quam de sua collentur?

Iam verò, quale gaudium erit post animarum sanctorum
ordines tot Angelorum miriades, tot beatorum spirituum a-
gmina, in nouem digesta choros intueri: in quibus sunt Ange-
li, Archangeli, Virtutes, Dominationes, Principatus, Potesta-
tes, Throni, Cherubini, & Seraphini, quorum quam varia sunt
nomina, tam varia sunt officia & merita virtutum, & coronæ
meritorum. Sed inter hos tamen maximè mirabiles sunt Che-
rubini & Seraphini, qui incircumscriptum illud lumen, atque
immensam Domini sui pulchritudinem contemplantes, fra-
grantissimo ipsius amore ardent, cælestemque curiam in com-
munis Domini amorem inflammant. Quorum quò maior est
dignitas, eò est multitudo numerosior. Quod si vehemens nos
admiratio tenet, cum ingentem exercitum ducentorum aut **C**
tercentorum millium fulgentibus armis instructum
cernimus: quale erit innumerabilem militie cælestis exerci-
tum videre, imperatoris sui gloriæ militantem: de quo Daniel
ait: Millia millium ministrabant ei, & decies centena millia
millium assistebant ei? Quo genere loquendi innumerabilem
esse Angelorum exercitum significare voluit. Quod etiam qui-
dam ex amicis Iob intellexit, cum ait: Nunquid est numerus
militum eius? Quale ergo erit vastissima illa atque immensa
cælorum spatia innumerabilibus sanctorum spirituum, & bea-
tarum mentium agminibus compleri, & inter eas sedem & di-
gnitatem habere, de que omnium eorum gloria perinde atque
de sua letari?

D Iam verò supra omnes Angelorum choros, supra Cherubinos, & Seraphinos occurret beatissima illa misericordiae mater, peccatorum aduocata, caelorum Regina, & Angelorum domina, ineffabili claritatis gloria ad dexteram filii sedens, quae inexstimabili decore suo totam ciuitatem Dei latificat. & Supra hoc autem gaudium, maius adhuc erit sacratissimam Christi humanitatem, syderibus cunctis atq; Sole ipso splendidiorum, ad dexteram Patris sedentem, & resecta in eius corpore signata vulnerum contemplari, per quae ipsi nouae regenerationis gratia, delictorum venia, Dei amicitia, ius hereditatis aeternae, & diuini Spiritus charismata donata sunt: per quae ipsis ad tantam felicitatem aditus patefactus est. Quo igitur haec felix anima gaudio perfundet, cum sacratissima illa signata amplecti, exosculari, & adorare concessum erit?

E Sed nondum hic gaudiorum finis, superest aliud longè maius atque illustrius, in quo votorum nostrorum summa, desideriorum finis, & felicitatis humanae portus constitutus est: nempe non iam per speculum & in aenigmate, sed facie ad faciem videre immensam illam pulchritudinem, summum illum rerum omnium conditorem & moderatorem, ex quo omnia oriuntur, per quem omnia conseruantur, ad quem omnia diriguntur, illum, inquam, qui appendit tribus digitis molem terrae, ante cuius conspectum velut momentum statere est orbis terrarum, & quali gutta rosis antelucani qui descendit in terram, illud postremum primum ens & vltimum bonum, in quo est omne verum, omne pulchrum, omne perfectum, omne bonum, à quo omnia pulchra & bona velut ab immenso & impermeabili Oceano deriuantur. Itaque cum beati hominis anima ad hoc summam felicitatis fastigium peruenit, nihil amplius desiderabit, nihil quaeret. Ibi enim volubilis & inquieti desideriorum nostrorum rota conquiescet. Ibi intellectus noster in secundissima illa veritate multiplices rerum veritates intuebitur, nec amplius aliquid scire desiderabit. Ibi humana voluntas in illo bonorum omnium atque deliciarum pelago requiescet, vbi summum illud & vniuersale bonum, in quo sunt omnia bona, fuerit amplexata. Quale ergo gaudium erit, hoc altissime diuinitatis speculum resecta facie contemplari, vnum cum illo per amorem fieri, & in vallissima illa diuinitatis abyso totam immergi? Quid vero cum summus ille rerum omnium

Matth. 25. omnium Dominus lato vultu & grata voce fidelem seruum in A
illam lucem ingredientem, & post longa huius vitæ exilia in il-
lâ patriam remeantem excipiat, & his verbis dulciter & aman-
ter alloquatur: Euge serue bone & fidelis, quia in pauca fuisti
fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium Domini
tui.

Quid verò, cum iusti viri anima tantam adeptâ gloriam,
certissimè sciat eam fore sempiternam, nec ab illa felicitate &
gaudio ullis aduersantis Sathanæ machinis, aut vlla temporum
diuturnitate casuram? Cæterum, cum reuelante atque docente
Spiritu intelligat, quæ in seculo pericula beneficio eius euale-
rit, quas tentationes vicerit, quos hostis antiqui laqueos idem
Spiritus præciderit (in quibus capiendus fuisset, nisi illos ipse
anteuerisset) quas tunc gratias prædidi & custodi suo aget! qua B
animi gratitudine illa Dauidis carmina concinet! Nisi quia Do-
Psal. 123. minus erat in nobis, dicat nunc Israel, nisi quia Dominus erat in
nobis. Cum exurgerent homines in nos, forte viuos deglutissent
nos: & cætera quæ sequuntur.

Sed inter has tamen gaudiorum causas illa minimè reticen-
da est, cum felix anima oculos ad ima deflectens, tartarorum lo-
cum atque damnatorum pœnas, clamores, fletus, stridorem dē-
tium, atque horrenda supplicia cernat, quæ diuinæ miseratio-
nis gratia euasit, inter quos fortè videat multos ætatis, cōditio-
nis, atque fortunarum & studiorum suorum comites: cum qui-
bus familiariter vixit, & cum quibus etiam perire potuit. Quas
ergo tunc gratias liberatori suo aget, cuius beneficio ab illa per-
ditorum hominum collusione, ab illa summa & æterna miseria C
liberatum, atque ex damnatorum & Dæmonum sorte, in san-
ctorum Angelorum & beatarum animarum sortem se coopta-
tum videat?

Quo ergo mentis ardore, quo dilectionis igne aduersus tan-
torum bonorum largitorem exardescet? quibus illum laudibus
prosequetur? quam insatiabili desiderio gloriam eius prædica-
re gestiet? Rursumq; cum oculos ad antea actæ viæ cursum de-
flectat, intelligatq; per pias preces & lachrymas, per varia vir-
tutum officia, per humilitatem cordis, per laborem patientiam,
per charitatis & misericordiæ opera se ad hanc tantam felicitate
peruenisse, quam felices lachrymas, quam beatus præteri-
tæ vitæ labores exstitimabit, per quos illi ad tantam gloriam iter
patet factum est? Quam vellet (si id quidem fieri posset) milles
vitam

D vitam & sanguinē in Domini sui obsequium profudisse, vt hac saltem ratione tatorum honorum autori gratificari posset: Sed quia hoc non potest, hoc vnum solatium habet infatigabili atq; insatiabili desiderio illius gloriam predicare, illius laudes decantare, in illius se amorem toto pectore, tota mente, totiq; viribus plenissimē effundere, & summum illud diuinæ dilectionis præceptum (quod in hac vita non omnino impleri potest) in illa perfectissimē adimplere.

Hoc est igitur fratres, perpetuum civitatis huius munus & officium, hæc felicitas & iucunditas, in qua plena charitas, perfecta puritas, & innocentia perpetuō viget. O sedes illas beatissimas, diuinæq; domicilia, in quibus homines in pace præstantes locati, nec vitijs infici, nec deformitate maciari, nec tormētis inuidie contelli poterunt: sed expertes omnium malorum, æternisq; prædijs & ornamentis magnificentissimē redundantes, gloria immortalis circumfluent. Saluete ciues caelestes, qui ab hac ærumnosa vita in illam æternam domum excessistis: non quæ diuinis opibus excolitis, suavisq; bonis affluentes, æternis gaudijs triphatis. Vos soli demeritis beatis simi iudicandi, quorum vita est omnium bonorum copia cumulata, quorum laus emeri non potest, quorum nomen nulla vniquam obliuiscit obliuio. Vel vnum deus atq; nomen summus ipse Deus qui vos sibi adoptauit amplectitur, à quo lucem accipientes, & in illius naturā quodammodo conuersi, diuinæ formæ pulchritudinem estis illius beneficio consequuti. Quis hanc gloriam animo persequens, non optet quàm prius ab hac turba & collusione discedere, & in celum continuo migrare? Quarta enim tandem voluptas erit, inter angelos numerari, prorum annumerum catilut interesse, laudibus ciuicis extolli, atq; postremo (quod caute est) summo illi celi dominatori nuto omnia regenti, puras et mentes immensa luce collustranti, & summis æternisque laudibus cumulanti, perpetuō copulari? Sed de gloria illa atque diuinis præmijs pijs hominibus à Deo constitatis, ineptum erit fortasse plura disserere. Nec enim oculis cerni, nec auribus accipi, nec mente & cogitatione comprehendin hac vita possunt. Superat enim, atq; longissimo quidem intervallo superat eorum maiestatem, omnem humanarum cogitationem intelligentiam & facultatē. Hæc igitur verbis exprimere non possumus: at eorum modum illi retere & incitari possumus.

Hæc sunt fratres, præcipue pleni huius gaudiij cause, quod

nos Saluator in hodierna (a. cti) Euangelij lectione petere iubet. **A**
 Finē ergo iungamus principi. in quo, si meamitis, eos qui ve-
 hementer sui ipsorum amore diligat, appellauimus. Si igitur ta-
 les, nisi proposita alicuius insignis e. nolumentis spe ad agendum
 non mouentur, duo hic maxima illis emolumenta, alterum ad
 hanc vitam, alterum ad futuram exhibeamus. In hac enim vita
 petitionum suarum exauitionem proponimus (ad pios qui p-
 pe illa Domini promissio pertinet: *Amen amen dico vobis, si quid
 petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis*) in futura vero hoc ple-
 num & summum gaudium (quod ha. tenus vobis expolumus)
 illo m. iet. *Quae* igitur tanta hominum tarditas atque succordia
 erit, quae hac tantā mercede proposita non excitetur, non ad eā
 peruenire desideret? non eius amore contabescat, nō omnia que
 in mundo pretiosa putantur, propter eam cōtere, omniaq; **B**
 ardua atq; difficilia aggredietur? Si enī (inquit Aug.) quotidie
 nos oporteret tormenta perferre, si ipsum gehenna ignem lon-
 go tempore tolerare, vt Christum in gloria videre possemus, &
 sanctorum eius numero sociari, nonne dignum esset, pati omne
 quod iuste est, vt tantiboni, tantoq; gloriae participes habere-
 mur? O stulta mortalium auaritia, quae res fatiles & incerturas
 tanto studio & ardore terra maniq; cōquiris, quāto maiori stu-
 dio & cōtentione haec tanta bona per tela, et ignes quærere de-
 beres? Haec huc, fratres dilectissimi, studia vestra conuertite, las
 opes thesaurizate, & in coelesti gazophylatio recondere satagi-
 te: vbi neq; erugo & tinea demolitur, neq; fures effodient & fu-
 rantur. Haec nos spes vigilantes perpetuo comitetur, haec dor-
 mientes à somno excitet, haec ad omnes virtutis labores excu-
 tet. Haec igitur spe & cogitatione erecti, cunctis huius vitae vo-
 luptatibus renunciemus, crucem Domini (quae regia in cae-
 lum via est) amplectamur: qua & dux nosset, ceteriq;
 eius sectatores ingressi sunt: vt illorum tenentes
 viam, illorum tandem mereamur per-
 cipere coronam &
 gloriam.

*Augul. in
medi.*

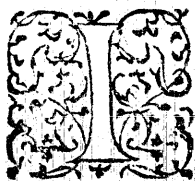
D Feria secunda in rogationibus cōcio pri-

ma in qua primum de humanæ naturæ lapsu & miseria,
agitur : deinde verò de orationis necessitate &
virtute, qua huic miserie
subuenitur.

THE. Petite, & accipietis : quærite & inuenietis :
pullate, & aperietur vobis.

Lucæ. II.

E

Am primum ex Ecclesia-

ricis hytorijs satis constat, fratres charis-

simi, his sacris diebus quos Rogationū ap-
pellamus, calamitates infortis, quibus o-
lum Ecclesia afflicta fuit, intromittit, & q;
attolisse : quo tēpore homines humanis au-
xilij destituti, totum studium suum ad rogandum Dominum
contulerunt : ut eius ope impendentia mala & pericula propul-
sarent. Quia verò Ecclesia nouis quotidie malis vrgetur : idē
illad idem institutum, idēque orandi ritus. Hodie quoque
apud nos retineri voluit : et quando mala quotidie non desunt,
malorum quoque medicamenta & remedia nō desissent. Quod

F

verò aliud presentis malorum remedium, quàm diuinum au-
xilium? Quo verò studio hoc auxilium, nisi pijs actibus & o-
rationibus impetratur? Oratio enim velut legatio quadam est,
que à terris ad cœlum transmissa, cuncta mala nostra cœlesti
medico denuntiat, ut periculis tuis opem ferat : quando ipse
idem ipse eam pro peccatis pollicetur est, cum ait : Inuoca me in
die tribulationis eruo te, & honorificabis me. Hoc ergo velut
chyrographum secum deferens oratio, veritatis atq; misericor-
diæ suæ Dominam commonescit : & sic tandem voti cōpos ab
eo digreditur. Scit enim scriptū esse : facta super Dni coram eis,
& ipse te enutriet. Hoc ipsum autem h. d. eterna lantē Euangelij
lectio cumulari sine docet. In eam amque omnis erandi actio
& disciplina cœlesti magisterio tradita continetur. Cuius p. (si-
cut. S. Euangelista Lucas ait) Dns orationem more cōtino vararet,

Psal. 49.

Psal. 54.

Luc. II.

quidam ex discipulis orationis eius exemplo permotus: Domine, ait, doce nos orare, sicut docuit Ioannes discipulos suos. Quā eius petitionem Dominus a deo libenter excepit, vt exactissimē totam illi nobisq; omnibus orandi rationem tradiderit: dum, & quid orandum, & quomodo orandum, hoc est, qua fide & perseverantia orandum sit, cumulatissimē docuit. Quia enim Oseas Propheta verba nobiscum asserre precipit, quibus diuinā opem imploremus: quæ ad hoc aptissima verba essent, ipse per se docere dignatus est. Nulla enim commodiora verba (quæq; magis & misericordiam Domini prouocarent, & fidem atq; dilectionem nostram erga illum excitarent) excogitari potuerit, quam quæ is nobis in oratione sua dictauit.

Oseas. 14.

Neq; his contentus, veritus ne si illic non exaudiremur, ab hoc ipso precandi studio cessaremus, magnis nos argumentis ad orationis perseverantiam inuitauit: certissimum diuinæ gratiæ præsidium in ea perseverantibus promittens. Ait igitur: *Quis vestrum habebit amicum, & ibit ad illum media nocte dicens, Amice comoda mihi tres panes, etcetera* quæ sequuntur vsq; in finem.

A V E M A R I A.

Pars Prior.

Petite & accipietis. &c. Si quis fratres charissimi, diligenter sacras vtriusq; testamenti literas enoluerit, animaduertet planè, vix quicquam instantius & frequentius nobis à Domino, quam precatationis studium commèdari. Cuius rei innumera penè loca (nisi vestras aures obtundere vereretur) in medium afferre possem. Quo circa quicunq; salutis animæ suæ studiosi sunt, illud maxime curare & amplecti debent, quod illis maximè oracula diuina commèdant: quodq; cœlestis magister in hodierna sancti Euangelij lectione adeo perseveranter atq; instantanter nos facere suadet. Cum autem multa sint, eorū nos ad hoc officium impellere possint (quorum nonnulla in præsentī concione referemus) tum nihil magis vrget, quam summa illa generis humani clades & miseria: quæ à peccato orta, naturam vniuersam infecit: quæq; hereditario iure ad posteros transmissa, non solum mortis, sed malorum omnium atq; ruinarum seminarium est. Hinc enim homines natura fragiles, ingenio hebetes consilio impronidi, viribus umbecilles, affectibus præcipites, curis anxij, cupiditatibus furentes, & omnibus denique molestijs,

D *stis, casibus, iniurijs, & morbis obnoxij, vitam degimus calamit-
talam & miserandam.*

Sed inter hæc mala omnia præcipuū est, carnis aduersus spi-
ritum rebellio: quam Apostolus exposuit cum ait: Sentio aliam
legem in membris meis repugnare legi mentis mee, & capti-
uum me ducentem in legem peccati. Quam rem, vt apertius in-
telligatis, sciendum est, hominem initio conditionis suæ, origi-
nalis iustitiæ beneficio, sicut in cætera animantia, ita in omnes
animi sui affectus & motus (qui ad animantium naturâ proxime
accedunt) despoticò (vt appellant) principatu imperitum acce-
pisse. Quo fiebat, vt qua nunc facilitas & voluntas nostra corpo-
ris membra sine vlla tergiversatione quocunq; voluerit, impel-
lit, ita tunc omnes animi motus plenissimè a potestate sub impe-
rio suo contineret. Hanc autem facultatem miser homo simul

Rom. 7.

E cum originali iustitiâ per peccatum amisit. Quo factum est, vt
omnes in ferini motus iustitiæ freno amisso, tanquam in domitæ
feræ vinculis solute, contra spiritum inturgant, & rebellibus ad-
uersus illum cupiditatibus pugnent. Qui quâvis ad peccati con-
sensum cogere nequeant, vehementer tamen mentem nostram
perturbant, & ad peccati consensum sollicitant. Quamvis enim
spiritus nosse: ex natura sua ad spiritalia bona, vt pote sibi co-
gnata & similia semper aspirat: sensus tamè & affectus vehemē-
tè in quodam impetu ad sensibilia & terretia bona nos rapiunt:
quorum & præiens conspectus, & assiduus fructus, & voluptas
quæ ex eorum vsa percipitur, vehementer eos ad se alliciūt. Ex quo
quidem impulsu illud sequitur, quod Apostolus ex carnalium

F hominum persona quæritur: Nihil quod volo bonum hæc ago:
sed quod nolo malum, illud facio. Qua quidem ieruitate quid
miserabilius? Quid enim indignius, quam hominem adeo acriter
ad malum (quod summam illi perniciem affert) incitari: a-
deoque lentè & languidè ad bonum (in quo salus eius sita est)
commoueri? Hunc autem duplicem animæ nostræ motum,
nullo commoiori exemplo. eam duplici orbium cælestium
motu explicare poterò. Quilibet enim ex eis duplici motu cir-
cumagitur: proprio videlicet, qui ab occidente tendit in orien-
tem, & communis (qui etiam motus raptus siue diurnus appel-
latur) que non diuerà ratione ab oriente in occidentem ferri quo-
tidiè videmus. Et si seipsum proprius adeo tardus est, vt vni-
uersum animum non quàm verò duorum, inter unum etiam duodecim an-
norum, aut etiam plurimum spatio conficiat orbem suū. At mo-

Rom. 7.

Simile

tus hic diurnus qui à primo mobili procedit, & cœlis omnibus **A**
 communis est, tanta celeritate voluitur, vt quatuor & viginti
 horis cursum suum absoluat. Ad hunc modum cum duplicem
 animæ nostræ portionem esse cõset, alteram quidem spiritua-
 lem quæ hominis propria est: alteram vero animale[m] quæ il-
 licum cæteris animantibus communis est: ea miser homo post
 naturæ lapsum conditione est relictus, vt spiritualis illa atque
 diuina portio hominisque propria (quæ natura ipsa spiritualia
 atq; diuina appetit) tardissimo atque lentissimo in ea motu fe-
 ratur: inferior vero illa (quæ nobis cum cæteris animantibus cõ-
 munis est) flagrantissimo ad voluptaria & terrena bona, tan-
 quam sibi cognata & familiaria, rapiatur, impetuque suo spi-
 ritualem portionem secum trahat atque prosterнат. Quamuis
 enim hæc potior nostri pars libera sit, & ad peccati consensum **B**
 cogi non possit: tanto tamen amore atque natura fudere huic
 inferiori conglutinata est, vt cum illam cupiditate aliqua fla-
 grantem viderit, illi fere annuat, & prauæ cupiditati consen-
 sum præbeat. Ardens enim amor facit, ne germanam substan-
 tiam, arctissimoque naturæ vinculo sibi copulatam, concepitæ
 rei desiderio rumpi & cruciari patiatur.

Hinc etiam fit, vt totus ante[m] spiritualis & cœle-
 stis erat, totus modo (vbi diuina gratia deest) carnalis
 & terrenus effectus, sola sapiat terrena atque carnalia. Quam
Mor. li. 5 rem Diuus Gregorius breuissima simul & verissima sententia
 complexus est, dicens: Homo qui si non peccasset, etiam car-
 ne spiritualis futurus erat, factus est peccando, etiam mente
 carnalis. Dum enim mens ipsa varias nocendi vias, variæque **C**
 carnis oblectamenta rationis acumine & ingenio perquirat, an
 non & ipsa carnalis. imo & carnis mancipium effecta est? Quid
 autem malorum ex hac tanta miseria non sequatur? Si enim
Mor. 6. (vt Saluator ait) lumen quod in te est, tenebræ sunt, ipse
 tenebræ quantæ erunt? hoc est, si mens ipsa quæ vitæ dux
 atque magistra est, quæ aditionum nostrarum lumen est, quæq;
 nos ad spiritualia atque diuina perducere debet, eadem ipsa
 est quæ ministrat libidini, quæ seruit flagitio, quæ ipsos deniq;
 cupiditatis effrenatæ mancipium est: quid iam nobis sperare li-
 ceat, nisi vt quod ex carne natum est, caro sit, carnalia quæ rat,
1. Cor. 13. carnalia curet, & sola quæ carnis sunt, sapiat? Quomodo autem
 caro & sanguis regnum Dei possidebunt? aut quomodo ad in-
 corruptionem corruptela perueniet?

Diam verò corporis vulnera, hoc est, mala corporis, quæ ex peccato illo orta sunt, quæque nos quotidie tot modis vexant, quis enumerare queat? quis morborum vim & varietatem? quis inoprimatos casus? quis maris atque terræ pericula? quis bella? quis captiuitates & exilia? quis denique hominum in homines iniurias, insidias, & maleficia oratione consequi possit? Adde si libet, nuptiarum molestias, vitæ sollicitudines, fori lites & contentiones, & reliqua mala, quibus vita florens in summa laborum omnium contentione versatur. ¶ Nam verò quàm multis laboribus, quàm multis periculis & negotijs, vel partium vicium (qui auribus etiam & cæteris animalibus vixue sine labore suppetit: quemq; nobis ante peccatum sine villo labore nostro copiosè terra subministrabat) plerique hominum comparant! Plures (ait Propheta) fecisti negotiationes tuas, quàm stelle

Nat. 3.

Esunt cæli. Quò autem tota hac cura, nisi ad vnius ventris obsequium conferri solet? Sic enim scriptum est: Omnis labor hominis in os eius. ¶ Hæc autem omnia tum corporis, tum animæ in dafrares (vt hoc obiter admoneamus) vnius peccati merito non in eum solum hominem, qui Dei præceptum præuaricatus est, sed in vniuersum genus hominum qui sunt, fuerunt, & erunt, hoc est, in ramos omnes quibus illo stipite propagantur, in lissima Dei sententia inmissa sunt. Ea namque sempiternæ illius maiestatis bonitas, dignitas, & sublimitas est, vt illam vel vnica transgressione offendere, tanta tamque latè parente anima inuersione delicti ventis plecti. Quo iudicio qui lethalis peccati gravitatem ac deformitatem (quod tam facile multi hominum admittunt) non cognoscit, & morte peius illud odit, non video, quo argumento id intelligere curet. Quâvis non ignorem maius adhuc esse huius tanti mali tantæq; deformitatis iudicium, quod non alio sacrificio quam vniuersi sui sanguinis voluerit Pater atterus expiari. Hoc velut in transitu dictum sit, quod alioqui longissima oratione erat explicandû.

Eccles. 6.

¶ I.

¶ Verum vt ad id cuius gratia hæc à nobis inducuntur, redeamus, querendum est, quod Pater ille misericordiarum (qui postquam iratus fuerit, misericordiam recordatur) quod, inuicem, remedium post vniuersi sui aduentum his tantis malis adhibuit. Et quidem Philosophi, qui se nihil nescire præstabantur, eum horum malorum causam & originem ignoraret, eamq; non culpe supplicia, sed naturæ conditione esse crederent, ipsi quoque naturæ autorem

in necessarijs non deficere prædicarent: vnam rationem esse dixerunt, qua sibi homo omnibus in rebus confuleret, quæq; sola instat omnium esset. Qui enim diuinam gratiam non agnoscebant, nihil nisi vnam rationem habuerunt, quam his tantis malis confulerent: eam opponerent. Itaq; quicquid cætera animantia naturæ instinctu & beneficio ad vitæ vltimū comparabāt, ea quidem omnia atque plura etiam hominem sola rationis ope consequi: atque idē etiam cuncta sibi huius virtute & facultate subijcere posse credebant. Hinc illud Poëtæ de rationis humanæ vi atque dignitate differentis.

Hic ratione potens validissima queque subegit,

Alipedes Tygrides, iracundosq; leones.

Et quamuis diro sint corpora plena veneno

Serpentum, tamen huic metuunt: huic maxima cedit

Oceani moles, oris balena supini.

¶ Neq; his solum quæ ad corporalis vitæ vsum: sed ijs etiam quæ ad rectæ vitæ institutionem necessaria essent, vnius rationis presidium satis esse arbitrabantur: vtpote qui naturam, solam sibi ipsis ad bene beatæq; viuendū sufficere existimarent: quam non modo ad virtutem doctricem, sed etiam adiutricem esse prædicabant. Hinc Cicero naturam optimam vitæ ducem appellat:

Cicero.

3. *Tuscu.* Multis enim, inquit, signis ea declarat, quid vel t, quid querat, atque desideret. Obsurdescimus tamen nescio quomodo, nec ea

*Cic. in Le
lio.*

*Salust. in
Iugurt.*

ipsa desciscimus, vt nobis optimam naturā inuidisse videamur.

Idem quoq; prædicat illa nobilis historici sententia. Falso queritur de natura sua genus humanū, quod imbecilla, atq; cui breuis, sorte potius quam virtute regatur. Nam contrā reputando, nec maius aliud, neq; præstantius inuenies, magisq; naturæ industriā hominum, quam vim aut tēpus deesse. Hinc illæ voces naturæ vim atq; solertiam attollentes: Quid ratione melius? quid ingenio admirabilius? quid humana indole præstantius? quid in tota hac rerum pulchritudine, quam intuemur oculis, mente diuinus? quid est deniq; in toto mundo quod ad naturā diuinam propius accedat? ¶ Ex hac autē Philosophorum schola Pelagiani prodierunt. Fuerunt enim (vt D. Hiero. ait) Philosophi hereticorū Patriarchæ. Hi namq; Pelagiani eandē doctrinā reuelate gratiæ tempore tueri non dubitarunt: nepe solam hominis mentem atq; naturā ad omnia virtutis ornamenta, atq; adeo ad æterna præmia consequenda sufficere diffinientes. En quibus præsi-

dij

D dijs ruentem, atq; adeo in imo iacentem hominis naturā Philo-
sophi erigi atq; fulciri posse prædicabant. Mirum profecto est
seculi sapientes ita desipuisse, vt tantum val rationi tribuerent.
Ea namq; præterquā quod per se infirma atq; imbecilla est, fre-
quenter etiam multam ex acumine & splendore suo auerit,
quoties varijs affectibus & cupiditatibus, velut atris quibus-
dam nebulis ita obscuratur, vt magis illis quā veritati pa-
reat: dū magis nititur rationes excogitare, quibus id quod ami-
ca caro concupiscit, licere sibi persoldeat, quam vt puram & li-
quidam veritatem amplectatur. Vbi enim cupiditas in homine
dominatur, ingens caligo mētis oculis offunditur, & animus frā-
gitur atq; debilitatur, vt vel nequeat verum aspicerē, vel quod
quasi per caliginem videt, atq; rectum esse statuit, exequi nolit.

E vnde est illud Poëte. Video meliora probō, Deteriora sequor.

Iam verò, quā infirmum in ratione præsidū ad cætera cor-
poris mala depellenda positū sit, illud satis argumento est, quod
innumera se se quotidie discrimina offerunt: quibus si Dei præ-
sidio destitutus sis, sola tibi rationis ope consulere nequeas. Quod
vt clarius appareat, volo vobis non ex hoc aut illo angulo, sed
ex omnibus mūdi ætatibus viros in omni genere laudis præstā-
tes (in quos opes suas omnes natura effudisse videtur) eorumq;
casus, & ruinas, & vitæ exitus ante oculos ponere: vt horū exem-
plo appareat, quid cæteri inferioris notæ homines, qui velut in
turba latent, de se sibi sine singulari Dei præsidio polliceri, aut
sperare possint, cum taliū virorū ruinas & casus miserabiles vi-
deāt. Quero igitur à vobis quid inter homines Iulio Cæsare, Pō-
peio, Annibale, Alexādro Magno potētius, aut M. Tul. faciūsius

F & eloquentius? Atq; vt ex sacris literis aliquid referā quid Sa-
lomone sapientius? quid Achitophele prudentius: cuius erat cō-
siliū, quasi si quis consuleret Deū? Hi namq; inter omnes ho-
mines clarissimi & præstātissimi in suo quicq; genere extiterunt.
Quid igitur de his referam, quantum vnicuiq; horū vel ad vir-
tutem, vel ad vitam hæc tanta vis ac indeles præstiterunt? Iulius
Cæsar, qui primus Romanorum imperatoribus Cæsaris nomen
dedit, post quinq; tantū mēses quibus imperio in pace potitus est
(quod infinitis propè laboribus fuerat asserutus) sex & viginti
vulneribus confusus, miserabiliter corruit. Pompeius Magnus
qui adolescentulus adhuc, propter rerum gestarum glor. a tū-
pium Romæ promeruit, abscisso capite, miserandum victori
hosti p̄spectaculum præbuit. Annibal Romanorum terrior & vi-
ctor,

Et or, hausto veneno, ipse sibi mortem conscivit. Alexander ve-
 ro Magnus orbis dominor, ac Dominus eodem veneno non spō-
 te suscepto, sed ab ini micis porrecto, immatura morte sublatus
 esse memoratur. Salomon idola gentium in ienectute (ō imma-
 ne nefas) coluit, & aras atque templa illis crexit. Achitophel re-
 bus suis prudenter constitutis, adeo sibi stulte consuluit, vt la-
 queo sibi vitam eriperet. M. Tullius qui toties eloquentiam ad
 sui defensionē mirē valere pradicauerat, adeo eius presidio vi-
 tam tueri non potuit, vt eadem ei vitam ademerit. Quis igitur
 his tantis exemplis non aperte humane infirmitatis abyssū vi-
 deat: quando quod in ea clarissimum ac pene summum extitit,
 adeo miserandis casibus & ruinis obnoxium fuit? Quis ergo iam
 sibi suis viribus tuto fidere audeat, cum tam magnos illustresq;
 conatus frustra susceptos esse animaduertat? Quis aut naturā,
 aut fortunā præsidijs ita munitis & instructis sit, vt nihil sibi
 ultra formidandum esse putet: qui ijs exemplis videat, nec præ-
 stantissimis viris naturę indolem, nec felicissimis fortunas suas,
 nec sapientissimis prudentiam suam tantū tribuisse, vt ab omni

Eccle. 9.

periculo & casu immunes essent: Hoc enim argumento ipse
 quoque Salomon humane vitę miseriam significare voluit cum
 ait: Vidi sub Sole nec velocium esse cursum, nec fort. um bellū,
 nec sapientium panem, nec doctorum diuitias, nec artificum
 gratiam, sed tempus casurūq; in omnibus. Quę verba non idē
 dixit, vt diuine prouidentię curam a rebus humanis excluderet:
 se, vt ostenderet, nulla esse tam firma præsidia, qua non sint in-
 finitis humane vitę miserijs & casib; obnoxia. Quid vero aliud

Esa. 40.

Esaia Prophetā significare voluit, cum ait: Omnis caro fœnē,
 & omnis gloria eius quasi flos agri. Gloriam enim carnis appel-
 lat, quicquid inter homines præstantissimū & fœuū est. Quod
 adeo est infirmū, vt rei omnium maximē fragili nempe fœni &
 fœno comparauerit: quod quidem modō floret atq; viget, pau-
 lo post verō marcescit & in sterquilinum mittitur.

Pars posterior. x. II.

Verum hi omnes infidelitatis suę tenebris oppressi, nō vide-
 runt, Dei quidem proprium esse sua tantum virtute nitē ho-
 mines autem, vt non sua tantum opera, sed diuina formati sunt:
 ita non sua, sed diuina vi, quod ad naturā suę perfectionem at-
 tinet, consequi posse. Hinc D. August. Vt sit, inquit, homo ali-
 quid, conuertat se ad illam a quo creatus est: recedēdo enim fri-
 gescit, accedēdo feruescit: recedēdo tenebrescit: accedēdo
 clarificat:

August.
 sup. Esai.
 70.

Dclarefcit: à quo enim habet, vt t ab illo habet, vt bene fit. Ergo qui vult fimul eſſe cum Deo, non ab illo recedat, ſed ad illum accedat. Haſtenus Auguſt. Ex cuius verbis intelligimus, non a Iuude ite extremum petendum eſſe. quàm vnde vita principium duximus. Itaque mentis noſtræ velut Sol quidam & lux diuinus Spiritus eſt: a quo & veritatis cognitio, & pietatis atque iuſtitie cultus dermantur. Vt igitur abieciſſo Solis nec eſſe oculis caliginem, offundi, rerumque aſpectum adiri: ita diuini huius ſpiritus abſentia mentes noſtræ tetis tenebris obituntur, aſpectumq; veritatis amittunt.

Quid igitur in tantis malis faciendum? cuius ope nitendum, quando ipſa per ſe humana ratio, quantum ſeſe acius intendat, ſubuenire homini non poſſit? Huic igitur quaſtioni reſpondemus, malorum quidem omnium atque moieſtiarũ cauſam eſſe, quòd à Deo bonorum omnium fonte recediunt. Quod quidem

ED. Auguſt. breui oratione indicat, dicens: *Quem tu Domine impleſ, ſubleuas: & quia tui plenus non ſum, et ei mihi ſum. Hinc etiam D. Bernard. & mala noſtra, & malorum remedium deſignat his verbis: Nullum onus importabilius mihi me ipſo, factus ſum mihi ſuper talentum plumbi grauis. Sed audiam tamen vocem ſolatij: Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos. Hoc igitur vnicum in tantis malis homini perſugium relictum eſt fratres, nempe pietas & miſericordia ſeruatoris, qui nos ad ſe adeò dulciter & amanter inuitat, & opem ipſum aduentibus pollicetur. Ipſum autè aduert, qui Diabolum ac Diaboli opera deſerentes, & omnem à ſe ſui fiducia n repellentes, in illo ſpem omnem ſalutis reponunt, illum intuentur, illum ſuſcipiunt, ab illo pendent, illique vocantur parent, & cum B. Auguſti, dicunt: Vocaſti nos Dñe, vocamus te: ecce audimus vocantem, audi te inuocantes. Perduc quòd promiſiſti, perſice quòd inchoaſti, noli deſerere munera tua. Non deſerere agrum tuum: germina tua intrent in horreum tuum. Hæc ille.*

Aug. lib. 10 Conf.

Bernard.

Mat. 11.

Aug. ſu. 10a.

Ad hoc ipſum autem non ſolum oracula diuina, ſed ipſa nos quoq; à Deo cõdita natura interno quodam aſſatu & inſtinctu impellit: que in aſtictis atq; deſperatis caſibus (in quibus nulla humani præſidij ſpes aſſulget) oculos in cœlum tollere, & ad auxilium inde poſtulanum adhortatur. Cum autè hic affectus ab autore nature (qui nihil fruſtra facit) cõditis hominibus in generatus

neratus sit, consequens est, ut qui nos ad se clamare incitat, nobis etiam (nisi scelera nostra obstant) a se esse, & opem suam in partem velit. Hoc igitur affectu & iugulo actus Propheta, *Psal. 17* a hoc velut a sylvam se confugisse in montibus veris: Circumderunt me dolores mortis, torrentes iniquitatis conturbauerunt me. In tribulatione mea ad Dominum clamaui, &c. Hoc est, cum ita undique periculis vallatus essem, ut nullam mihi opem omnia rationis humanae consilia pollicerentur, tunc in tribulatione mea inuocaui Dominum, & ad Deum meum clamaui & exaudivit, &c.

Psal. 106 Quoties vero idem Vates sanctus hanc sententiam repetit: Et clamauerunt ad Dominum cum tribularentur, & de necessitatibus eorum liberabit eos? Quid vero illud, Ascendunt usque ad caelos, descendunt usque ad abyssos? &c. Et, Turbati sunt, & moti sunt sicut ebrius, & omnis sapientia eorum deuorata est. Hoc est, cum homo inter vndas aduersantis seculi positus, nullo se humano consilio explicare posset: cumque ad hoc ipsum humana ratio, velut in ebrijs extincta esset, ac pene sepulta: tunc quando nulla spes salutis reliqua erat, clamauerunt ad Dominum cum tribularentur, & de necessitatibus eorum liberavit eos. Videtis ergo quomodo quae ratio prestare nullo modo potest, prestet oratio? Cum autem innumera huius rei exempla ubique suppetant, unum tamen ex tam multis in medium afferam, quod Theodoretus in historia religiosa beatissimi Anachorita Iuliani vitam describens, memorat his verbis: Aliquando autem adolescens quidam nobili loco natus, sed inolliter educatus, maiorem autem ostendens promptitudinem & animi alacritatem quam vires ferre possent, suppliciter petijt a senex, ut esset illi viæ comes eunti in solitudinem, non eius quidem quam omnes obibant quotidie, sed longissimam, & qua saepe erat octo & decem diebus peregrinandum. Is autem erat celeberrimus ille Asterius. Cum autem diuinus senex prohiberet iuuenem: & ardam, aquaque carentem diceret esse solitudinem, instabat adolescens, obsecrans ut hoc ei donum concederet. Victus autem precibus, celsit senex: ille vero se iuebatur primo quidem alacriter. Cum autem primus, & secundus, & tertius dies praterisset, & à radijs Solis vehementer exureretur (erat enim aestas, urgente autem aestate est vti que flamma Solis ardentior) sic perpetuo laborabat. Et primum quidem eum in orbem aperire iudebat, memoria repetens ea quae sibi praedicta fuerant à magistro. Tandem victus, & plane omnino deficiens, orauit senem ut sui

Dut sui miseretur. Is autem cum quæ ei prædixerat, reuocasset in memoriam, iussit eum reuerti. Cum autem uideret adolecens, nec se scire viam quæ ducit ad antrum, nec si sciret, ire posse, cum sint vires siti consumptæ: misertus homo diuinus, calus adolecens, & ignoscens imbecillitati corporis, genibus flexis orauit Dominum, & calidis lachrymis solum irrigauit, & viam salutis petijt a dolenti. Qui autem facit voluntatem eorum qui ipsum timent, & eorum exaudit orationem, stillas lachrymarum quæ puluerem attrigerant, effecit fontem aquarum, qui vsque hodie permanet: & sic fluente repletum adolecentem, iussit abire protinus. Hactenus Theodoretus: qui satis hoc exemplo ostendit, quantum in desperatis casibus remedium in pijs sanctorum precibus & lachrymis positum sit. Hinc in Ecclesiastico legimus: Respicens eram ad adiutorium hominum, & non erat: Memoratus sum misericordie tue Domine, quoniam eruis sustinentes te, & liberas eos de manibus gentium. *Ecclesi. 51.*

Hoc est igitur fratres, post communem illum generis humani statum, precipuum salutis nostre subsidium, quod in sola Domini gratia & misericordia constitutum est, quam humiliter & fidenti precatione consequimur. Precatio enim ad ea omnia quibus humana eget natura commune remedium est. Latisime enim inter virtutes omnes eius utilitas patet. Ceteræ namque virtutes aut merendi, aut satisfaciendi vim potissimum habent: quorum illud ad gratiam & gloriam, hoc ad peccatorum remissionem pertinet. Atque hi duo sunt precipui virtutum fructus. Precatio autem non solum merendi, & satisfaciendi (quod aliarum virtutum est) sed etiam impetrandi vim habet: quod illius proprium est. Impetrare autem non solum gratiam respicit, sed etiam quicquid diuina miseratio donare potest. Itaque sancti viri per orationem non modo gratiam & peccatorum remissionem consecuti sunt: sed alius sapientiam, alius sospitatem, alius diuturniorem vitam, alius aduersus immanes hostes victoriam, alius orbitatis remedium, alius lumen oculorum amissum, alius mortuorum resurrectionem, alius miraculorum operationem, alius denique liberationem ab instantibus malis. Itaque cum effectus aliarum virtutum in arcto constituti ad diuinæ gratiæ incrementum, aut satisfaciendi vim referantur: oratio non ad hæc modo, sed ad omnia valet: eaque nobis per diuinam prouidentiam in amissa felicitatis & naufragij

fragij nostri remedium data est. Non igitur sola ratio (vt Philo- **A**
sophi docuerunt) sed oratio cōmune atque precipuū malorum
nostrorum in licamentum est.

Amos. 7. Vnde sancti viri omnes, quoties varijs calamitarum angu-
stijs premerentur, ad hanc veluti sacram anchoram fidenter cō-
fugebant: qua non modo sibi salutem impetrabant, sed impen-
dentem quoque iram Domini ab alijs depellebant. Sic Amos
cū locustarum examina, quæ agriculturalium labores & fata o-
mnia depasceret, à Deo propter peccata immissa videret, ad
ipsum Dominum supplici oratione conuersus: Domine Deus
ait, propitius esto obsecro: quis suscitabit iacob, quia paru-
lus est? Quod perinde est, ac si diceret: O Domine, cū Israe-
lis opes & que adeo tenues sint, cum numero & robore tam par-
uus sit: qualem existimas futurum post tantam hanc cladem, **B**
quam mihi ostendisti: Quare propitius esto illi obsecro, &
placare eis. Quæ Propheta oratione flexus ad misericordiam
Dominus: Non erit inquit, dicit Dominus. Rursum quæ vocabat
Dñs iudicium ad ignem, hoc est, ad longè grauiora supplicia:
similique rursum Propheta oratione vsus: Domine Deus ait,
quiesce obsecro: quis suscitabit iacob, quia paruulus est? Mi-
sertus est Dominus super hoc: Sed & istud non erit, dicit
Dominus Deus. Videtis igitur quanta sit orationis vis: quæ euagi-
natum iam diuini furoris gladium ita reuocare, & tam facile
ab eo pacem potuerit impetrare: Tantum enim Dominus pio-
rum sanctitatis tribuit, vt eorum precibus remittat puniendi se-
ueritatem: & hominibus, quibus erat inferus, propitius fiat.

Psal. 98. Vnde scriptum est, Moses & Aaron in sacerdotibus eius, Sa- **C**
Psal. 105. muel inter eos qui inuocant nomen eius. Inuocabant Domi-
nū, & ipse exaudivat eos. Item alibi, Statuerat perdere eos, nisi
Moses electus eius, stetit in contractione in cōmuniu eius.
Pro quo alij vertebant: Stetit in muri ruina, vt reprimeret
impetum eius. Est autem eo in loco similitudo de prompta à vi-
ris fortibus, & amore patriæ vehementer incensis: cui cum mu-
rus tormentis hostium atque machinis deijctis, sese in ea par-
te quæ ruinis maxime strata est, pro muro opponunt, ad ho-
stium impetum suis corporibus excipiendum, vt cum certo vi-
tae periculo perniciem a patria depellant. Non aliter enim se-
gestit Moses: nam cum Iudæorum propugnaculum, quod in fi-
dei religione consistebat, eorundem rebellionē destructum esset,
nihilque impediret, quo minus ira diuinam homines omni ste-
mo

Dmo presidio nudatos inuaderet, eosque ad internicionem deleret. Moyses studio communis salutis inflammatus, sese diuine iustitie telis obiecit & expuluit: nec recusauit, qui supplicio suo omnium impietatem dilueret. Sic igitur suis cum audentissima tuorum charitate precibus, nummis in suis impetum repressit.

✕. II.

¶ Quae haecenus dicta sunt fratres, ad orationem pertinent, quatenus ea vim habet impetrandi: quod propriam & singularem eius laudem continet. Habet autem alias insignes commo- ditates, quas partim in sequenti concione, partim alias aspi- rante Domino explicabimus. Circa ea vero quae dicta sunt, oc- curret aliquis forsitan, multosque dicet a Deo multa postulasse, quae tamen non impetrauerunt. His autem omnibus Iacobus

E Apostolus respondet dicens: Petitis. & non accipitis, eo quod male petatis, ut in concupiscentijs inluminitis. *Jacob. 4.*

Quod fit, cum ea petitis quae non ad salutem anime, sed ad cupiditatum nostrarum fomenta magis pertinent: quae caelestis spiritus contem- pter negat, ne nobis deum querendi materiam praebeat. Sic enim carnis parentes filijs nociturae petentibus praene- gant, quae crudeliter concessissent. Quae de re sic D. Augustinus ait: Si Deum propterea inuocas, ut veniat ad te pecunia, ut veniat ad te hereditas, ut veniat ad te secularis dignitas, illa inuocas quae vis, ut veniant ad te: sed Deum tibi adiutorem ponis cupiditatum, non exauditorem desideriorum. Deus bonus est, si det quod vis. Quid si male vis? Nonne erit tibi magis non dando inueniens? Si ger multa petis a medico, non dat medicus. Non exaudit ad volunta- tem, ut exaudit ad salutem. Ergo medicum tuum pone Deum: pete ab eo salutem, & salus tua ipse erit. Haecenus ille.

*Aug. sup
Iul. 87.*

Simil.

F Deinde etiam quicumque vtiliter orare voluit, illud Apo- stoli ante oculos habere debent: si necdat ab iniquitate omnis qui inuocat nomen Domini. Iniquitas enim nubes illa est, de qua per Hieremiam Dominus ait. Opposuiti tui enim tibi ete- rant, sed transibit oratio tua. Hinc regius Propheta: Inquit tui inquit, si aspexi in corde meo, non exaudit nomen tuum. Et in proverbij Dominus: Qui a vocavi, inquit, & tenuisti, extendi manus meas, & non fuit qui aspiceret, &c. Contra eos autem qui leclitate viuentes orant D. Chrylóst. ait: Qui orat, & precatur, veniat orat Deum, sed illud et eum. Item Augustinus: Qui fronte positus, las quod promittit Deus, cum non facis quod iubet Deus.

*Thre. 1.
Psal. 65.
Irou. 1.*

*Chrylóst.
sup Mat.
Aug. 8.
in Ser.*

Trius

Idem.

Prius audi monitiones, & sic exige promissiones. Idemq; de ope. e Monach. Citius, inquit, auditor vna oratio obediētis, quam decem millia contemnentis. **e** Negari tamen nō potest, eam esse diuinę misericordię magnitudinem, vt interdum etiam improborum preces exaudiat. Verum hoc rarum est, illud verò perpetuum quod Salomon ait: Longe est Dominus ab impijs, & vota iustorum exaudiet.

Cassianus

Nec satis est à peccatis abstinere, nisi etiam bonis operibus ac præcipuè misericordię oleo & castigatione carnis preces nostras adiqueamus & communitamus. Hinc Cassia. Magna inquit voce clamat ad Dominum, qui quāuis lingua taceat, bonis tamen operibus perseueranter clamat. Idemq; rursum: Ipse est oratio perfecta, cuius & causa clamat, & lingua, & actus, & sermo, & vita, & cogitatio. **e** Sed cum omnia bona opera magnō orationi ad impetrandū vim & efficaciam adiungant, tūc tūc tamen & corporis afflictio ad hoc plurimum iuuat. Cuius rei duo vobis commodissima exempla hoc in loco referre volo. Cū S. ille Iulianus (cuius supra mentionem feci) à fidelibus rogaretur, vt catholicam fidem aduersus Arrianum quēdam dialecticis & rhetoricis literis instructissimum defenderet, reuerentia eius eloquenti sincera rudis populū fides perfidię veneno inficeretur, ille (vt Theodoretus in eius vita refert) Estote, inquit, bono animo, & Deo nobiscum supplicate, orationem corporis afflictionem adiungentes. His Deum sic rogantibus, vno die a te diem festum ac celebrem, quo verba erat acturus falsi defensor & hostis veritatis, diuinitus iam nullam accepit plagam: & cum vno tantum die agrotasset, excessit e viuis illam. (vt est prelabile) vocem audiens. Stulte hac nocte repetent à te animam tuā: quæ autē parati retia, ijs tu implicaberis, & non alij. Hactenus

Senec. Sulpit.

Theodoreti verba. Non grauabor autem commodissimū aliud exemplū quod Senecus Sulpitius in vita. S. Martini refert, huic adiungere. Cū sanctus inuit, Martinus Valentinianum maiorem, qui tunc a rom potiebatur, propter Ecclēię causam interpellare cogeretur iussit illum imperator Ariana vxore sua dente, palatii foribus arceri. Itaq; Martinus vbi semel atq; iterū superbum principem adire frustra tentasset, occurrit ad consuetam orationis & si lei præsidia, ciliis obuoluitur, cinere conspergitur, cibū patu abstinet, orationes diebus noctibusq; perpetuat: Septimo verò die afficit ei Angelus, iubet eum id palatiū ire securum, regias fores quālibet clauis sponte referandas, impera-

D imperatoris spiritum superbum molliendum. Igitur istiusmodi presentis Angeli confirmatus alloquio, postero die usq; ad Regem nemine prohibente peruenit. Qui cum venientem emirus videret, infrendens cur fuisset admissus, nequaquam assurgere est dignatus astanti, donec regia sellam ignis offerret, ipsum que Regem ea parte corporis, qua sedebat, adhaeret incendium: ita folio suo superbus excutitur, & Martino inuitus assurgit, multumq; complexus, quem spernere ante decreuerat, virtutem se sensibile diuinam emendatior fatebatur: nec expectatis Martini precibus, prius omnia praestitit, quam rogaretur colloquio illi atq; continuo frequenter adiecit, postremo abeunti multa munera obtulit, qua vir beatus (vt semper paupertatis suae custos) cuncta reiecit. Haec verba Sulpicij. Ex quibus intelligimus fratres, verum esse quod quidam ex Patribus ait: Sola ea oratio pinguet, quam macies corporis pascit.

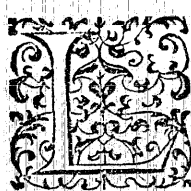
E supra haec autem omnia perseverantia in petendo opus est: quam praecipue Dominus in hodierna sancti Evangelij lectione importunitate nobis commendavit: quod ea videbitur nunquam vacua recedat. Hinc D. Aug. Nec die, inquit, *Augusti.* vices, neq; nocte, sed cum somnus ab oculis tuis ceciderit, tunc sensus tuus in oratione vigilet. Huius autem perseverantia memorabile apud D. Hieronymum extat documentum. Sic enim ad Eutocium Virginem Christi scribit: Quamquam Apostolus nos semper iubeat orare, diuitias tamen orandi horas habere debemus: tertiam, sextam, & nonam, diluculum quoq; & vesperum nemo est qui nequiat. Nec cibi sumatur sine oratione premissa, neq; de mensa recedatur, nisi prius referatur Creatori gratia. *Hierony.* Notandum bis terq; surgendum, reuoluenda ea quae de scriptoris memoriter retineamus: egredientes de cubili armet oratio, regredientes de platea oratio occurrat, aut quae scilicet prius corpusculum requiescat, quam anima pascatur. Ad omnem actum, ad omnem incessum manus pingat crucem. His verbis D. Hieron. orationis perseverantiam commendat: quam exemplo suo confirmat, cum sic in oratione perseveraret, vt de seipso in eadem Epistola dicat. Memini me clamantem, diem crebro innoxille cum nocte, nec prius a pectoris cessasse verberibus, quam rediret Domino imperante tranquillitas. Hoc igitur exemplo committi fratres, ut non integros dies & noctes in oratione consumamus, sic pœntes tamen diebus & noctibus in hoc officio perseveremus, inquit, peramus, queramus. publicus, certe de diuine

veritatis promissione, quod petentes accipiemus, quærentes in-
ueniemus. atque pullantes apertam cœlestis regni ianuam de
Domini miseratione inueniemus. A

In eisdem Rogationibus concio secunda,
in qua de eiusdem orationis laudibus & mirandis
virtutibus disseritur.

THE. Petite, & accipietis: quarite, & inuenietis:
pullate, & aperietur vobis.

Lucæ. II.

Ecctio sancti Euangelij, fra-
tres dilectissimi, quam modo audistis, ora-
tionis officium & orandi perseverantiam præ-
cipue commēdat: ad quam nos cœlestis ma-
gister proposita impetrandi fiducia adhorta-
ti dignatus est. Cum enim ex discipulis eius
quidam orandi doctrinam ab eo postulassent ipse non ad solum
quod exigebatur, sed multo plura præstitit, Jam & orandi mo-
dum, & orationis perseverantiam nos docuit, & quod nobis ma-
gis erat necessarium, impetrandi fiduciam contulit. Hac enim
illecti homines libenter ferunt, ubi amplam in selem se collectu-
ros sperant, hoc est, libenter & alacriter dona petūt, quæ se im-
petraturus confidunt. Hanc autem fiduciam Dominus, proposi-
ti importuni cuiusdam amici exemplo, fulcit & confirmat his
verbis. B

*Luc. II. Quis vestrum habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, & di-
cet illi. Amice accommoda mihi tres panes, quoniam amicus meus venit de
via ad me, & non habeo quid ponam ante illum, et cætera quæ sequū-
tur usque ad finem.*

AVE MARIA.

Petite & accipietis. &c. Vidistis fratres, quæ instātia, quibusq;
pexēplis, ac promissis nos cœlestis magister ad orationis stu-
dium atque perseverantiam adhortatus sit: ut pote qui recte me-
minerat, se alibi dixisse, oportere semper orare, & non deficere.
Ad quam etiā perseverantiam nō semel nos Apostolus inuitat, cū
alibi

Luc. 18.

D alibi quidē ait: Sine intermissione orate, in omnibus gratias agite: alibi autem: Volo viros orare in omni loco, leuātes puras manus: alibi verō cum spiritualibus nos armis aduersus omnes Diaboli assaultus instruit, omni tēpore orare in spiritu iubet. Nequaquam autē celestis magister, aut eius Apostolus tā tōpore nos ad hoc officiū adhortaretur, nisi hoc ad salutē nostrā maximē utile, maximēq; necessariū esse iudicaret. Quāuis autē satis nos sola hęc euāgelica & apostolica exhortatio ad hoc studium impellere debuisset, tamē quia tarditas nostrā nisi magnis, ppositis premijs & emolumentis ad laborē minime excitatur: quę emolumenta sint piē orātibus cōstituta, in presenti cōcione explicare tētabor: si prius tamē salutaris huius instituti, quoniam Ecclesia his tribus Rogationū dieb⁹ vitur, originē & causam breuiter aperuerō. Temporibus igitur beati Mamerti Archiepiscopi Viennēsis

.1. Thess.
.1. Tim. 2.
.1. Cor. 14.

E apud Viennā contigerūt incendia crebra, terrē motus assidui, nocturni sonitus: populosis hominum conuentibus fere syluestres se ingerebāt, in tantū, vt pauidi cerui per angusta portarū ad fori loca penetraret. Tracta sunt hęc usq; ad noctē vigilarū Dominicę resurrectionis, in qua cum speraret hominēs hęc finem esse habitura, eades publica, quam præcella in ciuitatis vertice sublimicas in immensum extulerat, flammis terribilibus cōflagrare crepusculo cępit. Interpollatur solēnitās plenus timoribus populo Ecclesia vacuatur. Perlitit autem inuictus Antistes festiuis altaribus, & calore fidei succensus, flumine lachrymarū permixtam ignibus potestatem compescuit: & tunc concepit animo quicquid hodie psalmis ac precibus mundus inclamat.

Hęc ergo ciuitatis illius calamitas huic probatissimę Ecclesię consuetudini initiū dedit. Sublata verō calamitate, easdem preces Ecclesia per vniuersum orbem retineri sanxit: partim, vt vetera Dei flagella propter hominū scelera immixta, ad memoriam reuocaremus: similiaq; peccatis nostris irrogari posse formidaremus: qui nihilo forte minora quā illi peccauerat: partim, vt eisdem precibus aduersus assiduas cladēs, quibus quotidie infestamur, nos ipsos muniremus: partim etiā propter multis alias utilitates quę nobis (vt dixi) ex assiduo precū studio obueniant: ex quibus nonnullas in hodierna concione referemus: quę plurimum vos ad hoc officiū allicere possint.

Prima igitur maximēq; insignis eius utilitas est, quod hominem diuinam reram cōmercio, & assidua consuetudine ita paulatim a terrenis ad spiritualia atque diuina eleuat, vt ipsum

- quodammodo spirituale atq; diuinū efficiat, vel ipso Apostolo te-
Simil. stāte qui ait: Qui adheret Dño, vnus spiritus est. Sicut enim fer- **A**
Cyrill. rū igni ad motū ignis naturā induit: ita mēs quæ Deo iugiter ad-
 hæret, in diuinis inores quodammodo trahit. Hinc D. Chryl. Bonū
 est, inquit, se inper cū Deo colloqui per orationē. Nam si boni
 vii occurrās meliorē redit illū quē conuenient, quātō magis
 colloquimur quōdā die nō cōtesq; cū Deo fit? Hactenus ille. Neq;
 hoc profecto mirum videri debet. Si enim fera animantia, quæ
 cū hominibus diuersantur, feritate depolita mansuescunt, &
Simil. mores quodammodo in luunt hominum (vrius enim, ferum a-
 nimal, saltat & obtemperat voci notuiq; regentis: id quod etiam
Simil. leones & alia quoq; animalia faciūt) quid mirum, si qui assidue
 cū Deo versantur, mores exprimat diuines, præsertim cum ho-
Simil. mo Deo capax sit, & ad hoc ipsum diuina ope iunetur. **B**
 sicut ij qui pretiosa vnguenta & suauolētia assidue tra-
 quoq; fragantia n, cum ab illorum eti atrectatione & cōtactu
 recessere, recesserunt: ita qui cum Deo assidue versantur, qui illius
 speciem & pulchritudinem intuentur, qui virtutum eius cōfē-
 platione pascuntur, ab illo stabilitatem, ab illo charitatem, ab
 illo suauitatem & animi quietem, & omnia deniq; bona trahūt.
August. Hinc D. Aug. illa Domini apud Esaiam verba explanans: Qui
Esai. 45. portamina meo vtero, qui gestamina mei vulua, sic ait: Fir-
 mitas nostra quādiu tu es, tunc est vera firmitas: quia verō à
 te auersi sumus, peruersi sumus: euertamur igitur, vt non euer-
 tamur. Porro autem, si stabilitas nostra in caritate Christi est,
 à qua nihil nos valeat separare: vnde magis caritas accendi po-
 teit, quā si ad Deum qui ignis consumens esse dicitur, acceda-
 mus? Hinc Sponsa in Cant. se amore liquefactam esse testatur, **C**
 vbi presentem dilectissimi Sponsi sui vocem audiuit. Ideoq; nō
 immeritò, quæ sic Deo vnica erat, Soli & Lunæ cōparetur. Pul-
 chra, inquit, vt Luna, electa vt Sol. Quid hoc est, inquit Ambro-
Cant. 6. sius? an non erat in terra aliquid, cui pulchritudo Spōsæ compa-
Ambros. rari posset? Minimè inquit. Quia cū nulla re terrena comparari
 potest, qui familiari Dei cōsuetudine fruatur. Diuus. n. quo-
 dammodo sit, necesse est, qui assidue cū Deo versatur: ideoq; nō
 mirū, si diuinis rebus atq; celestibus Sponsa similis esse dicatur.
 Iam verò quies & vera animi tranquillitas, vbi nisi in Deo in-
 ueniri potest. Præclare quidem D. Aug. humanorum errorum
 causam non in ijs rebus positā esse ait, quas ardentius quarimus,
 sed quod extra locum suum eas quarimus. Requiescite, inquit,
 in Deo,

D in Deo, & quieti eritis. Non est enim requies vbi queritis eam: querite quod queritis, sed non vbi queritis, quia nō est ibi. Cuius sententię veritatē idē vir sanctus suo periculo doctus agnouit: qui vbi diu frustra per creaturas vagatus, quietē animi quesuit, nec inuenit, in originē tandē suam recurrens, eam deprehēdit: a quo enim accepit, vt esset, accepit etiā, vt felix & quietus esset. Idē etiā luxurioso filio euenit, qui inedia & fame sua eruditus, ad paternā domū vnde prodierat, satiātus redijt. Satiātus, inquam, illo cibo, de quo scriptū est: Qui eduat me, adhuc esurient, & qui bibunt me, adhuc sitiēt. Qua in re discrimē ingēs inter corporeū & spiritualem cibū animaduertere licet. Corporeus enim cibus cum immodicus est, satietatē & fastidiū affert: spiritualis autē, quō frequētior & copiosior fuerit, eo acriore famē, ac maius sui desiderij excitat. Quod si quaras, quis sit hic cibus, audi eundē

E Aug. breuiter hoc dēmittē: Societas Christi, esca Christiani. Hęc ergo societatē appetamus fratres, vt quātū per terrenas occupationes licuerit, nūquā ab hoc felici cōtubernio recedamus: vt lucis ac virtutis eius participes efficiamur, a cuius felici contubernio & societate nō diuellimur. Quid enim minus ab hoc pietatis studio sperare possumus? Hinc D. Chryl. Quid, inquit, possit in vniuersi sanctus his, qui cum Deo comerciū habent? quid porrō iustias? quid ornatus? quid sapientias? Etenim si qui cum sapiētibus viris colloqui solent, propter assiduā cōsuetudinē breui sic transmutatur, vt illorum prudentiā referāt: quid dicere cōuenit de his qui cum Deo colloquia miscēt, ei sua vota deferētes? Quāta sapientiā, quāta virtute, quāta prudētia, quāta bonitate, quāta sobrietate, quāta morū equitate replet illos obsecratio. Proinde nequaquā aberrarit à vero, si quis affirmet deprecationē esse causam omnis virtutis & iustitię. Hęc tenus Chryl. Hoc igitur præstat homini diuinę societatis cōmuniō. Si enim Sol hic qui oculis cernitur, atrā nubē radijs suis cōplexus fuerit, aut in frim pulcherrimā trāsformat, aut aureo eam fulgore splendescere facit: quid mirū, si pulcherrimus quoq; ille iustitię Sol, quam sibi adherentem atq; præsentem animam complectitur, diuinis splendoribus collucere faciat? An nō hoc insinuare Propheta voluit, cū ait: Accedite ad eum & illuminamini, & facies vestrę non cōfundentur? Hoc est nequaquā vobis frustra cedit, ad splendidissimū diuini fulgoris radium accessisse. Hanc igitur nobis gratiam & lucem præstat oratio, quę nō solum omnibus vitę huius miserijs remediū adhibet, sed ipsam etiā hominē supra cōmunē

*Eccle. 24.
Dij. siml.*

Aug.

*Chryl. lib.
2. de Ora.*

Simil.

Simil.

Psal. 33.

hominum naturā euectum, diuinæ claritatis participem efficit. A

II.

¶ I.

Bernard.

¶ Adde hæc aliâ nō vulgare orationis vtilitatē quam. D. Bern. exprimit his verbis: Orando bibitur vinū illud spirituale iustificās cor ho minis vinū scilicet Spiritus sancti, quod inebriat mentē, & carnaliū voluptatū infundit obliuionē. Quibus verbis o-

Rom. 14.

stēdit orationis eōmōtē esse spirituale gaudiū, quod Apoll. inter Spūs sancti fructus enumerat. Quod quidē aperte Dns per Elaiā testatur, cū de pijs hominibus loquēs ait: Adducā eos in mōtem

Esaï. 56.

sanctū meū, & iustificabo eos in domo orationis meæ. Huius autē spiritualis gaudiij vis & magnitudo neq; vlla oratione exprimi, neq; à carnali mēte cōci, i potest. Est. n. ināna absconditum, quod nemo scit, nisi qui accipit. Ea tamen eius vis atq; potentia est, vt quā mente n. impleuerit, terrena oia præ eius amore fali-

Apoc. 2.

dire, & pro nihilo ducere faciat. Vt. n. qui ex abiecta humiliq; **B**

Simil.

fortuna ad regni solium euectus esset, vilem supellectilē quam antea pretiosam charāq; habebat, præ regij apparatus splendore & magnificētia pro nihilo haberet, seq; ipsum rideret quod olim res a deo viles cōti faceret: ita qui nunquā in vita sua celestia deliciarū dulcedinē degustauit, nec nisi porcorum siliquas, hoc est, carnales voluptates agnouit, eas solū magnas, & amore suo dignas arbitratur. At si is fortē à Spū sctō in benedictionibus dulcedinis præuentus, & torrētē diuinæ voluptatis potatus fuerit, opulentissima etiam mūdi bona ita contemnit, vt ne cogitat o-

Sapient. 7.

ne quidē & aspectu suo digna putet. Hoc autē Sapiēs ille sibi cōtigisse testatur, cum ait: Optaui, & datus est mihi sensus, inuocaui, & venit in me spūs Sapiētix, & preposui illa regnis & sedibus, C & diuitias nihil esse dixi in cōparatione illius, &c. quæ sequuntur. Quibus verbis aperte docet, regna, imperia argētū, aurū, lapides pretiosos, ac postremō salutē quouis thesauro præstantiorē, & corporis speciē siue pulchritudinē (hoc est oia quæ inter homines præclara & eximia putātur) cōparatione sapientix (qua celestia & diuina gūdatar) arenā, lutū, ac postremo nihil esse. Quāobrem? Quia venerūt, inquit, mihi omnia bona pariter cū illa. Dignitas ergo atq; sublimitas honorū quæ secū suauis hæc sapientia affert, cōta est, vt præ illa, omnia ita quæ superius enumerauimus, nihil esse putētur. Quis hoc fratres credat, nisi id aliquādo diuinæ gratiæ beneficio fuerit expertus? Sed hoc ipsum tamen ita esse, multorū principū & illustriū virorū exēpla testātur, qui ingentes opes, principatus, & regna etiā cōtēpserūt, vt se totos hu-

ius di-

Dius diuinae sapientiae studio sine vllō rerū terrenarū impedimēto addicerent. Quocirca rectē admodū gaudium hoc atq; dulcedo spiritus (quae indiuidua sapientiae comes est) magneti cōparatur. Ut. n. magnes occulta quā sã virtute ferrū siapte natura graue, & pōderosum, & ad ima deuergēs, in sublime attollit, & in aere suspēdit: ita spirituale hoc gaudiū (quod ex lectrū honorū pralibatio quedã est) cor hominis (quod spēte sua ad ima deuoluitur, dū immoderato amore terrenis reb⁹ incubat) n̄ ira quadã & incognita vi sic illud supra altitudines terræ eleuat, vt terrena oīa fastidiat, & pro nihilō ducat. In cuius rei fidē saepe sanctorū virorū corpora, dū cōtēplationis studio mēte in cœlū raperentur, à terra pariter cū mente ipsa eleuabatur. Hoc. n. cū de alijs multis, tum de magno illo Antonio Anacherita, & B. patre nostro Dominico, atq; D. Thoma Aquinate, multisq; alijs scriptum inuenimus.

Simil.

E quo quidē arguēto intelligimus, nō esse mirū, si spiritualis huius gaudij vis humana corda à terrenarū rerum amore abducta, ad cœlestia atq; diuina rapiat: quandoquidem longe maius est, graue corpus à terra eleuari, quam abiectionem rerum amorem in cœlestium atq; sublimium dilectionem cōmutari. Huius autem gaudij proprium est, omnē interni hominis languorem, & acidiam, & lentitudinem excutere, ipsūq; ad omnia spiritualis vitæ officia expeditum & alacrem reddere. Hoc enim verē deuotionis proprium & singulare est, quā nunquam spirituale gaudium desinitur, imò verò deuotio ipsa interdam sine hoc insensibili (vt ita dicam) gaudio est, cū tamen gaudium hoc nunquam expers deuotionis sit.

F Ex hoc autem gaudio mira quædam maxi neque suspicienda virtutis oritur: nempe quod sub disciplina Deitica hominem cōstituit vt ipsū habeat vitæ suæ magistrum, presidem, atq; doctorem. Hæc autem quæ ratione fiat, breuiter explicabo. Cœlestis magister ita se cum pijs ac sanctis hominibus gerere solet, vt saepe hoc spirituali gaudio eorum mentes miro modo exhilaret atque reficiat. Quæ quidem res cunctis mundi episcopis atq; delictis multis partibus pretiosior est. Saepè tamen Dominus salutarī quadam dispensatione hanc visitationis suæ gratiam illis subtrahit, vel quod eos hac ratione probare velit, vel quod hac illos paterna animaduersione plectat: quando ipsi negligentius se in pietatis & iustitiæ studio gesserunt. Cū hi ergo ad solitum orationis officium recurrunt, in quo hæc spirituali letitia recreari solent, nec vllum eius vestigium

inueniunt: sed quocunq; mentis aciem vesterint, omnia obscura, sterilia atq; arida apprehendunt, hęc pernam delictis suis irrogari a iustissimo iudice credunt. Quemadmodum enim cum monachus aliquis iubente monasterij præfecto, solita in prædicatione privatur, & solo pane & aqua victitare iubetur, protinus ille deliquisse se aliqua in re credit, vt quę sic a recto iudice puniatur: ita cū pij hominis mēs solita cęlestis gaudij refectione a Deo in oratione privatur, delictis suis hęc pœnā imputās, sollicitus inquirere incipit, qua in re deliquerit, quid fecerit, quid dixerit, quid cogitauerit, cū quibus veritatus fuerit, quomodo se in spirituali vita gesserit, vt intelligat, cuius delicti gratia à iustissimo iudice Deo pœna hęc sibi fuerit inflicta, toroq; studio aduersus hoc delictū armatur, ne iterū simili media & pœna crucretur. Itaq; euenit illi quod Sauli Regi quę cū initio regni sui Dñm cōsulerat, nec vllū ab eo respōsum tulisset, delictū aliquod huius diuini filij causam esse credens, cap tali supplicio eū punire decreuit, cuius demerito respōsum illi Dñs denegasset, etiā si is Ionathas filius eius esset. Hac ergo ratione pius homo sic intra se rationem inire solet. Quero, cuius delicti causa me Dñs hac solita visitationis suę gratia priuauerit, vt dignū de eo supplicium sumat. Fortasse hoc euenit, aut quia licentius locutus fui aut quoniam effusius cum alijs nisi, aut quia me intēperātius in prædio gessi, aut quia pluribus negotijs quā facultas mea ferebat, imbecillitatus fui, aut quia cor meū negligēter custodij, dñi illud à se inuolūti rerū intēctione abstraxi, & per inanes cogitationes vagare permisi. Quicquid igitur huius ariditatis meę causa fuit, pereat, de me ho tollatur, supplicio afficiatur: hoc est, dabo diligēter operā, ne iterū cōmittā, quod mihi diuine de electionis & spirituales ariditatis causa exiit. Sic igitur cęlestis magister tacēdo loquitur, & qua in re pius homo deliquerit, attendere facit, dum saluari hac dispensatione visitat hominem diluculo, ac deinde probat illū. Hoc autem in magnā piōrū utilitatem cedere manifestū est. Hac. n. ratione miro quodāmodo sub illa disciplina Dñi cōstituitur, sub qua regius Propheta se esse gloriabatur, cū diceret: Et disciplina tua correxit me in finē, & disciplina tua ipsa me docebit. Huius. n. disciplinę seueritate castigati, nō solū errata sua (quę fortassis occulta erāt) apprehendēt, sed diligenter etiā corrigunt, atq; ita indies in virtutis studio & amore proficiunt.

✱. II.

III. ¶ Adde ijs etiam aliam non penitentiam commoditatem, quod hæc

- D** hæc ipsa spiritualium rerum familiaris consuetudo, earum nobis admirabilem pulchritudinē & dignitatē ante oculos ponit: atq; ita nos ab aalterino terrenarū rerum amore abductos, ad spiritualiū & inuisibiliū amorē rapit. Homo enim qui spirituali & corporali natura cōstat, inter cælum & terram, hoc est, inter spiritualia & corporalia bona quodammodo positus, à rerū corporaliū, quæ illi vicinæ sunt, & oculis cernuntur, pulchritudine vehementer trahitur: à spiritualibus vero (quæ nisi mēte percipiuntur) non item: nisi cum ad earum considerationem aciem mentis intendit. tūc enim mirat ille earū splendorē purgatis oculis aspiciens, in earum amorem rapitur. Ut hoc autem apertius intelligaris, non inutilem quaestionem vobis proponere volo. Quid in causa esse putatis, quod cū humana voluntas sic ab auctoritate naturæ instituta sit, vt nihil velle & amplecti possit: nisi quod vel bonum sit, vel boni imaginem referat: nihilq; contra fugere, nisi quod malum sit, vel mali speciem repræsentet: bona autem & mala quæ pijs & improbis à Deo cōstituta sunt, si finitis prope partibus huius vitæ siue bonis siue malis potiora sint (hæc enim æterna, illa verò temporaria sunt) quid, inquit, in causa est, vt homines adeo sitientes huius vitæ bona per cunctos etiam flammâs persequantur, similiq; studio & ardore eius mala fugiant, æterna autē siue bona siue mala negligant, & pro nihilo curant: cum tamen ea in immensum maiora esse indubitata fide credat? Illius igitur tantæ peruersitatis cum multæ sint causæ, illa mihi præcipua videtur, quod huius vitæ siue bona siue mala & oculis cernimus, & manibus contrectamus: quod nobis circa spiritualia & cælestia minime contingit, quæ longè à carnalibus sensibus posita sunt. Constat autē rerū præsentiam vehementer sensus nostros perstringere atq; mouere, quod cum longè absent, minime faciūt. Hæc igitur singularē vtilitatē (vt diximus) nobis spiritualiū rerū cōsideratio & cōmētatio præstat, quod res absentes & procul à conspectu nostro positas, præsentem quodammodo facit, easq; menti nostræ inspicendas affigit. earumq; dignitatē & æternitatem rimatur. Si enim Orator propriū est, res alicuando ex omnibus circūstantijs ita verbis describere, vt orator non dixisse, sed pinxisse, auditor nō audisse, sed spectasse videatur: multò magis attenta & sedula æternarū rerū contēplatio eas velut præsentem menti nostræ quali spectandas proponit: quod qui se spectaculo animus noster vehementer erga illas afficitur. Cuius rei argumentum est, quod viri sancti harū rerū magnitudinem

tudinem contemplantes, tanta nonnunquam admiratione & stupore complebantur, vt omnem prorsus sentiendi vim amitterent, & à se ipsis alieni fierent. Quicumque igitur huic studio deseriunt, hi plane diuinarum rerum pondus & dignitatem considerantes, terrena bona tanquam ludicra, puerilia, & inania præillarum studio & amore pro nihilo ducunt, nullumq; quilibet maximum laborè recusant, vt vel superna illa bona assequi, vel sempiterna mala vitare queant. Vnde in vitis Patrum legimus, monachum quendam, cui cellæ solitudo molesta erat, tædiumq; illi frequenter pariebat, à quodam ex senioribus huius rei causam quaesuisse: Cui senior, Causa est, inquit, fili, quia nōdum corporum resurrectionem, inferorumque supplicia vidisti. Si enim ea videre posses, etsi cella tua vermibus scateret, qui totum corpus tuum exederent, nusquam vel pedem ab ea proferre velles. Hæc porro quæ sanctus hic senex dicebat, videri quidem in hæc vita non possunt, animo tamen velut presentia ante oculos quotidie reuocari possunt, vt in nobis agant, dū studiose cogitantur, quod agerent, si viderentur. Quod autem harum aut similibus rerum consideratio in piorum mentibus efficiat, declarant plane verba illa, quæ de filiis Israel in fine lib. Iosue scribuntur, quæ sic habent. Seruimq; Israel Domino cunctis diebus Iosue & seniorum, qui longo vixerant tempore post Iosue, & qui nouerant omnia opera Domini quæ fecerat in Israel. Sequiturq; deinde: Omnis autem illa generatio congregata est ad patres suos: & surrexerunt alij qui non nouerant Dominum, & opera quæ fecerat cum Israel: feceruntq; filij Israel malum in cōspicū Domini, & seruiuerunt Baalim, & dimiserunt Dñm, &c. Itaque quandiu beneficiorum & mirabilium Domini memoria recensere, tandiu filij Israel in officio permanserūt: vbi autem ab ea exciderunt, protinus à liberatore suo ad idola defecerunt. Cū ergo tantam hæc cōmentatio utilitatem pariat, danda nobis opera est fratres, vt quæ corporis oculis cernere non possumus, mentis oculis videamus: ne terrenarum rerū presenti pulchritudine, carnalium hominū more decipiamur. Fallax enim gratia & vana est pulchritudo rerum videlicet secularium: quæ quantum vanæ sint, nihil solidi & expressi continētes, fallaci tamen specie stultorum animos alliciunt atque dementant.

Iosu. 24.

Iud. 2.

Prov. 31.

III.

x. II.

¶ His autem singularem aliam utilitatem adijcimus, quæ huius diei maxime propria est: in quo orationis studium hoc præcipue

Dicipuè nomine Ecclesia commendat, quòd ea malorum omniũ (quibus in hac misera & ærumnola vita peccatis nostris exigẽtibus circumsedemur) maximũ remediũ sit. Quid vero nos ad hoc iuuare magis poterit, quam diuinam opem assidue implorare? Deo adherere? ad illum frequenter mentis oculos atollere? & ab illo, quatenus fieri possit, nunquam animo & cogitatione diuelli? Hoc enim vnum illud est, quod ipse Dominus *Luc. 10.* Martha sororem accusanti, necessarium esse dixit: quod plane (vt *D. August.* ait) non aliud est, quam vniri Deo, & eius pedibus more sanctæ illius fœminæ assidentem, ab eius ore pendere, eius doctrina imbui, & in omnibus quæ ad salutem pertinent, ab eo non solum iuuari, sed etiam erudiri. Sic enim *Deus. 33.* Moses de ipso ait: Omnes sancti in manu eius sunt, & qui appropinquant pedibus eius, accipient de doctrina illius. Quo nomine regius Vates ait: Mihi autem adherere Deo bonum est. *Psal. 72.* Adhæremus autem illi non corpore, sed animo: non pedibus, sed affectibus: non membrorum coniunctione, sed pia diuinorum operum meditatione. Tales enim Dominus ita erudit, vt ipsi doctrinam eius interiori cordis aure percipientes, cum eodem Propheta dicant: Audiam quid loquatur in me Dominus Deus, quoniam loquetur pacem in plebè suam, & super sanctos suos, & in eos qui conuertuntur ad cor. Ad cor autem conuertuntur, qui ab externis rebus animum abducentes, illam ad interiora transferunt: in quibus prius quidem se, deinde Deum agnoscunt & venerantur, qui nullibi proprius quam intus in corde nostro (vbi regnum eius est) inuenitur. Super hos ergo pacem loquitur, quia pacificè cursum vitæ dirigit, & omnes ab eis bellorum atque curarum tumultus & incommoda depellit. Hanc enim Dominus vicem de se cogitantibus sibiq; adherentibus rependere solet: vt ipse res eorum vigilantibus oculis aspiciat, qui illi attentis oculis semper intuentur. Hinc ipse ad beatam Catherinam Senensè dixisse legitur: Filia cogita de me, & ego vicissim de te cogitabo, tuq; curam geram. Quibus verbis erudita virgo, omne suum studium ad hanc præcipuè curam cõtulit, sibiq; persuasit, nihil illi ad salutem siue corporis siue animæ defuturum: quando Angelorum ac mundi Dominum rerum suarum curatorem hoc studio nacta esset.

Cum ergo vtilitatis tantum in hac pia cõmentatione positum sit, benigna Dominus dispensatione vitam nostram viciis agitari

agitari periculis ac erumnis permittit: quas nullo humano con- **A**
 silio, nullaque nostra opera vitare possumus, vt ipsæ nos calamita-
 tates nostræ erudirent, & ad eum ire compellerent. Sicut enim
Simil. pater qui filium à se ac domo sua diuelli non vult, patrimonij
 eius portionem apud se retinet, quo (inopia constrictus) à pa-
 tre non discedat: ita sanè cœlestis Pater nobiscum agit, dum &
 inopia & varijs necessitatibus vrgeri nos patitur, vt ipsa nos mi-
 seria nostra à salutis nostræ præside ac vindice longius abire non
 sinat. Scit quippe frequentissimè euenire quod ipse per Pro-
Isai. 57. phetam dixit: Vitam manus tuæ inuenisti, propterea non roga-
 sti. Vbi enim homo bonis omnibus affluit, nullaque tibi re ege-
 re videtur, stimulis & monitoribus caret, quibus ad Dei me-
 moriam excitetur. Vix enim illius multi homines meminerunt, **B**
 nisi cum inopia & angustijs constricti, eius opem implorare co-
 guntur. Quod præcauens sanctus Propheta, pergenti ad promissam
 terram Hebræorum populo ait: Obserua & caue, ne quan-
Deut. 8. do obliuiscaris Domini Dei tui, & negligas mandata eius: ne
 postquam comederis, & satiatus fueris, domus pulchras ædi-
 ficaueris, & habitaueris in eis, habuerisque armenta bouum, &
 ouium greges, argenti & auri, cunctarumq; rerum copiam, e-
 leuetur cor tuum, & non reminiscaris Domini Dei tui, qui e-
 duxit te de terra Ægypti. Quæ quidem cautio non tam cautio
 quàm vaticinium fuit: ita enim euenit, vt ille tanto antè præ-
 nunciauerat: Incrassatus enim dilectus & impinguatus, dereli-
Deut. 32. quit Deum factorem suum, & recessit à Deo salutari suo. Cui
 enim hoc aut mirum aut incredibile iudicetur, qui videat & ma-
 gnum illum Angelum, & primum generis humani parentem, **C**
 prosperitatis suæ pondere ad inna deiectos? Hæc igitur tanta mi-
 seriarum nostrarum abyssus vi sua miseros homines ad Deum
 quodam modo ire compellit. Vnde est illud Greg. Ideo premū-
Gregor. tur iusti in Ecclesia, vt pressi clament, clamantes exaudiantur,
 exauditi glorificent Deum.

V.

Habet etiam insignem aliam vtilitatem oratio, quod nō mo-
 do impetrandi, sed etiam aliarum more virtutum promerendi
 vim habet: vt si minus fortè quod petis assequaris (quia id fortè
 tibi nō expedit) meritū tamen orandi non amittas. Quod quidē
 imensam Dei nostri bonitatē maximè declarat, qui genus obse-
 quiij cōputat, eius opem & misericordiā postulasse. A quo tā lōgè
 homines absunt, vt criminis loco ducāt, vehementius ab eis ali-
 quid efflagitasse. Vnde Ioannem II. Lusitaniæ regē clarissimum

cui-

D cuidam importunissima oratione quidpiam ab eo postulanti dixisse ferunt: Nunquam me nisi modo Regem esse poterit. Illo vero causam fecit: Quoniam, inquit, iam te insingulare certa non prouocassem, quod ad te fueris impetrans. Hæc qui iam Reges terræ. At Rex ille cœlestis: Et ille, inquit, si per- Luc. 18. fuerit auerit pullans, dico vobis, & si non dabit ei surgens, eo quod amicus eius sit, propter improbitatē tamen eius surget, & dabit ei quotquot habet necessarios. Itaque tantū abest, ut nō fastidiat hominū preces, ut meriti & obsequij loco ducat, postulasse. Id autem vsq; adeo verum est, ut & cœlestis regis gratificari aliqua in re Domino cupiens, hoc præcipue inuenit, quo illi aliqua ratione inferuire posset. Quis (inquit) retribuam Domino pro omnibus quæ retribuunt mihi? Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini invocabo. Itaque dum vult sanctus querit quid pro tantis beneficijs Domino retribuatur, nō inuenit aliud, nisi ut iterum petat, & pro veterum beneficiorum gratitudinē noua possulet. Quis autem ex Regibus terræ obsequij & beneficij loco ducat, beneficia ab eo postulare? Est tamen Dei nostri bonitas eiq; ad dandum propensio, ut gratissimum illi obsequium præstet, quisquis oratione sua illi dandi materiam præbeat. Quod sit, ut nunquam pij hominis oratio sterilis & infructuosa sit. Si enim non impetrat quod petit (quia fortē non expedit) gratum tamen Deo obsequium præbet: si compos voti non est, expers certē meriti non est.

F In eisdem Rogationibus concio tertia,

in qua primū de huius vite miserijs, & earum causa:
deinde de miseriarum remedio (quod præcipue in orationis præsidio positum est) disseritur.

THE. Petite, & accipietis: quarite & inuenietis:
pullate, & aperietur vobis.

Lucæ. 11.

Nemi-

Eninē vestrum, fratres di-

lectissimi, ignorare arbitror veteres Eccle-
siae calamitates his Rogationibus, quib⁹ nūc
omnes vacamus, occasionem dedisse. Quan-
tis autem similes malorum turbines atque
procellae aetate nostra diuina nos protegente
clementia desint, quia tamen ipsa vita quam viuimus, cōmunis
peccati merito innumeris pene miserijs tum corporis, tum ani-
mi obnoxia est, quorum remedium in assiduo precationis stu-
dio diuina providentia constitutum esse voluit, ideo Ecclesia
idem institutum, eandemq; orationis instantiam hoc etiam tē-
pore permanere voluit. Ad hoc ipsum autem hodierna sancti
Euangelij lectio, quae de orationis vi & mirabili ad impetrandū
efficientia disserit, opportune admodum nobis proponitur.
Quam quidem Saluator cōmodissimo importuni amici exem-
plo commendat: vt certa impetrandi fiducia concepta, alacrior-
es ad precandi studium, & orationis perseverantiam efficiamur.
Ait igitur Dominus.

*Quis vestrum habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, &
dicit ei, Amice, accommoda mihi tres panes: quoniam amicus meus ve-
nit de via ad me, & non habeo quid ponam ante illum, & reliqua vsq;
in finem.*

AVE MARIA.

Quam grauis & acerba sit huius vitae conditio, fratres dile-
ctissimi, nemo san: poterit vel explicando cōsequi, vel
enumerando percensere. Qua quidem de re multae extant cla-
rissimi norum vitorum querimoniae atq; sententiae. Seneca in
primis adeo miseriam vitam hominum credebat, vt nō dubitaue-
rit dicere: Nemo vitam acciperet, si daretur scientibus. Insignis
ille Philosophus Anaxagoras lōgioris vitae tēdio fatigatus, mor-
tem sibi diuturnamētia conciscere voluit. Quod intelligens Pe-
ricles Atheniensis, qui multa eius consilio praecleara in Repub.
gesserat, accurrit ad illum rogans, vt si viuere sibi nollet, viueret
santum Pericli. Qua ex re colligimus illustrem hunc Philoso-
phum nequaquam (vt ait Seneca) vitam vltro oblatam acce-
pturam: quando eam quoque a se tan longo cruciату ablegare,
& eius a se iugum excutere volebat. Thracibus in more fuisse
positum ferunt, natalis hominum dies tanquam laborum ioin-
tia plangere: in funere autem tanquam in eorum fine atque ter-
mino

Senec.

Dmino lætum diem agere, atque gaudere. Silenus senex à Mida Rege captus, rogatus ab eo, quid esset homini optimum: diu silentium tenuit. Tandem a tactus dicere, respondit, optimum esse nunquam nasci: proximum, quam occisime aboleri: atq; hoc pretio libertatem nactus est. Verum hoc inuis fortasse in Ethnico homine mirandum est, qui nihil de futura vita, nihil de diuina gratia & præsidijs, quæ cõfugientibus ad Dominum promissa sunt, nouerat. Maiorem verò admirationem commouet, quod sanctissimus Iob ait: Quare de yulua eduxisti me? qui utinam consumptus essem, ne oculus me videret: fuisset quasi non essem de vtero translatus ad tumulum. Quamuis autem Iob ex sententia cum superiore coherere videatur, alia tamen beati Iob intentio fuit. Hoc enim vir sanctius aiebat, non quod vite suæ autori esset ingratus, sed quod humano more loquens, multiplices humanæ vitæ miseras hac ratione voluerit explicare. Quia verò earum cognitio nõ modo ad orationis fluctum (de quo in præsentì concione agimus) sed ad veram etiam cordis humilitatem, & humane gloriæ contempcionem plurimum adiumentum affert, quid hac de re Seneca dixerit, verbis ante oculos ponam. Is igitur primum de fortunæ in omnes licentia & potestate his verbis queritur. In regnum fortunæ & quidem durum atque iniucium peruenimus, illius arbitrio digna atque indigna passuri: corporibus nostris impotenter, contumeliosè, crudeliter abutetur: alios ignibus peruret, vel in pœnam admotis, vel incertis: alios nudos mari iactabit, & luctatos cum fluctibus, ne in arenam quidem aut litus explodet, sed in alicuius ventrem immelle belluæ detrudet. Alios morborum varijs generibus emaceratos, diu inter vitam morteq; detinebit: et varia, & libidinosa, inancipiorumq; suorū negligēs domina, & pœnis & muneribus errabit. Quid opus est partes deslere? Tota vita scibilis est. Urgebunt noua incommoda, priusquam veteribus satisfeceris. Et mox: Quid est homo? quodlibet quassum vas, & quodlibet fragile iactatu: non tempestate vt Jilsiperis est opus. Quid est homo? Imbecillimum corpus, & fragile, nudum, suapte natura inermis, alienæ opis indigēs, ad omnem fortunæ contumeliam proiectum: cum bene lacertos exercuit, cuiuslibet fere pabulum, cuiuslibet victima: ex infirmis fluidisq; contextum, ac linearctis exterioribus nitidum, frigoris, æstus, & laboris impatiens: ipso rursus situ & otio iturum in tabe: & semper alimēta nectus sua quorum modo inopia laborat, modo copia rûpitur: anxie sollicitaq; tutele,

preca-

precarij spiritus, & male inhaerentis. Miramur in hoc mortem **A**
vnius, qua singulis opus est. Nunquid enim vt concidat, res ma-
gni momenti est? Odor illi, saporq; & lasitudo, & vigilia, & hu-
mor, & cibus, & sine quibus vivere non potest, mortifera sunt.
Quocunq; se mouet, infirmitatis suae statim conscius, nō omne
cœlum ferens, aquarum nouitatibus, flatuq; non familiaris au-
ræ, & tenuissimis caulis atq; offensionibus morbidū, putre, cal-
sum, a fletu vitam auspicatum. Hactenus verba Senecæ, quæ bre-
uicet oratione, abunde satis humanæ vitæ miseriam explicant.

Si quis autem inquirat, cur amator hominum Deus tot aru-
mnis eorum vitā voluerit exagitari, multas sanè consilij huius
causas deprehendet: inter quas non postrema illa est, quod hac
ratione hominum insolentiam atq; superbiam reprimere, & ad

Bernard.

humilitatis studium voluerit incitare. Est enim humiliatio (vt **B**
D. Bernard. ait) ad humilitatem via. Quis enim mentis compos,
vbi se in hanc tantum miseriarum abyssum comectum videat,
superbire, intumescere, ac in sublime attolli audeat? Hoc enim
consilio diuina æquitas seuiens simul ac parcens, & hominis su-
perbiam tot miseriarum inflictione punit, & materiam erite-
rum se se offerendi abstulit: quorum illud diuinæ severitatis, hoc
paternæ prouidentiae beneficium fuit. Sicut enim qui aues domi
nutriunt, cum aliquando eas auolare contigerit, vbi eas iterum
ceperint, pennas nudant, vel alas præcindunt, ne earum admi-
niculo fretæ, iterum aufugiant: ita Dominus cum hominem con-
ditū cœlestibus donis (quæ initio conditionis suæ multa & præ-
clara acceperat) elatum vidisset, meritò illū donis suis spoliavit, **C**

Simil.

& velat implumē relinquit, ne diuinorum beneficiorum pennis
se se iterum in sublime attolleret. Quid enim aliud merebatur,
qui ita cœlestibus donis abusus fuit, vt inde materiam sumeret
se se offerendi, vnde conditorē diligēdi arripere debuisset? Quid
autem clemētius, quàm in hoc statu miseriarum pleni sumo (in
quo tam multa intra se homo videt, quæ illum deridant) adhuc
inflari & intumescere? Intolerabilior profectò hæc nouissima
superbia est, quàm prior illa fuit. Hoc enim primū inter tria ma-
la numeratur, quæ Sapiens ille se odio habere predicabat: nem-
pe pauperem superbū, diuitem mendacem, senem fatuū &
insensatum. Minus enim mirandū fuit, quod primus homo in
diuitijs paralyti constitutus, eleuaret cor suū in decore suo,
quàm quod illi modo illem faciat, cum ad tantam inopiam sit red-
ctus. Vehementer enim insignum est, eum in tam dissimili Ra-
tu, ean-

Ecclesi. 25

D tu eundem animum retinere. Pie igitur humilitatis amator Dominus hoc tanto miseriarum pondere humani cordis elationem comprimere, & ad humilitatis studium erudire voluit.

Quod igitur in tantis malis (quibus undiq; vita nostra vexatur) remediū diuina prouidentia reliquit ? Illud certe quod sanctus Tobias filio proposuit dicens : Memor esto fili, quod pauperem vitā gerimus : sed multa bona habebimus, siauerimus Dominū. Hic enim vir sanctus breui sermone mala omnia quæ recensimus, comprehendit : quorum summum maximumque remediū in timore & vera in Deū pietate collocauit. Hoc igitur primum maximumq; malorum nostrorum leuamē est. Proximum verō est, quod S. Rex Iosaphat grauisimū aduentantiū hostium cinctus periculis ostendit, de quo sic scriptum legimus:

Tob. 5.

E Iosaphat autem timore perterritus, totum spiritum suum cōtulit ad rogandum Dominū. Sic enim dixit : Cum ignoremus Domine, quid facere debeamus, hoc solum habemus, vt oculos nostros dirigamus ad te. Ex quibus verbis duo malorum nostrorum remedia sanctus Rex Spiritu sancto suggerente mōstrauit: nempe viuam in Deo spem, & orationis vocem, qua eius misericordiā imploramus. Hæc autē spes quid aliud agit, quam quod eandem ad se misericordiā cui innititur, aduocat ? Oratio verō hæc saluari spe instructa, & ab ea ipsa vera salus cūrenda sit edocta, hanc eandem misericordiā assiduis uocibus implorat. Dux itaq; virtutes istæ germana inter se charitate coniunctæ, mutuas sibi operas præstant. Ideo nō mirum est, toties in Psalmis harum duarū virtutum officia simul cōiungi, & utriq; diuinæ miserationis munus applicari. Sic enim Propheta regius ait: Auditam fac mihi manē misericordiā tuam, hoc est, fac queso Domine, vt quotidie misericordiæ tuæ præsidium atq; solatiū in anima mea sentiam. Quo nomine hoc petis ? Quia, inquit, in te speraui. Sequitur deinde : Notam fac mihi viā in qua ambulē. Quare ? Quia ad te leuavi animam meā. Videtis hic fratres has præcipue pro se rationes Propheta adducere, quæ p̄ omnē salutis in misericordia diuina collocauerit, & quod ad Deum nētem suam supplicat oratione leuauerit ?

2. Par. 20

Psal. 145

Mulier quidē post cōmunem naturæ lapsū iuxta lxx. editionē dictum est: Ad vnum tuum erit cōuersio tua. Vt ergo mulieris protectio in viri umbra & auxilio : ita fidelis animæ præsidium atq; solatiū in Christi Sponsi sui tutela atq; prouidentia positum est. Hic enī est verus ille Noë, de quo (vbi primū natus est)

Gen. 8.

R tus est)

tus est) pater eius dixit: Ille consolabitur nos ab operibus manuum nostrarum, & a terra cui maledixit Dñs. ¶ Cum Agyptij, qui in septem vbertatis annis bonis omnibus circumfuerant, ad summam inopiam redacti essent, in sola Iosephi misericordia salutis lux spem collocantes, ad illum dixerunt: Salus nostra in manu tua est: tantummodo respiciat nos Dominus noster, & læti seruiemus Regi. Quod illis ergo Ioseph, hoc nobis Christus est, cuius ille typum gerebat: in cuius ope & misericordia, in hac diuinæ gratiæ ac bonorum omnium sterilitate (quæ post priorē illam vbertatem subsequuta est) salus nostra, spēsque omnes & præfidia vitæ posita sunt. Sunt humiles quædam arbores, vt vitis atque hedera, quæ cum per se attoni nequeant, aliarum admniculo in altū se subrigunt. Ad quod clauiculis quibusdā nature beneficio collatis iuuantur, quibus vicinas vlnes prædunt: atque ita in sublimia feruntur. Adhuc ergo modū homines post cōmunem illum nature lapsum, ad ima depressi, instar vitis aut hederæ, humi repunt, nisi Christi ope fulciatur. Vitis igitur homo, vlnus autem Christus est: cui homines adherētes, illius admniculo ad supera tendūt. Clauiculi autem precatōres assidūe sunt, quibus illius opem implorant, & mentem in Deū eleuant, vt illi adherentes, cum ipso pariter cælum petant. In hac igitur vnus mediator Dei & hominum gratia & misericordia salus nostra sita est. Hæ sunt opes nostræ, hæ spirituales diuitiæ, hæc paupertatis nostræ remedia, hæc certa salutis præfidia: ad que nō in omnibus modo calamitatibus (quas hæc erūnosa vita parit) sed in omnibus etiā tētationibus, quibus nos aut fallax mundus, aut maleuada caro, aut hostis antiquus impetit, cōfugere debemus, cū Propheta diceres: Cū angustiaretur in me aia mea, Dñi recordatus sum, vt veniat ad te oratio mea ad tēplū sctū tuū.

Ion. 2.

Miro autem modo ipse orantis animus reficitur, cū causam suam Dño supplici & fidenti oratione cōmendauit. Vbi enim vtr prudens in quouis arduo negotio id præstitit, quod nisi flagitabat, gaudet vti que quōd egregie munere suo functus sit. Quid autem cōmodius in quouis graui casu fieri potest, quam suppliciter se malorum omnium medico, & communi parenti commendasse? Hoc enim regius Propheta se facere profitebatur, cum ait. Effundo in conspectu eius orationem meam, & tribulationem meam ante ipsum pronitio. Hoc est, cum periculis & calamitatibus (quas nullo humano cōsilio euadere possum) me vndiq; cinctum video, hoc imprimis curo, hoc vno labentē animum

Psal. 141.

Dum meum reficio, quòd in sinum tuum Domine omnem meam sollicitudinē projicio, quòd tibi pectus meum aperio, quòd vulnera mea tibi denudo: quòd ubi feci, tibi iq; causam meam commisi, placido & tranquillo animo sum, quando quòd officij mei erat, præstiti. ¶ In quem sentum verba illa quæ de Samuelis matre legimus, accipienda esse videntur: enod videat et frita oratione (qua filium anxie à Domino postulabat) vultus eius non sint in diversâ mutati: quæ quidem non ad solam eius fiduciam referenda sunt: sed ad quietem & tranquillitatem fuctuantis animi, quæ post eam orationem consequuta est. Hoc ipsum enim quòd res nostras suppliciter Deo commisimus, quòd illi aclus animi nostri deteximus, tacita quadam latitia mentes nostras afficit & consolatur. Propter quòd non immeritò D. Bern. ait: Non frustra aliquid de Deo quaeritur, etiam cum nos invenitur quòd quaeritur. Propter hoc enim dictum est: *Quaerite Deum, & vivet anima vestra.* Quòd si Deum quaerere vita est, quid igitur invenire? Quæ cum ita sint, sequitur certè, misericorditer nobiscum Deum agere, cum varijs calamitatibus agitari nos patitur, quoties enim hoc facit, toties nobis grandi causas & incrementa ministrat. Quòd si his stimulis incitatus, ad illum confugiunt, & illius opem imploramus iam vique misericordiae eius competes facti sumus: & ita facti, ut frequenter manus Dei beneficia non sit, precandi nobis spiritum dedisse, quam id ipsum quòd petimus, cõcessisse. Neq; enim exiguum munus illud est, quòd fidelibus Dominus per Zachariam pellicetur, cum ait: Effundam super domum David, & super omnes habitantes in Hierusalem spiritum gratiæ & precum. Spiritus enim orandi, quo cetera Dei dona petimus, non potest inter maxima eius dona non computari. Quòd enim piscatoribus rete & lagena, qua pisces preedunt, hoc pijs hominibus oratio est: qua Dei opè & misericordiam consequuntur.

✱. I.

¶ Ceterum ad eò latè precationis virtus patet, ut non modò ad calamitatum & malorum omnium remedium (quòd hætenus persequuti sumus) sed ad omnia quæ ad salutem nostram pertinent, efficacissimè sit a humetum. Quia eius variâ multiplicemq; virtutè. D. Chry. intell. gens, eamq; fidelibus notã esse cupiens, duobus de ea edicis libellis, eius laudes & utilitates exponit, in quib; eam rebus omnibus quæ ad corporis vitã tuendam necessarii sunt, venisimè & elegantissimè comparat. Itaq; cum hoc ipsum institu-

turam mihi hodie propositum sit, nihil vobis gratius futurū pu- **A**
 to, quā si eadem vobis proponam, quæ hic tantus vir in eadē
 causa protulit. Ex eius ergo verbis colligimus, id esse animæ no-
 stræ orationem, quod corporibus neruos, quod piscibus aquam,
 quod arborum radicibus humorem, quod ciuitati murū, ac po-
 stre. nō quod huic visibili mundo Solem. Eius autē docendi gra-
 tia de hisce rebus verba subiiciam. Primum enim sic ait: iam ve-
 rō si quis dicat animæ neruos esse deprecationem, mea quidem
 sententia videtur itur verum dicere: nimirum quemadmodū cor-
 pus neruis coheret, currit, viuit, stat, & compactum est, adeo, vt
 si neruos incidis, vniuersam corporis harmoniam dissolueris:
 itidem animæ per sanctas preces sibi constant, & compinguntur,
 ac pietatis cursu facile peragunt. Quod si te ipsum destitueris
 deprecatione, perinde feceris, ac si piscem ex aquis extraxeris. **B**
 Vt enim pisci vita est aqua, ita tibi deprecatio. Addit deinde non
 minus homines orationis suffragio indigere, quam arbores a-
 quarum humore: Neq; enim, inquit, arbores valent fructus pro-
 ducere, nisi bibant humorem radicibus: neq; nos preciosis pie-
 tatis fructibus poterimus esse grauidi, nisi precibus irrigemur.
 Deinde vrbium muro orationem comparat his verbis: Quem-
 admodum ciuitas quæ muris cincta non est, facile venit in po-
 testatem hostiū, propterea quod prorsus absit id, quo fuerat ho-
 stium incurfus arcendus: sic & animam non munitam precibus,
 Diabolus facile in suam redigit ditionem, nec multo negotio o-
 mni genere scelerum implet. Nam primum quidem ad animam
 precibus communitam non audet propius accedere, metuēs ro-
 bur ac fortitudinem, quam illi deprecatio subministrat, ma- **C**
 gis vegetans animū, quām cibus vegetet corpora. Hactenus ille.
 Quine his quidem similitudinibus rerum inferiorum conten-
 tus, Soli etiam comparat his verbis: Quemadmodum Sol luce
 præbet corpori, sic animæ lumen est precatio. Proinde si cæco
 damnosum est, non intueri Solem: quanto grauius damnatum est
 homini Christiano, si nō assiduè deprecetur, neq; Christi lucem
 orando in animum suum inducat?

Deinde idem vir diuinæ deprecationis efficaciam exponit his
 verbis: Quas spirituales opes, que bona ab illo bonorum omnium
 fonte non haurient, qui iugiter illi assident? Quem enim fugit,
 quod Solis, Lunæ, stellarumque lumen, quod cæli temperiem,
 ac variam alimentorum copiam, quod opes, quod vitam, de-
 niq; quod alia innumera bona cuncta ex æquo mortalibus lar-
 gitur

Dicitur Deus, iustis pariter atq; impijs, videlicet ob immensam suam humanitatem qua afficitur erga nos? Porro si nec rogantes, nec postulantes, tanta quotidie misericordia prosequitur, ac refocillat, quantis bonis probabile est fructur scios, qui per omnem vitam precibus & obsecrationibus vacarunt? Quo minus mirandum est, Apostolum Paulum, qui adeo probe orationis virtutem noverat, eius a discipulis suffragium postulasie. Orationi, inquit, in-
Ep. 6.
 stitate, vigilantes in ea in gratiarum actione, orantes simul & pro me, ut detur mihi sermo in apertione oris mei, ad libere proloquendum mysterium Euangelij. Quid ais: Tantam nobis fiduciam deprecatione prabet, ut pro Paulo non vereamur orare? Quis miles ausit pro magno duce interpellare Casarem? Quamquam sane nullus dux tam charus est Casari, quam Paulus Deo: attamen ad tanta dignitate nos protegit de, recatio, ut audeamus pro Paulo supplicare Deo. Sic & Petrus ille magnus, ille caelo splendorior, carcerem effugit, maxime eundem ob propria virtutem, & communem hominum salutem, sed tamen in terram Ecclesiae deprecatio oclusas carceris fores velociter aperuit. Nec enim temere addidit Lucas: De precatione autem nebat assidua totius Ecclesiae pro Petro: verum ut nos differemus, quanta vim in oculis ostineat deprecatio videlicet ut Paulum ac Petrum a periculis liberaret, columnas ecclesiae, principes Apostolorum, claros in caelo, murum orbis terrarum, commune presidium totius terrae ac maris. Haestenus Chryf.

Orandi vero te upora ilem vir sanctus de/crit it his verbis. *Chry. ubi supra.*
F Quapropter oportet, & stratis relicthis, diuino cultu praeveneri Solis exortum, & cum ad mensam accedimus, & cum nos ad nocturnam quietem recipimus. Quin potius oportet singulis horis unam precationem offerre Deo, ut orandi curtas diei cursum aequet. Ceterum hyberno tempore decet etiam noctis maximam partem precibus impendere, ac flexis genibus multo cum tremore in tate deprecationi, hoc ipsi nos leates exultantes, quod Dei cultu vacamus. Dic mihi quid fronte solem intueberis, nisi prius adoraveris qui lumen illud dulcem munus in oculis tuis immitit? Quo pacto frueris mensa, nisi prius adraueris eu, qui tibi tantum honorum largitur ac suppeditat? Qua ipe trades te ipsum nocturno tempore, qualibus cum insomnis putas tibi rem fore, nisi te ipsum praemuneris orando, sed incultoditus ad somnum accesseris? Haestenus Chryf.

Ioan. 18.

Ioan. Cij.

¶ Hæc igitur viri sancti animaduertentes, intellexerunt planè **A**
 præcipuum Christiani hominis munus esse, ad Deum toto cor-
 de conuerſi, illum aspiciere, ab illo pendere, illi fidere, illius opè
 semper implorare. Quæ omnia vnico verbo Saluator cõplexus
 est, cum oportere semper orare, & nõ deficere admonuit. Cuius
 rei gratia innumerabiles olim viri in uitio nascẽtis Ecclesia in de-
 fertis & incultas heremi solitudines secedebant: vt negotiorũ
 turbis vrbium derelictis, & ab omnibus terrenis curis vacui, v-
 num Deum semper aspicerent, vnum colerent, & in vno eo mẽ-
 tis oculos defixos semper haberent, & iugis illi laudis & oratio-
 nis sacrificium immolarent. Hoc autem fuisse præcipuum mo-
 nachorum illorum officium aperte Ioan. Clij. docet: qui mona-
 chi officium atq; definitionem præscribens ait: Monachus est, qui **B**
 ad solum Deum acie mentis intentus, ipsi semper orat, in om-
 ni loco, tempore, & re. Cuius rei cum in facta pene exempla
 offerre possem, vno aut altero contentus ero. Theodoretus in
 historia religiosa, in qua multorum sui temporis clarissimorũ
 monachorum mores, certamina, ac præcipue studium oratio-
 nis describit, de Zebite viri sanctissimi oratione sic ait: Superaba-
 bat autem, vt dixerunt, omnes sui temporis homines assiduitate
 orationis. In ea enim diu noctuque versans, non solum non
 fãtiebatur, sed etiam desiderium efficiebat vehementius. Quin
 etiam cum ijs qui ad ipsum veniebant pauca dilerens, non po-
 terat in animum inducere, vt cogitationem à cœlis deduceret,
 sed statim ab illis liberatus, & nec tantillum quidem ab ijs quæ
 diuina sunt, separatus, offerebat rursus deprecationem. Huius
 verò discipulus Polychronius adeo magistrum moribus refe-
 rebat, vt qui hunc & illum viderent, vnã in duobus corpori-
 bus animam se videre arbitrarentur. Est enim similiter diuino **C**
 incensus desiderio, & est terrenis omnibus superior: & corpori
 alligatus mentem habet alatum, & quæ fertur in sublime, æ-
 re, inque traiecit & ætherem, & cœlis sic sublimior, & perpetuo
 diuinam visionem apprehendit contemplatione, nec potest il-
 linc vnquam detrahere. Quin etiam cum ijs qui adueniunt collo-
 quens, superna mente perigrat. Fuit autem per totam noctẽ
 vigiliam & stationem hinc diuini. Cum eum viderem simul &
 cum sentio cõstãntem, & cum imbecillitate, & nullam omni-
 no habẽtem curam corporis, sæpius precatus ei persuasi, vt duos
 assumeret qui simul habitarent, & aliquam consolationem ab
 eis

D eis acciperet. Quoniam autem petijt viros virtute claros, qui per se in alio debebant monasterio, illis quoq; viris admirandis persuasi, vt diuini hominis curam omnibus praponebant. Ij autem cum paruo tempore cum eo habitassent, conati sunt fugere, per noctem illam non ferentes stationem. Cum autem virum diuinum obsecrarem, vt imbecillitate corporis metiretur laborem. Non solum (inquit) eos non cogo stare mecum assidue, sed etiam sepe precipio vt decumbant. Illi autem, Et quomodo possemus item corpore despiciente, decumbere, cum simus sani, & in media positi a tate? Sed venerandi quidem in illi capitis nocturnos labores sic didici. Hactenus Theodoretus. Quid hic nos dicemus fratres, qui vix ad Deum uentem attollimus? qui dies noctesque sine ulla eius memoria transigimus? qui nec beneficijs prouocati benefactorem laudamus, nec calamitatibus constricti, opem eius imploramus? qui ad olam hanc vitam nati esse videmur? quibus vix Deus in animo vix in ore est? apud quos diuina omnia perpetua quadam obliuione sepulta sunt? quibus inquam, in diuino iudicio (quod cuique instat) respondere poterimus, cum videamus homines eiusdem qua nos nature atque inhabitantie integras noctes diel us, idq; stando, iugiter, cum res vix vniam aliquam horam hinc officio impendamus? Nemo vero negligentia suae excusationem praeferat, studium hoc ad solos monachos pertinere praedicat. Sacra virgo Cecilia quamuis auratis desuper vestibus tegetetur, cilicio tamen virginea membra premens, non diebus nec noctibus a colloquijs diuinis & oratione cessabat. Quid vero regium Prophetam memorem, qui infirmitatis humanae concessus, inter regia dignitatis curas atque tumultus, vix vnquam a Dei conspectu mentis aciem dimouebat? Cuius quidem efficij necessitatem aptissima item similitudine expressit, cum ait. Expanda manus meas ad te, anima mea sicut terra sit e aqua tibi. Terra enim sine aqua, cum natura ipsa frigida & sicca sit, ad omnem frugum & herbarum propagationem ineptissima est. Cuius rei gratia terras quas perpetua sterilitate damnare volumus, sale seminamus, qui eiusdem cum terra natura est. Talis igitur animae nostrae facies est, vbi diuini spiritus rore ac celestis gratiae pluuia destruitur. Quid enim aliud A. ostolus significare voluit, cum ait: Non luminus sufficientes cogitare

In Rogationibus.

264

2. Cor. 3.

aliqui ex nobis tanquã ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo A
est? Quisquis igitur hac cœlesti doctrina imbutus, humanæ na-
turæ imbecillitatem agnoscat, quid quæto aliud agere debet,
quã cœlestem opem assiduis ac prope continuis vocibus im-
plorare?

✱. II.

¶ His igitur atq; alijs modis (quos recensere longum est) oratio
adiuvat infirmitatem nostram. Sed quia nihil in vita magnum
est, quod non sit multis difficultatibus impeditum, idem etiam
in hac parte contingit: quod à nobis propter utilitatem audien-
tium paucis expediendum est. Hæc autem difficultas à Dæmo-
nis malitia frequenter oritur: qui virtutem orationis valde for-
midans, varijs modis impedire conatur. Hinc in vitis san-
ctorum Patrum legimus, beatum Macharium, dum in conuen-
tu fratrum oraret, vidisse in spiritu Dæmonem sub athyopis B
imagine inter orantes monachos obambulantem, eosque varijs
imaginibus infestatem, & ab orationis officio retrahentem. ¶ Est
& aliud quod nonnullos etiam in hac parte acius torquere so-
let: nempe quod? Dominus suspensos dia teneat orantes, nec
statim præstet quod ab eo petitur: propter quod multi se ab eo
nec exaudiri, nec respici arbitrantur. Huic autem siue quæstioni,
siue querele Dominus in hodierna sancti Evangelij lectione
respondet, in qua orationis perseverantia impetrandi efficaciam
tribuit, cum ait: *Et ille si perseveraverit vultans, dico vobis quod si non*
dabit ei surgens eo quod amicus eius sit, propter improbitatem tamen
eius surget, & dabit ei quot quot habet necessarios. Vultis hic fratres C
eximiam perseverantia virtutem, quando illi præcipue impe-
trandi vis & efficacia tribuitur? Hoc ipsum & Iacobus Apo-
stolus in epistola quæ hodie lecta est, non obscure significavit, cum
assiduam, hoc est, perseverantem iusti orationem multum apud
Deum valere dixit. Moses ille insignis Dei amicus cum quadra-
ginta diebus & noctibus ieiunus permanisset, ut legem Domini
mereretur accipere, totidem rursus diebus ieiunavit, ut veniam
preuaricatori populo (qui vitulum cõflatilem adorauerat) im-
petraret. Sic enim ipse ait: Et proci di ante Dñm sicut prius, qua-
draginta diebus ac noctibus, panem non comedens & aquam nõ
bibens, propter omnia peccata vestra, quæ gessistis contra Do-
minum, & eum ad iracundiam prouocastis. Timui enim indi-
gnationem & iram illius, qua aduersum vos concitatus delere
vos

Iacob. 1.

Deut. 9.

- D** vos voluit. Totidem vero diebus ieiunijs & orationibus sanctifissimus Leo Pontifex Maximus vacavit, cum fidei causam adversus Eutychetis blasphemiam, multorum favore atque perfidia defertam, edita insigni quadam epistola tueri vellet. Nam hic Leo, ut in eius vita scribitur, suis diffusius viribus, prius quam epistolam illam aliquò desinisset, altari s. Petri utinque scriptam impoluit: se verò per quadraginta dies tum ieiunijs, tum precibus exercens, hoc unum ab Apostolorum principi votis flagrantibus contendit, ut si quid forte corrigendum haberet epistola, quæ causam fidei longè difficillimam tractabat, id omnino suis ille manibus correctum aboleret. Nec fecit sanctam precatoris expectationem etiam rarus eventus. Tertiam enim & elaboratam epistolam dies reddidit: quadragesimus, addita simul revelatione certissima, successum ab Apostolo ei tubendum esse, cuius prædignatio & fida dilectio ne in persona quidem impari tepescit hæredis. Quibus exemplis illud etiam liquet, preces nostras corporis afflictione & ieiunijs esse iuvandas, quo id, quod à Domini misericordia petimus, impetrare valeamus. Sic enim Daniel Propheta oravit, qui de se ipso ait: *In diebus illis ego Daniel iugebam trium hebdomadarum diebus, panem desiderabilem non comedi, & caro & vinum non introierunt in os meum: sed neque unguento unctus sum, donec complerentur trium hebdomadarum dies. Quibus exactis, Angelus Domini mirabili quadam specie illi apparens, dixit: Nolite metuerè Daniel, quia ex die primo, quo posuisti cor tuum ad intelligendum, ut affligeres te in conspectu Dei tui, exaudita sunt verba tua. Videtis hic corporis afflictionem orationis perseverantiam coniunctam, ad divinam lucem impetrandam efficacissimam fuisse. Quam quidem perseverantiam idem S. Daniel adeò tenaciter retinere semper studuit, ut in apertum mortis discrimen incidere, quam solitas preces, quas quotidie Domino fundebat, intercidere maluerit.*

Cum autem multa sint, quæ nos ad hanc orationis perseverantiam excitare possint, hoc tamen impetrandi fiducia potissimum perficit. Sicut enim qui arat, spe fructus percipiendi ad arandum ducitur: ita quisquis orat, impetrandi fiducia ad orationis perseverantiam maximè incitatur. Hanc autem fiduciam mirò modo postrema Evangelicæ lectionis verba alunt atque confirmant. Sic enim Salvator ait: *Quis vestrum Patrem petit panem,*

*Leo Pap.**Epist. 10.**Dani. 10.**Dani. 6.*

panem, nunquid lapidem dabit illi? aut piscem, nunquid pro
 pisce serpentem dabit illi? aut si petierit ovum, nunquid porci-
 get illi scorpionem? Si ergo vos cum sitis mali, nolitis bona data
 dare filiis vestris, quanto magis Pater vester celestis dabit spi-
 ritum bonum petentibus se? Quid his verbis dulcius? quid an-
 tius? quid ad fiduciam in Deum nutriendam atque erigendam
 efficacius? His enim verbis Dominus affectu erga nos plusquam
 paternum ostendit, utpote qui parentis us carnis se superiorem
 in hac collatione atque argumentatione monstraverit. Memine-
 rat enim, se alibi dixisse: Patrem nolite vocare super terram. Unus
 est enim Pater vester qui est in caelo. Quibus verbis se paratibus
 carnis amoris affectu, cura, atque paternam providentiam longe su-
 periorem esse monstravit. Quae cum ita sint, quis plena fiducia ad
 huius Patris opem non confugiat, quis non secunda omnia de hu-
 ius amantissimi Patris providentia sibi polliceatur?

Hac igitur fiducia, fratres, hac perseverantia, hac corporis af-
 flictione sancti omnes in orationibus susperueverabant, ideoque
 cum se illi Dño perseverantes exhiberent in petendo, Dns se illis
 misericordem ac fidelem exhibebat, qui quid ab ipsis peterent ti-
 buendo. Quod quia in nō facit, qui si alio nō exaudiat, ab ora-
 tione desistit, nihil nostrum, si minus impetrat, quod sine hac ora-
 tionis instantia petat. Hanc igitur in oratio perseverantiam retinea-
 mus, fratres, precesque nostras ieiuniorum labore fouere & adiu-
 vare contedamus, certa fiducia de Domini benignitate & ve-
 ritate concepta, non defuturam nobis promissam eius gratiam,
 si constantem in precibus tenuerimus perseverantiam.

Verum ut oratio fratres, has omnes utilitates, quas hactenus
 recitamus consequi possit, suos habere comites debet: sine quibus
 infructifera & inanis futura est: quorum primus mentis attentio est,
 sine qua vix orationis nomē retinet. Hinc D. Hieronimus: Quid pro-
 dest strepitus laborum, ubi cor est mutum. Sicut enim vox sine mo-
 dulatione est quasi vox porcorum, sic oratio sine devotione est
 quasi mugitus bouum. Hae ille, Dicit Euseb. Emill. de huius mo-
 di oratione sic ait: Quomodo erit Deus in medio tui, si tecum se
 nō fueris? Si deest ille qui poscit, quomodo aderit ille qui posci-
 tur? Quo modo suscitabitur iudex, si dormitaverit advocatus? o-
 pus est itaque, ut quod postulat vocis sonus, obtineat sedulitatis
 affectus. Hae ille. Ad hoc autē magna cura opus est, ut vagas me-
 tus nostrae cogitationes, variasque rerum imagines, quae sese oranti
 offerunt, studiose repellam. Quae de re sic D. Greg. ait, Ut Atrabā

lucit.

D sacrificiū offerēs, volueres non euasit, quas studiosè abigebat: sic nos cum in ara cordi holocaustū Deo offerimus, importunè se cogitationes immiscēt, quas studiosè abigere oportet. Hæc ille. Hæc autem mentis attentio tantò erit ad im. etrandum effica-
 cior, quanto ardentiori diuinorum donoruū desiderio fuerit ad-
 iut. Qua de re sic idem D. Grego. Tantò quisq; minus clamat,
 quanto minus desiderat: & tanto maiorem vocem in aure spiri-
 tus exprimit, quanto se in eius desiderium plenius fundit.

Grego.

Huic autem attentioni illa cordis humilitas, qua in publica-
 no Euangelij fuit, copulanda est: hanc verò retinebit quisquis
 diuine maiestatis celsitudinem, & conditionis suæ vilitatē stu-
 diosè fuerit contēplatus. Vtrūq; autem D. Bern. nobis a te ocu-
 los ponit his verbis Millia milliū ministrabant ei, & decies cēce-

Bernard.
in scim.

E na millia assitebant ei. Quanta ergo cum reuerentia, quanto tri-
 more, quanta illuc humilitate debet accedere à palude sua pro-
 cedēs, & repēs ranūcula. Hæc ille. Hingitur duo orationis com-
 ites ad deuotionis & charitatis ignem excitandū, plurimū iuuāt:
 ad impetrandū lūramen, perseverantiæ virtus nobis in hodierna
 S. Euangelij lectiōne importunè amici exēplo maximè cōmen-
 datur. Ad hanc verò primū quidē spectat, ne protinus cum exau-
 dit non videatur, ab orationis officio desistant. Inrequēter enī
 hoc diuina dispensatiō cōtra nos, sed pro nobis facit. Qua de re
 sic D. Greg. ait. Omnipotēs Deus quid nobis profuturū sit, scēs,
 dissimulat exaudire dolentiū vocē, vt augeat vilitatem, vt vita
 per pœnam pergetur, & quietis tranquillitas, qua hic inueniri
 non valet, alibi queratur. Hæc ille. Idemq; alio in loco: Sape, in-
 quit, vox nostra eo perficitur, quo differtur: & cum superbie te-

Grego.

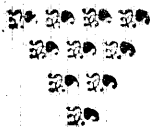
F nus petitio negligitur, vota nostra altius in cogitationū radice
 solidantur: sicut & semina messiū gelu pressa solidantur: & quo
 ad superficiem tardius exeūt, eò ad frugē vberiore cōsurgunt.
 Deinde etiam diu multūq; in orationis officio perseverandum
 est, nō solum vt quod petimus, impetrem⁹, sed etiā, vt in ea diu-
 tius imorantes, adipe & pinguedine deuotionis repleamur. Mi-
 ra fuit Sarchie iunioris Tobie vxoris in oratione perseverantia,
 que acerbo cōiurio ab ancilla sua extimulata tribus diebus ac
 tribus noctibus sine cibo & potu in oratione perseueravit. Non tū
 ego à vobis hanc tantam virtutē exigo, sed illud tantū, vt quan-
 tum quisq; spatij pro status sui conditiōe petuerit, tantū huic
 officio concedat. Grauius enim D. Grego. cūeritur, quòd cum
 multi tota die terreno iudici assistere valeāt, in oratione coram

Grego.

Domino

Ioan. Cli.
Ser. 4.

Domino, etiam vnius horæ momento lassantur. Illud verò per- **A**
 seuerantiæ huius maximè proprium est, vt quantum humanæ
 fragilitati permittitur, omni tempore & omni loco mentem ad
 Deum eleuemus, eiusq; præsentiam, quæ cælum & terram im-
 plet, nobis ante oculos proponamus. Qua de re Ioannes Climac.
 memorabile exemplum quorundam monachorum, apud quos
 fuerat hospitatus, commemorat his verbis: Quoddam singulare
 virtutis illorum genus referre placet. Nam ne ad mensam qui-
 dem sedentes, à spirituali opere cessabant. Cæterum signo quo-
 dam nutuque incognito occultè semetipfos orationis adimone-
 bant. Neque verò ad mensam solum residentes, hoc eos facere
 animaduertes: verum & cum sibi obuiarent, aut cum simul cõ-
 uenirent, id faciebant. Demus igitur operam fratres vt hos vir-
 tutum comites orationi nostræ adiungamus, quibus ea suffulta, **B**
 non diu, quin vt fidelis nuncius, vota nostra ante commu-
 nis Domini conspectum perducatur, ab eoq; ad nos regressa, gra-
 tiæ & misericordiæ eius dona reportet: quibus adiuti,
 ad sempiternæ felicitatis gloriam, ipso
 nobis manum porrigente,
 peruenire merea-
 mur.

C

D BREVIS LIBELLVS.
 QVI VARIAS SENTENTIAS DE
 Orationis, Meditationis, & Contemplationis lau-
 dibus, officio, atque ratione continet. Eo-
 dem F. Ludouico Granatenſi Au-
 thore & collectore.

AD LECTOREM.

E

Vm hiſce diebus amice le-

ctor, qui Aſcenſionis Dominicæ feſtum præ-
 currunt, de orationis officio atque virtute
 agendum ſit (ad quod nos & Euangelica
 lectio, & Rogationum nomen adigere vi-
 dentur) non ingratiſſimam rem me ſtudioſo
 Concionatori facturum putauim, ſi ea quæ de hac virtute par-
 tim ſcriptis ſanctorum Patrum legendis annu-
 taueram, partim ſe cogitando animaduertentem, illi in hoc veluti ſarcu-
 lecta traſerem. Præſertim cum Dominicæ præcedentis Euan-
 gelica lectio (cuius initium eſt, Amen amen dico vobis ſiquid
 petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis) idem nos argu-
 mentum tractare compellat. Ita enim fiet, vt de hac virtute
F hiſce diebus, & ſæpe alias dicturus (quotidiana quippe eſſe de-
 bet admonitio, cuius rei quotidianus eſt uſus) copioſam ad di-
 cendum materiam habeat. Cum autem Meditatio, & Cõtem-
 platio Orationi finiſſima ſint (eſt enim Oratio eleuatio mētis in
 Deum: quod tum Meditationi, tum etiam Contemplationi cõ-
 uenit: ideoq; promiſcuæ huius argumenti tractatio eſſe debeat)
 de ijs etiam virtutibus ſimili ordine atque ratione tractare con-
 ſtitui. Quia verò hiſ tribus virtutibus tria quedam cõnexa ſunt,
 nempe, animi preparatio ad orandũ, deuotio, & deuotionis com-
 mes gaudiũ in Spũ ſancto: de hiſ quoq; tribus hoc in loco tractã-
 dum ſuit, ne res trunca & imperfecta maneret. In ſententijs au-
 tent.

*Ioan. Cl.
Sct. 4.*

Domino, etiam vnus horæ momento lassantur. Illud verò per- **A**
seuerantiæ huius maximè proprium est, vt quantum humana
fragilitati permittitur, omni tempore & omni loco mentem ad
Deum eleuimus, eiusq; præsentiam, quæ cælum & terram im-
plet, nobis ante oculos proponamus. Qua de re Ioannes Climac.
memorable exemplum quorundam monachorum, apud quos
fuerat hospitatus, commemorat his verbis: Quoddam singulare
virtutis illorum genus referre placet. Nam ne ad mensam qui-
dem sedentes, à spirituali opere cessabant. Ceterum signo quo-
dam nutuque incognito occultè semetipfos, orationis admono-
bant. Neque vero ad mensam solum residentes, hoc eos facere
animaduertes: verum & cùm sibi obuiarent, aut cùm simul cõ-
uenirent, id faciebant. Demus igitur operam fratres vt hos vir-
tutum comites orationi nostræ adiungamus, quibus ea suffulta, **B**
non dubium, quin vt fidelis nuncius, vota nostra ante commu-
nis Domini conspectum perducatur, ab eoq; ad nos regressa, gra-
tiæ & misericordiæ eius dona reportet: quibus adiuti,
ad sempiternæ felicitatis gloriam, ipso
nobis manum porrigente,
peruenire merea-
mur.

D BREVIS LIBELLVS.
QVI VARIAS SENTENTIAS DE
 Orationis, Meditationis, & Contemplationis lau-
 dibus, officio, atque ratione continet. Eo-
 dem F. Ludouico Granatenſi Au-
 thore & collectore.

AD LECTOREM.

E

Vni hiſce diebus amice le-
 ctor, qui Aſcenſionis Dominicæ feſtum præ-
 currunt, de orationis officio atque virtute
 agendum ſit (ad quod nos & Euangelica
 lectio, & Rogationum nomen adigere vi-
 dentur) non ingratiſſimam rem me ſtudioſo
 Concionatori facturum putavi, ſi ea quæ de hac virtute par-
 tim ſcriptis ſanctorum Patrum legendis anteueram, partim
 ſe cogitando animaduertentem, illi in hoc veluti falculo col-
 lecta traderem. Præfertim cum Dominicæ præcedentis Euan-
 gelica lectio (cuius initium eſt, Amen amen dico vobis ſiqui
 petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis) idem nos argu-
 mentum tractare compellat. Ita enim fiet, vt de hac virtute
F hiſce diebus, & ſæpe alias dicturus (quotidiana quippe eſſe de-
 bet admonitio, cuius rei quotidianus eſt vſus) copioſam ad di-
 cendum materiam habeat. Cum autem Meditatio, & Cõtem-
 platio Orationi finitima ſint (eſt enim Oratio eleuatio mētis in
 Deum: quod tum Meditationi, tum etiam Contemplationi cõ-
 uenit: ideoq; promiſſeua huius argumenti tractatio eſſe debeat)
 de ijs etiam virtutibus ſimili ordine atque ratione tractare con-
 ſtitui. Quia verò hiſ tribus virtutibus tria quedam cõnexa ſunt,
 nempe, animi præparatio ad orandũ, deuotio, & deuotionis co-
 mes gaudiũ in Spũ ſancto: de hiſ quoq; tribus hoc in loco tractã-
 dum ſuit, ne res trunca & imperfecta maneret. In ſententijs au-
 tem

tem nostris congerendis, neq; ordinis rationem habuimus sed **A**
 ut quicquid se cogitanti offerebat, annotauimus: neque vllum
 etiam sermonis cultum adhibuimus: sed eo modo, quo hæc in
 sermionibus nostris cum alijs locis communibus iam pridem deli-
 telcebant, in lucem proferre volumus.

Nemo verò existimet velle me fideles omnes ad hæc pia Me-
 ditationis & Contemplationis studia adigere velle. Sed cum sa-
 pientibus & insipientibus, perfectis & imperfectis debitores si-
 mus, magna pars eorum quæ hic scribimus, ad perfectionis vitæ
 studiosos pertinet: ideoque documenta hæc non modò concio-
 natoribus, qui eodem debito obstricti sunt, sed etiam qui spi-
 ritualium virorum confessiones audiunt, aut eos priuatis col-
 loquijs instruunt (quod nouitiorum Monachorum magistri face-
 re solent) utilitatis aliquid, nisi me fallit animus, allatura sunt. **B**

Non erit autem studioso Concionatori difficile ex ijs senten-
 tijs (quanuis variè, citraq; vllum ordinem cõgesta sint) termo-
 nem suum cõcinnare. Omnis enim de Orationis virtute tracta-
 tio bipartita esse debet. Prior enim pars Orationis laudes, &
 multiplices fructus exponit: quo auditorum animos ad eius a-
 morem alliciat: posterior verò orandi modum, & virtutes eas
 quibus Oratio fulciri atque iuari debet, explicare solet. Sunt
 autem ex, mentis attentio, feruor spiritus, fides, charitas, humi-
 litas, longanimitas, perseverantia, misericordia, ieiunium, in-
 nocentia vitæ, & bonorum operum studium. His enim virtuti-
 bus suffulta Oratio, nihil non impetrat à Deo, quod modò
 ad salutem hominis pertineat. Hanc ergo precor ope-
 ram nostram studiosus Concionator bo-
 ni consulat. Hec enim vno la-
 boris mei præmio con-
 tentus ero. **C**

DE MULTIPlici ORATIONIS FRVCTV,

deq; orandi modo, ac de virtutibus,
quibus Oratio fulcienda
& adiuuanda est.

E

VISQVIS PRO

alijs intercedere nititur, sibi potius ex charitate suffragatur: & pro se tanto citius exaudiri meretur, quanto deuotius pro alijs intercedit. Grego. in Mora.

Grego.

Conditoris auribus illa maxime oratio comendatur, qua pro inimicis quoque intercedere nitimur. Idem in Mora.

Qui rebus temporalibus occupantur, tunc bene exteriora disponunt, cum solcite ad interiora recurrunt. Idem in Mora.

Sancti quo ardentius Deo inherent, ab ipso accipiunt, vt ab ipso petant, quod eum facere velle nouerunt: Sic situm & aquam habent ab eodem. Idem vbi supra.

Sape Deus eius precem in perturbatione deserit, qui precepta eius in tranquillitate contemnit. Sanctos etiam in afflictione adiutores non habet, qui habere socios in hylantate contemnit. Grego. vbi sup. li. 5. c. 30.

F Tale se mens, cum cessat ab oratione, exhibere testinet, qualis apparere in ipsa oratione exoptat. Vnde dicitur, Ne iteres verbu in oratione, id est, cum mala desleueris, ne iteru facias, quod iterum plagas. Idem sup. lib. 10. c. 16.

Difficilis mens se accipere posse in oratione quod appetit, que reminiscitur, nolle se adhuc facere, quod diuinitus audiuit. Dignum est enim, vt ab eius beneficijs sit extraneus, cuius iussionibus non vult esse subiectus. Idem, vbi supra, c. 17.

Cum se mens ab orationem erexerit, earum rerum imagines reuerberata patitur, quibus antea otiosa libenter premebatur. Idem, vbi supra.

Apud iudicem misericordem sepe tristitia que orantem aggrauat, ipsa subtilius orat pro nobis. Ideo dicit: Cum te consumptum

umpr̄m putaueris, orieris vt Lucifer. Grego. vbi supra, cap. 15. **A**

Super illud ex Iob, Leuabis ad Deū faciē tuam, sic Greg. Cum reatu culpæ deprimimur, leuare ad Deū faciē cordis nostri ueremur. Cum uero lamentis culpa diluitur, & sic perpetrata planguntur, vt plangenda non perpetrentur, magna mēt̄i fiducia nascitur: & ad conspicienda surernæ retributionis gaudia, mēs nostra leuatur. Greg. vbi sup. lib. 16. c. 10.

Gregor. super illud Ioan. si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus, &c. sic ait: Si quod præcipit, facimus, quod petimus obtinebimus: debet enim oratio fulciri operatio, & oratione operatio. Mor. 18. c. 3.

Et magis sancti exiuduntur ad meritū, quò citius nō exaudiuntur ad uotum. Ex dilatione enim crescit desiderium. Greg. 20. Mor. c. 25. **B**

Augu- sti. Quoniam in medio laqueorum positi sumus, facile à cœlesti desiderio frigesimus. Quapropter assiduo indigemus munimento, vt expergefati ad Deum nostrum uerum & iustum bonū, cum dicitur, recurramus. Aug. in Manuali.

Qui diligerunt à Domino Iesu Christo mites esse & humiles corde, plus cogitando & orando proficiunt, quam legendo & audiendo. Idem in Epist.

Nullum credimus ad salutem nisi Deo inuitante venire: nullum inuitatum salutem suam nisi auxiliante Deo operari: nullū nisi orantem, auxilium promereri. Idem de Eccles. dogm.

Orationibus mandamur, lectionibus instruiamur: utrunque bonum est si licet: si non liceat, melius est orare, quā legere: quia in lectione cognoscimus quod facere debemus, in oratione eadem accipimus quæ postulamus. Idem. **C**

Spiritus gratiæ facit, vt habeamus fidem, fides orando impetrat, quod lex imperat. Idem.

Scio quā male mihi est præter te Dñe, non solum extra me, sed etiā in me ipso: & omnis copia quæ Deus meus nō est, egestas mihi est. Ibidem lib. 14.

Conferamus nos ad te, & bene nobis erit de te: Malum est nobis de nobis: Quia dimittimus te, dimittit nos nobis. Idem de uerbis Domini ser. 4.

Oratio tua loquutio est ad Deum: quādo legis Deus tibi loquitur: quādo oras, cum Deo loqueris. Idem sup. Psal. 75.

Tunc porro, in toto corde clamatur, quādo aliunde nō cogitatur.

Digitatur. Tales orationes veræ sunt multis, crebræ paucis. Idem super psalm. 118.

Dicuntur fratres in Ægypto crebras quidem orationes habere, sed eas brevissimas tamen, & raptim quodam modo iaculatas, ne illa vigilanter erecta (quæ oranti plurimum necessaria est) per productiores moras evaneiscat, atque hec eietur intentio: Idem ad Probam.

Fideliter supplicâs Deo pro necessitatibus huius vitæ & misericorditer auditur, & misericorditer non auditur. Quid enim infirmo sit utilius, magis novit medicus quam agrotus. Idem in lib. sentent. Prosp.

E Oratio orâti est subsidium, Deo sacrificium, Dæmonibus autem est flagellum. Idem in serm.

Multû precari est Deû quæ precamur, diuturna & pia cordis exercitatione pullare: nâ plerumq; hoc negotiû plus gemitibus quam sermonib; agitur: pl; s fletu quam affatu. Idem ad Diocor.

Oratio Deum vngit, s; d. lachryna pungit: hæc lenit, illa cogit. Idem in serm.

Orationis puræ magna est virtus: & velut fidelis nûtius, mândatum peragit: & penetrat, quò caro non peruenit. Idem super psalm. 65.

Oratio refectio est ieiuniorum: dertitiam cordis emollit, austeritatem temperat, ieiunium dulcificat: Sicut enim sine potu non est plena refectio, sic & ieiunium sine refectioe orationis, non potest animam perfectè nutrire. Idem in serm.

F Cûn aliquid aliquando tardius dat Deus, cõmendat dona non negat. Desiderata diu, dulcius obtinentur, citò autem data vilesunt. Idem, de verb. Dom. c. 1.

Aug. super illud. Quodcumque petieritis, &c. sic ait. Male vultus eo quod vult accipere, Deo potius miserante non accipit. Proinde si hæc ab illo petuntur unde homo laeditur exauditus, magis metuendum est, ne quod posset non dare proptitas, det iratus.

Non tu accipiendo proficis, & Deus in dando deficit: quantumlibet capies fauces, capacem vëtre miferas, fons vincit sitientem. Idem de verb. Apo. c. 16.

Ieiunio passionis corporis, oratione pestes sanar de sunt mē Hiero. tis. Hieron. super Marc.

Quoties pro centum animabus psallimus, vel missa canitur, tantum prodest cuilibet, quantum si pro qualibet caneretur.

S Idem

Idem in Episto.

Lectionem frequenter interrumpat oratio, & animam iugiter adhaerentem Deo grata vicissitudo sanctæ operationis accedat. Idem ad Demetria.

Orationi lectio, lectioni succedat oratio. Breue videbitur tempus, quod tantis operum varietatibus occupatur. Idem ad Letam.

Hieronymus de orationis suæ perseverantia sic ait. Memini me clamantem diem crebro iunxisse cum nocte, nec prius a peccatoris cessasse verbibus, quam rediret Dño imperante tranquillus. Ipsam quoq; cellulam meam quasi cogitationum mearum conscientiam pertimescebam: & mihi met iratus & rigidus, solus deserta penetrabam. Sicubi concava vallium, aspera montium rupium prærupta cernebam, ibi nex orationis locus, ibi illud misericordiam carnis erga tulum deponebam: & (ut ipse mihi testis est Dominus) post multas lachrymas, post cælo inhaerentes oculos, nonnumquam videbar mihi agminibus interesse Angelorum, & latus gaudesq; cantabam. Post te in odorem unguentorum tuorum curremus. Ibidem.

Ambr.

Si pro te rogatum, pro te solus rogabis: si autem pro omnibus rogas, omnes pro te rogabunt. Ambrosius in Hexaem. l. b. i.

Multi minime dum congregantur unanimis, sunt magni: & multorum preces impossibile est contemni. Idem lib. de poenit.

Bern.

Orando bibitur vinum spirituale letificans cor hominis: vinum scilicet Spiritus sancti, quod inebriat mentem, & carnalium voluptatum infundit obliuionem, humectans interiora arentis conscientiae, escas bonorum actuum digerit, & deducit per quædam animæ membra fidem roborans, spem confortans, vegetans ordinansq; charitatem, & impinguans mores. Bern in Epist.

Licet omni hora, & omni loco oculi Domini nos speculentur, maxime tamem in oratione: licet enim semper videamur, sed tunc etiam presentamus nos, & ostendimus quasi facie ad faciem cum Domino colloquentes. Bern in Epist.

Timida oratio cælum non penetrat, quia restinguit animum timor immoderatus, ut omnino non dico ascendere, sed procedere nequeat. Tepida vero in ascensu languescit & deficit, eò quod non habeat vigorem. Temeraria ascendit quidem, sed resilit: resistitur enim ei, nec tantum non obtinet gratiam, sed meretur offensam. Quæ vero fidelis, & humilis, & feruens oratio fuerit, cælum sine dubio penetrabit: unde certum est, quod vacua redire non possit. Idem in serm.

Scienti

D Scienti legem & non facienti peccatū est illi. Propterea sciens quia in oratione datur bona voluntas, cum videris que agenda sunt, vt conualescas ad agendum que videris, ascende tu ad orationem, ora instanter, ora perseveranter. Idem ibidem.

Despiciuntur orationes leues, diffidentes, inutiles, seculi curis anxie, & rerum corporalium desiderijs implicatæ, Honorum operum fructus us infecundæ.

Hilari.

Oratio est in terrestri corpore incorporea operario, aspectus immotus animæ in fide Deū aspiciens: ordo rationalis animæ ad Deum, cui se studio subdit: consistentia animæ ante Deum, allocutio diuinas aures pulsans: suavis clamor in sensu cordis: negatio omnium (dum agitur) corporalium actionum: restrictio sensuum, obliuio sui & omnis creaturæ, portus vago spiritui, presentatio sui coram iudice: disfiudicatio sui ad mortem æternam:

Simon
Calsia.

E diffidentia suarum actionum: præuentio ante aduentum: id est, iudicium ante diuinum iudicium: verum animæ speculum, luminare splendidissimum: lux inuisibilis ad actionem inuisibilē: umbra ætuantem refrigerans: tactatio sui in Deum, nihil volendo, nisi quod illi fuerit gratum. Simon Calsia.

Multum iuuat orationis puritatem, si omni loco vel tempore nos ab adibus temperemus illicitis: si semper ab otiosis fermocinationibus auditum pariter castigemus & linguam. Quæcumque enim sepius agere, loqui, vel audire solemus, eadē necesse est sepius ad animum, quasi solitam propriamque recurrant ad sedem: & sicut volubra lues palustria, columba limpida solet frequentare fluentia: ita cogitationes immūde impuræ etē perturbant, castam verò spirituales sanctificant. Beda de tēpl. Salo.

Beda.

Non conciliat Deum multiplex orationis sermo, sed purissima si neceraque cordis intentio. Isido.

Isidor.

Oratio serenat cor, abstrahit à terrenis, mūdāt à vitijs, subleuat ad celestia, reddit capaces & dignos ad accipienda bona spiritualia. Calsiodor.

Calsio.

Oratio est pax mentis & humilis ad Deū conuersio, fide, spe & charitate subnixæ. Hugo.

Hugo.

Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum me festina. &c. Huius versiculi oratio in aduersis vt euamur, in prosperis vt seruemur, ne extollamur, incensibili inuocitate fundenda est. Huius igitur versiculi meditatio in tuo pectore inderupta voluatur. Hunc in opere quolibet siue ministerio, siue in itinere constitutus, decantare non desinas: hunc & dora iens,

Calsia.

& reficiens, & in vltimis naturæ necessitatibus meditare. Ioan. A
Calsia. in collat. 10. Isaac cap. 10.

Oratio posita est, per quam ira Dei suspèditur, venia procuratur, pœna refugitur, & premiorum largitas impetratur: Cum Deo loquitur, cum iudice fabulatur, præsentem sibi facit, quem videre non præualet: ad penetrandum iudicium precator admittitur, & nullus inde respuitur, nisi qui in ea tepidus inuenitur. Idem super psalm.

Virtutem sanctæ orationis intende: quia tantò se credit celebris audiendam, quantò de imis penetralibus clamat ad Dominum. Idem super psal. 101.

Saluianus.

Aures eius in preces eorum. Per id quod dicitur, diuinas aures in precibus semper esse iustorum, non audientia tantù Dei, sed quædam quasi obedientia demonstratur. Semper enim audit, semper exaudit, ilicò audita concedit. Quam beati essemus, si quàm promptam erga nos Dei obedientiam legimus, tã promptè ipsi Dominum audire vellemus. Saluianus contra gentes. B

Diony.

Deus quidem omnibus adest, atq; ipsi nò adiuuant omnia. Adsumus autem ei, vbi ipsum castissimis precibus, animæq; purgato, atq; ad diuinam coniunctionem idoneo, inuocamus. Itaque nos ipsos ad celsiorem diuinorum contutum orationibus in primis comparamus. Diony. de di. no. cap. 3.

Clima.

Qui in fratrum medio consistit, non tantum ex psalmodum modulatione, quàm ex oratione lucrari potest. Nam si pe ex alternis vocibus & modulationibus ne virtutem intellectumq; psalmi consequi possimus, in pedimur. Ioan. Climacus.

Noli tristari aut mœrore villo affici, si dum oras, subtilissimè inimicus irrepit, animiq; intentionem clam vt fur auertit: sed bono animo esto, dum semper lubricam reuocas mentem: Angelis enim solum datum est, huiusmodi nò patere foribus. Idem.

Sta in orationis prece tremès, nec aliter quam reus iudici assistens, vt & interiori & exteriori habitu fauorem iusti iudicis concilies: neq; enim patitur animam viduam despicere sibi anxie astantem. Idem, de Luctu. Grad. 7.

Conuenit ijs, qui nondum veram cordis orationem possederunt, corporeæ exercitatio orationis. Videlicet manuum extensio, tussio pectoris, gemituum singultuumq; perturbatio, syncerus atq; iugis in cœlum cõspectus, perpetua genuum curuatio: quæ omnia dum nonnunquam propter præsentem facere nò possumus, tunc maximè nos oppugnant Dæmones. Idem. Grad. 15.

Is qui

- D** Is qui dum orat, Deo se assistere intimo cordis affectu existimat, vt columna persistat immobilis Idem Grad. 18.
- Probat quidem aurū fornax, sed studiū & charitatē in Deū *Simil.*
 monachorum, probat orationis intentissime qualitas. Idē ibidē.
- Dei amator monachus innox vt sonus tubæ increpauerit ad orationem vocans, latus & hilaris dicit. Euge, euge: negligēs vero, va mihi, ve mihi. Mensæ præparatio gustū deditos arguit: orationis autem exercitatio Dei amatores probat. Prior ille dū instructam conspicit mensam, gessit lætitia, sequens autem maestior fit: Sonus multus obliuionis est opifex, vigilia verò memoriā emūdat. Diuitias agri, oleæ ex area & torculari colligūt, monachi verò suas opes & sciētiam vespertinis maxime nocturnisq; orationibus, & animi exercitationibus congregāt. Idē Grad. 19.
- E** Sicuti fures cum arma regia in loco aliquo posita viderint, non illuc faciliē ascendunt: ita & qui corde orationem coniūxit, non faciliē ab intellectualibus latrombus violari poterit. Idem in Compend. suprad. om. *Simil.*

Oratio secundum qualitatem quidem suam cōiunctio, atq; vnio est hominum & Dei: secundum actionem verò constantiā mundi, recōciliatio Dei, lachrymarum mater, earumq; itē filia, peccatorū propitiatio, tentationum pons, tribulationum interpositus paries, bellorum contractio, Angelorum opus, incorporearū omnium virtutum cibus, futura lætitiæ, infinita operatio, virtutum fons, gratiarum ministra, profectus inutilibilis, nutrimentum anime, mentis illuminatio, desperatiōnis amputatio, si lei demonstratio, tristitiæ solutio, monachorū diuitiæ, solitatio

F iū thesaurus iræ imminutio, speculū profectus, mensurarū in dictū, status insinuatio, futurorū reuelatio, flētibus cūm etiā significatio. Oratio eis qui recte orant, curia, & iudicium, & tribunal Dñi ante futurum tribunal est. Exurgentes audiamus sacrā hanc virtutum reginam, excelsa ad nos voce clamantem ac dicentem. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis: & ego vos reficiam. Tollite iugum meū super vos, & inuenietis requiem animabus vestris: plagisque vestris, medicinam: iugum enim meum suauē est, & peccata sanant maxima. Idem Grad. 28.

Si ynquam vitibili iudici obnoxius fuisti, non tibi alia forma in opus erit, quā imitari debeas, dū orationi insillisti. Quodd si neq; reas ipse alitisti, nec alios examinari perspexisti, vel ex infirmorū precibus, quas medicis dnm secandi vel vrendi sunt fundunt, huiusmodi aliquid addisce. Ibidem. *Simil.*

Cum in orationis verbo vel dulcedine perfundi, vel cōptingi te sentis, in ipso p̄siste: tūc quippe custos noster nobiscū orat. Ibi. A

Etiam si totam virtutum scalam conscendisti, tamen pro remissione peccatorum ora, audiens de peccatoribus clamantem Paulam: Quorum primus ego sum. Idem ibidem.

Orationis quidem initium est, fluctus animo aduenientes solo & tacito mentis imperio ex ipsis initijs fugare. Medium vero, cum in ijs que dicuntur, vel cogitantur, mens tota est. Finis autem, raptus ad Dominum. Idem ibidem.

Si te semper exerceas, vt mens tua nūquam longius vagetur, etiam in ipsa mensæ appositione prope te erit. Sin autem effrenē & liberē vagari patiaris, nunquā tecū permanere poterit. Ibidē.

Nihil est aliud oratio, nisi mundi visibilis atq; inuisibilis alienatio. Quid, n. mihi est in cælo? nihil. Et a te quid volui super terrā? nihil, nisi tibi temp in oratione absq; vlla distractione adherere. Nonnullis quidem opes in desiderio sunt, alijs gloria, quibusdam mortalium quarumlibet rerum acquisitio, mihi autem adherere Deo bonum est. Ibidem. B

Simil. Nō sic is qui cōdēnandus est, p̄cne suæ sententiā metuit, vt qui orationis curā solertius habet, cū ad illā assidit, trepidat. Ibidē.

Præpara te per semp̄ eternam animæ orationem ad assistendum precibus tuis, & citō proficies. Idem ibidem.

Charitatē quidē militis ad imperatorē suū, indicat bellū: monachi verō charitas ad Deū, maxime quo tēpore orationi assat, deprehēditur. Statū tuū oratio tua manifestabit tibi. Hęc, n. monachi esse speculū, monachi rectissime tradūt. Qui quodlibet opus incipit, & orationis tempore adueniente adhuc in illo moratur, à Dæmonibus illudatur: intentio namq; furibus est, horā per horam nobis furari. Ibidem. C

Ea que pluribus precibus atque temporibus laboribusque acquiruntur, solida sunt, atque durabilia. Idem ibidem.

Dirū quidē est, aquā ex sitiētis ore diripere: sed lōgē est dirius, animā summo affectu cōpūctiōnis oratē, priusquā perfectē cōsumatur oratio, se ipsam priuare inuēdissimo isto nimisq; desiderabili statu. Noli ab oratione desilire, quoad videas ignē & aquā diuina dispēfatione cessauisse: neq; n. huiusmodi tēpus remissio: ni peccatorum aptissimum fortasse in omni vita tua inuenies. Qui orationis gustum cepit, vno sepe verbo incautius emisso, inquinauit mentem, atq; in oratione assistens, quem cupiel at, aequaquam, vt solebat, inuenit. Ibidem.

Idem

D Idem ignis cōsumēs, & lux illuminās dicitur. Vnde & quidā ab oratione exeūtes, veluti ex fornace ignis egreditur, sordis cuiusdā atq; materie leuamē sentientes. Alij vero velut a luce illustrati, atq; duplici humilitatis & exultationis amicti veste inde procedunt. Qui vero absque his duobus affectibus ab oratione exeunt, corpore non s; iritu (vt Iudaicē dixerim) orant. Ibidem.

Qui baculum orationis iugiter tenet, non offendet: sed & si offendere eum contigerit, non penitus cadet. Quippe oratio p̄ Deo vim infert. Ibidem.

Non possumus verbis discere aspicere: natura n. id sequitur. Neq; orationis pulchritudinē p̄ alteri^o doctrinā addiscere poterimus. Ipsa. n. in seip̄sa Deū habet magistrū: qui docet hominē sciētia, datq; orationē orāti, & benedicit iustorū annos. Idē ibidem.

E Tu nō audis orationē tuā, & Deū vis audire precē tuā? Hecō (inquit) genua: curuasti quidē genua intus, sed mēs tua foris vagabatur: corpus tuum intus in Ecclesia, sed animus tuus foris: os quidem loquebatur, sed mens vsuras cogitabat. Chryl. in ferm.

Sicut nec miles sine armis est aliquid, nec arma sine milite: sic nec oratio sine ieiunio, nec ieiunium sine oratione. Idē sup. Mat.

Ignis non ita extergit argentiū vt nocturna preces peccatorum nostrorum sordes expugant. Idem.

Coram Domino orat. cui animam suam vnde quaque colligit, & nihil cōmune habet cum terra, sed intra se ipsum migrat, & omnem humanam cogitationem ex anima eiecit. Idem.

Vbi oratio & gratiarū actio est, Scti s; is gratia accedit. & fugatur Demones, & ois cōtraria potētia aufugit atq; discedit. Idē.

F Oratione acquiritur conuersatio Dei: seiugetur autē à Deo qui non se conuenerit ei. Qui verò separatur à Deo, illum necesse est aduersario coniungi. Idem.

Oratio custodia est temperantię, virginitatis sigillum, irę castigatio, superbię moderatio, animę memorię immutarum expiatio, inuidię demolitio, pacię confirmatio. Idem.

Pro se orare necessitas cogit, p̄ alijs autē charitas fraternitatis hortatur. Dulcor autē ante Deū est oratio, nō quā necessitas trāmittit, sed quā charitas fraternitatis cōmēdat. Idē sup. Math.

Oratio nihil nouū faciat quod aspiciat hominēs, nec voce clamet, nec manū expālat, nec oculos tollat, vt notabilis fiat. Ibidē.

Fuit Iacobus tāta vite sanctitate cōspicuis vt episcopatū p̄imus Hierosolymorum acciperet. A iure gentia eius obdumisse callo, & tantam in eo fuisse carnis incurium, vt adhuc uicentis

omnia ferè mēbra morentur, atq; assiduitate orationis, iugiq; **A**
 ad paumentum prostratione corporis, frontem quoq; eius cal-
 lo similiter obductam, vt nihil etiā ipsa à cameli genibus discre-
 parer. Samuei pro Saule tam diu orans non est exauditus; neq;
 etiā pro sorore sua Moyfēs. Et apud Ezechielē, si tres viri isti
 Moyfēs, Daniel, & Iob, &c. Habent vim orationes sanctorū, sed
 tunc finē, cū nos pariter pœnitendo postulamus. Idem sup.
 Math. hom. 5. oper. perf.

Eadem de re animaduersa à Collectore.

Exod. 17. ¶ Moses oraturus in monte, virgam Dei habet in manu sua:
 per quam crux Christi designatur, vt intelligas omnes nostras
 orationes crucifixi Domini Iesu meritis fulcenda ac iuandas **B**
 esse. Quorsum enim orationi virga adhibetur, nisi vt meritum
 illius virgæ quæ de radice Iesū egressa est, innuatur? Id autē quo-
 tidie facit Ecclesia, cū in calce orationum suarum addit. Per
 Dominum nostram Iesum Christum, &c.

Apoc. 7. appellantur orationes Sanctorum odoramēta. Qua-
 re? Quia suavissimè ante Dominum redolēt. Cur ita? Quia cū
 Deus infinita & inmensa bonitas sit, maximè ipsius naturæ con-
 sentaneum est, de hominibus benemereri, seq; illis communica-
 re. Gaudet autem huiusmodi opportunitate benefaciendi obla-
 ta. Est autem maxima beneficentia, cū creatu-
 ra se per orationem suo creatori subijcit.

Que, nam modum piscis extra aquā positus, & arbor extra ge-
 nitale solum posita læditur, quia hæc naturalia harum rerū loca
 sunt: ita planè cor hominis diuinæ contemplationi assuetū, vbi **C**
 oculos à Deo deflexerit, male habet, quia extra suum locum ac
 veluti centrum est.

Quisquis orationē suā fiducia fulcire velit, circūducatur oculos
 per admirāla diuinæ providentiæ opera, quibus Deus in seruandis
 alēdisq; animātibus vtitur. Videat quæ apes, quæ formicæ, quæ
 aranei, quæ vulpes, quæ lupi, cū improba eos exagitat rames,
 cæteraq; animātia faciūt, vt cibū sibi parēt, vt vitā suā tueantur,
 vt pullos suos nutriant: deprehēdetq; non se lū ea facere quæ vix
 humana ratio excogitare pot. isset: sed frequētē etiā quæ supra
 rationē posita sunt, attingere: nā & tēpestates imminētēs, & serenitates,
 & pluias, & stragē hominū futurā, & aeris tēporisq; mu-
 tationes presentunt, sibiq; opportunè prospiciunt. Si ergo tanta
 cura Deus brutis animantibus necessaria prouidet, quæ illi gra-
 tiam

Etiam nec habere, nec referre possunt, quoniam modò nobilissimæ creaturæ, quæ ad vitæ usum necessaria sunt, denegat: ita que illius beneficijs grata esse potest, & propter quâ cetera omnia cedita sunt?

Deo quatenus Deus & actus purus est, cõuenit a nullo aliquid posse recipere, & ipsum omnibus dare. Creaturæ verò quatenus creatura & indiga est, cõuenit recipere. Ideo sicut creatoris propriũ munus est, omnibus semper dare: ita creaturæ esse deberet, ab illo semper petere. Cũ enim creatura petit tunc vel maxime suam officium facit, quemadmodum cum Deus dat, suo munere fungitur. Sed ille tamẽ semper hoc facit eiusq; hoc perpetuũ munus est, cũ nos tamẽ in nostro officio frequenter deficiamus.

Vita christiana est sicut arbor inuersa, quæ videlicet in cœlo radices iaciens, è cœlo pèdet, & in terra germinat. Vnde sicut tota olitoris cura in fodiendis irrigandisq; plantarũ radicibus versatur,

Simil.

quibus è visceribus terræ succus in alimentũ arboris trahitur: ita maxima piorũ cura in eo esse debet, vt cogitationũ & affectuum suorum radices in cœlo figant, vt inde cœlestis gratiæ succum trahant, quo virtutum germina in terra proferant. Hoc autem Propheta præstibat, cum diceret, Leuaui oculos meos in montes, vnde, v. a. m. Et rursum, Ad te leuaui oculos meos qui habitas in caelis. Hoc autem quid aliud est, quàm radices virtutũ cœlelibus vndis irrigare? Deniq; sicut mundos hic naturalis à cœlo penles: ita etiam supernaturalis (qui est Ecclesia & anima etiam si lelis) à supernaturali mundo (hoc est Deo) spiritum & virtutem hauriunt.

Psal. 120.

Psal. 122.

Simil.

Orationis præcipua cura esse debet, vt præceptis Dominicis obsequamur: magis quã vt spiritali dulcedine oblectemur.

Hinc Propheti, Vnam petij à Domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini, &c. Quorsum hoc? Nimirum, vt videam voluntatem Domini: hoc est, vt audiendis ibi, meditando ue diuinis legibus, intelligam voluntatem eius, quam videlicet studiosissimè exequar.

Psal. 26.

Qui exultare è silice ignem vult, non contentus semel percussisse, iterum atque iterum percutit, donec tandem scintillam excutiat: ita quisquis Dominũ precatur, etiam si illicò ad votum non exaudiatur, perseveret tamen: quoniam si perseverauerit pulsans, voti tandem compos fiet.

Simil.

Gallina quæ continuo ouis incubat, & calore suo fouet, in pullos breui temporis spatio transformat. Quæ autem frequenter oua deserit, vix pullos educit. Quo exemplo dicimus, quan-

tum

nam perseverantia in acquisitione virtutis & sapientiae inuet, **A**
 quantumq; huius studij & laboris frequens intermissio noceat.

Exer. 22. Quando castigare populum Dominus vult, deprecatores e
 medio tollit, vt sine vilo impedimento eius censura seuiat in pec
 cantes. Vnde est illud, Quasi vi de eis virum qui interponeret se
 pem, & staret oppositus pro terra, ne dissiparem eam, & non in
 ueni & effudi super eos indignationem meam. Rursumq; Hie
 remia ait, Tu ergo noli orare p populo hoc, & ne assumes lau
 dem & orationem pro eis, & non obstitas mihi: non enim exau
 diam te. Contra vero cum precatore adhibet, misericordiam
Psal. 65. prestat, iuxta illud, Benedictus Deus, qui non amouit oratione
 meam & misericordiam suam a me. Quo in loco Augusti. ait,
 Quandiu Deus non tollit a te orationem tuam, non amouebit
 a te misericordiam suam.

Danda opera est, vt frequenter mentem ad Deum per bre
 ues orationes, & pios amoris affectus eleuemus, etiam si nullum
 ex hac re fructu percipere videamur: sepe enim anima proficit,
Simil. & se proficere nescit. Sic enim plante quotidie crescunt, quanuis
 id non appareat: & vmbra lineae in horologio solari continue,
 sicut ipse Sol mouetur, nec tamen moueri cernitur: ita virtutes
Simil. & gratia insensibiliter in nobis hisce actibus & motibus crescunt.
 Et quanuis hoc meritum exiguum sit, tamen sicut hyrundi
 nes exiguis luti particulis quas secum baiulant, nidum pau
 latim construunt grandiore: ita piorum mentes huiusmodi
 licet paruis incrementis ad iustam gratiam magnitudinem ex
 crescunt.

Imbecillitatis nostrae magnitudo declarat, quantum diuina **C**
 ope & orationis continuo studio egemus, quod Dei opem implo
 remus. Omnia enim quae infirma sunt, alieno subsidio egerit,
 quo fulciantur. Aegrotus qui vix pedibus consistere valet, assidua
Similium
i aduicio. per iter difficile grauitur, continuo eget ductore, qui eum in via
 dirigat. Arbor in arido plantata solo, frequentibus eget aquis,
 quibus irrigetur, vt fructum proferat. Sordidus locus fautores
 ex se patidos noxiosque exhalans, bonis odoribus implendus
 est, ne noceat. Vlcus ardore suo finitimam carnem incendens,
 frigidis assidue liquoribus refrigerandum est. Hac autem ma
 la omnia nobis propter peccatum obuenerunt. Nos enim in
 firmi, nos caeci, nos in arido mundi litius solo plantati, nos
 fomitem intra nos peccati gestantes, noxios variarum cupi
 ditatum

Dditatum factores exhalamus, nos deniq; vlcere pessimo à planta pedis vlque ad verticem deformati sumus: ideoque frequenter. sissimis remedijs & medicamentis indigemus. Præsentissima verò remedia sunt, sacra lectio, oratio, meditatio, ieiunia, silentium, occasionum peccandi fuga, sensuum diligens custodia, & frequens sacramentorū vsus. Hæc enim omnia miro modo imbecillitatem nostram adiuvant: sine quorum præsidio vita nostra inter innumera huius vitæ offendicula periclitatur. Si enim qui ista sepe remedia frequentant, non omnino periculo vacant, in quo periculo erunt, qui ab his prorsus alieni sunt.

E Petite & accipietis. Magnam nobis in orando fiduciam præbet, non solum immensa Dei nostri bonitas, sed horum etiam verborum veritas. Quis præceptis inquam seruo præcepit, vt ab eo aliquid peteret, quod non impetraret. Nec enim summa illa veritas & charitas sibi i; si contraria est. Quorsum autem attinebat, vt Deus iuberet petere, nisi vellet etiam donare? *Simil.*

Non omnis qui dicit mihi Domine Domine i. i. r. c. sed qui facit voluntatem, &c. Orationis enim præcipuum munus est, auxilium petere, quo diuinam legem atque voluntatem possis implere. Vnde est illud, Qui conseruat legem, multiplicat orationem. Non sufficit ergo orare, si male viuas: cum finis orationis, diuinæ legis adimpletio sit. Quorsum enim medicamenta sine salute? arma sine victoria? studium sine scientia? & nauigatio, nisi perueniatur in portum? *Mat. 7.*
Eccel. 35.

F Quod quaeso, dum oramus, spei nostræ atque exauditionis maius argumentum est? Alius fortasse meriti propria & vitæ integritatem, alius percepta Dei beneficia, quæ sanctis olim patribus magnam impetrandi fiduciam præbebant: alius immensam Dei misericordiam & veritatem prædicabit, quæ ad se humiliter confugientibus opem promisit. Inter hæc autem spei nostræ præsidia verè maximum est, quod cælestis Pater dilectissimum filium suum velut pignus & obsidem misericordiae & exauditionis suæ nobis contulit: vt per eius gratiam & merita misericordiam inueniamus in auxilio opportuno. Si enim omnipotens Dei bonitas misericordiae suæ pignus aliquod dare voluisset, quod quaeso aliud pretiosius & firmitus dare potuisset? Hoc autem Apostolus significauit cum ait: Qui proprio suo filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non et illo *Rom. 8.*
omnia

omnia nobis donauit? Quicquid enim donare amplius potest, **A**
incomparabiliter minus est, quam quod ante dedit.

Miro modo bonitatē & liberalitatem Dei cōmendat, quod
Psal. 49. obsequij loco exigit, vt illum oremus eiusq; misericordiam im-
ploremus. Vnde est illud, Non accipia de domo tua vitulos, &c.
Inuoca me in die tribulationis. Item illud, Dirupisti vincula

Psal. 115. mea, tibi sacrificabo hostiam laudis, & nomen Domini inuoca-
bo. Rectē quidem propter dirupta vincula, promittit sacrifi-
cium laudis. Hoc enim tali beneficio debebatur. Sed quorsum
illud, Nomen Domini inuocabo? Quia nimirum intelligebat
Dominum nostris commoditatibus vt suis laudibus delectari:
ideoq; laudibus eius orationem quoque illi gratissimam iūgit.
Qui enim Dominū laudat, verbis eius prædicat misericordiam: **B**
qui verò eius nomen inuocat, non solum verbis, sed rebus e-
tiam eandem commendat. Neq; enim misericordiam ab eo pe-
teret, nisi misericordem crederet. Ideoque non minus illum col-
lit, qui orat, quam qui laudat: Vtrunque enim ad religionis of-
ficium pertinet.

Sole incalescente Sole liquebat, nec amplius inue-
niri aut colligi poterat, nisi diluculo colligeretur. Vnde Sap. 16.
legimus. Quod ab igne non poterat exterminari, statim ab
exiguo radio Solis calefactum, tabescebat: vt omnibus notum
esset, quoniam oportet præuenire Solem ad benedictionem
tuam, & a orientem lucem te ibi adorare. Quibus verbis ma-
tutinum tempus maxime opportunum ad precandi munus esse
declaratur. **C**

Qui conseruat lege, multiplicat orationem Ecclē. 35. Qua-
re? Quia propria fragilitatis conscius, scit se non posse legem sine
gratia seruare: ideoq; cōtinuis illam à Dño precibus flagitat.

Matutinum tempus & vespertinum, lex attribuet acce-
ptionibus. sacrisq; faciendis. Matutinum verò in primis accom-
modatum est, quod ea hora magis vacui sumus à cæteris curis.

Psal. 5. Hinc Vates regis, Manē (inquit) astabo tibi, & videbo. Pro quo
D. Hiero. ex Hebr. vertit, Manē astabo tibi, & cōtēplabor. Alius
autē vertit, Manē instituā ad te orationē meā, & suspiciam. Hoc
Psal. 62. est, tublatis ad cælū oculis expectabo, dum mihi perditō & affli-
ctō open aliquam feras. Hinc etiam illud, Deus Deus meus ad
te de luce vigilo. Et paulò post: In matutinis Dñe meditabor in

Psal. 118. te, &c. Item, pro eo quod nos legimus, Præueni in maturitate &
clamaui, &c. alij ex Hebreo verterunt, Præueni diluculo n,
& cla-

D & clamaui, quia in verba tua supersperaui. Præuenerunt oculi mei vigilias, vt meditarer eloquia tua. Hoc ptinet & illud: Exurge gloria mea, exurge psalterium & cythara: exurgam diluculo. *Psal. 56.*
 Vel (vt alij verterunt) excitabo auroram. Hoc est, non expectabo, vt illa me excitet, sed ego illam morantem peruigil in oratione excitabo.

Optimus orationis & fiduciæ comes puritas & innocentia vitæ est. Propter hoc enim David se à Domino exauditum, & ex maximis periculis ereptum testatur, cum in psal. 17. ait: Quia custodiui vias Domini, nec impiè gessi a Deo meo. Quia omnia iusticia eius in conspectu meo, & iustitias eius nõ repuli à me, &c. Ex quibus verbis colligit deinde quod sequitur. Cum sancto factus eris, & cum viro innocente innocēs eris, &c. & cum perverso perverseris. Hoc est ita te cū hominibus geres, quomodo ipsi

E se gerunt ergi te. Quam quidem sententiam sacrae literæ frequentissime sonant. Hinc Azarias Propheta sub Asa Rege populo ex victoria relecti Spiritu Domini actus ait: Dominus vobiscum, quia fuis cum illo. Si querieritis Dominum, inuenietis eum, si autem dereliqueritis eum, derelinquet vos. 2. Paral. 14. Item Oleg. 4. Oblita es legis Dei tui, obliuiscar & ego filiorum tuorum.

Quis gratias agere Domino debeatis, cuius oratio exaudita est, declarat ex iplo suo Propheta, qui ob hoc pios omnes ad hoc officium vehementi oratione cõnocat dicens: Venite, audite, & *Psal. 65.*
 narabo vobis, omnes qui timetis Dominum, quanta fecit anime meæ, Ad ipsum ore meo clamaui &c. Quam longè autè aberat

F ab inanis gloriæ periculo, cum hanc gratiam predicaret?

Matutinam tempus vel nocturnum precandi officio maxime accomodatam esse declarat illa Prophete verba, Media nocte surgebam ad confitendum tibi &c. Hinc Hieremias, Confur- *Psal. 118.*
Tbre. 2.

ge, inquit, in nocte, in principio vigiliarum, & effunde sicut aqua cor tuum ante Dñm. In cuius rei typum mâna quod spirituales dulcedinẽ orationis comitẽ designat, media nocte cadere incipiebat: ideoq; seruis Dñi precipitur, In nocte is extollite manus *Num. 11.*
Psal. 133.

vestras in sancta, & benedicite Dñm. Huius verò studij gratia D. Franciscus deuotum monachum cicadam noctis appellabat. Noctis autem nomine vel nocturnum vel matutinum tempus intelligunt. Hoc enim postremum sanctus David huic operi se destinasse testatur cum ait: Sic memor fui tui super stratum meum: *Psal. 62.*
 in matutinis meditabor in te, &c.

Cant. 2. Gemitus & lachrymas piorum esse Deo gratissimas, declarant illa verba Cāt. Vox turturis audita est in terra nostra. Turtur enim autem gemitum habere pro cantu notum est. Hinc pro eo quod nos legimus, Ne tradas bestiis animas confitentes tibi, alij ex Hebræo verterūt, Ne tradas bestiis animam turturis tuæ.

Psal. 16. Vnde Propheta orat: Auribus percipe lachrymas meas. Idem quoque efficit oratio magno affectu effusa. Vnde est illa vox,

Psal. 118. Clamaui in toto corde, exaudi me Domine. Extat huius rei memorabile exemplum ac miraculum ingēs, quod Augustinus refert. 22. de ciuitate Dei, cap. 8. Vbi pijs hominibus pro cuiusdam ægroti in magno periculo constituti sanitate magno affectu & lachrymis orantibus, idem Augustinus cum eis orabat dicens: Domine, quas preces exaudis, si has nō exaudis. Horū ergo precibus salus ægrotō reddita est. Vide locum. Extat aliud apud **B** Palladium in fine historie Sanctorum, vbi Lectorem quēdam vi orationis & lachrymarum falsum crimen sibi à violata virgine obiectum, mirabili ratione memorat diluisse. Quid hic Annæ matris Samuelis, quid Sarre vxoris Tobie orationem referam? Sed horum exemplorum nusquam non magna copia.

Psal. 55. Pro eo quod nos legimus, Sanctimonia & magnificentia in s. e. Hierony. vertit, Fortitudo & exultatio in sanctuario eius. Sanctuarium orationis locus est: orationis autem secunda, comites sunt fortitudo ad labores propter Deū subeundes, & exultatio in Spiritu sancto: quæ duo munera pondus totum vite ipsi ritualis munitio robore sustentant.

Psal. 55. Vbi lectio nostra habet, In quacunque die inuocauero te, exaudi me, alij hanc sententiam præteriti temporis verbo effecerunt hoc modo: In die quā inuocaui te, exaudisti me: multiplicasti in anima mea fortitudinem. Quibus verbis orationis virtus & potentia ostenditur, quæ vix ad Dominum effusa est, quando (etiam si non impetret quod petit) præsentiam quædam virtute mentem reberat & cor firmat: hoc: si enim multiplicare in anima virtutem sue fortitudinem: Deus enim est cui nunquam sine spe misericordie supplicatur.

Psal. 144. Maximum sanæ precantium solatium verba illa esse debent, Prope est Dominus omnibus inuocantibus eum o. i. e. i. v. Voluntatem timentium se facit, & deprecationem eorum ex. et. s. f. e. Et illa item, Non est alia natio tam grandis, quæ habeat Deos appropinquantes sibi, sicut Deus noster adest cunctis

Distis obsecrationibus nostris. Et illa item, Si manserit in me, *Joan. 19.*
& verba mea in vobis manserint, quodcumque v. p. et. f. v.
Quid verò illa? Omnis qui petit accipit, & qui quirit in- *Luc. 11.*
uenit, &c?

Diligenter obseruanda sunt nouissima verba, & veluti ex-
tremum vale, quo dulcissimum illud epithalamium, hoc est, nu-
ptiale carmen finitur. Sponsus namque vale dicens Sponsæ, ait,
Quæ habitas in hortis, amici auscultant te, fac me audire vo-
cem tuam. Quàm multa hortorum nomine intelligere licet? *Cant. 6.*
Nam triumphantem Ecclesiam, & militantem, & singulares
Ecclesias, & piorum conuentus, ac monachorum cœtus, &
sacras literas, & doctrinam simul & exempla Sanctorum, hor-
torum vel horti nomine non incòmode accipimus. Singuli ve-
rò iusti velut huius horti arbores sunt: quandoquidem de v-
no quoque eorum dicitur, Et erit tanquam lignum quod plan-
tatum est secus decursus, &c. In his igitur hortis pia mens
deambulare solet, ac illorum fructibus pasci & oblectari.

Et hac igitur hortorum habitatrice vocem Sponsus exigit, eam
videlicet de qua antea dixerat, Sonet vox tua in auribus meis.
Est autem hæc vox humilis confessionis, orationis, laudis &
gratiarum actionis: omnes namque hæ voces Deo gratissime
sunt. Ut autem attentius ac deuotius hæc Sponsæ vox resonet,
addit non modò se, sed amicos etiam, hoc est, sanctos Angelos
salutis nostræ custodes simul cum eo auscultare: qui libenter af-
filiunt orantibus, eorumque preces quasi thus quoddam suavis-
simum Deo offerunt. Hanc autem admonitionem extreme lo-
co adiunxit, vt firmius memoriæ Sponsæ hæretet: quod iugi-
ter faciendum esse in Evangelio docet, cum ait, Quoniam o-
portet semper orare, & non deficere. Ex quibus verbis, si mi-
nam Dei erga nos benitatem & benignitatem agnoscere licet:
cui pro maximo obsequio illud à nobis exigit, vt ab ipso mi-
sericordiam, & clarissima dona sine intermissione petamus.
Hæc igitur discedentis Sponsi postrema admonitio fuit.

Fenos cœpisse dicitur invocare i omen Demini, vbi ini-
tio nascentis mundi omnes variarum artium iuuentores nu-
merantur. Enos tamen velut orationis inuentor inducitur:
quasi ante illud tempus munus hoc parum apud multos vsta-
tum fuisset. Itaque huic scriptura tribuit, quod fuerit oratio-
nis inuentor: atque vt Abraham pater credentium, ita hic o-
rantium pater dici merito debet: cuius institutum innumerabiles
postea

Enos cœpisse dicitur invocare i omen Demini, vbi ini-
tio nascentis mundi omnes variarum artium iuuentores nu-
merantur. Enos tamen velut orationis inuentor inducitur:
quasi ante illud tempus munus hoc parum apud multos vsta-
tum fuisset. Itaque huic scriptura tribuit, quod fuerit oratio-
nis inuentor: atque vt Abraham pater credentium, ita hic o-
rantium pater dici merito debet: cuius institutum innumerabiles
postea

postea monachi & anachorite sectati sunt: quorum omne opus **A**
 erat cum mirabili inedia & solitudine coniuncta oratio: que his
 duabus alis instructa in cœlum euolabat.

Esai. 55. Sicut exaltantur cœli à terra, sic (ait Dominus) exaltate sunt
 viæ meæ à vijs vestris, &c. Quis vnquã hominum meriti & obse-
 quij loco duxit, quod mendicus aliquis eleemosinam & munera
 ab eo peteret? Satis enim ad liberalitatis laudem est, si quod ab
 homine petitur, gratis donet. Ea tamen bonitas & misericordia
 Dei nostri est, vt obsequij loco ducat, quod ab eo gratiam & mi-
Psal. 115. sercordiam petas. Hoc enim insinuare illa Prophete verba vi-
 dentur. Quid retribuam Domino, &c. Calicem salutaris acci-
 piam, & nomen Domini inuocabo. Hinc Theologi oratione nõ
 modo impetrandi, sed etiam promerendi vim habere decernunt.

Magna sæpe contentione & perieuerantia in oratione opus **B**
 est: & more Iacob tota nocte cum Deo iustandũ, nec ab hac pu-
 luita cessandum, donec optatam à Deo benedictionis gratiam
 consequamur. Deniq; eiusdem patriarche verba vsurpare lice-
Gen. 32. bit, & suppliciter ac fidenter ad Dominum dicere: Non dimittã
 te, nisi benedixeris mihi. Itaq; non semper ad precatõis officium
 tanquam ad cœlestem epulam atq; delicias, sed tanquam ad lectã
 & certamen accedendum est, in quo, & cum Deo magnis clamor-
 um desiderijs, & cum ariditate cordis & variarum curarum &
 cogitationum agminibus decertandum est.

Quemadmodum fratres Ioseph, qui sibi malè conscij erant,
 post mortem patris, veniam à fratre defuncti patris nomine pe-
Gen. 50. tebant dicentes: Oramus vt seruo Dei Patri tuo dimittas iniqui-
 tatem hanc: ita nos, quos conscientia reatos accusat, verã à cœ-
 lesti Patre propter Christi merita petere debemus. Sicut autem
 illa oratio tantum apud Ioseph valuit, vt illi etiã lachrymas excu-
 teret: ita hæc oratio que Christi meritis innititur, Deo Patri
 gratissima, & ad impetrandum potentissima est. **C**

Piscès qui pinnulas & squamas habent, mundi esse per le-
Deut. 14. gem decernuntur. Pinnulis quidem subsistunt in aëra, & quodã-
 modo volant: squamis verò ceu quadã lorica corpora sua con-
 tegunt. Quicumq; ergo inter homines pinnulis orationis sese
 ad sublimia attollit, & squamis, velut quadã lorica ex vir-
 tutibus contexta, mentem suam mununt, verè mundi esse iudi-
 cantur. Vtrunq; ergo ad perfectam animæ puritatẽ requiritur,
 vt mentem videlicet eleuemus in Deum, & virtutibus diligenter
 studeamus. Non enim omnis qui dicit mihi, Domine Dñe, &c.

Cum

D Cūm populus vitulū fabricauit, iratus Dominus ait ad Moysem. Dimitte me, vt irascatur furor meus, &c. Quæ verba maximam viri iusti laudem, maximamq; deuotæ orationis continet commendationem. Quid enim aut potentius, aut gloriosius, quàm omnipotentem tenere, & quodammodo ligare, & seruentem illius irā vi orationis reprimere? Qui enim ait: Dimitte me, teneri se viri iusti virtute & oratione confitetur.

Quid est, quod Balach Rex Moabitarum cūm exercitū ad pugnam instruere contra filios Israel det eret, hac omnia cura ad Balā mittit, vt imprecatoria oratione se ab illis defenderet? Huic quaestioni sic Origenes respondet. Quemam Moabitarum Rex audierat populum hūc orationibus vincere & aduersus hostes non gladio, sed ore pugnare: ideo ipse simili armorum genere aduersus eum dimicare volebat. Vt autem scias tale aliquid cogitasse Regem, ex scripturæ verbis intellige, quæ ego à magistro quodam qui ex Hebraeis crediderat, exposita didici: Scriptū est ergo. Et dixit Moab ad seniores Madian. Nunc ablinget Synagoga hæc omnes qui in circuitu nostro sunt, sicut ablingit vitulus herbam campi. Cur, ait, tali vsus est exemplo? Ob hoc sine dubio, quia vitulos ore abrumpt herbam ex agris, & lingua tantquam falce quæcunque inuenit secat. Ita ergo & populus hic quasi vitulus lingua & labiis pugnat, & arma habet in verbis ac precibus. Hactenus verba Origenis.

F M E D I T A T I O, S I V E
 Consideratio: contraque
 Dei obliuio.

T V D E Q V A E S O, E T Grego.
 quotidie creatoris tui verba memorare, dicere cor Dei in verbis Dei, vt ad æterna suspires, vt mens tua ad celestia gaudia maioribus desiderijs accendatur: tanto enim tunc maior ei erit requies, quanto modo ab amore conditoris sui requies nulla fuerit.

Quantò magis homo mala sua intelligit, tantò amplius suscipiat. Augu.

T spi. ac

spirat & gemit. Meditatio siquidem parit scientiam, scientia cō-
punctionem, compunctio deuotionem, deuotio commēdat o-
rationem. Aug. de Medit.

Non putrefit cor, si leuetur ad Deum. Frumentum tuum si
haberis in inferioribus ne putresceret, leuares illud ad superio-
ra. Frumento tuo quæris mutare locum, & cor permittis in ter-
ra putrescere: frumentum leuares ad superiora, cor leua in cœ-
lum. Et vnde (inquis) per sum? qui funes, quæ machinæ, quæ sca-
læ opus sunt? Gradus affectus est, iter tutum voluntas tua est: a-
mando ascendis, negligendo descendis. Itans in terra, in cælo es,
si Deum diligis. Idem, super psal. 85.

Bern.

¶ Vigiliis times, & ieiunium perpetuas. Recordatio denique de te-
nebrarum exteriorum facit non horrere solitudinem. Si futu-
ram cogitas de verbis otiosis discussionem, non valde displice-
bit silentium. Fletus æternus est, stridor ille dentium ante cordis
oculos reductus, pares tibi reddet & mattam & culitrâ. Bern.
in Epist.

Primum ipsum fontem suum id est, mentem de qua oritur,
consideratio purificat: deinde regit affectus, dirigit adus, corri-
git excessus, componit mores, vitam honestat, & ordinat: po-
stremo diuinarum pariter & humanarum rerum scientiam cō-
fert. Idem de Confid.

Hugo.

¶ Redi ad cor tuum, & subtiliter discute te ipsum: Considera
vnde venis, quò tendis, quomodo visis, quid agis, quid admittis,
quantum quotidie proficis, vel quantum deficis, quibus cogita-
tionibus magis incuraris, quibus affectibus frequentius tange-
ris. Hugo lib. 3. de ani.

Tria sunt genera meditationum: vnum in creaturis, vnum
in scripturis, vnum in moribus. Primum surgit ex admiratione,
secundam ex lectione, tertium ex circumspectione. Admiratio
generat questionem, quaestio inuestigationem, inuestigatio in-
uentionem. Lectio ad cognoscendam veritatem materiam mi-
nistrat, meditatio coaptat, oratio subleuat, operatio compo-
nit, & contemplatio in ipsa exultat. Idem in Meditationibus
suis.

Cogitatio vaga incessu semper huc & illuc diuertit: sed me-
ditatio destinata promotione semper in vltiora tendit: contē-
platio autem est libera mentis perspicacia in sapientia speculo
cum admiratione suspensa. Meditationis est perscrutari occul-
ta, con-

Dta. contemplationis est admirari perspicua: Idem in lib. de arca Mysti.

Sicut nullum est momentum quo homo non utatur, vel fruatur Dei bonitate & misericordia: sic nullam debet esse momentum, quo eum presentem non habeat in memoria. Omne tempus in quo de Deo non cogitas, hoc te computa perdidisse. Idem lib. 1. de Claustr. ani.

☛ Omnis profectus ex lectione & meditatione procedit: quare enim nescimus, ex lectione discimus, meditatione conseruamus. **Isidor.**
Isidorus de summo bono.

Quidam dum lachrymas profundunt in illo ipso beato tempore, ne nihil omnino cogitent, sibi ipsi vim faciunt. Improbe id quidem, non enim intelligunt, lachrymas absque cogitatione & intentione animi profusas, breues, & non rationabiles nature esse proprie. **Isidorus Climac** de l. c. c. p. 7.

Clima.

Cum in lectulo cubas sit tibi ipse tacentis habitus figura in sepulchro clausi, minusque dormies. Ipsa quoque mente delibatio lamentande sortis vermium illorum te adnoceat, minusque de teras requires. Sed si solum aquae potu, faminae illius sitina ne obliuiscaris, atque ita vim naturae cruciatu facies, Memoria aeterni ignis tecum singulis noctibus dormiat, tecumque euigilet: neque vnoquam psalmodiae tempore dominabitur tibi negligentia. **Isidorus.**

Memoria mortis semper tecum quiescat, tecumque simul euigilet, solacium semper ruminanda oratio Iesu. Nullum enim adiutorium in somno his praestantius aut efficacius inuenies. **Idem Grad. 15.**

F Ex spiritu vobis cui praecursor dicitur: cui nos ex somno surgentes, promptis excipit: primitiisque nostrum cogitatum inquinare nititur. Da Domino primitias diei. Erit enim tota eius, qui prius illam occupauerit. **Idem Grad. 27.**

☛ Vilem plantam corporis, oculos cum in fumo remorantur, lacrymis effundere: si vero petantur aere purgato, & floribus pratis, & hortis virentibus, & fontibus inter amena fluentibus, & siciores esse, multoque maiori aciei fulgore rutilare. Talis professio est & mentis oculus: si in pratis spiritualis palcatur eloquij, erit totus sine dubio purus atque lucidus, & acutis cuncta perlustrans, si vero in fumum secularium negotiorum fuerit ingressus, ad innumerata prorsus

Sicut
Christo
sto.

mala lachrymabitur atq; flebit. Chrysoſt. ſuper Math. hom. 2. **A**
oper. perf.

Orige. Miſiſti, inquit, iram tuã, & leuorauit eos terra. Hoc ad verbum de Egyptijs in mari lubmerſis intelligitur. Quod tamẽ ad terrenos homines Origenes transfert his verbis: Impios quidem hodie deuorat terra. An non tibi videtur terra deuorare illum, qui ſemper terrenos habet actus, qui de terra loquitur, de terra litigat, terram deſiderat, & omnem ſpem ſuam poſuit in terra? qui ad cælum non reſpicit, qui futura non cogitat, qui iudicium Dei nõ metuit, nec beata eius promiſſa deſiderat, ſed ſemper de præſentibus cogitat? Talem cum videris, dicito, quia deuorauit eum terra. Hac Orige.

Cicero Eſt animorum ingeniorumque noſtrorum naturale quali quoddam pabulum, conſideratio contemplatioque natura: doctoque homini & erudito, cogitare eſt viuere. Cicero libr. 4. **B**
Acad. quaſt.

Simil. Vt cum in Sole ambulamus, etiam ſi aliam ob cauſam ambulemus, fit natura tamen vt coloremur: ſic cum doctorum libros ſtudioſius legimus, lentimus orationem noſtram quali colorari. Idem lib. 2. de Orat. Quod autem lectio, idem etiam ac multo magis præſtat aſidua eorum quæ legimus conſideratio.

Animaduerſa eadem re à Collectore.

¶ Non ſine magna admiratione cernimus pullos omnes matres ſuas quocumque perrexerint ſequi, nec ab earum latere diuelli. Quod videre eſt in agnis, hædis, & equarum galliarumque pullis, &c. Si ergo Deus multo magis pater noſter eſt, qui ſolus animam creauit, corpus vero (matre dormiente) mirabiliter in vtero formauit, quomodo nõ illi ſemper adherere ſumus? quomodo tandiu ab illo animo & cogitatione ſeparamur? **C**

Præcipuum ſerui Dei ſtudium eſſe debet, vt (quatenus fieri poſſit) nõquã a Dei præſentia oculos auertat. Quod ſanctus ille rex præcipuẽ intendere curabat, cum diceret: Quæſiui vultum tuum, vultum tuum Dñe requiram. Et, Meditatio cordis mei in c. t. f. Et, P. o ponebam Dominum in conſpectu meo ſemper. Hac ratione charitatis feruor & deuotio, meditationum igniculis coaleſcit: & homo ſemper ad omnem Diaboli incurſum munus atque paratus eſt.

Sicut

¶*ſal.* 26.

¶*ſal.* 18.

¶*ſal.* 15.

D Sicut Pharaonis intentio erat, vt filij Israëli aut semper in *Agypto* manerent, aut certè non procul ab *Agypto* recederet: ita cõtra voluntas Dei nostri est, vel vt semper in eo per actua-
lem amorem & memoriã maneamus, vel certè non procul ab hoc studio recedamus: vt facili vnde digressi sumus redire possimus: Sic sacra illa *Ezechielis* animalia ibant, & reuertebantur in similitudinem fulguris coruscantis: hoc est maxima celeritate à studio piæ actionis, ad diuinæ cõtèmplationis exercitium reuertebantur. *Ezech. 1.*

Sicut fulua cera ad Solis radios diu exposita, candida fit, & quò diutius sub sole manet, eò fit candidior: ita anima nostra radijs iustitiæ Solis exposita (quod quidem fit per eleuationem mentis in Deum) purior indies efficitur. Hinc *Ecclesi. ait*: Qui timet Deum præparabunt corda sua, & in conspectu eius animas suas sanctificabunt. *Eccles. 3.*

E Beneficiorum ac operum Domini consideratio, magno opere homines in officio continet. Hæc enim meditatio efficit, vt neq; præterita illi prætereant, neq; futura absint, cum vtraque ante mentis oculos tâquam præsentia ponat. Itaq; ad illam pertinet, quod in *Esdra* legimus, Reuoca diem præteritum, metitur ventum, & ignem pondera. Quæ omnia meditatio efficit, quæ præterita Dei beneficia in memoriã reducit quæ vitæ nostræ breuitatem (quæ instar venti est) metitur, & intolerandum gehænæ ignem alsidua cogitatione ponderat. Harum verò rerum consideratio mentes nostras magno opere ad virtutem acuit.

Siquis hoc tecum pactum iniret, vt quandiu ipse te beneficijs prosequeretur, tu illius memorem animam gereres: an non libenter hanc conditionem acciperes? At Deus perpetuo tibi benefacit, cum te in esse conseruat, & necessaria vitæ subministrat. In ipso quippe viuimus, mouemur, & sumus. Cur ergo non semper illum in mente habeamus? Immo verò cur illius perpetuo obliuisceris, sine quo non esses? Quo erim temporis momento à te oculos duelleret, in nihilum protinus redires. Sicut enim hominis imago qui faciem suam in speculo conspiciat, protinus aboletur, vbi is se se ab eo auertit: ita si rerum conseruator Dominus, respicere nos desineret in nihilum profus vnde facti sumus rediremus. Quo circa sicut Deus tibi semper adest, ita tu operam dare debes, vt illi semper animo præsens sis. *Act. 17.*

Quæ nam modum ad naturalem vitam degendam non sola sufficit ratio, sed affectus etiam necessariò dati sunt, quibus sal-

lutaria appetere, & noxia fugere, ita ad spiritualem vitam degendam, non sufficit lumen intellectus, quod à fide & doctrina proficiscitur, nisi adsit etiam charitas, ceterique spirituales affectus, qui vi sua nos ad spiritualia & diuina quodam modo impellant. Hos autem affectus oratio & diuinarum rerum meditatio mouere solet: quæ pro rerum varietate quas animo voluit, modò amoris, modò timoris, modò spiritualis letitiæ motus in anima excitat.

Orationis & meditationis assidue utilitas hoc argumento colligi potest. Inter spiritus & carnis affectus hoc discrimen est: quod carnales affectus valde diuturni sunt, & imis frequenter medullis infixi hærent, vt diuitiarum, aut honoris cupiditas, turpis amor, inueteratum odium: quod vix à se multi hominum excutere perfecte possunt. At spirituales affectus in carnalibus præsertim hominibus (qui frequenter sacris concionibus excitantur) parum durabiles sunt: vix dum enim finita concione velut fumus euanescent. Quare necesse est, vt eos quotidiano orationis & meditationis studio instauremus, quo diuturniores & stabiliiores sint. Ab his namque vita spiritualis miro modo iuuatur: quandoquidem hoc in nobis affectus sint, quod in aëre: quodque in cæteris animantibus pedes. Hinc illud August. Ponderus meum, amor meus: quocumque fero, amore feror. In cuius rei typum, sacerdotes quotidie in altari Domini ligna subijcere præcipiebantur, quò ignis ille perpetuus esset. Quamobrem ad hoc studium concionatores populum frequenter adhortari debent: si quos dicendo affectus excitauerunt, stabiles esse velint: ne de illis dicatur: Qui congregauit merces, misit eas in sacculum pertusum.

Agg. 1.

Psal. 76.

Esa. 12.

Præcipuum piorum studium esse debet, opera Dei, quæ continuè à diuina providentia geruntur bonis tuendis & improbis uiscensendis, meditari. Hoc Propheta præstabat cum ait. Et meditabor in omnibus operibus tuis, & in adiuuamentis tuis exercebor. Rursumque: Memor fui operum Domini, quia memor ero ab initio miraculorum tuorum. Et iterum, Iustus periit, quia non est qui recogitet in corde suo: & uiri misericordie colliguntur, &c. Quid uero aliud sunt threni Hieremie, nisi considerationes & grauissima sententiæ, quas ex illa Hierosolymitana uastatione eliciebat: ubi de diuina

Divina severitate, de malitia peccati, de obduratione hominum, de negligentia pastorum, de odio Dei aduersus impium, & impietatem eius mirifice philosophatur? Hoc exemplum Christianus homo sequi deberet, ne in magno huius mundi velut theatro (in quo tam multa quotidie opera à diuina prouidètia fiunt) tanquam lapis super lapidem sedeat.

Sicut calor in aqua, non ab aquæ natura, sed vel à Sole vel ab igne est (quo fit vt ab igne vel Solis ardore separata, nature suæ protinus reddatur) ita plane deuotio (vt Diuus Thom. ait) ex diuinarum rerum meditatione & contemplatione procedit: quibus sublatis feruor ille deuotionis paulatim tepescit. Quare qui feruorem hunc perpetuum esse cupit, à Deo (qui ignis consumens est) recedere non debet. Si vero recedat non magis mirum est, si is feruor spiritus immutatur, quàm aqua caloris ab ignis consortio separatur.

Ecum duplex in anima potentia sint, cognitiuæ videlicet & affectiuæ: cognitiuæ quidem sunt veluti anima ferax, affectiuæ autem velut centrum, & interior animæ fundus. Quo fit, vt neque bonarum neque malarum rerum cognitio, hominem aut meliorem aut deteriorem reddat: amor autem & affectio vtrumque habet. Quamobrem danda nobis opera est, vt in meditatione nostra, amoris & deuotionis ignis exardescat: quo ipse anima nostra fundus, celesti luce atque calore compleatur. Vt enim speculatiua & nuda malarum rerum cognitio non perinde nocet, ita neque bonarum multum iuuat, quamuis sua etiam vtilitate non careat.

F Aristoteles in Meteoris mundum hunc inferiorem superiorum coniunctum esse oportere testatur, quo videlicet celestes in luxus, astrorumque virtutes huic inferiori communicari possint. Adhuc ergo modum danda nobis opera est, vt spiritus nos per spiritum diuino per continuam amorem & contemplationem coniungatur, vt hoc modo spirituales in se diuinaque lucis radij ad eum pertingere possint, quibus mens nostra fœcundata fructus proferat æternæ vitæ. Præterea, sicut corporis animæ, rami arboris trunco, & solnes radij soli vitæ esse debent, vt ab illis virtutem trahant: ita vitæ puræ conuictio studo debet, vt non modo per habitalem charitatem, sed etiam per actiualem eleuationem mentis in Deum illi vitetur.

vt eius lucē & splendorem continuo diuinæ mentis influxu participet. Ad hoc autem nos Propheta vocat cum ait. Accedite ad eum & illuminamini, &c. A

Psal. 33. Res omnes tunc optinē in suo esse cōseruantur, cōm ijs causis vniuntur, à quibus existendi initium acceperunt. Hinc piscis gaudet in aqua, planta immobilis manet in terra, pulli siue auium siue ferarum lateribus semper matrum hærent, ipsasque quocunque ierint, sequuntur. Si igitur mens hominis à Deo est, illi vniatur, illi hæreat, & in illo semper maiore satagat, vt ab eo perficiatur in esse, à quo existendi initium accepit. Hoc sancti Anachoritæ potissimum præstiterunt, qui turbis vrbium derelictis, squallētis heremi incultas solitudines petierūt, vt nulla re terrena impediri possent, quo minus dies noctesque vnum Deum aspicerent, & in vno eo intentos semper oculos mentis haberent. B

Psal. 118. Nisi quòd lex tua meditatio mea est, &c. Iuuat ergo diuinæ legis meditatio ad laborum patientiam. Qua de re vide Ambro. super Beati immaculati.

Prou. 6. Officium viri iusti esse describitur, meditari in lege Domini die ac nocte. Ad hoc nos studium vehementer Salomon in Prouer. hortatur his memorabilibus verbis. Cōserua fili mi præcepta patris tui, & ne dimittas legē matris tuæ: liga eam in corde tuo iugiter, & circumda gutturi tuo. Cùm ambulaueris, gradiantur tecum: cùm dormieris, custodiant te, & euigilans loquere cum eis: quia mādatum lucerna est, & lex lux, & via vitæ, increpatio discipline. Similem sententiam atque commendationem non minus certè notandam Deut. 6. & 11. leges. Erunque verba mea hæc, &c. C

Hæc de causa existimo piam & religiosam mentem toties in Cant. Sponsam appellari: quia quemadmodum Sponsa dum adhuc recentis cōiugij amore teruet, nihil agit, nihil cogitat, nihil nisi Sponsum suum loquitur: & vix ab eo mentis oculos diuellit: ita planè spiritualis Christi Sponsa erga illum affecta esse debet, vt videlicet rerum omnium atque sui ipsius quodammodo oblita, in illum per continuam cogitationem & amorem transeat. Itaque sicut poma diu multumque saccharo aut melle decocta, vix proprii saporis aliquid retinent, sed solius sacchari dulcorem referunt, sic nimirum talis anima diuinarum rerum studio & contemplationi addicta esse deberet, vt vix in ea (quã-
tum

D tum humanæ fragilitati concedi potest) veteris hominis primitivique saporis quicquam resideret, sed solius Christi imaginem ita referret, ut iam cum Apostolo dicere possit. Vivo ego, iam non ego: v. v. i. m. C. Hoc est autem verum holocaustum fieri, & beatotum in hoc mortali corpore vitam initari, qui iam in Deum quodammodo transferunt, in quibus quod mortale erat, à vita absorptum est. Hoc autem modo videtur mihi ille vixisse, de quo scriptum est: Cum Deo ambulavit, & fecit omnia quæ præcepit ei Deus: & non apparuit, quia tulit illum Deus. *Galat. 2.*

Improbiorum hominū est, diuina omnia obliuisci. Hi enim habitare dicuntur in terra obliuionis. Hinc illud Salomonis. Viri mali non cogitant iudicium: qui autem inquirunt Dominum, animaduertunt omnia. Ex hac autem obliuione tot vitiorum monstra oriuntur. Vnde est illud. Non est Deus in conspectu eius, inquinatæ sunt viæ illius in omni tempore. *Prou. 28.*

Quod meditatio diuinæ legis non solum pariat sapientiam, sed etiam promereatur, declarant illa Ecclesiast. verba. Cogitatum tuum habe in præceptis altissimi, & in mandatis eius maxime assiduus esto: & ipse dabit tibi cor, & concupiscentia sapientie dabitur tibi. Dare autem cor, est, diuinæ legis ac diuinorum operum intelligentiam præbere, qua improbi carent: iuxta illud: Nescierunt, nec intellexerunt: in tenebris ambulant. Item, Factus est Effraim quasi columba seducta, non habes cor: quæ videlicet apposita esca seducitur, nec positum ante oculos laqueum animaduertit. *Psal. 6.*

F Meditationis & sapientie studium describit Eccles. cap. 14. ubi ait: Beatus vir qui in sapientia morabitur, & qui in iustitia sua meditabitur, & in sensu suo cogitabit circumspectionē Dei: Qui excogitat vias illius in corde suo, & in absconditis tuis intelligens: Vadens post illam, quasi investigator, & cetera quæ sequuntur. In quibus hoc investigatoris nomen suam emphasim habet. Designat enim studium animi cupide & solite pretiosum aliquid inquirentis, nec vilo modo, nisi re inuenta quiescentis. Hoc enim studio charitas & sapientia querenda est. *Eccles. 14.*

Studium scripturarum ac diuinæ legis meditationem commendat Eccles. 39. his verbis. Sapientiam omnium antiquorum exquirat

exquirat sapiens, & in Prophetis vacabit. Occulta parabolarum **A**
 exquirat, & in absconditis parabolaram conuersabitur. Mirè
 autem verbo conuersandi, studium, animum, cogitationes, &
 mores spiritualis viri descripsit: quando is videlicet nihil aliud
 versat ac voluit, quàm diuinæ legis meditationem: cuius omnis
 conuersatio cum Apostolis & Prophetis est, & omnis enarra-
 tio in præceptis altissimi. Ad quod etiam pertinet quod mox
 sequitur, Cor suum tradet ad vigilandum diluculo ad Dñm qui
 fecit illud: & in conspectu altissimi deprecabitur. Huius autem
 studij fructû declarat prætinus cum ait: Si enim Dominus ma-
 gnus voluerit, spiritu sapientie adimplebit illum: & ipse tanquã
 imbres mittere eloquia sapientie, &c.

Ecl. 14.

Considerationis defectum multorum malorum causam esse,
 declarant illa Prophetæ verba, Quoniam non intellexerunt o- **B**
 pera Domini, & in opera manuum eius destruxerunt illos, & nõ edifi-
 cabis eos. Cui simile est & illud Hieremia: Desolatione desolata

*Hier. 12.**Hier. 5.**Ose. 4.**Isai. 5.**Psal. 66.*

est omnis terra, eo quod nullus sit, qui recogitet corde. Item il-
 lud, Audi popule stulte, qui non habes cor: quod videlicet ope-
 ra Domini contempletur. Sed qua de causa amisit cor: Nimirum,
 quia, vt in Osea scriptum est, Fornicatio & vinum ebrietas aufe-
 runt cor. Vnde est & illud: Cythara, & lira, & vinum in conuiuijs
 vestris, & opus Domini non respicitis, nec opera manuum eius
 consideratis.

Meditationis tempus, materia, & scopus describitur psalm.
 66. Ait enim Prophetæ: Cogitavi dies antiquos & annos æternos
 in mente habui: & meditatus sum nocte cum corde meo: & exer-
 citabar, & speroebam spiritum meum. Quæ Hieronymus sic ver- **C**
 tit: Recogitabam dies antiquos, annos seculorum: Recordabar
 psalmorum meorum in nocte: cum corde meo loquebar: & spero-
 ebam spiritum meum. Huc enim omnis oratio & meditatio
 nostra tendere debet, vt cordis puritatem & innocentiam con-
 sequamur.

Eccl. 1.

De mysticis illis animalibus Ezechiel ait, quod facies eorum
 & penne desuper extenta essent. Facies, quæ præcipua corporis
 nostre pars, magisq; cõspicua est, operis nostri intentionem:
 penne verò mentis elevationem designant. Hoc ergo in sanctis
 viciis præcipuum esse debet, quod omnis eorum intentio, omnis
 cogitatio ab infimis rebus abducta, ad cælestia feratur: ita vt in
 operibus suis nihil aliud quam placere Deo intendant: in cogi-
 tationibus vero nihil aliud nunc eos cogitare nisi Deum.

Ex

D Ex alis, quas mystica illa Ezechielis animalia habebant, duabus volabant, & duabus corpora sua tegebant. Quid hoc nobis innuit? Sunt qui cogitationum suarum pennis ita ad sublimitia eleuentur, vt morales vitæ virtutes (quibus in cunctis hominum vendum est) pene obliuiscantur. Sciant ergo tales, ita cogitationū sanctarum studiū partim debere, vt alia ad cœlestia contemplanda, alia ad mores castè integrèq; formandos referantur: quo videlicet ita cœlestibus rebus, quibus Deo vacant, intendant, vt curam sui, & vitæ moderationem non abijciant, sed simili studio & ardore amplectantur.

Diuinorum operum considerationem commendat Moyses Deut. 4. his verbis: Ne obliuiscaris verborum, quæ viderunt oculi tui, & ne excidant de corde tuo omnibus diebus vitæ tuæ. Doccebis ea filios ac nepotes tuos. Et infra: Et recordaberis cuncti itineris per quod adduxit te Dominus Deus tuus quadraginta annis. Quo verbo sanctus vir perceptorum in eo itinere beneficiorum memoriam & assiduam meditationem cōmendat.

Affectus & propensiones animæ a philosophis rerum generalium stimuli, ac veluti calcaria esse perhibentur. Vnde non animalia modò (quæ ratione carent) sed pleriq; etiam hominū affectuum impetum sequuntur. Sunt autem duplex affectus, alij qui ex corrupta natura vel copiositate, alij qui à charitate & gratia oriuntur. Caterum in statu nature integræ illi deerant, isti aderant: modò verò in natura lapsa isti desunt, illi intuent. Vt amissos igitur eos (sine quibus spiritalis vita constare non potest) reuocemus, necessaria est primum gratia, quæ naturam sanet: deinde pia consideratio, quæ rerum diuinarum dignitate ante mentis oculos posita, torpentes excitet affectus, & ad diuinam erigat.

¶ Contemplatio. Vita actiua, & contemplatiua.

MARTHÆ CVRA NON Grego.
reprehenditur, Mariæ verò etiam laudatur: quia magna sunt actiue vitæ merita, sed contemplatiue potiora. Vnde nec auferri vquam Mariæ pars dicitur: quia actiue vitæ opera, cum corpore transeunt, contemplatiue

platiuæ autem gaudia melius ex fine conualescunt. Greg. in Mor. **A**

Cum contemplationis arcem aliqui tenere desiderant, prius se in campo per exercitium operis probent: ut sollicitè sciant, si nulla iam mala proximis irrogant, si irrogata à proximis æquaminiter portant: si obiectis bonis temporalibus, nequaquam mens lætitia soluitur, si subtractis non nimio mœreore lauciatur: ac deinde perpendant, si cum ad semetipsos introrsus redeunt, in eo quod spiritualia rimantur, nequaquam secum rerum corporalium umbras trahunt, vel fortasse tractas manu discretionis abigunt. Grego. 6. Moral.

Contemplatio nos quasi ab hoc mundo mortuos sepelit: quia à terrenis desiderijs susceptos in intimis abscondit. Grego. Mor. lib. 6. c. 24.

Non est perfectus prædicator, qui vel propter contemplationis studia operanda negligit, vel propter operationis instantiam cōtemplanda postponit. Ideò Dominus die operatur miracula, nocte pernoctat in oratione: docens prædicatores, ut quieti contemplantes forbeant, quod erga proximos occupati refundant. Grego. vbi supr. c. 25. **B**

Quidam in ipsa vacatione laboris grauius laborant: quia tanto deteriores cordis tumultus tolerant, quanto eis licentius ad cogitationes vacat. Grego. vbi supra.

Grego. super illud Ezech. 1. Similitudo manus hominis sub pennis eorum erat sic ait: Quid per pennas animalium, nisi contemplationes possumus sentire sanctorum, quibus ad summa transvolant, & terrena deserentes sese cœlestibus librant? Quid per manus, nisi operationes accipimus? Quia cum in proximi amore se dilatant, bona quæ prævalent, etiam corporaliter administrant: sed manus eorum sub pennis sunt, quia actionis suæ opera virtute contemplationis vincunt. **C**

Super illud Iob: Elegit suspendium, &c. Suspendium animæ elegit, & mortem ossium, quia dum mentis intentio ad alta se subleuat, omnem in se fortitudinē vitæ exterioris necat. Greg. vbi supr. lib. 8. cap. 18.

Contemplationem non perdit, qui eam dum perdit, inquit. Greg. h. 10. c. 19.

Moral. Quidam sancti temporalia interdum gubernant, sed vacant intrinsecus, cum non exterius occupantur: & per amorem Deum in eis solum desiderant, per timorem autem humiliter explet tuum manus: cedunt Deo quem diligunt, hinc diligunt, hinc seruiunt: **extra**

D extra perstreperunt occupationes, intus in amore pacatissima quies tenetur: Sicut enim vigor mentis frangat motus carnis: sic tumultus occupationis bene regit amor quietis. Possunt enim quieto animo exteriora ministrari, si perverso non appetuntur: ideo sancti interdum tenent quod fugiunt, exercent quod vitant. Gregor. 18. Moral. cap. 29.

Sancti etiam si terrenis deseruire cogantur, studiose ad cordis secreta refugunt: & legem quasi in monte percipiunt, dum in contemplationis vertice diuinam voluntatem perferuntur. Unde est illud, In monte saluum te fac, &c. Quare Moytes ingressus tabernaculum, Dominum cōsolebat: Ibi Dominus consultitur, & quod agendum est publice, intus silēter auditur. Greg. 2. Mor. c. 23.

E Prius purgemus lugendo quod fecimus, & postea contemblemur gaudento quod queramus: Purgata enim mēs superno lumine illustratur: per quod in gaudio securitatis absorbetur. Ibi mens superno rore aspergitur, cōtemplaturq; se non sufficere ad id, ad quod rapta est: & veritatē sentiendo videt, quod nō videt quantum sit: tanto enim ei magis appropinquat, quātō existimat se longius esse: quam nisi conspiceret, nequaquam eam se conspiceri non posse sentiret. Gregor. in lib. 24. Moral. cap. 6.

Ad Dei visionem tēdimus, si eum in his quæ fecit miramur: atque idē per exteriora ad interiora perducimur. Gregor. 26. Mor. c. 8. Ibi multa de hac re.

F In ipsis istdem Deum inuenit anima, per quæ eum reliquit: per ea reuocatur, per quæ cecidit. Ibi enim surgimus, vbi cecideramus. Grego. vbi sup. Ibidem etiam multa de hac re.

Volitanti ad te animæ multa sunt, quæ obstreperunt, in s. **Augu.** tuo Domine conticescant mihi omnia. Ipsa sibi anima mea sileat, omnia pertranseat, omnia quæ creata sunt, transeant ad te, & perueniat ad te, atque in te solo creatore omnium oculos fidei figat: tibi inhiat, tibi intendat, te meditetur, te contempletur, te sibi ante oculos ponat, te sub corde reuoluat verum & summum bonum, & gaudium sine fine mansurum. Multæ demque sunt contemplationes, quibus anima deum tibi mirabiliter pascitur, sed in nulla earum ra delectatur & requiescit anima mea sicut in te, & quando te solum cogitat, & contempletur. August. in Medita.

Spiritualis homo omnia iudicat, quia super omnia est, quan-

quando cum Deo est: Cum illo est autem quando purissimè intelligit, & tota charitate quod intelligit, diligit. Idem de ver. relig. **A**

Ex tribus illis vitæ generibus, scilicet otioso, aëtuoso, & ex utroque composito, quanuis salua fide, quisq; possit in quolibet eorum vitam ducere, & ad sempiterna premia peruenire, interest tamen quid amore teneat veritatis, quid officio charitatis impendat. Neque sic esse debet vnusquisque otiosus, vt in eodem otio utilitatem non cogitet proximi: neque sic aëtuosus, vt contemplationem non requirat Dei. Idem de Ciuitate Dei.

Orium sanctum quarit charitas veritatis, negotium iustum suscipit necessitas charitatis: quam facinram si nullus imponit, percipienda ac instituenda vacandum est veritari. Idem ibidem. **B**

Ambr.

☞ Anima nostra sicut aquila alta perat, super nubes velet, renouatis splendet exouijs, caelo velatus suos inferat, vbi in laqueos incidere non possit. Ambr.

Bern.

☞ Contemplationis species quatuor sunt. Prima & maxima contemplatio est, admiratio diuinæ maiestatis: hæc requirit cor purgatum, vt à vitijs liberum, atque exoneratum peccatis, facile ad superna lenetur: interdum quoque per aliquas formulas stupore & extasi suspensum teneat admirantem. Secunda autem necessaria est huic: est enim intuens iudicia Dei: quo sanè pauido aspectu dum vehementius concuiscit inuenientem, fugat vitia, fundat virtutes, initiat sapientiam, humilitatem seruat: Virtutum siquidem bonum quoddam & stabile fundamentum est humilitas: nempe si nutit illa, virtutum non nisi ruina est. Tertia contemplatio occupatur vel potius tractatur circa memoriam beneficiorum, & ne dimittat iugratum, sollicitat amantem ad amorem benefactoris. De talibus dicit

Psal. 144

Propheta: Memoriam abundantie suauitatis tue erudiantur, & iusti in tua exultabunt. Quarta que retio sunt obliuiscens, in sola requiescit expectatione promissorum: quæ cum sit meditatio æternitatis (siquidem quæ promittuntur æterna sunt) longiuitati animi & perseverantiae dat vigorem. Puto iam facile est, quatuor nostra hæc, illis quatuor Apostoli resignare: non longitudinem, comprehendit meditatio promissorum: la rudinem, recordatis beneficiorum: subtilitatem, contemplatio in uelatis: profundum, inspectio iudiciorum. Bernard. de consider.

Si que n

D Si quem fortè nostrum aliqua hora sic rapi. & sic abscondi contigerit, vt minimè auocet aut perturbet, vel sensus egeris, vel cura pungens, vel culpa mordens, vel certè (ea que difficilias auentur) irruentia imaginationum corporearum phantasmata: poterit quidem hic (cum ad nos redierit) gloriari & dicere: Introduxit me Rex in cubiculum suum. Idem super Cant.

Canti. I.

Alter sine afficitur mens fructificas verbo, aliter fructus verbo: illic sollicitat necessitas proximi, hic imitat suauitas verborum: & quidem lata in prole mater, sed in amplexibus Spõsa laetior: chara pignora filiorum, sed oscula plus delectant. Idem super Cant.

E Bonum acquirit gradum qui bene ministrauerit proximo: fortè meliorem, qui bene vacauerit Deo: optimum autem qui perfectus est in vtroque. Idem in sermo.

Optimam partem elegit sibi Maria, licet non minoris fortasse meriti sit apud Deum humilis conuersatio Marthæ: sed de electione Maria laudatur: quoniam illa qui sem omnino quantum ad nos spectat, nobis eligenda: hæc vero si iniungitur, patienter est toleranda. Idem ibidem.

Abstine, vt qui Deo vacat, ad tumultuosam aspiret fratrum officialiam vitam. Ibidem.

Noli nimis insistere oculis contemplationis: quia meliora sunt vbera predicationis: Nam et si Rachel formosior, Lia tamen fecundior est. Idem super Cant. ser. 9.

F Bono opere peracto securius & facilius in contemplatione dormitur. Idem.

• Actiua vita mundanis bene vtitur, contemplatiua mundo renuncians, soli Deo viuere delectatur. Isidor. de lum. bon.

Isidor.

• Super psalm. Fac cum seruo tuo, &c. iustum est, vt iugiter rogetur, qui si non petatur, offenditur. Cassiodorus.

Cassio.

• Qui diligenter inspicere velit quid antiqui propter amorem sapientie pertulerint: quam memoranda potens virtutis suæ monumenta reliquerint, quamlibet suam diligentiam inferiorem esse videbit. Alij calcabant honores: alij proiecerunt diuitias: alij acceptis iniurijs gaudebant: alij penas spreuerunt: alij contubernia hominum deserentes, vltimos recessus & secreta heremi penetrantes, se soli philosophiæ dedicabant: vt quantum mente & intelligentiâ cæteris differrent, ipsa locorum distantia demonstraret. ne

Hugo.

vnam teneret habitatio quos non eadem sociabat intentio. Cui- **A**
dam Philosopho referebat quidam dicens: Nunquid non vi-
des quomodo te derident homines? Et ille: Ipsi me (inquit)
derident, & eos alii. Cogita si potes quanti æstimauent laudari
ab ijs, a quibus nec vituperari timuit. Quid ergo nos propter
diuinorum contemplationē facere par est: Hugo de sancto Vict.
lib. 3. Didasc.

Dion.

Abste ipso atq; ab omnibus purē abscedendo, ad diuinæ ca-
lignis radium sublatis omnibus, & absolutus ex omnibus euo-
labis Diony. de Myst. cap. 1.

Moses Exod. 19. primum vt mundetur, admonetur: deinde
vt separetur ab immundis: deinde clangores audit: inde segrega-
tur à turbis: & ita contendit ad summitatē montis, vbi non Deū
videt, sed locum in quo stetit. Idem ibidem. **B**

Creata omnia linquens contemplator, ingreditur ignora-
tionis mypticam caliginem: eò quòd nihil cognoscat, supra sen-
sum mentemque cognoscens. Idem ibidem.

Simil.

Ad hanc lucidam caliginem admitti oramus, vbi non vide-
re, & non scire, est veraciter videre & scire, & eum, qui est super
omnia, ex omnium ablatione celebrare: sicut imago pulchra in
ligno aut lapide formata, per ablationem fit. Idem ibidem. c. 2.

Quanto ad altiora contendimus, tanto ipso intuitu intel-
ligibilium verba contrahi necesse est: sicut contra descendente,
pro quantitate descensus ad congruam latitudinem oratio ex-
tenditur: post ascensum autem oratio obmutescit. Idem vbi su-
pra cap. 3.

Naziā.

Gregor. Nazianzen. cōtemplatiua vitæ amore dicitur, se Epi-
scopi munus refugisse in Apologetico suo. i. docet his verbis:
Cum tranquille vitæ, atque ab hominum frequentia semota, a-
more flagrarem, non tuli me imperiosè cogi, atq; in medios tu-
multus cōtrudi, ab hacq; vitæ perinde atq; ab alylo quodam per
viu auelli. Nihil enim mihi fortunatius eo homine esse videba-
tur, qui clausis compressisq; corporis sensibus, atq; extra carnem
mundumque positus, in seq; collectus (nec nisi summa neces-
sitate impellente, quidquam humanarū rerum attingeas, atq; se-
cum in se & cum Deo colloquens) superiorem rebus in aspectū
cadentibus vitam agit: diuinisq; species & imagines puras sem-
per, nec vllis terrenis & errabundis formis permixtas in seipso
circumfert, ac Dei rerumq; diuinarum puram omnino speculū
cit, iudicisq; efficitur, luci q; lucem, obscuriori videlicet clariorē
adiun-

D adiungit ac iam futuri auxilio fruatur, & cum Angelis versatur, & licet adhuc in terris agens, terram deserit. atq; a Spiritu in cœlo collocatur. Si quis vestrum hoc amore correptus tenetur, quid dicam intelligit, atq; affectui ei, in quem tum incidi, facile ignoscet.

¶ Omnia aliorum causa sunt generata: ut fructus atque fruges *Cicero.* quas terra gignit animantium causa: animalium utem hominum: ut equum vehendi causa, arandi bouem, venandi & custodiendi canem: ipse autem homo ortus est ad mundum contemplandū & imitandum. Idem. 1. de nat. d. eo.

Ut ad cursum equus, ad arandi in bos, ad indagandum canis: sic homo ad duas res, intelligendum & agendum natus est, tanquam mortalis Deus Cic. 2. de fin. b.

E Cùm animus cognitis perceptisque virtutibus à corporis obsequio indulgentiâq; discesserit, vel utaten q; sicut salè aliquam decoris oppresserit, omnemq; mortis dolorisq; timorem effugerit, quid eo dici aut cogitari poterit beatissimus? Idemq; cùm cœlum, terras, maria, rerumq; omnium naturam perspexerit, eaq; vnde generata, quò recurrant, quando, quomodo cœlura, quid in his mortale & caducum, quid diuivum & æternum sit, viderit: ipsumq; ea moderantem & regentem penè prehenderit: se seq; non vnus circumdatum manibus, popularem alicuius definiti loci, sed diuivum totius mundi, quasi vnus orbis agnouerit: in hac ille magnificentia rerum, atq; in hoc conspectu & cognitione naturæ. Diuivitas, quàm se ipse noscet (quod Apollo præcepit Pythius) quàm conténet? quàm despiciet? eâ pro nihilo putabit ea, quæ vulgò ducuntur amplissima? Idem 1. de legib.

Vide etiam multa & ea quidem præsertim apud Senecam in Collectanis nostris, in verbo, Contemplatio naturæ.

Præter ea, quæ ex sanctorum Patrum dictis hætenus recensuimus, hæc etiam addere mihi visum fuit.

Ezech. 1.

¶ Qui diuinarum rerum contemplationi addicti & quasi cōsueti sunt, externis occupationibus (nisi cum charitatis aut obedientie necessitas vrget) velut sale vti debent, cuius modica portio cibos condit, magna vero, insipidos reddit. Immodicis enim

V occu-

occupationibus obruitur animus, & a statu suo depellitur. Vnde Dominus, Martha, Martha, sollicita es &c. A

Sunt in artibus summa quedam ac difficilia, quæ nisi maxima cura & attentione perfici nō possūt. At in vſu virtutū magnū quiddam & arduum est, mentem ab omnibus terrenis curis abductam in Deum atollere: quem solum intellectus nostrī apertattingit: quōd cum n̄ peruenit, mutato nomine, non tam intellectus, quā intelligentia nuncupatur. Ad hunc autem altissimū ascensum cum alia multa, tum præcipue duplex ieiunium, corporis videlicet & animæ exigitur. Corporis quidem, vt omnes animæ vires in Deum ferantur, ne alia in palatio, alia in culina versentur. Animæ verò ieiunium est, vt non modò à terrenis affectibus, sed à corporearum rerum imaginibus ieiuna, purum Deum pura mente contempletur. Ad quod præstandum i ecclesie est, vt orationis tempore homo magna cura & studio terrena omnia transcendat, vt vacua mente ad diuinarum rerum contemplationem assurgat. B

Minora astra ab aspectu Solis & splendorem & virtutem accipiunt. Sic homo dum Deum aspicit, lucem ab eo & gratiam recipit. Tunc verò Deum aspicere dicitur, cum intellectū & voluntatem ipsam eleuat, & quasi ante illum expandit. His namq; duæ animæ nostræ vires ad Deum vsq; pertingunt, & ab eo illustrantur.

Intra factuarium Domini erat quidē in medio candelabrū, à sinistris verò mensa cum panibus, à dextris autē altare aureū, in quo thus adolebatur. Et quidem per candelabrum hæc fidei lucernam intelligimus: cui duplicia adiacent opera: altera quæ ad actiuam, altera quæ ad contemplatiuam vitā pertinent: e vna non incommode per hanc mensam & altare aureū designantur. Mēsa. n. propositionis panū eos rectè figurat, qui frangit esurienti panem suū. & actiue vitæ operibus vacante altare autē aureū eos designat, qui orationi & rerū cælestium cōtemplationi se totos addixerūt. Sicut. n. altare hoc nulli vni, nisi ad solū thus suffitū deferuebat: ita sunt sanctorū multi, qui ab omni rerū humanarum cōmercio separati, soli rerum diuinarum contemplationi perpetuò vacant: quales sancti Anachorite olim fuerunt, qui in solitudine degentes, cælestem in terrenis vitam agebant. Quisquis ergo se ita à mundo separauit, & cælestibus rebus addixit, altare aureum est, quod est ante oculos Domini.

De studio sapientiæ atq; diuinæ contemplationis arbitror accipien-

Dicipienda illa Salomonis verba: Latere cum muliere ad selescentie tue: cerva charissimā & gratissimā? Funnulus (videlicet Spi's sancti gaudiū quod à sapientia proficiscitur) vbera eius in el riente te omni tēpore, & in amicitia eius delectare ingiter. Vbera vero hæc fructus illi sunt, ad quos eadem nos sapientiam inuitat, cum ait. Tranfite ad me omnes qui cōcuristis me, & a generatio nibus meis adimplemni. Vberē autē adolefcentię appellari hoc in loco sapientiā, satis indicat idē Salomō. Pron. 7. cum ait. Dne sapientie foror mea es, & prudentiā vocā amicā tuā. Et sap. 8. dicitur. Hanc amavi & exquaſi eam a iuuentute mea, & quaſi Sponsam mihi affluere, & amorem facius si in formā iſus. Et mox: Proponebā ergo hanc addicere mihi ad cōmuniēdū, scilicet quoniam cōmunicabit mecum de bonis tuis, & erit allocutio cogitationis & tēdij mei: hoc est, me in huius arūnose vitę miseris cōlōlabitor, & omne ab animo meo factū sūm atq; tā dñi dicentiet.

Hoc maximē cuiq; priorum propositum esse debet, vt quantum per huius vitę occupatio: es licuerit, se totū d uinis laudib⁹, cœlestiu nōq; rerū contēplationi addicat, illāq; Davidis vocē in toto corde utaq; et. Vnā petij a Dño, hinc requirā vt inhabitet in domo Dñi. o. d. v. m. Vt videā voluntatē Dñi, vel vt Hiero. ex Heb. vertit) vt videam pulchritudinem Dñi, & attendā ad templum eius. Verē autē contēplationis manus est. diuine pulchritudinis specie animū pacifere & oblectare. Idē cuiq; presertim illa vox. Benedicā Dñm in omni tēpore, &c. Et, Repleatur os meū laude. Et, Proponebā Dñm in cōspēctū meo semper. Et Quomodo dilexi, &c. tota die meditatio mea est. Idēq; vni multi officij esse describitur, meditari in lege Domini die ac nocte.

Qua animi submissio ne & pudore se fidelis anima ergo Sponsum Christū gerere debeat, quando dolenter cum illo agit, & ad eius vocatur amplexus, infirmat Sponsus ipse Cant. 4. cum ait. Sicut fragmē mali punci generę tue, &c. Geratū in lectulo ubi tor, pudoris & submissio: nis indicij est: quoniam in se ipſa cōmōlatur, quod hoc pudore suffusa se se illsi submittat. Merito autē iunilis verecōda & (vt rā dicā) ruborē perſuta, cōrā Spōnio absistit Ecclesia, quando admirabilem Sponsi dignationē, beneficiāq; innumera & maxima erga se contēplatur, cum tamē ipsa nō habeat unde illi vitē reddere, aut gratias pōſtulare dignas valeat.

Rachel decora nitet facie, Lia verò lippis est oculis: ut intel igamus, anime puritate, cor templum manū tam si etatibus propriam & familiarem esse. Quo nomine a vero sob

videlicet animarum Sponsio Christo, magnopere diliguntur. **Lia** A
 verò, id est, actiuorum vita lippitudine laborat oculorum, quam
 ex hominum consuetudine terrenarumque rerum commercio
 contrahit. Sicut enim (Aristotele autore) altissimarum rerum cõ-
 templatio intellectus aciem nobilitat & acuit: ita inferiorum re-
 rum consideratio deiecit ac hebetat. Vnde Mathematici Lunæ
 maculam que in ea conspicitur, ex terrarum cõfinitio nã contingere
 testantur. Quo minus mirandum est, si actiuorum facies, o-
 culorum lippitudine aliquo modo suffundatur, quæ proximorum
 charitate ducta, terrenis sæpe negotijs implicatur, & cum
 seculi hominibus agit.

Multi vi precum, multisque rationibus vix filij Israël patri
 persuadere potuerunt, vt a se amantissimum filium Benjamin
 dimitteret: vt cum illis in Ægyptum empturus frumeta pergeret. **B**
 Quid enim non fecit pius senex, quò a dilectissimi filij comple-
 xui non diuelleretur? At Benjamin diuinæ contemplationis
 quietem & delicias repræsentat: vt potè de quo scriptum sit, Benia-
 min amantissimus Domini habitabit confidenter in eo, quasi in
 thalamo tota die morabitur, & inter humeros illius requiescet.
 His enim verbis, diuinæ cõtèplationis munus declaratur. Cum
 ergo pater ad eò xgre hunc a se filium dimittit, hoc planè docet,
 vt quisquis diuinarum rerum cõtèplationi addictus est, quid-
 uis potius patiatur, quàm a diuinæ contemplationis studio (nisi
 vrgente proximi necessitate, vel maiorum obedientia) diuelli.
 Quod quidem (vt alios omittam) **B.** Franciscus ex eplo suo do-
 cuit, qui ab hoc officio ad animarum lucra captanda, nisi devo-
 ta oratione preuia, & magno habito cõsilio, accedere noluisset, ne
 ab huius Benjamin complexu separaretur. **Palladius** verò me- **C**
 morat, quendam ex sanctis Anachoritis, cum ad Episcopi munus
 obeundum à populo peteretur, alteram autem sibi abscidi-
 disse, ne sic inutilis ordinaretur. Cùmq; adhuc populus ex ordi-
 natoris iussu fugientem sequeretur, conversus ad illum iuravit,
 se (si adhuc instaret) linguam etiam abscisurum. Hoc autem vir
 sanctus diuinæ Spiritus impulsu (quod alias non licebat) fe-
 cisse credendus est. Id autè fecit, non ob hoc solum, quòd Episco-
 pi munus formidaret, sed ne dilectæ solitudinis contemplatio-
 ne & quiete careret.

Quibus virtutum gradibus ad contemplationis arcem, & di-
 uinas illuminationes perueniatur, initio statim mundi in qua-
 tuor dierum operibus (vt Hugo de **S. Victore** ait) quodammodo
 express-

D adumbratum fuit. Primo namque die fit lux, qua homo à Deo illuminatus, viam veritatis agnoscit. Secundo fit firmamentum: per quod firmissimum non peccandi propositum intelligimus: quod quidem magna Christiana vite portio est. Tertio, congregantur aqua in locum vnum: quum fixi & vagi motio, congregantur aqua in locum vnum: quam lux & vagi motus animæ nostræ, rationis atque timoris Domini in quieto coercentor. At enim Apollolus. Si secundum carnem vixeritis, non oriemini: si autem spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis. Hic autem tertius dies officium cõmet mortificationis. Post eum deinceps quarto die creatur Sol: quo mens diuinis illuminationibus irradiata, inuisibilia contempletur. Ad hunc autem diem sine aliarum antecessione velle peruenire, parum est atque id, quod iuuat, per salutem ad sacros ordines prouert.

2em. 8.

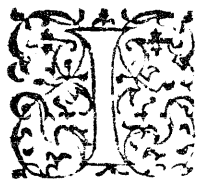
E Accedite, inquit Propheta, ad eum, & illuminamini. Sic Moses in monte ascendens, & cum Deo verius, ab eo didicit, quæ ab eodem illi tabernaculum fabricare debebat. Ad hunc ergo modum, mens qua terrena despicit ad Deum eleuatur, ab eo dicitur, qua ratione scriptam dignum Deo tabernaculum præparet.

Psal. 33.

PRÆPARATIO ANIMI ad orationem & rerum cœlestium contemplationem.

FIXATIONI ANIMÆ

Greg.

hæ exterior e agatio claudatur, interior te-
ceibus aperrur. Nã uo extra se spargi pro-
pter disciplinam mens non potest, eo supra
se intendere per profec un, potest: quia &
in altum crescere arbor cogitur, qua terra-
nos distendi prohibetur. Gregor. in Mora.

Simil.

Mens in mutabilitatis suæ pondere ad aliud semper impelli-
tur quàm est: & nisi in statu suo arcta custodia disciplina teneat-
tur, se ipse in dererit ra dilabitur Greg. ubi supra.

Greg. super illud Job. Per somnum in visiore, &c. sic ait: *Job 33.*
Dei secreta non cognoscimus, si vigilamus in desideriis terre-
nis. Unde Moyses in interio deserto Deum videt, & in-

ducitur, vt cum Deo loquatur. 23. Moral. cap. 29. Lege hoc aureum cap.

August.

Ad ipsum Deum cogitandum, sicut dignum est ab homine cogitari Deum, quanta impediunt, veluti interpellantia, de necessitate corruptionis humane? quanta reuocant? quanta à sublimi intentione detorquent? quanta interpellant? Quae turba phantasmatum? qui populi suggestionum? Totum hoc in corde humano, tanquam de vermibus huius corruptionis scietet. Aug. sup. psal. 102.

Attende & vide quanta agitur in corde humano, & quoadmodum ipse plerumque orationes impediuntur vanis cogitationibus, ita vt vix stet cor ad Deum suum. Vult se tenere vt stet, & quodam modo fugit à se, nec inuenit cancellos, quibus se includat, aut obices quibus retineat auolationes suas, & vagos quosdam motus, & stet iocundari à Deo suo. Vix est vt occurrat stabilis oratio inter multas orationes. Diceret vnusquisque sibi contingere, & alteri non contingere, nisi inueniremus in scripturis Dei David orantem quodam loco & dicentem: Quonia inueni Dñe cor meum, vt orarem ad te. Inuenire se dixit cor suum, quasi soleret ab eo fugere: & ille se qui quasi fugitiuum, & non posse comprehendere, & clamare ad Dñm: Quonia cor meum dereliquit me. Itaq; fratres mei, attendentes quod hic ait. Suavis es tu & iustus, videar mihi vt lere ad hoc dixisse mitem Deum, quia paritur ista nostra, & expectat tamen à nobis orationem vt perficiat nos: & quando illi eam dederimus, accipit gratiam, & exaudit: nec meminit tantas quas in eodite fundimus, & accipit vniam quam vix inuenimus. Aug. super psal. 87.

2. Reg. 7.

Si enim Angeli te adorantes & laudantes tremunt mira exultatione repleti: ego peccator dum tibi absisto, laudes dico, sacrificium offero, cur non corde paneos vultu palleos labijs tremos toto corpore inhorresco? subque obortis lachrymis coram te in desinenter lugeo? Volo, sed non valeo, quia nequeo quod desidero. Hinc enim mecum vehementer adiuuiter, dum te nimis terribilem oculis fidei cerno. Sed quis hoc sine ope gratie tuae? Vniuersa enim salus nostra, magna misericordia tua. Miserum me, quomodo sic insensata facta est anima mea, vt non terreatur terrore nimio, dum stat ante Deum, & suas illi laudes decantat? Miserum me, quomodo sic induruit cor meum, vt oculi mei non indesinenter producant humina lachrymarum, dum conseruus sermocinatur coram Domino suo, homo cum Deo, creatura cum creatore, qui factus est ex limo, cum eo qui omnia fecit ex nihilo? August. in Meditar.

Iuge

D Inge silentium, & ab omni strepitu secularium perpetua *Bernar.*
 quies, cogit caelestia meditari. Bern. in Epist.

Intentiones, cogitationes, voluntates, affectiones, & omnia interiora mea, venite ascendamus in montem ubi Dominus videt, vel videtur. Curæ, sollicitudines, anxietates, pœnæ, seruitutes, expectate me hic cum asino corpore isto, de nec ego cū puero, ratione scilicet & intelligentia, vsque illuc properantes, reuertamur ad vos: reuertemur enim, & heu reuertemur quam citò. Idem de amore Dei.

Viscus cōtemplationis est amor possessionum, affectus cogitationis, cupiditas honoris, & voluptas carnis: quibus anima inuiscatur, & irretitur, vt non penitus cōtemplationis per plateas superna Sion discurrere possit. Idem in Medic.

E Eadem de re animaduersa à Collectore.

¶ Et vocaberis (inquit) sabbatum delicatum. Hæc dies sabbati *Epist. 58.*
 ad vacandum Deo, ac diuina meditando instituta est. Dicitur autem mirum est, quam arduum ac difficile pijs etiam hominibus sit, mentem à terrenis ad caelestia perfecte eleuare. Non enim à peccatis solum vel leuissimis (quæ feruorem charitatis tepesciunt) sed à multis etiam alijs, quæ quamuis peccata non sint, mentem tamen distrahunt, & ab interna illa vacatione vel auocant, vel impediunt, abstinendum est. Ideo non mirum, si sabbatum delicatum Dominus à nobis exigat: quod videlicet delicate, hoc est, non leuiter aut oscitanter, sed magna cura & attentione quod in eo præcipitur, agendum sit.

Quanta puritate & studio niti deceat eum, qui se totum diuinæ pulchritudinis cōtemplationi addidit, hoc argumento vt cunq̃ue intelligi potest. Constat res omnes quæ in mundo sunt, in duas veluti Sphæras diuidi: alteram rerum spiritualium, alteram corporalium. Et in corporalibus quidem materia prima est infimum, homo verò supremum: in spiritualibus autem homo est infimum, & altissima intelligentia, quæ infra Deum est, supremum. Homo enim velut in vmbra inferior intelligentiæ conditus esse dicitur. Ceterum quo suprema illa intelligentia sublimior, & Deo propius est, eò clarius diuinam speciem cōtemplatur: quo verò distantior, eò & obscurius. Quod sit, vt anima rationalis, quæ in hoc ordine infima est, corporis & peccati pondere depressa, diuina etiam

*Simil.
Aristot.*

gratia suffulta, difficulter se ad hanc tantam lucem attollere A
possit. Corpus enim quod corrumpitur, aggrauat animam:
quemadmodum aggrauaretur aquila, si massam plumbeam
pedibus ligatam circumterre volando cogeretur. Quam ob cau-
sam Aristot. sapientiam, hoc est, diuinarum rerum cognitio-
nem, dixit esse diuinâ possessionem: quoniâ (vt ipse ait) natura
hominis multipliciter serua, & infinitis penè curis & necessita-
tibus obnoxia, nō potest se totâ sapientiâ studio tradere: quod ad
eam consequendâ necessarium est. Et quo patet, quanta cura &
studio puritati cordis incumbere debeat, qui in hoc pulcherri-
mo studio exerceri cupit, vt virtute, industria, & diuina gratia
suppleat, quod infirma natura non præstat.

August.

Cont. 2.

Simil.

Moses solus ascendit in mētem cum Deo locuturus: & nec
homo, neq; bestia ad hūc locum accedere permittitur. Ac dein- B
de, quō maior adhuc solitudo esset, solitudinē caligo additur,
que corporea cuncta à conspectu orantis auferet. Similique ra-
tione sacerdos sanctuarium ingrediens, fumo thuris locum te-
nebris obducere iubetur, vt cum Deo locuturus, nihil aliud quā
Deū cogitaret. His autem rebus admonemur, tantam esse del e-
re spiritualem solitudinem orantis, vt non solum ab omni ex-
traneo affectu, sed ab omni etiam peregrino phantasmate alien-
um sit. Hoc enim est silentium illud, quod fit in celo, cum ar-
cana Dei sancti contemplantur. De quo Dicitur Augustinus in Me-
ditat. Sileant, inquit, animæ meæ omnia, sileat anima mea sibi
ipsi. Hinc ille somnus, quem amantissimus Sponsus in Sponsa
sua cupit nō intercurbari cum ait. Adiro vos filia Hierusalem
per capreas ceruosque camporum, ne suscitatis, neque euigilare C
faciatis dilectam, donec sola velit. Sicut enim parentes agrotā-
te filio, si somnum forte salutarem carpit, obseruare studio se so-
lent, ne aliquo domesticorum strepitu somnus ille intercidatur:
ita cœlestis Sponsus, anima in illo dulciter quiescente & obdor-
miente, diligenter curat, ne salutatis iste ac vitalis somnus in-
tercipiatur. Quid autē tali Sp̄s so dulcius? quid amātius? qui tali
studio, taliq; adoratione saluti & incolunitati suorū proficit?

Quid est quod in oratione cor nostrum tam multis imagini-
bus & cogitationibus infestatur? Tres huius rei præcipue causæ
mihi esse videntur. Prima est, inhabilitas imaginationis nostræ,
que (sicut appetitus ipse) per peccati ita grauitè lassa fuit. Quo
fit, vt frequentissime eius in perisio relictur, & vix vbi nō etur
stare, diu hereat. Quo quidem morbo (sicut in alijs nature agri-
tudini-

D tudinibus) quidam grauius, quidam verò leuius laborât. Altera causa est, aſi ſua terrenarũ rerũ meditatio atq; tractatio: facile quippe homo ad aſſueta rapi tur. Sic videmus catelles, cũ in aliã domũ ab ea, in qua nutriti ſunt, transferuntur, protinus ad priorẽ regredi. Cui malo aſidua lætione, & meditatione ſcripturarũ ſanctarũ ſubueniẽdũ eſt, vt omnis videlicet enarratio noſtra ſit in præceptis altiffimi. Tertia verò causa eſt, charitatis, & dulcedinis diuinæ (quæ charitatis comes eſt) ſine imperfectio ſive defectus. Scitum enim eſt illud Po. ta: Trahit ſua quemque voluptas. Natura quippe (vt Ariſt. ait) maxime appetit delectabilia. & fugit triſtia. Quo fit, vt glutiũ cogitationis delectatio ſit cordis, que facit, vt homo immobilis habeat ijs, que diligit, & in quibus vehementer oblectatur.

Simil.

E Profunda intellectus ſpeculatio, circa philoſophicas diſciplinas, deuotionis affectũ magis impedit, quam quauis corporalis exercitatio. Hęc. n. ſi nõ multũ aut liberis, aut attentionis exigat, nõ impedit, quominus & intellectũ & affectũ pius homo eleuare poſſit in Deũ. Vnde monachi in Egypto (vt Caſianus ait) operantes manibus ſuis ab oratione nõ ceſſabant. *Caſian.* Philoſophica ſpeculatio totam intellectus noſtrũ ad ſe trahit, & quidammodo ebibit. Intellectu autẽ ita occupato, affectus non habet à quo in Deũ hrigatur, & excitetur: atq; ita mēs ſterilis, & ieiuna manet, dũ intellectus circa alia peregrinatur. Et hoc fertur in ca. iſta eſt, vt implices & rudes viri, ſæpius que deuotiores interdum, quam aliqui vni doceri reperiantur, vt. D. Thom. ait: quod quidem non literarum, ſed hominis vitio tribuendum eſt, i. ſem ſanctus doctor aſſerit.

F Vt cõmodius, ita & facilius eſt, quotidie Deo vacare, & ſe intra ſe cõſigere, quam raro id facere. Cithara quæ aſidue artificis manu palſatur, miniſimo negotio ad hoc ipſum paratur: que verò diũ ſiluit, vix lōgo ſpatio ad hoc inſtruitur. Sic igitur qui aſidue orat, facile purã mentẽ in Deũ leuat: qui verò hoc diũ diſtult, varijs terrenarũ rerũ quibus aſſueuit) imaginibus inſectatur, & ab interna vacatione & ſilẽtio auocatur. Ita, et in cõlũ inẽtẽ at. Illere nititur, in ipſo conatu, à terrenis curis & cogitationibus ad terrã trahitur. Hinc Sponſa domo egreſſa, per plũreas Sponſum quaerens, à vigilibus ciuitatis percutitur, lætatur, & ſponſum. Similes enim miniſtras intra ſe anima parat, & in interne oblectationis & ſilẽtũ domo egreſſa, & regit. ſecularibus implicata, Sponſum quaerere, & ad caeleſtia nititur aduolue.

*Simil.**Can. 3.*

Animum feriatum & vacantem ad rerum diuinarum contemplatione requiri, declarant illa Dñi verba: Vacate & videte quoniam ego sum Deus. Vnde scriptum est, Sapientiam scribe in tempore vacuitatis. Et, Qui minoratur actu, perficiet sapientiam.

Exel. 38.

Ibidem.

Psal. 101.

Psal. 21.

Pro eo quod nos legimus, Respexit in orationem humilium, Hieronymus vertit, Respexit in oratione vacui, hoc est, egeni, & omni humana ope destituti. Idem autem alibi significauit cum ait: Erue à fræna Deus animam meam, & de manu canis vnicam meam. Pro quo idem vertit, Solitariam meam: quod eundem sensum reddit. Significat enim se omnibus præfidijs nudatum, solius Dei ope niti. Possumus etiam vacui nomine eos intelligere, qui mundas preces ab omni affectuum, & cogitationum, & imagium terrenarum face purgatas Deo offerunt. Hæc enim vel præcipua præparatio animi ad orandum est.

Exod. 3.

Deut. 4.

Mat. 6.

Properantem Moysen ad videndum rubum, Dominus qui in eo erat, compescuit dicens, Solue calciamenta de pedibus tuis: locus enim in quo stas, terra sancta est. Quicumque ergo Deum adire cupis, quicquid terrenum & mortale est, seponere priuū debes. Hoc sibi dictum putet quisquis Dominum oraturus accedit: quem idem ipse Moyses cunctis obsecrationibus nostris præsentem esse ait. Magna ergo animi puritate ad hoc officium accedendum est, & illud implendum: Tu autem cum oraueris intra in cubiculum tuum, & clauso mentis tue ostio (ne quid in eam terre: um eo tempore ingrediatur) ora Patrem tuum in abscondito.

Bernard.

Leuit. 10.

Quid spiritui nostro cum terrena substantia? Cur non potius spiritualia & querit & sapit? Verum, corpus quod corrumpitur aggrauat animam: & terrena inhabitatio, &c. Necessitates multe corporis detinent nos. Viscus quidam prauis desiderij & delectationis terrenæ mentem nostram ad celestia aspirantē retrahere nititur. Referuntur autem à D. Bernardo quatuor velut cōpedes animæ nostræ: nempe necessitas, vanitas, curiositas, & voluptas. Singula queq; horum vt cordis nostri puritatē inficiunt, ita ascensum in cælum impediunt.

Præcepit Dominus in lege post Nadab & Abiu incendium, vt vinum & omne quod inebriare posset, non liberet sacerdotes, quoties illis ad altaris ministerium accedendum esset. Quo intelligimus, magna nos præparatione, sobrietate, ac religione parari debere, quoties ad orandum Dominum, & vitulis libio- rum confitentium nomini eius, hoc est, spirituales hostias offerendas

Dendas accedimus. Propter hoc enim dictum est, Psallite sapiēter. Magnum est, hominem cum Deo colloqui: maius erga diuina affici, & eorum gustu delectari: maximū verò quod a Deo petieris impetrare: quæ tria ad orationis virtutem pertinent. *Psal. 46.*

DEVOTIO. DEVOTIONIS
adiumenta & impedimenta.
& c.

VNUMQVENQVE ELE- *Grego.*
ctum suum diuina gratia tunc magis erudie-
do custodit, cum eum quali percussus dese-
rit. *Gregor. in Moral.*

Luc. 8. dicitur quidam sanato, Redi in do-
mum tuam, cum ille vellet sequi Dominum:
vt ex dilati amoris desiderio meritum retri-
butionis auget. In abscondendo enim maiestatis suæ gloriam,
amoris sui vim Dominus per actum desiderij auget. *Gregor. in*
Mor. li. 16. c. 13.

¶ Si habet animus vnde delectetur exterius. sine delicijs ma- *Augu.*
net interius. *August. super Ioan.*

¶ Vbi crapulam ructantis inter pocula senserit Christus, vina *Bern.;*
sua dulciora super mel & fauum menti propinare non digna-
tur. Vbi curiosa ciborum diuersitas, vbi diuitis supelliti-
lis discolor varietas oculos pariter patit & ventrem, coelestis

F panis ieiuniam deserit mentem. *Bernar. in Epist.*

¶ Tria sunt quæ vagam mentem stabilem faciunt, vigilia, me- *Cassia.*
ditatio, & oratio: quarum assiduitas & iugis intentio confert
animæ stabilem firmitatem. *Ioan. Cassia.*

¶ Quoties anima seipsam prodiderit, caloremque illum ama- *Clima;*
bilem ac beatissimum amisit, inquirat diligenter, qua ex
causa id sibi conrigerit, ac aduersus illam bellum: omne ac
studium summis viribus resumat: neque enim poterit per a-
liam portam illum reuocare, nisi per quam egressus est. *Ioan.*
Clima.

Quoties anima nihil etiam curantibus vel studiose o-
perantibus nobis in lachrymas vi secreta compunctionis
excitata

excitata in solo fletu requieuerit, curramus sollicitè. Dominus **A**
enim non vocatus a uenit, spongiamque diuini mœroris & re-
frigerij, piarumque lachrymarum aquas nobis clemens perri-
git, quibus deleantur scelera chirographi nostri. Serua eam
ut pupillam oculi tui, donec sponte abeat. Longè enim maior
est huiusmodi compunctionis vis quam eius quam studio nostro
& labore quaesiuimus. Idem de Luët. c. 7.

Quidam honesti huius boni probatus operarius ista mihi
de se narrauit. Cum (inquit) sæpius studiose instruerem ad-
uersus inanem gloriam, siue iracundiam, siue ventos faturita-
tem omnino bellum gerere, luctus ratio subclamans mihi in-
trinfecus attestabatur. Noli inani gloria efferi, na n recedam
abs te. Similiter quoque in alijs perturbationibus dicebat: Cui **B**
ego, nunquam aiebam, tibi ero inobediens, donec me Christo
Domino sistas. Idem ibidem.

Simil.

Abfcondit seipsam infantis mater: quem si se uiderit anxie
inquirere, gaudio afficitur: sicq; illum instruit sibi a thare re u-
giter, affectumq; sui altius infantis imprimit, eumq; ad se aman-
dum ardentius inuitat. Ibidem.

Verbum unum nonnunquam dissoluit luctum: mirum ve-
rò si unum quoque uerbum iustus illum reuocare, postquam a-
uolauit, possit. Ibidem.

Animaduersa eadem de re à Collectore.

Simil.

¶ Vnguentum quod curandis uulneribus adhibetur, diu ipsdẽ **C**
hæere debet, quo luitatem afferre possit. Cum ergo unguen-
tum animæ uulnera sanas, & suauissimo odore carnis nostræ
fœtore non consumens, deuotio sit, quæ ex oratione atque medi-
tatione procedit, diutius orationi instandum, & in ea perseue-
randum est, ut spiritualis similitatis & uirtutis eius participes red-
damur.

4. Reg. 19

¶ Quod siluatum fuerit de Iuda, mittet ra licem deorsum,
& faciet fractum sursum. Hoc autem in spiritaliter efficit Domi-
nus, cum aliquando charitatis feruorem nobis subtrahit, ali-
quando uero auget: modo nos deserere uidetur, modo rur-
sum uisitat, sicut scriptum est, Visitas eum discedulo, & subito
probas illum. Altero enim nobis dissi hinc, altero illi fidere
docemur: & altero quidem in humilitate radica mur, altero ve-
rò in charitate adolescimus: utrunque enim ad spiritualem uite
pro-

D profectum maximè necessarium est.

Anima mea sicut terra sine aqua tibi. Aqua deuotio est, quæ in terram cordis nostri effusa, omnes virtutum plantas rigat. *Psal. 124*
 Suis enim munus est, ad omnia Dei obsequia & virtutum officia alacrem hominem reddere. Quare quemadmodum hortu arboribus confito, prima cura est, ad eas irrigandas puteum fodere, aut aliunde aquam deriuare, ne labor omnis inuitus sit: ita quisquis virtutum plantas excolere ardenti desiderio cupit: deuotionis quoque exercitia colere debet, quibus virtutù plantas alar, atque sustentet.

Joseph ad fratres suos quasi ad alienos durius loquebatur, cum tamen eos fraterno complecteretur amore. Hoc ipsum *Gen. 42.*
E minus cum pijs hominibus agere solet. Aliquando enim illis se velut mulieri Samaritana exhibet, dum non rogatus vtrò ipse rogat, & inuitat, & visitationis suæ gratiam vel non petentibus offert. Aliquando verò ita se cum illis gerit, quemadmodù cum muliere Cananea, cui post multas lacrymas & preces, tandem prestitit quod poposcit.

Omni custodia seruandum esse cor nostrum Salomon docet. Quare? Nimirum quia de corde exeunt cogitationes male, homicidia, &c. Rursumque à corde vita procedit. Quale enim cor, talia sunt & verba, & opera quæ à corde proficiscuntur. *Prov. 4.*
 Quapropter quisquis vitam suam rectè instituere velit, non cōtēctus externis virtutibus, magnā quoq; inò primā cordis sui curam habeat. Si enim hepar calido humore exestiuans, flammam in faciem in inusque diffundit: nō admodum refert externa hæc membra aquis refrigerare, nisi ipsum caloris fontem extinguas.

Simil.
M Si terra in qua virgulta plantare vis, sentibus atque dumis plena est, parum prodest spinarum ramos abscondere, si earum radices protinus germinaturæ in terra defixæ manēt. At verò medicina cordis nostri deuotio est: quæ propterea unguentum appellatur, quoniam eius vulneribus medetur. Deuotio enim cupiditatum nostrarum incendium temperat, vires carnis debilitat, robur & fortitudinem tribuit, sancta desideria acuit, intellectum illuminat, spiritualem letitiam auget, qua dilatatum cor diuiorum mandatorum celeriter viam currit. De his verò qui externa solum opera sine vlla interna pietate sectantur, Hieremias ait, Prope es tu ori eorum, & longe à renibus eorum. *Hier. 12*
 Et rursum, Et dilexerunt eum in ore suo, & lingua sua *Psal. 77.*
 mentiti

mentiti sunt ei, cor autem eorum non erat rectum cum eo. &c. **A**

Prout 31. Qui deuotioni studet, non modò cum ad orandum aut meditan- dum accedit, sed multò ante in omnibus temperibus atque negocijs eam captare debet. Id autem fit, cum vbique mentem ad Deum eleuamus, & puritati cordis diligenter studemus. Hoc autem præstabat sancta illa mulier, de qua scriptum est, *Fa- sta est quasi nauis intitoris, delonge portans panem suum.* Pa- nis enim quo anima in spiritali vita alitur, deuotio est: quam delongetrahi aus, cum non modò orationis tempore, sed mul- tò ante, hoc est, in omni tempore atque negotio illam studio- se querimus. Huius verò studij neglectus, præcipua spiritalis ariditatis causa esse solet.

Quòd frequenter Dominus consolationis atque dulcedinis sue præsentiam pijs hominibus subtrahat, quidque illis hoc tempore faciendum sit, longa oratione Sponsa in Cant. 3. descri- bit his verbis, *In lectulo meo per noctes quasiui quem dili- git anima mea: quasiui illum & non inueni &c.* Lectulus qui- etis & deliciarum locus est: in quo loco Sponsa querit Spon- sum, cum in intimo cordis sui otio atque silentio (ubi eius delinjs & amplexibus frui solet) illum querit. Et querit per noctes, quando videlicet clausis ad omnes curas & cogi- tationes terrenas mentis oculis, ad illum toto corde atque conatu amplectendum solito more se erigit. Sed nec sic tamen illum inuenit, quem aliàs in hoc lecto inuenire solita fuit. Quid igitur hoc tempore fidelis anima agere debet? Subdit protinus, *Surgam, videlicet amoris impatiens, & circūibo ci- uiratem &c.* Non enim inerti otio dissoluti hoc tempore de- bet: sed excusso omni torpore atque dormitantia, alacri ani- mo excitare se ad omnia virtutis opera & consueta exercitia debet: & cum Propheta dicere, *Si dederò somnum oculis meis, &c. d. nec inueniam locum Domino.* Cum etiam ad illum clamet clamore grandi in toto corde suo, illa Sponsa verba re- pereas, *Revertere, revertere dilecte mi: sicutis esto caprea: hui- nusmodi que ceruorum super montes Bethel.* Conduplicatio ver- bi affectus & desiderij vim ostendit: quod tamen magis simi- litudo sequens declarat: quando illum ea celeritate, & cursu ad se regredi postulat, qua hirculus ceruorum super montes Be- thel. Sed neque his clamoribus contenta, per vicus & plateas ciuitatis sponsum querit. Qui tamè sepe internæ consolationis

spiritalia-

Psal. 131.

- D** spiritualisque lætitiæ ad tempus gratiam subtrahit, quod velit aliquando proximorum necessitatibus Sponsam suam deseruire, & à pio charitatis otio ad necessarium eiusdem negotium transire. Quod tamen prudenter & caute faciendum est, ne sub hoc obtentu, interna contemplationis exercitia peritis deserantur. Sed danda opera est, ut quem admodum sancta illa Ezechielis animalia ibant & revertentur in similitudinem fulgoris coruscantis: ita nos promptissimo & celeri animo ad utraq; munera, interna scilicet & externa progrediamur & regrediamur: nõ laboris interni solatium in externis operibus requirentes, sed solum Sponsi obsequium utrobique captantes. Vigiles quoq; qui custodiunt civitatem, hoc tempore consulendi & interrogandi sunt: hoc est, pastores & doctores Ecclesiæ consulendi erunt, cum hæc mentis ariditas & sterilitas vel diuturna fuerit, vel nocitura videbitur. Nullum enim lapidem nõ mouere debeamus, quæ cælestis hic Sponsus abest, ut iterum ad nos reuertatur. Videmus enim inferiora huius mundi corpora in deliquit Solis (quod breui tempore durat) detrimentum pati. Quocirca mirum non est, si detrimentum patiatur anima, quando cõsolationis suæ radios ab ea Sol iustitiæ Christus Dominus diutius subtrahit. Cum vero pia mens hæc omnia diuino amore sancta iustitiam perstruxerit, nihilq; intentatum reliquerit, tandem se illi cælestis Sponsus fruendum præbet: quæ illa inuentum, tanto arctioris amoris complexu stringit, quanto illum cum maiori maxore amisit, maioriq; labore amissum quaesuit. Ideoque ait, Tenui illum, nec dimiteam: donec introducam in domum matris meæ, &c. quæ domus, cælestis illa Hierusalem est: quæ est mater nostra. Ait ergo se daturam operam, ut nunquam illum amplius (quoad eius fieri potest) amittat, donec quod gustauit internum, fiat illi in cælesti cubiculo æternum.

Singularem providentiam, quam hortus sui, hoc est, Ecclesiæ suæ cælestis Sponsus gerit, illa verba declarant. Surge Aquilo, & veni Auister: perfla hortum meum, & fluent aromata illius. His enim verbis ostendit se dare operam, ut ventus Aquilo frigeris & inertitiæ autor, à piecum hominum cordibus abigatur: & ea perflat Auister à mente ipsius: qui vi sua eadem & diuini amoris calore incendat, & blando deuotionis subre

imbres molliat: quò sanctorum desideriorum aromata charitatis igne resoluta, fluere incipiant. Est enim deuotio, sanctorum desideriorum nutritrix atque ministra. A

Postea quàm Sponsa pullanti & vocanti Sponso pessulum ostij subtrahit, & fores aperuit, illum iam declinasse ait, nec nisi magno deinde labore quæsiuit & inuenit. Quid igitur est, quod patefactum aditum, quod tam blandis antea vocibus Sponsus exquisierat, modò respuat, & aufugiat? Nimirum hac pœna plectuntur, qui vocanti Sponso excusationis verba respondent, quæ illa Sponsa paulo ante responderat dicens. Expoliavi me tunica mea, quomodo induar illa? &c. Ad puniendam ergo præteritam hanc tarditatem, qua Sponso diu pullanti aperire negleximus: ille meritò, cum aperire volumus, subtrahit se. Non enim potest iustius ista Sponsæ tarditas puniri, quàm ut vicissim Spon- B sus eam cogat præstolari: ut sicut volente introire Sponso, non statim ipsa consentit neque occurrit, sic vicissim Sponsa volente copulari Sponso, ipsumq; ad se introducere, nõ statim eius obtemperet desiderio. Et quomodo illa inuites protrahit moras ne Sponsum statim reciperet: sic ipse iustis rationibus non statim se ostendat quæsitus, ut cogatur illum iam curare cum dolore & labore, qui se prius ante ianuam vltro videbatur offerre. Altera quoq; ratio huius dispensationis esse videtur, ne Sponsi præsentia nimis valefceret, si tã facillè absq; omni molestia inquisitionis passim acquiri posset & teneri.

Quod sepe Dominus sine vlllo piorum demerito spiritualis visitationis & consolationis gratiam ad tempus subtrahat quo vel maius sui desiderium excitet, vel plures hanc gratiã estimari faciat (virescunt enim frequenter & lordet quæ possunt semper C haberi, & in promptu inueniri) vel hoc argumento declaratur: quod vbi Sponsa pessulum ostij sui sustulit, & hostium aperuit, & Sponsum vocauit, ac diligenter quæsiuit, minime tamen inuenit. Sic enim ait. Quæsiui illum, & non inueni: vocaui, & non respondit mihi. Hæc consideratio, piorum mœrorem temperare debet: cum se ita desitutos vident. Quannis tutius est, ut de se semper humiliter sentientes, negligentia sua se hoc donum amisisse crederent: sed ita credant, ne nimio mœrore absorbeantur: cum hoc dispensatione diuina, non humana negligentia interlũ continant: ut ita inter spem metumq; suscipiant, & à nimio mœrore, & in de tota securitate immunes sint.

Magnum spiritualis ariditatis ac desolationis nostre in sanctorum

Dictarum scripturarum lectione ac meditatione remedium positum est, Apostolo testante, qui scripta omnia diuina ad eruditionem & consolationem nostram destinata esse confirmat. Hoc autem nobis (vt quidam ex Patribus ait) sanctus Patriarcha Isaac representauit: qui post mortem matris ad vesperam profectus est ad meditandum in agrum, vbi inuenit Rebeccam, qua illū miro modo consolata est. Quoties mihi, Iesu bone, dies vergit in vesperam, quoties parua alicui consolationi intolerabilis dolor, quasi nocturna caligo succedit, vertuntur in fastidium omnia, oneri sunt cuncta quæ video. Si quis loquitur, vix audio, vix sentio, & in modum silicis cor obduratur, hæret lingua, oculorum vena siccat. Quid tunc? Exeo certe ad meditandum in agrum, sicrum reuoluo codicē. Tum subito mihi occurrens Rebecca, hoc est, tua gratia Iesu bone, tua luce meas tenebras dicitur, pellit fastidium, duritiam frangit. Mox suspirijs cedunt lachrymæ, & lachrymas cœleste gaudium comitatur. Infelices, quoscūm tibi ista quæq; perturbant, non hunc agrum ingrediuntur vt gaudeant. Hac Alredus.

Rom. 15.

Gen. 24.

GAVDIUM SPIRITUALE, sive spiritualis dulcedo atque suauitas.

DVLTICE EST, ESSE *Gregor.*
in rebus humanis, sed ei, qui adhuc de cœlestibus gaudia nulla gustauit: quia quanto minus terra intelligit, tanto delectabilis in temporalibus requiescit. Gregor. super Ezech.

Si quis iam cordis ore gustauerit, quæ sit illa dulcedo cœlestium premium, qui illi summi dei chori Angelorum, quæ incomprehensibilis visio Terribitis throno, quāto dulce sit quod intus videt, tanto in amaritudine vertitur quod foris sustinet. Greg. xbi suprà.

Qui cœlestis vitæ dulcedinem, in quantum possibilis ad-
mitit, perfecte cognouerit, ea quæ in terris amauerat, libenter
cuncta dereliquit. In comparatione eius visum sunt omnia, de-
serit habita, congregata dispergit, inardescit in cœlestibus ani-

mus, nihil in terrenis libet, deforme cōspicitur, quicquid de terrenæ rei placebat specie: quia sola pretiosæ margaritæ claritas fulget in mente. A

Super illud Iob. 4. Ad me dictum est verbum absconditum &c. D. Greg. ait. Diuina aspiratio humanam mentem tangendo subleuat, & temporales cogitationes deprimens, æternis hęc desiderijs inflammat. Dicitur autem absconditum: quia non potest sciri, nisi à quo potest haberi. Sicut. n. Paracletus inuisibilis est, ita omnē quæ repleuerit, ad desideranda inuisibilia accēdit. Seculares autē mētes quantū se foris per desideria dilatant, tantum ad receptionem illius finem cordis angustant. li. 5. Mor. c. 19. vide locū.

Super illud Iob. 4. Cum spiritus transiret, &c. Greg. ait. Cū mens internā dulcedinem degustat, amore astat: videtq; se videre non posse quod ardentè diligit: nec tamen ardentè diligeret, nisi aliquatenus videret. Non ergo stat, sed trāsit spiritus: quia supernam lucem nobis inhiantibus cōtemplatio aperit, sed mox infirmantibus abscondit. Vbi supra cap. 23. B

Quia superna degustat, inferiora tolerat: quia plenè intus cōspicit, quanti æstimet quod foris agit. Vbi supra cap. 26.

Cuncta quæ foris eminet, occultis iusti obtutibus per despectū iacent. Nam supra se interius rapti, in alto animū figūt: atq; dū extra carnē fieri mente decertāt, ipsa penè que patiūtur ignorant. Nam velut in magni montis vertice siti, subiecta tibi intus vident, quæ per carnalem gloriam foris tument. Vbi sup. cap. 22.

Simil.

Vt homo & gratiæ dona habeat, & infirmitatē suā agnoscat, visitas eum diluculo, & subito probas illum. Sic Helias cælum aperit, & Iezabel fugit: sic Paulus Paradysum intrat, & carne tentatur. Greg. vbi supra cap. 20. C

Quia animus non vult considerare præmia quæ reflāt, grauiæ æstimat esse quæ tolerat. At si degustat gaudium quod intus permanet, leue fit protinus omnē quod intus dolet. Greg. vbi supra lib. 10. cap. 19.

Aliquando iusti viri anima ad inusitatam dulcedinem interni saporis admittitur, ac raptim ardētū spiritu affiata renouatur: tantoque magis inhiat, quantò magis quædam gustat. Greg. 23. Moral. cap. 21. Vide locum.

Greg. super illud ex Psal. 88. Beatus populus qui scit iubilationē. Nō dicit qui loquitur, sed qui scit. Sciri. n. potest, exprimi nō potest: sentitur. n. pillā, quod vltra sensū est. 24. Mor. c. 6.

Tenet anima trāsentiā amore, ipsa tēpore transiens: at postquam

D quæ superne lucis radios cõtigit, admiratione sumorũ trãfœuntia despicit, nec rã illi nisi quæ æterna sunt, libet, Greg. 27. Mor. c. 12.

Dulcis cibus, qui de supernis accipitur, vocatur Mãnã. Quid est hoc? Cũ enim anima ab infima cogitatione suspenditur, eaz quæ de supernis conspicit insolita miratur: sicque appetit contemta, contemnit appetita. Greg. 27. Mora cap. 17.

Electorum mēsiã iam terrena desideria subijcit, iam cuncta, quæ considerat, præterire trãscendit: iã ab exteriorũ delectatione suspenditur, & quæ sint bona inuitibilia rimatur: atq; hæc agens plerũq; in dulcedinẽ superne cor tẽplationis rapitur, & ardenti desiderio interesse spũtualibus Angelorum ministris conatur: gultu incircumscripti luminis pascitur, & vitra se euecta, ad semetipsam relabi deditur. Greg. lib. 8. Moral.

E Dulciores sunt lachrymæ orantium, quam gaudia theatrorum. August. super psal. 127.

Quamquam autem hæc infima habeant suas delectationes, suosq; amores, non tamẽ tali modo delectant, sicut tu Deus noster. In te eni delectatur iustus quia amor tui suavis est, & quietus. Nã pectora quæ possides dulce sine, & suauitate, & tranquillitate reles. Et cõtã amor seculi & carnis anxius est & percurbat: animas certẽ quas ingreditur, quietas esse nõ patitur. Sẽper enim suspitionibus, & perturbationibus, vari sq; timoribus sollicitat eas. Tu itaq; es delectatio rectorum, & merito. Quies enim valida est apud te, & imperturbabilis vita. Qui intrat in te bone Domine, intrat in gaudiũ Domini sui, & non timebit amplius: sed habebit se optime in optimo. August. in Medita.

F Ecce vides lumen cœli, oculis mentis meæ desuper interlucet radius a facie luminis, & letificat omnia ossa mea. O si perficeretur in me? Auge quæso luminis auctor: auge quæso quod interlucet in me. Dilatetur os seculo, dilatetur ex me. Quid est hoc quod sentio? Quis est ignis, qui calefacit cor meũ? Quæ est lux, quæ irradiat cor meũ? O ignis qui semper ardes, & nunquam extingueris accende me. O lux, quæ semper lucet & nunquam obfulcaris, illumina me. O vtinam ardeam ex te. Ignis sancte, quam dulciter ardes, quam secreta lucet, quam desideranter aduris? August. in Medita.

Cetera creatura vilescat, vt creator in corde dulcescat. Idẽ in Serm.

Est gaudium quod non datur impijs, sed eis, qui te gratis colunt Domine, quorum gaudium tu ipse es: & ipsa est beata vita

gaudere ad te, de te, propter te : ipsa est , & non altera. Idem in **A**
Confessio.

Nulla caro exultat in Deo, quæ vivit in vitijs. Idem.

Psal. 35. Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos. Quale vinum est, unde inebriari laudabile est: quale vinum est, quod non turbat, sed dirigit mentem? quale vinum est, quod perpetuò facit sanum, non inebriando facit insanum? Inebriabuntur? Unde? Ab vbertate domus tuæ. Et torrente voluptatis tuæ potabis eos. Unde? Quia appetit te est fons vite. Ipse fons vite ambulabat in terra: ipse dicebat, qui sitit, veniat ad me.

Bernard. Stans in domo solitudinis quasi onager solitarius, & habitaculum habens in terra fæluginis, & attrahens vêtum amoris mei: os meum aperio ad te Domine, & attraho spiritum: & nunquã Domine quasi clausis oculis ad te inhiati, mittis mihi in os cordis, quod non licet mihi scire quid sit: Saporem quidem sentio, dulcedinem ad eò confortantem, vt si perficeretur in me, nihil ultra quærerem. Bern. de amore Dei.

Gustato spiritu, necesse est desperare carnem affectanti cœlestia, terrena non sapiunt: æternis inhianti, fastidio sunt transitoria. Idem in Epist.

Præoccupatù secularibus desiderijs animù delectatio sancta declinat: nec misceri poterit vana veris, æterna caducis, spiritualia carnalibus, summa imis: vt pariter sapias quæ sursum sunt, & quæ super terram. Idem serm. 77.

Cui Christus incipit dulcescere, necesse est amarescere mundum. Idem in serm.

Casarius. Verum gaudium non possidetur, nisi pax & iustitia teneatur. Prima enim est, & quasi radix iustitia: secunda pax, tertia gaudium. De iustitia nascitur pax, de pace gaudium generatur. Casarius in admonit. 2.

Autor de spiritu. Anima prius sanatur, sanata introducitur, introducta reficitur. Autor de spiritu & anima.

Euf. Emis. Habet hanc vim dulcedo cœlestium pulchritudinum, vt quãtò intensius quæritur, tantò intensius desideretur. Ingerunt de cupiditate appetitum, & non faciunt de satietate fastidium. Euf. Emis. hom. de. B. Maximo Epif.

Climac. Qui superna gustauit, facile terrena contemnet: qui verò sine gustu illorù est, terrenis possessionibus latatur. Clim. Grad. 16.

Si ad supernam gratiam festinamus accurrere, supremam gloriam

D gloriam degustare studeamus: qui enim illam degustauerit, terrenam omnem protinus contemnet. Miror enim si quis ab hęc illius gustu hanc possit aspernari. Idem Grad. 27.

¶ Onus non est appellandum, quod cum lætitia feras ac voluptate. Cicero. 5. Act. 10. Verrem.

Oportet ut ipsa se mens vitij exutam cognoscat, coniunctamque cum diuina mente se sentiat: ex quo insatiabili gaudio compleatur. Idem lib. 5. Tuscul.

Animaduersa eadem de re à Collectore.

¶ Quisquis diuinis consolationibus denique colestibus potiri optat, terrenas procul à se consolationes pellat: ut quoniam esse sine delectatione animus non potest, cum carnalibus denitur, spirituales querat. Vehementius enim eos aliquando necessitas, quam sperata utilitas aut cupiditas ad aliqui agendū vel aggrediendum impellit. Cortesius ille cui nouā Hispaniam inuenit, & in ditionem Hispanorum redegit, se de in naues, quibus ad hæc littora applicuit, perforatis eloculum earū carnis tubergi fecit: ut milites omni spe fugiendi sublata, ferro iter aperirēt, & locū in quo manerent, armis occuparent. Id non fecisset, nunquam ita facile eam prouinciam subegisset. Sic sæpe nos erumne ad Deum ire compellunt. Quocirca mirum non est, si multo nobiles viue (que ob immatū iam virorum mortem omni terreno solatio dehituta sunt) se totas necessitate cogente rerū

F spiritualium studio trahant: quo spirituales delicias pro terrenis, quas amiserunt, in vero felicitatis fonte inueniant: quibus enarctate placidam & tranquillam vitam agant.

Sub vmbra illius quæ desiderauerā sedi: & fructus eius dulcis gaudiū meo. Duo his verbis privilegia singulari laude dignissima predicantur: quibus pijs homines Dñs ornare atque iuuare solet. Alterū est paterna cura & prouidentia, qua sub vmbra alarū suarū illos protegit, & in abscondito facies sua tuetur à contumacitate hominum, & à contradictione linguarū: alterū est mirabilis quedā dulcedo, qua ipsos læciat, & secum mirabili amoris & suauitatis glutino copulat. Hoc est n. quod ait. Fructus eius dulcis gaudiū meo. Hęc autē dulcedo ita illos subleuat, ut vix eius à se præsentia abdicare possint. Itaque quæ carnaliter homines vix mentem ad Deum eleuare queat, hi eo deueniunt, ut vix ab eo mentē diuellere possint. Quod de B. Clara Hieronymus

memorat. Quid n. mirum, si hoc in amore Dei inueniatur, quod **A**
in carnali amore passim deprehenditur? Neq; enim ex natura sua
minus potens est gratia, quam cupiditas & corrupta natura: nec
minus efficax boni natura quam mali.

Psal. 82. Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuū. Quo-
modo caro in Deo exultare potest? Hac nimirum ratione. Lux
illa celestis que nouo quodam splendore piorū mentes frequē-
ter illuminat, ab intellectu protinus descendit in voluntatem, il-
lamq; diuino amore incendit: voluntas verō partem animæ cō-
cupiscibilem sibi eōiandam letitia afficit. Hac autem vis quo-
nam carnis coniuncta est, carnem quoq; ipsam mirabili quadā
Simil. ratione exhilarat. Sicut enim primus orbis celestis secundum
mouet, & secundus tertium, atq; alios: ita hoc in loco vis intelli-
gendi mouet voluntatem, volūtas appetitū, appetitus vero car-
nem propter magnam hārum inter se virium coniunctionē. **B**

Prou. 17. liter autē quomodo verū esset quod Salomon ait: Animus gau-
dens etatem floridam facit, spiritus tristis exiecit ostia.

Quanta sit spiritualis letitia & gaudium spiritus, declarant
illa verba Sap. 8. Intrans in domum meam conquiesca cum illa.
Non enim habet amaritudinem conuictus illius, & e contra con-
uersatio illius, sed letitiam & gaudium. Hinc illud Prophetæ. Quā
Psal. 30. magna multitudo dulcedinis tuæ Dñe. q. a. t. t. Et illud. Omnia
Psal. 34. oīsa mea dicēe, Dñe quis similis tui? Et illud item Eccl. 40. Vinū
& musica letificant cor, & super vtrumq; dilectio sapientie. Hinc
toties in Cant. spirituales deliciae vino, hoc est, omnibus mundi
voluptatibus anteferuntur.

Pro eo quod nos legimus *Psal. 35.* Quemadmodum multi- **C**
plicasti misericordiam tuam Deus, Hiero. ex Hier. vertit: Quam
spectosa misericordia tua Deus: & filij Adam in umbra alarum
tuarum sperabunt. Inebriabuntur de pinguedine domus tuæ, &
torrente deliciarum tuarum potabis eos. Quibus veris diuina
dulcedinis magnitudo maxime insinuat.

Spiritualis letitia illis potissimum impenditur, qui varijs
pro Christo molestijs & incommodis afficiuntur. Vnde est illud,
Prou. 31. Date liceram merentibus, &c. Item illud. Gaudete, ait, in lati-
tiam qui in tristitia fuistis, &c. Ideoq; Prophetam iure suo quodam-
modo loquitur. Letifica nos pro diebus quibus nos humiliasti, pro
annis quibus vidi nos mala. Et Apostolus. Sicut, inquit, abun-
dant passionēs Christi in nobis, &c. 2. Cor. 1.

Si quis veram salutē & letitiam querit, frustra eā alibi quā
in iusti-

D in iustitia quærit. Sic. n. legimus, Vox exultationis & salutis in tabernaculis iustorum. In tabernaculis enim Ægyptiorum nulla domus absq; luctu est. Contritio enim & infelicitas in viscerum. *Psal. 117.*
Psal. 13.

Quædiu homo diuinæ dulcedinis expers est, vacillat nutatq; in observatione legum diuinarum: ubi vero particeps eius factus est, ibi cum Propheta clamat: Hæreditate acquisiui test. t. i. x. quia exultatio cordis mei sunt. Ideoq; nō mirū est, si alibi idē Propheeta exultationē hanc tanquā virtutis & religionis adiutricē postulet dicens: Latetur cor meū, vt timeat nomē tuū. Vere. n. dictum est. Delectatio perficit opus. Ideoq; opera oīa quæ naturæ author ab animantibus effici voluit, velut quadā voluptatis elca cōditit. *Psal. 118.*
Psal. 85.

Omne quippe naturalem operationem sequitur delectatio.

Nihil aut maius, aut pretiosius, aut optabilius, quam à Deo diligī. Quid enim deesse illi ad salutem poterit, qui ab omnipotente Deo diligitur? Quod cum ita sit, nihil amanti animæ optabilius, quàm diuini erga se amoris indicia experiri: idēq; nihil mirum, si inter omnia Spōsæ vota ac desideria illud primum sit: *Cant. 1.*
Osculetur me osculo oris sui: osculum enim certissimum amoris indicium est. Cum sint autem multa huius amoris indicia, nō postremum est, præueniri à Deo in benedictionibus dulcedinis, & gaudij spiritualis. Gaudium enim amoris comes esse dicitur. Quare quisquis in Deo & cum Deo gaudet, magnum diuine erga se dilectionis argumentum habet. Gracæ autem legitur: Osculetur me oculis, siue ab osenlis oris sui. Non enim vnum tantum osculum, sed crebra & quotidiana oscula petit: quibus magis ac magis in amorem Sponsi exardescat. Hoc enim inter spirituales atq; carnales delicias distat: quod hæc cum multiplicantur, fastidium, illæ vero esuriam atque sitim pariunt. Vnde est illud. Qui edunt me adhuc esurient, &c.

F Trahe me post te: curremus in odore vnguentorum tuorum. *Cant. 1.*
vnguenta enim odorifera Sponsi sunt innumera beneficia eius, viscera misericordie eius, & suauissima vbera cōsolationis eius. His autē celestibus donis Saluator vehementi quædam amoris æstu trahit nos post se, & ita trahit, vt currere nos faciat. Quod quidem regius Propheta apertius designauit cum ait: Vni mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasticer meum. Nec hoc sane mirum est: quoniam (vt Diuus Bernard. ait) latitudo eius, dilectio eius est. Dux autem hoc in loco insignes hæretes paucis verbis confutantur. Quod enim Sponsa dicit: Trahe, diuine gratiæ necessitatē confitetur contra Pelagianos: quod vero ait, *Psal. 118.*

Curremus, libertatem arbitrij nostri insinuat, aduersus Luthe- **A**
ranos. Deus enim operatur, nos cooperamur, ille trahit, nos ipso
trahente & excitante currimus. Quare nemo ita sibi fidat, vt sua
se opera atque virtute tantum speret perficere posse quod debet:
nemoq; rursus ita onus totum in solam Dei gratiam projiciat,
vt quæ suarum partium sunt, obliuiscatur.

Deum electis suis præ gustationem quandam, & veluti arrâ
futuræ felicitatis in hac peregrinatione tribuere (quod audiuis
ad illa summa bona ferantur, quorû iam odorem perceperunt)
Cantit. i. Sponsa in Cant. insinuat, cum se introductam à Rege in cellaria
sua, siue in cellam vinariam memorat. Nam & introducèdi ver-
bum, & cella vinaria aliquid supra communem hominum ca-
ptû, immò supra hunc mundum designat: supra quem vinorum **B**
omnium, hoc est, amorum ac deliciarum omnîû apotheca plenissima est.
Qui autem huc per uenerunt, cum primitias spiritus
acceperint, continuè ingemiscunt, habitationem que de celo
est, superindui cupientes. Hi sunt autem qui mortem habent
in desiderio, & vitam in patientia. Ex his autem colligere licet,
quanta sit illa dulcedo, que æternæ dulcedinis præ gustationem
quandam continet: cui omnis mundi dulcedo comparata, amaritudo
est amarissima. Vnde mox sequitur. Exultabimus & læt-
tabimur in te, memores vberum tuorum super vinum. Hoc est,
super omnia que in hoc mundo delectare possunt. Cuncta enim
hæc à diuinæ consolationis vberibus longè superantur.

Ad Benjamin Moses in benedictionibus ait. Amantissimus
Domini habitabit confidenter in eo, quasi in thalamo tota die **C**
morabitur, & inter humeros illius requiescet. Deutero. 33. Super
hoc autem loco Richardus ait. Per Benjamin, qui filius dextere
interpretatur, dulcedo contemplationis exprimitur. Quid
autem paras, quod tota die in thalamo moram facit, quod ibi
iugiter requiescit, adeo vt nec ad horam saltem exire velit: Illud
autem scimus, quod in thalamo Sponsus & Sponsa soleant simul
commorari, amoris obsequijs in alterutrum occupari, mutuis
amplexibus confoueri. Mirandæ ergo pulchritudinis prærogatiua,
quæcunque sit illa Benjamin dilecta, cuius contubernium
nûquam fastidire valet, & à cuius amplexibus nec ad horam
abesse vult. Dixi, inquit, Sapientis, soror mea es, & prudentiam
vocaui amicam meam. Propter castam autem simul & ardentissimam
dilectionem amicam simul nominat & sororem, **enim**

Sap. 88. Intrans, inquit, in domum meam conuiescam cum illa. Non

D enim habet amaritudinem: conuersatio illius, nec tadium conuicius illius, sed iucitiam & gaudium & in amicitia ipsius dilectio bona. Vnum igitur scio, quia quisquis huiusmodi amice desiderio flagrat, quanto eam familiaris nouit, tanto eam amplius amat: & quo frequentius eius fruitur amplexibus, eo vehementius eius exarsuat desiderio.

Quemadmodum cum quis uocatum puerum & ad se uenire recusantem, ostenso aliquo pemo, aut re aliqua, qua nitore ac decore suo oculos eius alliciat, trahere ad se solet: ita Dominus quos Ecclesie suae uocibus, aut internis etiam inspirationibus ad se non trahit, ostensa & exhibita suauitatis suae dulcedine, ad se conuertit. Verè enim a Poeta dictum est. Trahit sua quæque uoluptas. Hi sunt autem, quos Dominus præuenit in benedictionibus dulcedinis.

Simil.

E Sol huic uisibili mundo salutaris atque uilis est, non solum cum ad nos accedit, sed etiam cum hiemis tempore recedit. Hoc enim tempus ad faciendam semetem, illud ad fruges fructusque maturandos aptissimum est. Ad hunc ergo modum uerus iustitie Sol Christus, & cum per uisitationis & spiritualis consolationis gratiam quasi præsens adest, & cum per eius subtractionem quodammodo abest, semper pijs hominibus & uilis & salutaris est: illo enim tempore charitatem, hoc autem humilitatem in eis nutrit.

Simil.

A D L E C T O R E M .

F

V M LIBELLVS HIC amice Lector, ad calcem ferè perductus esset, duæ insignes virtutes, nempe ieiunium, elemosina, grauius me neglecti officij mei accuserunt, quòd eas ab orationis cõplexu in hoc libello secreuissimè: præsertim cùm nõ magno negotio ea quæ de his duabus uirtutibus iam dudum in scriniolis condita erant, his adiungere potuissim. Ieiunium quippe se orationis contubernalem, & comitem esse dixit. Ut enim animi, ita & corporis præparatio ad orandũ necessaria est: quorum illud compressa mentis euagatione, hoc ieiunio & abstinentia fit. Corpus enim ciborum pondere graua-

tuni.

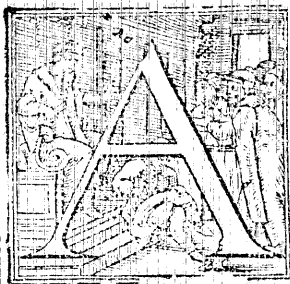
tum, egrè admodum se ad sublimia atq; diuina attollit. Onere **A**
 quippe ciborum ad terram deprimitur, somno mergitur, & fu-
Simil. tili læticia, atque inani loquacitate soluitur. Quocirca sicut ner-
 ni citharæ prius temperandi sunt, quò suauem, dum pulsantur,
 concentum efficiant: ita & corpus & animus hisce, quas supra di-
 ximus, virtutibus aptandi sunt: vt oratio ipsa suauem apud diui-
Disimil. nas aures vocem emittat. Ieiunus accipiter celerius volat, au-
 diusq; prædam inuadit: sic etiam mēs nostra ieiuno corpore ve-
 locius atque liberius in sublimia fertur. Hac de causa in literis
 sanctis ieiunium frequenter cum oratione copulatur. Sic Anna
 vidua sanctissima ex Euangelio, ieiunijs & obsecrationibus die
 ac nocte in templo vacare memoratur. Daniel vir desideriorū
 ieiunijs & orationibus diuinorū mysteriorum intelligentiam
 consecutus est. Moyses quadraginta dierum ieiunio & ora- **B**
 tione præuaricatori populo veniam impetrauit. Sancta virgo
 Cecilia biduanis ac triduanis ieiunijs suā Lrō pudicitiam præ-
 cibus cōmendabat. Iam verò in sanctis illis Anachoritis, qui ab
 hominū frequentia semoti, cœlestē in terris vitā meditabantur,
 quid aliud vel legimus, vel miramur, quam cōtinuam orationis
 perseverantiam cum incredibiliciborū abinentia cōiunctam?
 Deniq; hæ duæ virtutes ita sibi coherēt, vt altera alteram iuuet,
 & altera alterius ope indigeat. Vt enim D. Bern. ait, oratio vir-
Bernard. tutē impetrat ieiunandi, ieiuniū verò gratiam promeretur oran-
 di. Hinc D. Aug. Quemadmodū sine potu nō est plena refectio:
August. sic & ieiuniū sine refectioe orationis nō potest animā perfectē
 nutrire. Hinc etiam D. Chrysost. Sicut nec miles sine armis est
Chrysost. aliquid, nec arma sine milite: sic nec oratio sine ieiunio, nec ieu-
 niū sine oratione. **C**

Simili ratione misericordia & elemosina cōqueſta est, quòd
 eam ab his duabus fororibus suis disiunxerim: quibus eam. Ra-
Tob. 12. phael Angelus copulauit, cum Tobia dixit: Bona est oratio cū
 ieiunio & elemosina, magis quam thesauros auri recondere:
 quoniam elemosina à morte liberat, & ipsa est que purgat pec-
 cata, & facit inuenire vitam æternam. Eadē etiam misericordia
 quam opem Dñi oratio petit, assequitur: cum veritas ipsa dicat,
Mat. 5. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.
 Cum verò idem Dñs præcipiat, ne ante eius conspectum vacui
 appareamus, eadē præstat, vt misericordie operibus suffulti, ad
 illū accedentes, eius gratiam promereamur. Iam verò ieiuniū
 ita misericordie patrocinio eget, vt sancti Patres tale esse sine
 cha-

D charitate, & charitatis comite u. misericordia ieiunium prædicent, qualis sine oleo lucerna est. Hinc Petrus Chrysol. Misericordia *Pe. Chri.* (inquit) & pietas ieiunij sunt aie, per quas tollitur & portatur in cælum: sine quibus iacet & volutatur in terra. Ieiunium sine misericordia simulachrum famis est, non imago sanctitatis.

Cum ergo hæc duæ virtutes germana charitate & ipse inter se, & cum oratione coniunctæ sint, boni cõsulet studiosus cõriuator, si informẽ hanc veluti syluã illi ante oculos proponere, ut ex hoc veluti præoptuario atq; penu eligere possit. quæ hinc de rebus sibi dicenda videbuntur. Quod quidem eo libetius fecimus, quòd letatis nostræ hæretici (qui se totos ventris obsequio & inertie dediderunt) ieiuniorum laborem, & bonorum operum studium a se, & a perditis hominibus (qui eorũ perniciam sectantur) penitus ablegarunt. Quorum quam sit detestabilis & execrãdus error (ut nihil aliud in præsentia dicam) sanctissimorum Patrum dicta, & grauissima sententiæ quæ mox sequuntur, a peritissimæ declarant. Vale.

ABSTINENTIA. IEIUNIUM.

ADMONENDI SVNT *Grego.*
abstinentes: tunc enim, quia tunc placent Deo abstinentiã offerunt, cũ ea, quæ sibi de alimentis subtrahunt, indigentibus largiantur, Greg.

Cum corpus in refectiõnis delectatione resoluitur, cor ad inane gaudium relaxatur. Idem.

F Per Simonẽ, qui signatur, nisi abstinentes: qui foris carnẽ affligunt, interius tamen fructũ abstinentiæ non acquirunt. Crucem igitur Dñi Simõ in angaria portat, quia cum ad bonum opus sine bona voluntate ducitur, rem bonã sine fructu operatur. Simõ ergo crucẽ portat, sed in cruce nõ moritur: quia abstinentes exterius per abstinentiã corpus affligunt, sed interius per desiderium mudo vivunt. Greg. sup. Euar. g.

Solus militis nõ cadit, qui se aliquando & a licitis caute restringit. Idem li. 5. Mor.

Abstinentia est, quæ edendi horã nõ præcepit: ut fecit Ionathas in fauo mellis: nõ lautiora querit edere, ut Israhelice in deserto:

non accuratius parare, vt filij Hely in Sylo: non ad superfluitatem vt Sodomitæ: non vile quodlibet, vt Elau edulium in fame concupiuit. Greg. vbi sup.

Magnus discretions labor est exactiori, & aliquid impendere, & aliquid denegare: & non dando gulam restringere, & dando naturam nutrire. Greg. li. 30. Mor.

Cogitandum summo opere est, vt qui se illicita meminit commisisse, a quibusdam etiam licitis studeat abstinere: quatenus per hoc conditori suo satisfaciat, vt qui comisit prohibita, sibi metipsum abscindere debet: & concessa: & se reprehendat in u inimis, quem meminit in maximis deliquisse. Greg. ho. 35. sup. Euang.

Sic voluptas plerunq; sub necessitate se palliat, vt vix eam perfectus quisque discernat. Nam dum solui debitum necessitas petit, voluptas expleri desiderium suggerit: & tanto gula securus in præceptis ruit, quanto sub honesto nomine necessitatis explenda se contegit. Greg. li. 30. Mor.

Augu. ¶ Est alia malicia diei, quæ utinam sufficiat ei. Reficimus enim quotidianas ruinas corporis edendo & bibendo. Nunc autem suavis est mihi necessitas, & aduersus istam suauitatem pugno, & ne capiar, quotidianum bellum gero. Et mox: Hoc autem me docuisti Domine, vt quemadmodum medicamenta, sic alimenta sumpturus accedam. Sed dum ad quietem tædientis exindigentia molestia transeo, in ipso transitu mihi insidiatur laqueus concupiscentiæ. Et cum n salus sit causa edendi & bibendi, adiungit sese tanquam pedisequa periculosa iucunditas. & plerunq; præire conatur, vt eius causa fiat, quod salutis causa me facere vel dico, vel volo. Nec item modus verusq; est. Numquid salutis satis est, delectationi parum est. Et sæpe incertum fit, utrum

Simil. adhuc necessaria corporis cura subsidium petat, an voluptuaria cupiditas fallaci ministerio se petat. Ad hoc incertum hilarescit infelix anima, & in eo preparat excusationis patrocini-um, gaudens non apparere quid satis sit moderationi valetudinis: vt obtentu salutis obumbret negotium voluptatis. His tentationibus quotidie conor resistere, & inuoco dexteram tuam ad salutem meam. & ad te refero vitus meos: quia consilium mihi de hac re nondum stat. Ebrietas longe est à me, misereberis ne appropinquet mihi. Crapula autem non nunquam surrepit seruo tuo, misereberis, vt longe fiat à me. Ne no enim potest esse continens, nisi tu des. Non ego immunditiam obsonij timeo, sed immunditiam cupiditatis. Ideoque

& po-

D & populus in heremo nō quia carnes desiderauit, sed quia etiā desiderio aduersus Dominum murmurauit, mequit improbita. In his ergo tentationibus positus, certo quotidie aduersus concupiscentiam manducandi & libendi. Non enim est quod se mel præscindere, & non ulterius attingere decernam, sicut de cœcubitu potui. Itaque frangi gutturis temperata relaxatione & cōstrictione tenendi sunt. Et quis est dñe qui nō rapiatur aliquantulū extra metas necessitatis? Quisquis ille est, magnus pfectō est, magnificet nomen tuum. Ego autem non sum, quia peccator homo sum. Sed & ego magnifico nomen tuum, & interpellat te pro peccatis meis qui vicit seculum, numerans me inter infirma membra corporis sui: quia & imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur. Augusti. in Confess.

E Fieri potest, vt sine aliquo vitio crapulae vel voracitatis pretiosissimo cibo sapiēs vtatur: insipiens autem foedissima gula flāma in cibum vilissimum inardescat. August. de doct. Christ.

Sicut ager ad medicinam, sic ad sumēdas dapes debet quisq; accedere: nequaquam scilicet in illis voluptatem appetens, sed necessitati succurrens. Idem de conflict. vi.

Simil.

Ieiunium purgat mentem, subleuat sensum, carnem spiritui subijcit, cor facit contritum & humiliatum, concupiscentiae nebulas dispergit, libidinum ardores extinguit, castitatis verō lumen accendit. Idem in sermo. de ieiunio.

¶ Nihil suas cōferre Christianis adolescētibus vt esum oleū. Hiero. Ardorq; corporis frigidiorib⁹ epulis téperādus est. Hier. in Epi.

Nonnulli vitam pudicam appetētes, in medio itinere corruunt, dum solam abstinentiam carnis seruant, & leguminibus onerant stomachum. Idem ibidem.

Ante annos robustæ ætatis periculosa est teneris abstinentia grauis. Idem ad Letā.

Quid prodest tenuari corpus abstinentia, si animus intumescit superbia? Quid virtutis habet vinum non bibere, & ira & odio inebriari? Idem ad Gerōtiam.

Pulchrè dicitur apud Græcos, Pinguis venter tenuem non gignit mentem. Sint tibi simplicia, non superstitiosa ieiunia. Quid enim prodest oleo non vesci, & molestias quasdam, difficultatesq; ciborum querere? Caricas, piper, nuces, &c. ac deniq; toras hortorum culturas vexare? Nouū genus aucupij, famam abstinentiæ in delicijs querimus. Idem in Epist. ad Nepotia.

Indo-

Indorum Brachmani, & Egyptiorum gymnosophistæ in p^Alenta, & oriza, & pomis solum modò victitabant, vt animum transferrent ad sapientiam. Si ergo tanti illi vitrû cõparabant, cur non maiori nos pretiosissimum æstimemus margaritum? Idem ad Latã.

Simil. Cibus puellæ olusculum sit, & similia, raroq; pisci culi. Sic comedat, vt semper esuriat, vt statim post cibum possit legere & orare. Displicent autem mihi in teneris maxime immoderata ieiunia. Experimento enim didici, alellû in via, cum lassus fuerit, diuersicula querere. Idem ibidem.

Simil. Parcus cibis & venter semper esuriens, triduanis ieiunijs præfertur: & melius est quotidie parum, quàm semel satius sumere. Pluuia illa optima est, quæ sensim delectat in terrâ. Subitus & nimis imber in præceps arua subuertit. Quando ergo comedit, cogita quòd tibi orandum, & ilico legendum sit. Idem ad iunã. B

Cum per omnem annû Afella ingi ieiunio passeretur, biduo triduoq; sic permanens: tum verò in Quadragesima nauigij sui vela tendebat, omnes penè hebdomadas vultu lætante coniungès. Et quod impossibile forsitan est hominibus ad credendum, Deo autè possibile, ita ad quinquagenariã peruenit atate, vt nõ doleret stomachus, non viscerum cruciaretur iniuriã, non sicca humus in qua cubabat, iacientia mēbra cõfiteret, nõ sacco atq; e-rata cutis fœtorem sitiq; cõtraheret: sed sana corpore, animo sanior, solitudinem putaret delicias, & in vihe turbida eremum inueniret monachorum. In genibus duricies cambellorum præorandi frequentia obcalluisse reperta est. Nec citus nec tardus incessus: sermo silens & silentium loquens. Idem de laudibus Afelle virginis nobilissimæ. C

Siquid in me potest esse consilij. si experto creditur, sponsa Christi vitium fugiat pro veneno. Vinum & a doletetia duplex incēdium voluptatis. Quid oleum flammæ adiungimus? quid ardenti corpusculo fomēta igni ministramus? Paulus Timotheo vinum permittit, sed modicū. Meminerat enim se dixisse, Vinū in quo est luxuria. Et, Bonū est homini vinum nõ bibere, & carne nõ manducare. Nõ è vinū bibit & inebriatus est. Et vt intelligas in oibus scripture sacramentū (Margaritū qui ppe est sermo Dei, & ex omni parte perforari potest) post ebrietatem nudario fœ norum cõsecuta est, libido iuncta luxurie. Prius enim venter extenditur, & sic cætera membra concitantur. Lothamicus Dei in monte saluatus, & de tot millibus populi solus iustus inuenus,

D uentus, inebriatur à filiabus suis: quæ etiam deficiente hominũ genere, nihil mali credebant virum iustum nisi ebrium esse facturũ. Inde nascũtur Moabitæ & Amonitæ, qui vsque ad quartam decimam generationem non ingrediuntur in Ecclesiam Dei. Helix fatigato & sedenti in itinere Dñs panem & aquam solum, nõ carnes aut vinum obtulit. Abacuch Danieli prandium portat, sed vt arbitror, rusticanum: ideoq; & desideriorũ vir appellatus est: quia panem desideriorũ non comedit, & vinũ concupiscentie non bibit. Idem ad Eustho. de virg. seruand.

Exceptis diebus festiuis, vix oleũ in cibo Paula capiebat: vt ex hoc vno estimetur, quid de vino, & ouis, & piscibus, ceterisq; iudicaret. In quibus sumẽdis quidam se abstinentissimos putant: & si his ventrem inuigilauerint, tutam pudicitiam suspicantur. Idem in Epitaph. Paulæ.

E Quid memorẽ clemẽtiam & sedulitatem in ægrotantes, quos miris obsequijs & ministerijs cõfouebat. Cũq; alijs languentibus largi praberet omnia, & elum quoq; exhiberet carniũ, si quãdo ipsa ægrotasset, sibi non indulgebat, & in eo inequalis videbatur, quod in alijs clementiam, in se duritiam exercebat. Mense Iulio feruentissimis aestibus, incidit in ardorem febris: & post desperationẽ cãm Dei misericordia respirasset, & medici persuaderent ob refectionem corporis, vino opus esse tenui & parco, ne aqua non bibens in hydroisim verteretur, & ego clam rogarem beatum Papam Epiphanium, vt eam moneret, nõ compelleret vinum bibere, illa, vt erat prudens & solertis ingenij, statim sensit insidias, & subridens, meum esse quod ille diceret, intimauit.

F Quid plura? Cum beatus Pontifex post multa hortamẽta existisset foras, querenti mihi quid egisset, respondit. Tantum profeci, vt seni homini penẽ persuaserit, ne vinum bibam. Hæc refero, nõ quod probem (dicente Scriptura, Supra te onus ne leuaueris) se I quod mentis eius ardorem significem. Idem ibidem.

Galenus, vel doctissimus Galeni interpretes ait, eos, quorum vita, & ars signa est, nec viuere posse diu, nec sanos esse: animasq; ita nimio sanguine & adipibus quasi luto inuolutas, nihil tenue, nihil cœleste, sed semper de carnalibus eructare, & ventris ingluuiem cogitare. Hier. in Epi.

Non sanat oculum quod calcaneo adhibetur: ieiunio passionẽ corporis, oratione pestes sanandæ sunt metis. Idẽ sup. Marcũ.

¶ Obseruandus est sumendi cibi modus & tempus, quantitas & qualitas: fugienda quoq; sunt superflua & adulterina condimenta.

Obfer.

Simil.

Bern.

Observandus est modus, vt non effundat qui comedit animam **A**
 suam super omnē cibū. Tēpus, ne ante horam. Qualitas, quibus
 vtitur communitas fraternitatis, excepta causa manifestæ infir-
 mitatis. Bern. in Epist.

Si gula sola peccauit, sola quoq; ieiunet, & sufficit: si verò
 peccauerunt & cætera membra, quare non ieiunent & ipsa? Ie-
 iunet ergo oculus, qui depre-datus est animam: ieiunet auris, ie-
 iunet lingua, ieiunet manus, ieiunet etiam anima ipsa à propria
 scilicet voluntate. Idem in sermo.

Ita charitas destruit charitatem, hæc discretio discretione m
 confundit: talis misericordia crudelitate plena est, qua etiam ita
 corpori seruitur, vt anima iuguletur. Quæ etenim charitas est,
 carnem diligere, & negligere spiritum? quæ discretio totum da-
 re corpori, & animæ nihil? qualis misericordia, ancillam recite-
 re, & Dominam interficere? Neino pro huiusmodi misericordia
 speret se consequi misericordiam. Idem in Apolog. **B**

Durius tractandum quidem est corpus, ne rebellet, ne inso-
 lescat: sic tamen, vt seruire sufficiat, quia ad seruiendum spiritui
 datum est. Neq; sic habendum est, tanquam propter illud viu-
 amus, sed tanquam sine quo viuere non possumus. Idem in Epist.

Surge, præcingere, tolle otium, exere vires, moue brachia,
 complōs explicam manus, exercitare in aliquo: & statim senties,
 sola te appetere quæ famē tollant, non fauces demulceant. Red-
 det enim lipores cibis exercitium, quos tulit inertia. Multa quæ
 respicit otiosus, post laborem sumes vel desiderio. Idem ibidem.

Abstinebo à vino, quia in vino luxuria est: aut si infirmus
 sum, modico utar, iuxta consilium Apostoli. Abstinebo & à car-
 nibus, ne dum mihi nimis carne n nutriunt, simul & carnis nu-
 triant vitia. Panem etiam ipsum cum mensura studebo sumere,
 ne onerato ventre, stare ad orandum tædeat. Idem super Cant. **C**

Oratio virtutem impetrat ieiunandi, & ieiunium gratiam
 promeretur orandi. Ieiunium orationem roborat, oratio ieiunium
 sanctificat, & Deo repræsentat. Idem in serm.

Qui nobis ieiunium proderit, si relinquatur in terra? Su-
 bleuetur penna quadam orationis. Idem ibidem.

Isidoro. ¶ Ieiunia cum operibus bonis Deo acceptabilia sunt. Qui à ci-
 bis abstinent, & praua agunt, Dæmones imitantur, quibus esca
 non est, & nequitia semper adest. Isidor. de sum. bo.

Hoc est perfectum & rationale ieiunium, quando noster
 homo exterior ieiunat, interior orat: facilius enim per ieiunium
 oratio

D oratio penetrat cœlum. Idem ibidem.

Spernitur ieiunium, quod in vesperum repletionem ciborum reficitur. Spernitur ieiunium, quod in vesperum delicijs compescitur. Tota enim die epulas in cogitatione ruminat, qui ad replendam gulam vespere cibi delicias præparat. Idem.

Corporis debilitas nimia vires animæ frangit, mentisq; ieiunium facit arefcere, nec valet quicquam boni per imbecillitatem perficere. Idem.

☛ Ligna multa magnam extollunt flammam, abundantie autem escarum nutriunt desideria mala.

☛ Erit magnus coram Dño, vinum & siceram non bibet. Abstinentiæ merita, & iter arduum militiæ spiritualis humano generi insinuare curauit. Sciuit quod non sufficeret eligentis gratia, nisi inuigilaret collaborantis industria: sanctificatus est, & nondum tamen de sola Dei electione securus, sed nihilominus agonibus ieiuniorum, & laboribus abstinentiæ atque iustitiæ, diuina in se vota seruare contendit. Euf. Emif. hom. de sancto Ioanne Baptista.

E Condiuentorum sensus ad palatum terminatur, deinceps vero indifferens est quod ingeritur: omnia ex æquo ad factorem vsq; alterantur cura perueniunt. Chryfost.

☛ Est quidem ieiunium virtutum mors, vita virtutum. Est ieiunium pax corporis, membrorum decus, & ornamentum vite. Est ieiunium robur mentium, vigor animarum. Est ieiunium caritatis maras, pudicitia propugnaculum, ciuitas sanctitatis. Est ieiunium schola meritorum, Ecclesiasticæ vite viaticum salutare. Est ieiunium inuictus Christianæ militiæ principatus. Sed in his virtutibus ieiunium tunc viger, tunc vincet, tunc triumphat, cum duce misericordia pugnat. Misericordia & pietas ieiunij sunt ala: per quas tollitur & portatur ad cælum: sine quibus iacet & volutatur in terra. Ieiunium sine misericordia simulacrum famis est, non imago sanctitatis. Sine pietate ieiunium occasio est auaritiæ, non est propositum parcitatis: qui parceras illa quantum sicatur in corpore, tantum tumescit in sacco. Qui non ieiunat pauperi, Deo fingit: qui ieiunans prandium suum non erogat, sed reponit, cupiditati probatur ieiunare, non Christo. Ieiunantes ergo fratres, prandium nostrum penamus in manu pauperis, quod venter nobis fuerat perditurus. Pet. Chrysol. in lex. de ieiunio & elemosyna.

☛ Solent Djs templa construi, altaria erigi, ministri ad seruandum

Ex vit.
Pat.
Euf. E.
mil.

Chryf.

Petr.
Rauc.

Hugo.

¶ dum

dum ordinari, immolari pecudes, thura concremari. Deo siquidem ventri templum est coquina, altare mensa, ministri coqui, immolaræ pecudes, coctæ carnes: fumus incensorum, odor saporum. Hugo in claustr.

Innoc. ¶ Initium vite hominis, aqua & panis: gulosi autem non sufficient fructus arborum, non genera leguminum, non radices herbarum, non pisces maris, non bestiarum tetra, non aues cœli: sed queruntur pigmenta, parantur aromata, & nutriuntur altitia, capiuntur obessa. Quæ studiosè coquuntur arte coquorum, quæ laute parantur officio ministrorum: alius contundit & colat, alius confundit & conficit: substantiam conuertit in accidens, naturam mutat in artem, vt saturitas in ebur. n. Inno. de vilit. conditionis huma.

Ioann. Calsia. ¶ Pulchre abbas Macharius cuidam percunctanti, cur fame ab hora tertia pulsaretur, qui in cœnobio hebdomadis integris refectioem sepe contemnens, non sensisset esuriē: respōdit. Quia hic nullus est ieiunij tui testis, qui te suis laudibus nutriat, aut sustentet. Ibi autem digitus hominum, & xenodochiæ refectio saginabat. In Colla. Serapio.

Ioann. Clima. ¶ Sæpe si obseruemus, ridiculum quid Demones contra nos moliri inuenimus: saturatos enim nos pungunt (id est intigant ad lachrymas) ieiunantes autem indurant, vt spurij lachrymis decepti, voluptati perturbationum parenti nos dedamus: quibus non obediendum, sed contrarium potius faciendū est. Clim.

Maledicta in seculo atque iniuria multa sæpe dissidia fecerunt: ita & in religiosis congregationibus gula illecebra ruinam omnem & negligentiam, atque contemptum operatur. Hanc tu rabidam Dominam si subigere volueris, omni in loco placidissimam quietem acquirere valebis. Illa vero si tibi dominetur, extra monumentum omni in loco periclitaberis. Idem.

Mens ieiuantis cum sobrietate orat: intemperantis autem impletur immundis imaginibus. Qui ventri dum obsequitur, fornicationis spiritum vincere vult, is ei similis est, qui oleo incendium extinguere nititur. Si affligatur venter, humiliabitur cor: si autem ille foueatur, superbit cogitatio. Afflige ventrem, & omnino frænabitur lingua: quippe multitudine eucarum hæc nervos accipit. Idem ibidem.

Cum ad mensam epulis instructa discubis, procedat in mediū iudicij mortisq; memoria. Vix. n. vel parū cōcupiscētiæ obfistes. Dū calicē bibis, memento icē aceti sellisq; Dñi tui: prorsusq; aut con-

D aut cōtinebis, aut certe per gemitū sensu humiliore eris. Noli er rare. Nunquā à Pharaone liberaberis, neq; supernū Patcha celebrabis, nisi amaritudines cōcederis. Amaritudines sunt ieiunij violētia & afflictio. Azima verò, sensus minimè inflat. Idē ibid.

Ieiunium est naturæ violentia, circumcisio suauitatis faucium, incentiuorum omnium abscisio, malarum cogitationum amputatio, insomniorum liberatio, orationis munditia, insigne Iumē animæ, mentis custodia, obsecrationis solutio, cōpunctionis ianua, suspirium humile, lata contritio, loquacitatis abdicatio, quietis occasio obedientiæ custos, somni alleviatio, sanitas corporis, tranquillitatis author, peccatorum remissio, paradysi porta & delicta. Idem ibidem.

E Cam venissem aliquando in castellum quoddam siue ciuitatem, sederemq; ad mensam iuuenis adhuc, duobus simul vitijs oppugnari me sensi: gulæ cōcupiscentia, atq; inani gloria. Metuens tamen insanissimæ gulæ progeniem, inani gloriæ magis me superandum dedi. Idem Grad. 26.

Apud eos quidē qui in mundo sunt, radix malorū omnīū est auaritia: apud monachos verò gulæ concupiscentia. Idē ibidem.

Sicut stercoreis copiā multitudinem vermium gignit, ita multitudo ciborum, lapsuū & malarum cogitationum atque somniorum operator multitudinem. Idem de compendios. supra dict. om. recapit.

Simil.

Sicuti is qui aduersum leonem pugnat, si ab eo oculum aliorum deflectat, confestim perit: ita & qui cōtra carnem suam pugnat, si hanc per quietem munium fouerit. Idem ibidem.

Simil.

Mensa neglecta mater est confidentiæ, & per fenestrā charitatis ventris sepe ingluuies ingreditur. Chm. Grad. 9.

F Gastrimargia est simulatio ventris: cum enim satietas fuerit, indigere se clamat, & cum ditentus atque disruptus, vociferatur eluriam. Gastrimargia est saporum variorumq; liquaminiū opifex, suauitatum fons. Gastrimargia est oculorum seductio, modica suscipiens, & vniuersa simul abscideret fugerens. Escarum satietas fornicationis est mater, afflictio autem ventris charitatem parit. Qui leonem blāda demulcet manu, nonnunquā illū ita manuefacit: qui verò corpus obliquijs fouet, ipsum amplius efferauit. Mox ut aduenit hospes, in charitate totus ex gulæ concupiscentia mouetur, detrimentumque suum consolationem fratris existimat: in aduentu quorundam vinum bibere statuit, & dum virtutem abstinentiæ sibi videtur

Disimil.

detur oculere vitij seruus efficitur. Aduersus Gastrimargiam **A**
 sepe inanis gloria inanticitis gerit, & super infelici monacho
 quasi venali mancipio, inuicem pugnant. Idem Grad. 14.

Simil.

Laxi & molli vtres capaciores sunt: sin autem negli-
 gantur, niuis capie ut. Qui ventrem ingorgiat, dilatauit inte-
 stina: qui verò aduersus hunc pugnat, contraxit ac restrinxit il-
 la. His rote n restrictis, nihil est opus pluribus cibus, tuncq; iam
 naturaliter ieiunant. s. efficiuntur. Idem ibidem.

Neq; illud te lateat, quod plerunq; Dæmon stomacho in-
 fidet nostro, facitq; vt homo nūquam satiatur, etiam si vniuer-
 sam comederit Ægyptum, totumq; Nilum biberit. Post cibum,
 gula iniquus spiritus abscedit, fornicationisq; nobis spiritū im-
 mittit, illiq; quid fecerit, nuntians: Apprehēde (inquit) Nilum, **B**
 occupa, atq; perturba. Nam ventre distento, nō multum in dei-
 ciendo laborabis: qui cūm venerit continuo subridet, somnoq;e
 deuinctis nostris manibus & pedibus. omnia quæcumq; volue-
 rit facit: atq; animam nostram corpusq; contaminat phantasijs,
 iniquationibus, obscæniq; liquoris egestionibus. Et est sanè mi-
 randum spectaculum, videre incorpoream mentem fæda corpo-
 ris collusione maculari atque obscurari: eandemque rursus per
 carnis huius lutum emundari, atque in tenuissimam naturæ suæ
 redire substantiam. Idem ibidem.

Princeps est Dæmonū qui cecidit Lucifer, & princeps vi-
 tiorum concupiscentiæ gula. Cum ad mensam epulis instructā
 discumbis, preceat in medium iudicij mortis; memoria. Vix
 enim vel parum concupiscentiæ consistes. Dum calicē bibis, me-
 memento item aceti, fellisq; Domini tui, profususq; aut continebis,
 aut certe per gemitū sensu humiliore eris. Noli errare. Nunquā **C**
 à Pharaone liberaberis, neque supernum Pascha celebrabis, ni-
 si amaritudines comederis. Amaritudines sunt, ieiunii violentia
 & afflictio, azima verò sensus minime inflatus. Idem ibidem.

Interrogemus vt alios, ita & hunc, immo verò præ alijs o-
 mnibus hunc nostrorū hostium præceptorem, vitiorum ianuam,
 ruinam Adam, Esau perniciem, interitum Israelitarū, Noë tur-
 pitudinem, Gomorrhæorum proditorem, Loth crimen, filiorū
 Heli exterminationem, iniquationum ducep, vnde gignatur?
 quinam sint eius nati? quis item sit, a quo coneratur, & a quo in
 finem perimatur? Dic nobis ò mortalium omnium nia iū vio-
 lenta Domina (quæ omnes auro inexplabilitatis emittit) vnde
 tibi introitum in nobis paras? quid vè post ingressum tuum pa-
 rare

D rare consueuisti? & quis nam sit exitus ex nobis tuus? quo nam scilicet modo abs te liberamur? Illa uero agitata cœtumeljs, nobis ita tyrânicè cruenta, feroxq; respondebit. Quid me maledictis incestitis, qui mihi estis obnoxij, aut quomodo separari à me studetis, quæ naturæ cōnexa sum? Stirpium uerò mearū nomina quomodo queritis addiscere? Dinumerabo eas, & super arenam multiplicabūtur. Primogenitorū tamē meorum, eorum qui charissimi sunt, appellationes audite. Filius primogenitus meus fornicationis incentor est. Secundus ab illo est obduracionis autor. Sōnus est tertius. Mare cogitationū, iniquationū fluctus profundūq; secretarū atq; ignotarum immunditiarū ex me prodeunt. Filia uerò mea sunt desidia, loquacitas, confidentia, securilitas risum mouens, cōtradictio, ceruicis duritia, tarditas ad audiendū, insensibilitas, captiuitas, elatio atq; tumor, temeritas, mundi amor. Cui succedunt oratio immunda, fluctusq; cogitationū: nonnunquā uerò calamitates quoq; præter omnē spem & expectatiōē, quas desperatio sequitur, omnibus acerbior & grauior. Oppugnat quidem me, sed nō superat, peccatorum meonā inimicitias, per omnia contra me gerit mortis intentā cogitatio. Nil uerò in hominibus est, quod me perfectè destruat. Qui paraclerum possidet, interpellat eum aduersum me illeq; exoratus, non me permittet operari uitiōse. Qui uerò nullum illius gustum susceperunt, dulcedinis ac suauitatis meæ rapiuntur illecebris. Idem ibidem.

¶ Continentiæ proprium est sanitas & robur: incontinentiæ autem imbecillitas & ægritudo morti uicina. Philo.

F In conuiujs memento duos tibi hospites esse nutriendos, corpus, inquam, & animā: & quidquid in corpus contuleris, id statim eluendi: quod autem in animam, perpetuè seruari. Episte.

¶ Anacharsis dixit. Primū quidē poculū quod infunditur, sanitatis est, alterum uoluptatis, tertium iniuria, & quartum insania. Anach.

¶ Nemo nimis mettuendus, quam qui de solo uictu cogitat. Sucto.

¶ Ut bona ualētudo incundior est ipsi, qui e graui morbo recreati sunt, eam qui nunquam ægro corpore fuerunt: sic omnia desiderata magis quam assiduè percepta delectant. Cicero post reditum ad Quirites.

Animaduersa eadem de re à Collectore.

¶ Extractus à Tobia piscis à flumine in siccum cepit palpitare, qui intra aquam positus, ipsum penè deuatorus fuisset. Idem

Y 3 autem

autem euenit carni nostræ, cum vel delicijs fruitur, vel macie & inedia attenuatur: illic enim furit & impugnat spiritum, hic verò victa atque prostrata iacet. A

In omnibus penè rebus quæ animû oblectant, quam diu res ipsæ perseverant, perseverat et̄ & oblectatio is causa. Plantasti pomarium, ædificasti domum, parasti splendidam vestem: hac ipsa delectant, non modò cum fiunt, sed etiam vbi facta sunt. At tactus & gustus delectationes tandiu perseuerant, quam diu obiectum hoc supra sensum manet: quo di cedente, protinus al eût. Talis autem est edendi bibendiq; voluptas, cæteraq; similes: vt rectissimè ferrive videantur, qui huiusmodi voluptates somnium voluptatibus similes esse dicant: aut ijs etiam, quas in scena homines persequuntur, vbi Regis aut Pontificis personam gerit, quibus nihil breuius esse potest. Que ergo insania est, propter adeo breues & momentaneas voluptates, & animam inquinare, & patrimonium prodigere, & famam obscurare, & ipsam corporis firmitatem frangere & enervare? B

Prou. 20.

Luxuriosa res vinum, & tumultuosa ebrietas: quicumque in his delectatur, non erit sapiens. Item. Qui diligit epulas, in egestate erit: qui amat vinum & pingua non ditabitur. Quo in loco studiû magis & animus, quam res ipsa notatur, cum dicitur. Qui diligit epulas. Et, Qui amat vinum & pingua. Et, Quicumq; his delectatur. Itaque in his delectari, hæc immodicè diligere, est à virtutis & sapientie studijs cura carnis auocari.

Quam sit ingrata Deo inglouies, latè declaratur Num. 11. vbi populus carutum desiderio flagrans, bis à Dño percussus est. Cum. n. cœperunt propter hoc aduersus Dñm murmurare, ignis ab eo egressus, deuorauit extremâ partem castrorû. Postea verò vbi se inexplebili auiditate carnibus ab ipso etiam Deo immisissis, ingurgitare cœperunt, rursus furor Dñi concitatus, percussit eû plaga magna nimis. Ex quo loco discimus, cupiditatis immoderatiã erga illa etiam que concessa sunt, multorû sæpe malorum causam esse. Hæc enim cupiditas populû adigit, vt aduersus Deum rebellaret, & beneficium liberationis ab Ægypto, & quotidiani victus à cælo demissi parumpenderet, & honestû itineris laborè muliebri infirmitate detrectaret. Ex quo discimus id quod August. ait, sæpe Dominum iratum petentibus concedere, quod propitius negauisset. Carnes enim desiderantibus concessit: sed adhuc esca eorum erant in ore ipsorû, & ira Dei ascendit super eos, &c. Quia verò horum malorum omnium concupiscentia C

Dispiscencia illa origo fuit, ideo congruum loco nomen impositum est, Sepulchra concupiscentiæ: ibi enim sepelierunt populum qui desiderauerat.

Dæmon dormire dicitur in locis humentibus, hoc est, in eorum mentibus qui se se voluptatibus & ventris obsequio dediderunt. Quid enim spirituale aut diuinum cogitare poterunt, qui toto pectore in terram defici, ventrem suum sibi Deum statuerunt, cui omnia vite studia destinant?

Sobrietatem ac modestiam in mensa retinendam, monet Ecclesi. 37. his verbis: Noli audax esse in omni epulatione, & non te effundas super omnem escam. In multis enim escis erit infirmitas, & auuiditas appropinquat ad choleram. Propter crapulam multi obierunt: cui autem abstinens est, adiciet ad vitam. Eadem de re multa inuenies eiusdem Ecclesi. 31. ubi ait: Vtere quasi homo frugi his quæ tibi apponuntur, vt non cum manducas multum, odio habearis. Cessa prior causa disciplinae, &c. Denique ait, Vigilia, & cholera, & tortura viro infunito: somnus sanitatis in homine parco. & cætera quæ sequuntur. His omnibus sententijs Ecclesiasticus nobis & parumotiam commendat, & modum in cibo potuque sumendo præscribit.

E ac cæterorum vitiorum congressu induciæ nobis sepe dantur. Nam & auaritiæ & luxuriæ æstus sepe cõquiescunt, sed cum eundi auuiditate quotidie nobis pugnandum est, cum parcè ac temperanter nobis quotidie cibus sumendus sit. Vt enim Cassianus ait, semper nobis edulij & escarum ingentis ac naturalis viget affectus, quamuis amputare superfluos eius appetitus ac desideria festinemus iuxta illud. Et carnis curam ne feceritis in desiderijs. Hoc enim quidam ex patribus sub hoc problematis colore figurans, eleganter expressit. Multis, inquit, creditoribus pater meus me reliquit obnoxium, cæteris ad integrum soluens, ab omni conuentionis eorum molestia liberatus sum, vni satisfacere quotidie soluendo, non possum.

F Siquis sanctorum Anachoritarum & monachorum vitas, quas Theodoretus, Palladius, D. Hieronymus, & Cassianus ceterique patres scripserunt, attentè consideret, non poterit satis admirari, cum tam incredibilem in illis carnis macerationem animaduertit. Non solum enim inedia, sed ferreis etiam pœderibus, & cathenis, & asperissimo vite cultu corpus atterebant.

Cum enim satis esse arbitremur, carnem ita castigare, vt in ser- **A**
 uitate spiritus redigatur: isti tamen longè vltèrius progressi
 sunt: non enim illam castigare, sed penè conterere, & ad nihilum
 redigere videbantur. Vt enim alia infinita exempla præteream,
 Eusebius monachus (vt in vita. D. Martiani Theodoretus
 memorat) 120. libras ferri corpori suo impositas gestabat. Mor-
 tuo autem magistro Martiano. 80. eius sibi adiecit, Beato verò
 Agapeto condiscipulo suo mortuo, 50. quibus ille onustus ince-
 debat. sibi addidit. De beato autem Sabino mirabile ibidè absti-
 nentiæ genus memoratur. Miscebat quippe farine aquâ in men-
 sam vnus cibum, vt corruptus alimentum huius & odor & sapor nõ
 tam ipsum reficeret, quam cruciaret. Erit autem opere pretium
 huius tantæ rei causas indagare: cum par sit credere, omnia hæc
 singulari quodam Spiritus sancti impulsu, non humano consi- **B**
 lio facta fuisse. His enim indagatis, singulares abstinentiæ fru-
 ctus agnoscemus, quàm in elices etatis nostræ hæretici exsi-
 bilare, atque ab Ecclesia eliminare contendunt. Huius ergò
 rei sex præcipuè cause. (vt alias prætermittam) mihi fuisse
 videntur. Quæ omnes à perfectæ charitatis natura originem
 ducunt.

Primum enim hoc ad plenissimam pro præterita vitæ deli-
 ctis satisfactionem agebant. Vt enim charitatis est, Deo placere
 velle, & in eius obsequio delectari: ita contra de commissis ad-
 uersus illum mœrere, & illatæ iniuriæ, corporis (quod illis of-
 fensionû causa fuit) cruciatibus velle satisfacere. Quod qui-
 dem tantò vehementius cupiebant, quanto Deum ardentius di-
 ligeant. Hinc tot rationes excogitatæ, quibus corpus non solû
 inedia, sed etiam catenis, & ferreis ponderibus, & Solis æstu, **C**
 atque hyemis rigore cruciarent: semetipsos acriter in hoc sæculo
 iudicantes, ne in altero à Domino iudicarentur. Hoc autem af-
 fectu atq; consilio quidam ex sanctis illis Anachoritis varijs la-
 boribus atq; ieiunijs carnem suam macerabat. A quo cum quidã
 quaesisset, cur adeò acriter corpus suum penè occideret. iuste (in-
 quit sanctus vir) hoc facio: quia illud me prius occidit.

¶ Secundo verò hac eadem ratione nõ modo pro veteribus pec-
 catis satisfaciebant, sed ad futura etiam vitanda incredibili vir-
 tute & fortitudine armabantur: ad quod eos eadem in Deû chari-
 tas incitabat. Scitum enim est illud Prophetæ. Qui diligitis
 Dominum, odite malum. Eiusdem quippe charitatis est, Deum
 summo amore diligere, & peccatum summo odio prosequi. Ne-
 mo au-

- D** mo autem peccatum odit, quia peccati radicem & seminarium simili odio prosequatur. Medicus enim simili cura ac studio & cōtra morbum & cōtra morbi causas pugnat. Præcipua verò malorum nostrorum causa caro nostra, hoc est, immoderatus eius amor est. Ea namque inter tres præcipuos animæ nostræ hostes numeratur: quoniam & per se spiritum nostrum impugnat, & alijs hostibus materiam atque aditum in illū præbere solet. Tunc verò aduersus spiritum pugnat, cum blanda, & mollia, & voluptuosa tanta auiditate & ardore concupiscit, ut diuinas leges propter hæc ipsa bona fruenda violare nesciat. Hac ergo ratione innumerabilem penè malorum causa existit. Quocirca viri sancti hoc ipsum probè intelligentes, non hoc solum curabant, ne his eius desiderijs satisfacerent, sed vterius etiam progressi, ipsam multis modis affligere & macerare nitentur: ut sic tandem multò longius ab eius indulgentia & obsequio abessent. Ut enim hi qui cum hoste luctantur, non satis habent, si ita se incertamine gerant, ne ab eo in terram deiciantur sed in hoc etiam nituntur, ut ipsum deiciant atque prosternant, quò minus a periculo absint: ita hæc cum carne sua, hoc est, cum domestico & familiari hoste decertantes, non contenti eo vsque in eius maceratione processisse, ut ab illa minimè prosternerentur, in hoc etiã nervos omnes intēdebāt, ut illā admirabili austeritate macerarent, quò ab eius supplantatione tutiores essent. Simile quiddā Philosophum quendā. D. Hierony. multiq̄ue alij auctores fecisse memorant: qui cum intelligeret, pecuniã quæ illi hereditate obuenerat, curarum atque malorum sibi materiam subministrare, ingentem aurī massam in mare proiecit, dicens, Abite in profundum male cupiditates: ego vos mergam, ne ipse mergar a vobis. Ad hūc ergo modum sancti illi Patres cum corpore suo se gessisse videntur, &c.

Quia verò ad plenam iustitiam spectat, non modò à malo declinare, sed etiam bonum facere: hoc est, auctori suo gratissima obsequia & iustitiæ sacrificia exhibere, ad hoc ipsum hæc abilitate virtus charitate imperatè atq; extimulante mirificè illos iuuabat. Vera n. est illa. D. Gregorij sententia Amor Dei nunquam est otiosus: operatur enim magna, si est, &c. Magna verò & Deo grata sunt, quæ maximè ardua sunt (qualis fuit Abrahe obedientia, & sanctorum Martyrum, atq; B. Iob patientia) ad quæ incredibile quodam ardore aspirat charitas, quæ maximè Deo placere desiderat. Quod exemplo suo (ut alios præteream)

B. Pater

B. Pater Dominicus docuit, qui ardore martyrij succensus, oēs A
 corporis sui raticulos membratim abscindi, & oculis ostendi, &
 ipsos deinde oculos effodi, & truncum corpus in sanguine suo vo-
 lutari vehemētissimē cupiebat. Cum igitur hæc sit diuini amo-
 ris natura, quid mirū, si sancti illi Anachorite ardentissima cha-
 ritate succensi, cum martyriorū occasiones deessēt, hos corporū
 suorum cruciatus elegerint: vt per eos tantō magis illi placerēt,
 quē flagrantissimo amore diligebant, quantō grauiores propter
 illum labores perferebant. Magnū enim veri amoris iudiciū &
 argumētum, alacris propter eum quem diligas, laborum atque
 dolorū tolerantia est. ¶ Alia quoq; huius singularis abstinētiæ
 causa fuit: quoniā ad contēplationis & charitatis studiū (cui illi
 penitus addicti erāt) nō satis est à peccatis abstinere, sed omni- B
 bus etiam curis & negotijs secularibus renūciandum est. Curarū
 enim & negotiorū multitudo mentem distrahit ac deprimit, &
 à diuinæ pulchritudinis intuitu auocat: Martha quippe sollicita
 Luc. 10. est, & turbatur erga plurima. Hac ergo de causa sancti illi, oēs
 curarū & negotiorū occasiones amputauerūt, dum paucissimis
 eis lēq; obuijs rebus cōtenti, cætera omnia tanquam curarū &
 negotiorū seminaria à se repudiarūt. Quod etiā alia ratione cō-
 firmatur. Cum enī perfectio atq; p̄fectio Euāgelicæ vite in hoc
 præcipue sita sit (vt quādo homo ex corpore & sp̄u, velut media
 quædam inter Angelū & pecudem creatura, cōstet) necesse est,
 vt quisquis ad huiusmodi perfectionē aspirat, nobiliorē sur par-
 tē in vite institutione sequatur, & Angelorū quān pecudū simi-
 lior fieri studeat. Vita autē Angelorū est, terrenis oibus curis &
 voluptatibus (quibus nō egēt) neglectis, diuinorū cōtēplationi
 semp̄ intēdere: nec ab hoc studio vlli⁹ mūdane rei cura auocari. C
 Huc igitur sancti puenire (quatenus fieri posset) omni ratione
 cōtēdebāt. Et ne corporis cupiditatibus ab hoc studio vllō mo-
 do retraherētur, nō cōtenti sup̄flua corporis refecasse, necessaria
 frequēter illi subtrahēbāt: quæ admodū ij faciūt, qui curua in re-
 ctum flectere volentes, ea in contrariam partem vrgent: vt hac
 ratione illa ad rectitudinem perducant.

Simil.

His autē causis aliam quoq; addere licet, quæ illorū temporū
 propria extitisse videtur. His n. laboribus sanctissimi illi viri se
 ad martyriū a zones p̄ferēdos illo tēpore parabant: ne si aliquan-
 do fidei, vel iustitiæ, & religionis gratia aut exiliū, aut alij labo-
 res & incōmoda subeūda essent, hæc ipsa velut insueta horrētes,
 in agone deficerēt. Cuius rei exēplū nobis Porta Catonis filia,
 &

D & Bruti vxor exhibet: quæ posteaquam sensit conf. iratū esse de Cæsare interficiēdo, ea nocte, quæ præcessit diē, in quo Cæsar occisus est, egresso cubiculū Bruto, cultellū tonforū velut vnguū ressecandorū gratia poposuit: eoque, quasi forte de manibus elapsū, seipsum grauius vulnerauit. Mox Brutus clamore an illacū in cubiculū reuocatus, oburgare eā cœpit, quod tonforis præu. uis. set officiū. Hic illa clam marito, Non hoc, inquit, temere feci: nā experiri volui, si quod cōstitutū est, parū cesserit ex sentētia, quā equo animo me ferro sim perētura. Hoc plane à Christiana religione alienū est, quod tū exēpli gratia induximus. Si. n. h. æc. formina viri sui amatissima, his se prelatis ad mortē preparabat: quid mirū, si sancti illi patres, qui pro iustitia ad mortē viq; certare parati erant, his se spōtaneis laborū rudimentis in pace exercerēt, quos in vero certamine nō iam vt tyrones, sed vt veterani milites nō perhorrescerēt. • His etiā adde, quod eadē vitæ asperitas ad solitariā vitā degendā (quā illi tanquā innocētiæ custodē atq; ministrā maximē sectabatur) vehementer eos adiunaret.

E Ad hanc autē vitā Hier. ppheta inuitat his verbis: Bonum est viro cū portauerit iugū ab adolescentia sua: sedebit solitarius, & tacebit. Quod quidē ipse ppheta. vt cōs peccādi occasiones declinaret, se quoc; captare fatebatur, cū ad Dñm diceret, Sedebā solus, quia cōmatione repleti me. Hoc autē vitæ genus facile sequi poterit, quib; suis vilicibo eoque obuiocōtentus, corpus alere studet, nō oblectare. Ita; Joā. Bapt. qui tā vili ac parabili cultu, viatq; contentus, erat: poterat plane in deserto vitam agere: quī si aliud voluisset, necessariō turbam & frequentiam hominum querere debuisset.

Thren. 31

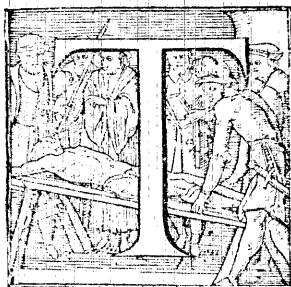
Hier. 15.

F Insigne exēplum tū orationis, tū etiā abstinentiæ (quæ orationis comes est) refertur in vita B. Dosithei discipuli B. Dorothēi, quod hoc in loco propter vtilitatem legentū attexere libuit: in quo miri etiā propriæ voluntatis abnegatio atque abdicatio apparet. Sic igitur de eo scriptū inueni. Vixit B. Dositheus circiter annos quinque, & sub obediētiæ mortuus est iugo. Dedit autem operā, vt omnibus in rebus se se voluntati magistrī sui subderet. Quando verō languescere & agrotare cœpit, ac sanguis spueret (tabifico enim morbo extinctus est) audiuit à quodam, qua sorbilia multū cōferre ac prodesse his, qui sanguinem excruciant. At ergo magistro suo B. Dositheus, Pater velle tibi dicere de re quadā, quā mihi admodū profutura audiui, Sed noli mihi eam cōcederes, neq; impertires omnino, quoniā me admodū huiusce

rei

rei cogitatio infestat. Ait illi Dorotheus, Dic mihi Dosithee, **A**
 Dic mihi quæso, quænam sit res illa? Ait Dositheus, Sponde mi-
 hi non daturum illam, quandoquidem (vt dixi) illius rei cogi-
 tatio me infestat. Cui Dorotheus, Probe (inquit) faciam vt di-
 cis. Quid nam vis? Audiui, inquit ille, à quibusdam, quòd oua
 sorbilia multum his, qui sanguinem expuunt, conferant. Sed te
 per Deum obsecro, cum non tu praueneris, vt dares mihi, noli
 amplius exhibere propter animi mei cogitationem. Ait illi B.
 Dorotheus, Quoniam non vis, non dabo tibi, ne affligaris. Stu-
 debat autem Dorotheus exhibere illi pro ouis, alia quædam v-
 tilia, atque illi morbo salutaria, quandoquidem ipse dixerat
 turbari se in ouorū cogitatione. Ecce cum in tā lethiferi morbi
 esset agitatione, conabatur tamen, & virili certamine pugna-
 bat, propriam abrumpere voluntatem. Habebat enim Dei sui **B**
 iugem memoriã. Nam ei totū se mancipauerat, desideratq;
 iugiter dicendo, Domine Iesu Christe miserere mei. Interdum
 verò, Fili Dei, aiebat, adiuua me. Huiuscemodi quidem oratio-
 nem semper ore suo volebat. Cum verò ita languidus esset &
 imbecillus, vt ulterius progredi penitus nequiret. Dicebat B.
 Dorotheus, Dosithee meditare, ac contemplare, & cura tibi sit
 oratio. Caue ne illam remittas. Ille autem respondebat: Bene,
 pater. Ora pro me. Rursus cum subingrauesceret morbus, ait il-
 li Dorotheus, Quid est Dosithee? Quomodo se habet oratio?
 Adhuc perstat ne, an cessat? Cui ille, Etiam pater, sed tuis preci-
 bus. Vbi verò magis ac magis ingrauescere cepit morbus & im-
 becillitas, ita vt in syndone gestaretur. Ait illi: Quomodo ora-
 tio Dosithee? Tūc ille ait, Ignosce mihi pater, iam amplius in-
 cumbere illi nequeo. Ait illi Dorotheus: Igitur dimitte eam, & **C**
 ab oratione cessa. Verum tamen Dei memoria nunquam abscen-
 dat abs te. Cogita illum semper adesse, teq; illius cōspectui sem-
 per assistere. Hoc autem exemplum & cætera quæ de viris san-
 ctissimis paulò ante commemorauimus, non tam ad imitationem,
 quam ad diuinæ virtutis & gratiæ admirationem scripta sunt.
 Ad hæc enim sanctissimos illos viros Spiritus sanctus excitabat,
 vt hoc exemplo nobis & gratiæ suæ potentiã cōmendaret, quæ
 multò plus etiam, quam quod diuinis legibus decernitur,
 præstare potest, & negligentium socordiam damna-
 ret, qui ne tantis eundem diuinæ gra-
 tiæ opibus adiuti, diuinis præce-
 ptis obiecti volunt.

D MISERICORDIA, E LEEMOSINA.

TVNC PLENA COR-
dis nostri compassio est, cum ma-
la inopia pro proximo suscipere
non mereamur, ut illi a passio-
ne liberemus. Plus est aliqua do-
cōpari ex corde, quam dare: quia
quisquis indigenti; esse e com-
patitur, minus est, ut a omne quod
dat; & rem quamlibet plerumque
dat, qui non compatitur. Grego.
lib. 20. Moral.

Grego.

E Tantò quisq; perfectior est, quanto perfectius sentit dolo-
res alienos. Greg. 19. Mor.

Sic mens per compassionem doleat, ut & larga manus affe-
ctum doloris ostendat. Greg. in homi.

Qui indigenti proximo exteriorem substantiam prabet, sed
vitam suam a nequitia non custodit, rem suam Deo tribuit, &
se peccato. Hoc quod minus est, obtulit auctori, & hoc quod
maius est, seruauit iniquitati. Greg. 19. Moral.

Ille perfectè tribuit, qui cum eo quod afflicto porrigit, affli-
cti quoque animum in se sumit, ut prius in se dolētis passionem
transferat, & tunc contra dolorem illius per ministeriū concur-
rat. Greg. vbi supr.

F Greg. super illud Iob. 27. Dives cum dormierit, nihil secum
asferet: sic ait: Tolleret tunc res secum, si ad petentis vocem sibi
tulisset: nam terrena seruando, amittimus: largiendo seruamus.
Diu cū rebus nostris durare nō possumus: agendū ergo ut res pe-
rituras in nō periturā faciamus transire mercedē. Mor. 18. c. 10.

Dives exulo serò oculos aperuit, compulsus in damnatione
cognoscere qui l perdidit, quando Lazarum non agnouit. Iustè
autem qui de abundantia peccauit, afluanti cremator inopia:
guttā aquæ petijt, qui micās panis negauit. Greg. Mor. 18. c. 10.

Cum suppetant temporalia, celerius dantis manus dationē
inuenit, quam animum dolorem. Ille ergo perfectè tribuit, qui
cum pecuniam afflicto porrigit, eius in se animum sumit. Greg.
20. Mor. c. 27.

Tunc plena est cordis compassio, cū inopiam pro proximo
susci-

ſuſcipere non metuimus, vt illū liberemus. Quare Chriſtus nequaquam nobis vim ſuæ dilectionis oſtēderet, ſi hoc quod à nobis tulit, non ad tempus ipſe ſuſtineret. Grego. vbi ſuprà.

Qui exteriora largitur, rem extra ſe poſitam tribuit: qui autem ſectum aut compaſionem, aliquid ſui ipſius dat. Greg. vbi ſuprà.

Grego. ſuper illud Iob. 31. Si comedi buccellam, ſic ait: Pietati ſe præiudicium facere exiſtimat, ſi ſolus comederet, quod Dominus omnium communiter creaffet. 21. Mor. c. 12.

Quidam prius pauperum contumelijs afficiunt, quam dent elemoſinam. Videtur ergo quòd illatæ iniuriæ ſatisfactionem ſoluunt, dum dona largiuntur. Greg. 21. Mor. c. 13.

Grego. ſuper illud Luc. 16. Vt cum defeceritis, recipiant vos, &c. ſic ait: Ergo patronis potius munera offerimus, quam egenis largiamur. 21. Mor. c. 14.

Cum pauperes conſpicimus, quanta nobis deſint interiora penſemus, quatenus ſe cogitatio noſtra ſuper inopes non eleuet, cum videt, quòd quanto interius, tantò verius pauperes ſumus. Greg. 21. Mor. c. 14.

Gregor. ſuper illud Iob. 31. Si deſpexi prætereuntem, &c. ſic ait: Nempe quia apud piam mentem plus natura valet, quam notitia. Qui enim indiget, eo ipſo quo eſt homo, ei nō eſt ignotus. 21. Mor. c. 14.

Grego. Hom. 27. in Eoſtēgia ſuper his verbis. Et fructus veſter maneat, ſic ait: Omne quod ſecundum præſens ſeculum laboramus, vix vſque ad mortem ſufficit. Mors namque interueniens fructū noſtri laboris abſcindit. Quod verò pro æterna vita agitur, etiam poſt mortē ſeruatur. Et tunc apparere incipit, cum laborum carnalium fructus cœperit non videri. Ibi ergo illa reſtitutio inchoat, vbi iſta terminatur. Tales fructus operemur qui maneat: tales fructus operemur, qui (cum mors cuncta interimat) ipſi exordium à morte ſubant. Nam quod à morte incipiat fructus Dei, teſtatur Propheta, qui dicit: Cum dederit dilectis ſuis ſomnum, hæc eſt hæreditas Domini. Omnis qui dormit in morte, perdit hæreditatem terrenam: ſed cum dederit dilectis ſuis ſomnum, hæc eſt hæreditas Dñi: quia electi Dei poſtquam peruenierint ad mortem, tunc inueniunt hæreditatem, Greg. vbi ſup.

Terrena omnia ſeruando amittimus, largiendo ſeruamus. Idem.

D ¶ Memento quid purpurato diuiti contigerit: qui non ideo **Aug.**
 diuatus est, quod aliena tulerit. sed quod egenti pauperi sua non
 tribuerit: & in inferno positus ad perenda minima peruenit,
 qui hic parua negauit. **Aug.** de Confessione.

Qui dat elemosinam, ut careat tadio interpellantis, non ut
 reficiat viscera indigentis, & rem & meritum perdit. Idem su-
 per Psal.

Ante Dei oculos nunquam est vacua manus a munere, si
 arca cordis plena est bona voluntate. Idem super Ioann. in ho-
 mil.

¶ Non memini me legisse mala morte mortuum, qui libenter **Hiero.**
 opera charitatis exercuit. Habet enim multos intercessores: &
 impossibile est multorum preces non exaudiri. **Hiero.** ad Ne-
 pot.

E Sanctus Exuperius Tholosanæ urbis Episcopus, esuriens
 pascit alios: & ore pallente ieiunijs, fame torquetur aliena:
 omnemque substantiam Christi visceribus erogauit. Nihil il-
 lo ditius, qui corpus Domini canistro vimineo, sanguinem
 portat vitro: qui auaritiam eiecit a templo, & cathedras ven-
 dentium euertit. Idem in Epist. ad Rust. monach.

Velimus nolimus feneſimus. Paret tibi viaticum, quod lon-
 go itinere necessarium est. Secum portet quod inuitus dimis-
 surus est: inuadit præmittat in coram, quod si negauerit, terra sum-
 ptura est. Idem ad Furiã.

F Beata Paula pauperes omnes ac debiles curiosissimè to-
 ta vrbe perquirens, damnum putabat, si quisquam eorum cibo
 sustentaretur alieno. Spoliabat filios, & inter oburgantes pro-
 pinquos, maiorem se eis hæreditatem Christi misericordiam
 dimittere loquebatur. Et mox. Fateor errorem meum, cum
 in largiendo esset profusior, arguebam, illud proferens de A-
 postolo, Non ut alijs refrigerium, nobis autem tribulatio. Et, **2. Cor. 8.**
 Qui habet duas tunicas, &c. Illa contra testem inuocabat **Luc. 3.**
 Deum, se hoc habere voti, ut mendicans inereretur: ut vnum
 numum filix non dimitteret, & in funere suo aliena syndone
 inuolueretur. Nolebat in his lapidibus pecuniã effundere, qui
 cum terra ac seculo transitori sunt: sed in viuis lapidibus, de
 quibus in Apocal. ciuitas magni Regis extruitur: quos in sa-
 phyrum, & smaragulum, & iaspidem esse vestendos Scriptura
 commemorat. Idem in Epitaph. Paulæ.

Ambr. ¶ Misericordia non de meritis iudicare consuevit, sed necessitatibus subuenire: iuuare pauperem, non examinare iustitiam. **A**
Ambros. in Epist.

Affectus dantis, collatorem aut diuitem aut pauperem facit, & pretium rebus imponit. Idem de offi.

Aurum Ecclesia habet nō vt seruet, sed vt erogat, & subueniat etiam necessitatibus. Idem ibidem.

Necessitates aliorum quantum possumus iuuenimus, & plus interdum quam possumus. Nihil tam secundum naturam est, quam iuuare consortem naturæ. Idem de officii.

Si non potest alteri subueniri, nisi alter ledatur, commodius est neutrum iuari, quam grauari alterum. Idem ibidem.

Non minoris est criminis, habenti tollere, quam eum possis & habes, indigentibus denegare. Esurientium panis est, quem tu detines: nudorum indumentum, quod tu includis: miserorum redemptio & absolutio pecunia, quam tu in terra foedis: tantorū scias te inuadere bona, quantis possis prestare, & nol'is. Nō sunt bona hominis quæ tecum ferre nō potest. Sola misericordia comes est defunctorum. Idem in quodam sermone. **B**

Psal. 75. Super illud, Dormierunt somnum, &c. Hoc est dicere: Nihil inuenerunt in operibus suis diuites, qui nihil pauperibus contulerunt. Nullus inuenerunt inopiam, nihil ad utilitatem suam proficientes reperire potuerunt. Idem.

Bern. ¶ O vanitas vanitatum, sed non vanior quam infanior! Fulget Ecclesia in parietibus, & eget in pauperibus: suos lapides auro induit, & suos filios nudos deserit: de sumptibus egenorum seruitur oculis diuitum. Bernard in apolog.

Petrus Rauc. ¶ O insignem paupertatis excellentiā! hæc Dei persona fit. Deus **C**
in paupere absconditur, & pauper euidem porrigit manū, Deus autem suscipit quod offertur. Chrysol.

Etenimolina non æstimatur ex mensura largitionis, sed ex animi liberalitate. Idem.

Obtutatis auribus diuitis, nihil esset vox vnus clamantis. Vnde Dominus adaperiendum cor eius, totum corpus Lazari vteribus cooperuit, vt tot essent ora clamatiā, quot vlcera existentiā. Idem in serm. de diuite & Laz.

Super illud Math. Esurui, &c. In regno cæli coram omnibus Angelis, in conuentu resurgentiū, quod Abel passus sit, quod munus in cōseruauit Noë, quod Abraham si lem seruauit, quod Moyses legem tulit, quod Petrus crucem Iesu primus ascendit, Deus

D Deus tacet : & clamat solum , quod pauper commedit dicens : Esuriui , &c. Qui enim misericors est , misericordia dignus est . Idem in quod . Ierem .

Fratres , esurit ieiunium , ieiunium sitit , quod nō pietatis cibo pascitur . quod potu misericordiæ non rigatur . Alget ieiunium , ieiunium deficit , quod non eleemosinæ velius tegit : quod non miserationis operit vestimentum . Fratres , quod est terris ver , hoc misericordiam scimus esse ieiunio . Sicut verna flatus tota facit germina florere camporum : ita misericordia tota ieiunij semina producit in florem , in cœlestem messem : totam ieiunij facit fructificare virtutem . Quod oleum lucerna est , hoc ieiunio pietas : sicut lucernæ lumen olei pinguedo succendit . & moderato

Simil.

E Sicut iubar solis clarior em perficit diem , & totam nubium dispergit obscuritatem : sic eleemosina ieiunij sanctificat sanctitatem : totamque cupiditatis mortem lumine pietatis excludit . Ac ne iustis immoretur , quod est anima corpori , ieiunio largitas hoc habetur . Sicut enim mortificatur corpus , cum à corpore anima recedit : ita mors est ieiunij largitatis abcessus . Idem de ieiunio & eleemosina .

Simil.

Simil.

Manus pauperis Abrahæ sinus est : vbi quicquid pauper acceperit , mox reponit . Thesaurus cœli est manus pauperis : quod suscipit , ne in terra pereat , reponit in cœlum . Thesaurizate vobis (inquit) thesauros in cœlo . Manus pauperis est gazophilacium Christi : quia quicquid pauper accipit , Christus accipiat .

F Da ergo homo pauperi terram , vt accipias cœlum : da nummum , vt accipias regnum : da micam , vt accipias totum : da pauperi , vt destitibus : quia quicquid pauperi dederis , tu habebis : quod pauperi non dederis , habebit alter . Clamat Deus , Misericordiam volo . Qui quod vult Deus , Deo negat , à Deo sibi quod desiderat vult negari . Misericordiam volo . Homo , petit Deus , sed tibi , nō sibi . Misericordiam volo . Humanam misericordiam petit , vt largiatur diuinam . Est in cœlis misericordia , ad quam terrenas misericordias peruenitur . Domine (inquit) in cœlo misericordia tua . Dicturus causam in iudicio Dei , patronam tibi misericordiam , per quam liberari possis , assume . Qui de patrociniis misericordiae certus est , de venia sit securus , de absolutione non dubitet : Beati (inquit) misericordes : quia ipsi misericordiam con-

Os. 6.

Psal. 35.

Matth. 5

Z sequen-

sequentur. **Gratis** misericordiam speratibi, qui hic nō fecerit misericordiam. Qui facit misericordiam, currit ad premium: qui nō facit misericordiam, lecurrit ad pœnam. Idem ibidem.

Leo Papa. ¶ Nulli parans est sensus cui magnus est animus, nec de rei familiaris mercedura peccet. Molus pietatis. Maiora quidem sunt in œdificandis & maiora negotiorum: sed nec discrepat fuerus operum, ubi non deest affectus operantium. **Leo Papa** in apparit Domi.

Semper illi quod largiatur occurrit, cui bene velle non deficit. Idem ibidem.

Misericordie virtus rata est, ut sine illa ceteræ, etsi sint, prodesse non possunt. Quamvis enim aliquis fidelis sit & castus & sobrius, & aliis maioribus ornatus insignibus, si misericors tamen non est, misericordiam non mereatur. Idem in sermo. de apparit. **Domin.**

Hugo. ¶ Compensatio ex virtute est, quando propter Deum alienis doloribus compatimur: cum scilicet iustitiam premi, vel innocentiam affligi volumus. Compensatio ex vicio culpabilis est: compensatio ex natura irreprehensibilis est: compensatio ex virtute laudabilis est. Prima reprehenditur, tertia laudatur: secunda nec culpam habet, quia ex natura est, nec premium, quia ex virtute non est. **Hugo de 2. volunt. Christi.**

Di fecit misericordia & miseratio, sicut fons & rivulus. Misericordia enim quasi fons est affectus: miseratio quasi rivulus affectus. Idem.

Euf. Emil. ¶ Conclude elemosinam in sinu pauperis, & ipsa exorabit pro te: orationibus autem & elemosinis purgantur peccata: per vtramque ergo rem, sed maxime per elemosinam, Dei misericordia requirenda est. Oportet itaque ut tibi res vtraque contentiat: illa rogat, hæc imperat: illa quodammodo iudicis audientiam deprecatur, hæc gratiam promeretur: illa ostium pulsat, hæc aperit: illa prodit desiderium, hæc desiderii procurat effectum: illa supplicat, sed supplicantem ista commendat. Deinde **Tabithæ** exemplum profert, & amplificat. **Euf. Emil.** in hom. de initio Quadrag.

Charitas prona sit ad misericordiam, non insultat peccantibus, sed condolens: facilis n. est lapsus ad vicia, & fragilitas conditionis humanæ quicquid cernit in alto, hoc in se debet pertimescere: cumq; alius fuerit pro errore correptus, illius emendatio nostra sit cautio. Idem in hom. 8. de Pascha.

De Oleum pietatis & miserationis unguentum, quanto copiosius in fraternas necessitates effunditur, tanto donis potioribus au- **Cassio.**
gmentatur. Alludit ad viduæ oleum, quod effusione augebatur.
Cassio. in Epist.

Magna vis est elemosinæ: siquidem nutritores suos multa **Marc.**
cum fiducia in regnum cælorum introducit. Nota est enim ia-
nitoribus cæli, qui thalami fores custodiunt: nec nota solum,
sed etiam venerabilis: & a quibuscuq; se honoratam cogno-
uerit, illos confidenter introducet. Nam si Deum in terram de-
duxit, & hominem fieri persuasit, multo magis hominem in cæ-
lum adducere poterit. Marcus.

Penes nos situm est, ut Deus misereatur nostri: ipse nobis
hanc gratiam condonauit. Nempe si offeramus ei, quæ miseri-
cordia & benignitate eius indigna non sint, miserebitur nostri.

E Si verò nos nulla nostri misericordia tangamur, quis nobis par-
cet? Misere proximi, & misericordiam a Deo consequeris. Nō
ita laudandus est, qui magnum alicuiem suscipit, ut qui miserū
& ærumosum. Et qui colit hominem præstaretem & clarum &
sæpe ad ostentationem coram hominibus id facit, cui verò abie-
ctum & desperatum curat, propter solum Dei præceptum ida-
git. Idem.

Misericordia expers est omnis sceleris, omnia reddit pura.
Hæc & ieiunio & cubitu super humum (quanuis molestioribus
magisque laboriosis) melior est, vapore utilior: hac aniam
colorat, subtilem, pulchram & formosam efficit. Idem.

Anima sine misericordia sterilis est. Hoc illud est, quo Deo
similes nos euadere licet: misereri, inquam, & condolere. Hoc
F nisi habeamus, priuati sumus omnibus. Christus non dixit, si
ieiueris, similes eritis Patri vestro: nec si castitatem tueami-
ni. Quid igitur? Estote misericordes, sicut Pater vester car- **Luc. 6.**
lestis misericors est. Et, Misericordiam (inquit) volo, non sa- **Mat. 6.**
crificium.

Nisi essent pauperes, non tam multa peccata abolerentur.
Pauperes nobis vulnerum nostrorum medici sunt. Remedia
nobis porrigunt manus sue. Non ad eò medicus extendens ma-
nus, & imponens pharmaca, sanationem efficit, quam pauper
manus extendens, & quæ porrigimus, accipis: ablatio est ma-
lorum nostrorum. Idem.

Cæcus misericordiam cōsecutus ad regnū cælorū deducere

nouit: & quâvis ad parietes offendens, & incidens in foveas, dum se præstat ascensionis in cœlum. Idem. A

Quid frustra laboras, ò dives, res pauperû in thesauris tuis recondens? Cur indignaris petentibus illis, tanquam de tuo expendas? Bona paterna petû non tua: quæ tibi cõmissa sunt ipso- rum gratia, non tecum nata. Da quæ accepisti, & vsu eorû tibi concessum in lucro ponas. Satis est tibi, quod dare non accipere destinatus sis. Idem.

Sacerdotes antiquo ritu inungebantur oleo, vt & sacerdotium à misericordia inchoaret. Reges etiam ungebantur oleo. Omnium enim (inquit) misereri debes, cum possis omnia. Nêpe hoc ipsum misereri, proprium est principatus. Cogita quod mundus per misericordiam constitutus sit, & imitare Dominû. Misericordia hominis in proximum suum, Domini autem in omnes homines extenditur. Idem. B

Facile posset Deus neminem facere pauperê: sed ita beneficentiæ ansam adimeret, nec amplius vellet aliquis condolere. Nûc verò alij aliorum gratia vel diuites vel egeni sunt, vt locus & materia beneficentiæ suppetat. Idem.

Chryf. ¶ Omne quod nostrum est, tunc magis nostrum est, si sit nobis commune cum fratribus. *Chryf.* in serm.

Non benefacit, qui benefacit: sed beneficium ipse accipit potius quàm dat. Maiora enim accipit quàm largiatur: quoniam Deo mutuum dat, non hominibus. Auget opes, non minuit. Minuit autem, si nihil elargiatur. Idem.

Simil.

Qui parcè seminat, parcè & metet. Qua igitur quæso ratione parcis ac retines? Si terram fertilem coleres, non tantum illâ seminando propria horrea vacuares, verum etiam nutuares aliunde quod sereres. In cœlo verò operans, atq; ibi fructum requirens, vbi nulla aëris inequalitas, corruptio nulla ventorum est, sed plurimo vbiq; cum fœnore semina cuncta proueniunt, cûstaris atq; dissimulas: nec intelligis, quia possumus & parcèdo perdere, & spargèdo colligere. Idè super Matth. hom 5. oper. pf.

Philô.

¶ Talem te famulis tuis præbe, qualem tibi Deum optas: audiemur enim à Deo, sicut nos audimus: & aspiciemur ab ipso, vt nos aspiciamus. Offeramus igitur misericordiam pro misericordia, vt pro simili simile adipiscamur. *Philon.*

Quintil.

Nihil ingeniosius vera pietate est.

Quid.

Regia (crede mihi) res est, succurrere lapsis.

Adilô.

Miseratio comes est calamitatis.

Homines

D Homines ad Deum nulla re propius accedunt, quam salu- Cicer.
tem hominibus dando. Cicero pro Ligario.

Nihil est tam regium, tā liberale, tamq; munificum, quam opem ferre supplicibus, excitare afflictos, dare salutem, libera- re periculis homines. Idem. i. de Oratore.

Animaduersa eadem de re à Collectore.

Miratur iore. D. Augustin. quòd filij huius seculi longe plura & grauiora pro peritoris huius seculi rebus patiantur, quam nos propter Deum nostrum, qui nos cum nondum essemus còdidit, & cum per liti essemus, redemit. Considera quid agricola, quid opifices, quid nauar, quid milites in bello exigui lucelli gratia patiantur quantumq; diuitiarum nobiles viri inanissimi hono- ris obteta profundant. Nos verò vix obolū petenti pauperi pro- pter Christum damus, vixque vno aut altero die carnem inedi- maceramus.

Augu. in
m. dita.

Contra auaros & inmisericordes in pauperes illud meritò iactari potest, quòd cum eis velut in altera libræ lance propona- tur Deus, gratia, gloria, remissio peccatorum, regnum cælo- rum, ceteraque similia benignitatis præmia. in altera verò par- ua pecunia indigentibus eroganda, plus isti ad hoc lucellum, quam ad pretiosissima illa bona afficiantur: quod certe indi- gnissimum est.

Omnia propter seipsum operatus est Dominus, impium *Prou. 16.*
quoque ad diem malum. Varijs autem in locis Dominus alias atque alias virtutes suas declarat. In cælo namque bonitatem, in inferno iusticiam, in terra verò misericordiam potissimum exercet, atque ostendit. Vnde scriptum est. Misericordia Domi- ni plena est terra. Quisquis ergo miser es, ne spondeas animum, ne ve ad illum accedere verearis, quando illi declaranda mi- sericordie suæ materiam tribuis, ad quam is declarandam hunc medium mundi globum condidit. *Esa. 118.*

Anima quæ benedicit, impinguabitur, & quæ inebriat, ipsa quoque inebriatur. Hoc illud est, quod Dominus ait. Beati mi- sericord. s. q. i. m. c. Hinc consequens est & illud: Benefacit ani- mæ suæ vir misericors. Hinc etiam & illud: Alij diuidunt pro- pria, & ditiores sunt: alij rapiunt non sua, & semper in egestate sunt. Item, Qui obturat aures suas ad clamorem pauperis ipse clamabit, & non exaudietur. Contrà verò de elemosina & mi- sericordia sequitur: Munus absconditum extinguit iras, & donum *Prou. 11.*
Matth. 5.
Prou. 11.
Ibidem.
Ibidem.

in sinu, indignationem maximam. ¶ Fructus autem eleemosinæ **A**
Prou. 28. colligitur ex illis verbis: Qui dat pauperi, non indigebit, qui au-
Eccles. 3. tem despicit deprecantem, sustinebit penuriam. Item, Ignem
ardentē extinguit aqua, & eleemosina resistit peccatis, & Deus
prospector est eius qui reddit gratiam: meminit in posterū, & in
tēpore casus sui, inueniet firmamentū. Quia enim ipse periclitā-
ti opem tulit, idem à Domino beneficiū sortiētur. Si enim grati
& humani hominis officium est, repēdere beneficia, & par pari
referre, & illum laborantem iuuare, à quo fueris ipse dum labo-
reres, adiutus: quid ille bonitatis & misericordiæ fons faciet? qui
Matt. 25 ait: Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Cæterum
de huius virtutis commendatione multa *Eccles. 4.* leges. Inter
quæ illud maximè notandum est, quod ait: In iudicādo esto pu-
pillis misericors vt pater, & pro viro matri eorum: & eris tu ve-
lut filius altissimi, & miserebitur tui magis quàm mater. Cur
velut filius altissimi? Nempe quia ipse in scripturis pater orpha-
norum, & iudex viduarum nuncupatur. Quamobrem quilibet
Psal. 67. hunc erga pupillos affectum ac animum gerit, cœlestem patrem
moribus exprimit.

Eccle. 10. Omnis misericordia faciet vnicuiq; locum secundum me-
ritum operum suorum. In quibus verbis meriti nomen expres-
sum vides, aduersus Lutheranos.

Misericordiam esse defunctorum comitem (vt. *D. Ambro.*
ait) confirmant illa *Eccles. 17.* Eleemosina viri quasi sac-
culus cum ipso: gratiam hominis quasi pupillam conseruabit, &
retribuet illis retributionem, vnicuique in caput ipsorum. Pro
quo alius vertit. Tandem verò exurgit, & suum singulis dat pre-
tium, suamq; cuiq; in caput suum vicem regerit. Itē apud eun-
dem. Fratres in adiutorium in tempore tribulationis: & super
eos misericordia liberabit. *Eccles. 40.* **C**

De virtute & laudibus eleemosinæ, multa scitu digna inue-
nies *Eccles. 29.* Propter mandatū (inquit) assume pauperem,
&c. quæ sequūtur. In his autem verbis, illud animaduertere o-
portet, non tam misericordiæ naturalis affectum, aut alienæ ca-
lanitatis leuamentum, quàm diuinorū mandatorum obediē-
tiam in eleemosina spectandam esse: quanuis hic quoque affe-
ctus laudandus sit, vt pote qui nos ad liberalitatis virtutem ex-
stimulet. In hoc. n. ab autore naturæ datus est. Amor. n. Dei erga
homines, quos ipse condidit, hunc nobis misericordie affectum
impresit, quò laborantibus proximis opem ferremus, vt quod
ab eo

D ab eo conditum est, mutuis auxilijs seruetur.

Adeò cum virtute liberalitas & misericordia coniuncta sunt, vt viros virtutum studiosos & iustos. *Isai. 57.* viros misericordie appellet. Aitenim, Iustus perit, & non est qui recogitet in corde suo, & viri misericordie colliguntur, quia non est qui intelligat. Hinc super illo verbo: Scitote quoniam mirificauit Dominus sanctum suum: *Glossa* quaedam ait, vocabulum Hebræum quod latinus interpres Græcum sequutus, sanctum transtulit, ijs propriè conuenire, qui sunt animo benefico & liberali. Adeò enim liberalitas & beneficentia sanctitati coniuncta sunt, vt sanctum hominem, beneficium appellet. Hic de viro sancto dicitur: Tota die miseretur & commodat. Quibus verbis significatur, hoc esse præcipuum, & quasi continuum eius officium, de omnibus hominibus semper bene mereri. In quo Dei mores potissimum imitatur, qui nunquam à benefaciendo quiescit, ad cuius imitationem Saluator nos hortatur, cum ait: Estote misericordes, sicut & pater vester misericors est.

E Officia charitatis cum erga omnes, tum maximè erga do- *Luc. 6.*
mesticos fidei exercenda esse, exemplo suo Dauid ostendit cum
ait: Sæctus qui in terra sunt eius. *m. o. v. m.* i. e. Pro quo alius ver- *Psal. 15.*
tit: Erga sanctos, qui sunt in terra, & præclaros, omnis voluntas
mea in eis. Quia enim antè dixerat, bonorum suorum Deum nõ
indigere, idè studium benefaciendi conuertit in sanctos eius:
vt hac saltem ratione ipsum Dominum (dom suos eius bene-
ficijs prosequitur) promereri posset: quando nihil in illum bo-
norum suorum conferre valet. Hinc dicimus ea beneficia quæ
F in pios homines conferimus, non tam in homines, quàm in Deũ
ipsum conferri. Hoc enim modo officia nostra puriora & Deo
gratiora sunt, vt pote quæ ab omni humano respectu & intui-
tu aliena sunt.

Quæ bona & in præfenti & in futura vita illos maneat, qui *Psal. 40.*
pauperum curam gerunt, latè persequitur Propheta in eo *Psal.*
cuius initium est, Beatus qui intelligit super egenum & paupe-
rem. Vbi aduerte omnia optandi verba quæ deinde sequuntur,
in versione Hieronymi futura esse indicatiui modi. Sic enim is
vertit: Dominus custodiet eum, viuificabit eum, & beatus erit
in terra, & non tradet eum animæ inimicorum suorum. Domi-
nus confortabit eum in lecto infirmitatis: totum stratum eius ver-
tisti in ægrotatione sua. Quo in loco Dominum contemplare
vicè boni operis misericordi viro reddet: vt quoniam ipse Christũ

in paupere ægrotantem recreauit & fovit: ipse quoque à Domino in ægritudine sua similem beneficij vicissitudinem recipiat.

Esse viri iusti maxime proprium, vti misericordia, illud argumento est, quod viros iustos litera sancta viros misericordix appellat. D. item Hiero. pro eo quod nos legimus: Confiteantur tibi Domine omnia opera tua, & sancti tui benedicant tibi, ex

Psal. 144. Hebræo vertit: Et misericordes tui benedicant tibi. Huc pertinet

Prou. 12. & illud: Nouit iustus animas iumentorum suorum, viscera au-

Psal. 36. tem impiorum crudelia. Item illud. Mutuabitur peccator & non soluet: iustus autem miserebitur, & retribuet. Multa his similia loca in Scriptoris habentur.

Matt. 26. Cum in extrema illa cœna Saluator discipulis, & in illis, omnibus nobis dixit. Accipite & comedite, hoc est enim corpus meum, quod pro vobis tradetur, perinde est ac si dixisset: Huc

vsque peruenit charitas mea erga vos, vt quoniam sine corporis mei cibo salus & vita vestra constare non poterat, ipsum vobis & corpus & sanguinem in æterna vitæ pabulum tradiderim: Nunc contra vos expendite, quid vicissim mihi pro hoc tanto munere prestare debeatis. Quantum ergo pudor est, nec fructum quidem panis pauperi Christo, qui in membris suis esurit, velle porrigere, qui pro te alendo seipsum deiecit? Quanto verò maior, si consideremus quæ homines propter inanem mundi gloriam faciunt, qui tam parum liberales in Christum sunt? Hunc

Cypri. locum elegantissima similitudine copiose persequitur Cyprianus in sermone de elemosina, in quo aduersus ingratitude fideliu indignatur, quod cum tam multa improbi homines propter persequentem & cruciantem Diabolum faciant, leuia ipsi onera, propter redimentem & saluantem Dominum subire recusent. Quid enim propter Diaboli obsequium homines non & faciunt & patiuntur? Quid enim vel difficilius, vel atrocius, quam quod Propheta dixit, immolauerunt filios suos & filias suas Demonijs. Et effuderunt sanguinem innocentem, &c. Nescias igitur quid magis mirari debeas, an talia propter honorem Demonis fecisse, an tam leuia incommoda propter veteri Dei gloriam subire nolle?

Hospitalitatis illustria exempla extant Genes. 18. & 19. in Abraham & Loth: cuius etiam meminit Apostolus ad Hebr. dicens: Hospitalitatis autem, & beneficentix nolite oblitisci: per hanc enim quidam placuerunt Deo, Angelis hospitio receptis.

Sed in

D Sed in Abraham alacritas officij conspicitur, cum ad hospitium obsequium & ipse festinauerit, ceterosque in huiusmodi ministerio vxorem videlicet ac puerum festinare praecipit. In Lothi vero vehemens pietatis ardor & studium cernitur, quod recusantes Angelos compulit in domum: & ne vlla eis fieret iniuria, filiarum suarum pudori iniuria inferri patietur.

Cum Aaron in aures aureas ad execrandi viruli fabricam à populo petijt, pròptissimè & has, & annulos, & dextralia, &c. tribuit. Hoc enim modo quidam verba illa interpretantur, Spoliauerat quippe illum Aaron, & inter hostes nudum consti- Exod. 32.

E ex re apparet, quã liberales, immò verò pdigi homines ad Diaboli mundiq; obsequia sunt, quàmque ad subueniendum pauperi Christo tenaces & inhumani. Ad illud in quauis etiã fortuna semper diuites: ad hoc autem semper pauperes, & indigentes. Quo quid esse vel indignius, vel lamentabilius potest?

Fecit Salomon in ingressu oraculi ostiola de lignis oliuarum. An non pulchrius ex lignis sethim, aut cedrorum, quam oliuarum in hoc tanto opere ostia oraculi fierent? Num hac ratione insinuare cœlestis Spiritus voluit, aditum ad orationis officium esse opera misericordiae? Deum enim in oratione misericordem experti fuerint. Contrà verò de immisericordibus dicitur: Qui obturat aures suas ne audiat pauperem, ipse clamabit, & non exaudietur. Non vult enim Dominus quenquam in con- 2. Reg. 6.
Prou. 21.

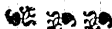
F spectu suo vacuum apparere.

Quicumque mendicorum voces molestè ferunt, & illis vel improbitatem, vel otium exprobrant, similes esse videntur Nabal Carmelo, qui audita humili seruorum Davidis precè, respondit, Quis est David? & quis est filius Isai? Hodie increuerunt ferui, qui fugiunt dominos suos. Tollam ergò panes meos, & aquas meas, & carnes pecorum quæ occidi tensoribus meis, & dabo vicis, quos nescio vnde sint? Hanc autem inhumanitatem Dominus improuisa morte multauit: translatis enim decem diebus percussit eum Dominus, & mortuus est. Vnde etiam colligimus, eos qui in CHRISTI pauperes anari, in se verò atque voluptates suas profusi sunt, Nabalis huius discipulos & sectatores esse: qui cum adeò inhumanus fuerit in David, in do- 2. Reg. 25

mo sua

Luc. 6.

mo sua conuiuium celebrabat quasi conuiuium Regis. De his
 verò sanctus Propheta conqueritur, cum ait: Biben-
 tes vinum in phialis, & optimo vnguen-
 to delibati, nihil patiebantur
 super contritione
 Ioseph.

Explicit libellus de ratione orandi,
 ac de virtutibus, quæ orationi
 adiunctæ sunt.

DIGNIFESTO ASCENSIONIS

Domini concio prima in qua post narratam Domini
 cę Ascensionis historiam, duo potissimum explicantur. Primum,
 qua hodie lætitia propter Christi Domini gloriam, & qua
 mœrore propter eius abcessum affici debeamus,
 exponitur: ac deinde, quid nobis facto opus
 sit, quò ad illius confortium perue-
 nire valeamus.

THE. DOMINVS QVIDEM IESVS

postquam locutus est eis, assumptus est in cœlum,
 sedet à dextris Dei.
 Marci. ult.

INTER FAVSTOS

& lætos dies quos agere humana
 ambitio contuevit, maximè in-
 signis est, cum post cruentam & pe-
 riculosam pugnam de subactis
 hostibus victoriam reportauit: si
 ea præsertim victoria est, cui tri-
 umphus meritò decernendus sit.
 Hoc enim die homines à summo
 rerum discrimine ad summã glo-
 riam & felicitatem euehûtur. In

F bello namq; non solum de vita, sed frequenter etiam de opibus,
 de gloria, de imperio, de libertate dimicatur: hæc enim orania
 victi plerunq; amittunt, eademq; victores adipiscuntur. Du-
 pliciter ergo nomine lætantur: & quòd ingètia pericula euaserint,
 & quòd spolia ampla cum magna gloria consecuti sint. Ideoque
 victoriæ huius diem super omnes faustissimum & felicissi-
 mum prædicant. Quod Esaias aperte designauit, qui redem-
 ptionis humanæ lætitiã, & redemptorum gaudium huic læ-
 titiæ comparauit, cum ait: Lætabuntur coram te, sicut qui lætã-
 tur in messe: sicut exultant victores capta præda, quando diui-
 dunt spolia. Hac ratione licebit utiq; fratres, huius diei læti-
 tiæ & gloriã æstimare. Hodie nãq; triûphalẽ Christi diẽ, immò
 verò inter ocs eius triûphos vltimũ & clarissimũ celebramus.

Primum

Primum enim de morte triumphauit, cum deuicta morte redi-
uinus in hac luce surrexit. Triumphauit etiam de inferorū regno,
cuius portas æreas cōfregit: unde pios omnes (hoc est nobilissi-
mam sanctorū prædam) secū abduxit. Vtrūq; autem hūc trium-
phū per Oseam Dñs designauit his verbis: Ero mors tua o mors:

Osee. 13.

morſus tuus ero inferne. Triumphauit quoque de sempiterno ge-
neris humani hoste, quē adamantiis catenis cōtrinxit, ne se-
duceret amplius gentes: cuius ipse triumphū instare paulò ante

Ioan. 12.

predixerat his verbis: Nunc iudicium est mundi, nunc princeps
huius mūdi eiicietur foras. Quarto deniq; triumphauit de pecca-
to latissimè in mūdo domināte: quod quidē in ligno crucifixit: à
cuius tyrānide non solum immunis ipse extitit, sed multos etiā
mortalium (qui innocentissimè vixerūt) potenter liberauit. Dece-
rat autem, vt post oēs hos inclitos triumphos, de celesti etiā regno

Gene. 3.

triumpharet: cuius erant à mūdi surgentis initio fores humano ge-
neri interclusæ. In cuius rei typū Dñs post illū primorum homi-
nū lapsū, posuit Cherubin ad ostium paradyſi, & gladiū flam-
meū atq; versatiliē ad custodiendā viam ligni vitæ. Hanc autem
ad eò vigilem, firmamq; custodiā (quæ ferro & igne aditu ho-
mines prohibebat) Saluator sustulit. Ignem namq; pretiosissi-
ma lateris sui vnda extinxit: aciē verò gladij, vulneribus in cor-
pore suo exceptis hebetauit: atq; ita demū custodia illa sublata,
& via mortalibus ad immortalitatem patefacta est: per quam
hodie non solum ipse, sed omnis etiam captiuorum turba cum
illo pariter ingressa est, & beatarum mentium choris sociata.

Apoc. 6.

Hos autem nobiles triumphos Iōanes in Apoca. describit his
verbis: Vidi, & ecce equus albus, & qui sedebat super eū, habebat
arcum, & data est ei corona, & exiit vincens, vt vinceret. Equus
quidē albus, purissima & immaculata humanitas Christi est: cui
velut equo Dei verbū insidebat. Corona verò, regie potestatis ac
diuinitatis eius insigne est, qui in veste & in furore suo scriptū
gestat: Rex regū, & Dñs dominantium. Arcus autē est diuini
spiritus vis, cuius sagittæ sunt acutæ, quæ in corda inimicorum
regis faciuntur, non solum ad feriendos inimicos, sed ad eodē etiā
charitatis vulnere faciendos. Hac autē vi & potestate, supera &
infera oīa sibi Christus Dñs subiugauit, magnificeque triumphas,
inclita de hostibus trophæa reportauit. Ex his ergo triumphis
clarissimum & potētissimū hodie celebramus, ad quem ceteri
omnes destinabuntur. Ideo enim de peccato, morte, Diabolo,
inferorū regno triumphauit, vt nihil esset, quod iter nobis in
caelum

D cælum intercluderet. Ex quo plane colligimus, in hoc die non modo triumphum Christi, sed nostrum etiam celebrari: quãdã quidem per illum nobis via in beatas illas mansiones patefacta est, & mortis diritas, quæ nos omnes inportuno dominatu oppresserit, suerata. Quocirca exigit à nobis huius diei sollemnitas, vt quo affectu erga huius tanti beneficij autorem affici debeamus, & quid nobis factò opus sit, vt ad illius mereamur peruenire cõfortium, explicemus. Quod vt digne præstare possimus, cœlestem opẽ sacratissimæ Virginis interuentu suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

Inter omnes Euangelicæ historie scriptores, Lucas Euangelista præcipuam curam adhibuit, vt Dominicæ ascensionis historia non paulò fufius explicaret. Nam & in fine Euangelij sui, & initio statim Actuum Apostolicorum peculiarem de ea mentionem facit. In calce autem Euangelij memorat, Dominum Saluatorem multa cum discipulis suis de passionis & resurrectionis sue mysterio egisse, quibus ex scripturarum autoritate ostendit oportere Christum pati, & resurgere a mortuis tertia die, & prædicari in nomine eius per penitentiam, & remissionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Hierosolyma. Vos autem, inquit, testes estis horum: & ego mittam promissum Patris mei in vos: vos autem sedete in ciuitate, quoad usq; induamini virtute ex alto. Post hæc autem ait S. Euangelista, Dñm discipulos suos extra ciuitatem in montem Oliueti adduxisse, vnde erat in cœlũ ascensurus, ibiq; extremum vale orationis officio clausisse. Manibus quippe illis sanctissimis in sublime porrectis, bene licebat illis, hoc est, bona illis precabatur, & pro eis preces ad Patrem fundebat. Et factum est (ait Euangelista) dum benediceret illis, recessit ab eis, & ferebatur in cœlum. Que autem illic ante discessum dilectissimi Magistri intercesserint colloquia quæ salutationes, qui amplexus, quæ pietatis ac deuotionis lachrymæ, quam longum vale, quis verbis consequi possit? Licet tamen pijs Christi amatoribus partim ex mutua discipulorum & magistri charitate, partim ex hoc dilectissimi Magistri abesse, hæc ipsa conijcere. Certè pium discipulorum erga Magistrum abeuntem affectum. D. Bernard. describit his verbis: Quid putatis fratres, quantus dolor & timor irrupit Apostolica pectora, cum Dominum viderunt à se tolli, & attolli in aëra, non scalis adiutum, non subleuatum funibus, & si angelico comitatum obsequio, non tamen fulcrum

*Bern. in
Sermo.*

auxil.

auxilio, sed gradientem in multitudine fortitudinis suæ? Dolor A
ergo nimius erat, quia videbant illum (propter quem omnia
reliquerant) à suis sensibus & aspectibus tolli, vt non possent
ablato sponso filij sponsi non legere: timor verò, quia orphani
relinquebantur in medio Iudæorum, nōdum confirmati virtu-
te ex alto.

Sed non est hoc loco silentio prætereundum insigne quod-
dam miraculum, quod D. Hieronymi Scholiastes in Eritaphio
Paulæ describit, in hoc monte contigisse. Sic enim ait: Mon-
tem Oliueti torrens Cedron interfluit, eumque dividit ab Hier-
osolyma, vbi vltima vestigia Domini humo impressa, adhuc
ætate D. Hieronymi monstrabantur, vt ipse literis prodidit, non
absque memorabili miraculo. Etenim cum terra eadem quoti-
die ibi à credentibus hauriretur, nihilominus sancta vestigia cō- B
tinuò pristinum statum recipiebant. Addit & aliud miraculum
Hieronymus: nempe cum in eo loco cōderetur Ecclesia, summū
illius cacumē non potuisse cōtegi, nec concamerari, sed semper
ab ima terra ad summū cælum iter patuisse, quo Dominicum
corpus ascenderat in cælū. Hoc ergo tam diuturno stupendoq;
miraculo hæc tanta solēnitas debuit illustrari.

Nunc verò fratres, terram paulisper deserētes, post Saluatōrē
nostrum in cælum conscendamus: qui multiplici sanctarū ani-
marū & Angelorum exercitu stipatus, vbi ad cæli fores ab ori-
gine mundi ad illud vltq; tempus humano generi clausa perne-
rit, cœlestes virtutes quæ illum comitabantur (vt S. Dionys. ait)
illa Prophete verba dicere cœperunt: Attollite portas principes
vestras, & eleuamini portæ æternales, & introibit rex gloriæ.

Dionys.

Psal. 23.

Ille contrā, regis gloriā nō ignorantes, sed tamen eius virtutē C
admirantes, vicissim quærūt: Quis est iste rex gloriæ, cui sic por-
tæ ab exordio mundi humano generi clausæ, nec alicui mortali-
um hæctenus patefactæ, aperiendæ sunt? ille cōtra respondēt:
Dñs fortis & potēs, Dñs potens in prælio. Qui videlicet inermis
& nudus, crucis suæ baculo caput serpentis antiqui cōtriuuit, ser-
reas inferorum portas confregit, spolia inde sanctorū eripuit, &
Diaboli regnū evertit. ¶ Iam verò cū Dñm sanguine vulneri-
bus rubentē cernerent, & in tā humili infirmaq; natura tantam
miraretur potentia & gloriā, stupefacte rursūm quærūt: Quis est
iste qui venit de Edon, tinctis vestibus de Belsachoc est. sangui-
neo amictu rubēs, & purpureis vulneribus splens. Munit
autem Edon, hoc est, terræ Idumæorum, quam incolebant filij

Isai. 63.

Esau:

D Esau: & Bosra, quæ erat præcipua Moabitârû ciuitas. Quia enî duo isti populi infensissimi erant filijs Israël, & acerbissimas cû eo inimicitias gerebant, propria eorû nomina pro appellatiuis Propheta posuit (quod in literis sanctis non infrequens est) vt sic sensus: Quis est iste qui ex terrâ inimicorû venit, sanguineo colore perfusus? Quis es iste qui ad eos formosus in stola tua, gradens in multitudine fortitudinis tuæ? Interroganti uero autem Angelis, respondet Dominus: Ego qui loquor iustitiam, qui sententiam dico iustissimam pro humano genere aduersus accusatorem Diabolû. Ego, inquam, qui loquor iustitiam: iustitiam uidelicet summum studium fuit, extinctam in mundo iustitiam & sanctitatem renouare: cuius singulare officium est, aduersus generis humani hostes (peccatum uidelicet, & peccati authorê Diabolum) propter salutem hominû diuicare. Quos quidem hostes calcavi in furore meo, & conculcaui in ira mea.

E Indignatio enim mea auxiliata est mihi. Hoc est, tanta in peccatore meo aduersus peccatû & Diabolum (qui homines à Deo separabant) indignatio & ira aestuauit, vt quoniam hos generis humani hostes sine sanguinis mei profusione non poteram, libenter vitam & sanguinem fuderim, vt illos euerterê, & homines Deo reconciliarem. Et ideo aspersus est sanguis eorum super uerimenta mea, & omnia indamenta mea inquinata: quia uidelicet omnia generis humani scelera in me diluenda suscepi.

Ceterum parta iam de hostibus victoria, omnis illa deformitas, quæ in lauatoris nostrî corpore aduersus cõmunem hostem in cruce dimicatis uisibatur, plena in me adepta, & in summum decorem cõmutata est. Verumque autem Zacharias Propheta describit, qui diuina reuelatione uidisse se ait Iesû sacerdotê in igni, sordidis indutû uerbis, & Sathanâ illi aduersantê, mortemq; illi machinantê, & regnû illius euertere cupientê. Qui tamen Dñs increpatû fugauit, & repulit: & ad Angelos cõuersus ait: Auferite ab eo uerimenta sordida. Et dixit ad Iesum: Ecce abstuli à te iniquitatê tuâ (quâ uidelicet charitatis studio tuâ fecisti, & in te diluendâ suscepisti) & induite uerimenta, hæc est, splendidissimis gloriæ & immortalitatis ornâmentis. Et dixit: Pone tibi cidarium mundanum super caput eius. Quid aut. in cidaris est, nisi singularis illa gloria, quæ sacre illi humanitati hodie contigit, cum ad dexterâ Patris, cum tâta superbia curia lætitia & cõmuni omnium cõliti gratulatione & gaudio collocata est? Si enî

Zach. 3.

in illa in commutabili æterni Patris substantia vlla cadere posset noua lætitia, hodie certe cecidisset: quæ tamen ibi non defuit, sed noua non fuit, quoniam ab æterno semper illi præsens & noua exiit. Suscipitur ergò ab amantissimo Patre amantissimus filius obedientiæ opere cõsummato, & ad dexteram eius pro eo ac ipse meritus erat collocatur. Quatenus enim Deus est, in eadem sede est cum Patre: quatenus tamen homo est secundo loco sedet proximus Patri.

Cæterum vbi à discipulorum oculis Christi Domini præsentia sublata est, eos Euangelista memorat ibidem Dominum suppliciter adorasse, & cum gaudio magno in Hierusalẽ regressos fuisse. Quare quæso cum gaudio magno, cum magis de discessu magistri mœrere, quam gaudere debuissent? Si enim antea prædicente Domino se ad Patrem ire, tanta tristitia affecti sunt, vt eis Dominus diceret: Quia hæc locutus sum vobis, tristitia impleuit cor vestrum: quomodo nunc eo discedente gaudio complentur, cum discessum prædicente, tristitia impleti fuerint? Plus enim doloris perpessio, quam prædictio torquere animum solet. Responso in promptu est. Quia nimirum, quamuis non sine multis deuotionis & amoris lachrymis à delectissimi Magistri complexu discesserint: his tamé lachrymis magnum gaudiũ adiunctum fuit, quando hoc tam stupendo Ascensionis articulo in fide diuinitatis eius plenissimè confirmati sunt: cum illum non solum à mortuis resurrexisse, sed etiã corpore in cœlũ conscendisse, quod nulli hæctenus mortalium contingit, apertè viderunt. Ideoque adorasse hoc in loco ascendentem referuntur: quod genus venerationis vni Deo tribuitur. Quod si ita est, quanta quæso erat illis causa gaudendi cum certissimè scirent Deum omnipotentem esse, qui eis ineffabilia bona pollicitus erat, qui eis tantam charitatis & benevolentie gratiã exhibuerat, & quo familiarissimè, tanquam benignissimo patre, suauissimo præceptore, & fidissimo amico vsi fuerant? Si enim amicorum omnia sunt communia, ergò quicquid siue in cœlo, siue in terra summus ille & omnipotens amicus habebat, ad illos etiam pertinebat, & in illo rerum omnium compotes effecti erant. An non igitur illis erat summa causa gaudendi? Quamuis enim magistri abscessus tristitia eos auerteret, tanta tamé erat in hac fide & honorum communione lætitia, vt hanc tristitiam vel penitus aboleret, vel magna ex parte leuaret.

✱. I.

¶ Audi-

D **¶** Audistis fratres, dominica Ascensionis historiam, nunc consequens esse videtur, vt quid nos in hac sacra solēnitate sentire, quidvè facere par sit, explicemus. Ecclesiæ namq; festa non ad solam Christi Domini & sanctorum gloriam, sed ad nostram etiam vtilitatem instituta sunt: vt illarum mysterijs & piè affici, & ad iustitiæ studium excitari valeamus.

Principio igitur huius beneficij ratio exigit, vt cum Apostolis nos quoq; simul & gaudere, & mærore affici debeamus. Nihil enim impedit, quominus eadem de re, quanuis non eadē ratione, gaudere simul & dolere possimus. Atque vt de gaudio primum dicamus, quæ ratio Apostolica pectora ad gaudiū impulit, eadem nos quoq; (hoc est omnia Christi membra) ad idē gaudium excitare debet. Quis enim à gloria capitis viuētia mēbra excludenda putet? Gloria ergo eius, nostra gloria est. Quo

E nomine Leo Papa nos ad hoc spirituale gaudiū hortatur his verbis: Quoniam Christi Ascensio nostra est prouectio, & quò præcessit gloria capitis, eò spes vocatur & corporis: dignis dilectissimi exultemus gaudijs, & pia gratiarum actione lætemur. Hodie enim non solum paradisi possessores firmati sumus: sed etiam cælorum in Christo superna penetrauimus, amplius adepti per ineffabilem Christi gratiam, quam per Diaboli amiseramus inuidiam. Nam quos virulentus inimicus primi habitaculi felicitate deiecit, hos sibi incorporatos Dei filius ad Patris dexteram collocauit, & secum in cælestibus confedere fecit. Hactenus ille. Qua ex re colligere licet, omnia Domini Saluatoris opera siue que ante passionem, siue que post passionem gessit, salutaria nobis fuisse. Vt enim nobis incarnatus & passus est: ita nobis etiam resurrexit, & in cælum ascendit. Mortuus est enim propter peccata nostra, resurrexit propter iustificationem nostrā: ascendit autem in cælum, vt appareret vultui Dei pro nobis, & cælestis hereditatis possessionem pro nobis acciperet: à qua totum genus hominum communis peccati merito exulabat. Erāt olim iudei omnes qui in regno Assueri degebāt, proscripti, & ad mortem damnati, agente id Aman atrocissimo eorum hoste. Res tamen Deo prospiciente, ad eò in diuersum cecidit, vt Aman crucis supplicio aticeretur, & Mardocheus Iudaus pro eo princeps palatij cōstitueretur, ac totum prouide Iudeorum genus ab impendente morte liberaretur. Quo tempore tanta illos letitia inuasit, vt nouus qui iam Sol, nouaq; lux oriri illis uisā sit: eum & perniciosissimum hostem suum patibulo (vt erat meritis) affi-

Leo Papa

F xum,

Ester. 7.

xum, & Mardocheum generis sui consortem in demortui loco. **A**
 apud Regem exaltatum viderent. Hoc exemplo fratres, poterit
 utique, quanta sit nobis hodierno die causa lætitiæ, intelli-
 gere: in quo acerbissimum generis humani hostem Diabolum
 Christi morte destructum atque deiectum, Christum autem
 Dominum generis nostri principem in cœlesti palatio super om-
 nes Angelorum choros exaltatum, & ad Patris dexteram col-
 locatum videmus. Qua igitur hodie lætitiæ exultare atque trium-
 phare debemus, qui naturæ nostræ consortem, qui fratrem no-
 strum, os nostrum, & carnem nostram, ad Patris dexteram su-
 blatum confitemur, ut patrocinio suo nostram apud illum cau-
 sam agat? Hæc enim ratione discipulos Dominus de abscesu suo
 morientes consolatus est, cum hoc ad eorum gloriam & utilita-
 tem pertinere docuisset: Si quo minus, inquit, dixissem vobis: **B**
 quia vado parare vobis locum: Et si abiero & præparauero vo-
 bis locum, iterum veniam, & accipiam vos ad me ipsum, ut ubi
 ego sum, & vos sitis.

Ioan. 14.

Sed dicetis forsitan: Qua ratione Christus Dominus in cœ-
 lo residens, hanc nobis felicissimam sedem præparat? Respon-
 sio in promptu est. Quia nimirum id in cœlo agit, ut nos qui in
 terra degimus, virtutum atque honorum operum meritis domum
 nobis in cœlo fabricemus: hoc est, ut sic vitam institua-
 mus, sic iter in cœlum dirigamus, ut eo tandem pervenire possi-
 mus. Hoc autem facit, dum Spiritum sanctum in nos cœlo de-
 mittit, qui via huius certissimus dux, comes, & adiutor est: quæ-
 admodum Regius Propheta testatur eum ait: Spiritus tuus bo-
 nus deducet me in terram rectam. Hunc ergo Spiritum, cum in **C**

Psal. 142

cœlum pergeret, se ad nos missurum, non semel pollicitus est:
 quodquidem donum mortis suæ sacrificio vobis præmunit. Quod
 tamen non statim à morte donavit, sed postea quam in cœlum
 sublatus est, & te Patris æterni conspectui præsentavit: ut facile
 appareret, illius opera hoc tantum in nos dei unigeniti collati.
Act. 2. Quod quidem Petrus Apostolus testatur his verbis: Dextera Dei
 exaltatus, & Spiritus sancti promissione accepta à Patre, effu-
 dit hoc donum quod vos videtis: Hoc est, Spiritum sanctum à
 cœlo demisit, qui repleat orbem terrarum, mandique sterilita-
 tem & impietatem, in summam iustitiæ & pietatis ubertatem
 vertat. Quam rem magna illa pluvia quæ precibus Eliæ in ter-
 ram demissa est, appositissime adumbravit. Erat enim per id tē-
 poris summa in regione Iudæorum sterilitas, quæd super terram
 tribus

D tribus annis, & sex mensibus pluuia defuisset. Quo tēpore, ascendit Elias in montem, vt oratione sua pluuiam quam idem sicauerat, reuocaret. Dū ergo humi pronus oraret, iubet seruo suo, vt contra mare oculos conijciens, quid videret, annunciarct. Tū ille, Video (inquit) paruam nubem quasi vestigiū hominis. Hæc igitur nubecula Elia orante, in eam magnitudinem excreuit, vt totam cæli faciem operiret, quæ postremo liquefacta, arenam & sterilem diuturna siccitate terram inebriauit, & maxima frugum ac fructuum omnium vbertate fecundauit. Sic igitur Saluator noster, qui dum inter homines ageret, exiguus & nouissimus virorum existimatus est: in cælum tamen sublatu, instar nobis huius copiosam cælestium donorum pluuiam in terram demisit: quæ vberrimos pietatis & iustitiæ fructus e sterili & vacuo virtutibus mundo proferret. Quod quidem apertè regius Propheta significauit cum dixit: Ascendēs in altū, captiuam duxit captiuitatē, dedit dona hominibus. Sic. n. Apostolus hūc locū ex Hebr. vertit, cum tamen ibidem paulo aliter habeatur: Sic. n. legitur: Accepisti dona in hominibus. Apostolus autē litera sensum obscuriorem interpretatus est, cum pro accipiendi verbo, dandi vsus est. Accepit enim Christus dona in homines, videlicet à Patre data, & in homines conferenda. De plenitudine quippe eius nos omnes accepimus, cui non ad menturam spiritus datus est, sed ea plenitudine, vt velut ex quodam indeficienti thesauro haberet semper quod erogaret.

3. Reg. 18

Ephe. 4.

1. Cor. 1.

Dicitur etiam preparare nobis locū, quando perpetuò apud Patrem interpellat pro nobis: sicut Ioannes ait: Filioli hæc scribo vobis, vt nō peccetis. Quod si quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem, Iesum Christum iustū: qui est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autē tantū, sed etiam pro totius mundi. Quod si quaras, quo nam modo is pro nobis aduocet: nimirū eo quo pro se miles quidam apud Imperatorē aduocauit. Qui cum in capitis reus apud illum ageretur, nudato pectore, vulnere cicatrices (quæ multa in præliis sub illius imperio militans acceperat) ostendit: quibus citra ullam rationē sic causam suam Imperatori probauit, vt ab omni criminis reatu fuerit absolutus. Hæc ergo ratione Christus Dominus non pro se, sed pro nobis a iudice, vulnere illa que propter Patris gloriā accepit, paternis oculis representans: quæ quidem representatio quauis longissima oratione efficacior est. Quid enim illis vulneribus, illis meritis, illis virtutibus, illi denique pretioso sanguini

1. Ioan. 2.

poterit denegari? Rectè enim Apostolus hunc sanguinem me- **A**
 lius clamare quàm Abelis sanguinem testatur. Hic enim sanguis
 ferui, ille filij: ille clamabat è terra, iste de cælo: ille clamans po-
 stulabat vindictam, iste veniam & misericordiam. Multò au-
 tem propensior est summus ille misericordix parens ad miseri-
 cordiam impetrandam, quàm ad expectandam vindictam. Quid
 igitur ad impetrandam Patris misericordiam efficacius, quàm
 huius sanguinis oblatio, qui non minus modò ante conspectum
 Patris recens est, quàm quo die effusus in cruce fuit? Elefantis
Disfim. in prælio milites, ad eorum iram acuendam, sanguinem ostendunt: at superno illi Patri ostensus Christi sanguis omnem ab eius animo excutit iram, & copiosam ab eo impetrat misericordiam. ¶ Quod quidem apertissima similitudine is in lege adumbravit, qui paschalis agni sanguine superum domus cuiusque li- **B**
Exod. 12. men, & vtrumque postem à filijs Israël tingi præcepit: vt cum ipse media nocte per Ægyptum transiens, omnes Ægyptiorum filios natu maximos interficeret, Israelitarum filijs, inspecto in superliminaribus domorù sanguine parceret. Quorsum tibi queso Domine hoc signo opus erat, vt filios Israel ab Ægyptijs internosceres, qui vnum Noè iustum in tanta improborum turba (quibus vniuersus scatebat orbis) apertissimè cognouisti, & à communi generis humani clade vendicasti? Sed hoc tamè simbolo indicare voluisti, pretiosum vnigeniti tui sanguinem esse verum illud propitiatorium, quod furorem tuum sceleribus nostris debitum mitigat: cuius conspectu placaris, & vltorem violati fœderis tui gladium, in communi omnium cade & vastitate grassantem, ab illis reuocas, qui se totos filij tui obsequio & dilectioni traderunt, & pretiosi sanguinis eius fide insigniti sunt. Videtis igitur fratres, quanta nobis hodie cum Apostolis sit causa gaudendi. **C**

Sed nec pij etiam mœroris causa nobis hodie deest. In hac n. **?**
 sacra solemnitate est cur latari, & cur etiam mœrore affici de-
 beamus: quod in omnibus mysterijs vitæ Domini Saluatoris fe-
 rre contingit. Huius enim rei gratia mysticus ille agnus, qui eius
 imaginè gerebat, cum agrestibus, hoc est, amaris lactucis madu-
 cari præcipiebatur: vt intelligeremus in oibus Christi operibus
Exod. 12. recolendis (quanuis ea lætitiæ plenissima sint) amaritudinis tamè quidpiam ex scelerum nostrorum recordatione (quæ illi laborum omnium inateriam præbuerunt) aspergi debere. ¶ Sed
 ais: Quæ nobis hodie causa tristitiæ? Nimirum separatio atque
 discessus

Disceſſus præceptoris chariſſimi & Patris amantiſſimi: in quo vno omnia quæ deſiderari poterat, dum apud nos verſaretur, habebamus: At ſeparatio à re vehementer amata animum ſauciat: cum amor ipſe nihil aliud, quam duorum animorum coniunctio atque vnio ſit: quam quidem vnionem benefaciendi ſtudium, & cæterarum rerum omnium communio ſequitur. Hac enim de cauſa præcipuè mors homines cruciat, quia corpus & animum naturali amicitiaæ federe copulata ſeparat. Hinc etiam in amicorum morte, quo tempore alterius amici dolor finitur, alterius incipit, quod ab amico ſeparatur. Quid hic Davidis & Ionatæ lachrymas cõmemorem, cum alter ab altero ſeparatus eſt. Quid ſanctiſſimi Iacob Patriarchæ, vbi Benjamin natu minimum filium à ſe cum cæteris fratribus diuelli, & in Aegyptum ire paſſus eſt. Cum ergo nulla amicitia cum Chriſti Domini amicitia ſit comparãda quomodo fidelis anima quæ illius amore flagrat, non in dolore affici debeat, cum illum à ſe diuelli & ſeparari cernit? Qualis quæſo mundi imago eſſet, Solis præſentia deſtituta? Qualis tũc terra, quale cælum, quales rerum omnium facies exiſterent, niſi ſteriles, ſquallida & obſcuræ? Quid vero nobis aliud Chriſtus Dominus, quam Sol iuſtitiaæ eſt? Ipſe namque ait: Quando ſum in mundo, lux ſum mundi. Hac ergo luce ſubtrãcta, & iuſtitiaæ Sole occidente, an non æquum eſt, vt qui in medijs mundi tenebris relinquimur, Solis huius abſentiam ſentiamus?

En fratres, quæ nobis ſit in hac ſeſſennitate ex diſceſſu Domini Saluatoris cauſa triftitia. Itaq; non amplius faciem illam gratiarum omnium plenam in hoc ſeculo videre licebit: nõ amplius cœleſtem illam tubam myſteria diuina reſonantem audire, non ſtupenda illa opera, clariffima diuinitatis eius argumenta cernere. Quare dignum profeſſo eſt, vt orbitatis atq; ſolitudinis huius ſenſu tacti cum D. Auguſt. dicamus: Receſſiſti conſolator meus, nec vale dixiſti: Quid ergo dicam? quid faciã? quò valiam? vbi eum queram? quem rogabo? quis annuntiet dilecto, quia amore langueo? Deſecit gaudium cordis mei, verſus eſt in luctum riſus meus. Reſpice quæſo Domine viduitatis & orbitatis meæ lachrymas, quas tibi offero donec redeas. Eia Domine appare mihi, exhibe præſentiam tuam, & conſolatus ero. Exhibe præſentiam tuam, & conſecutus ero deſiderium meum. His verbis D. Aug. Domini diſceſſum lamentatur, qui apertè nobis exẽplo ſuo declarat, quam dulci morte pie mien-

*Augu. in
meditat.*

tes in hac sacra die affici debeant, cum amantissimi parentis & benignissimi Magistri sui praesentia sibi subtrahi contempnantur. A

✱.II.

¶ Diximus fratres, quid hac die sentire, nunc quid agere debeamus, paucis explicandum est. Quod quidem affectus ipsi siue mœroris siue laetitiae, quos exposuimus, facile indicat. Si enim summa felicitas nostra in Christi Dñi praesentia sita est (eaque nobis in hoc exilio est adempta) quid igitur consequens est, nisi ut omni studio eò pervenire contendamus, ubi ille est: quò ab eius felicissimo conspectu, & contubernio nunc iam amplius diuellamur? Quam autem via ad illum tendere debeamus, ipse & verbis patefacit & exemplis. Discipulis namque de hac via quaerentibus respondit: Ego sum via, veritas, & vita: nemo venit ad Patrem, nisi per me. Si igitur haec omnia nobis Christus est, dicamus ergo cum Bernardo: Sequamur Domine te, per te, ad te. B

Sequamur te, quia via: per te, quia vita: ad te, quia veritas ad quam tendimus, & cuius visione beati erimus. Quia igitur via Christus est, & is per labores ad requiem, per patientiam ad gloriam, per certamina ad coronam pervenit, hac illum nos via sequamur, si consequi ipsum volumus. Ad quod nos idem in Apoc. premio simul ac exèplo suo pposito, inuitat his verbis: Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo: sicut ego vici, & sedi cum Patre meo in throno eius. Magna planè merces & vetis omnibus expetenda, & per oēs etiā flamas (si ita res postulet) per lectuèda.

Si quis autem quaerat, cur vniuersus Dei filius per hanc certaminum atque laborum viam ad paternae gloriae thronum pergere voluerit, cum multae huius diuini consilij causae sint, una tamen quae non postrema inter eas mita esse videtur, paulo fusius à me explicanda est. Scire igitur oportet, hoc salutis nostrae auctori ppositum fuisse, ut non verbis modò, sed multò magis exèplo suo christianae vite perfectionem demonstraret. Quia vero christiana vita in charitate praecipue sita est, consequens est, ut eiusdem vitae perfectio in charitatis perfectione posita sit. Quamuis autè charitas per se ipsa suavis & iucunda sit, via tamen ad illam difficilis & ardua est: quoniam oportet, prius omnia quae charitati aduersantur, ac praecipue immoderatum sui amorem expugnare, quò charitas in nobis ius suum retinere queat. Sunt autem duo praecipui charitatis gradus: quorum alter ad fideles omnes, alter ad perfectionis vitae studiosos potissimum pertinet. Ad priorem autem illum spectat, ut Deum super omnia quae in caelo, &

in terra

C

Ioan. 14.

Bernard.

Apoc. 3.

D in terra sunt, diligamus. Quem Regius Propheta à Domino pe-
tebat, cum diceret: Exaltare super cœlos Deus, & super omnem *Psal. 107.*
terram gloria tua. Quid ais Propheta? An nō diuina gloria quā-
uis tu id non postules, supra cœlum & terram exaltata est? Est
plane, non abnuo: sed id tamen peto, vt intra pectus meum Dei
gloria rebus omnibus, quæ in cœlo & in terra sunt, sic antefera-
tur, vt & vitā ipsam, & omnia quæ in vita mihi charissima sunt,
promptissimo & libenti animo in eius obsequium offeram. Hoc
autem quod vir diuinus à Deo postulabat, cumulatē se præsti-
tisse ostendit, cum Sauli Regi ipsius vitam acerbissimo odio pe-
tentī, ex ed to quodam monte respondit: Quam ob causam Do-
minus meus persequitur seruum iuum? Quid fecit aut quod est *1 Reg. 26*
malum in manu mea? Nunc ergo audi oro Domine mi rex ver-
ba serui tui. Si Dominus incitat te aduertum me, odoretur sa-
crificium. Hoc est, Si Dominus ipse vult, vt ego mortis suppli-
cium subeam, libenti animo me morti propter eius gloriam &
obedientiam offeram, ipseque odorem capiat ex sacrificio mor-
tis mee. Vbi enim iustius collocare vitam, & omnia mea pote-
ro, quā in eius obsequio, qui mihi & vitam & omnia contu-
lit? Hinc autem amor Dei super omnia amor sui aduersatur:
ille enim Deum rebus omnibus anteponit: hic verō res omnes
Deo. Quocirca hic superandus est, vt ille regnet in nobis. Hunc
verō amorem superare, satis constat, quā sit difficile atque ar-
duum. Hic igitur prior charitatis gradus, qui ad fideles omnes
in commune spectat.

Est alter qui ad perfectiores viros præcipuē pertinet. Chari-
tas enim vt celestis habitus & forma est ita mentem in cœlum,
vnde ea in nos descendit at tollere nititur: idē; eō magis, quōd ca-
dē flagratior est. Quo nomine igni appositissimē cōparatur, sub
cuius imagine in Apostolos effusa est. Vt n̄ ignis vi sui tāto im-
petu loca sup̄era & excelsa petit vt repagula oīa, & ingētes etiā
moēs, quo sursum feratur, excutiat: ita mens charitatis igne fla-
grās, in eum toto impetu fertur, quem super omnia diligit. Vbi
enim est thesaurus eius, ibi est & cor eius. Hoc est, ibi cogita-
tio, ibi desiderium, ibi gaudium, ibi intentio, ibi affectus, ibi spes
omnes, opesq; sitæ sunt. Et sic sancti vni in hac peregrinatione,
suo corpore conticenti, cogitatione & auditate in cœlo con-
uersabantur. Hinc de seipso Paulus ait, Nostra conuersatio in
cœlis est. Ab hoc autem stultitia quantum nos carnalis cupi-
ditas, & immoderatus amor sui auocat atque repellit? Sicut

Simile

Pbili. 3.

enim cœlestis amor mentem hominis attollit in cœlum: ita car- **A**
nalis hic pondere atq; impetu suo ita deiecit atq; veluti submer-
git in terra, vt nihil aliud cogitet, nihil quærat, nihil cupiat,
nihil amet, nihil dies noctesq; animo voluat ac verset, nisi quod
ad cultum & oblectamentum corporis spectet, in eaq; re semper
totâ mente & cogitatione defixus sit. Itaq; vt talpa sola terra a-
litur, neq; aliud quàm terram quærit: ita isti talpis cœciore bona
sua omnia, opes omnes, atque felicitatem in terra posuerunt.

Simil.

Cùm igitur tantum inter hûc amoris diuini gradum, & immo-
dicum sui amorem disidium atq; pugnam esse constet, necesse
verò sit alterum expugnare, vt alterius suum tueri possit: hunc
autem amorem superare, sit corruptæ naturæ bellum inferre,
totamq; eius vim atq; potentiâ (qua in mundo hoc est, in omnium
ferè mortalium cordibus dominatur) euertere: quis non videt, **B**
quàm arduam difficilemq; prouinciam susceperint, qui ad hunc
altissimum charitatis gradum peruenire desiderant? Mundus enim
superandus, caro proterenda atq; calcanda, opes cõtèmnē-
dæ, cupiditas comprimenda, honores seculi spernendi, volupta-
tes carnis abdicandæ, sensuum oblectamenta reiicienda, lalus,
vita, patria, affines & contubernaes qui nos ab hoc studio auo-
cant, deserendi, quò mens nostra per continuum amorem Deo
coniuncta sit. Videtis ergo fratres non tam charitatem ipsam,
quàm viam ad eam consequendam esse difficilem? Nō erat dif-
ficile hausam aquam è cisterna Bethlemitica ad Davidem Re-
gem afferre, si Philiteorum castra non obtulissent. At per me-
dias hostium acies irrupisse, & obstantia quæq; ferro deiecisse,
id verò vt difficillimum, ita pulcherrimum fuit. Sic igitur quâ-
uis charitas ipsa iucundissima sit, via tamē ad illam difficilis est. **C**

Simil.

Charitas enim velut portus ad quē tendimus & fida litoris sta-
tio est: iter autem ad illam veluti nauigatio quædam est. In na-
uigatione autem labor, in portu verò quies & tranquillitas est.
Nemo tamen fratres, animum despondeat, credēs hanc tantam
charitatis perfectionem, tantamq; laborum contemptionē qua
ad eam peruenitur, ab omnibus exigi. Hoc enim non ideò dixi-
mus, vt ad eam fideles omnes adigeremus, sed vt viam ipsi com-
mōstrarem, qui ad Christianæ vite perfectionem aspirant.

Vt igitur ad id quod paulò antè inlicitum, redeamus, cum
hoc Saluatori nostro propositum fuisset, vt non modo necessa-
riam pijs omnibus charitatem, sed perfectam etiam charitatem
in mundo constitueret: via autem ad charitatem (vt modo dixi-
mus)

D mus) multis laboribus septa sit (cum oporteat & amorem sui, & cupiditates omnes quæ ex eo oriuntur, subigere atque frenare) debuit utique perfectionis huius dux atque magister vitam non quidem placidam & iucundam, sed multis implicatam laboribus eligere. Quod quidem tanto magis fieri oportebat, quanto mundus hinc vite instituto magis infensus & inimicus erat. Si is ergo mundum in depravatisimos mores collapsum, delicijs perditum, & voluptatibus emollitum instauraturus veniebat, quomodo aliter aut venire, aut mori, nisi inter varios labores & certamina debuit? Hac ergo via Sæuis sanctorum ingressus, per labores ad requiem, per humilitatem ad regnum, per patientiam ad gloriam, ac postremo per multos acerbitatem peruenit ad vitam. Pudeat ergo nos fratres, pudeat alia via ingredi, quam qua Rex noster ingressus est. Pudeat sub spinato capite membrum fieri

E delicatum. Pudeat, duce & imperatore nostro pedibus iter faciente, gregarium militem phalerato equo ipso presenti, vehi. An non satis præclare cum seruo agitur, si eadem Domini fors illi contingat? Si ergo Angelorum & hominum Rex, si Dei filius, si vniuersorum hæres, tot in tanta pariter & morte labores non vlla sua necessitate, sed sola nostri charitate ductus subire dignatus est: quomodo serui rebelles atque exules regni, edentes, ludentes, letum semper diem agentes, ventrique tanquam muta pecora perpetuo seruentes, ac postremo in continuo otio vitam agentes, in regnum illud perueniant, in quod nisi per mortem & sanguinem vnigenitus Dei filius ingredi noluit? Nunc nobis aut alia lex ferenda, aut aliud Euangelium predicandum, aut aliud nouum iter aperiendum est, quo in cælum contendamus, quam id per quod Sanctus sanctorum, atque sancti omnes ingressi sunt? Numerata (inquit Hieronymus ad Eustochium) omnes electi ab Abel iusto vsque ad vltimum, qui in fine mundi nasciturus est, & omnes inuenies aduersa perpeffos. Solus Salomon in delicijs fuit, & ideo fortasse corruit. Reiciamus ergo fratres carnales delicias, ceteraque mundi huius oblectamenta, quæ sunt (vt Lactantius ait) non tantum fallacia, quia dubia: sed etiam

Hierony.

F infidiosa, quia dulcia. Amplectamur crucem Christi, vt per eam de triumphato seculo, & subacta carne trophæa referentes,

*Lact. tit. 3
opiji.*

ipsam Domino puram & immaculatam cum anima sua in æterna beatitudine coronandam offeramus.

In eodem festo Ascensionis Domini, A

concio secunda: in qua post narratam Dominicæ Ascensionis historiam, quo affectu & vitæ conversatione Christum dominum in cælum ascendentem sequi debeamus, exponitur.

THE. Quæ sursum sunt quærere, vbi Christus est
in dextera Dei sedens: quæ sursum sunt sapite,
non quæ super terram. Ad Collo. 3.

Ephef. 4.

ODIE SALVATOR NO- B
ster dilectissimè, de viciis humani generis
semperno hoste, triumphater ascendit in
cælum. Hodie ascendens in altum capti-
uam duxit captiuitatem, dedit dona ho-
minibus. Hodie obedientia opere tibi à
Patre iniunctæ absoluto, impleuit quod
paulo ante discipulis dixerat, Exiui à Patre, & veni in mundum,
iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem. Denique hodie
mysticum Ecclesiæ suæ templum absoluit, omnibusq; sacra- E
torum & meritorum suorum thesauris mirifice ditatum & or-
natum relinquens, ad propria cum inuenso totius cælestis cu-
riae gudio remeauit. Cum enim cælorum regnum omnium me-
ritorum ac laborum Christi finis esset, hoc vnū deesse videba-
tur, vt is huius regni possessionem suo & nostro omnium nomi- C
ne acciperet, quod hodierna die factum est. Qui enim deicēdit,
ipse est & qui ascēdit: super omnes cælos, vt adimpleret omnia.
Hac igitur ex re facile, quanta sit huius diei solennitas, colligere
3. Reg. 8. licet. Vbi rex Salomon magnificentissimum illud templum se-
ptem annorū spatio cōsum nisset, faustissimum illum diem in-
dicans quo tanti operis moles perfecta fuerat, eius dedicationē
caelis quācentum & viginti millibus, atque bonam viginti duo-
bus millibus cum maxima totius regni letitia & frequentia ce-
lebrant. Si ergo tanta letitia terreni illius templi absoluto ce-
lebrata est, quanta quæso consummatio mystici tēpli Dei (quod
est Ecclesiæ) erit hodie recolenda? Illud enim vmbra, hoc veri-
tis: illud materiale & corporeū, hoc spirituale & diuinū: illud
ex mortuis lapideis, hoc ex viuis extructum: illud dissolubile
(vt

D (utpote quodà Chaldeis postea incensum & euersum est) hoc vero tabernaculum illud est, quod nunquam dissoluatur, etia si forte inferi consurgant aduersus illud. Postremo illud à Salomone magnis impensis septem annorū spatio extractū fuit, hoc ab vnguento Dei filio annis tribus & triginta summis laboribus fabricatum. Quanto ergo maiori laetitia hæc dies quam illa celebranda est? **D.** verò Euf. Emil. nō minus felicem & faustū hūc diem, quam natalem Dñi esse ait, hoc est, diem quo in mundū ingressus est, & eum item quo est egressus e mūdo. Sic enim ait, Scire debemus charissimī, quod hodierna festiuitas non minor est illa in qua natalē Dñi diem publico honore suscepimus. Ille enim natiuitatis dies Dñm ac Saluatōrē nostrū terris dedit, hic cælo reddidit: in illo Dñs verē hominem se esse in incarnatione cōfessus est, in hoc verò se esse Deum in Ascensione testatus est: in illo gratiam dignatissimæ humilitatis, in hoc fidem manifestissimæ diuinitatis asseruit: in illo singularis templi, in hoc cælestis regni secreta patefecit: in illo de descendit redempturus nos in hoc ascendit glorificaturus. Hactenus ille. Videtis ergo quanta inter hæc duo solennia festa sit afinitas, in quibus Saluator noster aut ad nos venit e cælo aut à nobis pergit in cælū? Ideoq; in vtraque Angeli in terra hominibus apparent: illic natum esse mundi Saluatōrem nuntiantes, hic verò vëtorum iterum asserentes. Si verò tanta Angelis cura est facta nostra celebrandi, quibus tamen eorum salus & gloria parca non est, quid nos facere conuenit, quorum gratia hæc omnia gesta sunt, quorumq; salutē vniuersa hæc mysteria militant? Quis igitur tanta erga se Dei beneficia tacitus præterire valeat? Quis pro hoc tanto munere quantum exiles & impares gratiarū actiones non rependat? Ut igitur in presenti concione aliqua saltem ex parte huic officio respondeamus, cælestem opem beatissimæ Virginis interuentu suppliciter imploremus. *AVE MARIA.*

*Euf. Emil.
homil. de
Ascens.*

Pars prior.

Pincipiō Dominicæ Ascensionis historiam, quam nobis hodie sanctus Euangelistæ Lucas proponit, exponamus: deinde quid à nobis ea iure suo exigat, Domino aspirante explicabimus. Ait igitur sanctus Lucas, Dominum Saluatōrem quadraginta post resurrectionem suam diebus discipulis varijs modis seipsum conspiciendum atque tractandum præbuisse, et sicte multa

multa de cœlorum regno, quod illi mundo annũciare debebant **A**
 docuisse: quibus elapsis, hodierna die ipsis videntibus in cœlum
 conscendisse. Siquis autem querat, cur non statim post resurre-
 ctionem in cœlum ascenderit, multe sunt cause: sed illa præci-
 pua quod toto hoc tempore varijs argumentis discipulos in fide
 resurrectionis voluerit confirmare. Huius namque mysterij fi-
 des totius Christianæ vitæ caput & fundamentum est. Vnde si-
 cut ij qui excellam domũ extruere parant, firmissima eius fun-
 damenta iaciunt, quibus tanta moles sustineri queat: ita (quo-
 niam resurrectionis nostræ fides totius pietatis atq; virtutis fun-
 damentũ est) peritissimus artifex Christus firmissima eius fun-
 damenta iacere cupiens, quadraginta dierum spacio hanc fidem
 præsentia sua stabilendam curauit. Quo transacto, discipulos
 extra ciuitatem ad montem Oliueti perduxit, & multa cum il-
 lis ibi de apostolatus officio tractauit. Atque illud in primis, vt **B**
 nihil interim molirentur, donec induerentur virtute ex alto.
 Ideoque præcepit ne ab Hierosolymis discederent, sed expecta-
 rent promissionem Patris, quam auditis (inquit) per os meũ.
 Quia Ioannes quidem baptizauit aqua, vos autem baptizabi-
 mini Spiritu sancto, non post multos hos dies. Qui quidem Spi-
 ritus nõ solum vos ab omnium peccatorum sordibus purgabit,
 sed miro etiam modo cœlestibus donis armabit: & ad labores
 omnes omniãq; certamina pro fide suscipienda, paratissimos &
 instructissimos reddet. ¶ Quo tempore cum rudes adhuc disci-
 puli regnum Christi terrenũ & carnale somniarent, ab eo que-
 sierunt: Domine si in tempore hoc restitues regnũ Israel? Hoc
 est, si ab eo exterarum gentium ac præcipue Romanorum iu-
 gum excuties, illudq; in eam amplitudinem & opulentiam at-
 toles, qua olim sub Davidis & Salomonis imperio floruit? **C**
 Ex qua quidem interrogatione liquet fratres, quantum apud nos
 terrenarum & corporearum rerum dignitas valeat, quando ipsi
 etiam Apostoli proposito pulcherriimo & maximo diuini Spiritus
 dono, de terreno ac temporali regno solliciti erant, Hinc
 plerosque hominum reperire licet, qui nihil ad se pertinere, ni-
 hilq; vere suum arbitrentur, nisi quod ad solius corporis cul-
 tum & commodum referatur. Quauis enim homo ex spiritu
 & carne compositus sit, & spiritus ingenita sibi nobilitate ad
 spiritualia & inuisibilia bona tanquam sibi cognata & simi-
 lia feratur, caro tamen, cui coniunctus est, illum ad se trahit,
 & ab ingenita sibi nobilitate degenerare compellit. Vt enim
 accen-

D accense lucernæ flamma pro naturæ suæ conditione in supera tendit, materiæ tamen cui inhæret pondus, eam ad ima deiicit, ac detorquet: ita planè humanus spiritus vi sua ad spiritualia atque diuina tanquam sibi cognata & amica tendit: ponderosa tamè & terrena caro cui implicitus est, & amore summo copulatus, eum ad terram descehit, terrenisque rebus seruire facit. Cum ergo discipuli de terreni regni felicitate solliciti, hanc Domino quæstionem proposuissent, ille nihil aduersus eorum ruditatem stupiditatemq; cōmotus, in spiritu lenitatis illos corripuit dicens: Nō est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ *Act. 1.* Pater posuit in sua potestate, sed accipietis virtutem superuenientis Spiritus sancti in vos, & eritis mihi testes in Hierusalem, & in omni Iudæa & Samaria, & vsque ad vltimum terræ.

E Nullum enim excipio, nullum à regni mei aditu excludo, non Barbarum & Schytham, non Hyrcanū aut Massagetam: omnes enim homines ad imaginem meam cōdidi, & pro omnibus sanguinem fudi: ideoq; omnes ad beneficiorū meorum cōmunionem inuito. Hoc munus vestrum, hoc officium ad quōd vos elegeri, de hoc quarite, hoc in primis curate: mundi verò gubernacula & imperia Deo procuranda relinquite. Cum hæc igitur vltro citroque responsa data essent, cum iam tempus appeteret, vt Saluator eō rediret, vnde in hunc mūdum venerat, sicut mirabili ordine atque ratione in mundum venit de Spiritu sancto cōceptus, & intacta Virgine natus: ita non minus mirabili gloria & dignitate mundum reliquit, quando per medias aëris regiones humanis corporibus inuias & inaccesas, propria virtute ascendit. Ex illo igitur sacro oliuarum monte tot Christi Domini mysterijs nobilitato, videntibus discipulis eleuatus est, & nubes suscepit eum ab oculis eorum. Eleuatis autem manibus ferebatur in cælum, & benedicebat illis, fortassè (vt D. Bern. ait) concussis illius singularis misericordiæ visceribus, cum miseris suos, & pauperem scholam suam relinqueret in medio nationum prauæ atque peruersæ. Ex hoc igitur sacro monte Saluator præsentibus ac stupentibus discipulis in cælum sublatus est.

¶ Que autem lingua dicere, quis intellectus capere valeat, qua læticia, quibus laudibus, quo iubilo Saluator noster tot Angelorum, Sanctorumq; agminibus stipatus in cælesti illam Hierusalem hodierna die conscenderit? Si enim tanta populi frequentia, cōmuniq; læticia idem in terrena Hierusale excipi voluit, quando in eam moriturus intrauit, qua læticia in illa cælesti

lecti susceptus est, quam modo regnaturus ingreditur? Si tā ingenti pompa ac læticia suscipitur in terra, quid in celo? si sic ab hominibus, quid ab Angelis? Si sic in orbitus, quid regnaturus? Si sic dum procedit ad pugnam, quid quando peracta pugna cū triumpho redit atque victoria? Præterea si tot vocibus & canticis militiæ cœlestis exercitus in eius natiuitate cœcrepauit (quādo infans in præsepio vagit, & frigore cōstrictus lachrymatur) quid eos fecisse credendum est, ab iteris iam lachrymis, finitisq; laboribus, superato Dæmone, spoliato tartaro, redēpto seculo, victor in cœlū remeauit? ¶ Cum David superatis Amalechitis, & exentia ingenti præda, victor ex prælio reuerteretur, & ingentem captiuorū turbam ante se velut triūphū agens duceret, milites qui cum eo ad pugnā processerāt, faustis illi vocibus acclamantes dicebant, Hæc est præda David. Ad hūc modum Angeli ante Dñm hodie præcurrentes, & captiuam secū captiuitatē ex hoste subactō referentē, lætis vocibus acclamabāt: Hæc est Davidis nostri præda, hæc spolia triūphati principis mūdi, hæc insignia inclitæ victoriæ, hæc opes ex faucibus antiqui Draconis erepte. Iam verò cū inter splendidas illas Sanctorū cateruas, quæ liberatorē suū ponē sequebantur, latronem quoq; simili splendore fulgentem vidissent, tanta mutationis nouitate stupefacti, pretiosissimi sanguinis Christi virtutē apertissimè cognouerunt: cuius admirabili vi factū est, vt sceleratus homo, qui vitam latrocinando consumpserat, inter sanctorum Patriarcharū & Prophetarū choros regni cœlestis hæreditatē adire cernerent. Neque enim tantam eis admirationis causam cætera sanctorum turba præbuit (quorū meritis gloria illa iam pridem debita erat) quantum hæc noua latronis felicitas attulit, qua in tanti redemptoris amorem ineffabili exultatione exarsērunt: & sedes suas ab initio mundi derelictas, facillè esse eius meritis instaurandas intellexerunt. ¶ Hæc igitur exultatione, his laudibus, his supernarum virtutum acclamationibus sacra illa humanitas supra oēs Angelorū choros exaltatur: atq; (vt Euf. Emis. ait) limus carnis humane qui Deum portauerat in terra, in supernas sedes Deo sublucente portatur, & ad dexteram Patris collocatur: sicut scriptum est, Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris meis. Querit autē D. Chrysoſt. quamnam sit hæc natura, cui dixit Deus, Sede a dextris meis? Illa certè est, quæ auiliuit, Terra es, & in terram ibis. Et homo, qui in tam humili loco tenebatur, vt amplius descendere nō posset, ad tam altam sedem eleuatur,

D vt altius non possit ascendere. Itaq; natura illa, cuius causa Pa-
radyſus à Cherubin custodiebatur, hodie super Cherubin cum *Gene. 3.*
summo honore suscipitur: eademq; illa natura cui dictū est, Pul-
uis es, & in puluerem reuerteris, hodie in cœlū processit, ibidem
perpetuū regnatura. Cumq; elementorum omnium terra sit infi-
mum, homo verò de limo terræ, hoc est, de vilissimā terræ por-
tione formatus sit, modò supra naturæ suæ conditionē sic euectus
est, vt infra se videat quicquid à Deo conditū est. Hoc igitur die
Saluator qui se propter gloriā Patris infra omnia detecerat, pa-
rē humilitati suæ gloriā recipiens, ad dexterā Patris collocatur,
nosq; omnes vt secū conuificauit, & cōresuscitauit, ita secū in
cœlestibus cōsedere fecit. Cœlū itaq; vt D. Aug. ait quod Deum *August.*
miserat in terram, hominem quoq; iam portare didicit in cœ-
lū. Illa igitur gloria, quam Deo litera sacræ tribuunt, quod cum
is ad leges populo suo ferendas venisset, pedibus suis quasi opus
E lapidis saphirini strauerat, & quasi cœlum cum sereno est, hu-
manæ naturæ quæ serpentis more humili regebat, hodie tributa
est: vt ipsa quoque sub pedibus suis cœlum, Solem, Lunam, &
sydera cœli videat. Sed ad historiam redeamus.

Cum ergo discipuli tantæ rei miraculo attoniti, & velut ex-
tra se positi, sicrū illud corpus per aëra ferri mirarentur, Ecce
(ait Euāgelista) duo viri ascenderunt iuxta illos in vestibus albis,
qui & dixerūt: Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cœlū? Hic
Iesus qui assumptus est à vobis in cœlum, sic veniet quæadmodū
vidistis eum ascendente in cœlum. Hoc est, eadem maiestate &
gloria qua nūc illum videtis ascendente in cœlum, videbitis
releuante in mundū. Venit quippe semel mundum redēpturus,

F iterum veniet eundem iudicaturus. Tunc tradidit nobis talēta,
quibus dum abesse negociaremur, postea veniet vt creditorū ta-
lentorū rationē exigat. Talēta verò appellamus, adiuncta ea
quæ nobis ad pietatis & iustitiæ studium singulari eius munere
collata sūt. Ea verò quinq; numerantur: nempe Euāgelica do-
ctrina, clarissima virtutū Christi exēpla, summa in nos beneficia
impēta, merita eius admiranda, & noue legis sacramēta. Doctri-
næ quippe suæ luce tenebras nostras illum inuit: virtutum verò
suarū exēplis stimulos nobis ad virtutē addidit, magnificētissi-
mis autem beneficijs nos ad amorē accendit, meritis verò sacra-
tissimæ passionis suæ paupertatē nostram ditauit, ac postremo
sacramentorū suorū virtute & infirmitatē nostram roborat, &
animarum vulnera sanat. De his ergo talētis rationem exiget,
quomo-

quomodo videlicet his negotiati sumus, hoc est, quantum his tā-
 tis adiumentis in diuinarum legum studio & obedientiæ profe-
 cerimus. Quæ quidem adiumenta non modo Gētiles, sed ne Iu-
 dæi quidem habuerunt. Iudæi namque veteris legis præsidio ad
 iustitiam instructi erāt: quæ tantum abest, vt illis iustitiam do-
 naret, vt etiam (Apostolo teste) prohibitionibus varijs pec-
 candi occasionem infirmis hominibus præberet. Gentiles
 verò Philosophi fidei lumine destituti, quid habebant, quo in
 iustitiæ studium & se & alios incitarent, cum nihil de futura vi-
 ta, de extremo iudicio, de supplicijs improborum, & piorū glo-
 ria fide cognitum & exploratum haberent? sine quarum rerum
 fide, spe, & amore, humana mens ad virtutis & pietatis studium
 torpet & languet. Quicunq; igitur in his tenebris degebant, ex-
 culpatus peccabant: qui si non omnem, magnam certe pœnarum
 partem euaderent. Habebunt enim quid in causa sua dicere pos-
 sint, cum horum talentorum adiumentis, quæ nobis Christi do-
 no contigerunt, destituti sint. Quamobrem ceteræ quidem na-
 tiones in extremo illo seculorum omnium examine habebunt
 quo scelera sua si non tueri, certè leuare aliqua ratione queant.
 Nos autem qui omnibus his præsidijs instructi sumus, quid ex-
 postulanti iudici respondebimus? quam honestam socordix &
 negligentix nostræ causam prætexemus, qui tot bene viuendi
 adiumenta frustra percepimus? Huius ergo nos periculi ho-
 dierna die (qua saluti nostræ supremam ferè manum Salua-
 tor apposuit) per opportunè admonent Angeli: ne legnes ef-
 ficiamur, ne ve hanc tantam gratiam Dei frustra recipiamus:
 quando idem ipse qui gratiam contulit, iterum venturus est, vt
 ex ea fructum recolcat. Hac ergo ratione timoris materiam no-
 bis in hoc latissimo die Angeli ministrant: vt exultare cum tre-
 more discamus, illudq; nobis Eccles. consilium ante oculos po-
 namus. In die bonorum non immemor sis malorum.

Eccles. II. Sed quauis hodie satis magnam timēdi causam habeamus,
 maior tamen nobis ex huius diei mysterio sperandi quàm timē-
 di causa subest. Vt enim quidam ex Patribus ait, In Christi Do-
 mini passione incenditur charitas, in resurrectione confirmatur
 fides, in Ascensione verò spes roboratur. Dum enim caput no-
 strū in celos ascendit, nos quoq; per illum & in illo simul ascen-
 dimus, Apostolo testante qui ait, Deus qui diues est in miseri-
 cordia propter nimirum charitatem suam qua dilexit nos, cum
 essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos in Christo (cuius
 gratia

D gratia estis saluati) & conresuscitauit, & confedere fecit in cœlestibus in Christo. Quonammodo confedere fecit? Quia nimirum quò processit gloria capitis, eò spes vocatur & corporis, ipso Domino testante qui ait: Vbi fuerit corpus, illic congregabuntur & Aquilæ. Rursumq; , Volo Pater, vt vbi ego sum, illic sit & minister meus. Quo perinde est, ac si diceret. Hanc prouinciam Dei filio dignam suscepi: propter hanc è cœlis ad terrâ descendi, propter hanc vitam cum sanguine fudi, vt hominem (quem Diabolus inuidia expulerat è paradyso) ego mecum confedere faciam in cœlo.

Mat. 24.

Ioan. 2.

Tertul.

Simil.

Deut. 26.

*Augus in
meditat.*

Tertulia.

E Huius autem felicissima spei duo nos habere firmissima pignora Tertullianus testatur his verbis: Quemadmodum Christus nobis arrabonem Spiritus reliquit, ita & à nobis arrabonè carnis accepit, & vexit in cœlū pignus totius summx illuc quãdoq; redigendæ. Hæc ille. Duos igitur habemus fratres, spei nostræ obides: alterum quòd Spiritus Dei missus est in terram, alterum, quòd caro nostra sublata est in cœlum. Si enim Spiritus sanctus datur nobis in hac vita, quid mirum si detur in altera? Si datur peccatoribus, quid in gratia confirmatis? Deniq; si ipse ad nos descendit in terram, quid mirum si nos ipse deducat in cœlum? Lōgè enim maius est, Regem honori, gratia venire in domum serui quàm seruum ingredi palatium Regis. Alteru verò spei nostræ pignus est, quod hodie caro nostra in Christo Domino est in cœlum delata, in qua tota generis humani natura huius dignitatis & gloriæ particeps effecta est. Si enim sublimis ille beatarum mentium locus naturæ nostræ portionem intra se iam admisit, quid prohibet vniuersam quoq; naturam, si peccati expers sit, eodem peruenire? Olim Dominus in lege frugum priuitias sibi quotannis offerri præcipiebat, quo fideles exigua illa particula Deo consecrata, reliqua omnia se ab eo recepisse, atq; eius esse profiteretur. Si igitur cœlum hodie naturæ humanæ primitias accepit, reliquam deinceps eiusdem naturæ partè, si à vitis purgata fuerit, in se quoq; recipiet. Hinc D. Augus. ait, Vbi caro mea regnat, ibi me regnare credo: vbi sanguis meus dominatur, ibi me gloriosum futurū spero: & si peccata mea prohibent, naturæ communio non repellit. Deniq; huius dignitatis Tertullianus se nobis velut fideri inssorem exhibet dicens: Securi estote caro & sanguis. vsurpatis & cœlum & regnum Dei in Christo Iesu.

F

Pars posterior.

Bb

Ex

EX his autem, quæ à nobis hæcenus dicta sunt, facile lique- **A**
 re puto fratres, quid nobis facto opus est, quandiu in hoc
 seculo tanquã aduenæ & peregrini versamur. Si enim verissimè
 à Dño dictũ est, Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuũ, si thesau-
 rus noster, (pes nostra, hæreditas nostra, opes, & gloria & felici-
 tas, ac omnia deniq; bona nostra in cælo reposita sunt (totq; hu-
 ius rei obsides habemus) quid s. perest, nisi vt ibi etiam sit cor
 nostrum, hoc est, omnis cogitatio nostra, omnis amor & cura, &
 desiderium nostrum. Vnde Aug. Ibi, inquit, spera, ibi ama, inde
 pete virtutem, ibi expecta mercedem, & omnis tua expectatio
 desursum sit. Siquis enim apud Indos agens, in Hispania domici-
 cilium, parentes, fratres, amicos, & ingens patrimonium habe-
 ret, qui fieri posset, vt non præcipua eius cura & cogitatio in Hi-
 spania defixa esset? Cum ergo electi omnes in cælo domicilium **B**
 ac sedem à constitutione mundi paratam habeant, cum ibidem
 Patrem Deum, conciuēs & amicos Angelos, fratres verò ciui-
 demq; nature consortes Sanctorum omnium choros, ac postre-
 mō opes suas omnes, & hæreditatem incontaminatã & inmar-
 cescibilem habeant, quomodo non ibidem etiam mente & cogi-
 tatione erunt, vbi se adeo felices futuros sperant? Hæc certe
 obliuio nequaquam in illius Prophete mentem cadebat, qui su-
 pernae patriæ amore inflammatus, his eam verbis compella-
 bat: Si oblitus fuero tui Hierusalem, obliuioni detur dextera
 mea. Adhæreat lingua mea faucibus meis, si non me inuenero tui.
 Si non proposuero Hierusalem in principio lætitiæ meæ: vel
 (vt alius interpret vertit) si non faciam ascendere Hierusalem
 super caput lætitiæ meæ: hoc est, si præcipuum meum gaudium
 non posuero in recordatione Hierusalem, illius gloriam medi-
 tando, illius æternam pacem contemplando, ad illamque spre- **C**
 tis omnibus toto affectu, studio, & cogitatione aspirando. Hinc
Augusti. D. Aug. in supernæ illius cinitatis gaudia ore cordis inhians, illa
in medit. verba fundebat, Mater Hierusalem ciuitas sancta Dei, charissi-
 ma Spōsa Christi: te amat cor meum, pulchritudinem tuam ni-
 miũ desiderat mens mea. O quã decora, quã gloriosa, quã
 generosa tu es: tota pulchra es, & macula nõ est in te. Idẽq; pau-
 lo ante: Libet me (inquit) tuæ intenderẽ claritati, delectant me
 bona tua: quanto plus valeo tecum considerare, tantõ plus a-
 more langueo. Libet itaque, libet in te oculos cordis attollere,
 libet de te loqui, de te audire, de te scribere, de te conferre, de
 tua beatitudine & gloria quotidie legere, & lecta læpius sub cor-
 de re-

De reuoluere, vt vel sic possim ab huius mortalis vitæ ardoribus & periculis sub tuæ vitalis auræ refrigerio transire, & transiens in sinu tuo festum caput dormituros vel paululum reclinare.

Quis autem, quantus sit huius piæ meditationis fructus, verbis consequi valeat? Cõstat enim mortales omnes curarum atq; laborum requiem ante omnia cupere. Ad hanc enim omnes avidissimè currunt, quanuis contrarijs itineribus ad illam contendant. Vnica autem ad eam perveniendi via est, quam paucissimis verbis D. Aug. exposuit, qui nos ad cœlestiũ bonorũ cogitationẽ & amorẽ invitans, hæc memorabilia verba subiecit. Ibi (inquit) sit mēs, & hic erit requies. Hoc est, si amor, si desiderii, si cura omnis & cogitatio nostra in cœlestibus bonis fuerit collocata, oĩa protinus terrena bona vilescet, atq; sordebunt. Amore verò terrenorũ bonorũ sublato, nihil erit cur quietã pereuntibus mundi rebus turbari aut molestia affici debeat, dũ ea amittit, quibus

Eper amore non int̄aret. Qui enim amoris glutino rebus suis alligatus est, necesse est, vt quicquid res ipsas pũgit & lacerat, cor etiam quod illis cõiunctum est, simili modo lauciet & vulneret. Nunquam enim sine dolore amittitur, quod cum amore possidetor. Ideo namq; patres filiorũ mortem lugent, aliorũ verò nõ lugent: & mercatores rerũ suarũ iacturam acerbe ferunt, aliorũ non ita ferunt: quomã sua amant, aliena non amant. Amor enim dolorum omnium atq; perturbationum radix & origo est: radice autẽ inordinati amoris excisa, cõsequens est, vt rami quoq; ab ea pullulãtes arescãt. Hinc fidelibus qui ex Hebræis crediderũt, Apostolus ait: iacturã bonorũ vestrorũ cũ gaudio suscepistis, reputãtes vos habere meliorẽ & permanẽtẽ subiciãriã. Isti igitur

Hebr. 10.

Fre ipsã experti sunt quod D. Aug. ait, nẽpe: Ibi sit mēs, & hic erit requies. Quia. n. isti spes oēs & opes suas in cœlo recõditas habebãt, facile fuit cõtēnere quod præ cœlestiũ bonorũ dignitate vile sibi esse putabãt. Si nos igitur hoc exẽplo huius vitæ opes caducas, fragiles, insidiosas, & infinitis incõmodis affectas, indignas amore nostro iudicãtes, ad illa aterna, vera, solida, stabilia, & nũquã interitura bona mētẽ nostrã extulerimus, facile caduca huius seculi bona (si bona tamẽ appellãda sunt) cõtēnemus: atq; ita demũ fiet, vt nulla nos aduersitas, nulla calamitas, nihil vel letũ aut triste, animũ nostrũ trãgere queat, aut de placido mētis statu deiicere: quãdo quidẽ vbi amor non est, ibi nec letitia nec tristitia, nec ulla animi ægrotudo habere locũ potest. Videns ergo fratres quã ingens sit huius piæ cogitationis & studiij fructus!

Si ergo hæc præcipua hominis Christiani cura esse debet, si **A**
hoc à nobis potissimum in Dominicæ Ascensionis mysterium exi-
git, et ubi thesaurus noster est, ibi sit & cor nostrum, quoniam o-
do huic officio satisfaciunt, qui omnes curas & cogitationes suas
ad terrâ deiecerunt, dum nihil nisi terrena bona curant, illa sicut,
illa solum cogitant, illa terra marique studiosissime conquirunt, in
illis amorè, in illis spem, in illis felicitatem suam collocant, atque
illis tantummodo & suam & aliorum felicitatem metuntur: dum bea-
tos putant, qui his bonis affluunt: miseros qui his destituti sunt.
Dic mihi queso o homo, an non Christianus es? an non fides tua
profiteretur, non habere te hic civitatè manentem, sed futuram in-
quirere? an non peregrinus es & advena in terra, sicut omnes pa-
tres tui? an non in via ipsa, quando viuis, positus es? imò & ipsum
vivere iter facere est? Siue enim vigiles, siue dormias, siue edas,
siue bibas, semper iter facis, semper iteris termino appropin-
quas? Quomodo ergo ita itineris per quod incedis, & finis ad què
tèdis, & fidei quæ profiteris, quæ tibi alterâ vitâ, alterâ patriam,
alteram felicitatem proponit, oblitus es? Quasi enim nihil esset
tibi cõmune cum cælo, quasi hic manentè civitatem haberes,
quasi hic tanquam in patria, non tanquam in exilio degeres: qua-
si denique nihil spirituale, nihil diuinum esset intra te, ita terre-
nis bonis incubas, ita ea solum iumentorum more sectaris, quæ
in cælo nihil habent quod sperare possint. Adversum hos autem
Psalm. 4. meritò Dominus in Psalm. clamat, Filij hominum, usque quò gra-
vi corde, &c. siue (vt D. Hierony. vertit) Filij viri, usque quò in-
cliti mei ignominiose diligitis vanitatem, & quæritis mendaciũ
semper? Quod perinde est ac si diceret, Quousque tandem o no-
biles creaturæ (id enim filij viri Hebræis significat) quousque, **C**
inquam, immemores ingenitæ nobilitatis vestræ, imaginis ve-
stræ, professionis vestræ, redemptionis vestræ, ac patriæ denique
vestræ, cælestium bonorum oblitæ, vana atque terrena toto corde
sectamini, & post vanitatem ambulantes, vani etiam effecti es-
stis? Denique hos ipsos meritò Angelorum verbis compelle-
re possumus, Viri Gallilæi, quid statis aspicientes in cælum?
An nescitis vos Galilæos, id est, quid transmigrantes esse? qui à loco
in locum, id est, de regione vmbre mortis, in regionem tenditis
locis & æternitatis? Ergo transmigrantes siue viatores quid hic
cunctamini? quam rem agitis? cur non ea paratis, quibus in ter-
ra, ad quam pergitis, frui possitis? Quæ infantia est, tanto studio
tam multa in hanc vitam caducam & fluxam congerere, &
nihil

D nihil ad eam preparare, quæ nullo vnquam tempore finienda est? Si tam multa congeritis ad huius vitæ momentum, cur nihil ad æternitatem? Nimirum quia te Galilæum, hoc est, transmigrantem & peregrinum non agnoscis. ¶ Agnoscas tamen in ipso vitæ exitu, quando tibi ex hac vita in alteram migrandum erit: tunc enim facillè intelliges, te non huius mundi ciuem, sed peregrinum & viatorè fuisse, quando tibi (velis nolis) per mortem in alteram vitam decedendum erit. Quo tempore tibi ceterisq; cõtinget, quod D. Chrysost. his verbis obseruatione dignissimis explicat: Moriens cunctos salutatur, donec sua metis Dñs est, donec sua lingua loqui potest. Valet: (inquit) amici mei, & Deū pro me orate. Iter enim pergam extraneum quod nūquam ambulauit, in regionem longinquam, quam viventium nemo vidit, in seculum alterum animarum, vbi nullus reuertitur: & in regiones metuendas, per quas nullus me comitalitur, & ad iudicium tremendum, vbi nescio quid mihi continget. Si enim in hoc iudicio mihi bene cesserit, in æternū regnurus sum, si male, in æternū aridus. Nunc tñ fratres, in potestate nostra est, vt felix sit, quod æternū futurum est. Ex hoc enim vitæ nostræ momentum æternitas pendet: vt hoc argumento appareat, quantum insistant, qui propter momentaneam voluptatem, æternam felicitatem amittere non verentur.

Chrysost.

§. II.

¶ Ceterum ad hanc felicitatem consequendam, nõ satis est cogitatione & affectu in eam tendere, nisi etiã quò fide pergis, conuersatione peruenias. Hoc est, sic vitam instituas, vt ad illam rectè peruenire merearis. Hæc enim præcipua viri iusti cura est, qui ascensiones disponit in corde suo in valle lachrymarum: vbi procedens de virtute in virtutem, videbit tandem Deum Deorū in Sion. Ad hoc autem primò sciendum est, naturam cordis nostri quodam modo igneam esse. Sicut enim ignis vehementi impetu sursum fertur, ita cor hominis (quod ad altissimū & summum bonum conditum est) nullo modo in imo subsidere solet: ideoque ad alta semper aspirat, dignitates ambit, honores confectatur, omnibus præesse concupiscit, vt hæc tandem ratione similis Deo fiat, qui in summo rerū omnium cardine positus est. ¶ Quo fit, vt hæc potissimum esca laqueum illi. Diabolus tetenderit, cum ad noxium interdictæ aëboris cibi, inuitauit promittens fore (si fructum eius ederet) vt similis Deo fieret. Quæ verò ratione hominem illaqueauit, seipsum quoq; decepit: dum ad

*Simil.**Genes. 3.*

sedem Dei aspirans, similis altissimi mo fieri concupiuit. Vterq; ergo dum ascendere cupit ad summum, ad imū deiectus est: quandoquidem homo extra paradysum pulsus, Diabolus verò in tartarum deturbatus est. Cum ergo isti duo dum nituntur ascendere, cor uerint, quia ascendere nekierunt, quaramus viam, qua citra ruinae periculum ascendere valeamus. Quaramus etiam viam d. cein, quem sine errore sequamur. Via nō alia quam Christus est, qui ait: Ego sum via, veritas, & vita. Nemo venit ad Patrem nisi per me. Ipse quoq; via huius dux certissimus est, quē sequentes deuiare non possumus. Ipse enim salutis nostrae causa & efficiens & exemplaris, esse dicitur: quia non solum meritis, sed etiam exemplis aditum nobis patefecit in cœlum. Qua autem via dux iste ascenderit, satis aperte Apostolus indicat, cum ait. Humiliauit semetipsum Dominus noster Iesus Christus, factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis: propter quod Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen, quod est super omne nomen. En qua via fratres, Saluator ascendit, perfectissimæ scilicet humilitatis, hac igitur nos illum sequamur. Homo enim ac Dæmon ascendendo ad supera tendere voluerunt, Christus verò Dominus contraria via ingressus, vt ascēderet, descendit. Itaq; primus huius descētionis gradus fuit è cœlo in uterū Virginis, qui locus est proprius hominum: secundus ex utero in stabulum, qui locus est iumentorum: tertius à præsepio in crucem, qui locus est flagitiosorum: quartus à sepulchro in limbum, qui damnatorum loco proximus est: quantumvis eò ipse descenderit non vt debitor, sed vt Redemptor. Vbi autem nihil fuit, quò ulterius descenderet, tunc demum super omnia exaltatus, & ad dexteram Patris euectus est. Atque hac ratione, qua via nobis in cœlum esset ascendendum, ostendit: nempe vt ad imum vsque locum per humilitatem descendamus, quò nos Deus exaltet in tempore visitationis. Qua in re semina, quæ iaciuntur in terram, imitari debemus, quæ radices primùm ad ima demittunt, ac deinde ad superiora se subrigunt: & quò sublimius attolluntur, eò profundius radices in terra iacientes, prius utique descendunt, quàm ascendunt. Quo exemplo monemur, vt per humilitatis viam ad celsitudinis gloriam contendamus. ¶ Qua nimirum contendebat sanctus ille Rex, qui quantis Rex esset, non tamen regali luxu & potentia tumebat, sed humilibus consentiens, hisce verbis sese ante Dominum Psal. 130. deiciebat: Domine non est exaltatum cor meum, nec elati sunt oculi

Ioan. 4.

Philip. 2.

Simil.

Psal. 130.

D oculi mei: nec ambulavi in magnis, nec in mirabilibus super me. Cur igitur o sancte Rex ita humiliaris atque deijceris? Nimirum quia agnosco, quæ sit tuta & recta in cœlum via: agnosco mores & ingenium Domini mei: scio quia excelsus Dominus, *Psal. 137.* & humilia respicit, & alta à longè cognoscit: scio quia superbis *Iacob. 4.* resistit, humilibus autem dat gratiam: scio quia respicit orationes *Psal. 107.* humilium, & non spernit preces eorum: scio quod nisi efficiar sicut paruulus, non intrabo in regnum cœlorum. Scio denique illud, Custodiens paruulos Dominus: idèd non ambulo *Matth. 18.* in magnis, nec in mirabilibus super me. Scio quia dux noster processit Christus, qua ingressi sunt omnes electi, à qua *Psal. 114.* Diabolus & primus homo declinantes, in barathrū sunt precipitati. *Psal. 130.* Sciunt hoc Christiani, qui per humilitatem crucis Dominum in cœlum ascendisse confitentur: qui tamè Diabolum imitari malunt per superbiam in tartara corructem, quàm Christum Dominum per humilitatem super cœles ascendentem.

E Sed dicet aliquis forsan. Quoniam modo me humili ac demisso animo geram, & ad ima deijciam, cuius mentem naturæ quodammodo igne esse dixisti, quæ ad supera loca atque sublimia more ignis semper aspirat? Ad hoc igitur fratres, nulla commodior via est, quàm à Christo humilitatis Magistro humilitatis spiritum assiduis precibus postulare, illique (quate nus liceat) perpetuò assidere: illum quocunque perrexerit comitari, illius facta, dicta, beneficia, & clarissima virtutum exempla sedulo meditari: hac enim ratione fiet, ut humilitatis exemplar semper ante oculos habentes, nos quoq; humiles eudamus. Sienim, ut est ab Ecclesiastico dictū, *Ecccl. 13.* Qui communicat superbo, induet superbiam: consequens etiā est, ut qui humili Christo communicauerit, humilitatē induat. Huius rei mira in Elia & Heliseo figura processit, quæ ab huius diei mysterio non abhorret. Cū enim Eliam Dñs per turbinē eleuare vellet in cœlum, iussus est à pio Magistro discipulus ante discessum postulare quod vellet. Is verò duplicem eius spiritū postulauit: hoc est, ut more primogenitorum hæres institueretur, quibus per legem duplex hereditatis portio obtingebat. Amplam igitur quàm spiritus hereditatem, & ingentes gratiæ cœlestis opes filii dilectissimo Magistro dari postcebat. Cui ille, Rem inquit, deficiam postulasti: attamen si videris me quando tollar à te, erit

quod petisti. Quid sibi vult hæc cōditio? quid ad hoc munus per
 A
 ciendum attinet, Eliam abeuntem videre, aut non videre? aut
 quid quæso exigit, cum hoc ab illo exigit, in quo tanta rei sum-
 mam vir diuinus collocavit? Nimirum (quod re ipsa postea de-
 claratum est) id petebat, quod huiusmodi visionem necessariò
 antecederet: videlicet inseparabile discipuli atq; magistri societatem
 & coniunctionem. Hoc magister petijt, hoc discipulus intellexit,
 & præstitit. Vnde Elia dicente, Sede hic, quia Dñs misit me
 Hierico, Heliseus respondit, Viuit Dns, & viuit anima tua,
 quia nõ derelinquam te. Rursumq; eodem repetente, Sede hic,
 quia Dominus misit me in Bethel, ille contra ne nõ semper magis-
 trum videret, iterum respõdit, Viuit Dominus, &c. Iterumq;
 dicente, Sede hic, quia Dominus misit me vsq; Iordanem, rur-
 B
 sus ille respondit, Viuit Dominus, &c. Quo factum est, vt dum
 eius semper lateri indiuulsus adhaeresceret, non peruerit illum à
 se discedentem non videre, atq; ita abeuntem illum oculis & vo-
 ce sequens, pallij eius (quod abeunti ceciderat) & spiritus, quem
 perierat, heres effectus est. Quid igitur hoc simbolo innuere Spi-
 ritus sanctus voluit? Nimirum, vt si Spiritus Christi in cœlũ ascē-
 dentis (vnde dona dat hominibus) participes & heredes esse vo-
 lumus, instar Helisei, eum quocunq; ierit, sequamur, nec ab eo
 vnquã diuellamur. Hoc est, vt quando illum gressibus corporis
 sequi non licet, cogitatione & affectu illum vbiq; sequamur, si-
 ue cum nascitur, siue cum pro nobis moritur, siue cum à mor-
 tuis resurgit, siue cum victor in cœlum ascendit. Neq; in his tan-
 tum precipuis eius itineribus, sed in omnibus etiam alijs, quibus
 ad hæc ipsa peruentum est: videlicet cum in summa paupertate
 & humilitate pro nobis in stabulo nascitur, cum octauo dein-
 C
 ceptis die fuso sanguine circumciditur, & cum in templo à matre
 pijsima offertur, cum exul proficiscitur in Ægyptum, cum inde
 in Iudæam septennio elapso reuertitur, cum ieiunaturus pergit
 in desertum, cum per vicos & ciuitates transit prædicans regnũ
 Dei, & cum ad passionem tanquam agnus mansuetus, flagellan-
 dus, illulendus, conspuendus, crucifigendusq; ducitur: cum po-
 stremo spoliato tartaro, resurgit à mortuis, & victor in cœlum
 ascendit. In his ergo omnibus itineribus illum cogitatione & a-
 more comitari semper studeamus, nec ab eo (quatenus fieri pos-
 sit) oculos vnquam delectamus. Quod quidem faciunt, quibus
 quotidiana vitæ Domini Saluatoris meditatio proposita est.
 Hæc enim est certissima via, qua Spiritus eius participes efficiamur.

Ephef. 4.

D mur. Quia enim humanitas Christi salutis nostræ atq; omnium gratiarum fons est: quò quis propius ad hunc gratiarum & vitæ fontem accesserit, hoc magis ab illo vitam & spiritum coelestem hauriet. Nam etsi sacre huius humanitatis fructus omnium sit communis, illorù tamè peculiari ratione esse dicitur, qui ipsam studiosius contemplantur, deuotius veneratur, eiusq; sacra mysteria semper ante oculos ponunt. Quisquis igitur Eliam nostrum hac ratione comitabitur, is planè spiritus eius hæres afficietur: atq; ita demum veram cordis & corporis humilitatem consequetur: qua humilis Magistri vestigia sequens, nec ab eo vsquã defleuens, eò tandem perueniet, quò ille hac die sublatu, & viam nobis suo ostendit exemplo, & hæreditatem meritis comparauit.

In eodè festo Ascensionis Domini con-

E cio tertia, quæ rationem explicat, qua Saluatoris nostri ad Patrem ascensus, charitatem & spem in nobis potissimum excitauerit, & quis deinde sit charitatis huius & spei fructus, ostendit.

THE. Ascendit pandens iter ante eos.

Mich. 2.

F **TER OMNIA DOMI-** ni Saluatoris festa, quæ religio Christiana celebranda suscepit, singulari quodam privilegio sacri huius diei solennitas eminet. Est enim (vt. Bernar. ait) cõsummatio reliquarum festiuitatum, & (vt ita dicã) felix clausula totius itinerarij filij Dei. Quia verò hoc tam longum iter salutis nostræ causa susceptum est, nostra planè interest, non modò salutis nostræ autorem & consummatorem Iesum glorificare, sed etiam quid nobis hodie contulerit intelligere. Nec enim minus hodie salutis nostræ negotium est, cum in cælum ascendit, quàm cum in terris nobiscum uersatus est. Quam ré hac Prophete verba, quæ à me modò propostita sunt, breu-

breuiter indicant: Ascendit pandens iter ante eos. Quibus ver- **A**
 bis Vates sanctus ostendit, Christum Dominum ascensum no-
 bis in cœlum suo ascensu parauisse: quando is, & quò illum se-
 quamur, ostendit, & ducem se nobis huius itineris exhibet: nec
 solum ducem, sed etiã adiutorem, vt postea latius aperie-
 mus. Quod D. August. intelligens, seipsum ad hoc iter ingre-
 diẽdum adhortabatur his verbis: Proficiscamur ò anima ad ci-
 uitatem in qua ascripti sumus, & ciues decreti: ad quam no-
 bis fiducia latum præbebit ingressum. Quamnam fiducia? Illa
 nimirum, de qua idem ait: Vbi caro mea regnat, ibi me regna-
 re credo, Vbi sanguis meus dominatur, ibi me gloriosum futu-
 rum confido: & si peccata me excludunt, naturæ cõmunio non
 repellit. De hoc igitur ineffabili diuinæ pietatis beneficio ho-
 dierna die dicturi, cœlestem opem sacratissimæ Virginis inter- **B**
 ventu suppliciter imploremus.

A V E M A R I A .

P Rincipio sciendum est, quòd quemadmodum duobus eget
 homo pedibus ad ambulandum, & aues quoque duabus alis
 ad volandum: ita spiritualis homo duobus siue pedibus siue alis
 in liget, quibus per iter salutis incedat, quibusq; ad omnia vir-
 tutis officia moueatur, spe scilicet & amore. Quam autem vim
 ad omnia quæ agenda sunt, hi duo affectus habeant, quotidianæ
 experimẽta declarant. Videmus enim matres ad labores & of-
 ficia omnia, quæ ad filiorum educationem necessaria sunt, solo
 amore incitari: operarios verò & opifices, futuræ mercedis
 spe ad omnem operis laborem accingi. Spes enim sic animum
 ad res gerendas exacuit, vt maximorũ laborum obliuisci faciat, **C**
 omnemq; sensum à cogitatione doloris abducatur. Agricola e-
 nim frugum expectatione labores continuos facile perferunt:
 milites spe victoriæ incensi, vulnera non perhorrescunt: vena-
 tores nullos umbres nec frigora formidabant: nemo denique spe-
 rat aliquid, quem non spes illa ad omnes labores libenter exci-
 piendos exsuscitet. Cùm ergo inter labores & opera omnia, quæ
 hominibus proposita sunt, maximum, maximèq; arduum iter
 in cœlum sit: duobus his pedibus atque alis (hoc est, duobus his
 affectibus, spe scilicet & amore, rerum cœlestium) indigemus,
 quibus ad illud contendere valeamus. sine quorum adminicu-
 lo regnes & tardi ad omnia pietatis officina, quæ ad hoc iter ne-
 cessaria sunt, inueniemur. ¶ Caterum cùm videamus homines
 terrenarum rerum, inter quas degunt, amore captos, cœlestia
 (quæ

D (quæ minimè vident) fastidire, & amorem omnem atque salutis spem in terrenis rebus collocare: quæ fieri potest, ut eos ab harum rerum amore abstractos, ad invisibilem amorem traducamus. Ad hoc planè cum multa alia, tum præcipuè Dominicæ redemptionis & salutis nostræ opus miro modo iuvat: quod quidem ut ab infinito amore profectum est, ita nostrum erga Deum amorem vehemèter incendit, & spem in illum mirificè roborat. Hoc autem qua ratione fiat, deinceps aperendum est.

Iam primùm constat, in communi illa generis humani clade (quæ primorum parentum vitio contigit) omnes homines à gratia Dei & spe vitæ cœlestis excidisse. Constat etiam iustum iudicem Deum, si iure nobiscum agere voluisset, in illos miserando statu relinquere potuisse: cum nemo esset, qui vel iure vel potentia hoc ab eo exigere posset. Propter immensam tamen & infinitam bonitatis & misericordiæ suæ magnitudinem placuit ei, nos ab illo infelici statu erigere, & in pristinum dignitatis gradum restituere. Id autem opus vni genito filio suo demandavit, ut qui potentiæ suæ magnitudine hominem cõdiderat, bonitatis magnitudine lapsum repararet. Quod is opus adeò feliciter absoluit, ut si omnia hominum vota & consilia in vnum coirent, nihil possent aut conuenientius aut præstabilius optare. Quia enim redemptor ipse Dei filius erat, qui nulla mensura spiritum acceperat, & redemptionis opus ipsi commissum excellentissimum erat (ut pote quo salus mundi continebatur) plenissimè atque perfectissimè illud

F absoluendum curavit. Quo factum est, ut omnia eius opera, dicta, factaque vsque adeò nos ad rerum cœlestium amorem & desiderium rapiant, ut ipse dicere meritò potuerit: Ignem *Zuc. 12.* veni mittere in terram, & quid volo nisi ut accendatur? Ea enim opera edidit, ea in nos beneficia contulit, ea propter nos perpeti dignatus est, talemque se nobis omnibus in rebus exhibuit, ut in cunctis operibus suis carbones ignis congesterit supra caput nostrum: ita ut plusquam ferreus sit quisquis hoc eius igne non accenditur. Hoc enim igne sic sancti Martyres incensi fuerunt, ut omnium tormentorum flammæ & ignes, hoc cœlesti igne incensi facile superarent. Eorum enim illa vox est: Propter te mortificamur tota die, *Psal. 42.* æstimati sumus sicut oves occisionis. Sed in his omnibus supe-

Roma. 8. superamus adhuc propter eum qui dilexit nos. Qui videlicet **A**
 dilectione sua ita nostram erga se accendit, ut aquæ multa non
 potuerint eam extinguere, nec vlla flumina opperire. ¶ Hunc
 autem dilectionis affectum omnia Saluatoris nostri opera ita
 accendunt, ut non solum quæ in hoc mûdo inter homines agēs
 operatus est, sed ea etiam, quæ post passionem & resurrectio-
 nem suam consecuta sunt, idē efficiant. Quod in ascensionis eius
 mysterio cernere licet, in quo nihil minus nobis cōtulit in cœ-
 lum ascensens, quàm cum in terra nobiscum versaretur.

Quod si aduersus hanc sententiam obijcias: Quæ ad nos uti-
 litas ex ascensu Christi emanare potuit, quæ sit cum ea compa-
 randa, quam in terris agens prestare nobis potuisset? Quandiu
 enim nobiscum versabatur, præterquam quod exemplis ac do-
 ctrina sua nos ad iustitiam erudiebat, poterat etiam & pati, & **B**
 mereri, & pro sceleribus nostris satisfacere: quorū nihil in cœ-
 lo potest, vbi non merendi sed recipiendi, nō laborandi sed re-
 gnandi locus est. Quæ ergo in re vtilis esse nobis potuit ascensio
 eius? Duo fratres, comodiſſima tempora definiunt agricola: al-
 terum ferendi, alterum metendi: alterum spargendi semina, al-
 terum fructus percipiendi. Duo item habet imperator præci-
 pua in bello tempora: alterum debellandi hostes, alterū spolia
 colligendi: alterum pugnādi, alterū occupandi quod expugna-
 tum est. Quæro igitur à vobis, vtrum horum temperum felici-
 cius, aut vtilius existimabitis? Vtrunque planè vtilissimum: sed
 hoc tamen posterius longè vtilius & optabilius. Illud enim ad
 hoc ceu ad finem ordinatur. Finis autem ijs, quæ ad finem desti-
 nata sunt, nobilior atque præstantior est. Sementis enim tem-
 pus ad messem, belli autem ad victoriam & spolia colligenda **C**
 destinatur. Sic ergo salutis nostræ autor Dominus Iesus in vita
 ac passione sua velut agricola seminavit: sed in resurrectione
 & ascensione mesuit: idemque tanquam bellator fortis in pas-
 sione aduersus principem huius mundi decertavit, & per mor-
 tem destruxit eum, qui mortis habebat imperium: sed in resur-
 rectione & ascensu suo cœlestis regni interclusas peccati iure
 sedes occupavit, & opes suas hominibus distribuit: dum ascen-
 dens in altum captivam duxit captiuitatem, dedit dona ho-
 minibus: hoc est, victoriæ suæ spolia, atque opes hominibus
Ephē. 4. impartitus est. ¶ Cuius rei vel illud satis magno argumento
 est, quod quandiu nobiscum egrit, centum & viginti homi-
 nes designauit, super quos Spiritum sanctum misit: in cœlis
 autem

- D**antè agens vniuersum mundum sub imperium suū ditionemq; subiunxit. Quod eni n de Sanione dictum est, quèd illustriore *Ind. 16.* de hostibus victoriā mortens quam viuēs reportauerit, hoc de Saluatore nostro, cuius ille figuram gerebat, oici multo iustius potest. Deniq; ascendens in cælum ad eò ample atque magnifice Spiritus sancti dona largitus est, vt Apostoli manū impositione Spiritum sanctum hominibus darent. Quin & ipsi Apostoli post eius in cælum ascensum ea plenitudine Spiritum acceperunt, vt qui humano metu exanimati in passione Dominū partim negauerūt, partim relicto eo fugerūt: postea in diuinitate ex alto, contra Reges & principes totamq; mundi potentia infracto & inuicto animo decertarint, ipsiq; repugnantibus, & mille tormentorum machinis obsistentibus, fidem longe lateq; propagarint. Videtis ergo fratres, quā salutaris nobis fuerit Christi Domini ascensus in cælū! Sed quoniam hæc generatim & breuiter dicta sunt, operæpretium erit eadem pau. o fusius & vberius explicare.

* I.

- ¶** Sciendum ergo est, varijs modis Christum Dominū salutem nostram operatum fuisse: cuius rei gratia varijs nominibus in literis sanctis appellatur. Triavero præcipua eius nomina celebrantur, nempe Redemptoris Regis, & Sacerdotis: qui his tribus officijs in salute nostra procuranda potissimum vltus est. Vt Redemptor enim sanguinis sui preciosus a Diaboli captiuitate redemit. Iusta enim superni Iudicis sentētia Diabolo, tanquam eius carnifici, traditi eramus torquendi & excarnificandi. Vbi verò Christus Dominus sanguinis sui sacrificio pro sceleribus nostris satisfecit, ab hac protinus tyrannide redempti sumus. Deinde etiam vt verus ac legitimus sacerdos, cuius officium est orare, aduocare, & offerre dona Deo pro salute hominum) salutis nostræ causam egit. Omnis enim pontifex, vt Apostolus *Hebr. 5.* ait, ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his quæ sunt ad Deum, vt offerat dona & sacrificia pro peccatis. Hoc autem munus Christus Dominus cumulatissimè præstitit, qui (vt idem Apostolus ait) cum clamore valido & lachrymis pro nobis orauit, & exauditus est pro reuerentia sua. Postremò eandem salutem nostram non modò vt sacerdos, sed vt verus etiam Rex stabiluit atque promouit. Ad Regis enim officium præcipue pertinet sapienter ciues suos regere, atque in suum finem, hoc est, in beatitudinem dirigere. Quod quidem munus *Videtur.* perte-

perfectissimè Christus Dominus administrat, cum nos & legibus suis regit, & Spiritus sui ductu ad vitam beatam & immortalam per ducit. Cum igitur hac triplici ratione salutem nostram Christus Dñs procurauerit, triplexq; in hac re officium exercuerit, primum quidem officium inter nos agens exercuit, dum nos meritis & sanguinis sui pretio à Diaboli potestate redemit. At Sacerdotis & Regis officium non solum cum in terris vixit, sed nunc etiam cum in cælo regnat, perpetuo exercet. Quæ duo eius officia paulò fufius explicare libet.

- Hebr. 9.* Quòd igitur nunc sacerdotis munus in cælum ascendens exequatur, luculèter Apollolus in Epist. ad Hebr. declarat. his verbis: Christus assillens pontifex futurorù bonorù, per amplius & perfectius tabernaculum nò manu factum, nec per sanguinem hircorum, sed per proprium sanguinè introiuit semel in sancta, æterna redemptione inuenta, &c. Quibus verbis Apollolus nò modo sacerdotale Christi officium exponit, sed etiam quàm multis mirisq; modis Leuitici sacerdotij dignitatè antecellat, longa oratione describit. Primum enim Leuiticus sacerdos nò ascendebat in cælum, ubi Dei sedes est, cum quo humane salutis negotia tractanda sunt. At Christus Dñs (vt idem Apollolus ait) nò in manu facta sancta introiuit exemplaria verorù: sed in ipsam cælum, vt appareat vultui Dei pro nobis. Praterèa sacerdotiù illud cum sacerdotis vita finiebat, ideoq; nouis quotidie, successibus indigebat: hic autè (vt idem Apollolus ait) eò quòd maneat in æternum, sempiternum habet sacerdotium, semper viuens ad interpellandum pro nobis. Ad hæc, sacerdos ille terrena precipuè dona (quæ in illa carnali lege promittebantur) à Deo impetrare cõtendebat: Christus vero qui pontifex esse dicitur futurorum bonorum, non tam presentia (quæ fluxa & caduca sunt) quàm futura bona, quæ immortalia & æterna sũt, à Patre suo nobis quotidie impetrat. Adde etiam quòd sacerdos ille non quidem suum sanguinem, sed hircorum aut arietum offerebat, qui mentem hominis peccato inquinatam mundare non potest, quinuis legales corporum sordes ablueret: at pontifex noster nò per sanguinem taurorum aut hircorum, sed per proprium sanguinem introiuit semel in sancta, æterna redemptione inuenta. Quæ res quantum nobis sper robur & firmitatè tribuit, idem Apollolus his memorabilibus verbis declarat. Si enim sanguis taurorù, aut hircorum, & cinis vitulæ aspersus inquinatos sanctificat ad emundationè carnis: quanto magis sanguis

Duis Christi qui per Spiritum sanctū semetipsum obtulit imaculatum Deo, emundabit conscientias nostras ab operibus mortuis ad seruiendum Deo viuenti? Postremo sacerdos ille semel tantum in anno sanctuarium cū sanguine ingrediebatur: nos etiam qui repetatę gratię tēpore sacerdotio fungimur, quānus quotidie sanctuarium Domini ingrediamur, & missam quotidie celebremus: peractō tamen missę sacrificio, sacerdotalis officij ministerium terminamus. At Christus Dominus semel ingressus in sancta, ab ijs nunquā amplius egressus est, & missam quam in illo sanctuario hodie cępit, nunquam hactenus finit, nec nisi in extremo mūdi die finiturus est. Est enim ea missa cui extrema illa clausula minimē conuenit: Ite missa est. Quid enim vos missam esse putatis fratres? Missa est sacrificiorum omnium, quę Deo offerri possunt, prästantissimum: quo videlicet Deo Patri sacram filij eius humanitatem & mortē pro salute nostra offerimus. Hoc autem Christus Dominus perpetuō in cęlis agit: qui & seipsum, & mortis suę sacrificium ante Patris æterni conspectum perpetuō repręsentat. Hac enim ratione D. Thomas ait, illum sacerdotis & aduocati officio fungi: dū humanam naturam nostri causę susceptam, ante Patris æterni conspectum exhibet: quō nos Pater cęlestis tanquam generis sui consortes, Christiq; filij sui fratres, pijs oculis intueri, & miserari dignetur. Quid autem huic tātō sacerdoti, quid huic gratissimō sacrificio, quid his meritis poterit denegari? Vt hac ratione intelligatis fratres, quā fiducia, quā animi alacritate ac deuotione petitiones vestras ante cōmunem hunc parentem proponere debeatis, qui talem apud eum aduocatū nacti eßis:

Elicet Deo Patri sacram filij eius humanitatem & mortē pro salute nostra offerimus. Hoc autem Christus Dominus perpetuō in cęlis agit: qui & seipsum, & mortis suę sacrificium ante Patris æterni conspectum perpetuō repręsentat. Hac enim ratione D. Thomas ait, illum sacerdotis & aduocati officio fungi: dū humanam naturam nostri causę susceptam, ante Patris æterni conspectum exhibet: quō nos Pater cęlestis tanquam generis sui consortes, Christiq; filij sui fratres, pijs oculis intueri, & miserari dignetur. Quid autem huic tātō sacerdoti, quid huic gratissimō sacrificio, quid his meritis poterit denegari? Vt hac ratione intelligatis fratres, quā fiducia, quā animi alacritate ac deuotione petitiones vestras ante cōmunem hunc parentem proponere debeatis, qui talem apud eum aduocatū nacti eßis: præsertim cū eius aduocati merita, & quos nostri causę per tulit labores, ante cęlestem Patrem offerre possitis: quos aduocatus noster non tam sibi (qui nulla re indigebat) quām nouis thesaurizauit, nobisq; velut testamento reliquit.

Sed fortasse quisquam humano sensu diuina æstimare volēs obijciat, exhausta iam eße tot beneficiis ac donis propter eum impensis sacerdotis huius merita, & fastidium quodammodo eße tam diuinis auribus ingeneratum, Christi nomine toties in petitionibus nostris ad impetrandum repetitō. Huic autem infirmitati prospicere diuina mīa volēs, duos nobis mīsericordię suę velut obsoles præbuit cui ait: Iurauit Dñs, & nō pœnitabit eū, tu es sacerdos in æternū secundū ordinē Melchisedech.

Primum

S. Tho.

Psal. 107.

Primum enim iururandum interposuit: deinde etiam non con-
 A
 tentus iuramento fidem suam alitrinxille, addidit etiam asseue-
 randi vim cum ait: Et non pœnitebit eum. Quorsum etiam hæc?
 Num in Deum cadere vel mendacium vt indigeat iuramento,
 vel promissis pœnitentia, vt adiungat: Et non pœnitebit eum?
 Nullo modo: sed quia forsitan rudis aliquis (vt diximus) audies
 has voces horis omnibus, & omnibus locis, in omnibus orbis an-
 gulis in precationum sine à fidelibus pronunciari, Per Dominũ
 nostrum Iesum Christum filium tuũ &c. fastidium quoddam di-
 uinis auribus ingeneratum crederet, iururandum interposuit,
 & hæc ite verba subiicit: Et non pœnitebit eũ. Homines namq;
 promissorum sepe pœnitere solet, cum aut vires, aut opes pro-
 missis implendis non suppetunt, vel promissus fauor promitte-
 B
 tis opinionem & expectationem fallit. At cum in Deo nihil ho-
 rum cadat, cuius opibus nihil deesse, cuius sapientiam nihil fu-
 gere potest: nihil est, cur illum promissorum suorum vnquã pœ-
 niteat. ¶ Quod si huius rei causam quæras, causa est sacerdotis si-
 mul & sacrificij dignitas infinita. Qua in re diligēter illa D. Aug.
 verba adnotanda sunt. Ait. n. Quatuor cōsideratur in omni sacrifi-
 cio: cui offeratur, à quo offeratur, quid offeratur, pro quibus of-
 feratur. Idem autem ipse vnus verusq; mediator per sacrificium
 pacis reconcilians nos Deo, vnum cum illo manens cui offere-
 batur, vnum in se fecit pro quibus offerebatur, & vnus ipse fuit
 qui offerebat, & quod offerebatur. Hactenus ille. Ex cuius ver-
 bis facile colligitur, quod cum Christus Dominus seipsum pro
 nobis in sacrificium offert, nō tam pro alienis, quàm pro se ipso
 (hoc est, pro corporis sui membris) sacrificiũ offerat. Quomodo
 ergo tale sacrificium repudiabitur, quod Patri filius pro se ipso
 C
 offert? Quid igitur ex his consequitur? Nimirum, vt omnes tan-
 torum bonorum autorem collaudemus, & nobis ipsi s gratule-
 mur, qui tam potentem aduocatum apud Patrem nacti sumus.
 O vere felices (vt Guerricus ait) quorum aduocatus ipse index
 est: pro quibus orat, qui pari honore cum eo quem orat, ado-
 randus est.

¶ II.

¶ Vidistis hactenus fratres, quonam modo Christus Dominus
 sacerdotis officio in cœlo fungatur: nũc quemadmodum Regis
 quoq; officium exerceat, videamus. Cum enim Angelus Mariæ
 Christi tibi regnum æternum esse dixerit, idemq; Isaias, Daniel, cæ-
 teriq; Prophete vaticinentur: consequens est, vt nunc etiam in
 cœlo

August.

*Guerric-
 us in ser.*

*Zac. 1.
 Esai. 9.
 Dani. 2.*

D coelo reflens, Regis officium administrat, quandoquidem Rex aeternus ab omnibus prædicatur. Scitis autem Regis nomen non dignitatis solum, sed officij quoque; esse: qui enim dignitatem solum hoc nomine importari creditur, hi non Reges, sed tyranni sunt existimandi. Declarauit hoc Antigonus Macedoniae Rex: *Apophtb.* qui cum filium conspexisset, eos, in quos habebat imperium, ferocius tractantem atque insolentius: An ignoras, inquit, fili, regnum nostrum esse splendidam seruitutem? Nihil dici potuit cordatius. Nam princeps non minus seruire cogitur populo, quam populus principi, nisi quod princeps id facit cum dignitate: alioqui, re vera mutua seruitus est. Vtrunq; autem, dignitatem scilicet & officium Christi, Apostolus magnifice describit his verbis: *Ephes. 1.* Ipsum constituit Deus ad dexteram suam per omnem principatum, & potestatem, & dominationem, & omne nomen, quod nominatur non solum in hoc seculo, sed in futuro: & ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam, quæ est corpus eius, & plenitudo ipsius, qui omnia in omnibus adimpleuit. Magnificis quidem verbis Apostolus regiam Christi potestatem expulit: cuius tamen munus maxime explicuit, cum caput eum appellauit. Caput enim (vt D. Thomas ait) duplici ratione corpus regit. Primum enim sensuum ministerio (qui maxime in capite vigent) membra omni i regit exterius, dum & pedes & manus ceteraque membra in officijs suis dirigit. Deinde etiam interiori virtute corpus regit, cum in eadem membra sensuum & motuum secretis neruorum meatibus per spiritum (qui animales à Medici vocatur) instillat. Vtroque autem modo Christus Dominus Ecclesie sue corpus gubernat. Exterius enim sanctissimis legibus, & sacramentorum ac doctrinae ministris Ecclesiam informat: interius vero spirituale sensuum & motuum in priorum animas diffundit, internis eos motibus ad iustitiam & pietatem excitans. Quod quidem facit, non solum quatenus Deus, sed etiam quatenus homo est: hac enim ratione caput esse hominum prædicatur: alius enim & hominum & Angelorum caput existit. Sic enim ignem virtutis, ferrum ita eius vim & naturam participat, vt simili etiam virtute & potestate utatur: sic sacra illa humanitas Deo vnita, & ab eo deificata, diuinas actiones & facultates tanquam instrumentum diuinitati coniunctum obtinet. Nec minus appositum huius rei exemplum in fidibus pulsandis affertur. Musica namque peritus, dum fides manu versat, mente prius concipit, quod deinceps manus pulsando exequitur. *Simil.* *Simil.* Quem quidem effectum non solum arti quæ in

artificis mente est, sed manu: etiam tanquam instrumento mē- **A**
 ti coniuncto tribuimus: atque ita & musicum pulsare, & manum
 etiam dicimus. Cum ergo sacra Christi humanitas Dei verbo v-
 nita sit, in eaq; non aliud esse quam diuinum confiteamur: haud
 dubium, quin vbi esse diuinum est, ibi etiam diuinæ actiones in-
 ueniantur. Ideoq; nihil mirum, si ipsa spiritum & gratiam suam
 (quod est diuinitatis proprium) in mentes hominū diffundat:
 quod planè capitis officium est.

Eccles. 1.

Hoc idem sub alia similitudine, paulò tamen tectius Salo-
 mon indicauit: cum ait: Oritur Sol, & occidit, & ad locum suum
 reuertitur: ibique renascens gyrat per meridiem, & hæctitur ad
 aquilonem. Quid his verbis Salomonem, nisi Christi Domini
 itinera explicare voluisse credendum est? Quid enim necesse
 erat virum sapientissimum sacris literis mandare, quæ rudissimo **B**
 cuiq; in prospectu sunt? In alium ergo Solè multò hoc visibili il-
 lustriore oculos conijciebat: nempe in Dñm Iesum, què meri-
 to Solè iustitiæ appellamus. Sicut. n. Sol hic, què oculis vñrpa-
 nus, salus, & decor, & conseruatio rerum omnium inferioris hu-
 ius mundi est: ita Christus Dñs Ecclesiæ suæ, hoc est, supernatu-
 ralis mundi excellētiori modo salus, vita, & felicitas est. Qui tam-

Disimil.

men hac vna potissimum ratione ab hoc Sole corporeo distat,
 quòd hic quidem dum nobis fit propior, nouam rebus omnibus
 speciem & decorè affert (quod quidem vere nouo cernere licet:
 hoc enim tempore aduentu suo totius vniuersi faciem renouat,
 quādo virere cāpos, frondescere syluas, & flores arborea videri-
 mus) ceterū abscessu suo hanc eandem speciem secum aufert: dum
 omnia quæ illius abscessu virebāt, abscessu squallida, nuda, & de-
 formia manent. At Sol iustitiæ Christus Dominus quemadmo- **C**
 dum aduētū suo omnia instaurauit (dum clarissima in nos do-
 na contulit) ita in recessu, quando peractio salutis nostræ opere
 in cælum remeauit, non minora hominibus dona largitus est.
 De hoc igitur iustitiæ Sole Salomon ait, quòd oritur & occi-
 dit, & ad locum suum reuertitur, ibiq; renascens gyrat per me-
 ridiè, & hæctitur ad aquilonem: quæ omnia appositissimè Dño
 Saluatori conueniunt. Is enim in natiuitate sua ortus est, in pas-
 sione autè occidit: ad locum verò suū reuersus est, cum hodierna
 die in cælum ascendit, ibiq; renascitur, cum inde donorum suo-
 rum radijs Ecclesiam visitat & illustrat, gyrat verò per meridiè
 (qui locus lucis & caloris est) cum piorum mentes nouo lucis
 splendore collustrat: nec hoc contentus, hæctitur etiam ad aqi-
 lonem

- dece hunc salutis nostræ ministrū amplectamur, qui ab ipso cō-
 ceptionis suæ articulo ita se iuuantis nobis addixit, vt nascēs, **A**
 viuens, moriens, resurgēs, ac postremò in cœlum ascendēs, cau-
 sam semper nostram egerit, & apud Patrē me dō pro nobis sem-
 per interpolet: Cuius rei vbi **A**postolus in Epist. ad Rom. memi-
 nisset, & Christum ad dexteram Patris sedētem pro nobis inter-
 pellare, & causam nostram agere dixisset: vsq; adeò in eius amo-
 rem exarsit, vt in hæc verba amoris & obsequij plenissima pro-
 ruperit: **Rom. 8.** Quis nos separabit à charitate Christi: Tribulatio, an
 angustia, an fames: &c. Certus sum quòd nec mors, nec vita, &c.
Ibidem. Hoc idem mysteriū nō minus spem nostram roborat, quam **B**
 amorem incendit. Qui enim talem apud Deum aduocatum ha-
 bebimus, spe firmissima erecti esse debemus, nec vllis diffidentia
 perturbationibus quati, quominus ad ea, quæ iuste petimus &
 optamus, illius nobis patrocinium affuturum credamus. Quàm
Simil. securus ageret, qui in Romana curia negotium gerens, vel pa-
 trem, vel fratrem opibus & dignitate præstantem, & Pontifici
 maximo valde gratum haberet? Quàm letus ergo vir pius age-
 re vitam debet, qui cum totus è cœlo pendeat, talem ibidem ap-
 pud Patrem aduocatum habeat, qui & gratia, & opibus, & po-
 tentia principatus omnes & potestates antecellat, & proximum
 post Patrem locum in illa cœlesti curia obtineat? Meritò ergo
 nos **Hebr. 4.** **A**postolus & bene sperare, ac bono animo esse iubet his ver-
 bis: Habentes ergo Pontificem magnum, qui penetravit cœlos, **C**
 Iesum filium Dei, adeamus cum fiducia ad thronum gratiæ eius,
 vt misericordiam consequamur, & gratiam inueniamus in au-
 xilio opportuno, hoc est, quacunque in re cœlesti ope indigue-
 rimus.
 Sed nequis parū nos hisce duabus spei & charitatis alis pro-
 fecisse extulimet, scire oportet has duas virtutes felicitatis hu-
 manæ fontes esse. Scimus enim voce Domini instructi, regnum Dei
Ioa. 14. (in quo felicitas nostra sita est) intra nos esse. Scimus item Pau-
 lo docente, regnum hoc iustitia, pace, & gaudio in Spiritu sancto
 contineri. Quid enim ei ad felicitatem deesse poterit, qui cum
 iustitia pacem, & gaudium in Spiritu sancto habet? At ex cha-
 ritate (quæ virtutum omnium regina est, & imperandi ius in eas
 omnes habet) iustitia, hoc est, cæterarum omnium virtutum cho-
 rus prodit, **A**postolo testante qui ait: Caritas patiens est, beni-
1. Cor. 13. gna est, &c. At verò spes reliqua duo ex se gemina fundit, nemi-
Rom. 12. pe gaudium & pacem. Vnde **A**postolus, Spe, inquit, gaudentes,
 in tri-

- D** in tribulatione patientes. Regius quoq; Propheta: Et in velamento alarum tuarum exultabo: hoc est, cum spem meam omnem in paterna cura & protectione tua posuissim, letabar placere cum tualem me protectorem & rerum mearum curatorem habere intelligerem. Si enim honorum adeptio latitia afficit possidentem, cum pius homo promissionis diuinae verbis innixus, certiora esse quae à Deo sperantur, quam quae ab hominibus possidentur, agnoscat: quomodo hoc tam certo salutis pignore latari non debeat? Habet enim hoc viua spes (quae videlicet charitate informata est) vt multo alacrior per eam sit animus in bonorum diuinarum spe, quam in humanorum possessione: magisq; futuris illis bonis confidat, quam praesentibus delectetur: felicioremq; illum ex te reddat expectatio caelestium diuitiarum, quam terrestrium fructus. ¶ Hac eadem spes pacem quoq; illa parit, quae exuperat omnem sensum: quam non mundus, sed solus Christus potest dare. Est autem haec pax animi quies & tranquillitas, nullis turbulentis motibus irrequieta, quauis multis vndiq; periculis & incōmodis cincta sit. Hac pace fruebatur Helieus, qui ab exercitu regis Syria oblesus, in trepidus atq; alacer diuini praesidij spe fretus, famulo trepidante perstabat. Hac etiam instructus David, verba illa fiduciae plenissima effudit: Deus noster refugium & virtus, adiutor in tribulationibus, quae inuenerunt nos minis. Propterea non timebimus, dum turbabitur terra, & transferentur montes in cor maris. Quibus quaeuis verbis alijs imperterriti animi pacem & constantiam potuit significare? At certe mirum non est, quod tam ingentes spiritus animo concepisset, qui praepotentem rerum omnium Dominum custodem ac defensorem factus erat, aduersus quem omnis hominum & inferorum potentia araneorum telis infirmior est.

Hac ergo fiducia pii homines animati. inter varios seculi fluctus & tentationum vndas, quae alios mergunt, ipsi in magna pace quietam & tranquillam vitam agunt, anchora videlicet ipsa alligati atq; firmitati. Immo vero anchora nulla spei huius firmitati par esse potest, quando videmus nauarum spem in anchoris positam vi maxima tempestatis excitata saepe deludi: cum spes tamen quae diuina veritate nititur, auctore Paulo, potest facere neminem possit. Sciunt. n. se potentissimum apud Patrem habere mediatorem (vt qui sit Deus cum Patre) & humanae item salutis amantem, vt qui sit cum hominibus homo. Sciunt praeterea, omnia quae in

iores quàm minores à Deo procurari atq; hunc visibilem mundū ab inuisibili gubernari: ita, vt nihil in terra fiat (peccata semper excipio) quod ab illa cœlesti curia non pendeat. Sciunt etiā ne vnū quidem passerulum in laqueū sine cœlestis Patris cōsensu cadere, illumq; omnes piorum hominū capillos numeratos habere. Deniq; sciunt cœlum & terram ruituram, priusquàm ex diuinis promissionibus iota vnū, aut vnus apex irritus sit. His tam validis præsidijs confirmati, & Deo nixi, pacem illam, quæ superat omnem sensum, in medijs laborum & periculorum turbinationibus retinēt: adeo vt multi eorū inter ferrum & flammam, *Act. 16.* hymnos & laudes Deo canant: quomodo Paulus & Silas flagellis cæsi, & in carcerem coniecti cecinerunt. Quo argumento magis atque magis in ipsa spe, fide, & charitate confirmati, totos se diuinis obsequijs velut hostiam viuam tradunt, illum vnū inuentur, illum toto corde diligunt, illi vni placere gestiunt, in illo omnes opes suas collocant, de illo dies noctetq; cum incredibili mentis suauitate cogitant, ad illius gloriā seipsos & omnia sua referunt, ex illius manibus quæcunq; in vita accident, siue secūda, siue aduersa sint, eodem vultu animoq; accipiunt: ideoq; illos nec præsentia torquent, quoniam à Deo sibi immitti putāt, nec futura sollicitant, quoniā in illo spem omnem salutis repositam habent: atq; demum dulciter cum Propheta canunt: In pace in idipsum dormiam & requiescam. Quare? Quia tu Domine singulariter in spe constituisti me. Viua enim spes pacis huius parens & altrix est. *Psal. 4.*

Hanc verò pacē improbi homines assequi nullo modo possunt: partim, quia fontem eius, spem viuam, intra se non habēt, nec diuino numine, sed terrena prudentia, viribusq; suis nituntur: partim quia huius vitæ rebus immoderato amore alligati sunt, quæ cum semper fluant, & ressuant, varijsq; incōmodis agitentur, nec in eodē statu diu maneant, ipsi quoq; cum rebus quas diligunt, variè afficiuntur, & perturbātur, & de omni statu mentis deiciuntur. Omnis. n. cordis humani perturbatio ex cōmodorū aut incōmodorum ratione oritur. cum aut incōmoda nobis inferuntur, aut cōmoda subtrahuntur. Cum igitur in hac re suis tantū viribus & consilio, non diuino præsidio nitātur, quid tandem sub hac tam infirma prouidentia tutum & firmum illis esse queat? Quisquis enim sine Deo autore colligit, spargit: qui sine illo sapere studet, desipit: qui domum ædificare parat, destruit. Isti igitur qui sine vera pace viuunt, cum Cain in terra

Naith,

D Naith, hoc est, in perpetua iactatione & fluctuatione versantur. Pij autē, qui charitate & spe fulti, iustitiā, & pacem, & gaudium in Spiritu sancto habent, regnum quoque Dei intra se habent: quod illis Christus Dominus in cœlo residens contulit, dū illorum spem & charitatem, quæ regni huius fundamenta sunt, sacerdotali & regia potestate donauit: atque hoc modo in cœlum profectus, iter pandit ante eos, quando qui caput nostrum erat, salutis viam secuturis membris ostendit, & spei atq; amoris pedes contulit, quibus per hoc iter salutis ingredi, & ad Regni sui consortium feliciter valeant peruenire.

E 2^a. **DOMINICA POST ASCENSIONEM** Domini concio prima, in qua post Euangelicæ lectionis enarrationem, de Spiritus sancti consolationibus, deque præparatione ad illum excipiendum agitur.

AVE MARIA.

N LECTIONE

sancti Euangelij discipulos suos Dñs ad futuros labores, quos in Euangelij prædicatione passuri erant, eorundē laborū prædicatione munit & armat. Scitum enim est, ad omnia vitæ huius incommoda perferenda, maximum vel solatium, vel remediū, eorundem malorum præcognitionem esse. Qui enim contra se bellum ap-

parari sentit, opportunè se fossis, ac vallibus, & omni genere armorum & militum muniunt: ne imparatos repētinus hostis aduētus aggrediatur. ¶ Hac autē potissimum ratione Philosophi nos ad ferēda fortiter aduersa instruere atq; armare solent. Quæ de re sic ait Seneca: Cōposito animo nihil accidet: sic tamē componetur, si quid hominarum rerum varietas possit, cogitauerit ante quàm senserit: si & liberos, & coniugem, & patrimonium sic habuerit, tanquam non utique semper habiturus. Nihil enim firmum infirmo, nihil fragile æternum: mortale enim

Simil.

Epif. 99.

*Lib. I. de
tranquil.
vit. c. c. II*

est omne mortalium bonū. De his loquor bonis ad quæ concur- **A**
ritur. Nam illud verum bonum non moritur: certum est, sempi-
ternumq; , sapiētia & virtus: hoc vnū contingit immortale mor-
talibus. Hactenus ille. ¶ Hoc igitur viri sapiētis maxime propriū
esse ducit, non præsentia tantum , sed futura etiam prudenti iu-
dicio prospicere, & rerum conditionem non ex insanæ multitu-
dinis opinione, sed ex earundem natura metiri. Vnde idem ait:
Hoc in primis curat sapiens, ne quid illi ex his, quæ eueniunt, su-
bitum sit. Quicquid enim fieri potest, quasi futurum prospicien-
do, malorum omnium impetus molliet: qui ad prepatatos expe-
ctantesq; nihil afferunt noui: securis, & beata tantum expectan-
tibus, graues eueniunt. Morbus enim, captiuitas, ruina, ignis, ni-
hil horum repentinum est. Sciebam in quam tumultuolum me
contubernium natura duxisset. Toties in vicinia mea cōclama- **B**
tum est, toties præter limen immaturas exequias fax cæreusque
præcessit. Sæpe altius ruentis ædificij fragor sonuit. Multos ex
his, quos forum, curia, sermo mecum contraxerat, nec abstulit,
& vinc̄tas ad sodalitiū manus copulatas intercidit. Miror ali-
quando ad me pericula accessisse, quæ circa me semper erraue-
runt? Magna pars hominum est, quæ nauigatura, de tempestate
non cogitat. Nunquam me in bona re mali pudebit autoris. Pu-
blius tragicis comicisque vehemētior ingenis, inter multa alia
& hoc ait: Cuius potest accidere, quod cuiquam potest. Hoc si-
quis in medullas demiserit, & omnia aliena mala, quorum in-
gens quotidie copia est, sic aspexerit, tanquam illis liberum ad
se iter sit, multò ante se armabit, quam petatur. Serò animus ad
periculorū patientiam post pericula instruitur. Non putauī hoc **C**
futurum, nunquam hoc euenturum credidissē. Quare autem
non? Quæ sunt diuitiæ, quas non egestas, & fames, & mendici-
tas à tergo sequatur? Quæ dignitas, cuius non prætextam & au-
gurale, extrema contemptio? Quod regnum est, cui non parata
fit ruina, & proculcatio, & Dominus, & carnifex? Nec magnis
istā interuallis diuisa, sed horæ momētum interest inter solium
& aliena genua. Hæc Seneca: qui deinde cōmemoratis multorū
principū, virorū ac regum insperatis casibus (vt Pompeij, Seia-
ni, Cræsi, Ptolemæi, Michridatis & Iugurthæ) cōcludit his ver-
bis: In tanta rerum sursum ac deorsum euntium versatione, si nō
quicquid fieri potest, pro futuro habes, dis in te vires rebus ad-
uersis, quas infregit quisquis prior vidit. Hactenus ille.
¶ Cuius præstantissimi Philosophi consilium pauci admodum
sequun-

D sequuntur: qui nequaquam rerum, quas amant, stabilitatem ex earum natura, sed ex amore ac desiderio suo ita metiuntur, ut quas æternas esse cupiunt, æternas etiam futuras arbitrentur. Neque enim de illis statuerent aut credere audent, quod ubi crediderint, merorem sibi & metum pariat. Ita fit, ut hac cæca cupiditate delusi, dum quæ fragilia sunt, stabilia putant, in illis amorem suum, in illis spem & felicitatem ponant, & quod vix tantum creatori tanquam ultimo fini & summo bono debitum est, fragili & infirmæ creaturæ tribuant. Cuius rei gravissimas sæpe pœnas pendere solent: nimirum ut amissa ea re, cui omnium eorum felicitas innitebatur, omnia eorum bona vno simul impetu concidant, & tunc diuinæ providentiæ vim omnia sempiterna cura & imperio moderantis agnoscant. Hac enim illos

E Dominus disciplina erudit, ut nihil in hac vita firmum, nihil stabile & immortum esse credant, nisi quod illius cura & paterna providentia servandum susceperit. Quam quidem salutarem (quanvis acerbam) animaduersionem à Deo sanctus Propheta postulat cum ait. *Dexteram tuam sic notam fac, & eruditos corde in sapientia, siue ut alij verterunt: Et offeremus cor sapientiæ. Hoc est, cum potentiæ tuæ dexteram immisis plagis declaraueris, tunc qui nobis tuta omnia pollicebamur, neque ea in tua potestate sita esse cogitabamus, malis nostris edocti, virtutis tuæ dexteram omnia gubernantem agnoscemus. Hoc igitur modo erudiri eos æquum est, qui ita se gerunt, ut re ipsa Deum res humanas negligere arbitrentur.* ¶ Cæterum vir pius & sapiens prudenter humanarum rerum naturam, instabilitatem, fragilitatem, & conditionem considerat: & ut nihil illis tribuit, quod non habent: ita non plus illas diligit, aut illis fidit, quam eorum cōditio postulat. Cur enim ego in vase vitreo ferream aut æream soliditatem requiram? Vitrum est, ut vitrum igitur illud æstimabo, nec illius magis stabilitati, quam rei fragili & mille periculis obnoxia fidam. Ut igitur ad institutum redeamus, hoc consilio Dominus futuras piorum clades prænuntiare solet, ut hac prædictione admoniti, se ipsos spiritualibus armis ad futura certamina muniât. Sic Paulo in omnibus Ecclesijs prænunciari iubebat gravissimam persecutionem, quam Hierosolymis erat passurus. Vnde Agabus Propheta assumpta Pauli zona, alligans sibi pedes & manus, dixit, *Hæc dixit Spiritus sanctus: Virum, cuius est zona hæc, sic alligabunt Iudæi, & tradent in manus gentium. Beatus verò Laurentius cum atrocissimis*

Psal. 89.

Simil.

Act. 21.

cissimis verberibus laceratus Dominum oraret, vt spiritum suum acciperet, vocem e cælo sibi, dicentem audiuit: Adhuc multa tibi desunt certamina. Hac igitur ratione Saluator in hodierna S. Euangelij lectione discipulis suis, quas in Euangelij prædicatione persecutiones passuri erant, apertè prænunciat: vt animo & cogitatione eas præuidentes, atque ad eas multo antè parati, nihil sibi nouum, aut nō ante præuisum accidisse mirarentur. Vnde ait.

* I.

¶ *Cum uenerit Paracletus, quem ego mittam uobis à Patre, Spiritum ueritatis, qui à Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me, & uos testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis.* Ille enim insignium operum miraculis, quæ per uos patrabit, admirabilique sapientia, quam ore uostro loquetur (non enim uos eritis qui loquimini, sed Spiritus Patris uestri qui loquetur in uobis) clarissimum de me testimonium feret, & uos quoque testimonium perhibebitis: ut qui à doctrinæ meæ initio mihi astitistis, & miranda opera mea uidistis. Hæc duo simul testimonia Apostoli post resurrectionem Domini ante principes sacerdotum protulerunt, cum de doctrinæ suæ ueritate requisiti, confidenter responderunt: Nos horum uerborum testes sumus, & Spiritus sanctus, quem dedit Deus omnibus obedientibus sibi. Hac ergo ratione uos simul cum Spiritu sancto testimonium de me laturi estis. Sed quid hoc uestrum testimonium consequetur? Subdit protinus.

Hæc locutus sum uobis, ut non scandalizemini, hoc est, ut cum uos futura mala adoriantur, de gradu uirtutis & constantiæ minimè depellant, nec malorum ponderi succumbere faciant. Quæ uerò mala sequutura sint, protinus explicat, cum subdit: *Absque synagoga facient uos,* hoc est, illam pœnarum omnium maximam, nempe excommunicationem, aduersum uos ferent, & tanquam publicam pestem atque perniciem ab hominum consortio eijcient, & aqua & igne penitus interdicent, ut in extrema solitudine atque inopia uitam perducat. Quodque his grauius est, adeo uos diuinis pariter atque humanis rebus infectos esse credent, ut is se gratisimum obsequium Deo exhibiturum arbitretur, qui uos omnium tormentorum genere cruciatos e medio sustulerit. Hoc autem Paulus de se, cæterisque condiscipulis apertè prædicat. Pro eo enim

Denim quod nos legimus: Tanquam purgamenta huius mundi facti sumus: alij verterunt, Lustramenta. Hoc est, tales nos mundus reputat, eamque de nobis opinionem concepit, vt nulla alia re sua illis numina, nisi nostro sanguine atque exitio placari posse credant: & tunc Deos suos terre hominibusque propitios atque benignos futuros arbitrentur, cum exitio & sanguine nostro illorum contra nos iram & furorem exsaturauerint. Huc vsque igitur vestri labores, huc vsque furentis mundi infania peruentura est. Hæc autem impia persuasio adeo tenaciter hominum pectora illis temporibus occupauit, vt hæc de causa D. Augustinus libris de Civitate Dei, & Saluianus contra gentes, & ante hos ipsos D. Cyprianus aduersus Demetrianum clarissima ediderint volumina, quibus peruersam hanc infidelium opinionem ex hominum mentibus euellere conati sunt: qui videlicet nouæ Christianorum religioni omnia, quibus tunc mundus vrgebatur, mala impu-
Etabant: quocirca necesse esse, eam è mundo profusè eliminari, quò mundus in pace ageret, cœlestibusque beneficiis potiretur. Quo quid dementius aut execrabilius fingi potuit?

Sed vnde tantus furor, vnde hæc tanta rabies? *Quia* (inquit) *non nouerunt Patrem, neque me.* Quid ergo nosse poterant, qui te Domine Dei virtutem, & Dei sapientiam ignorabant? Necesse igitur erat, eos in tetræ tenebris & caligine versari, qui duo hæc veritatis & sapientiæ lumina non videbant. Sed cum tota Apostolorum doctrina in virtutis & veritatis commendatione posita esset, veritas autem summa sit intellectus humani perfectio, virtutis autem decus & splendor apud barbaras etiam immanesque nationes in pretio sit, qui fieri potuit, vt virtutis veritatisque doctores tam acriter mundus fuscatus? Ad hoc igitur respondemus, veritatem quidem intellectus humani lumen esse, quæ illum ab errorum & ignorantie tenebris vendicat. Sed quemadmodum lumen sanis quidem oculis gratissimum, lusciosis verò & agris *Simil.* molestissimum est: ita planè sanis mentibus, & ab omni turpitudinis contagio puris, nihil veritatis candore iucundius, nihil amabilius: imparis autem & carnalium voluptatum cœno immergis, nihil acerbius, nihilque execrabilius ea veritate, quæ eas sordes & impuritates execratur & datat: quæque splendore suo earum detestabilem prauitatem detegit, & in lucem prodirit? An non cum multi alij tyranni, tum vel maximè adultera

Hero.

Mat. 14. Herodias offendit, quæ tam immani odio aduersus innocentissimum Ioannem, seuerissima oratione eius adulteria acculantem, exarsit, vt sancti viri supplicium Herodis regno prætulere? Virtutem quoque, fateor, impuri etiam homines admirantur & colunt, sed vt quidam tamen dixit: Probitas laudatur & alget. Laudant igitur virtutem, quomodo iudicum & magistratum seueritatem laudant: quam tamen in rebus suis locum habere nolunt. Cupiunt itaque, vt tu egregius virtutis cultor sis, sed tibi tamen non illis: hoc est, vt illos ad virtutis tuæ imitationem non adigas. Sic quidam licentiores monachi, D. Benedicti virtutem admirantes, ipsum vt eis præesset, multa vi precum impulere. Qui tamen cum ab illo arctius ad virtutis & religionis studium astringerentur, tanto aduersus illum odio excanduerunt, vt venenato vino mortem illi machinari voluerint. Quæ cum ita sint, non mirum, si sancti Apostoli, qui tanta cura improbos homines ab impietate & iniustitia ad honestatis studium traducere nitentur, quique virtutis lucem lippicibus oculis præferbant, adeo acerbum contra se impiorum odium & rabiem concitarent.

Quod ergo tantis malis Domine remedium adhibes? Quomodo dilectissimos amicos tuos tot calamitatibus expositos relinquis? Subdit protinus: *Sed hæc loquutus sum vobis, vt cum venerit hora eorum, reminiscamini quia ego dixi vobis.* Primum ergo laborum solatium & monumentum est, hæc ipsa mala multo ante discipulis prænuñtiasse, ne quicquam illis nouum & inopinatum accideret: qua de re satis antea dictum est. Sed est hic tamen aliud, quod longè maius solatium præbeat: nempe, quòd hac ipsa futurarum rerum certissima prædictione præceptoris sui maiestatem & diuinitatem agnoscebant, cuius est futura prænoscere. Quid autem eos magis vel in meliâ morte positos confirmare poterat, quam quòd ipsa laborum perpersione intelligebant, se Deum habere adiutorem & protectorem? An non tunc cum Propheta clānare poterant: Dominus illuminatio mea & salus mea: quem timebo? Dominus protector vite meæ: à quo trepidabo? Hoc igitur primum & quidem maximum laborum solatium. Huic verò proximum fuit, Paraleti Spiritus mira consolatio, quæ priorum mentibus robur inuictum & insuperabile præstat. Hoc enim spirituales delicæ à carnalibus distant, non solum quòd

istis

Psal. 26.

Disimil.

Distis vitia, illis virtutes aluntur, sed etiam quod ista dissolunt, ille roborat: ista molles & effeminatos, ille autem viriles & strenuos animos generant. Hoc est enim quod Virtutes angelice in Canticis de Ecclesia sub nomine Sunamitis, id est, pacificae, insinuant cum aiunt: Quid videbis in Sunamite nisi choros castrorum? Pro quo alij choreas coherent: Choreae enim latantium, chorus siue chorea & castra coherent: Choreae enim latantium, castra verò pugnantium agmina sunt. Qua igitur ratione lusus cum certamine conuenit? Nimirum quia nulla res maiorem pijs fortitudinem & robur ad perferenda incommoda praestat, quam gustata semel spiritus diuini suauitas: quae tanta est, ut labor omnis & incommoda omnia propter eam merito adeunda

Cant. 7.

Esint. Hæ namque duæ animæ nostræ vires, concupiscendi videlicet, in qua desiderium & oblectatio, & irascendi, in qua fortitudo sita est: ita natura sibi coherent atque respondent, ut quò vehementius vis æstuat cupiditatis, eò acrius fortitudinis robur augeatur: ut vel quod concupiscimus, assequamur, vel quod assequuti iam sumus, aduersus inuadentes tueamur. Quocirca mirum non est, si maxima illa Paracleti Spiritus dulcedo atque suauitas tantum pijs mentibus robur adiungat: ea enim facit, ut nullum laborem, nullaque certamina recusent, quò hanc tantam suauitatem percipiant, qua ad diuina obsequia alacriores, promptioresque reddantur. Hac autem fideles initio nascentis Ecclesie copiosissimè fruebantur. Sic enim in Actis Apostolorum legimus: Ecclesia edificabatur, ambulans in timore Domini, & consolatione Spiritus sancti re-

Act. 19.

Fplebatur. Hac igitur pleni & roborati Apostoli, ibant gaudentes à conspectu concilij, quòd digni habiti essent pro nomine Iesu contumeliam pati. Itaque tantum abfuit, ut flagellis cæsi, vinculis constricti, contumelijs affecti frangerentur, ut flagella quidem gaudia, vincula libertatem, iniurias autem & contumelias decus & gloriam reputarent. Quod non obscure S. Euangelista insinuauit, cum Apostolos ait gauisos fuisse, quòd digni habiti essent pro nomine Iesu contumeliam pati. Magnum quidem est, in contumelijs, verberibus, & carcere gaudere: sed quantò maius est, summam dignitatem & gloriam in hoc sitam esse exultimare? Itaque Apostoli non ob hoc solum gaudebant, quòd contumelijs pro nomine Iesu affecti essent: sed etiam quòd ad eam dignitatis amplitudinem eos Dominus extulisset, ut digni essent, qui pro eius gloria contumelijs

Act. 5.

melius afficerentur. Hanc igitur duplicem gaudij materiam **S.** Euangelista illis verbis innuere voluit, quæ illis Spiritus sancti beneficio collata est. A

Vnde colligimus magno Dei consilio factum esse, vt prius quidem Paracletus adueniret, qui Apostolorum pectora ad pugnam roboraret, quam aduersus eos mundus insurgeret. Prius eni vires præberi, deinde certamina subsequi: prius solatia Spiritus donari, deinde pericula adire: prius armis spiritualibus instrui, deinde cum huius mundi principe dimicare debebant.

Luc. vii. Vnde discedens ab illis Saluator ait: Sedete in ciuitate, donec induamini virtute, hoc est, cœlesti Spiritu ex alto. Hoc igitur duce quis nobis in certamine superior? hoc consolatore quæ vis dolorum nos deicere queat? Licet enim hoc in loco simili vt

Roma. 8. argumento quo Paulus vitur: Deus qui iustificat, quis est qui condemnet? Nos verò dicemus: Deus qui pius consolatur, quis ergo tristitia eos afficere valeat? Quid enim ab immensa illa maiestate proficisci potest, quod non eius magnitudinem & potentiam referat? Sic enim **S. Iob** ait: Si destruxerit, nemo est qui ædificet: si incluserit hominem, nemo qui aperiat: si continuerit aquas, omnia siccabuntur: si emiseric eas, subuertent terram. Si ergo tantus hic Dominus hoc sibi munus pios consolandi delegit, quæ vis dolorum Deo consolante illos poterit opprimere? Vtinam fratres, huius diuini Spiritus vel minima scintilla intra viscera nostra æstuarer: non dubium quin nulla mundi vis, nullus mœror, nulla Dæmonum potētia, nullæ carnis illecebræ mentem nostram de gradu virtutis & constantie depellere possent. Hæc sunt igitur fratres solatia, quæ Apostolis Dominus & pijs omnibus ad ferendos propter iustitiam labores impartitur. Hactenus de Euangelica lectione: nunc ad id, B

Iob. 12.

quod initio proposuimus, veniamus. C

Tractatio Thematice.

Philosophi qui de animalium motu & causis disputant, bonum cogitatione apprehensum primam eius causam esse dicunt. Bonum enim aliquod externum oculos homini: primum pulsat: sensus autem intellectui bonum illud representat: intellectus verò voluntati: voluntas autem eius amore capta, per spiritus, quos animales Physici vocant, membra corporis mouet, vt ad bonum illud apprehendendum proficiantur. Ex qua rerum serie liquido constat, externum illud bonum primam esse huius motus causam. Quod ergo in corporeo motu contingit,

Digit, idem euenit in spirituali voluntatis motu, qui amor & desiderium est. Bonum siquidem voluntati ab intellectu propositum, eam ad illud amore prosequendum, & modis omnibus inquirendum ita provocat, vt quò maius atque sublimius bonum illud fuerit, hòc ardentius in illius amorem voluntas rapiatur. ¶ Inter omnia porrò bona praxtantissimum esse summum bonum constat: & quòd supra illud nihil aliud sit, & quòd omnia in se bona simul comprehendat: quòdque tanto cætera omnia interuallo superet, vt ne boni quidem nomen coram illo retineant, quemadmodum Saluator ait: Nemo bonus, nisi solus Deus. ¶ Cum ergo tantam vim ad voluntatem nostram excitandam boni natura habeat, ac præcipue maximum illud & summum bonum: Deus Opt. Max. qui vult omnes

Luc. 18.

E homines saluos fieri, hoc summum bonum in literis sanctis vbiq; illis ostentat, quò amore & cupiditate eius illectos, ad pietatis & iustitiæ viam traducat: qua sola ad hoc summum bonum peruenitur. Hinc ad cunctorum fideliam parentem, & in illo ad omnes eius posteros ait: Noli timere Abraham. Ego protector tuus, & merces tua magna nimis. Et per Hieremiam, Nunquid, ait, solitudo factus sum Israël, aut terra ferotina? Quare ergo dixit populus meus: Recessimus, nequam ultra veniemus ad te? Saluator verò in Euangelio posita ab oculus cælestis præmij magnitudine, ad benignè faciendum nos hortatur his verbis: Date, & dabitur vobis. Mensuram bonam, & confertam, & coagitatam, & supereffluentem dabunt in sinum vestrum.

1. Tim. 2.

Gene. 15.

Hiere. 2.

Luc. 6.

F Sed ad hæc tam magnifica promissa multi nauseant, non quia parua, sed quia futura, & à conspectu sensuque hominum remota sunt. Animus quippe noster præsentibus & sensibilibus bonis maximè capitur: futura verò & spiritualia fastidit: quia qualia sunt, minimè percipit. ¶ Hac ergo de causâ Spiritus ille diuinus quandam cælestium gaudiorum prægustationem, ac veluti primitias pijs in hoc etiam exilio largitur: quibus aliqua saltem ratione cælestis gaudij magnitudinè velut ex gutta pcepta, huminis magnitudinè agnoscat. Quèadmodum ergo qui pretiosa vina distrahère cupiunt, exemplar aliquod in exiguo vase vendendum atque gustandum emptoribus offerunt, quò sapore, odore, atque coloris eius splendore illecti, ad illud emendū alliciantur: ita planè infinita illa bonitas, quæ mortales cunctos sui participes efficere cupit, supnæ dulcedinis exigua quèdã præ-

Simil.

præ-

prægustamenta multis elargitur, quò ad summi huius boni ple- **A**
 nitudinem consequendam acrius incitentur. Quemadmodum
 enim ex Cananæorum terra quam Iudæis pollicitus fuerat, in-
Num. 13. signes quosdam fructus, ficus scilicet, uvas, & malogranata af-
 ferri voluit, vt eorum pulchritudine & suauitate capti, nec iti-
 neris laborem, nec dimicandi pericula extimescerent: sic etiã fu-
 turæ felicitatis prælibationem quandam pijs in hoc exilio præ-
 beri voluit: quam planè percepisse se in *Cant.* Sponsa gloriatur,
Cant. 2. cum ait: Introduxit me Rex in cellam vinariam, exultabimus,
 & lætabimur in te, memores vberum tuorum super vinum. Quo
Mat. 26. in loco vini nomine vinũ illud accipimus, quod se in regno suo
 cum Apostolis Dominus bibiturũ pollicetur: quò videlicet cœ-
 li ciues ab vbertate domus Dei inebriantur. Verbo autem intro-
 ducendi, aliquid supra externa omnia quę humano sensu aut in- **B**
 tellectu percipiuntur, tacite insinuat: quod supernæ felicitatis &
 lætitię imaginem, & veluti prælibationem quandam præ se fe-
 rat. Quam quidem prægustationẽ sequitur quod deinde subdit:
Cant. 1. Exultabimus & lætabimur in te, memores vberum tuorum, hoc
 est, lacteæ & purissimę dulcedinis tuę, qua nos infantes adhuc
 in hoc exilio reficis: donec adolescamus omnes in virum perfe-
 ctum in mensuram ætatis plenitudinis Christi: vbi iam non la-
 cte, sed solido beatarũ metum & inuitibili cibo nutriemur. Sed
 hæc tamen vbera tua Domine, vino dulciora totũ, quę etiã pau-
 lò superius dixit vnguentis optinis fragrare. Duabus enim re-
 bus quę gustatui & odoratui suauissima sunt, dulcissima vbera
 Sponsi prætulit, vt harum duarum rerum nomine, omnes alias
 mudi delicias designaret: quas omnes longissimo interuallo hæc **C**
 diuina dulcedo superat. Quomodo enim omnia mundi oblecta-
 menta non superent, quę imaginem & prælibationem quãdam
 referunt felicitatis æternæ? ¶ Salomon verò non rebus omnibus
 dulcissimis modò, sed omnibus etiam pretiosissimis has diuinę
Prou. 8. Sapientię delicias longè superiores esse ait: Melior est, inquit, sa-
 pientia cunctis pretiosissimis, & omne quod desiderari potest,
 ei non valet comparari. In lib. verò Sapientię sigillatim omnia
 mundi bona siue naturę siue fortunę numerantur: quę omnia
Sap. 8. incomparabiliter hoc munus cœlestis superat. Præposui, inquit,
 illam regnis & seclibus: & diuitias nihil esse dixi in comparatio-
 ne illius, &c. quę sequuntur. Quo in loco videtis omnia quę a-
 pud homines maximo in pretio habentur, nempe imperia, re-
 gna, sedes, diuitias, argentum, aurum, & lapides pretiosos, ac
 demum

D demum salutem & speciem (que duo pulcherrima nature bona putantur) in huius celestis doni cōparatione nihil esse. Sed quis tamen hoc seculi hominibus persuadere valeat? Reclamet autē quantum volet mundus, ego diuina oracula non solum corruptissimo multitudinis iudicio: sed omnium seculorū, omniumq; mundi sapientium iudicijs preferam.

Quod si quæras, quisnam huius tantæ suauitatis autor existat, non dubium quin ille sit, qui propter hanc ipsam rē Paracleti nomen habet: Quod eius officium Esaias describit his verbis: Consolabitur ergo Dominus Syon, & consolabitur omnes ruinas eius: & ponet desertum eius quasi delicias, & solitudinem eius quasi desertum Domini: hoc est, paradysum quandam voluptatis in huius mundi squallenti deserto plābit, in qua delicijs suis cum filijs hominum perfruatur. Vnde sequitur: Gaudium & letitia inuenietur in ea, gratiarum actio & vox laudis. An non igitur letabitur, & gratias ager, qui ex arido deserto, in quo nihil letum aut frugiferum erat, in amēnā paradysum voluptatis se repente videt diuinæ gratiæ beneficio commutatum? Et ne quisquam putaret Angelorum aut aliarū creaturarum ministerio has delicias parari, subdit protinus in persona sua Dominus: Ego, ego ipse cōsolabor vos. Non enim contentus semel dixisse (Ego) eandē protinus vocem repetit: quod planē nō vulgarē quandā emphasim habet. Si. n. omnipotens Deus hoc sibi munus pios consolandi delegit: qualis erit illa consolatio, quæ à tali fonte proficiscitur? Quid enim ab immensa illa maiestate, quod non eius magnitudinem referat, oriri potest? Idem autem

E adhuc longè clarius alio in loco per eundem Prephetā his verbis pollicetur: Ad vbera portabimini, & super genua blandietur vobis. Quomodo si cui mater blādiatur: ita ego cōsolabor vos. Quibus verbis quid dulcius? quid blādus? quid amantius? Quas nō molestias libenter pij perferēt, quod hac plusquam materna Dei indulgentia perfruantur?

*.II.

¶ Quod si à me quæritis, qua ratione hæc tam eximiā diuini Spiritus dona percipere possitis: scitote eiusdem autoris esse & dona tribuere, & ad donorū suorū perceptionē animā preparare. Quare ille orandus est, vt nos sibi aptare, & ad dona sua percipienda preparare dignetur. Hinc D. Augustinus Deū orat his verbis, Angusta est Domine domus anime mee: quod venias ad eam, dilatetur abs te. Ruinosa est, refice eam: habet quæ offendant

Esai. 51.

Esai. 66.

Augustin
meditat.

dant oculos tuos, fateor & scio. Sed quis mundabit eam, aut cui alteri præter te clamabo: Ab occultis meis munda me Domine? Hac ergo primùm ratione dignum Spiritui sancto habitaculū præparatur, si ipsum assidue precemur, vt mentes nostras casta sibi tabernacula præparare dignetur. Nec vlla nos diffidentia ab hoc instituto reuocare debet, cum vocem veritatis nos his ver-

Luc. II.

bis confirmantem audiamus: Si vos cum sitis mali, nostis bona data dare filijs vestris, quanto magis Pater vester cælestis dabit Spiritum bonum petentibus se? Ex quibus verbis liquidò constiat, assidue precandi studiū ad Spiritus sancti dona percipiēda cum primis iuuare. & Nemo tamē hoc solum sufficere sibi putet, nisi manum etiam ad aratrum iniiciat. Memorat Plutarchus hunc Laconibus fuisse morem, vt Fortunam (quam illi Deam faciebant) prentensa manu inuocarent: quò significare volebant, preces & vota hominum studio & industria iuuanda esse, quò res illis benè verterēt. Id quod insignis ille historia scriptor Sal-

*Plutarc.
in Probl.*

*Sallust. in
Cati.*

lustius testatur: qui non votis muliebribus auxilia Deorum parari, sed vigilando, & benè agendo prospere omnia cedere ait. Quæ sententia quavis ab Ethnico hominē profecta maxime tamen fidei nostre consentanea est: quæ precibus, quas Deo fundimus, pietatis & iustitiæ opera iungenda esse docet. Itaque non satis est, Spiritum sanctum, vt sedem intra te sibi statuatur, invocare: nisi mentem quoque tuam omni genere virtutem ornare studeas. Sicut enim omnibus membrorum atque sensuum organis instructus esse infans in materno utero debet, quò in illum naturæ conditor animam infundat, quæ sensus ipsos perficit, & rationali vita afficit: ita cælestibus donis instructa esse ea mens debet, quæ domicilium intra se Spiritui sancto parat. Quæ tamen dona nemo sine eiusdem Spiritus ope se assecuturū speret:

Simil.

Ioan. 14.

quæ idē rursus mentē ingressus perficit, & nouis auget incrementis. Quod quidem D. Augustinus (trahens illa verba Domini, Si diligitis me, mandata mea seruate, & ego rogabo Patrē, & aliū Paracletū dabit vobis) declarat his verbis: Hoc Dñs de Spiritu sancto dicit, quem tamen nisi habeamus, nec Deum diligere possumus, nec eius mandata seruare. Quomodo ergo diligimus, vt eum accipiamus, quem nisi habeamus, diligere nō valemus: aut quomodo mandata seruabimus, vt eum accipiamus, quem nisi habeamus, mandata seruare non possumus: Presertim cum Apostolus dicat: Nemo dicit, Dominus Iesus, nisi in Spiritu sancto. Et quis Dominum Iesum, nisi qui eum diligit, dicit, si eo modo

D modo dicit, quo Apostolus intelligi voluit? Ad hoc igitur idem Augustinus respondet, Spiritum quidem sanctum, habere, quisquis Deum diligit, & habendo mereri ut plus habeat, & plus habendo plus diligit. Quo circa iam discipuli Spiritum sanctum habebant, quem Dominus promittebat, sine quo eum Dominum non dicebant, nec tamen eum adhuc habebant, sicut Dominus promittebat. Haestenus August.

Quid verò aliud admiranda illa tabernaculi testimonij fabrica tot coloribus & figuris, tantaque rerum varietate contexta, nisi vel Ecclesiam Christi, vel fidelem animam (in qua celestis Spiritus commoratur) significat? Quam non terrenis coloribus aut picturis, sed virtutum atque donorum celestium ornamentis exultam esse oportet: quo dignum tanto hostij tabernaculum fiat.

E Neque enim divini oculi auro, argento, aere, purpura, coccoq; bis tincto, ceterisque similibus rebus oblectatur: sed ijs virtutibus, quæ per hæc ipsa intelliguntur. Quod n. piorum mentes tabernaculum Dei sint, idè ipse Dñs testatur cum ait: Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & P. m. d. ei. & ad eum veniet, & mansionem apud eum faciemus. Apostolus quoq; Templum (inquit) Dei sanctum est, quod estis vos. Quisquis igitur ad hanc tantam dignitatem aspirat (omnes autem aspirare debent) ut ille qui sedet super Cherubim, sedem quoq; & tabernaculum in ipso deligat, atq; mentionem faciat, in hoc totis viribus incumbere debet, ut ornamenta illa omnia intra se spiritualiter habeat, quæ corporaliter Dñs in tabernaculo illo requirebat. Det igitur operam, ut intra se aurum habeat divini sapientie, argentum celestis doctrinæ, as invidiæ fortitudinis, candelabrum lucentis prudentiæ: quod quidem in Australi parte, quæ Aquilonem respicit, collocari precipitur: ut eis luce pius homo collustratus, omne malum quod ab Aquilone panditur, praevideat & cavere opportunè queat.

Joan. 15.

I. Cor. 3.

F Sed illud tamen magno studio providendum, ut quemadmodum in illo tabernaculo duo altaria, alterum intra oraculum, alterum extra illud constituta erant, in quorum altero thus accendebatur, in altero verò animalia in sacrificium mactabantur: ita in anima quoque nostra eadem altaria in eodem vultu collocari debent. Et quidem in intima & summa eius parte (quæ mentem complectitur) thus devotæ orationis, æque dilectionis accensum Domino offeratur: in extrema verò & infima nostri parte (quæ carnem, carnisque affectus continet) aliud altare

Hier. 1.

ponendum est: in quo ferinos animæ nostræ motus, hoc est, tau-
 rum superbiæ, hædum lasciviæ, hircum luxuriæ, cæterosq; simi-
 les affectus in sacrificium Domino mactemus. Neq; enim diui-
 na illa mens pecudum strage & sanguine delectatur: delectatur
 autem vel maxime quoties quis diuini timoris gladio cupidita-
 tes omnes, propriasq; volûtates, quæ diuinæ volûtati aduersan-
 tur, iugulat & amputat: quandoquidem diuinæ voluntatis recti-
 tudo cum humana obliquitate stare simul nequeat. Humilimodi
 namq; sacrificium longè magis Deo, quàm taurorû aut hircorû
 gratum est. Nemo igitur vnain tantum aram ad huius taberna-
 culi cõstitutionem sufficere sibi credat: vtraq; pari studio & di-
 ligentia statuenda est. Sunt enim qui delicias orationis captan-
 tes, mortificationis amaritudinẽ reformidât: hi autem thus ora-
 tionis Deo offerunt, myrrham tamen mortificationis non offe-
 runt. Quos videas frequenter quidem orare, eosdem tamen mo-
 res, hoc est, eundem iræ, ambitionis, & auaritię intra se morbum
 retinere. Quid isti orent, quid in oratione agant, quid a Domi-
 no petant, prorsus ignoro: cum vel hoc potissimum nomine o-
 randi studium commēdetur, quod vires à Domino & robur pe-
 tat, quo carnem spiritui subdere, ferinos eius motus comprimere,
 cupiditates omnes refecare, & in compositos animæ affectus
 diuinæ legis præscriptioni subijcere possit. Quod quidẽ (vt alia
 prætereamus) D. Augustini exemplo discimus, qui cum rebelles
 quosdam intra se motus animi sentiret, ardentissimis à Domino
 precibus remedium impetrare contendens, aiebat: Tu Domine
 scis hac de re ad te gemitum cordis mei, & flumen oculorum
 meorum.

August.

Exod. 26.

Porro autem ante tabernaculi oraculum apponitur velam,
 quod ex quatuor coloribus cõtextum erat, nẽpe purpura, coc-
 cõq; bis tincto, & bysso retorta, atq; hyacintho. Et in purpure
 quidem sanguineo colore patientiam, quæ totius vitæ & pere-
 grinationis nostræ quasi baculus quidam est, intelligimus: quo
 in aduersis rebus (quibus hæc vita referta est) sustineamur. In
 cocco verò bis tincto, duplex charitas designatur: hoc enim mā-
 datum habemus à Deo, vt qui diligit Deum, diligat & fratrem
 suum.

1. Ioan. 4.

Qui enim viderit fratrem suum necesse habere, & clausē-
 rit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in illo: His
 autẽ iungitur byssus retorta. Bysis nitor castitatem candorem suo
 significat: quæ tamē retorta esse debet, quia nemo illibatam diu-
 castitatem sine carnis maceratione retinere poterit. Radiculum
 enim

D enim est, inter varias carnis delicias atq; fomenta, carnis puritatem & integritatem conseruare uelle: ideoque non mirum, si mundus ardet libidinibus, quia quisque quantum potest, carnis indulget delicijs. Hinc Ioan. Clima. Qui, inquit, sine carnis maceratione carnis lasciuiam superare uult, similis est ei, qui panem proiciens, canem a se abigere nititur. Postremus color hyacinthinus, hoc est, ceruleus, siue cœlestis est: quo admonemur terrenis rebus despectis, cœlestia cogitare, cœlestia appetere, & ad cœlestia gaudia toto studio festinare: quâdoquidem non habemus hic ciuitatem manentem, sed futuram inquirimus: ad quâ nos Spiritus ille cœlestis, cui hisce rebus tabernaculum præparamus, auxilio atque ductu suo clementer perducere dignetur: qui uiuit & regnat in secula seculorum, Amen.

Ioan. Clima. Simil.

E In eadem Dominica post Ascensionem

Domini concio secunda: in qua post breuem Euangelicæ lectionis explanationem, sex spiritualis gaudij causæ numerantur: quo quidem gaudio Paracletus Spiritus piorum mentes afficit. Deinde uero de præparatione ad illud digne in die Pentecostes recipiendum agitur.

THE. Cùm uenerit Paracletus, quem ego mit-
tam uobis a Patre, &c.

Ioan. 15.

F

QVIS SIT HVMANARVM

rerum status, & miseranda conditio fratres charissimi, paucis sapientissimus ille Salomon expressit cùm ait: Risus dolore miscbitur, & extrema gaudij luctus occupabit. Quibus uerbis insinuare uoluit, nihil in hac uita stabile & immortum, nihil eodem cursu & perpetua felicitate decurrens: sed omnia quæ sub Luna sunt, cùm Luna ipsa quoq; mutari, & modo secundis, modo aduersis humanæ uitæ flatibus agitari. Itaq; sicut in mari nunquam eadē semper aura nauigatur, nec anni tempora eodem semper modo

Prouer. 4

Simil.

Dd3 fluunt

fluunt (sunt enim variae diei & noctis, hyemis & veris, serenitatis & imbrum vicissitudines) ita planè in vita hac secundis aduersa, & aduersis secunda, latis tristitia, tristibusque leta sibi succedunt, seque alternis vicibus consequuntur. Huius rei (vt alia prætereamus) exemplum in sacra præsentis Euangelij lectione videre licet: in qua Dominus ac Saluator noster & Paraclerum Spiritum totius consolationis & lætitiæ fontem discipulis pollicetur: simulque grauissimos labores, quos in dilata-tione fidei passuri erant, prædicit: vt pro huius vitæ conditione risus dolore miscètur, & gaudia doloribus excipiantur. Ait igitur.

Cum venerit Paraclerum, quem ego mittam vobis à Patre. In his verbis apertè Spiritus sancti processionè à Patre simul & Filio esse docet: à quibus vt diuinitatem, ita quoq; potentiam, sapien-tiam, & munus etiam nos sanctificandi, roborandi, & consolandi accipit. Hanc autem ineffabilem processionem & sanctificandi virtutem Ioannes in Apocal. sub mira quadam imagine Angelo monstrante contemplatus est. Is enim Ioanni ostendit fluuium aquæ viuæ splendidum tanquam cristallum, procedentem à sede Dei & agni: cuius aquis arbor vitæ salutarès proferens fructus irrigabatur. In eo enim quod hunc fluuium à sede Dei & agni procedere ait, apertè Spiritus sancti emanationem à Patre & Filio esse demonstrat. In eo verò quod Spiritu sanctu fluuium aquæ viuæ appellauit, splendidum tanquam cristallum, Spiritus huius splendidissimam puritatem, & multiplicem virtutem appositissima aquæ similitudine designauit. Qui enim omnium est artifex, & omnem habet scientiam, modò quidem per ignem, modò per aquam (vt cæteras eius imagines præteream) significatur. Et quidem de igne, suo loco nunc de aqua dicamus. A qua quidem sordes abluit, terram fecundat, Solis ardorem temperat, sitim sedat: quæ omnia appositissimè Spiritui sancto conueniunt. Is enim peccatorum nostrorum sordes lauat, fructus æternæ vitæ in nobis profert, cupiditatis ardorem temperat, & sitim terrenorum gaudiorum, cælestium exhibitione restinguit: atq; hoc modo piorum mentes cælesti consolatione replens, fit eis in mœrore solatium, in labore refugium, & tutissimum in periculis & tentatione firmamentum. Quod planè regius Propheta magna oratione declarat, cum primum quidem piorum tribulationes exaggerans ait: Sonuerunt, & turbatae sunt, siue intumuerunt aquæ eorum, conturbati sunt men-tes in

Apo. vlt.

Psal. 45.

Dtes in fortitudine eius. Hoc est, tanta hostium vis contra fideleram populum excitata est, vt tempestuoso mari montes concutienti comparari possit. Deinde firmitatem eius ex diuina gratie praesidio exponit, cum ait: Propterea non timebimus dum turbabitur terra, transferentur montes in cor maris. Magna certe fortitudo hæc atq; constantia, & qua vix vlla maior in hac vita esse queat. Sed vnde quæso hæc tanta virtus & fortitudo? Subdit protinus: Fluminis impetus latificat ciuitatem (quæ impetus nomine designatur) hanc tantam nobis peperit fortitudinem atq; constantiam. Itaq; aduersus impetus hostium impetum Spiritus, aduersus mundi potentiam Dei potentiam, aduersus aquas calamitatum aquas consolationum opposuimus. Verumq; enim aquarum nomine intelligitur. Nã & calamitatũ procellas designant: sicut in Psalmo legimus: Saluum me fac Deus, quoniam intrauerunt aquæ vsq; ad animam meam: & aquas item consolationũ, quæ animũ refrigerat, sicut in hoc versiculo: Fluminis impetus latificat ciuitate Dei. Huius ergo diuini Spiritus promissione Saluator ad futurorum laborum expectationem in præsentia Euangelio, vt paulo post explicabimus, suos armat.

Quæ autem Spiritũ Paracletũ, eundẽ Spiritũ veritatis appellat: vt qui nõ modo voluntatẽ hominis spiritali consolatione afficiat, sed intellectũ etiã peccati tenebris obscuratũ, lucẽ suę veritatis illustret. Hoc. n. veritatis lumine in his densissimis Agypti tenebris egebamus, ne nos tot errorũ, corruptissimorũ q; iudiciorũ tenebræ cõprehenderẽt. Quãvis. n. vt D. Thomas ait, cõmuni nature morbus nõ tã in intellectũ, quam in ceteras anime vires dela uerit (quo factũ est, vt multa vera solo naturali rationis lumine assequamur, nullũ tamẽ Christiane virtutis officium solis nature viribus proferre possimus) tamẽ corrupt⁹ affectus ipsum quoq; frequentissimẽ corrumpit intellectũ, & plusquam Cimerias (quod aiunt) tenebras illi obfundit, & in varios errores conijcit: vt nõ quod natura rerũ habet, sed quod cupiditas velit, de rebus plurimis statuatur. Cũ enim volũtas nostra sic a summo illo totius sanctitatis & bonitatis autore instituta sit, vt nihil nisi quod bonum est, aut boni speciem referat, velle possit: cum in aliquo flagitium cupiditas impetu suo fertur, nec ab eo persequendo vilo modo reuocari vult: tandẽ cõcedit, vt hoc ipsum probet intellectus, quò in illud sub hac boni specie fieri valeat. Quãquidẽ in re iacta vis cupiditatis est, vt sepe etiã suspẽditur.

(quod malorum omnium summum esse videtur: quādo & corpori temporariam, & animæ æternam mortem infert) bonum esse illi persuadeat, qui laqueo sibi vitam eripit. Quo fit, vt cum corruptissimum esse vbique videamus humanum affectum, necesse sit corruptissimum quoq; esse intellectum: atq; ita nō minus latè errorū, quàm vitiorum campum patere. Quod si totus mundus (vt Ioannes ait) in maligno positus est, sequitur profecto, vt totus quoq; in erroribus, mendacijs, & horrēdis tenebris constitutus sit. ¶ Et quanuis in hoc etiā statu naturæ lapsæ signatum sit super nos diuini vultus lumen (quando quædam veritatis & virtutum femina animis nostris cum natura ipsa simul ingenerata sunt) turbidi tamē affectus, deprauatāq; hominū iudicia & exempla faciunt, vt veritas mēdacio cedat, & virtus vitij victa succumbat. Hinc factum est, vt cum Cicero in Officijs virtutum omnium munera ex clarissimorum Philosophorum sententia luculentissimè filio suo descripsit: eundē tamen postea monuerit, vt non Philosophorum placita, quāuis verissima, sed communes populi mores & consuetudinem in vita sequeretur.

Lactant. Quo nomine Lactantius Firmianus acerrime aduersus illum inuehitur, vt qui aliter doceret esse viuendum, aliter viuere precepisset: tanta vis est receptæ consuetudinis, deprauatorumq; iudiciorum. Quam quidem rem Philistæi olim designarunt, qui quos puteos serui Abraham & Isaac in terra eorum effoderant, illi semper terra opplere, & subsilientes aquarum venas obturare nitebantur. Hoc igitur prauorum hominum dicta factaq; hoc etiam Dæmonum astus atque malicia efficere contendit: vt interni luminis & sapientiæ venas, quæ nos ad beatam vitam inuare possent, iactō terrenarum cupiditatum puluere obruant, & cupiditatibus ipsis seruire faciant. Quæ cum ita sint, maximè ad institutionem vitæ nostræ diuinæ veritatis radius necessarius erat: ad quem in tantis tenebris confugeremus, in quem vnus in tueremur, quò actiones nostras ad optatum finem dirigeremus, quiq; nobis esset itineris dux, vitæ Magister, errorum depulsor, & veritatis ac pietatis certissimus doctor. Quocirca necesse est fratres, vt qui sine vllō errore hoc iter vitæ cōficere volumus, ad hunc assidue duce[m] confugiamus, & cum Propheta clamemus: Emitte lucem tuam & veritatem tuam, &c. Et, Illumina oculos meos, ne vnquam, &c. Et, Deus meus illumina tenebras meas.

Psal. 42.

Psal. 12.

Psal. 17.

Hactenus quidem Saluator spiritalia munimenta discipulis,

D pulis, nobisque proposuit: nunc labores ipsos describit, ad quos ferendos spiritualia hæc arma contulit. Sequitur enim: *Hæc locutus sum vobis, vt non scandalizemini: absque synagogis faciet vos: sed venit hora, vt omnis qui interficit vos, arbitretur se obsequium præstare Deo.* Hoc planè arbitrati sunt (vt alios præteream) quadraginta illi viri, qui in Actis Apostolorum ad principem sacerdotum dixisse feruntur: Deuotione deuouimus nos, non manducatuos nec bibituos, donec Paulum occidamus. ¶ Et quidem constat, nullos vnquam homines hominibus magis salutare, quam Apostolos extitisse: qui illos ab horridis tenebris ad lucem, à cultu lapidum & lignorum ad veri Dei cultum, à morte denique sempiterna ad immortalem vitam traducere summo studio nitentur, eò tamè mundi insania processerat, vt quemadmodum frænensis morbo laborantes (quorum omne rationis lumen extinctum est) in nullos magis, quam in medicari & sanare volentes insaniunt: ita planè mundus in nullum genus hominum atrocis defecit, quam in hos ipsos, qui ipsam exitiali morbo laborantem sanare volebant. ¶ Hoc enim vel maximum inter mala corporis & animæ discrimen diligentissimè notandum est, quòd mala corporis quò leuiora sunt, minus curamus: quòd vero grauiora, eò diligentius omni medicamentorum genere depellere contendimus. Contra verò quisquis virtutis studio sollicitè incumbens, in aliqua minora peccata (quæ leues animarum morbi sunt) incidit, & acriter dolet, & ea diligentissimè à se propulsare studet: qui autem hoc studio neglecto, totum se turpissimè vitiorum seruituti addixit, quòd grauiora crimina committit, eò minus sentit: quia omnem penè malorum sensum cum ipsa virtute amisit. Eodem enim ferè gradu & vitæ turpitudine, & mentis cecitas decurrunt. Quare non valde mirandū est, si grauissima animæ vulnera minus sentiant. Quin etiam multi sunt, qui esse sub sensibus delicias computent, qui latentur, cum male fecerint, & exultent in rebus peccatis. ¶ Quò magis providendum est fratres. ne peccata peccatis cumulant, eò tandem veniamus, vt omnem doloris interni sensum sic amittamus, vt mala nostra minimè sentiamus, & omnia spiritualia medicamenta repudiemus: ac sic tandem insanabiles efficiamur. Scriptum est enim: Peccator cum venerit in profundū malorum, contemnit. In hoc igitur miserando statu mundus erat: quare nihil mirum, si ita in eos qui sanare ipsum cupiebant, effertus esset.

Act. 23.

Simil.

Disimil.
notandū.

Prou. 13.

In hoc ergo rerum statu quod Discipulis tuis Domine solatium prebes? Subdit protinus: *Hec locutus sum vobis, ut cum venerit hora eorum, reminiscamini quia ego dixi vobis.* Ego igitur qui potui futura mala prænunciare, potero etiam depellere: ego vobis ut malorum denunciator, ita & depulsores ero. Ecce enim ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem seculi. Me ergo vos protegente, me spiritualibus armis pectus vestrum muniente, quæ vis humana deicere, quæ calamitas aut persecutio premere & angustare queat? Constat enim deiectionem animi (ut D. Chrysof. ait) non tam ex calamitatis pondere, quam ex animi infirmitate oriri. Sicut enim frequenter in corporibus hoc accidere videmus, ut quædam multis & quidem gravissimis acceptis vulneribus celerem sanitatem recipiant: quædam verò leuissima quadam punctura, aut etiam scalpura in mortem (propter fragilem eius corporis naturam & imbecillitatem) incidant: ita gravissimi etiam labores animum divina virtute munitum, minime deiciunt, cum vel leuissimi, divino presidio & salutaribus armis destitutum, in desperationis & impatientie baratrum præcipitent. Quocirca omni studio curare debemus fratres, ut his divinis armis (quibus Apostolorum pectora Dominus armavit) nos adversus omnia mundi tela muniamus: alioqui vel leuissima mala (si inermes deprehenderit) de gradu virtutis & constantie facile depellent. Hactenus de Evangelica lectione: nunc propositam in Themate sententiam paulo fusius executiamus.

Tractatio Thematis.

Cum venerit Paracletus, &c. Inter varia nomina quæ divine literæ Spiritui sancto tribuunt, celeberrimum Paracleti nomen est: quod (ut sæpius audistis) consolatoré sonat: quod videlicet hoc singulare eius officium sit. Cur autem is hoc officio erga pios utatur, duplex potissimum causa est. Primum enim quod ex hac ipsa Evangelica lectione didicistis, multi pijs hominibus labores in hac ærumnosa vita ferendi sunt. Non enim Apostoli solam, sed omnes (ut Paulus ait) qui pie volunt vivere in Christo, tribulationes patientur. Nam sicut aurum in fornace probat eos Dominus, & quasi holocausti hostiam accepit eos. Missos in præsentia facio Martyres. Quot improborum hominum persecutiones sancti etiam Confessores passi sunt?

Mat. 28.

Chrysof.

Simil.

2. Tim. 3.
Sap. 3.

D sunt? **D.** Chrysoſtomus bis in exilium pulſus, in ipſo tandem mul-
tis exantlatis laboribus vita functus eſt. **D.** Gregor. Theolo-
gus ipſe in exilium ſponte ſede ſua reſecta abiit, vt aduerſario-
rum odijs & inuidiæ cederet. Alter Gregorius magni cogno-
mento dignus, præter grauiffimos, quos diu pertulit, morbos,
vbis obſidionem vicens, vita verò functus, ſcriptorum ſuorum
incendium ab inimicis paſſus eſt. Athanaſij verò exilia, latibula,
variâq; aduerſus hæreticos & Imperatores certamina, quis
explicare valeat? cum inter ea hoc quoque reſtat, quod ſex
continuos annos in ſicca cifterna ſine Solis aſpectu latitauerit,
amico quodam ei neceſſaria ſubministrante **D.** verò Hierony-
mus quoties de canibus vitam ſuam atque doctrinam laceranti-
bus queritur. Vt enim alia prætermittam, & hæreſis & ſtu-
prij grauiffima ei crimina inpegerunt. Damaluſ verò ſum-
mus Pontifex & familiaris eius amicus, cauſam de adulterio

E in publico concilio dixit. Quid alios referam? Veriſſime enim à Propheta dictum eſt: Multæ tribulationes iuſtorum, &

ex omnibus ijs liberabit eos Dominus. Quæ cum ita ſe habeât,
æquum profecto erat, & diuinæ prouidentie maxime conſen-
taneum, vt qui ſe propter Dei gloriam tot laboribus obiecerât,
ab eodem Domino ſpiritualibus conſolationibus fœuerentur:
ne laborum & calamitatum mole preſſi, exanimatiq; defice-
rent. Quod quidem beneficium à Deo ſe Propheta percepiffe
gloriat, cum ait: Secundum multitudinem dolorum meorum
in corde meo conſolationes tuæ latificauerunt animam meâ.

Itemq; Apoſtolus: Sicut abūdant paſſiones Chriſti in nobis: ita
& per Chriſtum conſolatio noſtra. Hæc igitur diuinæ huius con-

F ſolationis prior cauſa eſt.

Vt alteram autē intelligamus, obſeruandum eſt, quòd quæ-
admodum Philoſophi in omni motu duos terminos ſtatunt,
alterum à quo motus incipit, & alterū quò tendit: ſic etiam in
hoc ſpiritualis vite curriculo duos quoq; terminos ſtatimus:
alterum ad quem tendimus, qui charitatis perfectio eſt, alterū
à quo incipimus, qui peccatorum fuga, carnaliumq; voluptatū
contemptus eſt. Hæc enim duo primum à nobis pellenda ſunt,
quò iuſtitie viam ingrediamur, mentesq; noſtras ad caeleftem
illum ſpiritum excipiendum præparemus. Eſca enim malorum
omnium carnalis voluptas eſſe dicitur: cui qui libellum repu-
dij non dederit, fruſtra in peccatorum fuga & virtutum acqui-
ſitione

Pſal. 33.

Pſal. 93.

2. Cor. 1.

sitione desudat. Ceterum, cū ea sit humani animi natura, vt sine A
delectatione aliqua esse nequeat, nec fas sit impuris illū volu-
ptatibus irretiri: necesse protectō erat, spiritualibus eum deli-
cijs foueri: quō illum diuina prouidentia (quæ non deficit in ijs
quæ ad hominis salutem necessaria sūnt) à carnalibus & incon-
cessis voluptatibus ablactaret. ¶ Hoc autem munus Spiritui san-
cto ita tribuitur, vt hac de causa consolatoris nomen acceperit:
quod ideo inter eius nomina celeberrimum & frequentissimū
est, quia hoc eius officium præstantissimum & nobis maximè
necessarium erat. Cū enim (vt ante diximus) humana mens
sine oblectatione diu esse non possit, omnis autem fœda carnis
voluptas à nobis, qui crucifixum Dominum colimus, & crucē
eius portare iubemur, repudianda sit: nisi spiritualibus delitijs
subinde recreemur, carnales nunquam a nobis stirpitus e- B
uellēdas curaremus. Quocirca hoc nobis præstat sanctus hic Pa-
raclētus, qui, vt est pignus & arrabo hereditatis nostræ, ita eius-
dem hereditatis primitias pijs hominibus in hoc etiam exilio
degustandas tribuit: vt earum dulcedine capti, omnes mūdi vo-
luptates, ceu venena mortifera melle illita detestētur. Ea nāq;
harum deliciarum præstantia, dignitas, puritas, & magnitudo
est, vt omnia quæ in hoc mundo dulcia putantur, illis compa-
rata, mera amaritudo existimanda sint.

✠.I.

¶ Sed quæret fortasse aliquis, quinam sint præcipui spiritua-
lis huius lætitiæ fontes, vnde hæc tanta solatia oriuntur? Huic
igitur primū respondebimus, tres illas virtutum omnium C
principes, quas Theologicas appellamus, præcipuos huius læ-
titix fontes esse: cū eas videlicet Spiritus ille cœlestis excita-
re & afflare dignatur. Sicut enim flumina, quæ intra alvei sui
ripas leniter fluunt, inundare aliquando hybernis aucta imbri-
bus solent (quo tempore finitima latè loca aquis inūdanibus
implement) ita hæc virtutes Spiritu sancto operante, & sinus ea-
rum interna quadam vi & luce complente, suas quoque habent
velut inundationes, quibus mirificè piorum mentes recreant,
atque resciant. Fidei namq; lumen, quo cœlestia atque diuina
cognoscimus, adeò nonnūquam diuini huius Spiritus luce col-
lustratur atque perficitur, vt fidei mysteria pius homo non tam
credere se, & quasi per caliginem videre, quàm manibus penè
cōtingere, & oculis se illa cernere arbitretur. Quod planè fit, cū
Spiritus sanctus per intellectus donum fidem ipsam expli-
cat

Simil.

Deat & illustrat, atque ita mysteriorum eius veritatem maxime conspicuam efficit. Quod quidem cœleste munus Apostolus nobis precabatur cum diceret: Deus autē repleat vos omni gaudio & pace in credendo. Hoc enim diuino munere fit, vt quod alijs interdum nutandi & mœrendi occasione præbet, his inextimabile gaudium pariat. Quali Eunuchus ille Candacis reginæ affectus erat, qui huius fidei lumine percepto, ibat per viam suam gaudens, vt qui tantum in ea thesaurum reperisset. ¶ Spes quoque ita nonnunquam exundat, vt non sperare futura, sed quasi possidere se iam præsentia reputet: quod incredibile dictum est, quàm magna mêtē letitia cumulet. De huiusmodi enim spe *Rom. 12* Apostolus ait: Spe gaudentes. Quo enim hæc spes viuidior atq; perfectior est, eò magis possessionis gaudio propinquior existit: quò verò huic gaudio propior, eò ad oblectandum potentior.

E Quisquis enim hoc modo sperat, mira iam spei huius certitudine futura gaudia quodammodo manu prehendere & prælibere videtur. ¶ Charitatem verò quoties diuinus spiritus incendit & afflat! quos ab eo feruores, & incrementa suscipit! Sicut *Simil.* enim ignis flatu excitatus in altum flammam emittit: ita frequenter charitas diuino spiritu afflata, flammam suam effundere solet, quæ incredibili gaudio mentem exhilarant. Gaudium enim charitatis comes est, quod quidem maiora tunc incrementa capit, cum ea hoc modo augetur & crescit.

Præter hæc autem quæ dicta sunt, oratio quoque (vt in superiore concione diximus) miris interdum delicijs piorum animos reficit. Vt enim Aristoteles ait, ratioque ipsa manifeste dicat, nihil amanti aut desideranti dulcius, quàm de re amata cogitare, loqui, & cum ea versari: quod pii homines faciunt, quando in oratione cum Deo quem super omnia diligunt, colloquuntur. Hinc D. August. cum Domino loquens ait: Vbi mens mea *Aristo.*

F Domine ad te suspirat, & tuam ineffabilem pietatem meditat, ipsa carnis sarcina minus grauat, cogitationum tumultus cessat, pondus mortalitatis & miseriarum mole solito non hebetat, silent cuncta, tranquilla sunt omnia, cor ardet, & animus gaudet. Hactenus ille. Habet igitur hæc pia cogitatio gaudia sua atque delicias, sine quibus nunquam pii homines tam longo temporis spatio in ea perseverarent, nisi quodam internæ suauitatis glutino alligati, ibidem sine vlllo fastidio detinerentur. Iam verò cum aliquid à Domino instantè petimus, & post assiduas preces voti tandem compotes efficiamur: quis exauditionis

tionis huius gaudium explicare queat? Hoc enim gaudio velut **A**
tripulians, & extra se quodammodo Propheta positus, continere
se non potuit, quin clamaret: Venite, audite, & narrabo vobis
Psal. 65. omnibus qui timetis Deum, quata fecit animæ meæ. Quid por-
rò fecit? Ad ipsum, inquit, ore meo clamaui, & exultavi sub lin-
gua mea. Hoc est, lætatus sum, quod vilissimi huius vermiculi
preces Dñs clementer è cælo exaudire, & me paternis oculis
aspicere dignatus fuerit. ¶ Pius quidam homo vehementer ad
iram naturæ impulsu incitabatur, in verbaq; hunc turbidū ani-
mi motum præferentia prorumpere solebat. Cumq; maxima
ob hoc tristitia afficeretur, continuisq; apud Dominū precibus
huius morbi remediū nequicquam (vt sibi quidem videbatur)
postularet, tandem aliquando maximo propter hoc ipsum do-
lore percussus, flagrantissimis precibus & intentissimis animi **B**
clamoribus huius mali victoriā à Dño postulauit. Qua oratio-
ne sic animo immutatū se postea deprehendit, vix vt aliq̄ iræ
motum iniurijs etiam prouocatus præsentiret. Cumq; hoc tam
aperto indicio preces suas à Dño exauditas intellexisset, digi-
tumq; Dei hic adfuisse cognouisset, atq; hunc suam indignitatē,
inde verò immensam illam maiestatem attenderet: incredibili
quadam letitia simul & admiratione rapiebatur: dum animo
suo volueret, quoniam modo tanta illa sublimitas, quæ sup̄ era &
infera omnia moderatur, ad vilissimi vermiculi vota, precesq;
cōuersi, ipsum benignè respicere, ipsū exaudire, ipsius vota im-
plere, & salutarem huic morbo medicinam facere voluerit. Hu-
iusmodi ergo letitiam admirationi summæ coniunctam, exau-
dita oratio asserit solet. Hoc enim significasse Dominus vide-
tur cum ait: Petite, & accipietis, vt gaudium vestrum sit plenu **C**
quādo videlicet preces vestras à Deo exauditas esse cōiiciatis.
His etiam adde nouam aliam letitiæ causam, quæ ex testi-
monio conscientie oriri solet, de qua Apostolus ait: Gloria no-
stra hæc est, testimonium conscientie nostre. Quauis enim ne-
mo certò scire valeat, odio an amore dignus sit: potest tamē hac
de re nō quidem tenues, sed maximas interdum obiecturas ha-
bere: quando quidem (vt Apostolus ait) ipse Spiritus testimoniū
perhibet spiritui nostro, quod sumus filij Dei. Ea verò dignitatis
huius amplitudo est, vt vel huiusmodi etiam cognitio, quæ pia
formidine non caret, incomparabilem piorū inctibus letitiam
affert. Rerum enim maximarū (vt Aristoteles ait) vel tenuis
cognitio & certitudo maximam parit oblectationem, Quis enī

D pater evidenti cognitione nosse potest, an proles ex uxore suscepta, vera & legitima sit? Hec tñ ipsa cognitio, que tantum habet firmitatis, quantum ex uxoris pudicitia colligi potest, quem in parentum pectoribus amorem in generat? quas illis voluptates parit? quibus eos laboribus & periculis exponit, ut opes & amplum patrimonium filijs relinquat? Sic igitur cum quis Iuliano modi conscientie sua testimonio filium se Dei, heredemque carileitis patrimonij, & cohæredē Christi esse intelligit: qua lætitia exultabit? quo gaudio pfruetur, cum hac ratione cōiungat, se in eo statu cōstitutum, ut quocumq; tempore Dñs eius venerit, & pulsauerit ianuam, inueniat vigilātem? In hoc enim statu *D. Ambrosius* positus, cum iam morti vicinus esset, hæc verba, que in eo *D. Augustinus* maxime cōmendauit, protulisse fertur: *Luc. 12. Ambro.*

E Non sic vixi, ut me vixisse pœniteat: nec mori timeo, quia bonū habemus Dñm. Qyam felix igitur qui sic animo cōstitutus est, ut omni tempore hæc verba proferre valeat? Quid enim hoc aliud, quam inchoatam beatitudinem & felicitatem esse dicam? Hanc autem piorum lætitiā olim *Dionysius* in lege lætissimo quodam festo instituto adumbrari voluit. Erat enim lege sancitum, ut septimo mense, quo tempore omnes fructus terræ cōdantur (annū enim *Hebræi* ab initio veris numerabant) omnes filij *Israel* simul iuncti arborum pomis, & frondibus, & omni denique lætitiæ significatiōe dies illos celebrarent. Hoc prefixæ legis institutum quis non videt ad animi lætitiā, amplissimis iustitiæ muneribus excitatam pertinere? Neque enim anomona, que corrumpi facile potest, & ad corpus tantum breuissimo temporis spatio sustentandam condi solet, veram dat lætitiæ materiam: sed vberissimi iustitiæ fructus ad æternitatem intimamente reconditi. Horum recordatione non septem dies, ut olim, sed perpetuū vitæ cursum numero septenario designatum, in lætitiā cōficere decet: neque modò fertis tantum & frōdibus, sed choris & cātibus est tantæ lætitiæ causā celebranda.

Postremo est & alia huius lætitiæ causā, que ex hac ipsa cōsequitur: nempe, cum qui ita viuat, omnibus seruatorum Dei privilegij & beneficijs gaudere. Sicut enim sua sunt nobilibus, sua clericis, sua monachis privilegia & immunitates, quibus vel Regum vel summorum Pontificum beneficio gaudent: ita serui quoque summi illius Regis & Imperatoris sua etiam habent admiranda privilegia, quibus singulari Dei dono & beneficio potiuntur. Si queras autē quamnam ea sint, facilius quidem astra *Simil.*
cæli,

cœli, quàm ea valeas numerare. Vix enim vlla pagina in sacris **A**
 literis reperitur, quæ non miros piorum fauores, & gratias, cœ-
 lestiaq; præsidia resonare videatur: Ex quibus omnibus vnum
 tantum hoc in loco referam, quod proposito nostro magis qua-
 drat. Hoc autè est paterna cura & prouidètia, quâ summus ille re-
 gis Dñs gerit seruatorum suorum: quæ illos vt pupillam oculi cu-
 stodit, quæ misericordiæ suæ oculos super eos semper intentos
 habet, & aures suas in preces eorum, quæ Angelis suis præcipit,
 vt in manibus suis eos portent, ne offendant ad lapidè pedes eo-
 rum, quæ omnia eorum ossa atq; adèd capillos omnes in nume-
 rato habet. Hæc enim paterna Dei cura, incredibile dictu est,
 quantam pijs omnibus lætitiã cum mira fiducia & securitate
 coniunctã afferat. Quam quidem lætitiã regius Propheta
 aduersus ignaros huius tantæ felicitatis homines his verbis infi-
 nuauit: Multi dicunt, quis ostendit nobis bona? Hoc est, multi **B**
 diuinarum rerum ignari, cum tantas opes in iustitia & Dei cultu
 sitas esse prædicamus, à nobis requirunt, vbi opes istæ sitæ sint:
 quandoquidem (quod ad externam speciem attinet) nihilo cæ-
 teris hominibus ditiores aut feliciores Dei serui appareant. His
 igitur Propheta respondet: Signatum est super nos lumen vul-
 tus tui Domine, siue, vt D. Hieron. vertit, Leua super nos lumè
 vultus tui Domine, hoc est, fauoris tui lucem effunde super nos
 Domine, placidisque nos misericordiæ tuæ oculis intuere. Hæc
 enim sola res summas mihi opes atq; diuitias parat, tantãq; læ-
 titia cor meum oblectat, vt nulla certè huius mûdi lætitiã quã-
 libet maxima, cum interna hac cordis mei lætitiã sit vllò modo
 comparanda. Itaque alij terrenis opibus suis, hoc est, abundãtia **C**
 frumenti, vini, & olei, cæterarumque rerum opulentia gloriën-
 tur: ego autem in te vno bonorum omnium fonte gloriabor, &
 spe huius paternæ prouidentie tuæ confirmatus, securus in pace
 dormiã & requiescam. Videtis igitur, quanta pax & lætitiã hanc
 paternam Dei curam & prouidentiam consequatur? His igitur
 rationibus, multisque alijs (quas recensere nimis longum e-
 set) paracletus ille spiritus piorum corda miris delicijs afficit, &
 ad omnium terrenarum voluptatum contemptiõem inducit. Hi
 sunt igitur præcipui fõtes, vnde cœlestis ille Spiritus, qui (vt pau-
 lò ante diximus) sicuti nomine in Apocal. designatur, salutare
 spiritualium gaudioru aquas educit: quibus piorum mentes non
 modò rigat & oblectat, sed ad omnes etiam virtutum labores
 confirmat & armat. Quis igitur tam vecors, suiq; hostis erit, qui
 non

Psal. 4.

Ibidem.

Apoc. vii.

D non huius tanti thesauri desiderio tangatur? qui non studiosissime inquirat, quibus tandem rationibus hoc tantum bonum assequi valeat?

Si quis igitur hoc desiderio flagrat, primo loco mētis suæ domum ab omnibus peccatorum sordibus per veram animi contritionem & confessionis sacramentum purgare studeat. Scriptum est enim: In maleuolam animam non introibit sapiētia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Spiritus enim sanctus (qui est Spiritus disciplinæ) effugiet fictum, & auferet se à cogitationibus, quæ sunt sine intellectu, & corripietur à superueniente iniquitate: id est, superueniens iniquitas eam ab anima pellet. Mūdiſſimo namq; Domino munda debetur habitatio. Quocirca hoc ante omnia totius apparatus huius fundamentum est. Sicut *Sapient. 1.*

E enim tenebras pelli primum necesse est, quò lucis splendore aer illustretur: ita peccatorum tenebrę fugandæ prius ab anima sunt, quò diuini Spiritus luce & gratia compleatur. ¶ Quid verò post hoc secundo loco præstandum sit, Apostoli nos exemplo suo doceat: qui (vt Lucas in Actis eorū memorat) his ipsis diebus, quibus Spiritus sancti aduentum præſte labantur, erant perseverantes in orationibus cum Maria matre Iesu, & mulieribus. O sacer conuentus! o sancta congregatio! o totius pietatis & synceritatis collegium! in quo nihil aliud quisque audire & cernere poterat, nisi lachrymas, suspiria, gemitus, & clamores, quibꝰ cælos ipsos penetrare, & inde igneas linguas, inde robur insuperabile, inde Spiritum sanctum cum donis suis ad terram deducere potuerūt. *Actu. 1.*

F Quo in loco sanctus Evangelista nō quomocunq; orare, sed in orationibus eos perseverasse ait: vt intelligeremus, assiduitatem & perseverantiam orationis esse ad inpetrandum efficacissimam. Quod quidem non obscure Saluator indicauit, cum de amico ad amici fores intempeſta nocte pulsante ait: Et ille si perseverauerit pulsans, dico vobis, quòd si non dabit ei surgēs eò quòd amicus eius sit, propter improbitatem tamen eius surget, & dabit ei quæ necessaria sint. Hinc videmus sanctos illos Anachoritas, turbis vrbiū derelictis, in deserta loca secessisse, quò ab omni humana consuetudine, terrenisq; negotijs expediti, se totos orationis studio, ac diuinarum rerum contemplationi dederent. Arsenium illum, qui in Theodosij Magni aula non infimum dignitatis gradum tenuit, vbi in desertum secessit, à vespere sabbati vsq; ad sequentis Dominici diei lucē, crectis in cælū manibus in oratione perseverare solitum legimus. *Actu. 2.*

Et rōalum

rò alium ex ijsdem Patribus legimus nullum certum orationū
 auchymnorū numerum præscriptum habuisse, propterea quod **A**
 dies noctesque in hoc studio infatigabili ardore inlumeret. D.

*Hiero. ad
 Eusto. cb.*

Hieronymus verò de sanctissimis quibusdã etatis suæ fœminis
 mentionem facit, quas misericordiam Domini deprecantes Sol
 sæpe deprehenderit. Ipse verò de se (cum a Demone infestaretur)
 sic ait: Memini me clamantem, diè crebro iunxisse cum nocte:
 nec prius à pectoris cessasse verberibus, quam rediret Domi-
 no imperante tranquillitas. Tales autem apud Deum oratores
 Benjamin ille amantissimus Domini designat: de quo Moyles
 in Patriarcharum benedictionibus ait. Amantissimus Domini
 habitabit confidenter in eo: quasi in thalamo tota die morabitur.
 Thalamus autem quietis & deliciarum locus est: à quo Bē-
 iamin noster, neq; ad horam, nisi cum magno doloris sensu dis-
 cedere vellet. Horum igitur cōtinuos clamores quomodo Spi-
 ritus ille totius sanctitatis & pietatis parens contēnat? Quò diu-
 tius igitur & ardentius ad illum clamant, hoc magis & cordis sui
 sinum dilalāt, & maioribus ab illo diuinæ gratiæ opibus cumu-
 lantur. **B**

Deut. 33.

Simil.

O si hanc nobis mentem cœlestis hic Spiritus immitteret,
 ut huius rei periculū facere veilemus: atq; ut in ludo charta-
 rum totas aliquando noctes maximo nostro malo infuimus,
 aliquam saltem noctem, vel bonam eius partem in hoc studio
 consumeremus; non dubito, quin pius ille misericordiarum Pa-
 ter clamoribus nostris excitatus, aliquam diuini illius ignis sem-
 tillam, quo Apostolorum pectora inflāmauit, in nos quoq; im-
 mitteret: qua percepta, omnes mundi opes atque diuitias ut tu-
 mum & puluerem repudiaremus. Vnde autem festorum insi-
 gnium vigilias (quarum apud nos solum manet nomen) ortum **C**
 habuisse creditis, nisi ex eo quod fideles initio nascentis Ecclesie
 vigiles noctes in sanctorum martyrum celebratione & oratione
 ducebant? Quod quidem nos in solo natalis Domini festo nunc
 agimus: idē certē & in hoc sacro Pentecostes festo, alijsq; simili-
 bus facturi. Orationes verò nostras ieiunij, eleemosynis, labo-
 rum patientia, iniuriarum remissione, vigili sensuum custodia,
 & cupiditatum abdicione adiuvare debemus: quò talibus præ-
 fidijs fultis, cœlos penetrare, atque inde cœlestes opes & eximia
 Spiritus sancti dona nobis impetrare valeant: quibus tandem
 adiuti, ad felicitatis æternæ gloriam eodem aspi-
 rante peruenire mereamur.

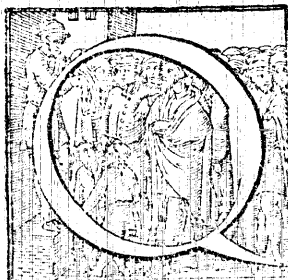
Amen.

IN DIE

D 3° IN DIE SANCTO PENTECOSTES

concio prima: in qua historia aduentus Spiritus sancti, quam S. Lucas Actu. 2. describit, enarratur: ac deinde ad quid potissimum idem Spiritus sanctus uenerit, & cur in specie flatus uenerit, exponitur.

THE. Factus est repente de cœlo sonus, tanquam aduenientis spiritus uehementis. Actu. 2.

E

QUANTUM SACRATISSIMA huius diei solennitas, fratres charissimi, discipulorū Domini propria esse uideatur (qui primitias hodie Spiritus perciperunt) nos tamē nullo modo ab eius participatione secludimur. Si quidē Spiritus sanctus, qui hodierna die in illos descendit, sic planē descendit, ut quandiu seculum steterit, ipse quoq; apud nos

mansurus sit. Hoc est enim, quod in fidei symbolo quotidie profite mur, cum sanctam Ecclesiam, & sanctorum communionem nos credere dicimus. Confitemur enim in mundo esse piorum & sanctorum hominum cœtum, in quibus Spiritus sanctus sedem sibi atque domicilium elegerit, cuius ductu atque appulſu rebus omnibus terrenis, tanquam inanibus & celeriter interituris, spreis atque contemptis, spem omnem, amorem, & felicitatem suam in vno Deo positam & constitutam habeant: propter cuius gloriam & obedientiam non modò terrena illa contēnere, sed vitam etiam & sanguinem profundere parati sint. Hic igitur ignis, qui ē cœlis hodie effusus est, in mundo planē ad finem vsque mundi integer & inextinctus in mentibus multorum fidelium permanebit. Cuius rei tyrum gessit ignis ille, qui supra Moſis sacrificium, quod in deserto obtulit, cœlo descendit: qui deinceps appositis euasie manu sacerdotum lignis, in sacro loco vsque ad captiuitatem Babilonicam adseruatus, post illam mirabili ratione restitutus est. Qua de re

Ec: sic in

fic in. 2. Machab. lib. scriptum legimus: Cùm in Persidem duce-
 rentur patres nostri, sacerdotes qui tunc cultores Dei erant, acce-
 ptum ignem de altari occultè absconderunt in valle, ubi erat pu-
 teus altus & siccus: & in eo contutati sunt eum, ita ut omnibus
 ignotus esset locus. Cùm autem præterissent anni multi, & pla-
 cuit Deo, ut mitteretur Neemias à Rege Persidis: nepotes sacer-
 dotum illorum, qui absconderant, misit ad requirendum ignem: & sicut
 narrauerunt nobis, non inuenerunt ignem, sed aquam crassam.
 Et iussit eos haurire, & afferre sibi: & sacrificia, quæ imposita e-
 rant, iussit, sacerdos Neemias aspergi ipsa aqua, & ligna, & quæ
 erant superposita. Utq; hoc factum est, & tempus affuit, quo sol
 refluxit, qui prius erat in nubilo, accensus est ignis magnus, ita, ut
 omnes mirarentur. Hic igitur ignis è cælo demissus, & hoc no-
 uo miraculo restitutus, quo omnia veteris legis sacrificia incen-
 debantur, typum cælestis huius ignis tenet, qui hodie Apосто-
 lorum pectora incendit. Sicut enim nullum olim sacrificium Deo
 gratum erat, nisi hoc igne combureretur: ita nullum iustitiæ, aut
 pietatis, aut laudis sacrificium acceptum Deo est, nisi ab hoc di-
 uini Spiritus igne virtutem trahat. Quicquid enim honeste fe-
 ceris, nisi hoc diuini amoris ignem conditum fuerit, gratum Deo non
 est. Sicut autem ignis ille qui semel è cælo descendit, quandiu
 lex illa viguit, seruat usque: sic etiam hic cælestis ignis, quandiu
 lex noua durabit (durabit autem ad finem usque mundi) nobiscum
 permanens, & in piorum mentibus habitaturus. Quocirca
 non temere à nobis dictum est, hodiernæ solennitatis gratiam
 non ad Apostolos solum, sed ad nos quoque pertinere. De hac igitur
 tanta solennitate hodie dicturi cælestem opem sacratissimæ
 Virginis interuentu suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

Libet fratres charissimi, priusquam de huius diei mysterio disse-
 rere incipiam, sacratissimæ solennitatis huius dignitatem ex
 eius præcipue nomine indagare. Nomen habet Græcum Pentecostes,
 quod quinquagesimum diem significat: quo die Iudæi me-
 moriam celebrabant amplissimi cuiusdam beneficii, quod in il-
 los Dominus quinquagesimo die, posteaquam ab Ægypto egressi
 sunt, contulerat. Descendens quippe in montem Synai, iter illis
 ad felicitatem & immortalem vitam ostendit: dum leges dedit,
 quibus & rite Deum colere, & felicitatis eius participes effici
 possent. Quod quidem beneficium magnificis quidem verbis le-
 gillator ipse Moyses attollit cum ait. Quæ est gens sic inclita, quæ
 habeat

- D** habeat cæremonias, iustaq; iudicia, & vniuersam legem, quam ego proponam hodie coram oculis vestris? Huius igitur tanti beneficij memoriam Iudæi hoc quinquagesimo die celebrabant, laudis & gratiarum actionis Domino sacrificiũ offerentes: quod soli inter omnes nationes delecti essent, quibus diuina eloquia crederentur: soli sine vlllo errore veri Dei notitiam & ritum colendi nacti essent. ¶ Hæc tamen lex quanuis merito inter magis Dei beneficia numeranda esset, non tamen omnino perfecta, & numeris omnibus absoluta erat: multa enim in ea merito desiderabantur. Atque illud in primis quod ea iter quidem ostendebat in cœlum: homini tamen per communem peccati morbum claudo & imbecillo, vires ad ingrediendum non suppeditabat. Peccati quidem fugam præcipiebat, sed peccati odium non præbebat. Præterea cum multa quidem hominibus alijs concessa prohiberet, prohibitione ipsa peccati acuebat appetitum (qui ferè nititur in vetitum semper, cupitq; negata) & legum quoq; ac prohibitionum multitudine, plura infirmis hominibus per occasionem non quidem datam, sed acceptam, offendicula præbebat. Vbi enim non est lex, nec præuaricatio: constituta vero lege, præuaricationis pariter occasio constituitur. ¶ Hæc ergo quæ infirmis hominibus offendiculo esse poterant, hodierna die Spiritus ille cælestis aduentu suo sustulit: dũ fidelium mentibus illapsus, non modò splendidissimo lucis suæ fulgore eos illuminauit, sed etiam charitatis igne in amorem rerũ dinarum accendit, & afflatu suo ad omnia legis præcepta perfectissimè implenda vires contulit. Quod ita futurum esse, multo antè Dominus per Hieremiã hoc memorabili vaticinio pollicitus fuerat. Ecce (inquit) dies venient, dicit Dominus, & feriam domui Israel & domui Iuda fœdus nouum: non secundum pactum, quod pepigi cum patribus vestris, quando apprehendi manum eorum, vt eucerem eos de terra Aegypti: sed hoc erit pactum quod feriam cum domo Israel in diebus illis. Dabo legem meam in visceribus eorum, & in cordibus eorum scribam eam: & ero eis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum. Cum autem nouum fœdus & pactum, siue nouam legem auditis, non solum Euangelium atramento & calamo scriptum, sed præcipue Spiritum sanctum cogitatione complecti debetis. Hæc enim noua lex (vt D. August. cæterique Patres docent) ipsa Spiritus sancti gratia, eiusque diuina præsentia est. Vt enim D. Thomas ait, vnaquæque res id esse dicitur, quod in ea præcipuum &

Hier. 31.

D. Thom.

August.

maximum est. Præcipuum autem atque maximum in noua lege, & in quo tota eius vis consistit, est gratia Spiritus sancti: quæ & mentem nostram ad pietatem & iustitiam erudit, & ad eam studiosè colendam afflatu suo incitat & impellit. Hinc D. Aug. Quid sunt, inquit, leges nouæ, nisi virtutes in cordibus fidelium? Hæc namque nos ad officia sua alacriter & suauiter exequenda mouent. Alacriter, inquam, quia ut Aristot. ait. Non est admodum difficile ea agere, quæ vir iustus agit, sed difficile tamen est, eo modo agere, quo ille agit, hoc est, prompto & alacri animo.

Exo. 20.

Qua ex re vtriusque legis discrimina animaduersione quidem dignissima cognoscere licebit. Illa siquidem lex scripta fuit in tabulis lapideis, hæc verò in cordibus fidelium, in quibus habitat Spiritus sanctus. Illa solum erudiebat, & illuminabat intellectum: hæc verò & illuminat longè clarius intellectum, & vehementer in amore Dei inflammat affectum. Illa viam solum ostendebat in cælum: hæc & viam ostendit, & vires atque animam ad ingrediendum addit. Illa pœnis ac terroribus homines in officio continebat: hæc amore magis ad pietatem & officium inuitat. Quocirca illa timoris lex, hæc amoris esse dicitur: illa seruorum, qui pœnarum metu à malo coercentur: hæc verò filiorum, qui amore magis ad obedientiam incitantur. Vnde cū Dominus legem illam ferret, tanto filios Israel tremore concussit, ut perterriti atque pauore perculsi, ad Moysen dicerent. Loquere tu nobis & audiemus: non loquatur nobis Dominus, ne fortè moriamur. Quibus ille, Nolite, ait, timere: ut enim probaret vos venit Deus, & ut terror illius esset in vobis, & non peccaretis. At hoc die fideles amoris igne de cælo immisso, non timoris sed amoris spiritum in nouam vitam informati & animati sunt. Vnde Apost. Non accepistis, inquit, spiritum seruitutis, iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum Dei, in quo clamamus Abba pater. Hoc est, qui filiorum in pectore nostro amorem ingenerans, facit nos Deum toto affectu tanquam parentem & vnicum salutis autorem inuocare. Est & aliud discrimen, quod quidem ex impari vtriusque; legislatoris dignitate nascitur: quod Ioannes Euangelista exposuit, cum ait: Lex per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christum facta est. Quò verò legislator dignior, hoc & lata lex præstantior atque sublimior. ¶ His ita constitutis, facile est animaduertere, quanta sit huius diei solennitas, quantaque à nobis deuotione

Ioan. 1

tione

D tione & alacritate celebranda. Si enim Iudæi olim ex omni natione que sub cælo est, Hierosolimâ confluxerant, vt pro laxa legis beneficio omnes in commune Domino gratias agerent: quid nos facere par est, qui hoc eodem die pro lege Euangelium, pro litera spiritum, pro vmbri veritatem, pro ministracione dânationis, ministerium iustitiæ, pro spiritu timoris, adoptionem filiorum, pro lege denique Mosis, Christi gratiam percepimus? Quò ergo maius beneficium, hoc & solennitas dignior, & charitas ardentior, & gratiarum actio debet deuotior esse. Hæc de solennitatis dignitate præfati, eius nunc historiam, & historiæ mysterium, quantum nobis per diuinam gratiam licuerit, explicare incipiamus.

* . I .

E ¶ Saluator noster profecturus ad Patrem, cùm discipulos suos mœrore consternatos abcessu suo videret, multis eos & maximis rationibus consolatus est. Familiare enim Domino est, mœrorem ipsius causa susceptû, multis modis lenire & mitigare. Inter varia autem doloris huius lenamenta, illud præcipuum & maximum fuit, quòd pro se alium eis præceptorem & consolatorem propediem missurus esset: qui eos in rebus gerendis erudiret, in afflictis consolaretur, in dubijs confirmaret, in certaminibus cœlesti virtute armaret, qui eis documenta omnia, quibus ab ipso antea instructi essent, ad memoriâ reuocaret, qui in omnem veritatem duceret, qui ante Reges & præsidem ipso rum ore loqueretur, & locupletissimum de se testimonium ferret: qui denique cum illis perpetuo; nunquam ab eorum complexu auellendus, permaneret. His igitur tam magnificis promissis freti, non modo mœrorem suum leniebant, sed mentem quoq; suam ad huius Paraleti spiritus expectacionem excitabant. ¶ Hæc ante passionem omnia. Post resurrectionem iterum eadem promissa renouauit, confirmauitque. Ego (inquit) mitam promissum Patris mei in vos: vos autem sedete in ciuitate, donec induamini virtute ex alto. Et rursum, Ioannes (inquit) baptizauit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto non post multos hos dies. Et iterû, Accipietis virtutem superuenietis Spiritus sancti in vos: & eritis mihi testes, &c. ¶ Hac igitur tanta spe discipulorum animi erecti atq; suspensi, vbi primû Dominus ab illorum conspectu in cœlum sublatus est, in cœnaculo montis Sion sese omnes vno consilio atq; vna mœte cõdiderat: ibiq; (vt

Luc.

Lucas Euangelista refert cum Maria matre Iesu, cæterisq; sanctis fœminis in precibus die nocteq; perseverabant, hoc videlicet magnificentissimum Christi Domini munus & officium est, hunc Spiritum cõtinuis clamoribus petere: præmiũ verò, quod ita postulaueris, impetrare. Hoc autem exempro fratres, multorũ errori occurrere poteritis, qui dicitare solent. Iam à Deo decretum est, quæ tandem fors mihi euentura sit: neq; irritum esse vlllo modo potest, quod ille decreuit. Volo igitur genio indulgere, & voluptuosam vitam sectari: nulla enim res diuina decreta immutare atq; conuellere poterit. Si tu ergo hoc modo Philosopharis, simili ratione Apostoli quoq; Philosophari potuerit dicentes: Omnia Prophetarum oracula Spiritus sancti aduentum prædixerunt: magister verò cœlestis Christus Dominus & antepassionem & post resurrectionem suam nihil frequentius in ore habuit. Cum ergo Dei veritas concidere nullo modo possit, in nos veiq; Spiritus sanctus adueniet, etiam si totos hos dies inertis somno & otio consumamus. Verũ discipulis hoc modo Philosophati nõ sunt, sed vt tantæ expectationis dignitas postulabat, omnes in vnũ collecti, dies noctesq; Dominicã promissionẽ cõtinuis precibus vrgebat. Hoc enim perueferadi verbũ, quo diuinę historię scriptor vsus est, aperte indicat. Sciebant enim rerũ omnium moderatorẽ Deũ, vbi aliquid in rebus humanis fieri decrenit, vias etiã & rationes simul definire, quibus id perfici & absolui possit. Decreuit autẽ in nouissimis diebus Spiritum sanctum in nos è cœlo demittere: sed id tamẽ Apostolorũ precibus, ac precipue meritis & intercessione Christi decreuit, sicut ipse ait: Ego rogabo Patrem, & alium Paracletũ dabit vobis. Vtrunq; igitur simul statuit, & quod esset in nos donũ collaturus, & qua ratione esset collaturus. Quãuis autem præcipua huius beneficij ratio Christi Domini merita & oratio fuerat, tamen hoc etiam quod Apostoli præstare poterant, quãlibet exiguũ esset, cum Christi meritis simul interuenire voluit. Hoc enim ferẽ diuinę providẽtiæ ordo exigit, vt quãuis ipse in opere salutis nostræ quod præcipuũ & summũ est exequatur, nos tamen vult, vt id quod pro vñili nostra possumus (quãuis exiguum & tãtis eius beneficijs impar sit) exequamur. Aliter enim magnam ignauitã atq; socordię nostræ occasionem beneficijs suis præberet. Dum igitur hæc sacra concio his decem post ascensum Domini diebus, in orationibus perseveraret, & promissum à Deo munus precibus vrgeret, decimo

Ioan. 14.

Decimo tandem die, cum sacrum Pet. costes festū Iudeis inflaret, factus est repente de cælo sonus, tanquā aduenientis spiritus vehemētis: & repleuit totam domū vbi erant Apostoli sedentes: Et apparuerūt illis dissipatæ lingue tanquam ignis: seditꝫ supra singulos eorū. Et repleti sunt omnes Spiritu sancto, & cœperunt loqui varijs linguis, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis. Eo nanq; claritatis splendore, eorum mentis ardore, suauitate, & admiratione completi sunt, eaq; diuinorum mysteriorum cognitione illustrati, vt continere se nō possent, quin vocibus & clamoribus immensam diuinæ bonitatis magnitudinem linguis omnibus prædicarēt. Quid enim aliud facerent, qui tantam diuini Spiritus plenitudinem & lucem acceperant, quantam nulli antea Patriarchæ, nulli Prophetæ fuerat cōsecuti? Hic igitur cælestis ignis in eorum cordibus exarstūas, quomodo has flammās cohibere potuisset? Si aqua quæ natura

Simit.

Egrauis est, & deorsum naturali impetu fertur, vbi igni admota vehementem ignis calorē concepit, velut natura suæ oblita fursum nititur, nec intra vasis angustias continetur, sed foras erumpit: quid mirum, si Apostolica pectora, vbi hoc cælesti igne exarserunt, in has laudis & confessionis voces erumperent? Poterat sanè quisq; eorum illa Eliu verba merito vsurpare, En venter meus quasi iustum absque spiraculo, quod lagunculas nouas disrumpit. ¶ Ideoque non mirum, si nonnulli eorum, qui ad has voces confluerant, cæteris ad rei magnitudinem & linguarum varietatem attonitis, irridentes dicerent, Multo pleni sunt isti. At Petrus in medium prosiliēs, mysterij magnitudinem ex Prophetarum vaticinijs & testimonijs propalare cœpit. Nempe Deum, qui præteritis temporibus parcius Spiritum suum selectis quibusdam hominibus impartitus fuisset, nunc vnigeniti Filij sui meritis & sanguine placatum, quasi diuitiarum suarum prodigum, gratiarum omnium thesauros aperuisse: & has tantas opes in omnem carnem, hoc est, in omne genus hominum effudisse: quemadmodum Ioëlis ore prænuñciasset. Et erit

Job. 32.

F(ait Dominus) in nouissimis diebus, effundam de Spiritu meo super omnem carnem. Nom enim solum Iudæa finibus hæ tantæ opes continendæ erant, sed ad omnem carnem: hoc est, ad omnes exterarum gentium oras quàm latissimè profundendæ. Quod idem Apostolus paulo inferius exposuit, cum ait. Vobis enim est repromissio, & filijs vestris, & omnibus qui longè sunt. Hoc est, qui à veri Dei cultu & religione alieni, Dæmonum obsequio

Ioel. 2.

Actu. 2.

addicti

addisti sunt. Qui hoc cœlesti Spiritu afflati, & diuinæ gratiæ opibus locupletati, latissimos pietatis & iustitiæ fructus edent. Hæc igitur tanta gratiarum vbertas in omnem hodie carnem effusa esse dicitur: quoniam licet centum viginti homines tantum illam perceperint, hi tamen facultatem donandi eam ceteris acceperunt.

✱. II.

¶ Hactenus historia rei gestæ, quâ simplicibus penè verbis beatus Euangelista Lucas exposuit: quæ tamen tot penè mysterijs, quot verbis referta est. Nihil enim in ea otiosum, nihil mysterio & ratione vacans continetur. Nam quòd Spiritus sanctus è cœlo missus sit, quòd post ascensum Christi Domini in cœlū in nos venerit, quòd in festo Pentecostes, quòd in specie spiritus vehementis, & ignis, variarumq; linguarum apparere voluerit, quis mysterijs vacare credat, nisi qui omnium diuinarū rerum ignarus sit? Sed quoniam his omnibus rebus explicandis vnicus sermo satis esse non potest, quòd inter hæc omnia veluti caput est, in præsentī cōcōione tractabimus: nempe ad quid potissimum Spiritus sanctus è cœlo in nos delapsus sit. Cui quæstioni tam multa responderi possunt, quàm sunt multa beneficia, quæ nobis hoc vno beneficio conferuntur: quæ & maxima, & innumera sunt. Præcipua tamen huius aduentus causa extitit, vt collapsam naturam hominis reformaret, animosq; nostros à iustitiæ & pietatis cultu abhorrentes, ad iustitiam potenter incitaret. Quòd vt rectius intelligatis, rudī, crassaque (quod aiunt) Mimerua hoc explicandum curabo. Sciendum ergo est, duo maxime nobis necessaria esse, quòd per viam salutis & iustitiæ ingredi valeamus: nempe rerum gerendarum cognitionē, & voluntatis ad agendum propensionem. Hòc est, vt sciamus quonam modo iustitia colenda sit, deinde vt ex animo eam colere velimus. Multi enim sciunt, quo pacto viuendum sit, qui tamen cupiditatibus suis implicati, vehementer illud ipsum vitæ genus quod probant, detrectant, atque refugiunt. ¶ Ex his autem duobus prius illud longè facilius est. Partim enim nature lumine, partim doctrina legis instructi, quid sequendum, quid fugiendum sit vtcunque nouimus. Quis enim nesciat perurium, mendacium, furtum, homicidium, & adulterium detestanda esse? Contrà verò castitatem, humilitatem, charitatem, & omnes denique virtutes esse sectandas?

Das? Quid ergo hominibus ad pietatem & iustitiam deest? Nimirum certa & firma voluntas præstandi quod intelligas. Quam multi enim sunt, qui cum sciant virtutem & probitatem esse maximè expetendâ, libidinum tamen & voluptatum amore deinski eâ deserunt? Quibus illud Poetæ maxime convenire videtur. Video meliora proboque, deteriora sequor.

¶ In hanc autem miseriam homo propter commune naturæ peccatum corrui. Unde necessariò consecutum est, ut in via Dei claudicaret, qui cum intellectu utcumque agenda cognosceret, affectu tamen & voluntate ab illis longè abhorrebat. O quam multi in hoc miserando statu degunt, qui cum æternam vitam & salutem percipiant, & præceptorum diuinorum obedientiam ad hoc esse necessariam sciant, hanc tamen horrent, atque fastidiunt: contraque quicquid animæ saluti nocet, sitienter appetunt. Itaque cum Deus pudicam vitam, & fraternam charitatem, & sobrietatem, & iniuriarum patientiam, & lenitatem, & humilitatem, & terrenarum opum atque voluptatum contemptum, tanquam salutare animi cibos illis proponat: ipsi contra, hæc omnia detrectantes, libidinem, intemperantiam, superbiam, fastum, terrenas opes, & voluptates ardentissimo studio consecuntur. His igitur omnibus degendæ vitæ ratio nota est: deest tamen firma præstandi voluntas, sine qua cognitio illa non admodum iuuat, & interdum etiam in maiorem damnationis cumulum cedit: quandoquidem eorum causam inexculabilem coram superno iudice reddidit. ¶ Huic igitur morbo (ut initio diximus) lata olim à Deo lex non succurrebat: quæ cum diuinæ voluntatis & peccati cognitionem præberet, non tamen aut peccati odium, aut diuinæ legis amorem conferebat: ideoque salutem hominibus non dabat. In hoc igitur verè miserando statu mundus ante Domini Salvatoris aduentum agebat. Quid igitur? An in hac tanta infirmitate homines, quos ad imaginem tuam Domine condidisti, & felicitatis tuæ participes effici voluisti, perpetuo manebunt? Si nulli animantium providentiæ tuæ beneficia desunt, si viliissimis etiam vermiculis, cæterisque reptilibus ita consulis, ut quicquid ad fines suos consequendos necessarium sit, largè illis atque magnificè suppedites: qui fieri poterit, ut hominem deseras, propter què omnia condidisti? Quomodo ijs opibus destitutus erit, quibus ad finè, propter què illū

simila

condi-

condidisti, niti & aspirare possit: Nō est hoc providentiæ tuæ, A
quæ maxima cura ea, quæ maiora sunt, tuetur ac moderatur.

¶ Huic igitur tantæ necessitati sic diuina bonitas consuluit, vt
vix quicquam homini felicitus aut optabilius cōtingere potuisset.
Cum enim multis modis infirmitas nostra roborari, & ino-
pia subleuari potuisset, hanc præcipuè sanandæ naturæ nostræ
rationem delegit, vt ipse conditor noster fieret medicus & ma-
gister noster, qui omnia in omnibus adimpleret. Hoc enim pri-
ma lectionis Euangelicæ verba insinuat, quibus Saluator ait:

Ioan. 14.

Siquis diligit me, sermonem meum seruabit, & Pater meus di-
liget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum facie-
mus. Quid quæso hac dignitate sublimius? quid humanæ natu-
ræ optabilius? Pensate, ait D. Grego. fratres charissimi, quanta

Grego.

fit ista dignitas, habere in cordis hospitio aduentum Dei. Sicut
igitur diuina bonitas multis rationibus humanum genus redi-
mere potuisset, eam tamen delegit, quæ & nostræ miseræ sanā-
dæ, & diuinæ gloriæ amplificandæ cōmodissima esset: nempe vt

opus hoc vnigenito suo demandaret: ita modò cum multis alijs
rationibus inopiæ atque infirmitati nostræ providere potuisset,

hanc vnā destinauit, quæ erat omnium efficacissima & præ-
stantissima: maioremq; homini non modò salutem, sed etiam
dignitatem afferret. Ad hoc igitur Spiritus sanctus missus est, vt

quod veteri legi deerat, abundè suppleret: vt lapsæ naturæ
morbum sanaret: vt algentem hominis voluntatem igne suo
incenderet, torpentem excitaret, iacentem erigeret, & in di-
uinæ legis studium inflāmaret. Quo factum est, vt qui hoc diui-
no Spiritu plenius afflari fuere, maiori deinceps ardore & con-
tentione cœlestia & inuisibilia bona quærent, quàm terrena C

& visibilia antea quæsisent. Quod ita futurum esse longè antè

SATUC. 4.

Baruch Propheta vaticinatus fuerat his verbis: Sicut enim fuit
sensus vester, vt erraretis à Deo: sic decies tantum cōuertentes,
requiretis eum. Magna planè maximeq; miranda sunt, quæ de
huius diuini Spiritus virtute & officio in literis sanctis præ-
dicantur: sed hoc tamen summum vaticinium paucissimis
verbis ea omnia comprehendere videtur. Siquis enim pau-
lò attentius cum animo suo reputauerit, quo studio & ardo-
re seculi homines secularia bona, hoc est, opes, honores,
voluptates, potentiam, regna, & imperia consecutur: si Han-
nibales, Casares, Alexandros, cæterosque mundi principes ad
memoriam reuocauerit, & quos ij labores & pericula impe-
randi-

Drandi cupiditate adierint, consideret, satis superque esse arbitrabitur, si quis eo studio & contentione cœlestia bona quærat, quo illi terrena quæsierunt. At multo maius mihi studium atque ardorem Vates sanctus pollicetur cum ait, Decies tantum conuertentes requiretis Deum. Ea enim cœlestis huius spiritus vis & potentia est, sicque interdum pectus, quod plenius obsederit, illuminat, roborat, instruit, & cœlestium rerum amore incendit, ut omnes mundi amatores, omnes ambitiosos, auaros, voluptuarios, ceterosque terrenarum rerum amore ebrios, studio & amore rerum cœlestium multis partibus superet. Cuius enim auari & ambitiosi ardor cum ardore Pauli? cuius studium cum illius studio? cuius labores cum illius laboribus conferendi sunt? Neque verò ego Paulum tantum, sed Laurentios, Vincentios, & innumerabilem sanctorum Martyrum exercitum proferre possem, qui eodem spiritu acti, maiori desiderio mortis supplicium propter Christi fidem, quam alij vitam & mundi gloriam appetebant. An non hoc facile D. Ignatius ostendit, qui tanto Martyrij ardore flagrabat, ut ad bestias datus, sic eas appelleret: O felices bestias, quæ præparantur mihi, quando veniet? quando emittentur? quando eis licebit frui carnibus meis? Quas ego opto acriores fieri, ne fortè, ut in nonnullis fecerunt, timeant contingere corpus meum. Quin & si cunctabuntur, ego vim faciam, ego me ingeram. Quid hoc animo excelsius? Quid mirabilius? Unde hæc tanta vis, nisi ab hoc Spiritu vehementi, qui hodie apostolica pectora repleuit? ¶ Hac enim de causa in vehementis auræ specie venit, ut ipsa species, quæ sensibus obiecta erat, latentem eius vim & impetum, quo nos ad pietatis & iustitiæ amorem exsuscitat, indicaret. Propriū enim vehementis & concitatæ auræ est, ea in quæ incurrerit potenter impellere. Sic videmus quo impetu & celeritate naues in mari moueantur, cum vehemens aura spirare cœperit: qua tamen destituta, immobiles in medio mari iacent. Simili ergo impetu pigram hominis voluntatem, & ad pietatem & iusticiam corruptæ naturæ vitio desidem & inertem, inuisibili quadam sed potenti tamen virtute Spiritus sanctus incitat & impellit. Quam rem Dominus appositissima similitudine explicuit, cum ait: Spiritus ubi vult spirat, & vocem eius audis: sed nescis unde veniat, aut quo vadat: Sic est omnis qui natus est ex spiritu. Hoc est, ventum quidem quannis non cernamus, eius tamen vim & efficaciam intelligimus, cum arborum fragorem & motum vento excitatum videmus,

*Simil.**Simil.**104.3.*

mus, & ingentes interdum arbores, firmaq; radice solidatas, eius **A**
vi conuulsas vel contractas. intueamur. Eius igitur effectum aperte
videmus, ipsum tamen non cernimus, sed intelligimus. Hoc est enim quod ait: Sed nescis vnde veniat, aut quo vadat: qua loquendi figura, aeris naturam ab oculorū sensu remotam designauit: quanuis eius motus & impulsus apertissime sentiantur. Hac autem similitudine Dominus prepotentem diuini spiritus virtutem, sed latentem tamen, atq; inuisibilem voluit indicare, cum dixit: Sic est omnis qui natus est ex spiritu. Quis est autem qui natus est ex spiritu? Cedo mihi aliquem, qui iuxta prioris natiuitatis naturam, carnis cupiditatibus aliquando seruiuit: nunc verò percepta diuini Spiritus gratia, in nouam creaturam regeneratus, non carni sed spiritui, non voluntati propriae, sed diuinæ: non seculo, sed Deo seruire contendit. **B**
Hic sic diuinæ vocationis beneficio feliciter renatus, sentit quidem animum suum interius commutari: sentit se ad religionis studiū & cœlestium rerum amorem vehementer accendi: sentit se amare quæ oderat, odisse quæ amabat, desiderare quæ fastidiebat, fastidire quæ stiebat, voluptatē capere in ijs quæ illi acerbata erant, oneri verò & mœrori esse quæ illi antea voluptati erant. Hoc autem discimus quotidianis vocibus & exemplis eorum, qui singulari Dei dono ab amore seculi ad Dei amorem & pietatis studium tota mente conuersi sunt. Alius enim dicit, se olim quidem vitam omnem in chartarum ludo, ceterisq; similibus contriuisse: modò verò vbi spiritualis dulcedinis guttulam degustauit, omnia ludorum genera morte peius odi se. Alius, qui dies noctesq; pecuniæ congerendæ intentus erat, nunc se **C**
eximio Euangelicæ paupertatis studio flagrare ait: & qui prius aliena frequenter rapiebat, nunc pietatis amore sua etiam libentissimè elargitur. Alius, qui impossibile esse credebat citra impurum carnis cōmercium viuere, modò fatetur se multos iam annos non solam impuro opere, sed ne verbo quidem aut cogitatione pudicitie candorem labe vlla maculasse. Alius, qui olim aut venandi, aut equos alendi studio sic deditus erat, vt aliud nihil cogitaret, aut moliretur, vbi cœli atria cogitatione collustrare cœpit, ad hæc omnia tanquam vilissima & abiectissima nauisat. Alius fabulosoꝝ librorum lectioni (qui impudentissimis mendacijs horrida bella & singularia certamina confingunt) perpetuo & indefesso studio vacabat: veram vbi delibata diuini Spiritus dulcedine respuit, vehementi pudore afficitur

Dicitur, quòd talibus nenijs ac nugamentis oblectari sustinuerit. Inuenies & virgines non paucas, quæ felicitatem suam in corporis & vestium ornatu positam habebant: quæ vbi primam huius diuini Spiritus limina attingerunt, hæc omnia velint stercorea & tanquam pannos menstruata detestantur. Erunt & aliæ, quæ ita in virorum & filiarum amore inaniebant, vt si quis illos vel leuis morbus attigisset, vix mentis cõpotes essent: quæ vbi diuini amoris suauitatem degustarunt, ceteros deinde creaturarum etiam coniunctissimarum amores ita moderatæ sunt, vt ad omnia quæ de rebus suis diuina prouidentia statuere voluisset, paratum semper & promptum animum gestarent. Erunt rursus & alij, qui hæc ipsa quæ singillatim enumeramus, sibi ipsis accidisse dicant: qui hoc argu-

Egumento conuicti, clamare cum Propheta cogantur: Hæc mutatio dextera excelsi. Omnes igitur isti, vbi celestium bonorum amoenitatem, spiritu monstrante, experimento didicerunt, facile præ horum dignitate & splendore cetera omnia pro nihilo ducunt. Hinc D. Gregor. Sancti, inquit, viri cum iam æternis æstant dei serijs, audire quæ sunt mundi, deprimens pondus credunt. Valde nanquæ insolens & intolerabile estimat, quicquid non sonat illud, quod intus amant. His autem internominis mutationibus Spiritus sanctus, qui nos ita afficit, testimonium quoque perhibet spiritu nostro, quòd sumus filij Dei: nõ quòd hoc quitquam in hac vita certò scire possit, sed quòd vehementer interdum ea de re cõiecturas habeat. Quisquis igitur his aut similibus rationibus sic immutatus est, vt vix seipsum agnoscat, & se non esse qui ante erat, miratur: is vtique (quòd ante querebamus) ex Spiritu natus est, quando prioris natiuitatis vetustate deposita, in nouam creaturam translatus est.

Psal. 76.

Grego.

F Ne verò quisquã hanc tantam animorũ mutationem minoris faciat, quàm par est, sciat ex D. Bernardi sententia, altius atque diuinius esse donũ hoc, quàm operationẽ miraculorũ. Is nanq; in vita Malachie viri sanctissimi, quam ipse literis mandauit, vbi feminam quandam sancti viri precibus à morte ad vitam fuisse reuocatam cõmemorasset, aliã deinde refert, quæ iracundiæ & furoris morbo sic obnoxia erat, vt & fratribus & filijs etiam, cæterisq; omnibus intolerabilis existeret. Itaque dolentes filij tum pro illa, tum pro se ipsis, trahunt illam ad presentiam Malachie lachrymabilem cum fletu querimoniam deponentes. Vir autem sanctus, & periculũ matris, & incõmodũ

mise-

Bernard.

miserans filiorum, seorsum aduocat illam, fuerit ne confessa a- **A**
 liquando peccata sua, sollicitè percunctatur. Respondit, Nequa-
 quam. Confitere, inquit. Paret: & ille iniungens pœnitentiam
 confitenti, oransq; super eam, vt Dominus omnipotens det illi
 spiritum mâsuetudinis, in nomine Domini Iesu, ne vltra irasca-
 tur, iubet. Tanta deinde mâsuetudo secuta est, vt pateret omni-
 bus, non esse aliud, quàm admirabilem mutationem dextera
 excelsi. Fertur adhuc hodie viuere, & tantæ esse paciëntiæ & leni-
 tatis, vt quæ omnes exasperare solebat, nullis modò exasperari
 damnis, cõtumelijs, & afflictionibus queat. Si licet, & me, iuxta
 Apostolum (ait Bernard.) abũdare in sensu meo, accipiat quisq;
 vt volet: ego istud superiori fuscitatæ miraculo mortuæ sentio
 præferendum, quòd exterior quidem ibi, hïc vero interior reni-
 xerit homo. Hactenus Bernard. Satis quidem hoc exemplo, vt **B**
 opinor, fratres, huius admirandæ mutationis vis & dignitas in-
 telligi potest. Verùm quòd res fiat dilucidior (nec enim mi-
 rum est, si minus capiamus quod Nicodemus olim magister
 in Israël ignorabat) aliud vobis huius admirandæ mutationis lo-
 cupletissimum exemplum proponam. Intuemini Apostolũ Pe-
 trum in passione Domini ad vnus inermis puellæ vocem trepi-
 dantem, & Dominum pernegantem, ac paulo post ipso Domi-
 no præsentem, cuius obsequio vitam suam paulo antè deuouerat,
 eiurantem, detestatem, & anathematizantem (hoc est, dira sibi
 supplicia imprecantem) quod hominem illum non agnosceret.
 Quid hoc animo infirmus? quid imbecillius? At nunc eundem
 intueamur, vbi paucis post diebus hïc cœlestem Spiritum hau-
 sit. Is igitur postea quàm maximis quotidie vocibus crucifixi **C**
 gloriam in omnium oculis prædicasset, in senatum Iudæorum
 adductus (quo Annas princeps sacerdotum, & Ioannes, & Ale-
 xander, & quotquot erant de genere sacerdotali confluerant)
 & ab illis, in cuius nominis virtute claudum quendam sanasset,
 interrogatus, hæc animosa inuolabilis fidei verba respõdit: Prin-
 cipes populi & seniores, si nos hodie dijudicamur in benefacto
 hominis infirmi, in quo iste saluus factus est, notum sit omnibus
 vobis & omni plebi Israël, quod in nomine Domini nostri Iesu
 Christi Nazareni, quem vos crucifixistis, quem Deus suscitauit à
 mortuis, in hoc ille astat corã vobis sanus. Hic est lapis, qui re-
 probatus est à vobis ædificantibus, qui factus est in caput angu-
 li: & non est in alio aliquo salus. Neq; enim aliud nomen est sub
 cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. Quid
 quæso

D quaeso hac responsione fortius? quid constantius? quid mirabilius? Quam enim circūstantiam prætermisit, quæ vel ad cognoscendum Christum, vel ad eius gloriam declarandam, vel ad Pōtificum & Phariseorum perfidiam & immanitatem accusandā pertineret? Quis te, o beate piscator, sic mutauit? Vnde tibi tanta vis, tam noua fortitudo, tam insuperabilis constantia? quis peccatus istud adeo muliebri & infirmum, vt mulieris infirmæ vocē paucis ante hæc diebus exiit, auelceret, sic armauit, vt totū Iudaorum senatam atque conciliam insuperabili fortitudine pedilus protereres atq; calcares? Quis igitur hoc exemplo non facile huius cœlestis Spiritus vim & potestatem agnoscat? non miretur? non reuereatur? non adoret? non votis omnibus ad huius (vt ita dixerim) diuinitatis participationem aspirare contendat? Quod

E autem de vno Petro dixi, idem de cæteris quoq; discipulis dicere potuissem, qui tamen omnes in passione Domini scandalum passi sunt. Omnes enim relicto eo rugerunt adeo, vt adolescens quidam synagoge tediis, dum ab impijs comprehenderetur, relicta synagoga nudus profugerit ab eis, ac pudoris & verecūdiæ iactura salutem sibi hæc turpi fuga qua fieri. Quæ oīa diligenter ab Euangelistis Spiritus sanctus describi voluit, vt hac ratione tum discipuli ipsi, tum omnes nos, quid illis Spiritus sancti gratia contulisset, intelligeremus. Simile enim quidam facere solent, qui thesauris vel fisco Regum præficiuntur: qui priusquam munus illud obire incipiant, patrimoniorum suorum spes Regibus ipsis declarandas curant: vt quæ in re ex officij administratione ditiores euaserint, constare liquido possit. Sic igitur perpsecta prior discipulorum imbecillitas, satis aperte, quid à Spiritu sancto perceperint, ostendit.

Simil.

F Sed dicet aliquis forsitan, Recte sanè. Verum hoc tam præclarum Spiritus donum, Apostolitanum cœlestium est, qui primitias Spiritus acceperunt. Fateor quidem ita esse. Sed quem tamen Dominus ab huius Spiritus participatione fecerunt: quæ à gratiæ suæ communicatione secludit? Imo quam multis nos modis ad illam vocat? Euntes, inquit, in mundum vniuersum, prædicare Euangelium omni creaturæ. Quod est autem Euangelium, nisi oblata vltro Spiritus sancti gratia? Rursumq; apud Icanem Dominus: Si quis, inquit, sitit, veniat ad me, & bibat. Hoc autē dicebat de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum. O voce auream! o vocem pietatis & misericordiæ plenissimam! digna, n, quæ cordis nostri auribus perpetuo resonaret, vt nos in

Mat. 16

Ioan. 7.

desiderium & spem cœlestis huius doni erigeret. Quid verò illa **A**
 Prophete iuitati? Omnes sitientes venite ad aquas, & qui non
Esaï. 55. habetis argentum, properate, emite, & comedite. Venite, emite
 absque argento, & absque vlla commutatione virum & lac: hoc
 est, vinu n dilectionis, & lac cœlestis suauitatis. Vinum, qui ro-
 buitiores iam effecti estis, lac, qui adhuc tanquã paruuli in Chri-
 sto vbera sugitis. Sed quonam modo hæc inter se duo coherent,
 Venite, emite: cum statim dicat, absque argento, & absque vlla
 commutatione? Quis enim emit, qui non vel pecunia vel ali-
 cuius rei commutatione emat? An fortasse hoc est, quod Sponia
 in Cant. ait: Si dederit homo omnem substantiam suam pro dile-
 ctione, quasi nihilum despiciet eam. Tanta nanque cœlestis
 huius doni dignitas & magnitudo est, vt eius gratia omnes mun-
 di opes expense, omnes mundi labores exhausti, nihil prorsus
 esse dicantur. Vnde est illa vox: Neque comparavi illi lapidem **B**
Sap. 7. pretiosum: quoniam omne aurum in comparatione illius arena
 est exigua, & tanquam lutum aestimabitur argentum in confu-
 etu illius. Quid quòd hoc donum & emitur, & gratis etiam do-
 natur? Sicut enim interdum ita contingit, vt alius sic qui seminet,
 alius qui metat: ita non mirum si in hac etiam re alius sic
 qui emat, alius qui gratuito accipiat. Verè enim Christus Do-
 minus hoc tantum donum nobis sanguinis sui pretio emit: nos
 verò à Patre gratis propter illi accepimus. Hoc est enim, quod
Rom. 3. Apostolus insinuauit, cum ait, nos gratis fuisse iustificatos per
 redemptionem, quæ est in Christo Iesu. Gratis ergo sumus iusti-
 ficati, sed magno tamen pretio empti: videlicet per redemptionem,
 quæ est in Christo Iesu.

Sed iam receptui canentes, quid ex his quæ à nobis hæcte-
 nus dicta sunt, donum referre debeamus, ne frustra concionem **C**
 audisse videamur, paucis aperiendum est. Primum est igitur, vt
 immortales gratias huic diuino Spiritui agamus, qui hodie in
 Apostolica pectora descendit. Neque enim nos ab huius gratiæ
 communionem excludimur, quandoquidem propter nos clarissi-
 mum illud donum in apostolos effusum est. Cum enim Deus
 Ecclesiæ suæ templum ex viuis lapidibus ædificare decreuisset,
 eius operis artifices creare debuit, qui huic operi instarent: nos
 autem opus illud & téplum sumus, propter quod artifices que-
 siti sunt. Hoc enim Apostolus aperte insinuauit, cum ad Corint.
Cor. 3. scripsit: Omnia vestra sunt, siue Paulus, siue Apollo, siue Ce-
 phas, siue mundus, siue vita, siue mors, siue præsentia, siue futu-
 ra, omnia

Dra, omnia vestra sunt, hoc est, ad vestram salutem instituta. Itaq; sicut nobilis pater, qui filij sui præceptorem, quò illum diligentius erudiat, magnis afficit muneribus, nec modo præceptorè, sed ipsum quoque filium honorat: ita cum Deus Apostolos hodierna die Spiritu suo repleuit, & illos utique hoc ingenti beneficio sibi devinxit, & nos quoq; eiusdè beneficij debitores effecit: propter quorum salutem tam larga manu in eos effusus est. Ut omittam interim, quod hic idem Spiritus (vt initio diximus) perpetuo apud nos manurus est, vt ipse nos inuisibili deditu, magisterio, & afflatu suo ad beatam & immortalem vitam perducat. Duos enim mundos in hoc vno mundo contemplari debetis: alterum naturalem, alterum supernaturalem: alterum cuius finis est esse nature, alterum cuius est esse gratiæ, hoc est, supernaturale atque diuinum esse. Sicut ergo nature conditor Deus,

E primusque motor & causa prima, perpetua providentia rebus omnibus quæ natura constant, præfens adest, easq; ad fines suos generali concursu incessanter dirigit: ita idem Dominus, qui est etiam gratiæ & felicitatis auctor, in altero supernaturali mundo, hoc est, in Ecclesia simili modo se gerit, piorum mètibus occulto & inuisibili illapsu sese insinuans, eosque supernaturali virtute ad supernaturalem finem per pietatis & iustitiæ opera adducens. Deinde etiam illud sequitur, vt Seruatori quoque nostro simili studio atque affectu gratias agamus, cuius meritis & precibus hoc tam præclarum munus in nos effusum est. Tertiò ex his etiam colligimus, toto cælo errare illos, qui virtutis iter tanquam inaccessum atq; asperum reformidant. Hi namq; Spiritus sancti virtutem, vt nunquam experti sunt, ita plane nõ agnoscunt. Sine cuius præsidio fateor, virtutis iter esse multò adhuc difficilius, quàm illi autumant. Eo tamen aspirante, esse

F a leò facile atque soaue, vt Propheta merito dixerit: In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omni illo diuitijs. Quæ cum ita sint, iure multorum ignauia atque delicta accusanda est. Quæ enim maior ignauia, quàm tam ingens donum, tam magno pretio & labore partum, propter res nibi amittere? Tantum enim ponderis in dono & in doni pretio est, vt vtriusq; magnitudo inter se certare quodammodo videatur. Si enim pretium cogitas, quid eo maius? Si donum respicis quid eo diuinius? Ego tamen verè eacus & amès, ne exiguum laborè subeà, vtriq; repudio. Quid enim aliud à me Dñs requirit, quàm

*Simil.**Ps. 118.*

- ut sciam, quò bibam? petam, quò accipiam? quæram, quò inueniam? dilatemq; os meum, vt ipse impleat illud: Verisimile enim veritas ipsa dicit: Omnis qui petit, accipit: & qui quærit, inuenit: & pulsanti aperietur. De sanctis Apostolis superius diximus, quòd decem post ascensum Domini diebus erant perseverantes in orationibus cum Maria matre Iesu & mulieribus. Ego me tibi pro Deo vadem & Sponsorem offero, eundem te Spiritum, quamvis non pari plenitudine, percepturum, si veteris vitæ penitentiâ cõpunctus, vigilanter in oratione perstiteris, si cum Apostolis instanter petas, quæras, atque pulses. Habes hac de re certissimos obitides, nempe illam Domini Saluatoris promissionem:
- Mat. 7.* Si vos (inquit) cum sitis mali, nostis bona data dare filijs vestris: quanto magis Pater vester cœlestis dabit Spiritum bonum peccantibus vestris. Habes item Iacobi Apostoli testimonium dicentis: **B**
- Iaco. 1.* Si quis, inquit, indiget sapientia (quæ videlicet inter cætera Spiritus sancti dona principem locum tenet) postulet à Deo, qui dat omnibus affluentem. Sed quonam modo, inquis, postulabo? Ad hoc idem Apostolus respondet. Postulet autem in fide nihil hæsitans. Fides enim inter cæteras orationis condiciones cum primis necessaria est, si impetrare volumus quod postulamus.

Sed quoniam de fide mentionem fecimus, perniciosissimum multorum errorem hodiernæ solennitatis argumento conuellerentabo. Multi enim sunt, partim hæretici, partim etiam fideles, qui in sceleribus suis persistentes, de sola sibi fide blandiuntur: existimantes ea se sola salutem sibi parare posse: & in cæcitate Christianæ pietatis summâ collocantes. Quæ quidem persuasio Sathanz opera in mundum innecta, incredibile dictu est, quantas animarum strages ediderit. Quam quidem sententiam (vni C hil aliud in præsentia dicam) sola huius diei festi ratio conuelleret atque infringere potest. Constat enim huc omnes Christi Domini conatus, huc preces, huc labores, huc incarnationem, passionem, mortem, vitam, resurrectionem, & in cœlum ascensum destinata fuisse, vt Spiritus sanctus in nos è cœlis demitteretur. At Spiritus sanctus (si eius naturam & essentiam consideres) Amor est, quo se Pater & Filius infinito amore complectuntur. Vt enim Filius verbû, qui ab intellectu Patris procedit, ita Spiritus sanctus Amor est, qui ab vtriusque voluntate, Patris videlicet & filij manat. Hoc igitur argumento fratres intelligite, charitatem quidem totius Christianæ religionis esse finem, quando Spiritus sanctus, qui Patris & Filij charitas est, omnium laborum Christi

finit

D finis exiit: vt is videlicet qui essentialiter amor est, mentes nostras rerum cœlestium amore inflammaret, & quemadmodum ineffabili amoris nexu Patrem & Filium iungit, ita fideles omnes mutuo inter se charitatis vinculo copularet. Vbi autem huiusmodi charitas regnat, ibi nec odium, nec inuidia, nec iniuria, nec rapina, nec contumelia, nec detractio, nec susurratio, nec scandalum, aut impudicus amor locum habent: sed pro his misericordia, benignitas, liberalitas, affabilitas, lenitas, suauitas dominantur. Hæc sunt igitur vere charitatis officia, eademq; indicia sunt, quibus de Spiritu sancti præsentia coniecturam appul se quisque facere poterit. Quocirca charitati semper studeamus, charitatem rebus omnibus anteferamus, charitatis ignem à Domino assiduis precibus postulemus: quam Apostolus Christianæ Philosophiæ summam, & perfectionis vinculum esse definit. Est quidem necessaria, maximeque commendanda fides, sine qua charitas esse non potest: sed illa tamen vt operis fundamentum, hæc verò vt totius operis consummatio. Cuius tanta dignitas est, vt (quemadmodum idem Apostolus ait) fide

& spe deficientibus, sola charitas in cœlesti patria maneat.

Quam Spiritus sanctus nobis hodie misericorditer concedere dignetur, qui cum Patre & Fi-

lio viuit & regnat in secu-

la seculorum.

Amen.

F In eodem festo Pentecostes cōcio secun-

da: in qua exponitur, quonam modo Spiritus sancti opera & singulari beneficio humanæ naturæ morbus sanetur, & lapsus homo in pristinum dignitatis gradum restituitur.

THE. Repleti sunt omnes Spiritu sancto.

Actuum. 2.

Ff3

PRÆ.

RÆCEPTA S V N T

eorum qui dicendi rationem tradunt, vt ad extremam orationis partem quæ potentissima atque optima in causa sunt, reseruentur: vt quoniam extemum illud in auditorum animis infixum hæret, ex eo potissimum de cæteris orationis partibus, ac de tota demum

causa auditor pronunciarer. Hunc ordinem diuina sapientia in salute hominis procuranda secuta esse videtur, vt pote quæ Spiritus sancti aduentum, in quo salutis nostræ summa constituta erat, ad redemptionis nostræ finem reseruauit. Hæc enim omnium Christi Domini operum atque laborum pulcherrima clausula extitit. Ad hoc enim Christus omnia opera sua destinauit, in hoc semper incubuit, hoc semper à Patre assiduis precibus impetrare studuit, ad hoc denique & sanguinem fudit, & crucis supplicium pertulit: vt huius tanti sacrificij merito hoc

Luc. 12. quo ipse ait, ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi vt accendatur? Hac autem ratione licebit fratres, huius doni magnitudinem æstimare. Si enim qui vno verbo hanc vniuersi mundi machinam condidit, tot annos insumpserit, tot labores subiit, tam multa molitus est, quò nobis hoc donum impetraret: quale illud esse existimabimus, quod tot laboribus, taliq; pretio comparatum fuit? Hinc etiam sacratissimæ solennitatis huius dignitatem intelligere licet: ad quam non solum tot Christi labores, sed omnia etiam nouæ legis sacramenta, omnia Christi mysteria, omnis eius doctrina atque promissa instituta sunt. Hæc enim omnia eò pertinent, vt hunc cœlestem diuini Spiritus ignem animo concipiamus. De hoc igitur ineffabili mysterio nobis hodie agendum est: de quo ne ipsi quidem Apostoli dignum aliquid dicere potuissent, nisi ab eodem Spiritu linguas igneas accepissent. Optandum ergo erat de hoc mysterio dicturis, vt de eisdem linguis igneis aliquid nobis Dñs impartiret, quò de cœlestis huius ignis natura, vi, & potestate pro dignitate diceremus. Quis enim hanc tantam dicendi prouinciam aggrediatur, nisi ille adsit, qui mutis linguam, rudibus eloquentiam, imperitis sapientiam, timidis atque infirmis dicendi audaciam subministrat? Hanc igitur fratres dicendi, audiendique facultatem sacratissimæ Virginis interuentu suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

D **C**ONSTAT plane ex ijs que modo à nobis dicta sunt, omnes Christi labores in hoc fuisse destinatos, vt Spiritus sanctus in corda fidelium effunderetur: cuius ope & beneficio salus æterna hominibus contingeret. Vterque igitur salutis nostræ autor vterque eius causa et., dissimili tamen ratione: Christi enim crucis supplicio Spiritum sanctum nobis promeruit, Spiritus verò sanctus Christi merito fidelium cordibus infusus, salutem nostram operatur, humanamque naturam vicio prima parētis collapsam, donis suis renouat & instaurat. Vt igitur reparationis huius beneficium intelligere possimus, hominis quoque lapsum & ruinam paucis antea referere necesse est. Ab hac igitur exordium capiētes, reparationis nostræ seriem, & præclarissima Spiritus sancti dona, & beneficia in præsentī lectione explicare tētalimur. Vos dignas aures ad summum hoc & inuisibile Spiritus sancti officium percipiendum adhibere curate: vt argumenti huius dignitati par studium atque discendi auditas respondeat.

Principio igitur satis constat, Deum propter immensam & infinitam bonitatem suam in hoc hominem condidisse, vt illum felicitatis suæ (quæ in aperta summi boni visione consistit) participem efficieret. Hæc autem felicitas adeo naturalis & propria Dei est, vt nulli creaturæ quanlibet excellentissimæ, naturæ vi villo modo conuenire possit. Cum enim ea sit naturalis Dei beatitudo, nulli planè conuenire potest, quod diuinitatis proprium est. Potest tamen præstare gratia, quod non habet natura. Quia verò omnia Dei opera sapientissime instituta sunt, quoniam naturæ ratio exigit, vt finis & ea quæ ad finem diriguntur, eiusdem ordinis & rationis existant, necesse erat, vt quando finis hic supra omnem naturæ facultatem positus erat, vita quoque hominis ad hunc finem destinata, non tam humana quàm diuina esset. Hoc enim rationis ordo poscebat, vt qui ad diuinam beatitudinem cooptatus esset, vitam quoque non humanam (quæ carnis & sanguinis impetu ducitur) sed celestem atque diuinam viueret. Ad hanc porrò vitam degendam diuina potentia instrumenta & auxilia præbuit, quibus se homo suprà se attollens, hanc vitam duceret. Vt enim Diuus Basilius ait, si- *Basilias.*
mul & condidit naturam, & largitus est gratiam, nec solam gratiam, sed originalem quoque iustitiam. Et à gratia quidem velut à peregrini quodam fonte virtutes omnes & Spiritus sancti dona manabant, quibus omnes animæ vires ad præclaras

virtutum actiones instruebantur & ornabantur, hominesque idonei ad hanc supernaturalem vitam degendam efficiebantur. **A**
 Qua de causa habitus à Theologis appellantur, siue quia habitus nos expeditosque ad bene operandum reddunt, siue quia tanquàm habitu quodam animæ nostræ vires vestiunt & ornant. Cæterum originalis iustitia hoc præcipuè homini præstabat, ut quanquam is ex duabus dissimilibus naturis altera spiritali, altera corporea constaret, inferior tamen superiori ita subderetur, ut ne latum quidem vnguem ab eius imperio & præscriptione recederet: atque ita portio hæc, quæ proximè ad belluarum naturam accedit, in rationalem spiritualemque quodammodo transiret.

Cum igitur in hoc felicissimo statu ageret homo, inuidia operaq; Diaboli supra se elatus, omnibus donis quibus in superbiam abusus fuit, spoliatus est, nudusq; (ut se ipse postea deprehendit) relictus. Quo factum est, ut omnes animæ vires quæ cœlestibus donis fultæ, ad cœlestia aspirabant, ad ima deprimerentur, & à priori illa rectitudine desisterent. Sicut enim pisces maris aqua marina conseruantur, à qua extracti palpitate atque deficere incipiunt, ita natura humana gratiæ atque iustitiæ beneficio, integra & pura seruabatur, qua, per peccatum destituta, corruptioni & exitio obnoxia facta est. Ea enim est peccati vis & malitia, ut ea omnia in quæ incubuerit, perfundet, vastet, atq; corrumpat. Quod ne cui mirum aut incredibile videatur, exemplum non incommodum ad hoc explicandum afferam. Referunt non pœnitentiæ autoritatis scriptores Hispaniū latissimū flumen (de quo Vergilius in Georg. mentionem facit) dulci admodum aqua, & ad potandum comodissima esse, in quem tamen vbi fonticulus quidam amarus ex latere vicini montis influit, ingentem illam vim aquarum amararum, & salis, & ad potandum insuauem reddit. Hic igitur fonticulus originalis illius labis mihi naturam referre videtur: quandoquidem vnus tantum hominis lapsus totam generis humani massam infecit, & in quouis singulari homine corpus, & animam, & omnes animæ vires dissipauit. Nilil igitur in tota hominis regione fuit, quod horrida illius peccati tabes non inficeret, & de rectitudinis suæ statu deduceret. Sed præcipuè tamen dux illæ principes animæ nostræ vires, quarum cætera imperio parent, nempe intellectus & voluntas, duo gravissima vulnera acceperunt. Intellectus enim qui spiritalia atque diuina clarè contuebatur, caligare ad ea cepit: **B**
Simil. **C**

Dpitivoluntas verò quæ tota per amorem diuinis rebus intenta erat, ad terreftria bona dellexit. Portio autem animæ inferior, quæ plenissimè superioris obsequio & voluntati obtemperabat, repudiato eius imperio, sola cepit dominari, & superiores animæ vires ad explendas cupiditates suas vehementi post se impetu trahere. Quo factum est, vt cum hic appetitus noster a natura pecudum proximè accedat (vt pote nobis cum illis communis) hoc ipso dominante & veluti clauum tenente, vita ipsa in pecudum naturam moresq; degeneraret, atq; ita demùm impletur quod ait Propheta, Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Qui enim in maximo honore à Deo constitutus, insolenter se extulit supra se, iusto Dei iudicio deiectus est infra se, vt fieret si milis bestijs, qui elato animo ad diuinæ similitudinis gloriâ aspirare ausus est. Cuius rei appostissimam nobis imaginem

Iſai. 48.

Ecusquæ elatus fuit, vt diuinos sibi honores voluerit impendi, qui tamen Deo iniuriam suam vindicante, ita deiectus fuit, vt bestiarum similis fieret, qui Dei similitudinem vſurpare præsumperat. Dum is enim in aula sua deambulans, superbiæque spiritu inflatus, inanes de amplitudinis suæ maiestate cogitationes volueret, hac celeſti voce correptus est. Tibi dicitur Nabuchodonosor, regnum tuum transibit à te, & ab hominibus eijcient te, & cum bestijs & feris erit habitatio tua: fœnum quasi bos comedes. Quo in loco interpretes aiunt, superbum hunc Regem sub hominis imagine atque figura cor bestiarum retinuisse. Sic enim dictum fuerat, Cor eius ab humano commutetur, & cor feræ detur ei, & septem tempora mutantur super eum.

*Daniel. 4**Daniel. 4*

FQuod ergo hic in figura gestum est, in primo illo homine eiusq; posteris impletum cerminus: quorum multi cum hominis effigiem habitu neque retineant, more tamen pecudum viuunt. Quæ admodum enim pecudes omnibus in rebus nõ ratione, qua carent, sed cupiditate & impetu feruntur: ita plerosq; hominũ videas pecudum ritu non rationis iudicium, sed turbulētos animi motus, & cupiditates in omni penè vita sequi, atq; pro lege habere. Hoc autem quid aliud est, quàm more pecudũ vitam institueret? Pecudum quoq; vnicum studiũ est, ea solum quæ ad corporis vſum & voluptatem pertinent, vbiq; captare, quandoquidem eorũ natura adeo infima & abiectiua est, vt supra hæc affurgere nullo modo possit. Ad hũc autẽ modum non paucos homines

Simil.

videas,

videas, qui quâuis ad cœlestia æternaq; bona cōditi sint, sic tñ **A**
 ab hac infita nobilitate degenerarunt, vt pecudū more se totos
 carnalibus atq; terrenis bonis addixerint, quasi minimè ad eos
 pertinerēt, quæ defutura vite felicitate predicatur. Hi sunt, qui
 vocauerūt nomina sua in terris suis, qui recedētes à Deo in ter-
 ra scripti sunt, qui deniq; vt de terra sunt, ita semper (vt Ioā. ait)
 de terra loquūtur, hoc est, qui omnes curas & cogitationes suas,
 omniaq; vite ista a terrena bona contulerunt. Tales igitur
 homines quid aliud quam pecudes & iumenta sub imagine ho-
 minis existunt: qualis erat superbus ille Rex, qui sub hominis
 effigie ferinum animum gestabat? Videtis ergo fratres, vnde &
 quo tandem cecideritis qui in summo honore à Deo conditus,
 speciem & imaginem eius referebat? Modo verò cōparatus est
 iumentis insipientibus, & similis factus est illis: imo verò & eis. **B**
 dem lōge inferior effectus est: quia quod illa sine vllō suo vitio
 habent à natura, hic natura ipsa reluctante habet à culpa.

Se d nūn quid in æternum projiciet Deus, aut in finē misericor-
 diā suam abscindet? aut obliuiscetur misereri Deus? & contine-
 bit in ira sua misericordias suas? Hæc planè misericordia, quæ
 post euoluta septem tempora Nabuchodonosori amillum cum
 regno sensim reitituit, eadem septima hac mundi ætate, quam
 Christus Dñs aduentu suo decorauit, ad pristinam dignitatem
 & gloriam hominem reuocauit. Quemadmodum enim ab illo
 Rege cor fera sublatum, & cor hominis datum est: ita hodie di-
 uinæ pietatis beneficio cor pecudis ab homine tollitur, & nouū
 cor Spiritu Dei plenū donatur. Ad hoc enim hodie Spūs sanctus
 in hominū corda delapsus est, vt quæ instar pecudū erant, Deo
 superueniente diuina fierent, carnaliaq; in spiritalia verteren-
 tur. Vnde sicut Deus olim in hominem de limo terre formatū,
 spiraculum vite insufflauit, id est, Spūm sanctum (sicut Athana-
 sius mylice interpretatur) ita nunc cum deformatū vellet de-
 nuo reformare, eundem illi Spiritum tribuit, vt eandem illam
 vitam quam amiserat recuperaret, eandemq; Dei imaginem &
 similitudinem ad quam formatus fuerat, referret. Ad quod effi-
 cien in n nihil excogitari poterat cōuenientius, quam vt idem
 ipse diuinus Spūs in corda nostra effunderetur: cuius numine &
 afflatu tales efficeremur, qualis ipse est. Talem enim vnūquēq;
 esse cōtat, qualem intra se spiritum gestat. Vnde quemadmo-
 dum spiritus malus similes sibi facit quos inhabitat nimirum
 superbos, rebelles, elatos, & in malis obstinatos, ac omni deniq;
 mali-

Athanas.

Simil.

D malitia, inuidia, & nequitia plenos: sic etiam qui à diuino illo Spiritu aguntur, illiusq; vim & nuumen participant, illies etiam puritatem, benignitatem, & innocentiam (quo ad homini fas est) iunitati contendunt. Hoc enim ipse quoq; à nobis Dñs exigit, *Leuit. 11.* cum ait, Sancti eritis, quoniam ego sanctus sum. Qui igitur ab hoc Spiritu tanquam filij Dei aguntur, iam non more pecudum, nec more item hominum (qui sola ratione fidei lumine destituta ducuntur) vitam degunt, sed diuinam sanctitatem & puritatem in suis moribus exprimere conantur. Hoc enim est, quod Ioannes Euangelista de regeneratis in Christo agēs, significauit, cum dixit: Qui nō ex sanguinibus, neq; ex uoluntate carnis, neq; ex uoluntate uiri, sed ex Deo nati sunt. *Ioan. 1.* Haurit enim spiritu & semine cœlesti (quo secunda & noua natiuitate in nouam vitam filij Dei regenerantur) non affectibus & cupiditatibus

Ebus carnis & sanguinis, non uoluntate uiri (quæ quantis ratione dirigatur, ad diuina tamen & supernaturalia non erigitur) sed huius diuini Spiritus ductu & consilio, vitam suam dirigunt & moderantur, atque ita diuini quodammodo efficiuntur. Hoc est enim quod ait, Sed ex Deo nati sunt: atque ita Patris sui sanctitatem moribus referunt. Si enim uerè Dominus dixit, Quod natum est ex Spiritu, Spiritus est: ita rectè quoque dici potest, Quod natum est ex Deo, Deus est. Sicut enim Iudam Dominus Diabolum nuncupauit, quoniam à Diabolo impræceps agebatur: ita Dij merito nuncupantur, qui diuino Spiritu afflati, diuinos mores quantum possunt, in factis suis adumbrare conantur.

*. I.

F Sed quoniam paulò ante diximus, principes animæ nostræ vires, nempe intellectum & uoluntatem (quarum cætera imperio subsunt) maximè læsas per peccatū fuisse: consequens est, ut de earum morbo simul & medicamento (quatenus ad huius diei mysteriū attinet) paucis disseramus. Cum igitur ex his duabus animæ uiribus intellectus summū locum teneat (cuius rei gratiam illum Aristoteles primo cœlorum orbi, à quo cæteri mouentur comparat) sitis erroribus & prauis opinionibus sit imbutus, nihil in actionibus nostris fieri ordine & ratione poterit. Is autem in plerisque hominum sic erat peccati morbo obsecratus, ut uix uilla quàm præsentia & uisibilia in malorū aut bonorū numero poneret, & Iudeorū more, illa se sum fugienda, & hæc appetenda duceret, hisq; solum felicitatē, infelicitatemq; suam *Arist. Simil.* meti.

metiretur. Omnes enim homines duce natura flagrant beatæ **A**
vite desiderio. Beatam porrò vitam malorum omnium depul-
sione, & bonorum cõplexione definiunt. Bona autem ea nume-
rant, quæ cõmunis hominũ vita sitienter appetit, nẽpe diuitias,
voluptates, honores, imperia, vires, pulchritudinem, & reliqua
eiusmodi, quæ vel in corpore sita sunt, vel ad illius cõmodũ &
oblectationem maxima ex parte referuntur. Homi nanq; strati,
res terrenas admirantur, mentem ab oculorum consuetudine
auocare non possunt, nihil intueri queunt, quod non ad corporis
obsequium pertineat, omniãq; promissa diuina vitæ cõmodis &
terrena felicitate metiuntur. Ad has ergo tenebras discutien-
das egebat homo supernaturali quodam lumine, quo intelli-
geret, inferiora hæc siue bona siue mala, non tam vera bona &
mala, quàm tenues quasdam bonorũ & malorum vmbra esse: **B**
ideoq; neq; illa magnopere appetenda, neq; hæc summo studio
fugienda. Sola vero æterna & inuisibilia bona, & quæ nos ad ea
ducunt, esse in pretio habenda, peccatũ verò (quod nos ab illis auo-
cat) supra omnia detestandũ. Hoc autẽ lumen potissimũ nobis
præstat Spũs sanctus, de quo Saluator ait: Cũ venerit Spũs ille
veritatis, docebit vos omnẽ veritatẽ. Rursumq; , Ille vobis doce-
bit omnia, & suggeret vobis omnia quæcũq; dixero vobis. Ite-
rũq; , Vnctio docebit vos de omnibus. Docet autẽ, non per inter-
ualla temporũ & longas annorum moras, sed quẽadmodũ Be-
da dicit, nulla in discẽdo mora est, vbi Spũs sanctus doctor est.

Ioa. 14. Hinc Euf. Emi. ait: Per Chrũm redimimur, per Spũm verò san-
ctum dono sapientiæ spiritualis illuminamur, ædificamur, erudi- **C**
mur, instruimur, vt illã sancti Spũs vocẽ audire possimus: Intel-
lectũ tibi dabo, & instruam te in via hac qua gradieris. Hoc autẽ
docẽdi munus Spũi sancto potissimum tribuitur, quoniam (vt
Psal. 31. Apostolus ait) Spũs omnia scrutatur, etiã profunda Dei. Quis
enim nouit ea quæ sunt hominis, nisi ip̃s hominis qui est in ip̃so?
Ita & quæ Dei sunt, nemo nouit, nisi Spũs Dei. Ad quem ergo
quæ diuina sunt, docere, nisi ad Spiritũ Dei spectet? Ad hoc au-
tem efficiendum quatuor clarissimis donis suis intellectum ho-
minis perficit & illuminat, nempẽ dono scientiæ, intellectus,
consilij, & sapientiæ, ad quam cetera eius dona ordinantur. Hac
igitur ratione intellectus nostri tenebras & obscuritatem ex
peccato contractam discutit, pristinumq; illi splendorem ad
diuina contuenda restituit.

Voluntas tamen (cuius erat Deum diuinãq; bona diligere)
ad Deo

- D** ad eò graviter sauciata, & ab officio suo deducta erat, ut cum terrenarum rerum ardentissimo studio flagraret, in Dei amore vsque ad eò langueret, ut terrenum illi pulverem, hoc est, terrena omnia bona anteferet. Hanc ego inter omni es humane vitæ miseras maximam, maximeque lamentabilem iudico: & quæ apertissime humane nature ruinam & morbum declarat. Cum enim humani corporis membra magis caput suum quam seipsa diligat, quid quæso indignius, quàm ut homo Deum, qui totius mundi huius caput, principium, & finis est, supra omnia non diligit? Præterea cum voluntas naturali quadâ propensione in ea quæ sunt honesta & pulchra feratur, quid indignius, quàm illum super omnia non amare, qui summus totius honestatis & pulchritudinis architectus est? Quid magis deplorandum, quàm quod cum cuticula muliebris vultus ficto interdum medicamine decorata, & mendacio honestata, multos homines præ amoris magnitudine propè ad insaniam adegerit, immensa tamen illa diuinæ pulchritudinis species mentem tuâ in sui amorem minimè alliciat? Quid? An non monstri simile est, quod cum me vilissimum vermem supra omnia diligam, summum illud & infinitum bonum propter me contemniam? O verè deplorandam miseriam! O summum humane nature morbum! quàm multa rerum discrimina homines terrena rerum amore iacens subeunt? quibus se periculis & laboribus non obijciunt? quæ maria non emetiuntur? in quas se terrarum oras & ignota littora non conferunt? qui tamen gravissimū esse onus putant propter Dei amorè vel vnius diei mediam sustinere. Quas tragedias non excitant, si quicquam vel de opibus eorum, vel de aura & opinione populari illis detrahatur? qui tamen Deum ipsum, inexhaustum bonorum omnium fontem, novis quotidie sceleribus amittentes, nullo prorsus doloris sensu tanguntur. Quocirca hanc tantam affectum nostrorum peruersitatem cõsideranti mihi, apparet plane internum hominem nostrum in quandam spiritalis paralysis legitudinem peccati vitio incidisse. Euenit enim aliquando, ut homo sic hoc morbo corripiatur, ut altera corporis parte integra atque illesa manente, altera vi morbi oppressa, cum is motus & sensus expers iaceat. Hinc fit, ut si eam que sana est, vel acicula leuiter pungas, tacti doloris sensu afficiatur: morbida autem, si vel ferrum adhibeas & ignem, nihil sentiat. Idem igitur mihi interno homini nostro euenisse videtur. Cum enim

Simil.

duplex

duplex sit eius portio, quarum altera spiritualia & diuina con- **A**
 tuetur, altera verò terrena & ad corporis cōmodum pertinētia
 captat: sic tamen natura per peccatū deprauata & inuersa fuit,
 sic ius suum altera eius pars retinuit, altera amisit, vt inferior
 hæc portio ea quæ ad corporis cōmodum pertinent, ardentissi-
 mo amore prosequatur: superior autem illa, quæ spiritualia &
 diuina persequi debebat (quæ tantò flagrantiori studio ample-
 ctenda erant, quantò humanis diuina, terrenis cœlestia, & cada-
 cis æterna præstant) nihili ea faciat, nec illorū iustis quilibet
 maximis perturbetur. Quis igitur hoc indicio nō aperte videat
 internū hominē nostrū grauisimo paralytis morbo corrept. :
 quando altera eius pars quæ terrena respicit, ita viuit & viget,
 altera verò, quæ diuina suspicere deberet, in plerisq; hominum **B**
 velut saxum quoddam imota maneat: Heu miseriam nūquam
 satis nec lachrymis quidem Hieremie deploratam! Quam esse-
 mus felices, si res diuersa ratione produceret, si paralytis hæc nō
 superiorem animæ partem, qua diuina suspicimus, sed inferio-
 rem oppressisset: si videlicet ad terrena stupidos ac veluti mor-
 tuos, ad diuina verò acres ac vigentes sensus haberemus. Quam
 quidem felicitatem sibi contigisse Paulus gloriatur, cum le mū-
 do mortuum, Deo autem se vivere testatur. Quam eandem be-
 nedictio illa Iacobo Patriarchæ ab Angelo data adumbrasse vi-
 detur, qui carnis pede claudicante, spūs sanus & incolumis erat.

Gal. 2.

Gen. 32.

Hanc igitur tantam humanæ naturæ corruptelā miseratus na-
 turæ conditor Dñs, multis antea seculis remedium crebris Pro-
 phetarū vaticinijs pollicitus est. Cuius rei extat locupletissimū **C**
 Ezechielis testimonium, apud quem Dñs hodiernæ solēnitatis
 mysteriū his verbis apertissimè declarat: Effundā super vos a-
 quam mūdā, & mūdabimini ab omnibus inquinamentis ve-
 stris, & dabo vobis cor nouū, & spiritū nouū ponā in medio ve-
 stri, & auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor
 carneū. Et Spiritū meū ponam in medio vestri, & faciam vt in
 præceptis meis ambulētis, & iudicia mea custodiātis, & opere-
 mini. Eadem pene verba repetit eiusdē Propheta cap. 11. Quid
 igitur his apertius? imò quid promitti potuit illustrius? quid
 magnificentius? In his certè suauissimis verbis totus Euāgeli-
 cæ philosophiæ summa Dñs complexus est. Tota enim ea hoc
 præcipue docet, hoc ante omnia trahit, ne per lapsæ naturæ mor-
 bū eiuſdemq; medicamentū atq; remediū: quod Christus Dñs
 passionis suæ sacrificio promereri, Spiritus verò sanctus vi atq;
 ope

Ezec. 36.

Dope gratiæ suæ præstare debebat. Quæ omnia pauperrimis his verbis cõprehensa sunt. Felices igitur, quibus hoc cœleste donũ contigit: felices, quorum corda sic emollita atq; cõmutata sunt: felices qui superata atq; proculcata carne, spirituales atq; diuini huius Spūs illapso effecti sunt. Hoc enim præcipuè diuinus hic Spiritus, mentem hominis inhabitans, ioc'eratur, vt quæadmodum Nabuchodonosor (de quo supra mentionem fecimus) inhumana effigie ferinũ cor gettabat: ita contra Spūs sanctus sub humana forma diuinam metem homini tribuat: qua diuinæ puritatis sanctitatem & innocentiam imitetur. Quod quidẽ apertè Paulus in persona sua expressit, cum ait: Vivo ego, iam nõ ego: viuit verò in me Christus. Hoc erat autem præcipuũ & summũ medicamentũ, quo humanæ naturæ morbus erat sanandus. Pa-

Simila

Erum quidẽ medici hisce remedijs & fomentis tribuũt, quæ egriis corporibus exterius adhibentur. Salutis enĩ præcipuã spem in ijs ponũt, quæ in ipsa viscera immissa, noxios humores (cũ quibus tota vis morbi manat) foras egerunt. Lex autẽ hominibus olim data, sacrificia, & sacræ ceremoniæ velut externa quædã medicamenta agris mentibus adhibita erãt quæ malũ quod in imis visceribus conditũ erat, nõ pellebat. At Spūs sanctus adueniens, seseq; cordibus nostris (in quibus tota morbi vis & peccati fomes herebat) insinãs, & noxios peccatorũ humores foras protrudit, & fomitis ardorẽ gratiæ suæ rore temperauit, & verũ ad spũalia oĩa robur cõtulit: atq; ita naturã peccati morbo agrã sanauit.

Fhec est ergo solẽnitas fratres, quam hodie celebramus: in qua videlicet fidelis Dñs in verbis suis, hãc hodie veridicam promissionẽ impleuit, quam ineffabili misericordia sua promisit, quando nobis hodierna die de caelo corporea specie Spũm suum misit, & in medio nostri posuit: cuius operatione & virtute spũalẽ animæ nostræ paralytim sustulit, & lapideũ cor nostrum in carneum, hoc est, in tenerũ, molle, atq; tractabile cõmutauit: quò videlicet non minus spũalibus cõmodis aut incõmodis, quam cor carneum carnalibus afficeretur, nec minus illud ad spũalia, quàm hoc ad corporalia moueretur. Quod quidẽ infule charitatis munere & beneficio fit, quæ per Spũm sanctum nobis donatur, sicut Apосто. ait, Hæc enĩ charitas facit, vt cor nostrum, quod ad spũtalia atque diuina frigeat, ac penè stupidum & veluti saxeuũ erat, ardētissimo erga illa amore afficiatur. Aliter enĩ quonã modo carnis & natura & mens carni immerita, in spũtualiuũ rerũ amorẽ assurgere, nisi hoc spũ adiuta potuisset? Quo amore

Roma. 7.

amore incēsa protinus quē amiserat sensum, motumq; recupe- A
 rat. Amoris. n. est. ceteros quoq; affectus & motus animi amorē
August. ipsum consequentes post se trahere, atq; ita demum vitam no-
 stram recte constituere, cuius recta constitutio (vt D. Augustin.
 ait) in amoris ordine sita est.

Quia verò anima nostra carni immerfa, & in carnis quo-
 dammodo naturam versa, ad spiritualia atq; diuina bona affici
 per se minime poterat, magno Dei munere factum est, vt Spi-
 ritus sanctus (qui Patris & Filij amor est, qui charitas est, qui
 igneus ille fluuius est, qui ab ore Dei procedit) in corda nostra
 effunderetur, cuius omnipotenti virtute mentes nostra (quæ ad
 sola visibilia & corpora bona afficiebantur) in invisibilium a-
 morem raperentur. Sicut enim ignis proprium est, quancunque
 materiam corripuerit, in ignē vertere: ita Spiritus sanctus, qui, B
 vt diximus, essentialiter Amor est, quas mentes occupauerit, in
 sui amore n. vehementer incendit. Quid autem mirum hoc pijs

Simil. hominibus præstare Spiritum sanctū erga diuina, quod aliquan-
 do Spiritus nequam erga impura & carnalia opera efficit? In vi-
 ta nanq; beati Hilartonis, quam D. Hieronymus scripsit, nobilis
Simil. quæ iam virgo fuisse memoratur, quæ Dæmonis opera & vene-
 ficij dementata, in vilissimi cuiusdam famuli amore m. sic exar-
 sit, vt penè a insaniam adigeretur. Si igitur potestates ille ad-
Hierony. uerſe, quæ hominis mentem & voluntatem attingere nequeunt,
 ita illa n. (Deo permittente) perturbare varijs imaginibus pos-
 sunt, vt in ea repente depereant, quæ antea despiciebant: quid
 mirum, si omnipotens ille Spiritus, qui ipsam hominis mentem
 contingere, in eaq; sedem sibi deligere potest, eam diuinarum,
 hoc est, præstantissimarum & nobilissimarum rerum ardentil- C
 limo amore incendat? Vtinam nos impedimenta omnia submo-
 ueremus: utinam sublatis vitiorum sordibus, nos illi aditū præ-
 bereimus, & corda nostra casta illi & munda tabernacula apta-
 remus: ipse enim protinus in ea delapsus, cælestium rerum amo-
 re mirabiliter inflammaret, & terrenarum nobis rerum, quarū
 antea amore tenebamur, fastidium ingeneraret.

25. II.

¶ Ex hac autem in Deum charitate, fraterna deinde charitas na-
 scitur: quæ quo Deum amore diligit, e. us quoque filios, hoc est,
 omnes homines perinde atq; seipsum diligit. Quod initio nascē-
 tis Ecclesie huius Spiritus beneficio fidelibus contigit, de quibus

Actu. 4. Lucas ait: Multitudinis autem credentium erat cor vnum & ani-
 ma

D ma vna. Omnes igitur fideles quanuis dissimillimis tum locis, tum fortunis, & officijs discreti sitis, in vnum tamen Ecclesie corpus hoc diuini Spiritus glutino compacti & copulati estis. Hoc est ergo verum Pētecostes festum, hoc felix & faustum pascha quod si libitibus cunctis bene precari debetis, vt videlicet in eos Spiritus sanctus adueniens, sic eos charitate deuinciat, vt sine personarū acceptione eodē se omnes amore diligāt, deq; omni bus (quacunq; illi fortuna sint, siue serui siue liberi, siue nobiles, siue ignobiles, siue Reges & Principes, siue infimæ sortis homi nes) benemereri, & in omnes charitatis officia tanquā in seipso s impartiri studeant. Proprium nanque huius diuini Spiritus est, ad vnitatem omnia reuocare, cum omnibus idem esse, nempe spi rituale atq; diuinum tribuat, cuius participatione omnes vnum corpus, vnum cor, & anima vna efficiuntur. Ex hac autem spiri tus vnitate ijd. in affectus, eademq; studia & opera consequun tur. Ita fit, vt vno aliquo in seriam suam desente, ceteri desleāt, g u lente gau leant, dolente doleant, languente languant, & in peccatum ruente, ceteri com passionis affectu sibi ruere videantur. Que n quidem affectum illa Pauli verba exprimunt. Quis 2. Cor. II, infratur, & ego non i. firmiter? quis scandalizatur, & ego non vrer.

His igitur rationalis Spiritus ille celestis has duas princi pes animæ nostræ vires (quarū imperio aliæ subiiciuntur) numi ne suo sanat atq; reformat. Quod quidem Esaias ita futurum va ticinatur, cum Dominus sordes filiarum Sion se purgaturum promittat in spiritu iudicij & spiritu ardoris: spiritu nanq; iudi cij sic intellectum diuinæ lucis splendore instruit & illuminat, vt celestem cōtineri, & pro dignitate illa æstimare possit, quæ an tea nihili faciebat: quo etiā omnes Diaboli fraudes intellige re, & pretiosum a vili, lucem a tenebris secernere sine errore va leat. Et quoniam innumera pene sunt, quæ iuxta iudicij huius leges atq; præscripta nos viuere impediunt, ad spiritum iudicij spiritū addidit ardoris, quò Dei amore voluntas incoacta, omnia hæc impedimenta superare queat. Sic enim hæc diuina vis intel lectum hominis illustrat, sic voluntatem impellit, & accendit, sic omnia interiora eius penetrat, sic deniq; ceteras animæ vires afficit & immutat: etiam nec intellectus iudicet, quod ante iudicabat: nec voluntas velit, quæ ante volebat: nec memoria re colat, quæ recolare antea solita erat: nec oculi videant, quod ante videbant: antea enim omnia tanquam voluntatis atque cu

riostatatis irritamenta cernebat, modò omnibus in rebus Deum A
sibi videre videntur.

Quominus mirandum est fratres, si viri sancti, hoc Spiritu
Dei pleni, adeò magna opera & communem hominum virtutē
ac fidem superantia ederent, cum hunc tam potentem intra se
Spiritum haberent, qui eos ab omnium terrenarum rerum cu-
piditate & amore abductos, solo celestium rerum amore & cō-
Socrates. tēplatione pascebat. Hinc Socrates in Ecclesiastica historia, san-
ctam quēdam Abbatem fuisse memorat, qui cum vilissimo pa-
ne victitaret, & ab eo quereretur, cur eo semper pane vescere-
tur, qui adeò esset vilis & insuavis: Ne, inquit, vlla res sit quæ mi-
hi præter Deum suavis & iucunda sit: in quo vno omnem felici-
tatem & iucunditatem meam collocaui. Quid ad hoc dicemus
fratres, qui tam longe ab hoc spiritu & mente distamus? Quis B
enim nostrum in rebus diuinis aut talem suauitatem, aut villam
omnino suauitatem percipit? Imo sunt quidam adeò carnalibus
delitijs assueti, vt fabulas & somnia esse putent, quidquid nos de
spiritualium deliciarum magnitudine prædicamus.

Sed forte dices, non esse ad salutem necessarium hunc adeò
vehementem & insignem spiritum habere, cum non omnes ad
perfectiorem vitam teneantur. Scio plane. Varij enim virtutis
gradus, varijque Spiritus sancti effectus sunt. Nullus tamen adeò
infirmus est, vt nō in eo necesse sit, & Deū diligere supra omnia,
& peccatum supra omnia detestari: hoc est, vt omnia prius vite
discrimina subire, quàm lethale aliquod crimen admittere, ve-
rè & ex animo parati simus. Hanc enim cunctis fidelibus Domi-
Luc. 14. nus legem sanxit cum dixit, si quis venit ad me, & non odit pa-
trem suum & matrem, & uxorem, & filios, & fratres & sorores,
adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus.
Quid igitur? An ad hoc venit Christus, vt nature iura dissolue-
ret, quæ ipse condidit? Nullo modo. Sed hoc tamen nobis infi-
nuare voluit, tantum conditori & salutis nostre auctori esse tri-
buendum vt prius omnia alia nature iura, quàm ias illi debitū
violandum sit: quod qui non facit, discipulus eius esse nō potest.
Ergo omnes lex vna restrictos tenet, quicumque discipuli Chri-
sti esse velint. Hoc autem præstare inter tot mundi laqueos, tot
offendicula, tot hominum contumelias & iniurias, totque in prō-
ptu positas ruinarum occasiones, non minorem aliquando virtu-
tē & robur spiritus, quàm maximarū virtutum operatio requirit.

Cæterum nequis cum hanc tantam animi constantiam à no-
bis re-

D his requiri audit, animum despondeat, ex ijs quæ hæcenus dicta sunt, animum resumere, & in spem erigi facile poterit. Si enim in hoc Spiritus sanctus datus est, vt lapideum cor a nobis auferens, nouum cor, nouam mentem, nouam vitam, nouum lumē, nouum dilectionis ignem, nouumque spiritum & inuictum robur nobis tribuat: quò carnis cupiditate compressa, diuinis legibus obtemperemus, quid mirum, si hoc cœlesti spiritu hausto, cœlestem vitam ab omni carnis contagio immunem viuere valeamus? Si enim Deus pro nobis, & intra nos est, quæ nos vis de gradu virtutis & constantiæ depellere queat?

Sit ergo prima cura fratres, vt hunc cœlestem Spiritū hauriamus. Quem quidem hauriemus, si assidue cum Propheta clamemus, Cor mundum crea in me Deus, & si iritū rectū innoua in visceribus meis, Ne proicias me à facie tua, & Spiritum sanctū tuum ne auferas à me, Redde mihi lætitiā salutaris tui, & Spiritu principali confirma me. Ad hanc autem petitionem idem: ipse Spiritus nos adiuuat (ne quicquam sit, quod illi non deeamus) qui postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus: hoc est, nos ipsos hoc ardentissimo studio ad petendam incendit, cum mirabili donorum suorum dignitate ante oculos posita, cupiditatem nostram inflammat, sitim acuit, desiderium accendit, atque ita demum gemitibus inenarrabilibus dona sua postulare facit. Hæc igitur postulatio quæ non iners, non segnīs, non denique exanguis & arida est (qualis pleræque multorum esse solent) nunquam vacua redit, sed cœlum conscendens, inde nobis spiritum trahit, clamans cum Propheta: Os meum aperui, & attraxi spiritum, quia mandata tua desiderabam. Hoc igitur affectu & studio petamus, clamemus, pulsemus & queramus fratres apud cœlestem Patrem, qui Spiritum bonum petentibus se præbet: vt ipse nos deducat in terram rectam, hoc est, in terram viuentium, vnde mors exulat, dolor abest, cupiditas conquiescit, & sempiterna lætitiæ deliciarum atque honorum omnium fructu cumulata, perpetuo regnat.

Psal. 50.

Psal. 118.

In eodem festo Pentecostes concio ter-^A

cia: in qua primùm omnia que pijs hominibus ad salutem necessaria sunt, ab vno Spiritu sancto plenissimè donari declaratur. Secundo verò loco varijs quæstionibus ad hoc argumenti genus pertinentibus respondetur.

THE. Paracletus autem Spiritus sanctus quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quæcunq; dixero vobis.

Ioan. 14.

HAMILIARE EST IIS qui se mutuo amore diligunt, cum ab inuicè separantur, munusculis atque literis vltro citroq; datis, intermissam amicitie consuetudinem resarcire. Sic enim cum alter coniugum peregre profectus, in aliena regione diutius commoratur, dilectæ vxori eximioq; viri amore flagranti, non literas modò, sed quidquid in ea regione in pretio habetur, mittere solet: quò illius erga se fidem & amorem his mutue dilectionis obsidibus excitet & cõseruet. Hoc ipsum Ecclesiæ Sponsus Dominus Iesus hodierno die præstitit: qui quò dilectionis erga nos suæ fidem atq; constantiam indicaret, neq; eam discessu suo à nobis extinctam, aut aliqua in re imminutam ostenderet, Spiritum sanctum è cœlesti illa regione in hanc nostram demisit: quo nihil erat in ea pretiosius atque sublimius. Sed hac tamen in re (vt cætera taceantur) doni huius gratia maior est, quòd homines quidem amoris pignora & indicia, non amorem ad amicos mittere possunt: Christus autè Dominus ipsum ad nos Amorem suum, eundemq; donum præclarissimum misit. Vtrunq; enim & amoris, & summi doni ratio in Spiritum sanctum cadit. ¶ Qua quidem in re non modò vnigeniti Filij Dei, sed etiam summi Patris charitatem in genus hominum agnoscere licet: quando idem non modò Filium antea, sed etiam Spiritum quoq; suum ad nos hodie misit. Sicut enim vterq; à Patre

D à Patre procedit: ita uterq; ex voluntate summi Patris ad nos è cælo missus est. In quo quidè pietatis officio cœlestis Pater maternum erga infantulos suos affectum nobis exhibuisse videtur: que cum alterum ex vberibus filio suggendum porrexerit, alterum deinde simili charitate præbet. Sic igitur summus ille Pater, qui plusquam materna erga suos viscera gerit, vbi alterum gratiarum omnium fontem, nempe Filium suum nobis propinauit, alterum hodie exhibet, nempe Spiritum sanctum. Hoc autè

Simil.

(vt. D. Tho. interpretatur) magnifica illa Dñi verba significat: Et sumã ego de medulla cedri sublimis, & de vertice ramorum eius tenerum distringam, & plantabo super montem excelsum, & erumpet in germè, & faciet fructum. Cedrus sublimis cœlestè Patrem, vertex autem cedri, vnigenitum eius qui à Patre procedit, medulla verò intra celum condita, Spiritum sanctum designat, qui intimus Patris & Filij amor est. Vtrúq; igitur verticè scilicet ac medullam, cœlestis Pater in Ecclesie monte plãtauit, cum Filium & Spiritum sanctum in nos è cælo demisit, vt eorú ope atq; virtute spirituale atq; diuinam vitã homines in terra degeret spiritualesq; ac diuinos bonorú operum fructus ederet. Qua in re totius beatissimæ Trinitatis sollicitudinem & curã animaduertere licet: quæ totã in salutis humanæ procuracione occupata est. Pater enim seipsum nobis offert in felicitatis præmiũ: Filius in redemptionis pretium: Spiritus verò sanctus in hereditatis pignus, & vitæ solatium atq; medicamentum. Qua de re sic

*D. Tho. 2.º
pus. de sacramto.**Eccl. 17.*

E D. Aug. ait: Deus misericordia motus, misit Filium suum, quo redimeret seruos: misit etiam Spiritum sanctum, quo seruos adoptaret in filios. Filium dedit in pretium redemptionis: Spiritum sanctum in priuilegium amoris: se deniq; totum seruat in hereditate adoptionis. Sic ergo Deus vt pijsimus & misericors, præ desiderio & amore hominis, nõ solum sua, verum etiam seipsum impedit, vt hominè recuperaret non tã sibi, quàm homini. Hec ille. Vtinam nos fratres, eo studio quæ ad salutem nostram pertinent, curaremus, quo beatissima illa Trinitas (quæ bonorum nostrorum non eget) ex sola bonitate eam iuuare, atque promouere satagit. Vt igitur in presenti concione de hoc summo diuinæ charitatis beneficio digni aliqui id dicere valeamus, cœlestè opem sacratissime Virginis interuentu suppliciter imploremus.

*Augustin
Man.**A V E M A R I A.*

Inter varios veterum Philosophorum errores vix vnus permittiosior extitit, quàm eorum qui diuinam prouidentiam impie

(vt ait Plato) & nefarie sustulerunt. Sublata enim prouidentia, **A**
 vbi nullus apud Deum est bonorum malorumq; delectus, quid
Eph. 4. consequens est, nisi vt (quemadmodū Apostolus ait) in omnē se
 homines operationem immunditiæ, & auaritiæ tradant? Si igitur
Isai. 22. ita res habet (vt idem ait) comedamus & bibamus, cras enim
 moriemur. Quisquis igitur diuinā prouidentiam sustulit, virtu-
 tem omnem & omne officiū ē vita hominū eliminauit. Esse au-
 tem hunc errorem apertissimum, clamāt cælum, terra, mare, &
 omnia quæ cæli sinu continentur. Qui enim infinitam hanc pul-
 cherriimarum rerum turbam in hominis obsequiū condidit, na-
 turamq; vniuersam indefessa cura administrat, quomodo homi-
 num curā abijciat, propter quos non solum tam multa & admi-
 randa semel molitus est, sed etiam perpetua administratione gu-
 bernet? Cui enim alteri pisces maris, cui volatilia cæli, cui be-
 stiæ terræ, cui tot fruges, tot arborū fructus, tot pratorū suauē o-
 lentes flores, tot frondosē syluæ, tot aromatu & pigmentorū spe-
 cies, tot medicæ herbe, reliquaq; multiplex, varia, atque infinita
 nature suppellex, nisi hominis obsequio & saluti seruit? Atq; vt
 terrena præterea, in quæ aliū vsum destinatus est cæcus ille fulgor
 Solis, & Lunæ, reliquorumq; errantiū siderū admirabilis in va-
 ria & multiplici conuersione constantia, diernū & noctium vicis-
 situdines, temporumq; aptissimæ ad moderandā vitam varieta-
 tes? Quid ipsius cælestis nature tanti motus atq; cōuersiones ad
 mirabili inter se ratione cōcinētes, ad omnium rerū, quæ ipsius cæ-
 li sinu continentur, statū atq; naturam conseruandā? Nū parū li-
 quet omnia hæc ad humanæ vitæ cōmoditates perpetuo defer-
 uire? Lunæ quippe variæ mutationes, Solisq; ad nos accessus atq;
 recessus, orbiumq; cælestiū motus, quos ex imperio Dñi variæ
 intelligentiæ orbibus ipsis præpositæ mouēt, omnium quæ in ter-
 ra mariq; gignūtur, causa existunt. Quæ cum ita sint, quonā mo-
 do qui tā multa in humanæ vitæ vsum excogitauit, & sempiterna
 cura moderatur, hominis prouidentiam abijciat, cui tam multa
 prouidit? Sed fortē dices: Fateor hæc omnia ad humani corpo-
 ris curam & prouidentia pertinere. Quid igitur? An tantā Deus
 vilissimæ partis nostræ curā geret, nobilissima nostri portione,
 nepe anima rationali, eglecta? Quis hoc mentis cōpos in animū
 inducere possit: vt videlicet indumēti aliquis diligentissimā curā
 habeat, ipsum verò corpus omnino negligat. & vulnerari atq;
 lacerari sinat? Quid verò aliud corp⁹ nostrū quàm animæ quodā
2. Pet. 1. modo indumentū, aut quemadmodū Petrus Apollolus vocat,
 eius

Deius tabernaculum est? Neque enim domum appellare voluit, quæ frequenter Dño superstes existit: sed tabernaculū, quod Dño etiam permanente facile cōmutatur. Si ergo tā multa & miranda Deus in huius tabernaculivsum molitus est, quid quæso propter huius tabernaculi dñm faciet? Absurdissimum enim esset, divinam Sapientiam maiori studio infirma quàm summa curare. Si igitur totus hic inferior mundus humano corpori servit, maius aliquid mundo ad salutem animæ procurandam distindandum erat. Quid verò maius mundo cogitari potest, quàm conditor mundi? Hunc ergo animæ nostræ curam gerere, fateamur necesse est.

Hoc igitur summum divinæ pietatis beneficium festis hodie laudibus celebramus fratres: in quo videlicet Spiritus sanctus ad hoc tantum munus hominibus præstandum è cælo delapsus & in Apostolica pectora effusus, hanc tantam benignitatem & gratiam visibili etiam signo declarare dignatus est. Quavis autem ipse vnus idemq; simplicissimus sit, creature autem corporis vñbus deseruientes innumera: is tamen instar omnium, imo supra omnia est. Illas nanque plures esse necesse fuit, quia imperfecte erant, nec vna aliqua præstare omnia poterat: at hic qui summe perfectus est, qui vnus in se omnia continet, qui bonorum omnium fons inexhaustibilis est, vnus tantum esse debuit. Sydera enim idèò multa sunt, quia cum exiguo splendore fulgeant, multarum congerie quod vniq; deerat refici, & suppleri debuit. Sol autem idèò vnus est, quia cum splendidissimus sit, aliorum syderum accessione non eget. Idem igitur de conditore nostro sentiendum est, qui in summa naturæ suæ simplicitate, rerum omnium conditarū perfectiones longè perfectius continet. Hinc diuus Augustin. Aurum, inquit, quod tibi est, non potest esse argentum. Vinum quod tibi est, non potest tibi esse panis. Deus vero totus tibi est, in eo totū habebis. Hinc idè August. hoc vno la-laris autore contentus, ipsū solum te desiderare ostendit his verbis: Nihil Domine peto nisi te, quia tu es doctor & doctrina, medicus & medicina, perfectior & preparator mentis, amator & amator: tu es donum, tu es dator, vita, & vitæ conseruator. Quam quidem sententiam Diuus Gregor. proposuit exemplis confirmat his verbis: Considero Patres noui & veteris testamenti David, Danielem, Amos, Petrum, Paulum, & Mathæum, & apertis oculis fidei intueor. Implet nanque Spiritus sanctus puerum cytharædum, & Psalmistam facit: implet

*Simil.**August.**Idem.**Gregor.*

plet abstinentem puerum, & iudicem senum facit: implet pasto- **A**
 rem armentarium, & Prophetam facit: implet piscatorē, & prin-
 cipem Apostolorum facit: implet persecutorem, & Doctorem
 gentium facit: implet publicanum, & Euāgelistam facit. Quā
 ergo deimentes sumus, qui hunc Spiritum nō querimus. Cū igitur
 rerum omnium perfectiones atque virtutes in Deo sint, lō-
 gē melius sola eius cura & providentia animæ nostræ consuitū
 est, quā si infinitam rerum congeriem ad eius curam & obse-
 quium Dominus destinasset. Hac enim de causa Spiritus vnicus
 & multiplex esse dicitur: quia omnium est artifex, omnem ha-
 bens scientiam, omnia prospiciens, & omnia quæ ad animæ salu-
 tem spectant, cumulatisimè præstans. Hoc ipsum autem Hiero-
 nymus Vidis in hymno testatur his verbis.

Sap. 7.

*Nam quicumque tibi se iungit, & altius hæret,
 Te q̄ habet, omnia habet, nullius q̄ ultra indigus est:
 Omnia sunt in te, per te omnia, te omnia ab vno:
 Si quid opus, nulli dees: atque omnia omnibus vnus
 Sufficis, & te qui sis omnibus, omnia præbes.*

B

Quid autem mirum, si hæc omnia quæ ad spiritalis vitæ perfe-
 ctionem requiruntur, præstat vnus Spiritus sanctus. cū anima
 rationalis (quæ verè vnica & simplex forma est) ad functiones
 omnes quæ ad naturalem hanc vitam requiruntur, plenissimam
 vim & facultatem præbeat, & tam varias atq; multiplices acti-
 ones in omnibus tum corporis sensibus, tum ipsius animæ vi-
 ribus operetur? Quid enim est, quo homo ad hanc cœlestem vi-
 tam egeat, quod is abundè non tribuat? Si enim luce & rerum di-
 uinarum cognitione indiget, Spiritus veritatis est: si viribus desti-
 tuitur, virtus & fortitudo est: si ægritudine laborat, medicus &
 medicamentum est: si doctrina eget, Ecclesiæ atque præcipue **C**
 paruulorum magister est: si vitæ ducem querit, certissimus in cœ-
 lum dux est: si rectore indiget, rex noster est: si inter hostes peri-
 clitatur, defensor & protector noster est: si paruulus & infans est,
 nutritius & paruulorum pædagogus est: si varijs vitæ huius æru-
 mnis premitur, Paracletus, hoc est consolator est: si adiutore in-
 diget, adiutor in opportunitatibus & in tribulatione est: atq; vt
 semel finia, vnus omnibus omnia est. ¶ Qui eius multiplicè vir-
 tutem. **B.** Pater Franciscus diu multumq; expertus, tota nocte
 orans, hanc vnā vocem magno cordis affectu identidem repe-
 tebat: Deus meus & omnia, Deus meus & omnia. Verè enim o-
 mnia est, qui omnia in omnibus operatur. Hoc autem beati o-
 mnes

Simil.

D omnes in cœlo apertissimè intelligent, quando illa Esaiæ verba *Esai. 26.* proferent: Omnia opera nostra operatus es in nobis Domine.

Hac autem de causa Spiritus sanctus varia in scripturis sanctis sortitur nomina, vt varia & multiplex eius virtus per eas insinuetur. Apellatur enim Spiritus sapientiæ, intelligentiæ, consilij, fortitudinis, prudentiæ, religionis, veritatis, libertatis, adoptionis. Fons præterea perennis aque, diuini ardoris incendiū, ordinis, conuenientiæ, pulchritudinis, voluptatis effector. His quippe nominibus exprimitur, vt varia eius officia, quæ infidelium mentibus exequitur, intelligeremus. Illius igitur abscessu nec lux, nec vita, nec decus, nec iucunditas vlla reperitur. Omnia tenebris obruuntur, pestiferis morbis impediuntur, luctu & mororis acerbitate conficiuntur. At illius præsentis numine, nouus repente ornatus exoritur: omniaque leta & collustrata conspiciuntur.

E Sed Apostolus tamen, qui hoc cœlesti Spiritu plenus erat, multiplices eius fructus enumerat his verbis. *Gala. 5.* Fructus autem Spiritus charitas, pax, gaudium, bonitas, &c. Quia verò omnes hos fructus explanare non vacat, trium solum qui primo loco positi sunt, vim & efficaciam paucis explanabo. Hi namque tres indissolubili inter se ordine atque nexu consequuntur. Sublata namque cupiditatis libidine, quæ in animi statu turbas efficit, & foras excurrit, vt tumultus excitet, nefariumque bellum contra societatem generis humani molitur: charitas protinus opera diuini Spiritus ardens exultat. Illa autem precatio, qua Christus Patrem suppliciter orabat (cum mors illius instaret) vt discipuli illius vnium fierent, & studio charitatis illam diuinarum personarum coniunctionem (quoad liceret) imitarentur, idem Spiritus sanctus efficit. *104. 17.* Cum enim multiplici & effrenatæ cupiditati (quæ dissidiorum omnium seminarium est) interitum afferat, & animos cupiditate vnus summi boni vehementer incendat: is planè omnem discordiam tollit, & sempiternam pacem conciliat. Quis autem hoc tantum beneficium afferre potest, nisi Spiritus idem totius pacis & vnitatis effector? Ergo cum seditionis materia tollatur, & idem omnes ardentem expectant, sintque inter se moribus & vita simillimi, & quilibet in altero sui imaginem mente perspiciat, & arctissimo Spiritus sancti vinculo inter se deuincti sint, ex omnium animis vnus sensus atque voluntas efficitur.

Ex huiusmodi verò charitate pax illa quæ exuperat omnem sensum.

sensum, consequenter exoritur. Mens enim ita Deo coniungi-
 tur, vt in summa tranquillitate versetur. In illum enim, qui ad
 hunc modum in Dei tutela atque presidio latet, nec libidinis
 importune temeritas inuehitur, nec illius animum vllæ pœnæ
 scelerum persequitur, nec formidines graui cura sollicitant, nec
 mundi totius fragor, metusq; ruinæ labefactat, nec intenti vlli
 terrores & cruciatus de statu conuellunt. Ex his verò tantis bo-
 nis gaudium illud nascitur, quod Ioannes Manna absconditum
 nominat: quod Petrus lætitiã inenarrabilem appellat: quod
 Dauid torretẽ voluptatis esse dicit: quod postremo Christus
 gaudium stabile atque sempiternum fore prænuñciat. Hac Spi-
 ritus diuini iucunditate completus animus exultat, tantãq; læ-
 titia gessit, vt imperitis interdum desipere videatur. Hac autem
 ratione idem Spiritus præstat, vt gustu verissimæ voluptatis fu-
 tiles & inanes facillimè contènantur, sensu cœlestium diuitia-
 rum terrenæ despiciantur, studio gloriæ diuinæ falsi honoris &
 dignitatis ornamenta respiciantur, & mentes studio numinis di-
 uini vehementissime concitentur.

Ex his autem ad eò magnificis Spiritus sancti muneribus &
 officijs ea beatitudo confurgit, quæ in hac vita inchoata, in alte-
 ra perficienda est. Quàm variæ fuerunt olim Philosophorum de
 summo bono sententiæ? Alij nanq; dignitatem, alij doloris va-
 cuitatem, alij voluptatem, alij naturæ principia ex animi sentẽ-
 tia constituta, alij deniq; alias summi boni rationes excogita-
 bant. At hæc omnia simul in Spiritus sancti munere & benigni-
 tate consistunt. Is enim est verissimæ decoris, & honestatis, &
 dignitatis architectus: is animos hominum iucunditate sua ab
 omni sensu doloris auertit: is naturam animi ad Dei similitudi-
 nem facti, perfecte constituit: is denique mentes humanas tan-
 ta voluptate pfundit, quantã nulla vbertas orationis explicare
 dicẽdo poterit. Ex his autẽ liquere puto fratres, quo studio, quo
 affectu, quaq; animi contentione & ardore hunc cœlestẽ hospi-
 tem desiderare, quærere, & continuis à Dño precibus postulare
 debemus: vt ad nos veniens, in nobis requiescere, & stabilem in
 mētibus nostris sedem sibi figere dignetur. Vnde colligimus, sa-
 cratissimũ hoc festũ non huius diei tantũ, sed totius vite atque
 ad eò omnium horarum festum esse. Quoties enim interno ali-
 quo diuini Spiritus motu vel desiderio agitamur, vel spiritali
 gaudio afficiamur: toties linguam nostram in cœlestis huius ho-
 spitis & Paracleti præconia laxare deberemus,

D *Secunda pars. §. I.*
Nunc quoniam de multiplici Spiritus sancti officio & munere diximus, tacitis quibusdam auditorum questionibus respondendum est, quo plenius huius diei mysterium intelligamus. Primum enim quæret aliquis, qua ratione Spiritus sanctus piorum mentes inhabitare dicatur: cum is cælum & terram impleat, & omnibus in rebus infir. Est ille quidem omnibus in rebus: sed hac tamen ratione, quòd vnuscuiusque rei naturam in suo esse naturali conseruet. Cæterum in anima iusti longè aliter esse dicitur. Non enim contentus animam in esse naturæ conseruare, illam ad esse diuinum cœlesti virtute eleuat: dum eam purgat, illuminat, perficit, diuinæq; imagine informat: atque ita diuinæ similitudinis & sanctitatis participem facit, & hac ratione ad nobiliorem similitudinem, quæ erit in futura vita, disponit & præparat. Cum enim causarum omnium sit similes sibi effectus producere, consequens est, vt Spiritus sanctus quam inhabitat mentem, spiritualem, sanctam, atque diuinam, hoc est, sui similem atque deiformem efficiat. Hac igitur singulari ratione Spiritus sanctus in anima iusti esse dicitur, quæ quidem rationalis creaturæ summa dignitas & perfectio est.

E
 Deinde quæret aliquis, cur hoc opus Spiritui sancto potissimum tribuatur: cum hoc idem Patris & Filij ac totius beatissimæ Trinitatis opus sit. Vt huic igitur quæstioni respondeamus, illud primò statuendum est, externa omnia beatissimæ Trinitatis opera iadiuisa esse: omnia enim ibi sunt vnum, vbi-
F cuiusque non obuiat relationis oppositio. Sciendum præterea, quòd cum variæ sint diuinæ maiestatis perfectiones & attributa, singulis attributis singula quædam opera accommodare solemus. Diuinæ siquidem omnipotentis rerum creatio, providentiæ gubernatio, sapientiæ admirabilis rerum ordo atque dispositio, bonitati verò & charitati rationalis creaturæ sanctificatio tribuitur. Idem igitur Deus omnia quidem in omnibus operatur: sed in ipsis tamen operibus suis aliæ atque aliæ eius virtutes & attributa magis elucent, vt proposita à nobis exempla declarant. Postremo illud etiam animaduertendum est, simili peneratione diuinis personis quædam attribui, quæ alioqui omnibus cõmunia sunt. Patri enim, quoniam diuinitatis principium est, potentia: Filio, quia Patris verbum & conceptus paternæ mentis est, sapientia: Spiritui verò sancto, qui

sensum, consequenter exoritur. Mens enim ita Deo coniungi- **A**
 tur, vt in summa tranquillitate versetur. In illum enim, qui ad
 hunc modum in Dei tutela atque præsidio latet, nec libidinis
 importunæ temeritas inuehitur, nec illius animum vllæ pœnæ
 scelerum persequitur, nec formidines graui cura sollicitant, nec
 mundi totius fragor, metusq; ruinæ labefaciunt, nec intenti vlli
 terrores & cruciatus de statu conuellunt. Ex his verò tantis bo-
 nis gaudium illud nascitur, quod Ioannes Manna absconditum
 nominat: quod Petrus letitiam inenarrabilem appellat: quod
 David torrétem voluptatis esse dicit: quod postremo Christus
 gaudium stabile atque sempiternum fore prænuñciat. Hac Spi-
 ritus diuini iucunditate completus animus exultat, tantaq; læ- **B**
 titia gestit, vt imperitis interdum desipere videatur. Hac autem
 ratione idem Spiritus præstat, vt gustu verissimæ voluptatis fu-
 tiles & inanes facillimè conténantur, sensu cœlestium diuitia-
 rum terrenæ despiciantur, studio gloriæ diuinæ falsi honoris &
 dignitatis ornamenta respuantur, & mentes studio numinis di-
 uini vehementissime concitentur.

Ex his autem adeò magnificis Spiritus sancti muneribus &
 officijs ea beatitudo consurgit, quæ in hac vita inchoata, in alte-
 ra perficienda est. Quam variæ fuerunt olim Philosophorum de
 summo bono sententiæ? Alij nanq; dignitatem, alij doloris va-
 cuitatem, alij voluptatem, alij naturæ principia ex animi senté-
 tia constituta, alij deniq; alias summi boni rationes excogita-
 bant. At hæc omnia simul in Spiritus sancti munere & benigni-
 tate consistunt. Is enim est verissimus decoris, & honestatis, &
 dignitatis architectus: is animos hominum iucunditate sua ab
 omni sensu doloris auertit: is naturam animi ad Dei similitudi- **C**
 nem facti, perfecte constituit: is denique mentes humanas tan-
 ta voluptate pfundit, quantâ nulla vbertas orationis explicare
 dicédo poterit. Ex his auté liquere puto fratres, quo studio, quo
 affectu, quaq; animi contentione & ardore hunc cœlesté hospi-
 tem desiderare, quærere, & continuis à Dño precibus postulare
 debemus: vt ad nos veniens, in nobis requiescere, & stabilem in
 mētibus nostris sedem sibi figere dignetur. Vnde colligimus, sa-
 cratissimū hoc festū non huius diei tantū, sed totius vitæ atque
 adeò omnium horarum festum esse. Quoties enim interno ali-
 quo diuini Spiritus motu vel desiderio agitamur, vel spiritali
 gaudio afficimur: toties linguam nostram in cœlestis huius ho-
 spitis & Paraclæti præconia laxare deberemus,

Secunda pars. ✠. I.

D Nunc quoniam de multiplici Spiritus sancti officio & munere diximus, tacitis quibusdam auditorum questionibus respondendum est, quo plenius huius diei mysterium intelligamus. Primum enim quæret aliquis, qua ratione Spiritus sanctus piorum mentes inhabitare dicatur: cum is cælum & terram impleat, & omnibus in rebus insit. Est ille quidem omnibus in rebus: sed hac tamen ratione, quod vniuscuiusque rei naturam in suo esse naturali conseruet. Cæterum in anima iusti longè aliter esse dicitur. Non enim contentus animam in esse nature conseruare, illam ad esse diuinum cælesti virtute eleuat: dum eam purgat, illuminat, perficit, diuinâq; imagine inforinat: atque ita diuinæ similitudinis & sanctitatis participem facit, & hac ratione ad nobiliorem similitudinem, quæ erit in futura vita, disponit & præparat. Cum enim causarum omnium sit similes sibi effectus producere, consequens est, vt Spiritus sanctus quam inhabitat mentem, spiritua'em, sanctam, atque diuinam, hoc est, sui similem atque deiformem efficiat. Hac igitur singulari ratione Spiritus sanctus in anima iusti esse dicitur, quæ quidem rationalis creaturæ summa dignitas & perfectio est.

Deinde quæret aliquis, cur hoc opus Spiritui sancto potissimum tribuatur: cum hoc idem Patris & Filij ac totius beatissimæ Trinitatis opus sit. Vt huic igitur questioni respondeamus, illud primo statuendum est, externa omnia beatissimæ Trinitatis opera indiuisa esse: omnia enim ibi sunt vnum, vbiunque non obuiat relationis oppositio. Sciendum præterea, quod cum variæ sint diuinæ maiestatis perfectiones & attributa, singulis attributis singula quædam opera accommodare sole mus. Diuinæ siquidem omnipotentæ rerum creatio, providentiæ gubernatio, sapientiæ admirabilis rerum ordo atque dispositio, bonitati verò & charitati rationalis creaturæ sanctificationo tribuitur. Idem igitur Deus omnia quidem in omnibus operatur: sed in ipsis tamen operibus suis aliæ atque alie eius virtutes & attributa magis elucet, vt proposita à nobis exempla declarant. Postremo illud etiam animaduertendum est, simili pénératione diuinis personis quædam attribui, quæ alioqui omnibus cõmunia sunt. Patri enim, quoniam diuinitatis principium est, potentia: Filio, quia Patris verbum & conceptus paternæ mentis est, sapientia: Spiritui verò sancto, qui

qui Patris & Filij amor est, amor & bonitas tribuuntur. Hinc **A** fit, vt omnia diuinæ bonitatis & chaitatis opera Spiritui sancto hac ratione potissimum tribuantur: quæ tamen alioqui personis omnibus communia sunt. Hinc omnia gratiarum munera, omnia spiritualia charismata, omnia Prophetarum eloquia Spiritus sancti munera esse dicuntur: quia omnia hæc immensa charitatis & bonitatis opera sunt, quibus ad hominum salutem promouendam bonitate & misericordia sua vtitur. Inter quæ opera rationalis creaturæ sanctificationem numerari diximus: quæ plane summam Dei nostri bonitatē, charitatemq; declarat. Quanta enim bonitas & charitas est, immensam illam & infinitam maiestatem, quæ sedet super Cherubin, quæ ambulat super pennas ventorum, quæ cælum & terram implet, cui millia millium in cælo ministrant Angelorum, sedem sibi in **B** hoc angusto tugurio deligere, & mansionem in eo facere, vilissimiq; homuncionis curam suscipere, illumq; diuinitatis & sanctitatis suæ participem reddere, omnibusq; donis suis cumulare voluisse? Qui enim hæc tria diligenter ponderauerit, nempe hominis vilitatem, Dei sublimitatem, & operis huius dignitatem: nunquam satis tantam hanc Dei nostri bonitatem & charitatem poterit demirari. His ita constitutis, facile liquet, qua ratione opus hoc & totius beatissimæ Trinitatis, & Spiritus sancti proprium sit. Vnde quam mentem Spiritus sanctus, eandem tota Trinitas inhabitat, testante Domino,

Ioan. 14. qui ait: Ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.

Tertio deinde loco queri illud quoque potest, cur post **C** ascensum Domini in cælum, Spiritus sanctus in terram missus sit: cum potuisset ante demitti. Satis quidem pijs mentibus diuinæ voluntatis consilium pro responsione esse deberet. Non tamen deest, quid huic quæstioni respondeamus. Voluit enim hac ratione cælestis Pater ostendere, hoc tam præclarum donum (in quo salutis humanæ summa cõstituta est) Christo Domino atque Seruatori nostro ascribendum esse. Ipse enim nolit

Ioan. 14. hoc donum precibus suis impetrauit, sicut ipse ait: Ego rogabo Patrē, & alium Paraclētū dabit vobis, vt maneat vobiscum in æternū. Neq; precibus solum, sed multo magis meritis & passio nis suæ sacrificio tantū hoc munus nobis promeruit. Huc enim omnes eius labores tendebant, hoc vnū præcipue captabat, vt meritis suis hæc tanta nobis gratia donaretur. Hinc Ioannes ait:

Non-

D Nondum erat spiritus datus, quia Iesus nondum erat glorificatus. Glorificatus autem fuit, non solum resurrectionis & ascensionis suæ gloria, sed etiam passionis ignominia, qua summi Patris gloriam plenissima illa admisi sceleris humani satisfactio-
ne, & admiranda obedientia illustravit. Ante hoc igitur summum sacrificium & piacularem hostiam, cum nondum extaret passionis & mortis Christi merita, nondum erat Spiritus sanctus hominibus datus: ea videlicet plenitudine, qua post illa in mundum effusus est, qui etiam non angustis Iudææ finibus contineretur: sed in omnes exterarum gentium oras longè lateque diffunderetur, easque ad veræ fidei & diuinitatis cultum aduocaret. Hinc regius Propheta, Manducauerunt inquit, & adorauerunt eum omnes pingues terræ: in conspectu eius cadent omnes qui descendunt in terram. Pro eo autem quod subditur, Et anima mea illi viuet, in Hebreo habetur, & anima eius non viuet: iuxta hanc ergo versionem sensus est, quod pingues terræ, hoc est, viri potentes & diuites seculi (qui in delitijs & voluptatibus vitam omnem transiebant) exterarumque mundi nationes Christum Dominum adorabunt, seq; supplices illi submittent. Cuius submissionis & religionis causam subdit cum ait: Anima eius non viuet. Quia videlicet animam suam, hoc est, vitam suam pro illorum vita & salute ad mortem obtulit. Quod apertè Esaias testatur, cum ait. Si posuerit pro peccato animam suam, vi debet semen longæuum & voluntas Domini in manu eius dirigeretur. Et rursum, Pro eo quod laborauit anima eius, videbit & saturabitur. Quia videlicet ob imensos quos in hac vita propter Patris gloriam pertulit labores, copiosissima gratiarum munera in eos quos sanguinis sui pretio redemit, effundi videbit.

F Sed forte dices: Quid necesse erat Dominum maiestatis tot laboribus premi, tot supplicij vexari: cum quælibet eius actio (propter infinitam diuinæ personæ dignitatem) hastantæ opes promereri potuisset? Certè potuisset. Verum ille non hoc tantum agebat, vt Patrem nobis placatum exhiberet, Spiritumque sanctum in nos demitteret: sed illud etiam, vt tantæ bonitatis ostensione, tantæque charitatis exhibitione, tantorumque dolorum perpessione ferrea corda nostra emolliret, & ad mutuum amoris vicem reddendam incitaret. Vnde si quis paulò attentius Christi Domini vitam consideret, inueniet plane omnia eius opera, miracula, verba, exempla, & beneficia esse ignita quædam iacula, quibus voluntatem nostram amoris sui telo sauciet, & charitatis

*Ioan. 7.**Psal. 21.**Esai. 53.**Ibidem.*

Isai. 48.

tatis igne incenderet. Nouerat enim humani cordis duritiem: **A** quippe qui longè ante per Prophetam dixerat: Scio quia durus es tu, & neruus ferreus ceruix tua, & transgressorem ex utero vocaui te. Ferreum ergo hominis pectus, hoc tantæ charitatis igne molliendum erat.

Simil.

Vltimo loco de ea specie in qua Spiritus sanctus venit, agendum est. Venit autem super discipulos in specie vehementis aëris & ignis. Et quidem de aëris significatione in prima cō-
 cione dictum à nobis est: nunc de igne paucis dicamus, quantum ea res longiorem tractationem desideret. Magnam quippe philosophandi materiam nobis Spiritus sanctus præbuit, cum se hac specie hominibus insinuare voluit. Vix enim quicquam in rebus corporeis est, quod varios atque multiplices Spiritus **B** sancti effectus ita significet. Vnde quemadmodum cum Saluator venerabile corporis sui sacramentum cibum esse dixit, hoc vno verbo omnia quæ corporeus cibus in edentibus efficit, sacramentum hoc in piorum mentibus efficere designauit: sic cum Spiritus sanctus sub ignis specie virtutem suam declarare voluit, omnia ferè quæ ad ignis naturam pertinent, sibi etiam spiritualiter conuenire docuit. Vnde sicut ignis incendit, liquat, durat, sursum agitur, & omnia quæ ei applicita & coniuncta fuerint, sui similia facere contendit: sic etiam Spiritus sanctus, quam mentem occupauerit, rerum cœlestium amore incendit, dulcedinis suauitate liquefacit, fortitudinis virtute roborat, ad superna eleuat, & sui tandem similem, hoc est, spiritualem, sanctam, atque diuinam (quatenus homini licet) efficere conatur. Sed ex his tamen illud præcipuè sumo, quòd ignis cœlo proximus atque contiguus, sedem sibi in supera mū-
 di regione delegit. Hoc autem earum mentium, quas Spiritus **C** sanctus inhabitat, maximè proprium est, qui eas, licet carnis pondere ad ima deurgant, potenti tamen virtute sua à terrenis rebus abductas, ad cœlestia secum eleuat & attollit. Sicut enim aqua illa quam Samaritanæ Dominus promisit, salit in vitam æternam (vnde eadem profecta est) ita Spiritus hic cœlestis, eos quoque quos inhabitat, sic in cœlestem patriam subleuat, vt curas omnes, & cogitationes, & studia atque opera ad illam semper dirigant.

• Hinc illud etiam sequitur, vt in omnibus etiam operibus quibus pi; homines naturæ necessitati seruiunt (hoc est, quod comedunt, quod bibunt, quod dormiunt, quod manu sibi vi-
 ctum

Datum parant) huc referunt, huc mentis intentione tendunt, ut illi gratificentur & obsequantur, à quo tam ingens bonum se accepturos sperant. Sicut igitur hoc igne incensi, flagrant amore Dei: ita quæcunque faciunt, quæcunque moluntur, propter illius amorem faciunt ad illiusq; gloriam referunt. Hinc Dionysius, Radij, inquit, diuinæ claritatis, qui ad nos vsque demittuntur, rursus ad colligantis Spiritus vnitatem, diuinamq; simplicitatem nos conuertunt. Qua in re piscatorum artem diuina Sapiencia imitari videtur: qui hamum filo pendentem in aquarum ima demittunt, ut pisces in imo residetes ad supera trahant. Sic enim Spiritus sanctus è cælo in terram demissus, terrenos homines secum subuehit in cælum, quanuis illud ad mortem, hoc ad vitam fidelibus tribuendam ordinetur. ¶ Ab hac autem intentionis puritate omnia actuum nostrarum merita proficiscuntur: quoniam sapientissimus ille spirituum ponderator in operibus nostris non tam manum, quam animum, hoc est, non tam externam operis faciem, quam internam mentis intentionem considerat. O quam multi in supremo illo examine se delusos deprehendent: quos externa species operum suorum sine villo diuini numinis respectu edita fefellit. Cuius rei non leue indicium est, quod illa virtutum opera, quæ aut ignominia, aut laboris & doloris aliquid præferre videntur, fugimus, ac detrectamus: ea verò quæ comoditatibus nostris aut gloriæ seruiunt, libenter amplectimur. Quo tempore suspensum nobis esse debemus, an nos ad illa propria utilitatis ratio, an amor diuinitatis impellat. Ad hoc enim præcipue Spiritus sanctus è cælo in terram missus est, ut mentes nostras à terrenis ad cælestia eleuaret: ut mundo mortui, Deo viuamus: & in terris positi, cælestia amplectamur: illis inhiemus, illorum studio & amore flagremus, nullisque propter ea in hac vita laboribus parcamus: imo etiam mori propter illa pulcherrimum iudicemus: quò tandem ad plenam eorum possessionem Spiritu sancto ducente & in via dirigente, peruenire mereamur.

In eodem

In eodem festo Pentecostes cōcio quar-^A

ta: in qua de varijs admirandisq; Spiritus sancti officijs
& effectibus, quos in piorum mentibus ope-
ratur, sigillatim discribitur,

THE. Paracletus autem Spiritus sanctus quem mit-
tet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia,
& suggeret vobis omnia quecunque
dixero vobis. Ioan. 14.

ELEBRAMVS HODIE^B
fratres dilectissimi, aduentum Spiritus san-
cti. Quis autem pro dignitate hanc tantam
gratiam, hoc tantum opus, hoc tam ingens
diuine pietatis & misericordie beneficium
poterit explicare? Est enim aduentus hic
omnium diuinorum operum, omnium be-
nificiorum, omniumq; spiritualium gratiarū velut fons. Imò
verò quicquid in orbe terrarum diuina providentia molita est,
in hunc præcipue finem destinauit, vt huius diuini Spiritus par-
ticipes efficieremur: atque ita in eius sobole censeremur, & eius
tandem hereditatem consequeremur.

Quæ cum ita sint, duo mihi in hac sacra solēnitate explican-
da esse videntur: alterum, quenam sint huius diuini Spiritus
officia, quæ in piorum mentibus exequentur: alterum verò, quo-
nā modo eiusdem Spiritus & gratiæ participes fieri valeamus.
Hæc autem duo ita inter se connexa sunt, vt alterum deriuetur
ex altero. Quisquis enim prius illud probè tenuerit, viam sibi
ad posterius illud cōsequendum paratam habet. Redūissima enī
via ad hunc spiritum consequendum, ipsius vera cognitio est.
Sic enim Saluator ait: Ego rogabo Patrem, & alium Paracletū
dabit vobis, vt maneat vobiscum in æternum: quem mundus
non potest accipere, quia non videt eum, nec scit eum. Quia igitur
nescit eum, ideò nec accipit eum. Cur ita? Quia nimirum
quod non agnoscimus non magnificamus: quod non magna-
cimus, non admodum concupiscimus: quod nō concupiscimus,
non studiose querimus: quod autem non querimus, non in-
ueni-^C

Ioan. 14.

Duenimus. Ut ergo Spiritum sanctum inueniamus, necesse est ut illum prius agnoscamus. Sed quonam modo? Eo certe, quo illi discipuli cognouerunt, quibus protinus Dominus ait: Vos autem cognoscetis eum, quia apud vos manebit, & in vobis erit. Ex eius ergo mansione, & diuina in vobis operatione illum plane agnoscetis. Quia quidem cognitione nulla in hac vita nec certior, nec efficacior, nec etiam vtilior est. Ut enim nemo melius dulcedinem, aut ignis calorem plenus nouit, quam qui vtriusque vim experiendo magis quam audiendo percepit: ita nemo Spiritus sancti virtutem & efficientiam perfectius intelligit, quam qui illius intra se vim frequenter expertus est. Huiusmodi enim cognitio ad Spiritum sanctum accipiendum, mirifice viam munit. Non enim satis est illum ex auditu, aut lectione, aut speculatione nosse, nisi hac illum ratione cognoscas. ¶ Sed instabis forsitan: Si non possum recipere Spiritum sanctum, nisi illum experiendo nouerim: nec hoc modo nosse possum, nisi illum intra me habeam: ergo antequam recipiam Spiritum sanctum, habere debeo Spiritum sanctum. Quomodo ergo prius habendus est, quam habeatur? Hanc eandem questionem. D. August. tractat, verba illa Domini Ioan. 14. enarrans: Si diligitis me, mandata mea seruate: & ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis. Sic enim ait: Quomodo hoc in loco Dominus dicit, Spiritum sanctum ijs esse dandum, qui Christum diligant, & mandata eius custodiant: cum sine Spiritu sancto nec Christum diligere, nec eius mandata seruare possimus? Quomodo ergo diligemus, aut eum accipiemus, quem nisi habeamus diligere non valemus? Aut quo modo mandata seruabimus, ut eum accipiamus, quem nisi accipiamus, mandata eius seruare non possumus? Restat ergo ut intelligamus Spiritum sanctum habere qui diligit, & habendo merei ut plus habeat: & plus habendo plus diligit. Itaque iam habebant Spiritum sanctum discipuli, quem Dominus promittebat: nec tamen eum habebant, sicut Dominus promittebat. Hactenus ille. Ad hunc ergo modum habere intra nos Spiritum sanctum oportet, ut illum agnoscamus: sic autem agnoscetes, pleniorum ab illo gratiam percipiemus. ¶ Multum tamen ad hanc eius cognitionem doctrina valet, quae torpentem mentem excitat, ut experiri & possidere gestiat, quod tam magnificis titulis & laudibus commendari audit. Hoc igitur in presenti concione tractare est animus: in qua de admirandis huius diuini Spiritus officijs differemus. Ut hoc autem pie atque vtiliter praest-

*simil.**August.*

In eodem festo Pentecostes cōcio quar-^A

ta: in qua de varijs admirandisq; Spiritus sancti officijs
& effectibus, quos in piorum mentibus ope-
ratur, sigillatim disseritur,

THE. Paracletus autem Spiritus sanctus quem mit-
tet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia,
& suggeret vobis omnia quaecunque
dixero vobis. Ioan. 14.

ELEBRAMVS HODIE^B

fratres dilectissimi, aduentum Spiritus san-
cti. Quis autem pro dignitate hanc tantam
gratiam, hoc tantum opus, hoc tam ingens
diuinæ pietatis & misericordiæ beneficium
poterit explicare? Est enim aduentus hic
omnium diuinorum operum, omnium be-
neficiorum, omniumq; spiritualium gratiarū velut finis. Imò
vero quicquid in orbe terrarum diuina providentia molita est,
in hunc præcipue finem destinavit, vt huius diuini Spiritus par-
ticipes efficeremur: atque ita in eius sobole celessemur, & eius
tandem hæreditatem consequeremur.

Quæ cum ita sint, duo mihi in hac sacra solennitate explican-
da esse videntur: alterum, quenam sint huius diuini Spiritus
officia, quæ in piorum mentibus exequitur: alterum verò, quo-
nā modo eiusdem Spiritus & gratiæ participes fieri valeamus.
Hæc autem duo ita inter se connexa sunt, vt alterum deriuetur
ex altero. Quisquis enim prius illud probè tenuerit, viam sibi
ad posterius illud cōsequendum paratam habet. Rectissima enī
via ad hunc spiritum consequendum, ipsius vera cognitio est.
Sic enim Saluator ait: Ego rogabo Patrem, & alium Paracletū
dabit vobis, vt maneat vobiscum in æternum: quem mundus
non potest accipere, quia non videt eum, nec scit eum. Quia igitur
nescit eum, ideò nec accipit eum. Cur ita? Quia nimirum
quod non agnoscimus non magnificimus: quod non magnifica-
cimus, non admodum concupiscimus: quod non concupiscimus,
non studiose querimus: quod autem non querimus, non in-
ueni-

Ioan. 14.

Duenimus. Vt ergo Spiritum sanctum inueniamus, necesse est vt illum prius agnoscamus. Sed quonam modo? Eo certè, quo illi discipuli cognouerunt, quibus protinus Dominus ait: Vos autè cognoscetis eum, quia apud vos manebit, & in vobis erit. Ex eius ergo mansione, & diuina in vobis operatione illum planè agnoscetis. Qua quidem cognitione nulla in hac vita nec certior, nec efficacior, nec etiam vtilior est. Vt enim nemo mellis dulcedinem, aut ignis calorè plenus nouit, quàm qui vtriusq; vim experiendo magis quàm audiendo percepit: ita nemo Spiritus sancti virtutem & efficientiam perfectius intelligit, quàm qui illum intra se vim frequenter expertus est. Huiusmodi enim cognitio ad Spiritum sanctum accipiendum, mirificè viam munit. Non enim satis est illum ex auditu, aut lectione, aut speculatione nosse, nisi hac illum ratione cognoscas. ¶ Sed instabis forsitan: Si non possum recipere Spiritum sanctum, nisi illum experièdo nouerim: nec hoc modo nosse possum, nisi illum intra me habeam: ergo antequàm recipiam Spiritum sanctum, habere debeo Spiritum sanctum. Quomodo ergo prius habèdus est, quàm habeatur? Hanc eandem questionem. **D. August.** tractat, verba illa Domini Ioan. 14. enarrans: Si diligitis me, mandata mea seruare: & ego rogabo Patrem, & alium Paraclètum dabit vobis. Sic enim ait: Quomodo hoc in loco Dominus dicit, Spiritum sanctum ijs esse dandum, qui Christum diligant, & madata eius custodiant: cum sine Spiritu sancto nec Christum diligere, nec eius mandata seruare possimus? Quomodo ergo diligemus, aut eum accipiemus, quem nisi habeamus diligere nō valemus? Aut quo modo mandata seruabimus. vt eum accipiamus, quem nisi accipiamus, mandata eius seruare non possumus? Restat ergo vt intelligamus Spiritum sanctum habere qui diligit, & habendo mereri vt plus habeat: & plus habendo plus diligit. Itaq; iam habebant Spiritum sanctum discipuli, quem Dominus promittebat: nec tamen eum habebant, sicut Dominus promittebat. Hactenus ille. Ad hunc ergo modum habere intra nos Spiritum sanctum oportet, vt illum agnoscamus: sic autem agnoscetes, pleniorè ab illo gratiam percipiemus. ¶ Multum tamen ad hanc eius cognitionem doctrina valet, quæ torpentem mentem excitat, vt experiiri & possidere gestiât, quod tam magnificis titulis & laudibus commendarari audit. Hoc igitur in præsentî concione tractare est animus: in qua de admirandis huius diuini Spiritus officijs disseremus. Vt hoc autem præterq; vtiliter præsta-

*simil.**August.*

re valeamus, cœlestem opem sacratissimæ Virginis interuentu suppliciter imploremus. **A**

A V E M A R I A .

VT vos igitur fratres dilectissimi, huius diuini Spiritus percipiendi atq; possidendi cupiditate incendam, eius virtutes atq; officia (vt modo promisi) explicare incipiã. Sed quæ vis orationis hoc consequi dicen. lo poterit? Oportebat enim vt Spiritus sancti donis plenus esset, quisquis de hac tanta re verba facere debuisset: quò de plenitudine cordis sui eruclaret verbum bonum. Sed experiri tamen, & quæ nobis Dominus precibus vestris donauerit, in medium proferam. Adeste ergo nũc animis, & quicunq; hunc Spiritum percepistis, vt eius in vos collata beneficia pernoscat: & quicunq; viam mandatorum eius vt asperam atque difficilem ingredi detrectatis: vt cœlestia huius diuini Spiritus auxilia intuentes, inuaniam istum timorem ex animis vestris depellatis. **B**

Simil.

Primum igitur, Spiritus sanctus mentem hominis ingrediens, peccata omnia fugat. Quemadmodum enim adueniente luce tenebræ diffugiunt: ita Spiritu sancto mentem hominis occupãte, peccatorum tenebræ ipsius luce fugatæ euanescunt. Ipse enim est splendidissima lux, & omnium remissio peccatorum. ¶ Deinde non contentus peccata omnia eliminasse, & ab æternæ mortis supplicio hominem liberasse, ne iterum in eadem mala relabatur, mentem eius spiritualibus armis instruit, & roborat, omniumq; donorum suorum ornamentis mirifice decorat. Gratiã enim, hoc est, cœlestem formã, & virtutes ab ea dimanantes infundit: quibus intellectum, & voluntatem, cæterasq; animæ vires munit & armat: idoneasque & potentes reddit tum ad flagitia omnia repellenda, tum ad omnia virtutis & pietatis opera exequenda. Vnus igitur & quidem simplicissimus Spiritus cum sit, cumulatissimè tamen omnibus omnia præstat, quæ ad animarum salutem necessaria sunt. **C**

Sed est aliud Spiritus sancti munus, & id quidem maxime necessarium. Quis enim tot spiritualibus donis & ornamentis atq; primus generis humani parens instructus fuit? Quis tot sapientiæ opibus atq; Rex Salomon excelluit? Vterq; tamen miserabiliter corruit: quoniã donis quæ & multa & maxima à Deo perceperat, vti piè & sancte noluit. Ad hoc igitur præcipuè Spiritus sancti præsentia necessaria est, vt nouo quodam munere liberum arbitrium nostrum ita dirigat, ne vnquam diuinis muneribus

Dribus abutatur, nec ab eorū ductu & præscriptione declinet. *Qua* *Fuf. Emi.*
 de re Euf. Emisse sic ait: Nunquid prodest, si quisquam parentū *sermon. de*
 magnam parvulo conferat facultatem, nisi providere studeat & *Spiritu*
 tutorem? Ita ergo Paraclētus regeneratis in Christo & consolator *Satto.*
 & tutor est: idē dicit sermo diuinus: Nisi Dñs custodierit ci- *Psal. 26.*
 uitatē, frustra vigilat qui custodit eam. Videtis ergo fratres, ne-
 quaquam sufficere custodiam nostram, quō tandiu à tam mul-
 tis hostiū insidijs ciuitatis nostræ mœnia obsidētibus tueamur:
 nisi adsit etiam diuini Spiritus custodia atq; tutela?

Quantum præterea Spiritus sancti munus & officium est,
 internis nos motibus ad officia virtutum excitare. Dormitare
 enim virtutum habitus aliquando videntur, quos Spiritus ille

Simil.

Elos vigentes habeamus, externa tamen luce ad videndum ege-
 mus: ita quanus anima gratiæ virtutū que beneficio sanata, &
 ad rectē operandum instructa sit, ope tamen & luce diuini Spi-
 ritus eget, quō ad rectē operandum incitetur. Hanc enim præcla-
 ram philosophandi rationem. *D. Thom.* secutus est. Quia enim *D. Thom.*

idē Spiritus naturæ simul & gratiæ conditor & autor est: ean-
 dem in vtriusq; moderatione rationem cōseruat. Vt enim in re-
 bus quæ natura constant, non satis est ad functiones operū suo-
 rum, quōd suas quæq; formas & vires ad operādum habeant, ni-
 si adsit etiam cōmunis eiusdem primæ causæ concursus, qui eas
 omnes virtute sua moueat: ita nō satis est viri iusti animā diuina
 gratia ceu forma quadam, & virtutū habitibus, ceu viribus qui-
 buldā ad bene operādum instructā esse, nisi præstō quoq; diuinæ

Fopis auxilium adsit, quod ad bene operandum incitet, & ad su-
 pernaturalem fine n hominis actiones dirigat. Aliter enim pri-
 ma causā res omnes ad naturales suos fines, aliter ad supernatu-
 ralē finem mouere debet: cum nobilior effectus nobiliorē in cau-
 sa sua modum requirat. Hoc igitur tā præclarā munus Spiritus
 sancti viri iusti mentē inhabitantis proprium est: qui ibidem a-
 gens, non cessat, non dormitat: sed inq; i semper affatu & impulsu
 ad bene operandum incendit. Hinc. *D. Tho.* Christum quidem *D. Thom.*
 hum ino capiti, Spiritū verò sanctum cordi similem esse ait. Si- *Simil.*
 cut enim animantis cor occulto & inuisi illi motu atque impul-
 su vitale calorem, vitalesq; Spiritus in omnia corporis mēbra
 effundere nunquam intermittit: ita Spiritus sanctus velut cor-
 poris huius myitici, hoc est, Ecclesie cor, omnia eius corporis
 membra, quæ præsertim capiti suo charitatis nexu coniuncta

funt, agitare, incendere, & ad pietatis & honestatis studia incitare non desistit. Quocirca cum nos sanctis votis, atque desiderijs, pijsq; conatibus agitari sentimus, huic diuino Spiritui gratias agere debemus, qui nos ad vias vitæ, & studium immortalitatis incendit.

✠. I.

¶ Sed hæc tamen Spiritus sancti officia omnibus nota sunt. Est aliud longè tum sublimius, tum etiam ad explicandum difficilius, quod Spiritus sancti proprium est, quodq; huius diei solennitatem maximè commendat. Sciendū igitur est, eos omnes qui ad immortalitatis gloriam à Deo cooptati sunt, Spiritus sancti ope atq; magisterio indigere: non solum vt eos, sicut dictum est, ad virtutum officia & diuina mandata exequenda inducat: sed etiam, vt totum vitæ cursum & viuendi rationes ita moderetur, & dirigat, vt omnia quæ in vita contigerint, eos à contento virtutis studio minime remorentur. Nescio autem, an quod in hac re animo concepi, oratio mea persequi valeat: præsertim cum paucis huius rei summam comprehendere nequeam: sed pergam tamen (vt potero) explicare quæ sentio. Est vnicuique hominum vitæ genus & conditio eligenda: sunt varij in humana vita status, vt cælibum, cōiugatorum, clericorum, & monachorum. Sunt item varia officia, & publicorum & priuatorum hominū: sunt variegatæ artes, quibus ea quæ ad vsum vitæ requiruntur, sibi homines parant: sunt item variegatæ fortunæ, seruatorum, atq; liberorū, diuitum & pauperum, nobilium & ignobilium. Sunt varia amicorum contubernia, & variarum item studia literarum: sunt frequenter nauigationes, peregrinationes, & itinera longa peragrandæ, & variegatæ regiones adeundæ. In his autem omnibus quis non videt quantum ad animi quietem, ad pacem, ad innocentiam, & pietatem cuiusq; referat, hæc aut illa sibi fors vel vitæ, vel officij, vel fortunæ, vel amicitie, vel professionis, & studij ratio contingat? Ex his nanq; alia alijs ad laqueum & præcipitiū, alijs ad vitam & salutem, occasionem & materiam præbēt. Quis autem quid sibi ad propositum cælestis vitæ finem capessendum commodius sit, intelligat: aut ad ipsum quod expedire intellexerit, facile consequi possit? Nec enim omnia omnibus ad manum & in præceptum posita sunt. Verissimè enim dictū est: Cogitationes mortalium timidæ, & incertæ oēs providentiæ nostræ. In hac igitur tâta humanæ mentis ignoracione, adest electis omnibus diuina Spiritus providentiæ: quæ ipsis interdum ignorantibus, aut nihil

- D** nihil minus cogitantibus, dat operam, vt que illis futura sint maxime salutaria, cōtingant, & eis omnia cooperentur in bonum. Quam multi monasticam vitam professi seruatū sunt, qui si in seculari vita permansissent interirent. Contrā verō quam multi sacerdotia, magistratus, & Ecclesie dignitates magno suo malo assecuti sunt: qui si priuatam vitam duxissent, salutem adepti essent. Quam multis vel confessorius, vel concionator, vel amicus, vel etiam pudica & sancta vxor (quæ veluti casu quodam & sorte, magis quàm electione & consilio contigisse videtur) hoc diuino Spiritu (illis ignorantibus) providente, maximo ad studium pietatis adiumento fuerit: & alia rursū quæ in promptu erant, & nocere grauitèr potuissent, eodem Spiritu prospiciente, veluti e manibus elapsa sunt. In vtroq; autem simul Spiritus sancti beneficium, & providentia cernitur. Quoties te vel hoc itinere ingressurum, vel in hanc aut illam domum iturum (in qua Diaboli insidia, aut aliquis tibi laqueus paratus erat, in quem incidere potuisses) cœlestis Spiritus futurorum præcitus te ab vtroq; reuocauit: & aliam viam, aliamque domum veluti casu quodam quò periculum euaderes ingredi intelligauit. Huius autem beneficij magnitudinem ingens ille Dandis Regis lapsus & ruina declarat: quæ si occulto hoc & inuisibili instinctu a deâbulando in solario domus suæ Spiritus sanctus reuocasset, nec alienam vxorem se ex aduerso lauante[m] conspexisset, nec se fœdo adulterio & cade innocentis viri cruetasset, nec perpetui luctus tibi materiam peperisset.

F Sed quoniam hoc magnum diuinæ providentiæ beneficiū, maximeq; ad salutem necessarium vobis compertum & exploratum esse vellem, propositis aliquot rerum corporearum similitudinibus, illud vobis patefacere curabo. Spiritus ergo sanctus in hoc officio, his hominibus qui exercitum per dubias & inexploratas vias præeuntes ducunt, similis mihi esse videtur. Solēt enim instructæ acies hostilem regionem ingressæ, cum aut imparatos hostes adoriri, aut urbem aliquam populari destinari, peritum itineris ducem sequi: qui cuncta insidiosa aut suspecta loca declinare sciat, & per eas semitas delectat, in quibus nullū periculum subeuntes, voti tandē cōpotes fiunt. Hoc igitur fratres præcipuum Spiritus sancti munus est: cuius præsidio regius Propheta fretus aiebat: Si ambulauero in medio vmbre[m] mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es. Eundē quoq;

simil.

ipse Dominus electis suis ducatum pollicetur, cum ait: Cum trā- A
 tieris per aquas, tecum ero, & flumina non operient te: in igne
 non combureris. In hodierna quoq; sancti Euangelij lectione,
Nō turbetur (inquit) *cor vestrum, nec formidet: audistis, quia ego dixi*
vobis: Vado & venio ad vos. Hoc est, semper vobis adero, semper
 inuisam, nec vobis vnquam deero. Quid ergo tali custodia inu-
 niti formidare poteritis? ¶ Similis est item pastor gregem suum

¶ *Sal. 79.*

Simil.

Etum similem facit cum ait: Qui Regis Israël, intende (sue vt
 alij verterunt) Pastor Israël ausculta: qui deducis velut ouem
 Ioseph. Sicut enim boni pastoris est, per eos tramites oues suas
 ducere, atque deducere, in quibus & læta gramina inuenire,
 & à ferarum insidijs liberari, & itineris anfractus & precipi-
 tia deuitare queat: ita summus ille pastor, quas oues in cœlestes B
 catulas adducere destinauit, ipse se illis viæ conuitem, ipse pasto-
 rem & protectorem exhibet: qui illis frequenter ignorantibus
 imminencia pericula & noxia cuncta depellit, & salutaria

Deut. 1.

Simil.

subministrat. ¶ Moyses verò Spiritum sanctum parenti simi-
 lem facit, qui filiolum per huius vitæ vias difficiles & obscuras
 vadentē, manu prehensum ducit, cum ait, Portauit te Dominus
 Deus tuus in omni via per quam ambulasti, sicut portare solet
 pater filium parvulum, donec veniretis ad locum hunc. Sicut en-
 nim pater qui per viam cœno, luto, scrobibus, & torrentibus in-
 citatis impeditam graditur, paruulumque secum filium ducit,
 oculis diligenter loca omnia collustrat, quibus inoffenso pede
 paruulus incedere possit: ita planè Spiritus sanctus, cui omnia
 huius vitæ pericula nota sunt, filios suos sic in via dirigit atque C
 regit, vt ab omni offensione atque ruina incolumes conseruet.
 Denique idem nobis beneficium præstat, quod ipse gentibus ad

¶ *Isai. 62.*

fidem vocatis, à nobis exhiberi postulat cum ait: Transite, tran-
 site per portas, preparate viam populo: planum facite iter, &
 eligite lapides, & eleuate signum in populos. ¶ Eiusdem quoque
 Spiritus consilio & providentia quibusdam firma valetudo &
 sanitas corporis, quibusdam diuturna, imo & perpetua ægritu-
 do contingit: quod videlicet hoc vtrisque ad eorum salutem ma-
 gis expedire intelligat. Sic aliorum opes & fortunas pro illo-
 rum utilitate cumulat: alios verò paupertate & inopia premi-
 finit. Alijs simili ratione honores & dignitates tribuit: alijs ve-
 rò (quòd ita illis expediat) misericorditer subtrahit. Idem quoq;
 inter-

D interdum charissimos filios matribus, & vxoribus viros imma-
tura morte rapit: quod futurorum præcius intelligat, immo-
dicum erga illos amoris affectum, magno eis ad purum diuici-
tatis amorem impedimento futurum. Quid quod aliquando
etiam tentari nos à Dæmone, & grauiter vexari patitur (quod
ipsi etiam Paulo contigit) vt hac ratione partim dormien-
tes, longa pace virtutes exerceat, partim in vera cordis humi-
litate conferuet? Idem igitur filiorum suorum amator Spi-
ritus, qui plusquam paterno affectu nostri curam gerit, no-
bis etiam ignorantibus quæ nostra sunt curat. ¶ Harum au-
tem rerum causas, dum in hac vita degimus, frequenter ignora-
mus: quas tamen in futura vita ipso Domino tradente agnosce-
mus: cum ille nobis quidquid ad salutem nostram sine nobis mo-
litus fuerit, indicabit: & à quibus nos tum corporis, tum animæ
E periculis liberauerit, ostendet.

* II.

¶ Vt autem hoc in loco aliquid ex theologicis literis attinga-
mus, quò ea ipsa quæ diximus magis conspicua fiant, sciendum
est, ad hoc præcipuè post virtutum habitus Spiritus quoque
sancti dona à Theologis assignari, vt ijs mens nostra expedi-
ta atque parata sit: quò à Spiritu sancto ad multa opera (quo-
rum rationes & causas ignoramus) eius instinctu & agitatione
moueat. Non leuis enim inter Theologos disputatio est, quor-
sum post fortitudinis, pietatis, ac timoris Domini virtutes ea-
dem hæc ipsa inter Spiritus sancti quoque dona numerentur:
cum virtutes istæ idem quod dona præstare posse videantur. Ad
F quod Diuus Thom. respondet, aliam in mente dispositionem
requiri, vt homo à se ipso ad virtutis actiones moueat: a-
liam vt à Spiritu sancto agatur. Metior enim nobilior atque
prestantior, nobiliorem quoque in mobili dispositionem exigit. *Simil.*
Alius enim ens puero, alius viro, aut etiam giganti
preparandus & accommodandus est. Donis igitur ad singu-
lares Spiritus sancti motus disponimur, virtutibus autem ad
communis virtutum officia præparamur. Tunc enim à Spi-
ritu sancto agi dicimur, partim cum supra ea quæ facultatem
nostram superant ope eius assurgimus: partim cum ad ea o-
pera eius instinctu excitamur, quorum causas & rationes non
agnoscimus. ¶ Hoc autem Spiritus sancti magisterium non

modò in virtutum officijs, sed in omnibus quoque humanæ vi-
 tæ negotijs ad salutem dirigendis, potissimum cernitur. Quid
 enim homini contingere in vita possit, quod non aliqua ratione
 animæ salutis, vel commodare vel incommodare possit? Non est
 autem humani iudicij cunctis etiam virtutibus instructi, in hi-
 sce rebus, quarum commoditas ex futuris eventibus frequen-
 ter pendet, quid commodum futurum sit, eligere, & quid inco-
 modum, declinare. Ad hæc igitur quæ humanæ mentis vim & fa-
 cultatē superant, præsto electis omnibus Spiritus sanctus adest:
 qui cum nulli animantium in necessarijs ad naturæ conseruatio-
 nem desit, multo imòus electis suis deerit, quos ad immortalis
 vitæ gloriam destinauit. Hoc enim duce quilibet eorū cum Pro-
 pheta ad Dominum clamat: Spiritus tuus bonus deducet me in
 terram rectam.

Psal. 142.

B

Hæc sunt fratres officia, quæ cœlestis hic Spiritus inuisibili
 afflatu suo in electorum mentibus operatur: quibus hominem
 prioris natiuitatis vitio ad bestiarum naturam degenerantem,
 ad priorem illam amicitiae dignitatem reuocauit: imò & altius
 sustulit. Vt enim Guericus Abbas ait: Sublimius restituit lapsos
 redemptio, quam constituerat prima creatio. Quid igitur hic
 primum dicam? quid primum mirer? Ad hanc tantam Dei largi-
 tatem & bonitatem, qui se totum commodis nostris impendit,
 & diuitiarum suarum thesauros (quos tandiu in cœlo recondi-
 tos habuerat) in nos effudit: an summam ignauiam & ingrati-
 tudinem nostrā, qui nec pro tantis illis beneficijs gratias agimus,
 nec his tantis vitæ nostræ remedijs vti volumus, nec erga hunc
 salutis nostræ autorem amore flagramus: nec talem intra nos ho-
 spitem, gubernatorem, tutorem, & magistrum habere curamus? **C**
 O deplorandam hominum cæcitatē & amētiam! O perpetuis
 laudibus celebrandam Dei erga genus hominum misericordiā!
 O Deum, vt idem ait Guericus (si fas est dicere) prodigum sui,
 præ desiderio hominis! Ea enim est humanæ mentis ingrati-
 tudo atque peruersitas, vt dubitari merito possit, vter in hac parte
 effusior (vt ita dixerim) sit: homo ne ad suum sibi exitium com-
 parandum, an Deus ad salutaria illi remedia prouidenda? Si e-
 nim diligenter hominum vitam inspicias, inuenies vtique ple-
 rosq; ipsorum præcipiti cursu ad interitum tendere: in hoc vnū
 incumbere, hoc ferè moliri, vt omnia quæ illis ad salutem data
 sunt, peruertant, & in arma iniquitatis conuertant. In hoc vnū
 vitam,

Guericus

Idem.

D vitam, in hoc vires animi, in hoc opes, ingenium, conatus deniq; omnes, & omnia vitæ studia consumunt. His namque omnibus quæ salutis instrumenta erant, ad perditionis suæ materiam abutuntur. Hac igitur ratione plerique hominum in perniciem suam præcipites ruunt. Contra verò Deus liberalissimum, ac penè prodigium se in eam gentem exhibet: quæ tanto studio sibi perniciem machinatur, & salutis suæ autorem tot modis offendit. Ita fit, vt quisquis hanc vtriusque partis contentionem attentius fuerit contemplatus, inueniet planè duas potentissimas factiones: alteram quidem Dei summo studio salutem nostram procurantis, alteram hominis in interitum suum toto impetu ruentis. Ille nos ad vitam reuocare contendit, nos in manibus nostris mortem nobis accersere conatur: ille nos ad iustitiam

E & pietatem vocat, nos impetu cæco & furibundo ad impietatem & iniustitiam rapimur. Sicut autem (vt idem autor ait) nullum esse spectaculum incundius potest, quàm hodierno die Spiritû sanctû è cælo descendente intueri, & visibilibus signis quid in mentibus fidelium efficiat, ostendere: ita nullum tetrius atq; funestius, quàm hominem cernere sibi ipsi perniciem inferentem, diuino Spiritui resistentem, nihilque tot diuinis muneribus proficientem.

Idem.

✱. III.

E Ex his ergo apertè liquet, hanc tantam diuinæ largitatis abundantiam, nò solum spei, sed magnam etiam timoris occasionem nobis præbere. Quis enim nesciat maxima beneficia parem animi gratitudinem exigere, maximaq; neglecta remedia inexcusabilem prorsus causam improborû facere? Ita fit, vt sprete medicinæ culpa ingrati animi vitio cumuletur. Quam sententiam apertissimis iisdemq; maximè formidandis exemplis cõprobabo. Cõstat planè ex literis sanctis Hebræos cum in Ægypto essent, Ægyptiorum idola coluisse. In quos tamen nunquam Dominus propter hoc execrandum scelus animaduertit. Verùm vbi eos ab illa seruitute tot signis editis liberauit, vbi se illis via ducem præbuit, vbi legem dedit, vbi tam multi eos beneficijs profectus est, grauissimas de illis pœnas cum delinquerent sumpsit. Cum enim aureum vitulum adorassent, præter stragem illam quæ Moses in populo Leuitis famulantibus edidit, ab ipso quoq; Domino pro eo crimine percussi sunt. Cum vero idolo Phogor immolarunt, iussa Domini hominum viginti quinque millia vno die cesa sunt. Cum verò de expugnanda terra sibi promissa

Ad timorem ex animi edictis inuocamur.

diffusi

diffusi, in Ægyptum regredi statuebant: quadraginta annorum **A**
 exilio mulcrati, & immatura morte sublati, acerbissimas dif-
 fidentia suæ pœnas dederunt. Videtis ergo fratres, quid diui-
 norum beneficiorum magnitudo pariat: nempe p̄ijs salutē &
 vitā, improbis autē eorū vitio pestem & exitiū. At quāto ma-
 iora in nos beneficia collocata sunt? Quis hoc verbis explica-
 re queat? Quāuis enim tam magna illis beneficia præstita sint,
 non tamen ijs ad pietatem & iustitiam eruditi fuerunt. Sic enī
 ad illos Moies ait: Vos vidistis vniuersa quæ fecit Dominus
 coram vobis in terra Ægypti Pharaoni, & omnibus seruis e-
 ius, vniuersq; terræ illius, tentationes magnas quas viderunt
 oculi tui, signa illa, portentaq; ingentia: & nō dedit vobis Do-
 minus cor intelligens, & oculos videntes, & aures quæ possint **B**
 audire vsque in præsentem diem. At nobis hodie & oculi, & au-
 res, & cor intelligens datum est: cum Spiritus ille cœlestis, vni-
 uersum est artifex, omnem habens scientiam, & omnia prospici-
 ens, in corda fidelium demissus, omnes illorum sensus rerum
 cœlestium cognitione instruxit. Si ergo tot illi pœnas dederūt,
 qui sola ferē corporalia beneficia perceperant: quid nos timere
 par est, qui tanto maiora Dei dona recepimus: qui nō ab Ægy-
 pto, sed à gehenna liberati: qui non legem lapideis tabulis iu-
 rificam, sed in visceribus scriptam accepimus: qui non legifato-
 rem Mosē, sed vnicū Dei Filium Redemptorem, & Spiritū
 sanctum legislatorem, & viæ ducem nacti sumus? Hæc fratres,
 maxima iustissimi timoris, & sollicitudinis nostræ causa: hæc
 præcipua in extremo iudicio reddendæ rationis materia. Quō
 enim magnificētior gratia, maioribusq; Christi laboribus par-
 ta: hōc acerbius pumentur, qui ne vel minimam operam pone-
 rent, hoc tantum remedium vltro oblatum repudiarunt. Hoc **C**
 est igitur iudicium, quia lux venit in mundum, & dilexerunt
 homines magis tenebras quā lucem, vanitatem quā verita-
 tem, mortem quā vitam, seruitutem quā libertatem, inte-
 stinum bellum & seditonem, quā internam quietem & pa-
 cem: magisq; inter Diaboli mancipia, quā inter Dei filios nu-
 merari: ac magis deniq; cum summis laboribus ad æterna sup-
 plicia, quā cum gaudio & iucunditate ad æternam peruenire
 letitiam voluerunt.

*Prepara-
 tio ad re-
 ceptum
 Spiritū.*

Quōd si à me quisquam requirat, quæ ratione hoc ingens pe-
 riculum declinate, & tantorum donorum quæ secum Spiritus
 sanctus attulit, particeps effici queat: vna est ad hæc duo re-
 sponsio

Disponio, vt videlicet mentem suam ab immoderato terrenarum rerum amore auulsam, ad cœlestia traducere studeat. Aliter enim nequaquam Spiritus ille cœlestis, mentem terrenarum rerum sordibus & amore pollutam inhabitare dignabitur. Cum enim præcipuum eius officium sit mentem ad sublimia attollere, & cœlestium rerum amore incendere, fieri non potest, vt quisquam simul sit & ad terrena per amorem depressus, & in cœlum mente sublatus: cum hæc duo sibi inuicem aduersentur. Hinc D. Gregorius, *Grego.* Seculares, inquit, mentes quantum se foris per desideria dilatant, tantum ad receptionem Spiritus sancti sinu cordis angustant. Idem quoque D. Basilius *Basilius,* testatur, a quo cum quaesitum esset, qua ratione quis sic mentem suam præparare posset, vt hospite Spiritu sancto dignus haberetur, respondit: Quamdiu mandata Domini non seruamus, nec tales sumus vt de nobis ille testificans dicat: Vos de hoc mundo non estis: nequaquam debere nos expectare, vt Spiritu sancto digni efficiamur. Mundi autem nomine sancti Patres intelligunt, non illos quibus multum ex opibus suis tribuit mundus, sed qui multum ex eo habere concupiscunt. Hoc est, non tam eos qui mundi opibus abundant, quam qui arctissimo amoris glutino cum illo copulati sunt. Temperatus quippe terrenorum bonorum amor, quem non cupiditas, sed necessitas moderatur, innoxius est: immoderatus autem & extra præfixos sibi à Deo fines exundans, & mentem obruit, & Spiritui sancto aditum intercludit. Hac autem de causa communis generis humani hostis non solum ad maleficia, sed interdum etiam multo magis ad immoderatum terrenorum bonorum amorem homines allicere contendit. Illud enim est quasi aperto Marte pugnare: hoc autem, secretis cuniculis & insidijs (quæ nihil mali præferre videntur) incautas hominum mentes adoriri. Hoc enim amore, in quo nihil esse mali apparet, nimium vigente, facile est quavis oblata occasione in quoduis flagitium homines ruere. Sicut venator insequens feram, non tam illâ manibusprehendere, quam sagittis confingere studet (his enim vulnerata in illius tandem potestatem veniet) ita callidus ille animarum venator satis sibi esse putat, si animarum iecur immoderato terrenarum rerum amore sauciet: sic enim vulnerata mens & ad terrena deflexa, in quæuis scelera facile dilabitur: dummodo illi assequatur,

quatur, quod immoderato amore complectitur.

Quod si quis vestrum hanc esse rem maxime difficilem cau-
setur: videlicet ab immodico rerum presentium amore animū
vindicare, quarum speciem oculis usurpamus, quorum fructu
pascimur, quarum dulcedine oblectamur, & sine quarum usu
vitam minime sustentamus: huic ego respondeo, non hanc vi-
nam rem modò, sed omnia quæ literis Evangelicis continentur,
hominibus seculi amore deuinctis, & utilitatis voluptatis
fructu omnia mentientibus, asperrima atque difficillima esse.
Omnia enim eò tendunt, vt nos ab amore seculi abductos ad
cœlestia desideria traducant. Cæterum ijs qui se supplices Deo
submitunt, qui assiduis precibus eius spiritum & gratiam effla-
gant, quiq; omni mente sese ad diuinæ legis studium & obe-
dientiam applicant, hæc omnia adeò sunt facilia atque sua-
uia, vt cum Propheta verè dicere possint: In via testimoniorum

tuorum delectatus sum, sicut in omnibus diuitijs. ¶ Ne tamen
imbecillas mentes desperatione frangam, rem ad planiora de-
ducam. Quibus ergo idem studium, idemq; ardor non est, satis
erit ab omni letali crimine puram mentem conseruare: quò in
eas Spiritus sanctus ingredi, & mansionem facere dignetur. Alias
enim in maleuola n animā non introibit sapientia, nec habita-
bit in corpore subdito peccatis. Hinc D. Grego. Tergat, inquit,
sordes prauo operis, qui Deo præparat domū mentis. In cuius
rei typum in lege olim Dñs hoc sacro die nouarum frugum sibi
oblationem offerri præcipiebat: quò fidelibus insinuaret, pur-
gandam esse ab omni peccati vetustate mentem, quæ Spiritum
sanctum intra se recipere velit. Quam quidem animi renoua-
tionē David post lapsum à Domino petebat, cum diceret: Cor

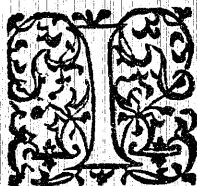
Psal. 50.

mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in visce-
ribus meis. Sic enim innouatus & ab omni prioris vitæ vetusta-
te purgatus, petit protinus spiritu principali confirmari: ne vi-
la tentationum vis infirmum adhuc & nutantem animum de
gradu virtutis & innocentie depellat. Hac igitur ratione fra-
tres, mentem nostram purgare studeamus: quò hunc cœle-

stem Spiritum salutis nostræ autorem, & gratiæ
simul & gloriæ largitorem percipere
mereamur.

AD

D AD LECTOREM.

DN concionibus, quæ de altissimæ Trinitatis mysterio vulgò haberi solent candide Lector, quidam adeò huius mysterij altitudinem refugiunt, vt ne verbum quidem de eo facere audeant: alij contra abditissima quæq; , & ex intimis Theologiæ penetralibus deprompta (quorum nihil auditores intelligant) illis proponunt. Nos media quadam inter vtrosque via processimus. Neque enim à mysterij huius tractatione abstinuimus, & ea tamen diximus, quæ rudes etiam **E** auditores si non penitus intelligere, certè probare, & aliquatenus intelligere valeat. Nec de iolo beatissimæ Trinitatis mysterio, sed de diuinis quoque laudibus, & perfectionibus nonnulla perstrinximus. Vtraque verò quantum argumenti ratio pati potuit, ad mores accommodauimus: sine qua cura frustra ad populum conciones habentur. In prima igitur concione Deum esse euidenti ratione probamus: deinde verò de diuinarum personarum processione differimus. In secunda autem, idem mysterium varijs similitudinibus ad captum populi accommodatis explicamus. In tertia, de diuinis perfectionibus, quæ ex eius nomine: Qui est, naturali rationis lumine intelliguntur, atq; de eodem beatissimæ Trinitatis mysterio differimus. In quarta, primo loco de diuinæ naturæ vnitatem agitur: secundo verò æterna Filij Dei generatio, partim sanctarum **F** literarū, partim etiam insigniū aliquot Philosophorum testimonijs cōprobat. In quinta, primū de incōprehensibili diuinitatis natura tractatur: deinde diuinarum personarū pluralitas, non scripturarū testimonijs, sed topicis aliquot rationibus comprobatur: ac postremò, magnam felicitatis humanæ partem in huius mysterij cōtemplatione positam esse declaratur. Vbiq; autem (quod in hoc argumenti genere præcipuum videbatur) rationes assignamus, cur mirari homines non debeant quòd huius mysterij intelligentiam non attingant, cum & diuinitatis natura altissima & incomprehensibilis, & hominis ratio obtusa, & ad spiritualium rerum intelligentiam

minus idonea sit.

IN

IN FESTO SANCTISSIMÆ TRI-
nitatis concio prima: in qua primum quidem Deum
esse evidenti ratione probatur: deinde quo-
modo is in personis trinus sit, exponitur.

THE. Euntes, docete omnes gentes, baptizan-
tes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus
sancti. Mat. vii.

INTER OMNIA

Christianæ religionis dogmata, quæ fidelibus credenda proponuntur, principem locum beatissimæ Trinitatis mysterium obtinere, nemo est qui nesciat. Quâvis autem eorû dogmatum veritas fide potius, quàm rationis lumine nitatur, in hoc tamen beatissimæ Trinitatis mysterio (quod sublimitate sua omnem

humanæ mentis intelligentiam superat) tantò magis fides locum habet, quantò minus illad humana ratio comprehendere potest. Pro summa enim ratione homini pio fides est: quæ Deo revelanti sine vlla rationis attestatone firmissimum præbet assensum. Est enim fides (vi Apost. diffiniuit) sperandarum rerum substantia, argumentum non apparentium. Hoc est, fides est fundamentum, cui spes rerum cælestium incitur. Nemo enim sperat, nisi quæ futura esse credit. Itaque fides spei nostræ velut basis & fundamentum est. Est etiam argumentum nõ apparentiû: hoc est, fidei lumen à Deo mentibus nostris infusum, argumenti vice nobis est: quod sine vllò humanæ rationis argumento, multò firmius & certius assentire nos facit ijs quæ à Deo tradita sunt, quàm omnis humana ratio efficere potuisset. Longè enim certius habendum est, quod diuina veritas testatur, quàm quod Mathematica demonstratione concluditur.

Nemo autem miretor, si fidei lumine atque adiumento in rebus diuinis vtitur, quando ne ipsa quidem hominum societas sine humanæ fidei adminiculo stare posset. Hac eni ratione

D.

D D. August. se à Deo velut manu ductum, ad percipiendam fidem his verbis docet: Tu Domine paulatim manu mitissima cor meum tractabas. Considerabam enim, quàm multa crederem quæ non videram, neque à gererentur affuilem. Sic tam multa sunt in historia gentium, tam multa de locis atque vrbibus, quæ nõ viderã, tam multa amicis, tam multa medicis, tã multa hominibus alijs atq; alijs crediderã, quæ nisi crederetur, omnino in hac vita nihil ageremus: postremò quàm inconcussa fide fixũ retinerem, de quibus parentibus ortus essem, quod scire nõ possem, nisi audiẽdo credidissem. Hactenus Aug. Ex cuius verbis apertè colligimus, quàm sit rationi cõsentaneum, vt sine rationis argumentatione Deo fidem habeamus, quando & hominibus etiam sine illa assensum præbemus. Rectè ergo Euangelista Ioannes argumentatur: Si testimonium hominum accipimus, testimoniu Dei maius est, quod testificatus est de Filio suo. *Aug. Con. fess. li. 6.*

E Qui credit in Filium Dei, habet testimoniu Dei in se. Hoc est, Deum habet fidei suæ testem: cuius veritas omni alia veritate certior est. Pithagoras Philosophus (vt multi autores memorie prodiderunt) sic discipulos suos instituebat, vt toto septenio iuxta septem artium liberalium numerum, de ijs quæ ab eo dicerentur, minimè rationem quærerent, sed magistri verbis fidè adhiberent, quousq; omnia audiuisent. Vnde illud etiam inter eosdem discipulos manavit, vt alio rationè ab alio petente, pro ratione afferret: Ipse dixit. Fide ergo primũ eruditissimus Philosophus discipulos suos ad magnarũ rerum intelligentiã præparabat, prius credere, deinde intelligere oportere docēs. An nõ igitur hanc eandem docendi rationè tradere Propheta voluit, cum dixit: Si non credideritis, non intelligetis? *I. Ioan. 5.*

F Hac igitur fidei simplicitate fratres, de altissima diuinitatis atq; indiuiduæ Trinitatis natura dicere aliquid incipiamus: quò ad aliquam huius mysterij intelligentiam fidei ductu peruenire valeamus. Vt enĩ Chryf. ait, Fidei maximè proprium est, rationes eorũ quæ sunt, non inquirere, sed obtemperare præscriptis. Vt igitur hac religione de altissimo hoc mysterio disserere possimus, caelestem opem sacratissimæ Virginis intercessione suppliciter imploremus. *Isai. 7.*

AVE MARIA.

E Vates docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. His quidem verbis fratres, totius summæ & adorandæ Trinitatis, & indiuiduæ vnitatis mysterium adeò apertè declaratur, vt non alijs argumentis vel testimonijs ad *Chrysof.*

*Hilar.**1. Cor. 1.*

ad huius fidei veritatem inconcuse retinendam nobis opus sit, A
 ut auctor est. D. Hilarius. Nam primum baptizandi nomine pec-
 catorum ablutio, & rationalis animæ sanctificatio, & diuinæ
 agnationis, hoc est, diuinæ naturæ participatio significatur.
 Quod planè non alicuius creaturæ, sed solius diuinitatis opus
 est. Hoc autem Apostolus non obscure insinuauit, cum inanem
 Corinthiorum gloriam (qua de doctorum suorum dignitate
 tuebant) reprimere volens ait, Nunquid Paulus crucifixus
 est pro vobis, aut in nomine Pauli baptizati estis? Quod perin-
 de est, ac si diceret: In eo solùm iure gloriari debetis, qui vobis
 mortè suam vitam contulit, & cuius omnipotente virtute baptis-
 mi gratiam, hoc est, peccatorum veniam, & ius hereditatis æ-
 ternæ adepti estis. Hoc autem neque Paulus, neque Petrus,
 neq; Apollo, nec vlla omnino creatura autoritate propria, nisi
 omnipotens Dei virtus donare potest. Illius quippe solum est, B
 offensam remittere, qui offensus est. Quoties autem peccamus,
 Dei præcipuè maiestatem violamus. Hoc ipsum autem Phari-
 sei etiam intellexerunt: qui cum Dominum Salvatorem pec-
 cata cuidam paralytico remittentem viderent, ipsum blasphemare
 dixerunt. Quis enim, inquiunt, potest peccata remittere,
 nisi solus Deus? Peccatorum quippè remissioni sanctificatio no-
 stra adiuncta est: quam solus Deus præstare potest. Si enim (ut
 D. August. ait) melius ac nobilior est bonum esse, quàm simpli-
 citer esse: si solus Deus conferre mihi potest ut sim, quomodo
 alius à Deo donare mihi potest, ut bonus sim: hoc est, ut verè iu-
 stus ante Deum & sanctus sim? Cum igitur solus Deus tanti hu-
 ius operis auctor sit, & hoc ipsum opus in nomine Patris, & Fi-
 lij, & Spiritus sancti fieri dicatur, constat planè his verbis su-
 pernæ diuinitatis maiestatem significari: in qua & diuinarum
 personarum distinctio, & naturæ vnitas non obscure declara-
 tur. Cum enim cœlestis magister Patrem, & Filium, & Spiritum
 sanctum nominat, tres diuinas personas apertè designat.
 Quod verò non in nominibus multitudinis numero, sed in no-
 mine, ait, naturæ vnitatem in tribus personis insinuauit. Hoc
 est igitur mysterium, quod nobis hodie ab Ecclesia celebra-
 dum, adorandum, atque explicandum proponitur. De quo duo
 mihi tractanda esse videntur. Primo quidem (quod cætera an-
 tecedat) Deum esse, rationibus etiam demonstrandū est. Dein-
 de verò diuinarum personarum Trinitas (quatenus ruditati atq;
 infantie nostræ conceditur) exponenda est.

D Qua in re illud ante omnia curandum, vt summa religione & pietate de hoc tanto mysterio differamus. Quod quidem non modò sancti Doctores, sed Ethnici quoq; Philosophi admonēt. Hinc Cicero, Homini, inquit, timide de potestate Deorum, & pauca dicenda sunt: Seneca verò Aristotelem eadem prædicantem citat his verbis: Egregiè Aristoteles ait, nunquam nos vere cundiores esse debere, quàm cum de Dijs agitur. Si intramus tēpla compositi, si ad sacrificium accessuri, vultum submittimus, togam adducimus: si in omne argumentum modestiæ fingimur, quantò hoc magis facere debemus, cum de syderibus, de stellis, de Deorum natura disputamus, ne quid temere, ne quid impudenter, aut ignorantes affirmemus, aut scientes mentiamur? Hæc tenus ille. Si ergo hoc Ethnici Philosophi sentiebant, qui tam obscuram de diuinitatis maiestate cognitionem habuerūt: quid nos facere par est, quibus tantò ampliorem & illustriorem de ea cognitionem catholica fides tribuit? Hac igitur animi submissio ne & reuerentia, quæ proposuimus tractare incipiamus.

E Et quidem prima illa quaestio, an Deus sit, superuacanea forsitan quibusdā esse videbitur. Sed nequaquā ita est. Multi enim inter ipsos etiam fideles sunt, quibus Propheticum illud cōuenire videtur. Dixit insipiens in corde suo, nō est Deus. Quomodo, inquis, hoc dicunt? Certe quia (vt Apostolus ait) contententur se nosse Deum, factis autem negant. Hoc est, non quidem verbis, sed moribus & vitæ ratione Deū esse inficiantur: quandoquidem adeò sceleratè viuunt, ac si nullū in mūdo numen, nullamq; prouidentiam esse crederent. Multi namq; sunt, qui sic se in omnia flagitiorum genera effundunt, sic cupiditatibus cunctis omnes intemperantiæ habenas laxant, sic cœlestium rerum prorsus obliuisci in terra defixi iacent, sic omnia diuina legis præcepta sine vilo doloris sensu violant, ac si nullum in mūdo numen esse crederent. Nihil enim minus faciunt hæc ipsa credentes, quàm si omnino non crederent. Et quanuis qui ita viuunt, verā fidem habeant, tot tamen illam terrenarum cupiditatum vmbis obscurant, quot letifera peccata commiserunt: Vnū uodq; enim letale peccatum eius luminis vim habet & obfuscet, quanuis non prorsus extinguat. Vt enim singula quæ admittimus peccata, arbitrij libertatem (quod ad operandi facilitatem & præstitudinem attinet) minuere dicuntur, quanuis non prorsus adimant: ita eadem peccata fidei splendore magis ac magis obfcurant, quanuis non penitus deleant. Quo fit, vt homo his malorum suorura

tenebris circumfusus, præcipitia sibi ante oculos obiecta non A
videat, atque in illa passim corruat. Quin etiam peccandi as-
fiduitate eo interdum rapitur, ut à Diabolo varijs fidei tenta-
tionibus infestetur, & an sit numen aliquod, cuius providen-
tia mundus regatur, dubitare incipiat. Qua de re D. Grego-
rius verba illa S. Iob enarrans, Quis est omnipotens, ut seruia-
mus ei, sic ait: Mens humana malè exterius fasa, sic in rebus
corporeis sparsa est, ut neque ad semetipsam intus redeat,
neque eum qui est inuisibilis, cogitare sufficiat. Vnde carna-
les viri insa spiritualia contemnaentes, Deum quem corpora-
liter non vident, quandoq; ad hoc perueniunt, ut neque etiam
esse suspicentur. Vnde apud Iob dicunt, Quis est omnipotens,
ut seruiamus ei? Horum igitur & aliorum, quos retulimus
causa, commodum erit, ut non fide solum, sed apertissimis e- B
tiam rationibus, quas D. Thom. initio statim summae Theolo-
giæ affert, Deum esse ostendamus.

S. Tho.

✱. I.

Prima ra-
tio.

¶ Principiò, quid Dei nomine homines intelligere soleant,
explicandum est. Siquis autem hoc à cunctis hominibus inquirat,
vno ore respondebunt, hoc se nomine intelligere, vniuersi-
tatis huius moderatorem ac principem, seculorum Regem,
rerum omnium principium atque finem, primum ens, primum
motorem, primam veritatem, primam causam, à qua
cæteræ deinceps causæ pendeant: ac postremò Dei nomine id
intelligent, quo nihil maius, aut melius cogitari possit. Hoc
autem diuinum numen in mundo esse à quo omnia pendeant,
cum ipse à nullo pendeat, hac ratione D. Thom. ostendit: In
rebus omnibus dignitatis & nobilitatis gradus atque ordinem
cernimus. Infimum enim gradum in hoc ordine tenet, quæ tan-
tummodo sunt, ut elementa, ut lapides, ut metalla: Superio-
rem autem gradum obtinent, quæ non modò sunt, sed etiam
viuunt, ut arbores, ut plantæ. quæ florere, atque frondescere, &
fructus proferre videmus: quæ ad eam vitæ rationem (quæ à
Philosophis vegetatiua nuncupatur) pertinent. Supra hunc au-
tem gradum animantium vita consistit: utpote quæ non modò
viuant, sed etiam moueantur & sentiant. At homo nobiliorem
dignitatis gradum sortitus est, qui his omnibus rationis lumen &
splendorem addit. Supra hominem verò angelorùm ordines colloca-
mus: qui non tam ratione, hoc est, ratiocinandi virtute, quam
simplici rerum intelligentia vigent. Inter Angelos autem tan-
ta

Dta dignitatis varietas est, vt secundum D. Thom. sententiam, ne duo quidem inter omnes Angelos dignitate pares inueniantur, cum iuxta illius diffinitionem omnes inter se specie differant. Quò sit, vt inter infimum & summum Angelum, alius alio natura ipsa præstantior atque nobilior sit. Cum hic igitur ordo in rebus omnibus appareat, querendum est, an per infinitos huiusmodi gradus procedere debeamus, an ad aliquem tandem summum deueniendum sit, quo nihil sit nobilius atque præstantius. Prius illud nullo modo asserendum est, cum ab hoc processu infinito natura omnis abhorreat. Quocirca posterius hoc necessarium statuendum est. Hoc igitur quod in summo loco & altissimo rerum omnium cardine ponimus, quodque infra se omnia alia videt, Deum appellamus, quo nihil in rerum natura neque maius, neque sublimius est. Hoc autem aliorum omnium esse causam ex eo constat, quod Philosophi asserunt, primum in vno quoque genere causam esse omnium quæ sub illo genere continentur. Ignis enim qui in genere calidorum corporum primus est, cuiuscunque alius externi caloris causam esse dicimus. Quæcunque enim hoc modo calida sunt, ignis vtique participatione calida sunt. Sic etiam inter omnes corporum motus, cælestis motus primus & nobilissimus est, idè; omnium aliorum causa atra quoque omnia quam habent lucem, ab vno Sole mutant, qui inter ea omnia splendidissimus est. Ex hac igitur sententia (quæ apud Philosophos constantissima est) non modò Deum esse, sed summum etiam in rebus omnibus locum tenere, & omnium quæ sunt primam causam existere, manifestè colligitur. Itaq; in genere entium ipse est primum ens, quod omnibus quæ sunt, essendi causam affert. In ordine quoque viuentium, ipse primum viuens, imò & ipsa vita est (vt Aristot. ait) per quam viuunt omnia. In ordine intelligentium, ipse primus intellectus, à quo omnis intelligèdi vis, sicut à Sole omnis atrorum fulgor (vt modò diximus) emanat. In ordine pulchrorum, ipse primum & summum pulchrum, in quo sunt omnia pulchra, sicut ipse de camporum pulchritudine ait, Et pulchritudo agri mecum est. Ac postremo in ordine verorù, ipse est prima veritas, in qua omnis veritas, hoc est, omnium quæ vera sunt, exemplaria & idea continentur.

Est etià & alia non inferior ratio, quæ ex hoc notissimo Philosophi principio manat: neque quicquid moueatur, nò à se sed ab alio moueri. Animantiù eni corpora quæ moueri cernimus,

Aristo.

Psal. 45.

Secundaria
ratio.

non à se, sed ab anima intus agente & im-
 pulvente mouentur. Ita **A**
 fit, vt in eis aliud sit quod moueat, aliud quod moueatur: corpus
 quippe mouetur, anima verò mouet. Inde adeò fit, vt sublata a-
 nima corpus immobile maneat. Cum autem motum omnem in
 fertorum corporù à cæli motu (vt modò diximus) pendere vi-
 deamus (omnis quippe inferior hic mundus à superiori ita pen-
 det, vt vel vna Solis eclipſis quò eius radij ne ad nos perueniãt,
 paulisper impediũtur, variè hæc interiora corpora afficiat atq;
 perturbet) querendũ est, à qua virtute supremi cæli motus pro-
 cedat. Si intelligentiam aliquam huius orbis motricem dixeris,
 quæ videlicet intellectu & voluntate orbem hunc moueat, que-
 ram protinus, an hæc intelligentia à se ipsa, an ab alia pendeat,
 & an propter se ipsam, an propter superiorem aliam huic operi
 incumbat. Si à nulla alia pendet, & propter se ipsam huic officio **B**
 insitit, hanc vtique rare optimo Deum nuncupabimus. Solus en-
 nim Deus est, qui à nemine pendet, qui superiorem non agno-
 scit, qui omnia propter se ipsum, tanquam vltimum finem ope-
 ratur. Si verò ab alia pendere aſtruas, a qua & existendi & mo-
 uendi virtutem accipiat, de hac rursus & quavis alia idem ro-
 gabo: atq; ita, vel in infinitum procedendum erit (quod à natura
 abhorre diximus, cum omnia certo numero & mensura defi-
 nita sint) aut ad vnum primum motorem, qui à nullo pendeat,
 & omnibus quæ mouentur, motus causam afferat, necessariò de-
 ueniendum est: quem, & Deum, & primum vniuersitatis huius
 motorem, gubernatorem rerumq; omnium principem, & cau-
 sarum omnium causam appellamus. Quia verò artis est, nature
 opera quatenus licet imitari, hunc eundem ordinem in humana
 Repub. tam civili quàm Ecclesiastica videmus. In Ecclesiastica **C**
 enim in infimo loco simplices clerici collocantur: hi Episcopis
 subsunt, Episcopi Archiepiscopis, hi Patriarchis, Patriarchæ ve-
 rò Pontifici Max. qui quidem nemini subijcitur, & à nemine pē-
 det, cum omnes tamen alij ab eius autoritate pendeant, eiusque
 legibus & imperio subijciãtur. In civili quoq; Repub. varios ma-
 gistratus cernere licet hoc ordine digestos, vt inferiores superio-
 rum præceptis pareant, & ab illorum autoritate pendeant: Su-
 pra quos omnes Rex aut Imperator eminet, cui omnes subsunt,
 cum is nemini subijciatur. Quod ergo rex in regno, & in Eccle-
 sia Pontifex Max. hoc in tota rerum vniuersitate summus cæli-
 tum Rex & Imperator est.

Non minus apertè hæc eadè conclusio ex perfectissimã mū-
 digu-

D di gubernatione comprobatur, de qua sic Cic. ait: Quis est tam vecors, qui cum suspexerit in cœlum deos esse non sentiat, & ea quæ tanta mente fiunt, vt vix quisquam arte vlla ordinem rerû atq; vicissitudinem persequi possit, casu fieri putet? Hoc autem quid aliud est, quàm quod Apostolus testatur cum ait, inuisibilia Dei à creatura mundi per ea quæ facta sunt, intellecta conspici? Quid enim aliud totum hoc mundi opificium, & ingens fabrica mirabili ordine descripta, totq; tamq; varijs rebus atq; animantibus referta, nisi clarissima naturæ vox est, non modo summi artificem testantis, sed eius quoq; infinitam sapientiam, potentiam, atq; probitatem predicantis? Quâtenus enim nos ad Dei cognitionem instruit immetus astrorum fulgor, Solis atq; Lunæ, & reliquorum errantium syderum admirabilis in varia & multiplici conuersione cōstantia, dierum & noctium vicissitudines, temporum aptissimæ ad moderandam vitam varietates? Quid ipsius cœlestis naturæ tanti motus atq; conuersiones, admirabili inter se ratione concinentes, ad omniû rerum, quæ cœli ipsius complexu continentur, statum atque naturam conseruandam? Quid terras, quid maria, quid rerum omnium varietatē, & multitudinem oratione commemorem? Quid postremo admirabilem siue in rebus singulis fabricam & artificium, siue in vniuersis ordinem & conuenientiam, omnibus naturæ partibus in cōsensionis vinculo aptissimè colligatis, atque tanquam ex diuersis sonorum intervallis pro certa ratione distinctis, suavissimâ armoniam efficientibus? Num parum liquet, hanc esse naturæ vocem, vndiq; ad animos permanentem, & clarissimo quodam sonitu aures omnium complentem, atq; testificantem, esse vnam quandam mentis atq; rationis immensam & sempiternam, cuius numine atq; sapientia cūcta & à principio facta sint, & deinceps regantur atq; moueantur? Hoc igitur naturæ ipsius atq; rerum conditarum argumento adductus. D. Aug. ante etiam quâ veræ fidei lumine instructus esset, adeo firmiter Deum esse credebat, vt in lib. Confessionum dixerit, Facilius debitarẽ viuere me, quàm non esse veritatem, quæ per ea quæ facta sunt, intellecta conspicitur. ¶ Nec huic sententiæ obstat, quòd Deum nemo vnquam mortali corpore sepius viderit, vt ideò non esse credamus, quod non videmus, cum nihil nobis certius sit, quàm habere nos animam qua viuimus & operamur: quam tamẽ nemo nostrum oculis vnquam v'surpauit.

3. ratio.

Aug. lib. Confessio.

His etiam rationibus certissimum hoc signum adiungere licet, 4. ratio.

licet, quod clarissimi etiam Philosophi animaduertunt, nempe totius orbis atq; omnium gentium vnanimem in diuinitatis opinione consensum: de quo sic Cic. ait: De hominibus nulla gens est neq; tam immanis, neq; tam ferrea, quæ non, etiã si ignoret qualem Deum habere deceat, tamen habendum sciat. Constat autem id quod omnibus hominibus, omnibusq; in locis atq; temporibus conuenit, ab ipsa natura conuenire: vt potè quod ipsius naturæ instinctu atq; lege omnibus inditum atq; impressum sit. Propensiones autem has, quæ à natura proficiunt, nõ frustra esse, omnis Philosophorum schola testatur. ¶ Cui etiam signo aliud non dissimile adiungimus, nempe quod cuncti mortales in repentinis ac desperatis casibus (vbi nulla humani presidij spes affulget) natura ipsa instigante, ad diuini numinis auxilium implorandum excitantur. Quæ res cum ab ipsa natura inspiratione oriatur, frustra (vt modò diximus) esse non potest. Hoc autem certissimum naturæ signum non modò diuinum nomen in mundo esse, sed etiam omnia quæ in terris gerantur, scire, omnia posse, humanarumque rerum curam & prouidentiam gerere, apertissime probat atq; cõfirmat. Quæ de re sic etiam idẽ Cicero ait: Sit hoc a principio persuasum hominibus, dominos esse omnium rerum, ac moderatores Deos: eaq; quæ gerantur, eorum geriditione, atq; numine: eosq; optime de genere hominum mereri: & qualis quisque sit, quid agat, quid in se admittat, qua mente, qua pietate colat religionem, in ueri, piorum quæ & impiorum habere rationem. Quid quæso ab homine Ethnico fidei nostræ magis consonum dici potuit?

S. Thom.

Hæc igitur argumenta fratres, adedõ firmiter Deum esse testantur, vt (quemadmodum D. Tho. ait) quisquis eorum vim & efficaciam penitus cognitam atq; perspectam habuerit, clarissimam huius veritatis cognitionem habeat. Vtreq; igitur modo, & fide & euidenti ratione Deum esse, eumque rerum humanarum & scientiam & curam habere, ex his quæ diximus constat. Quocirca periti & exleges homines, qui adedõ sceleratè & perditè viuunt, ac si nullum nomen, nullumque bonorum & malorum delectum esse crederent, sciant, & Deum esse, & quæ in terris gerantur, agnoscere: cuius cum inmensa & infinita bonitas & iustitia sit, non potest non summo amore complecti bonos, eosque summis beneficijs afficere, summoque odio sceleratos prosequi, debitisq; supplicijs punire. Quod cum in hac vita non fiat, alta necessariò expectanda est: in qua diuinæ iustitiæ ratio constare

D cōstare possit. Hic est autem acerbissimus cruciatus, quo in hac vita pravi homines torquētur: qui ut impune peccare, & voluptatibus suis frēna laxare possent, vel Deum esse nollent, vel ipsum aut cæcum, aut infirmum, aut iniustum esse vellent: ut nec eorum voluptates per cæcitatem videre, nec punire per impotentiam posset, aut per iniustitiam vellet. Talem autem Deum optare, est prorsus Deum esse nolle. Quo quid esse celebratius potest? Ut autem hæc ipsa de Deo fides est gravissimus male conscientie tortor: ita contrā est maximum piorum omnium in omni vita atque adeo in omni calamitate solatium. Hac enim se fide sanctus David cōsolabatur, cum ab amicis moneretur, ut à facie Saulis profugus, ad montium latibula transmigraret, dicens: Dominus in templo sancto suo. Dominus in

E cœlo sedes eius. Quem locum interpretes quidam his verbis explanat: Quanquam mihi tanta pericula impendent, mea tamen fretus innocentia, erecto & fidenti animo ero, neque de salute unquam desperabo: Nam Dominus in cœlo sempiternum domicilium habet, Dominus in cœlo regit terras, & humanum genus, & desuper intuetur, quid agat unusquisque, quid expatiatur, ut bonos subleuet, ac puniat fontes. Itaque spem meam in eo collocatam inimicorum conatibus opponam: hunc propugnatorem mihi defensoremque opto non armis, non pecunijs, nō oportunitate locorum aut temporis ad res gerendas indigentem, sed nutu omnia administrantem, & feliciter confidentem. Certitis quā facile, quā firmū, quāque inexpugnabile præsidium cōpararim? Hæc igitur de prima questione dicta sint: quæ ut pios

Psal. 10.

F maxime cōsolantur: ita vehementer improbos perterre faciunt.

Secunda pars.

Hactenus fratres, vicina littoribus maria præternavigabim⁹, nunc tota littora deserenda, & profunda gurgitis vada sulcanda sunt. Ea enim hæctenus persecuti sumus, quæ citra fidem rationis lumine intelliguntur: nunc ratio hinc quodammodo ableganda, & fides asciscenda est, cuius lumine ad altissimum summæ Trinitatis mysteriū aliqua ratione attingere valeamus.

Que nammodū ergo fidelium Pater Abraham Deū in mōte adoraturus, seruos ad radicē montis reliquit, solusque ipse cum Isaac filio montem conscendit: ita nec ratione in inimus ubi illa versari solent) relicta, fide comite, ad huius mysterij celsitudinem conscendamus. Itaque & humanæ rationi, & latinæ etiam lingue valedicendum est, Satius enim est in sermone, quam in altissimo

Genes. 22.

Trinitatis sacramēto solœcismum aut barbarismū committere. **A**

Principio igitur statuendum est, multa in Deo esse, quæ solo rationis lumine intelligi nequeant. Cum enim illum ex operibus suis cognoscamus, ea solum de eo cognoscimus, quæ operum eius attestacione probantur. Quocirca sicut pictura aliqua summo artificio ad viuum expressa, artificis ingenium & artem declarat, mores autem, patriam, & genus, nomen, atq; fortunā non exprimit: ita planè mundus hic opificis summi sapientiam, potentiam, bonitatem, & prouidentiam exprimit: multa tamen alia, quæ in eo sunt, minime declarat, cum hic effectus, quanuis præstantissimus sit, totam causæ suæ virtutem nō exhauriat. Inter hæc autem Dominus summæ Trinitatis mysterium nobis in noua lege reuelare dignatus est. Quanuis enim hoc idem arcanum veteris testamenti Patribus fuerit patefactum, in Euangelio tamen plenius atque apertius declarandum fuit. Cum enim Dominicæ incarnationis mysterium (quo vnigenitus Dei filius ineffabili benignitate humana carne vestiri, & pro nobis in crucē agi sustinuit) summū inter omnia diuinæ bonitatis opera & beneficia locū teneat, mysterium utiq; beatissimæ Trinitatis necessariò reuelandum fuit, vt Filij Dei maiestate atque dignitate cognita, quid tanto Redemptori natura humana deberet, apertius intelligeret. Proponitur ergo nobis in hoc altissimo mysterio, diuinarum personarum Trinitas in vnitae substantiæ. Cōstat enim, diuinitatis naturam simplicissimam, atque (vt Boëtij verbis utar) vnissimam esse, vt pote in qua nihil compositum, nihil adiectitium, nullumq; omnino accidens sit, sed solam puramq; diuinitatis maiestatem. Vnde in aureo illo propitiatorio, ex quo olim Dominus responsa dabat, appositissime adumbratur: quod quidem totum ex purissimo auro erat, in quo figura nulla, nullaq; pictura, nihilq; peregrini metalli adiectum erat. Itaq; nihil ibi aliud, quā solū & purissimum aurum vtebatur. In hac ergo purissima ac simplicissima diuinitatis natura, tres esse diuinas personas confitemur. Et ne pugnancia dicere videamur, nemo arbitretur nos hīc dicere tres substantias, & vnā substantiam, siue tres personas, & vnā personam: sed in vna eademq; substantia atque natura tres personas adoramus & confitemur. Aliud enim naturæ, aliud personæ nomen significat. Itaque sicut in Seruatore nostro ac Domino tres naturas in vna persona confitemur, nempe, verbum Dei, carnem, & animā (alia enim carnis, alia animæ, alia verbi natura est, vna tamen

men

Simil.

D men persona, hoc est, vnus Chritus Dominus in hac triplici natura subsistit) ita contrā in beatissima Trinitate in vna simplici substantia tres personas confitemur. Quæ quidem res in nulla rationali aut intellectuāli creatura reperitur. In his enim vbi est vna substantia, vnica tantum persona reperitur. Hac igitur in re, increata natura à creatis omnibus distat, quod videlicet in simplici substantia tres personæ inueniātur, nempe Pater, Filius, & Spiritus sanctus. Pater, qui à nullo est factus, nec creatus, nec genitus: Filius, qui à Patre solo est, nō factus, nec creatus, sed genitus: Spūs sanctus, qui à Patre & Filio est, nō factus, nec creatus, nec genitus, sed procedens. Sicut enim in Sole tria cernere licet, nempe Solem, & lucem à Sole dimanantem, & calorem ab vtroque procedentem: ita in beatissima Trinitate. Patrem

simil.

E tanquam Solem, & Filium tanquam Solis splendidissimum radium, & Spiritum sanctum ab vtroque emanatē colūm & veneramur. De hoc igitur ineffabili mysterio cum multa ac pene innumera tractari possent. duo tantum quæ præcipua, maximeque ad salutem nostram necessaria esse videntur, explicare tentabo. Quorum alterum ad huius mysterij intelligentiam, alterum ad fidei veritatem amplectendam pertinet. Cum enim mysterium hoc explicite credere teneamur, necesse est, vt quorūdo se hæc res habeat, intelligamus, ne cum Filij aut generationis nomen audimus, aliquid tanta maiestate indignum animo concipiamus.

F Ad hoc igitur sciendum est, omnipotentem Deum omnia que per se operatur, intellectu & voluntate, hoc est, intelligendo & volendo operari. Non enim aut membrorum instrumentis (quibus caret) aut ferramentis, aut vllis machinis, vel externis adiumentis indiget, cum aliquid efficere vult. Itaque vastissimam hanc mundi molem, tot cælorum orbis, tot terras & maria, tot plantarum & animalium varietates solo intellectu & voluntatis nutu absque vlla ope externa creauit. Ipse enim dixit & facta sunt, ipse mandauit & creata sunt. Itaque, vt dixit, vt voluit, subito emersere creata omnia, & ex nihilo cepit splendere mundus.

Psal. 32.

His ita constitutis, ad diuinæ generationis mysterium propius accedamus. Naturæ ergo conditor, qui (vt Propheta cecinit) fecit cælos in intellectu, ipse etiā intellectu filium sibi similem non quidem creauit, sed genuit. Quoniam modo inquires? Cum is naturam suam plenissimè atque perfectissimè intelligit, verbum

Psal. 135.

verbum cordis, & sui ipsius imaginem perfectissimam intra se **A**
 producit, quam paternæ gloriæ splendorem, imaginem, & ver-
 bum, atque Dei Filium oracula diuina nominant. Quia verò
 hæc tanta res omnem humanæ mentis facultatem superat, neq;
 vlla verba suppetunt, quibus ea significari & exprimi possit, si-
 militudinibus vtimur à natura sumptis, quibus aliqua saltem ra-
 tione ad eius cognitionem allurgere valeamus. In omnibus
 nanque naturis ille imaginem aliquam, aut certè vestigium
 suæ perfectionis impressit. Congruum igitur est, vt similitudi-
 nes conferamus, & ita quasi quibusdam adminiculis ex specu-
 latione naturæ communis ad conditorem naturæ ipsius alpi-
 remus.

Quod vt cōmodius fieri possit, nos ipsos inspiciamus. Cū
 quilibet homo se ipsum considerat, summumque studium in sui **B**
 ipsius speculatione ponit, partus quidem minimè contemnen-
 dus exoritur. Partus autem est nostri notitia, in qua prisca olim
 Philosophia magnam sapientiæ partem collocauit. Ergo si me
 ipsum cognosco, & aliquid in me dignum laude reperio, conse-
 quens est, vt me ipsum diligam. Omne enim quod pulchrum &
 laudabile est, amorem natura conciliat. In quolibet igitur ho-
 mine in sui ipsius consideratione defixo, est mens, quæ totius ani-
 mi statim acriter & attente cōsiderat: est cognitio, velut quedā in-
 tellectus proles, quæ ex ipsa cōsideratione ortū habet: est amor,
 qui ex cognitione excitatur. In nobis quidem hæc omnia acci-
 dens sunt, quibus animi commutantur, & varijs modis affi-
 ciuntur. Omnia verò quæ nobis inhaerent, cū in Deum con-
 feruntur, ita conferanda sunt, vt prius omnis imbecillitatis opi-
 nio circuncidatur: vt nihil quod Deo sit indignum, animo cogi-
 tetur. Cū igitur ille maximè simplex & vnus sit, nullumque
 accidens ad compositionem suæ perfectionis admittat, efficitur
 planè, vt quod in nobis accidens est, in illo perfecta substantia
 sit, naturali vi & stabilitate consistens. Ergo cū naturam suam
 (quod perpetuò facit) attentè considerat, ipsam sapientiam gi-
 gnit, omnes vitæ, lucis, bonitatis, pulchritudinis, voluptatis, im-
 mortalitatis opes in se continentem. Hunc diuinum partum,
 hæc admirandam & immentam diuinæ virtutis speciem, hoc
 clarissimum Patris ipsius speculum, hunc fulgorem sempiter-
 num ex sempiterno splendore Patris exortum, nos Dei filium
 (vt sanctæ literæ admonent) appellamus. Ex hac autem diuinæ
 mentis

D mentis intelligentia, & ex immense pulchritudinis animadver-
sione, amor summus atque sempiterna voluptas procedit: quæ
Patrem Filio, & Filium Patri charitate sempiterna deumcit.
Hoc ergo arcetissimum amoris divini vinculum, hanc summam
& immensam charitatis rationem, Spiritum sanctum oracu-
la divina nominant. Cum autem in Deo nihil sit admixtum,
nihil in eo possit esse prius aut posterius, necesse est, ut Patri Fi-
lius, & Spiritus sanctus utriusque sit par & æqualis, & nature
vi, & imperio, numine, potentate, in omni æternitate simili-
mus. Neque enim diversitas, aut inæqualitas, aut dissimili-
tudo in vna eadem atque sempiterna natura cogitari potest.
Itaque vnum Deum immortalem, incorporeum, infinitum,
immutabilem, omnipotentem, natura maxime simplicem,
E personarum numero & ratione discretum, colimus, & vene-
ramur: & in huius summe veritatis confessione, tanquam
in arce munitissima constanti fide consistimus.

✱ III.

¶ Verum insurget fortasse aliquis hoc in loco, dicetque se qui-
dem similem fidem profiteri, non tamen ea qua credit intel-
ligere. Duo tibi ad hoc solatia maxima proponam: quibus
hanc mentis tuæ imbecillitatem æquanimiter feras. Utraque
autem invenies, si in celsitudinem Dei prius, deinde in imbeci-
llitatem tuam oculos conieceris. Si enim incomprehensibi-
lem divinam maiestatis naturam esse confiteris, quid miraris te
ingenio assequi non posse, quod incomprehensibile est? Si in-
effabilem esse prædicas, qui fieri potest, ut ea humano tibi ser-
mone exprimat? Postremo cum sola eius natura & perfe-
Fctio inter omnia infinita sit, quomodo finita hominis ra-
tio, præscriptisque terminis circumscripta, assequi illam po-
terit? Ad divinæ quippe maiestatis gloriam pertinet, ut subli-
mitate sua omnem creatæ mentis cognitionem infinitis par-
tibus transcendat, soli que humili fidei confessione cognosca-
tur. Hac fide sancti viri contenti, nihil ultra conabantur.
Hinc D. Ambros. Mihi impossibile est generationis divina: scire
re secretum: mens deficit, vox silet: non mea tantum, sed &
Angelorum. Supra potentiam, & supra Angelos, & supra Ches-
rubim & Seraphim, & supra omnem sentiam est, quomodo scri-
ptum est: Pax Christi omnem sensum exuperat. Et si pax Christi
supra omnem sensum est, quomodo non supra omnem sentiam
est.

Ambro.

Philip. 1.

est tanta generatio? Tu ergo ori admoue manum: scrutari non licet superna myſteria. Licet ſcire quòd Filius Dei natus ſit, non licet diſcutere quomodo natus ſit: illud negare non licet, iſtud querere metus eſt. Ineffabilis enim eſt illa generatio, quemadmodum Eliaſ ait: Generationem eius quis enarrabit? Haſtenus ille.

Eccleſ. 11. Si verò paruitatem ſuâ, & mentis hebetudinem homo attenderit, facile etiâ intelliget, ſe hoc altiſſimû diuinitatis arcanum non poſſe penetrare: quando vix ea, quæ ante oculos poſita ſunt, mente comprehendit. Hinc Salomon, Sicut neſcis, inquit, quæ ſit via ſpiritus, & qua ratione compingantur oſſa in vtero prægnantis, ſic neſcis opera Dei, qui fabricator eſt omnium. Quo-

Gregor.

circa prudentiſſimè D. Gregor, ait: Qui in operibus Dei rationem non inuenit, in paruitate ſua inueniet, cur rationem non inueniat. Quid enim mirum, ſi diuina non aſſequatur, qui in perueſtigatione etiâ rerû minimarum paſſim hallucinatur? Ceſſabit ergo querela hæc, ſi mentis ſuæ imbecillitatem homo penitus cognitam & exploratam habeat: neq; magis mirabitur, ſe non poſſe diuina comprehendere, quàm non poſſe Pygmaum aliquem porrecto brachio nubes cæli contingere.

Proponam vobis & aliud nõ minus ſalutariſ ſolatiû, videlicet, eo ipſo quo minus Deum conſequi poteſtis, hoc magis illius maiestatem admirari, ſublimitatem vereri, bonitatem diligere, miſericordiam amplecti, leges & præcepta eius diligentius ſeruare debetis. Si enim maiestatis celsitudo admiratione digna eſt, tantò magis illam admirari debemus, quantò longius ab eius cognitione diſtamus. Si ſumma bonitas ſummû amorè promeretur, tantò magis ea diligenda eſt, quantò omnè intelligentiæ noſtræ viam infinitis partibus ſuperat. Si altiſſimæ dignitati ſumma reuerentia debetur, quâ reuerenter ſublimitatem illam vereri debemus, cuius celsitudinem ne ipſi quidem Seraphici ſpiritus cõprehendũt? Cùm. n. multa ſint quæ nos ad diuinæ mētis cognitionem & amorem inſtruant, nihil tamen hoc magis præſtat, quàm ſi intelligamus altiſſimam illam naturam, omnem creaturæ mentis intelligentiam infinito intervallo ſuperare. Inde adeo fit, vt cùm nomina omnia quæ dignitatem & perfectionem aliquam ſignificant, Deo vere tribuantur, multò tamen verius (vt D. Dionyſ. ait) ab eo remoueãtur. Exempli gratia, Si Deo ſummam providentiã, miſericordiam, ſapientiam, potètiã, bonitatem, & pulchritudinẽ tribuimus, & mente atq; cogitatione noſtra imper-

*Dionyſ.
de cæleſt.
6.2.*

D impermeabile quendam sapientia, potetia, bonitatis, & pulchritudinis abyssum concipiamus, illiq; tribuamus, tantum hæc nostra cogitatio ab illius amplitudine & gloria distat, vt magis consentaneum sit, hæc ipsa ab eo remouere, quam illi tribuere. Quia enim hæc oia perfectissime inueniantur in Deo, eo tamen modo quo intellectus nostri angustia illa concipit, nequaquam illi tribuuntur. Quod quidem non modo, *D. Dionysio*, sed etiam *Ecclesiastico* tradente didicimus. Sic enim ait: *Benedicentes Dominum quantum potestis, superualebit adhuc: Benedicentes Dominum, exaltate illum quantum potueritis, maior est enim omni laude: Ne laboretis, non enim comprehendetis. Sed hoc tamē, si ad humanæ mentis angustiam referatur, minus mirabile est. Longè verò maius est, quod etiam quidquid beatissima illa mētes, atq; adeo ipsi etiam Seraphici spiritus (qui immensam diuinæ pulchritudinis speciem propius contemplantur) de ipsius amplitudine concipiunt, tantum ab immentia eius pulchritudine & maiestate distat, vt verius ab ea negari, quàm ei tribui (vt ante diximus) possit. Quin etiam, si supra summum addi aliquid possit, illud etiam his adiungere non verebor. Si Deus omnipotenti virtute sua nouam aliquam mentem adeo præstantē crearet, vt nihil ea maius atq; sublimius in ordine creaturarum inueniretur, quidquid hæc ipsa de altissima diuini numinis gloria assequeretur, vsq; adeo infra eius dignitatem esset, vt verius hoc ipsum de Deo negandum, quàm illi tribuendum esset. Deniq; vt semel finiam, quidquid siue hæc altissima mens, siue cæteræ beatæ mentes, diuinæ pulchritudinis speciem aperta facie contemplantes, de eius maiestate & gloria assequuntur, adeo exiguum est, vt ferè nihil esse dicatur. Quia enim nulla finitæ rei ad infinitam comparatio est: quidquid autem creatura (quantlibet nobilissima sit) de diuinæ naturæ sublimitate intelligit, finitum, certisq; terminis circumscriptum est, merito adeo exiguum esse dicitur, cum infinitum sit quod adhuc superest intelligendum. Quis igitur hanc tantam diuinæ naturæ sublimitatem non miretur? quis non velut attonitus hæreat, cum immensum hæc & impermeabile diuinitatis pelagus mentis oculis intuetur? quæ mentis acies ante hunc diuinæ lucis splendorem non caligare incipiat? quis in vastissimam hanc diuinitatis abyssum ingrediens, inde exire, & ad nos regredi velit? Quis igitur non tota animi deuotione hunc tantum Dominum colat? quis non se totum in eius laudes effundat? quis non præ tanta maiestatis admiratiōe*

Eccles. 4.

penitus

penitus colliquecat? quis non ardentissimo eius amore deflagret? quis non millies propter illius gloriã mori desideret? quis non felicem se reputet, quod ab ipso fidei oculos acceperit, quibus tantum hoc lumen intueri posset? quis non omnes maris arenas in linguas conuerti cupiat, vt eius perpetuò laudes prædicent, & pro tanto hoc beneficio gratias agant: Hæc autem omnia regius Propheta contemplari videbatur, cum diceret, Confitebor tibi, quia terribiliter magnificatus es. Quem locum D. Chrysoft. explanans, simile quiddam Prophete cõtigisse ait, quod his qui in altissima rupe confidentes, iratum & tremens mare oculis subiectum intuentur: qui rei magnitudine attoniti, oculorũ lumen & sentiendi vim amittere sibi videtur. Hanc igitur mentis alienationem Propheta quodammodo pati videbatur, cum in vastissimum illud diuinitatis pelagus mentis oculos conijceret: ideoq; se ad eius laudes prædicandas tota animi deuotione conuertens ait: Confitebor tibi, hoc est, laudes tuas Domine prædicabo, quia terribiliter magnificatus es, hoc est, quia immensa diuinitatis & maiestatis tuæ gloria meum perterritum, atque obstupescitum.

Iam verò si quis in hac altissima specula constitutus (vnde hanc tantam diuinæ gloriæ celsitudinem contemplatur) se inde ad Dominicæ incarnationis & passionis mysterium inspicendum deiiciat, illumque altissimum Dominum, quem supra Cherubin & Seraphin eleuatum videt, in stabulo natum, in præsepio iacentem, & in cruce humane salutis gratia morientem contempletur, quomodo qui hoc animaduertit spirare, quomodo intra se conuultere, quomodo spiritum & halitum retinere possit, cum hanc tantam diuinæ bonitatis dignationem considerat? ¶ Si verò ab hac consideratione digressi, illos intueamur, qui quotidianis sceleribus atque flagitijs, hanc tantam bonitatem offendere non verentur, quomodo non obstupescimus, cum excrandam hanc multorum hominum cecitatem, ingratitude, perversitatem contemplamur: quomodo nõ præ doloris & stuporis magnitudine rumpimur, cum hoc tam execrabile malũ, non in angulis, aut in paucis hominibus, sed quam latissime in toto orbis dominari videamus? Sed quoniam hoc satis deplorare non possumus fratres, ad nos ipsos redeamus, & non quid perditum & profligatum homines faciant, sed quid nos deceat animaduertentes, hanc in sanæ diuinæ maiestatis gloriã suspiciamus, collaudemus, reuereamus, admiremur, totisque viribus diligamus,

Dmus, eiusq; leges & præcepta seruare studeamus, priusq; sanguinem fundere, quam illum offendere. patiamur: sic enim fiet, vt his studijs quotidie pie ac religiose immitentes, ad eius tandem felicissimum consortium atq; conspectum peruenire valeamus.

In eodē festo beatissimæ Trinitatis con-

cio secunda: in qua primùm varijs similitudinibus hoc mysterium explicatur: deinde ineffabile & incomprehensibile esse ostenditur: ideoq; mirum non esse, quod illud mens non allequatur humana: quantum non ideo credere minus debeat, quod intelligentia minus comprehendit.

ETHE. Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.
Matth. vltim.

HIC DIES FRATRES dilectissimi, beatissimæ Trinitatis laudibus & prædicationi dicatus est. De hoc autem ineffabili mysterio (cui explicando omnis humana & angelica lingua impar est) dicere nos ipsius diei ratio compellit. Quanta verò sit huius argumenti dignitas, ex A-

Fristotelis sententia intelligere licet: qui in his libris quos de anima scripsit, eam esse præstantissimam inter alias disciplinas docet, quæ de re nobilissima disputat. Quo argumento eam scientiam quæ de anima differit præstantissimam esse ait: quod ea inter cetera quæ naturalis Philosophia tractat, nobilissima pars sit. Hoc autem argumento colligimus, disciplinarum omnium principem ac veluti reginam esse, quæ de principe rerum omnium Deo disputat, eiusq; cognitionem tradit: quandoquidem is summum inter omnia locum obtinet. Ideoque merito Dominus per Hieremiam dicit. Non gloriatur sapiens in sapientia sua, nec fortis in fortitudine sua, nec diues in diuitijs suis: sed in hoc gloriatur, qui gloriatur, scire & nosse me. *Hiere. 9.* Quantum verò hæc ea dem cognitio hominis mentem nobilitet atque perficiat, ex ea differentia, quam idem Philosophus inter res quæ suntur

tuntur & intelliguntur, assignat, agnoscere licebit. Quæ enim A
sensibus percipiuntur, quò excellentiores sunt, eò magis organũ
fentiendi lædunt. Vnde lucidissimum corpus oculorum aciem
verberat, & sonus ingens audiendi vim obtundit. At contra ea
quæ intelliguntur quò sunt nobiliora, eò magis intellectum no-
strum nobilitant atque perficiunt: qui vt vilescit & veluti sordet,
cum vilia & sordida cogitat, ita contra perficitur ac nobilita-
tatur, cum ad ea quæ altissima sunt contèplanda assurgit. Cum
ergo supremæ illius naturæ dignitas infinita sit, efficitur planè
vt nullius rei contemplatio mentè hominis magis illustret atq;
perficiat.

Sed interim tamen doctrinæ huius necessitas discendi atq;
audiendi auiditatè acuire magis debet. Cætera enim quæ a Deo
nobis in sanctis literis reuelata sunt, implicite, hoc est, in fide B
maiorum credere ad salutem sufficit, ea tamen mysteria quæ in
fidei symbolo continentur, ita credere iubemur, vt quod credi-
mus explicitè (vt aiunt) cognoscamus. Aliter enim qua ratione
christianæ religionis dignitatem retinebimus, si præcipua eius
dogmata profus ignoramus? Inter quæ præcipuum locum bea-
tissimæ Trinitatis sacramentum obtinet: quod & totius fidei no-
stræ, ac præcipue Dominicæ incarnationis fundamentum exi-
st. Cum autem (vt Apostolus ait) fides sit ex auditu, audire vos
debet, quid de hoc mysteriorum omnium maximo & sentire &
credere debeatis. Quocirca operepretium me facturum arbitra-
tus sum fratres, si huius ineffabilis mysterij rationem partim fa-
miliari eius explanatione, partim similitudinibus ex rebus cor-
poreis sumptis, quæ nobis sunt notiores, explicauero: quò & quid
credatis (quatenus licet) intelligere possitis, & cum Patrem, & C
Filium, æternamq; illam generationem auditis, nihil indignum
tanta maiestate concipiatis. Vt igitur altissimum hoc argumen-
tum pro dignitate tractare possimus, cœlestem opem sacratissi-
mæ Virginis interuentu suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

Q Vod igitur ad explicitam huius mysterij fidè attinet, pro-
nitetur in altissima illa natura, quæ indiuidua & simpli-
cissima est, tres esse personas, nempe Patrem ingentum, Filium
ex Patre genitum, & Spiritum sanctum à Patre & Filio procedentem. Hoc enim increata illa natura singulare & proprium
habet, & in hoc à creaturis omnibus quæ vel ratione, vel intel-
lectu præditæ sunt, distat: quod in his omnibus vbi est vnica na-
tura,

Dtura, vna tantum persona, quæ illam sustentat, inuenitur: at in diuina natura, quæ fecundissima & infinita est, non vna persona tantum, sed tres personæ in eadem natura subsistunt. Vt autem earum est vna natura atq; substantia, ita earum vna est diuinitas, vna voluntas, vna maiestas, parq; & indiuisa potestas. Quid quid enim Pater facit, id similiter & Filius, & Spiritus sanctus faciunt. Omnia enim in illis sunt vnum, vbi non obuiat relationis oppositio.

E Ne verò cum hic filij & generationis nomen audis, corporeum aliquid mentibus vestris occurrat, scitote hæc longe aliter se habere, atque crassa mens hominum cogitare poterit. Pater enim cœlestis, qui solo intellectu & voluntate cœlum, & terram, & omnia quæ eâli ambitu continentur, condidit, is vtique intellectu Filium generauit, & voluntate simul cum Filio Spiritum sanctum produxit. Dum enim is naturam suam plenissimè ac perfectissimè intelligit, perfectissimam sui imaginem intra se producit: quæ in eo non accidit, ut in nobis, sed substantia, atq; secunda in diuinis persona est: nempe Deus de Deo, lumen de lumine, Deus verus de Deo vero. Vterq; autem, Pater scilicet, ac Filius mutuo se contemplantur, & inmenso, infinito, atq; inexplicabili amore complectentes, Spiritum sanctum producant, qui vtriusq; Patris scilicet & Filij nexus & amor est.

F Sed ne quis eum Dei Filium audit, non proprie, sed metaphorice hoc illi nomen tribui existimet, sciat illud longe verius ac proprius ei, quàm vulgaribus parentum filiis cõuenire. Quod quidem ex triplici differentia inter hominum filios, & vnicum Dei Filium aperte colligitur. Primum enim hominum filij idè nominis huius veritatè retinent, quia eorû substantia ex paterna substantia delibata est: nõ enim totâ patris substantiam, sed eius particulam ab illis trahunt. At Pater æternus nõ eundè partem substantiæ (cum diuinitatis natura indiuisa sit), sed totam substantiam suam transfundit in Filium. Quam rem idem in v'sal mis expressit, cum ad filium loquens ait, Ex vtero anteluceferum genui te. Quia enim matres totam ferè corporeis substantiam filijs in vtero suo constitutis præbent, id è Pater æternus hac materij vteri metaphora vsus est, vt se totam substantiam suam v-nigenito Filio tradidisse monstraret. • Secunda verò differentia est, quòd cum commune filiorum sit, non modo parentum speciem, sed etiam oris figuram, mores, & ingenium referre, nõ raro tamen eos à parentibus degenerare, & longe dissimiles natei

Psal. 109

videmus. At in hac altissima generatione Pater Filius omnibus in rebus similis & æqualis est. Eadem enim vtriusq; gloria, eadem maiestas, eadem æternitas, eadem voluntas, eadem sapientia, bonitas, & omnipotentia est. Quid enim hic interuenire potuit, quod Filium à perfecta similitudine Patris abduceret? Nō matris natura dissimilis, cum sine matre genitus sit: non materie viciū, cuius contagionem Dei maiestas non admittit: non externa vis, quæ nondum extiterat: & si extitisset, infinitæ Dei potentie minime obstitisset. Ergo quemadmodum Pater est natura omnipotens atque sempiternus, ita Filius est natura omnipotens atque sempiternus, & omnibus in rebus Patri similis & æqualis. Ita fit quod idem vnigenitus Dei Philippo dixit: *Philippe qui videt me, videt & Patrem meum. Non credis quia ego in Patre, & Pater in me est?* Tertia verò differentia, maximeq; notanda est, quod carnalis pater nequaquā filium quatenus homo & rationalis creatura est, sed quatenus animal est, generat. Cōmune enim hoc illi cum equo, & leone, ceterisque animantibus est. Huic enim generationi nequaquam superior anime portio, quæ rationalis & spiritalis est, seruit, sed sola inferior, quæ corporea & brutorum similis est. Et quidem si homo dum se ipsum mente comprehendit & intelligit, sui ipsius imaginē in mente format imago hæc per se subsistet ac viveret, vere hominis filius diceretur: utpote quæ rationis vi & actione (quæ hominis propria est) genita fuisset. Quod tamē in filiorum generatione nō fit: qui nō intellectuāli, sed corporea vegetantis anime operatione (quæ infimæ anime nostræ portio est) procedunt. At cum in summo Deo nulla dissimilitū partū compositio sit, filius qui ex eo nascitur, vere Deus ex Deo, lumē de lumine, spiritali actione, hoc est, spiritali sui ipsius cōtēplatione, quæ maxime propria Dei est, procedit, & generatur: ideoque multo verius ac proprius Patris æterni Filius, quā quisq; nostrū patris sui filius dicitur.

✱. II.

¶ Ceterū, vt aliqua saltem ratione mentis humane cupiditati morem geram (quæ altissima etiā & inaccessa mysteria intelligere cupit) ex corporearum rerum similitudinibus, quæ sensibus nostris familiares & notæ sunt, viā quādam vobis cōmonstrabo, qua ad aliquam altissimi huius mysterij notitiā peruenire valeatis: ea tamē lege, vt intelligatis nullam esse in natura speciei, quæ possit perfectē pulchritudinem & amplitudinē diuinæ mētis imitari. Quāuis enim in rebus singulis obiciā Dei simi-
litudi-

Dilitudinē & vestigium intueri liceat, cum tñ illius numen omni-
bus rebus ab illo cōditis, partibus infinitis antecellat, cōsequens
est, vt in cōlestibus etiam mētibus, quæ multo propius ad Dei
similitudinē accedat, multo maior dissimilitudo, quàm similitu-
do imentis illius claritatis appareat. Idcirco autē fit, vt cum du-
plex ratio de rebus diuinis differēdi sit, vna, quæ rerū omnium for-
mas & perfectiones in Deo sumē cōstituatur, altera, quæ nihil eorū
quæ sunt, in Deū cōuenire demonstrat, multo certior habea-
tur, quæ Deū ab omni natura similitudinē & cōmunionē secludat,
quàm illa quæ in Deum oīa cōgerit. Nā quæ vox & oratio
inuentam & inexplicabilē naturā ipsius diuinitatis explicat?
Quæ mēs illius infinitā sapientiā & bonitatē cogitatione cōple-
ctē ut? Quæ igitur similitudo speciem illius atq; formam referet?

E Quāuis enim in Deo sint omnia, tñ omnia nō in cōmōde a Deo se-
iunguntur. Nihil est enim neq; in cælo, neq; in terra, neq; inter ho-
mines, neq; inter Angelos, neq; sensibus obiectū, neq; mente &
ratione perceptū, quod similitudinē illi⁹ omni ex parte referat:
nulli nomē, nulla vox & ratio, quæ numē & naturā illius expla-
net. Sic autē fit, vt eūm illius obscurā aliquā similitudinē aut ve-
stigium in omnibus rebus extare & emanere videamus, multo tñ
maiores dissimilitudines, nō in rebus tantū corporeis, neq; in
humans tantū animis, sed in mētibus illis beatissimis, quæ lu-
ce illius clarissima perfructur, inspicere liceat. Verūm cū aliter
nihil de Deo cogitare possim⁹ nō in cōmōde similitudines cōse-
ratur: vt aliquā saltē ei⁹ notitiā paulo clariorē habere possimus.

Sūt autē (vt ceteras omittā) tres præcipue similitudines, qui-

Fbus Dei natura & generatio aliqua ratione insinuat, & ab ijs
tria nomina deriuantur: quibus oracula diuina eius notitiā
trahere voluerit. In his tñ (vt modo diximus) multo maior
dissimilitudo, quàm similitudo est. Nō minus tñ dissimilitudo
quàm similitudo ad hanc ipsam notitiā cōducit. Cōparatur ergo
primūm Dei filius Verbo: & Verbū etiam Patris a Ioāne appel-
latur. Comparatur etiam imagini & lumini, sive splendore, in-
demq; nominibus ab Apost. nūcupatur, rēpe imago Dei inuisi-
bilis, figura diuinæ substantiæ, & splendor paternæ gloriæ. Siogula
igitur hæc nomina, & eorū rationē ac similitudinē excutiamus.

Ioan. I.

Hebræ. 1.

Verbum quidem Patris appellatur filius, quia per illum Pa-
ter æternus & seipsum sibi, & beatissimis mentibus ostēdit. Sicut enī
verbis nostris hoc agimus, vt animū nostrū audiret i patefacia-
mus, necētinq; & sentium nostrū in illū transfundamus ita Deus

KK 2

Pater

Pater verbum suum genuit, quo se ipsum dixit, totamq; substan-
 A
 tiam suam in eo transfudit & manifestavit: cuius rei gratia Pa-
 tris Verbum appellatur. Hæc autem Verbi similitudo vsq; adeo
 quibusdam Platoniciis Philosophis placuit, vt D. August. 10. de
 Ciuitate Dei referat, beatum Simplicianum ex sententia cuius-
 dam Platonici retulisse, Euangelium Ioannis aureis literis in-
 scribendum, & omnibus templorum ianuis affigendum esse. Idẽ
 etiam refert lib. 7. Confes. cap. 9. se legisse in libro cuiusdã Plato-
 nici initium Euangelij Ioannis, præter illud, Et verbum caro fa-
 ctum est. Sed quanquam hæc Verbi similitudo aptissima sit, ea
 tamen infinita dissimilitudine ab ipsa rei natura distat. Nã ver-
 bum hoc nostrum accidens, non substantia est, cum tamen Dei
 Verbum perfectissima substantia sit. Item hoc nostrum verbum
 vbi primum prolatum est, desinit esse, illud autem Dei Verbum B

*Aug.**Idem.
Ioan. 1.**Sap. 7.**Dissimil.*

incommutabile permanet in æternum. Hinc de diuina sapientia
 (quæ idem quod verbum est) dicitur, in se manens, innouat om-
 nia. Ad hæc, his verbis nostris non omnia quæ intra pectus no-
 strum latent, sed aliquam eorum partem explicamus. At cœles-
 tis Pater vnico mentis suæ Verbo siue conceptu se i, sum totum
 dixit, hoc est, totam naturam suam atq; substantiam plenissime
 expressit. Quæ in re obseruandum est, homines singulis verbis
 singulos animi sui conceptus patefacere: ideoq; longa illis ora-
 tione multipliciq; verborum congerie opus esse, vt totam men-
 tem suam aperiant. At verò Angli quo superiores sunt, hoc pau-
 cioribus (vt ita dixerim) verbis, breuiorq; temporis spatio sen-
 sa sua (quæ nos nisi longissima oratione expromere possemus)
 patefaciunt. Deus autem, cuius est immensa & infinita potestas C
 atq; firmitas, vnico verbo suo & seipsum & omnia dixit: quia
 in illo & tota Patris substantia, & rerum omnium forma, species,
 atq; imagines multo perfectius quàm in rebus ipsis continetur.
 Videtis ergo quanta hic cum similitudine dissimilitudo sit?

Aug. Eu.

Comparatur etiam idem Filius splendori & lumini. Quæ cui-
 dem comparatio ab August. Eugubino in lib. de perenni philoso-
 phia maximè probatur. Neq; id sanè immerito. Cum enim lux
 spiritualibus rebus maximè vicina sit, non adeo mirum, si ad na-
 turam supremi illius Spiritus exprimendam sit accommodatior.
 Quæ res symboliquoq; autoritate cõprobatur: in quo Dei Ver-
 bum, Deum de Deo, lumen de lumine confitemur. Quod quidẽ
 lumen is qui sapientiam tantopere celebrauit, candorem siue ra-
 dium lucis æternæ appellat. Vt enim splendidissima lãpas splen-
 didissi-

*Ibidem.
Simil.*

Didissimum radium siue lumen ex se fundit: ita Pater æternus lucidissimum ex se radium, hoc est, filium suum producit. Hac etiã comparatione genitoris & geniti indiuisa connexio indicatur. Nunquam enim radius à luce separatur: sed cum ea indissolubili societate coheret. Vbiq; alterum gignit, alterum gignitur. Nec radius sine luce esse potest genitrice, neq; lux sine radio: quia nunquam potest lux non generare radiũ luminis. Ad hunc ergo modum nunquam Pater æternus sine Filio, nec Filius vnquam existit sine Patre. Quo exemplo diuinæ generationis aternitas declaratur. Ab æterno. n. Pat. r generat Filiũ. & ab æterno Filius à Patre generatur. Adde etiã quod quemadmodũ radius siue lumẽ productũ fontẽ suum à quo dimanat, ostẽdit, & spectatũ oculis cõspicũ facit: ita Dei Filius Patris sui naturam, hoc est, immensitatem luminis fontem, à quo ipse manat non modo Paternis oculis, sed beatissimis etiam mentibus, quæ in cœlo resident, patefacit.

E Sequitur alia imaginis similitudo, quæ in hoc adducta est, vt Filium esse perfectissimam Paternæ substantiæ imaginem ostẽderet: in qua ratione cum Verbo, de quo paulo ante diximus, cõuenit. Sed quanta in hac similitudine dissimilitudo inest? Neque enim imago vitam habet, quam Dei Filius habet, qui de se ipso ait: Sicut Pater habet vitam in semetipso, sic dedit & Filio vitã habere in semetipso. Sic etiam Ioannes, vbi Dei Filium Verbi *Ioan. 5. 6* nomine appellasset, ne quid inane aut transitorium cogitarem, adiecit: In ipso vita erat, & vita erat lux hominum. Adde *Ioan. 1.* etiam quod imago solam hominis faciem, & corporis habitum atq; figuram representat: at Dei Filius Paternæ substantiæ speculum & imago est. Ideoq; Paulus illum Paternæ substantiæ figurã appellat. *Hebr. 1.* Pro quo Græcè character habetur, quod expressam rerum imaginem (qualis in molli cera sigillo impressa cernitur) significat. Quo quidem Verbo appositisimè Dei Filium, & idem cum Patre esse, & ab eo etiam distingui intelligimus. Videmus enim nihil prorsus in sigillo esse, quod in cera eo sigillata nõ inueniatur. Quo significamus, nihil prorsus in Patris substantia esse, quod non in Filio plenissimè & perfectissimè contineatur. Qua igitur in re distant? Nimirum quia quemadmodum imago cære à sigillo est, non contrã: ita Filius à Patre est, nõ à Filio Patre. His ergo similitudinibus fratres, vtrũq; mēs nostræ (que nisi per rerũ corporearum similitudines sensibus nostris familiares ac notas, spiritualianõ allequitur) ad altissimæ illius generationis naturam cognoscendam assurgere poterit.

Sed ad processionem Spiritus sancti corporea quoque similitudo adducenda est, quæ (vt ingenue fatear) licet tarditati nostræ sit accommodata, superna tamen illa maiestate minus digna esse videtur. Fœmina insigni forma (qualem fuisse Helenam Græcorum historix tradunt) dum faciem suam in speculo contempletur, absolutissimam oris sui imaginem seipsam videndo producit. Cum autem eximia pulchritudo in oculis & aspectu proposta, sui a morem excite, seipsam vtique amore prosequitur. Triangitur hic cernere licet, quæ se mutuo cõsequitur: nempe fœminam, quæ se ipsam in speculo videt: & imaginem, quæ ex hac visione nascitur: & amorem, qui imagine vilâ excitatur. Hoc igitur exemplo tarditas nostra diuinarum personarum processionem vtunque intelligere poterit. Pater enim cœlestis dum seipsum mente & intellectu contempletur (quod perpetuò facit, nec vnquam facere desistit) perfectissimam substantiæ suæ imaginem, hoc est, Filium suum (quem Paternæ gloriæ imaginem appellari diximus) producit: quam eandem immenso & infinito amore ob immentam & infinitam eius pulchritudinem complectitur. Sed in hac tamen similitudine maxima sanctissimi similitudo est. Nam imago illa (vt ceteras dissimilitudines, de quibus ante loquuti sumus, omittamus) sicut vitam non habet, ita auctorẽ suum minimè diligit. At cõtrâ, Dei Filius, qui est imago Dei inuisibilis, vt vitâ & diuinitatem habet, ita Patrem à quo producit, infinito amore diligit, & ab eo rursum eodem amore diligitur: mutuum verò hunc ab vtraque persona productum Amorem, tertiam in diuinis personam, nempe Spiritum sanctum credimus, adoramus, & confitemur: de quo Ioannes ait: Deus charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Vt enim Pater Filium ipsum intelligendo producit, ita Pater & Filius seipsis mutuo amore diligendo, substantia ineffabili ratione Spiritum sanctum. Has enim duas emanationes in diuinis ponimus, quarum altera per intellectum, altera per voluntatem existit. Cum enim Pater infinitam gloriam suam tradat, Filius autem eam à Patre recipiat, necesse est, vt inter eum qui recipit, infinitus amor intercedat: quem vtriusque mutuum amorem Spiritum sanctum appellamus. Amor quippe qui in nobis accidens est, in Deo non accidens, sed substantia, nec alia quam diuina est, cum simplicissima diuinitatis natura omnium accidentium expers sit.

3. Ioan. 4

Quod

D Quodd autē in beatissima Trinitate cum vnitae substantiae personarū distinctionem confitemur, eadem luminis similitudine, qua paulō ante vſi sumus, indicare vtcunq; poterimus. Tres enim lucernae noctu alicubi positae, vnicum lumen in medium aërem ex se fundunt. *Simil.* Habet enim peculiare hoc natura luminis (quae vt paulō ante diximus, proximē ad spirituale rerū naturā accedit) vt facile lumini ita coniugatur, atq; ipsū motū penetret, vt ex multis lampadibus vnum lumē in medio aëre efficiatur. Si verō ex his lampadibus vnam subtraxeris, aut etiā duas, minore quidem luce aer illustrabitur. Quo argumento colligimus, non esse impedimento niam lucis vnionem, quō minus in ea distinctio sit: quando adeō facile altera ab altera separetur. Hoc autē exemplo veluti manu ducimur, vt in altissima illa natura cum indiuidua vnitatis substantia diuinarū personarū distinctionē esse confiteamur: in quibus cum sit vna natura, eadē etiā est in illis gloria, eadē potestas, atq; maiestas.

E Existimo autē fratres, me non ingratiū rē vobis facturū, si quoddā insigne miraculū, quod ad hui⁹ mysterij vel expositionē vel cōfirmationē pertinet, hoc in loco vobis exposuero. Certissima multorum grauissimorum virorum relatione didici, fuisse in quodam Italia oppido qui Montefalco appellatur, quandam excellenti sanctitate virginē Deo dicatā, quae singularē erga beatissimam Trinitatis atq; Dominicæ passionis mysteria deuotionē gerebat. Cum autē post obitū corpus eius in sacro loco cū magna reuerētia conditū fuisset, & cor eius (Deo ita disponēte) me dñi sc̄sum fuisset, omnia Dñicæ passionis instrumēta in vtraq; cordis parte artificiosissime descripta, & tūc inuēta sunt, & hodie quoq; visantur: & tres itē globuli intra cordis sinū reperti, qui hodie quoq; manēt: quorū ea cōditio est, vt duo tantundem habeant ponderis, quantū tres: & vnum etiam nihil minus quā tres ponderis habeat. Hac ipsa oculati testes ijdemq; grauissimi viri nō sine magna admiratione viderunt, & pro concione etiam populo exposuerūt: quō fideles & in fide presentibus miraculis confirmarent, & diuinam erga sanctos suos Dñi beneuolentiam atq; gratiam collaudarent. Hac igitur fratres, ad huius ineffabilis mysterij explicationē (quod fideles omnes explicitē credere tenentur) dicta sunt. Vt autem fatigatum lectorē aliqua sermōnis voluptate demulceā, & rē etiam de qua agimus, magis cōspiciā reddā, elegantissima Hieronymi Vidas carmina, quae ea ipsa quae haecenus persecuti sumus, apertius exprimunt, hoc

in loco atterere libuit. Sic enim is quendam ex beatissimis spiri- A
tibus cum Deo loquentem inducit.

Simil.

*Tu Pater es, tu se fecunda mente volutans,
Ipsum te totum obiens, in teq; reflexus,
Concipis ipse tui exemplum, tuæ imaginis instar.
Ceu cum secum aliquid mortales farier orsi,
Concipiant tacito ante latens in pectore verbum,
Quam vox æreus audita edatur in auras.
Sed quod tu tecum mente ingens concipis alta,
Verborum haud simile est hominum, dum corde pmutur:
Sed sine principio, dictum mirabile Verbum:
Quod semper fuit, est, & erit sine fine, sine vlla
Interitu æternum, nulloq; obnoxius evo
Fœtus, ab æterno genitus, sine matre parente
Filius, æterno proles æqueua parenti.
Semper es, & nunquam tecum vnicus ipse fuisti,
Quin fuerit tecum pariter quoq; & vnica proles.
A vobis nunquam alter abest: regnatis vterque
Omnipotens, & vterque ingens, immensus vterq;
Et pariter Deus, æqualisq; potentia vtriq;
Quin & concordēs, vosq; intermutuo amantes
Communi (nullis opus extricabile verbis)
Afflatu, æternum semper spiritis Amorem.
Quodq; ab vtroque fluit consorti Spiritus aura
Numen habet, pariterq; Deus quoq; regnat vbi que
Omnipotens, ceu tu omnipotens, ceu Filius ipse.
Treis tamen esse Deos si quis putat, auis erit:
Vnum numen idem tribus est, tribus vna volūtas,
Vna eademq; tribus natura, atque vna potestas,
Majestasq; eadem, atq; Deam ter dicimus vnum.*

✱. II.

Li. de Tri-
nita.

¶ Quamvis autem arcanum hoc sola fide (quæ diuinæ reuelatio-
ni innititur) teneamus, non desunt tamen grauissimæ rationes
à sanctis Doctoribus ac præcipuè à Ricardo de S. Victore ad-
ductæ, quæ fidem (vt ipse ait) illustrare nõ mediocriter possunt.
Quas tamen in præsens omittere est animus, & hoc solum age-
re, vt nemo nostrum aut animo angatur, si huius mysterij ratio-
nem minus intelligat, aut minus fidei ijs rebus præbeat, quas in-
tellectu comprehendere non potest.

NON

D Non est igitur, cur sollicitus & anxius esse debeas, quòd mysterij huius altitudinem non assequaris: non enim intelligere iuberis, sed credere. Sic D. Aug. veram originalis peccati idem tenens, quam ex scripturis dilicerat, cum à Pelagio vrgeretur, vt responderet, per quas rimulas peccatum illud in mentes hominum irrepisset, ipse fidei anchoræ firmiter alligatus, se id quod diuinæ literæ traderent, in concussa fide tenere ait: quanuis eo tē pore id minus intelligeret quod credere iuberetur. Vnde ad D. Hieronymum epistolam misit, obnixè ab illo flagitās, vt siquid ea de re compertū haberet, secū cōmunicaret, ipsamq; ab eo animi angore liberaret. Hoc igitur sancti viri exemplum imitare, & satis habe quod credas, quanuis non intelligas. Vnde idem Aug. Fides, inquit, adsit, & nulla quaestio erit. D. item Bernar. ad Euge. Sufficit christiano tenere sic esse. Sacramētum hoc magnū est: & quidem venerandum, nō scrutandum. Scrutari hoc, temeritas est: credere, pietas est: nosse, vita, & vita aeterna est. Hac ille. Scrutandi porrò periculum Sapiens ostendit, cum ait, Scrutator maiestatis opprimetur à gloria. Vt enim qui oculos in Solē defigunt, oculorum aciem hebetant: ita qui e terminis assignatis egrediuntur, vt lucem illam immensam aspiciant, à maiestatis splendore opprimuntur.

*August.**August.
Bernard.**Simil.*

Veram hæc simplex & indiscussa fides magno merito nō caret. Quò enim minus intelligis quod credis, hoc maius tibi fidei meritum cumulas. Scitum enim est illud D. Greg. fidem non habere meritum, cui humana ratio præbeat experimentum. Hoc enim nomine miris laudibus ab Apostolo fides Abrahæ cōmendatur, quòd Dño prolem ipsi alieno tempore atq; ætate promittenti crediderit, nec considerauerit corpus suum emortuum, nec emortuam vuluam Saræ, sed fide animatum, plenissimè Dei veritati atque potentix gloriam dedisse.

Gregor.

Sufficiat ergo ad fidei tuæ firmamētum diuinæ veritatis autoritas. Si enim hoc mysterium firmissima tibi ratione ostenderetur, non dubium, quin fidem adhiberes. At multò magis credere debes, quia hoc diuinæ autoritatis testimonio comprobatur, cum diuinæ veritas omnem humanæ argumentationis vim longè superet. Qua Je re sic Euseb. Emis. ait: Diuina opera non discutienda sunt, sed credenda. Non te confundat, nec trepidum faciat rerum nouitas: sed sufficiat tibi omnipotens autoritas: sit pro luce rationis magni potentia conditoris. Non causeris, si non subiaceat sensui tuo ordinationum cœlestium magnitudo excedit.

*In Homi.
de initio
Quaerit.*

excedit enī diuini officij dignitas humanæ mētis angustias. Quid **A**
 sibi speciale, quid proprium referuaret incōprehēibilis illa ma-
 iestas, si semper comprehendere posset sapientia hominum alti-
 tudines cœlestium secretorum? Hactenus Euseb.

Quisquis autem angitur, quòd ad huius arcani intelligen-
 tiam non assurgat, iniuste sanè queritur & angitur, cum hoc my-
 sterium omnem humanæ mentis intelligentiam longissimo in-
 tervallo superet. Tria enim sunt, quæ nos ab huius mysterij in-
 telligētia remorantur. Primum immensa diuinæ maiestatis alti-
 tudo, quæ lucem habitat inaccessibilem, quam nullus hominū
 vidit, nec videre in carne mortali potest. Posuit quippe Dñs te-
 nebras latibulum suum. Quæ quidem tenebræ non illius, sed mē-
 tis nostræ sunt, quæ splendidissimum iubar lucis eius non susti-
 nent. Helias Domino in monte transeunte, vultū suum operuit **B**
 pallio, professus videlicet hoc opere, mentis nostræ aciem ad lū-
 pernā illam lucem intuendam caligare. Hinc in lib. Iob legi-
 mus: Ecce Deus magnus vincens scientiam nostram, numerus
 annorum eius inæstimabilis. Simonides interrogatus olim ab
 Hierone Sicilia tyranno, quidnam esset Deus, deliberandi si-
 bi vnum diem postulauit. Cumq; idem ex eo postridie quærere-
 tur, biduum petijt: ac cum ita sæpius quærenti duplicaret nume-
 rum, admiratusq; Hiero tyrannus qui rogauerat, efflagitauit,
 cur ita faceret: Quia, inquit, quantò diutius considero, tantò mi-
 hi res videtur obscurior. ¶ Desiderabat anxie Moses faciem Dñi
 videre: Cui tamen concessum est, vt posteriora Dei, non faciem
 videret. Ad quod dextera Dei protegitur, & in foramine petre
 collocatur: vt intelligeremus, non valuis patentibus, sed veluti
 per arcum foramē homines diuina intueri, idq; Dei auxilio ad-
 iuuante & opem ferēte. Deniq; duo Cherubin, quos Esaias Dño
 in maiestatis suę throno assidētia vidit, tenas alas habentia, dua-
 bus quidē velabāt pedes eius, & duabus tegebant faciem eius, &
 duabus volabant. Hoc autem volatu se ad omni potentis Dei co-
 gnitionem aspirare insinuabant, cuius tamen extrema, hoc est,
 pedes & caput velata erant: quo indicio significatur altissimas
 illas mentes maiestatem quidem Dei videre, sed æternitatem &
 immensam eius gloriam minimè comprehendere. Hæc ergo tā-
 ta diuinæ naturæ sublimitas in causa est, vt ad eam penetrandam
 mens humana in hac vita assurgere non possit.

Nec minus nos tum corporearum rerum consuetudo, tum
 mentis nostræ ad spiritualia atq; diuina contuenda imbecillitas
 ad hu-

- D** ad huius mysterij intelligentiæ impedimento sunt. De consuetudine autem sic. D. August. ait: Ex consuetudine re uen expectarum in experta diuina, in trinitas in trinitas humana. & iam uerò humanæ mentis ita litas a diuina penetranda, quanta est? Est enim (ut Philosophi tradunt) anima nostra in ordine substantiarum separatarum uelut materia prima, & quasi tabula quadam rasa, in qua nihil sit depictum. Est præterea eadem mens huic crasso & materiali corpori sic inclusa, atque alligata, ut nihil in eam ingredi possit, nisi per crassi huius corporis sensus a litum sibi ad ea patefecerit. Vnde est illa à Philosophis in dicta sententia, nihil esse in intellectu, quod non prius aliqua ratione fuerit in sensu. Ex quo efficitur, ut spiritualium substantiarum, hoc est, Angelorum naturas comprehendere non possimus: quia cū corporis expertes sint, & per corporeos sensus ingredi mentem nostrā ne queāt, quid sint, ab ea intelligi nō possunt. Idēq; Philosophi asserūt, hoc esse mētē nostrā ad spirituales & diuinas res intelligēdas, quod noctuæ oculus ad Solis lumē. Te igitur homo, hoc est, tarditatē & imbecillitatē tuā cognosce, intra tuā te mētē uerā cōtine, nec uelis ambulare in magnis & mirabilibus super te.
- Ex te ipso autem ignorantie tuæ clarissimum argumētum cape. Est ne aliquid in uniuersa natura quod sepius tractes, & cuius familiaritate & consuetudine arctius implicatus sis, quam animus tuus? Non profecto. Agē iam uideamus, in animæ tuæ naturam cognitam habeas. Narra ergo priuim quā fieri potuerit, ut spiritualis substantia corpori ita coniungeretur, ut ex carne & spiritu unus homo existeret. Si enim in ordine creaturarum corporea & spiritualis substantia maximē à se inuicem distant, quoniam modo res ad eō inter se distant ac dissimiles in unam personam coerunt? Nec minus tamen inter se actiones quam substantiæ distant. Eadem enim anima (quod maximē mirabile est) intelligit ut Angelus, & sibi simile generat, ut equus. Quis quæso his duabus actionibus dissimilis atque distantius? Hæc autem tanta officiorum uarietas Platonem, multosque alios Philosophos impulit, ut non unam, sed tres in nobis animas esse statuerent: quarum unam in epate, alteram in corde, tertiam in capite collocabant: re uera tamen una solū est quæ tam uaria officia in nobis exercet. Quamobrem (si magis parua comparare licet) hoc esse dicitur anima in corpore suo, quod in toto mundo Deus. Sicut enim is in materi hoc mundo omnia in omnibus operatur (quanuis nullo modo præter actio-

actionis autor sit) ita anima in corpore suo : quod minor mundus appellatur. Quo fit, vt sublata anima, cætera omnia mēbrorum ac sensuum officia extinguantur. Quid igitur illud est, quo sublato, summus etiam orbis Monarcha nihil à sterquilinio distet? Quid illud est (in quo etiam anima : ostra diuinæ substantiæ imaginem gerit) quod tota sit in toto corpore, & tota itē in qualibet eius parte, vel in minimo etiam digito? Quis igitur hoc intellectu & cogitatione consequi poterit? Iam verò (quod maxime ad animæ cognitionem pertinebat) quis nostrum animæ substantiam cognoscere potest? Omnium enim Philosophorum consona vox est, qua se animæ substantiam ignorare profitentur, cū actiones tamen eius nunquam non experiantur. Ex quibus planè colligunt, animam quidem intra nos esse: cuiusmodi tamen ea sit, prorsus ignorare. Quòd si ad animæ naturam non attingimus, quonam modo Angelicam, imò verò quomodo diuinam substantiam, quæ infinitis partibus angelicæ superior est, penetrare poterimus? ¶ Hæc autem plane ratio adeò efficax est, vt vel sola quietem & silentium curiosorum hominum ingenijs imponere debeat, ne hoc tentare audeant, quod omnem mentis humanæ vim & facultatem superat. Si enim homo non potest, aut suam ipsius animam, aut Angelorum substantias intelligere, cū diuina illa natura infinitis partibus omni creata natura sublimior sit, quid mirum, si illa non asequitur, qui tantò minor. capere non potest?

✕. III.

¶ Cæterum si ne his quidē corporearum rerū similitudinibus, quas hæctenus adduximus, contentus, maiorem tibi lucem ad diuinæ naturæ cognitionem præbere cupis, D. Augusti. faciliorem tibi ad hoc viâ breui oratione cōmonstrat, dicens: Qui vult habere notitiam Dei, amet. Amor enim (vt D. Gregor. ait) cognitio quædam est. Sit ergo voluntas intellectus magistra, non contrâ. Hic enim ordo in mysticæ Theologiæ studio seruatur: vt non tam intellectus voluntatem, quàm voluntas intellectum erudiat. Quonam modo inquis? Audi rationem. Cū viri sancti sese ad immensam diuinæ bonitatis & pulchritudinis speciem contemplandam toto mentis affectu attollunt, ibique ardentissimo eius amore flagrare, & diuinæ suauitatis dulcedine perfrui, diuinisque illustrationibus compleri incipiunt, his internis animi sui motibus diuinæ bonitatis, benignitatis, suauitatis, & misericordiæ amplitudinem intra se quodammodo

expe-

D expeririuntur: quæ sic eos velut quibusdam dilectionis suæ brachijs amplectitur, sic reficit & consolatur, sic mentes eorum noua quadam rerum diuinarum luce perfundit, sic iacentes erigit, inærentes consolatur, infirmos roborat, ad omnem virtutis studium sollicitat, & velut novum quendam spiritum atque animum tribuit, sic demum eos facit & terrena omnia fastidire, & cœlestium rerum desiderio & amore flagrare, vt his indicijs atq; experimentis inæstimabilem de diuinæ bonitatis amplitudine cognitionem amando nanciscantur: qua intellectus ipse eruditus, talem de diuina bonitate sententiam concipit, qualem ei voluntas his diuinis sensibus atque muneribus affecta tradit.

Quia verò huiusmodi cognitio, quæ præcipue à charitate **E** magistra proficiscitur, gratissima Deo est, ideo omnia fere quæ literis sanctis continentur, nos ad eam inflammandam vehementer adiuuant. Itaque cum immētos diuinæ bonitatis & misericordiæ thesauros, qui nos ad charitatem incitent & inflamment, perpetua oratione commendet, de ijs tamen quæ ad naturæ diuinæ celsitudinem, maiestatem, & ineffabilem substantiam atque altissimum summæ Trinitatis mysterium pertinet, pauca admodum tradit. Nam Ioannes Euangelista, qui inter ceteros huius Theologiæ scriptores hoc præcipue suscepit: vt Christi Domini diuinitatem aduersus Ebionitarum hæresim (quæ tunc maximè vigeat) assereret, initio statim Euangelij breui oratione hoc mysterium complexus est dicens: In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Atq; hoc mysterio adeò breuiter exposito, stylū protinus vertit ad diuinæ bonitatis opera explicanda, ad eiusdemq; **F** Seruatoris diuinitatem beneficiorum magnitudine comprobanda. Subdit enim continuo, Omnia per ipsum facta sunt.

Ioan. I.

Quibus verbis cœlum, terras, maria, & omnia quæ amplissimo cœli sinu continentur, in vsum nostrum ab eo condita esse ait. Nec Ioannes tantum, sed cætera etiam diuinarum literarum volumina, quid aliud quam diuina beneficia, & diuinæ bonitatis & charitatis opera vbique prædicant atque decantant: quæ & charitatem nostram incendunt, & spem in Deum alūt, & quas in eius miseratione opes repositas habeamus, ostendunt. Hac ergo docendi ratione significare Dominus voluit, quòd **D** quamuis præcipuum beatarum mentium munus sit, Deum in cœlo

Dissimil.

cælo semper intueri, præcipuum tamen piorum hominū in terra est, eundem amare. Itaque se ipsam reuelata facie ac eretè cognoscendum exhibet in cælo, vt à beatis mentibus clarè videatur: bonitatis autem & misericordiæ beneficia ostendit in terris, vt ab hominibus ardentissimè diligatur. Hinc D. Augustin. cum Deo loquens, de vtraque ista cognitione sic ait. Cognoui te, non sicut tibi es: sed cognoui, sicut mihi es: & non sine te, quia tu es lux quæ illum nasti me. Quod perinde est, ac fideret, Tu quidem in te ipso ineffabilis & incomprehensus es, in me autem benignus, suavis, & misericors, ac postremò salus, vita, & felicitas mea es. Itaque Domine de te noui quod mihi es, cum non perinde nouerim, quid tu in te sis. Noui quod mentem meam ad te diligendum impellat, cum non perinde naturæ tuæ celsitudinem & sublimitatem agnoscam. Hac igitur de causa nouè quo se Dominus in literis sanctis appellari voluit, huius dilectionis vim à nobis exigit. Hoc est, inquit, nomen quod vocabunt eum, Dominus iustus noster, hoc est, Dominus sanctitatis, iustitiæ, ac proinde salutis & felicitatis nostræ autor.

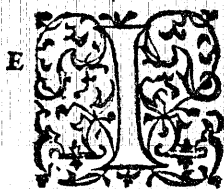
Cum igitur Dominus maiorem nos operam in eo diligendo quam cognoscendo ponere velit, & in hac quidem vita parū cognoscere, multum autem diligere valeamus, dilectioque ipsa longè maioris meriti quam cognitio sit, consequens est fratres, vt in hoc omnes incumbamus, in hoc neruos omnes intēdamus, in hoc dies noctesque insumamus, vt conditorem atque parentem vitæ nostræ, & auctorem salutis nostræ, qui nos ad imaginem suam conseruit, qui providentia sua perpetuo seruat quos condidit, qui in arte sua nos à morte redemit, qui sempiternæ felicitatis destinauit, qui in nos Spiritum sanctum demisit, qui sacrificii corporis sui alimonia pascit, qui denique nobis omnia factus est, tota mente, toto corde, totis viribus diligamus, nosque ipsos illi in sacrificium offeramus, milliesque pro ipso (si ita opus fuerit) vitam in tormentis abijcere cupiamus: vt charitatis huius merito, ad diuinæ visionis claritatem, quæ sincerae fidei præmium est, peruenire valeamus.

In eodem

D In eodē festo beatissimæ Trinitatis con-

cio tertia: in qua exposito primo Dei nomine, QVI EST,
diuinæ perfectiones ex eo consequentes declarantur:
deinde breuiter de altissimo summæ Trinitatis
mysterio differitur.

THE. Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos
in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.
Matth. vltim.

N HIS CONCIONIBVS

fratres, quas in sanctorum festis habere so-
lemus, hanc ferè rationem sequimur, vt præ-
cipuas eorum virtutes & præclaras actiones
explicemus: quò eximia eorum sanctitas,
& diuina gratia quæ illis semper affuit, illu-
strior & magnificentior appareat. Quia ve-
rò præsentis diei solennitas non sancti alicuius, sed sancti sancto-
rum est, eandem dicendi rationem in hac ipsa concione sequi cõ-
stituit: vt videlicet altissimas Dei nostri virtutes & laudes, quate-
nus infirmitati nostræ concessum fuerit, ipso adiuuante, & ora-
tionis nostræ cursum dirigente, prædicem. ¶ Huius autem argu-
menti tractationi obstat in primis ipsius rei, de qua agendū est,
difficultas: quæ vt altissima, ita etiam & ad intelligendam diffi-
cilis, & ad explicandum difficilior est. Vnde Plato in Timeo, Ge-

Fnitorem, inquit, opificemque vniuersi & difficile est inuenire, &
inuentum imposibile explicare. Quia tamen hæc vel obscura
Dei cognitio totius pietatis & iustitiæ fundamentum est, dabo
operam fratres, vt subtiliora & altiora quàm pro ingenij nostri
captu prætermittens, ea solùm attingam, quæ & ad cognoscen-
dum magis necessaria, & ad intelligendū sint faciliora. Illud tamē
priusquam rem ipsam aggrediar, præmonitos vos velim, hu-
ius argumēti tractationem præter alias insignes utilitates (quas
in huius concionis sine breuiter attingemus) illis præcipuè, qui
se diuinarum rerū contemplationi dediderunt, adiumenti pluri-
mū allaturā. Vnde Dionysius Carthusianus, vir insigni religione
& sanctitate præditus, in eo libro què de Cõtēplatione editit,
decē cõtēplationis genera alia alijs superiora ac nobiliora descri-
bēs, principè locū ei tribuit, qua diuinas perfectiones & virtutes
contem-

Plato.

*Dionys.
Carthus.*

contemplamur, quas vel fidei lumine, vel humana ratione affectui possumus. Ne nos igitur suavissimo contemplationis huius fructu atque suavitate fraudemur, eam in dicendo rationem sequemur: ut non modo quæ intellectum ad diuinitatis cognitionem erudiant, sed ea etiam quæ nos ad eius amorem & reuerentiam, tantæque maiestatis admirationem excitare queat, in medium afferamus. Quod ut piè & religiose præstare possimus, celestem opem sacratissimæ Virginis interuentu suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

Damasc.
Dionys.
Matt. 19

Inter varia Dei nomina, quæ & multiplices eius perfectionis laudesque designant, duo imprimis celebrantur, nempe, **QVI EST**, & **BONVM**. Et illud quidem Ioan. Damascen. primū Dei nomen esse astruit. S. autē Dionysius **BONI** nomen præcipuè celebrat. Hoc enim nomen soli Deo conuenire Saluator ostendit, cū adolescenti interroganti, Magister bone, quid faciendo vitam æternam possidebo, respondit, Quid me interrogas de bono? Nemo bonus nisi solus Deus. Illud verò nomen **QVI EST**, idem Dominus Moyse ante omnes in libro Exodi capite. 3. reuelare dignatus est. Ipsi namque legationem Domini ad Pharaonem recusanti, & dicenti, Ecce ego vadam ad filios Israël, & dicam eis, Deus patrum vestrorum misit me ad vos: si dixerit mihi, quod est nomen eius, quid dicam eis, respondit Dominus, Ego sum qui sum: Sic dices filiis Israël, **QVI EST** misit me ad vos. Ex his igitur duobus nominibus, illud quidem ad beatissimæ Trinitatis mysterium explicandum maxime deseruit, hoc verò ad eas diuinæ nature perfectiones explicandas, quas rationis lumine clarissimi aliquot Philosophi affecti sunt. Quia verò de his hodie me dicturum esse pollicitus sum, huius nominis ratio paulò mihi diligentius explicanda est.

Simil.
Esai. 40.

Principio quidem Dominus hac appellatione altissimam essentia atque nature suæ dignitatem super omnia quæ ab ipso siue in celo, siue in terra condita sunt, insinuauit. Cū enim essendi nomen sibi vni vendicauit, cætera omnia quæ sunt, quantilibet maxima essent, sibi comparata, non esse, vel ferè nihil esse significauit. Si enim astra, quæ absente Sole mundum illuminant, eodem præsentè splendorem suum tueri nequeunt, & perinde sunt ac si non essent, cū tamè Solis lumen finitum sit: quid mirum si quæ esse habent certis limitibus circumscriptum, ante infinitum illud & infinitum esse nihil sint? Hinc Esai. Omnes, inquit,

D quit, gētes quasi non sint, sic sunt coram eo, & quasi nihil & mane reputatæ sunt ei.

Duo tamen sunt obseruatione dignissima, quæ significare Dominus hoc nomine voluit, quæ viam nobis ad plurimas eius perfectiones intelligendas aperiunt. Primum enim cum is sibi hoc nomen, **QVI EST**, tribuit, se solum esse designauit, qui per se sit, hoc est, qui non ab alio pendeat, neq; ab alio, sed à se ipso habeat, vt sit. Constat enim creaturas omnes à conditore Deo vt essent, accepisse, & ab eo item in esse conseruari. Quod enim semel condidit, semper conseruat: quod perinde est, ac si semper crearet. Rerum enim conseruatio, creationis continuatio quedam est. Itaque tandiu erunt, quandiu conditor & conseruator voluerit. Ipse autem semper erit, quia à nullo alio,

E nisi à se ipso est. Illa ergo sunt non per se, sed per illum: ipse verò non per illa, sed per se est. Quocirca ille quidem velut fons, ista velut riuuli sunt à fonte manantes: qui tandiu fluent, quandiu fons illis aquas præbuerit. Illi igitur instar riuulorū à fonte pendent, non autem ab illis fons. Vnde liquet rerum omnium siue cælestium siue terrestrium existentia, accidens illis esse, quod qui sem abesse ab illis poterit, si conseruator voluerit. Quauis enim Angeli corruptionis suæ causam intra se non habeant (vt pote in quos qualitates contrariæ non cadant) à prima tamen causa, nempe conditore ipso, illorum vita & existentia ita pendet, vt si is vel ad momentum providentiæ suæ dexteram ab illis auerteret, protinus in nihilum, vnde facti sunt, redirent. Solus igitur ille verè est, qui non ab alio, sed à se ipso est. Hinc Hilari. 7.

F de Trini. Esse, inquit, non est accidens Deo, sed subsistens veritas, manens causa, & naturalis proprietatis. Quam rem vt apertius intelligatis, à terrenis regibus sumere licebit exemplum. Habent ij varios in regno suo magistratus atque vicarios, qui in certa personarum atq; negotiorum genera imperium administrat. Hi autem omnes non à se, sed à rege imperandi auctoritatem acceperunt. At regis imperium non ab alio sed à se, hoc est, à regia potestate habet. Illi igitur non per se, sed per illum imperant. Rex verò non per illos, sed per se ius obtinet imperandi. Vt ergo à Rege imperium in alios deriuatur: ita omnium creaturarum existentia & à Deo est, & ab illo pendet: eius tamen existentia velut Regis auctoritas, propria illi est, non alij nisi suscepta. Quæ quidem dignitatem hoc nomen, **QVI EST**, designat.

Idem etiam nomen immentam atque infinitam Dei nostri

L I perfe-

perfectionem declarat. Cum enim dicimus, **QVI EST**, sine **A**
 vlla vocis adiectione, non hoc aut illud esse, sed omne esse in-
 telligimus, hoc est, non esse singulare, sed vniuersale, quod intra
 se omne esse comprehendit. Quia in re discrimen ingens inter cō-
 ditorem & res conditas videmus: illarum enim existentia adie-
 ctis nominibus definitur. Itaque hoc dicimus esse arborem, il-
 lud animal, hoc hominem, illud Angelum. His igitur vocibus
 res omnes ad certas quasdam formas atque naturas constrictas
 esse designamus. Hinc de singulis quibusq; rebus dicitur, quod
 vbi desinat eius perfectio, inde incipiat eius imperfectio. Finis
 quippe ille declarat, quidquid perfectionis alijs rebus insit, ad se
 minime pertinere. At cum Deum dicimus, **QVI EST**, nulla
 vltius voce adiecta, nequaquam illum ad hoc vel illud esse cō-
 trahimus, sed omne illi esse in vniuersum tribuimus. Cum autē **B**
 omnis perfectio ab entis nomine minime secludatur (immo ve-
 rō id maxime sit, quod maxime perfectum est) efficitur plane,
 vt omnis perfectio ad Deum pertineat, & in eo singulari ratione
 tanquam in vniuersali ente, vniuersaliq; bono plenissime conti-
 neatur. Has igitur precipuas cōditoris nostri perfectiones & lau-
 des (ex quibus cetera intelliguntur) hoc Dei nomē, **QVI EST**,
 breuiter insinuat. Nec est autem summa laus & gloria, que de
 cōditore mūdi Deo predicari potest: ex qua cetera eius laudes &
 perfectiones colliguntur: quam Aristoteles naturalis rationis lu-
 mine ex cōditarum rerū cōditione assequutus est. Qua de causa
 in. 12. primæ Philosophiæ lib. illū esse actū purum apertissima ra-
 tione cōprobauit. Quid autem is actus puri nomine significauerit,
 vix alio cōmodiori exēplo, quam materiæ primæ (quæuis pau-
 lō obscurius) explicari potest. Est autem materia prima infimū **C**
 in genere entium: vtpote quæ nullam formam, nullamq; perfe-
 ctionem habeat, sed habere tamē possit. Vt enim lutū in domo
 figuli antequam formetur, nullius vasis formam retinet, retine-
 re tamen poterit, si figulus voluerit: ita materia hæc in ordine re-
 rum naturalium nullam omnino formam habet, sed habere tamē
 poterit, si formator accesserit. Hinc. D. Aug. Duo, inquit, creati
 Dñe, alterum prope te, alterum prope nihil. Prope Deum quip-
 pe est supremus Angelorum ordo: prope nihil autē est hæc ma-
 teria prima: que actu nihil est, sed potest tamen esse. Vt igitur
 hæc materia in infimo mundi loco, ita Deus in summo colloca-
 tur. Atq; vt hæc nullam omnino perfectionem habet, sed habere
 potest: ita cōtrā ad Deum pertinet, omnes perfectiones, hoc est,
 omnem

Aristo.

Disimil.

Simil.

Augusti.

D omnem sapientiam, potentiã, bonitatem, & dignitatem habere, nullamq; his accessiõnem fieri posse, quòd omnia quæ habeat, summa sint, nec vllum incrementum pati possint. Utq; ad illam pertinet pati, & nullo modo agere: ita contra ad Deum spectat omnia in omnibus agere, & nihil ab aliquo posse pati. Postremo vt ad illam pertinet recipere, non donare, cum ipsa nihil habeat quod donare possit: ita contra ad Deum pertinet omnibus oia donare, & nihil à quoquam recipere, cum nihil omnino ei desit, qui bonorũ omnium compos est. Hoc est autẽ quod ipse Dominus apud beatum Iob ait: Quis ante dedit mihi, vt reddam ei? Oia quæ sub cælo sunt, mea sunt. Esaias quoque, Quis, inquit, adiuit spiritum Dñi, aut quis consiliarius eius fuit, & ostendit illi? Hoc est autem quod Aristoteles actus puri nomine designauit.

Iob.
Esai. 40.

E

✱ I.

Ex hac autẽ summa Dei nostri pfectiõne omnes alie cognoscuntur. Hinc enim intelligitur, ipsum immobilem atq; imutabile esse. Vt enim alias rationes pratereamus, omnis motus ex indigentia aliqua pfectitur, cui per motũ res ea quæ mouetur subuenire intendit. Nã & qui mare nauigat, qui terrã exercet, & qui alicui operi intenti sunt, vel inopia vel curiditati suæ consulere volũt. Et eger, quomodo in hac modo in illa parte sese latos inclinãt, requirẽ aliquam hoc motu captare cupit, quam non habet. Cum verò Deũ nostrũ in summa opulẽtia vitã agere dictũ sit, quem ideo purũ actũ appellauimus, quòd nulla eius opibus & felicitati accessio fieri possit: quid quæso per motum acquirere valeat, qui bonorũ omnium cõpos est? Adde etiã, quòd hac de causa Deum appellari actum purum diximus, quòd ad eum spectet agere, nõ pati: mouere, non moueri: & ideo quem actum purum esse dicimus, necessariò immobilem confiteri debemus.

F

Ex eodem etiam fonte apparet, eum nec initium habuisse, nec finem habiturũ, sed semper fuisse, semperq; futurũ. Cum enim illũ in summo rerum vertice positũ confiteamur, qui omnia sub se, nihil supra se videat, quis illi initium, quis finem dare queat? Ab alio igitur fieri non potuit, cum nemo illo sit neque prior, neq; superior. A se autẽ multò minus fieri potuit, si aliquãdo nõ fuisset. Semper ergo fuit, qui nec à se, nec ab alio fieri potuit.

Hinc etiã colligitur, nullã in eo esse successiõnẽ, qua alia designat, alia incipiunt: sed totum esse suum simul esse. Homo quidẽ ceteraq; animãtia paulatim & per incrementa tẽporũ crescunt: & homo priuũ infans, deĩde puer, tũ adolescẽs, & iuuenis, & senex

est: in quo cum noua succedunt, vetera transeunt, Apostolo testare, qui ait. Cum essem paruulus, sapiebam vt paruulus, cogitaba. ¶ t paruulus: quando autem factus sum vir, euacuauique erant paruuli. Hac autem ætatum vicissitudo adeo non cadit in Deum, vt ne in mentes illas beatissimas (quos Angelos nominamus) cadat. Itaque totum esse Dei, tota potestas, tota bonitas, tota sapientia, totaq; felicitas simul est: quia cum sit (vt ante diximus) actus purus, nihil ei ad. j. i, nihil nouum aduenire potest.

D. Thom. Sæcius. Quæ ex re (vt D. Tho. ait) æternitas Dei proprie colligitur. Est enim æternitas (vt Boetius dixit) interminabilis vitæ tota simul & perfecta possessio. Ita fit, vt in hac æternitate, nihil præteritum aut futurum sit. Eterno quippe Deo nec præterita transeunt, nec futura succedunt: sed omnia adeo illi præsentia sunt, vt tota eius æternitas instantis nomine significetur, in quo nihil prius aut posterius est. Hinc in Eccles. 23. legimus, Domino enim Deo ante quàm crearentur omnia sunt agnita: sic & post perfectum respicit omnia.

Eccles. 23

Summa quoque diuinæ naturæ simplicitas compositionis omnis expers, ex eadem excellentia intelligitur. Partium quippe compositio ex indigentia nascitur, quia videlicet altera pars sine alterius adminiculo, vel esse, vel operari nequeat, vt in homine videmus: cuius animam in hac vita sine corporis obsequio officia sua exequi non potest. At indigentia vlla in eo qui plenissime perfectus est, cadere non potest. Ad hæc, si summa illa natura ex diuersis partibus cõposita esset, nequaquam in ordine rerum prima haberetur. Partes enim ex quibus constat, priores composito sunt, & opifex item qui eas copulauit, & in vnum coalescere fecit, prior est. Hoc autem motoris atque opificis primi dignitati manifestè derogat, quo nihil prius aut antiquius est.

Præterea neque is corpus, neque forma corporis, aut virtus in corpore esse potest, quemadmodum rationalis anima humani corporis est forma. Cum enim longè præstâtius sit esse per se, quàm esse in alio (quod est alienæ opis indigere, & ab alio pèdere) necesse est, vt per se sit, qui inter omnia præstâtissimus est. Item, cum ea que corpore inclusa sunt, virtutem quoque suam illis alligatam habeant, nequaquam possunt extra præscriptos corporis fines vim suam exercere. Si ergo Deum primam rerum omnium causam, primumq; motorem confitemur, ab omni corporea mole immunè fateri debemus: quò liberè mouere omnia, & per

D & per omnia commeare sine vlllo impedimēto possit. Quemad- *Simil.*
 modum enim oculus, qui ad colores omnes videndos ab autore
 nature destinatus est, omni colore caret (si enim peculiari aliquo
 colore tinctus esset, omnia quæ cerneret, eiusdē ei coloris faciē
 repræsentarent) ita primus ille corporum omnium motor nulli
 corpori alligatus esse debet, ne eius vis eo veluti ergastulo inclu-
 sa, mouere cætera non posset. Atq; hoc nomine iure laudatur ab
 Aristotele Anaxagoras, quòd primus mentem & intellectuū cor- *Anaxag.*
 poris atque materiæ expertem, rerum omnium principium esse
 dixerit, quo se rebus omnibus tuendis & conseruandis sine vlllo
 corporis impedimento insinueret. Quæ quidem sententia Antro-
 pophormitarum hæresim damnat: qui cum tam crassa & hebeti
 mēte essent, vt nihil spirituale cogitare possent, neq; quidquam
 corporis experts in rerum natura esse crederent, humani corpo-
 ris effigiem & membra Deo tribuebant.

§. I.

E Ex eadem etiam sententia, qua Deum actum purum esse de-
 finiimus, sequitur etiam diuinam essentiam esse infinitā. Cum
 enim purus actus, hoc est, summa illa natura, nullo subiecto,
 nulla materia, nulloque corpore inclusa sit, nullisque terminis
 circumscripta, non habet vtique à quo finiatur: Ideoque merito
 infinita esse censetur. Quam quidem rem D. Thom. natura- *D. Thom.*
 lium rerum ordine & magnitudine cõfirmat. Videmus enim, in *in Cõp.*
 quit, in elementis maiora esse quæ nobiliora sunt: aquam enim *Iteo.*
 quæ terra nobilior est, decupla magnitudine terram superare a-
 iunt, aërem verò longè maius spatium occupare quàm aquam,
 ignemque maius quàm aërem: cælos verò maius quàm ignem,
 postremumq; cælum in comparabili magnitudine & alios cælo-
 rum orbis, & elementa omnia superare. Cum igitur corpora o-
 mnia quò nobiliora sunt, eò in genere suo maiora sint, cõsequēs
 est, vt summa illa natura, quæ rerū omnium nobilissima est, in suo
 genere, hoc est, nō corporea in mole, sed in essentia sua sit infini-
 ta. Neq; hoc incredibile putabit, qui mentis suæ vim & faculta-
 tem fuerit contemplatus: quæ cum spiritualis & simplex forma
 sit, per vniuersum orbem obambulat, & corpora omnia collu-
 strat & circumplectitur. Quid ergo de mente illa beatissima,
 simplicissima, & potentissima censendum est?

Ex hac autem excellentia, omnipotentia Dei & virtus eius
 infinita cognoscitur. Potentiæ enim magnitudo essentiæ digni-
 tati respondet. Si ergo Dei essentiam immensam atque infinitā

confessi sumus, consequens est, vt eius quoque potentiam infinitam fateamur. **A** Qua quidem potentia hanc tantam ac multiplicem rerum vniuersitatem solo voluntatis suæ imperio & nutu ex nihilo, hoc est, nulla præexistente materia, condidit, eisq; sedes suas atq; naturas, suosq; ordines atq; officia distribuit: eademque omnipotenti virtute, quod semel condidit sine vlllo suo vel commodo vel indigentia, conseruat. Qua de re Hiero. Vidas in Hymno ait.

*Quod fieri nequit, ipse potes, potes omnia quando
Nec tibi vis vlla obstat: agis simul omnia: nec te
Est opus ante animo, quod agis, versare sagaci.
Quod vis, id potes, idq; simul molimine nullo
Perficis vsq; tuum sanè est opus ipsa voluntas.
Quod loqueris, facis idem: opus & vox editus vna.
Vt dixti, vt subito ad verbum emerere creata
Omnia, & ex nihilo caput splendescere mundus.*

Nemo autem putet hanc tantâ mundi fabricam vel parè omnipotentia diuinâ fuisse, vel totam eius vim & potestatem hoc tantâ ingenti partu exhaustam fuisse. **B** Qua enim potestate hunc mundum condidit, eadem innumerabiles alios momento temporis condere potuisset. Quam rem quisquis attentius cogitauerit non poterit præ huius tantæ virtutis admiratione non obstupescere. Hinc D. Basil. ex mûdi huius opificio diuinæ potestatis amplitudinem considerâs ait: Vt figulus, cum eadem arte mille vasis efficeret, nec artè nec vim exhaustit: ita huius vniuersitatis effector, non vni mûdo parem habet vim effetricè, sed infinitis partibus prestantem: quippè qui solo momento ac nutu voluntatis magnitudinem eorum quæ cernuntur, in lucè protulerit. Hastenus ille.

Præterea, si Dei essentia atq; potentia infinita est, sequitur planè, vt eius quoq; sapientia sit infinita. Cum enim prior sit cognitio quàm operatio, si potentia quæ operatur, infinita est, erit etiam infinita quæ illam antegreditur sapientia. Neque verò rerum speciebus aut imaginibus ad intelligendum indiget (quod creaturarum proprium est) cum in essentia sua tanquam in splendidissimo speculo atque vniuersali causa eluceant omnia, quæ ab ea manarunt. Ideoque nequaquam, vt homines, ratiocinando intelligit, ex notioribus ad ignota procedens: quoniam is simplici intuitu simplicissimam essentiam suam perpetuò contèplans, omnia oculis præsentia semper habet. **C** Qua in re quantum sapientia eius

*Basil. in
exame.
Simil.*

D tia eius
Iomo
vel p
nunc
non p
sciant
tellect
quea
præle
tia p
mnia
semper
& qui
E sint. I
spicit
nouum
Propri
consp
culun
fuerun
prehen
præfer
tres (C
lesicio
bus in
lis eius
F dentia
Abscō
transit
Domi
bit, ne
E
sed ing
re atri
exister
mnes c
nes &
quæ vt
enim (C
eam p

Dia eius ab humana sapientia distet, hoc exemplo intelligetis. Solum ille, qui mortalium omnium, qui vel eum antecesserunt, vel postea consequuti sunt, sapientissimus fuisse à Domino pronuntiatus fuit, quanuis scientias omnes perfectissime teneret, non poterat tamen eodem temporis momento omnia, quorum scientiam sortitus fuerat, habere presentia. Humani quippe intellectus adeo angusta mensura est, vt multa simul cogitare nequeat: sed dum vnum aliquid cogitat, cogitare alia non possit, præsertim cum ea multa ac varia sint. Hoc igitur humanæ sapientia proprium est. At diuina sapientia longe aliter intelligit. Omnia enim quæ nouit (nihil autem non nouit) semper intuetur, semper in actu intelligendi est. Hoc enim illi & quia actus purus, & quia æternus est, conuenit: cum æternitati omnia presentia sint. Hinc de ipso Ecclesiasticus ait: A seculo & in seculum respicit, & in oculis eius nihil est mirabile: quia videlicet nihil illi nouum aut vetus, sed omnia presentia sunt. Idem etiam regius Propheta significauit cum dixit, Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo, seculum nostrum in illuminatione vultus tui. Seculum dixit, cum omnia omnium hominum peccata qui sunt, fuerunt, & erunt, tam damnandorum quam seruandorum comprehendere voluisset: quæ omnia adeo illi omni tempore sunt presentia, ac si vnum solum modo peccatum esset. Hæc res fratres (vt hoc obiter admoneamus) nos cum primis ab omni maleficio reuocare deberet, cum firma fide teneamus, & Deum omnibus in locis adesse presentem, & omnia nuda & aperta esse oculis eius. Hoc enim nomine Esaias & licentiam nostram & diffidentiam accusat his verbis, Quare dicis Iacob, & loqueris Israël, Abscondita est vita mea à Domino, & à Deo meo iudicium meum transibit? Nunquid nescis? aut non audiuisti? Deus sempiternus Dominus, qui creauit terminos terræ, non deficiet, neque laborabit, nec est inuestigatio sapientia eius.

Est & aliud, quod mentes nostras non admiratione solum, sed ingenti etiam amore illius altissime atque pulcherrime nature adhære debeat: quod videlicet vna in se atque simplicissima existens, sine vlla summa huius simplicitatis diminutione, omnes omnium rerum: sive cælestium sive terrestrium perfectiones & pulchritudines in se vna cõplectatur, & innumeras alias, quæ vt illius propria, ita mortalium oculis incognita sunt. Sicut enim (vt Diuus Thom. ait) præceptor qui discipulum erudit, eam prius artem atque doctrinam scire debet, qua discipulum

Quintil. imbuit (vnde est illud Fabij, Non incendit nisi ignis, nec made- **A**
 scimus nisi humore, nec altera res dat alteri colorem, quem ipsa
 non habet) ita cum omnipotens ille mundi rector & gubernator
 res omnes ad suam quanq; dirigat ducatq; perfectionem, ne-
 cesse est, ipsum multo plenius atq; perfectius quæ cæteris contu-
 lit, in se vno continere. Hinc illud Boëtij carmen, Pulchrum pul-
Soetius. cherrimus ipse mundum mente gerens, similiq; imagine formas.
 ¶ Quodq; non minorem commouet admirationem, omnes hæ
 tam varie multiplicesq; perfectiones nequaquam in eo plures,
 sed vna tantum perfectio est. Quam rem D. Tho. sensus & intel-
D. Tho. lectus comparatione declarat. Quæ enim vario modo à sensibus
 cognoscuntur (alias enim visus percipit, alias auditus, alias odo-
 ratus, alias gustatus, alias tactus) vnicus intellectus via sua oēs cō-
 prehendit atq; diiudicat. Nota enim illa Philosophorū sententia **B**
 est, ea que in inferioribus rebus diuersa sunt, in superioribus vni-
 ri atq; colligari. Quocirca nihil mirū, si varie perfectiones, quæ
 in rebus conditis sparse sunt, in simplicissima illa præstantissi-
 maq; natura ad vnam solam fecundissimam perfectionē redi-
 gantur: quæ tamen instar omnū & supra omnia sit. Idem etiam
 altero exemplo non minus aperte colligitur. Videmus etiam va-
 rias ac multiplices in quouis regno præfecturas esse. Alij enim
 præ sunt iuridicūdo, alij rei militari, alij regis erario, alij armamē-
 tario, &c. Horum autē omnū autoritatem & iurisdictionē (quæ
 apud inferiores tam varia & multiplex est) vnus rex habet, quæ
 in eo non multiplex, sed vna simplex autoritas, & iuridicūdo, re-
 giq; potestas est. Hoc autem cuiusmodi sit, in hac vita plenus
 assequi non possumus, quod tamē ad alteram referuatur: in qua **C**
Zacha. 14 illud Zachariæ vaticinium implebitur: In die illa erit Dñs vnus,
 & nomen eius vnum: in qua tamen vnitæ beatæ illæ mentes, &
 felices sanctorū animæ, pro varia meritorū suorum ratione, im-
 mēsum quēdam diuinarū virtutū campū intuebuntur. Cæterum
 in hac vita nō potest intellectus nostri acies immēsam hanc diui-
 næ pulchritudinis speciē contēplari, nisi eam in creaturarū spe-
 culo intueatur. Vt enim Deus ipse speculū nobis erit in patria,
 in quo res ab eo cōditas videamus: ita contra creaturæ nobis
 via speculū sunt, in quo aliquid ex immensa eius perfectione
 agnoscamus. Omnia enim clamant, Ipse fecit nos, & non ipsi nos.
 Omnia clamant quas ab ipso virtutes & opes receperūt, multo
 eminentius atq; excellentius in eo existere. Itaq; pulchra testan-
 tur ipsum esse pulcherrimum, fortia fortissimum, pura purissi-
 mum,

Dum, sublimia altissimum, recte instituta & ordinata, sapientissimum. Deniq; quidquid felicitatis & gloriæ, quidquid sanctitatis & puritatis, quidquid bonitatis & benignitatis, quidquid stabilitatis, honestatis, decoris, splendoris, & lucis in tota hac rerum vniuersitate varie sparsum reperitur, in vno eo cum infinita dignitatis accessione continetur. Itaq; immensæ eius pulchritudinis, decoris, & sapientiæ nulla mensura, nullus terminus, nullus finis est: ideoq; nemini nisi vni sibi plene atq; perfecte not.

¶ Cæterum hac lege quidquid in rebus cõditis perfectionis est, summo illi totius perfectionis architecto tribuere debemus, vt quidquid imperfectionis aut materiæ illis inest, ab eo prorsus remoueamus. Hinc D. August. Intelligamus inquit, Deum in quantum possumus, sine qualitate bonum, sine quantitate magnum, sine indigentia creatorem, sine situ vbiq; præsentem, sine ambitu omnia continentem, sine loco vbiq; totum, sine tempore sempiternum, sine sui mutatione mutabilia facientem.

*Aug. 2.
de Trini.*

Decet igitur fidelem Dei seruum, ex imioq; eius amore flagrantem, illi de hac tanta dignitate, opulencia, & felicitate congratulandum, illiq; cum Ecclesia pro hac immensa gloria gratias agere: præsertim cum is hac tâta sua opulencia & potẽtia in nobis creâdis, ornandis, bonisq; omnibus locupletandis liberalissimè vltus fuerit: & in hoc ipsum nos condiderit, vt beatitudinis & felicitatis hæc consortes efficeret. Hinc D. Basilius creationis rerum causam & originem contemplan (que non alia, vt Plato etiam sensu, quàm immensa Dei bonitas, non vlla necessitas aut indigentia extitit) tanta bonitatis amore inflammat, vbi verba illa Genes. In principio creauit Deus cœlum & terram, explanâda suscepisset, his verbis exclamat, Beata natura, bonitas inuidia carens, amabilis omnibus, desiderabilis pulchritudo, initium naturarum, fons vite, lux quæ ratione intelligitur, sapientia cui nihil potest accedere, hæc initio cœlum terramque fabricata est.

Basilius.

F

✱ II.

¶ Iam ex his quæ dicta sunt fratres, philosophari incipiamus. Ex his nanq; primum liquet, quod initio ex doctrina Dionysij Carthusiani diximus, inter omnia cõtemplationũ genera, eam quæ de diuinis perfectionibus haberetur, principem locum tenere. Cum enim diuinæ contemplationis actio ad charitatem in Deũ inflammandam dirigatur, quid nos magis ad hoc, quàm hæc tanta diuinæ pulchritudinis & perfectionis opulencia in oculis & aspectu

aspectu proposita excitare poterit? Cum enim humana voluntas sic ab autore naturæ Deo instituta sit, vt sola bonitatis & pulchritudinis specie capiatur, quid potentius illam ad amorem allicere poterit, quam hoc imense bonitatis, benignitatis, decoris, pulchritudinis, atq; omnium perfectionum pelagus inexhaustum? Si insignis alicuius creaturæ forma & pulchritudo multos sepe hominum de mente deduxit, multos in morbum & mortem etiam compulit: quid sentiet purgata à vitijs anima, in summi huius pulchri atq; boni contemplatione defixa, cui omnis omnium creaturarum pulchritudo comparata, vix puncti instar sit? Quod si nos, cum de Deo vel loquimur vel cogitamus, nulla amoris eius dulcedine tangimur, immodicus terrenarum rerum amor in causa est, quo infecta mens nostra, tantò minus spiritua lia atq; diuina degustat, quanto magis terrenis voluptatibus immer sa est. Palato quippe non sano pœna est panis, qui sano est suauis: & oculis ægris odiosa lux, quæ puris est amabilis. Qua de causa. D. August. appositisimo nomine Deum appellat, Purgatæ mentis sapientiam.

Simil.

August.

1. Cor. 13.

Ex eadè quoq; doctrina cœlestis præmij magnitudo (quod rectè agentibus post hanc vitam propositum est) colligitur. Præmij enim, quod essenziale nuncupant, est, non per speculum aut in ænigmate, sed reuelata facie videre immensam hanc diuinæ pulchritudinis speciem, summum illud & vniuersale bonum, in quo sunt omnia bona: primam illam veritatem, in qua sunt omnia vera: lumen illud incircumscriptum, quod splendore suo Solem, Lunam, & omnia alia cœli obscurat: exemplar illud absolutissimum, vnde omnes rerum formæ speciesq; manant: speculum illud clarissimum, in quo rerum omnium conditarum pulchritudo cum infinita accessione lucet: oceanum illum vastissimum, in quo omnes aquæ gratiarum atq; cœlestium donorum continentur: & in eo sic immergi, & absorberi, vt totus homo deiformis effectus, diuinæ magis quam humanæ naturæ imaginem referat. Quis igitur hac tantæ felicitatis spe proposita, non eius amore ardeat? non omnia propter illam velut stercorea reputet? non deniq; per omnes etiam flammæ (quod sancti Martyres fecerunt) ad eam peruenire contendat?

Hinc etiam liquet, quanto cum timore ac reuerentia, quantum cura & studio huic altissimæ maiestati seruire debeamus. Quo enim maiestas celsior atq; sublimior, hoc maiori studio, timore, & reuerentia illi obsequi atq; obtemperare debemus. Hoc est enim

D est enim quod Apostolus à nobis exigit, cum precipit, ut ambulemus dignè Deo, per omnia placentes, & in omni opere bono fructificantes. ¶ Hinc etiam patet, quãto cum timore ac tremore sacris altaribus assistere debeamus, sacrum Dñi corpus percipuri, cum hanc tantam diuinæ maiestatis celsitudinè sub illa panis specie latere, inconcussa fide teneamus.

Co: off. 10

Hinc etiam videre licet, quãta sit lethalis peccati deformitas, quæ hanc tantam maiestatem violat atq; contemnit. Constat eni tantò esse grauiorè offensam, quanto per se na, aduersus quã cõmittitur, celsior atq; sublimior est. Quo fit, ut cum Dei celsitudo atq; dignitas infinita sit, peccati quoq; aduersus illum cõmissi deformitas, hac ratione, id est, ex parte obiecti (ut Theologi loquũtur) sit infinita. ¶ Vnde etiam liquet, ignis æterni supplicium, quod mortiferi peccati pœna est, esse iutilissimum, quoniam aduersus infinitam maiestatem atque bonitatem cõmissũ est. Imo verò eam esse immèta illius bonitatis, & maiestatis dignitatem, ut ne æternum quidem gehènæ supplicium criminis huius latis digna pœna sit. Ut hoc argumèto intelligatis fratres, quãta sit amètia, quanta cæcitas & stupor eorum, qui leuissimis de causis, sine vllò doloris sensu, tam multa pœnis in Deum scelerata committunt.

Hæc igitur & multa his similia, perspecta diuinarum perfectionũ magnitudo, de qua hætenus loquuti sumus, nos docet. Quæ res ne ipsos quidem mundi sapientes omnino latuit. Preclare enim Aristoteles nihil censet esse magis humanæ naturæ magnificentiaæ accommodatum, quàm diuinam mentem contempleri. In eo enim munere omnem pietatis sanctitatem, omnem officij religionem: in eo summam omnium, quam animus capere potest, voluptatem sitam esse decernit.

Aristo.

* III.

¶ Ad has quidem diuinæ naturæ laudes & perfectiones cognoscendas, humana quoque inuestigatio, doctrinæ studio & rationis lumine, ceu pennis quibusdam subleuata, peruenire potuit. Superest aliud, quod non ratio, sed catholica fides de Dño Deo nostro credendum proponit: nempe in simplicissima illa diuinitatis natura tres esse personas, Patrem, Filium, & Spiritum sanctum: Patrem, qui à seipso, hoc est, à nemine est: Filium verò, qui à Patre genitus est: Spiritum vero sanctum, qui ex Patre & Filio procedit. Itaque cum substantia atque natura vna sit, tres in ea personæ inter se distincte subsistunt.

Hoc

Hoc autem sacramentum, quod mentis nostræ facultatem superat, Dei sublimitatem maximè prædicat: quæ tanta est, ut omnem mentis humanæ atque etiam angelicæ capacitatem superet. Vere enim nequaquam Deus esset, si intellectu nostro cõprehendi posset.

Multi autè sunt ad hoc ineffabile mysteriũ credendum difficiliore, quòd illud ipsi ratione attingere non possunt. Hi certè vel sibi nimium tribuunt, quòd nihil rationi suæ inaccessum arbitrantur, vel humanæ rationis imbecillitatè prorsus ignorant. Si enim Philosophi mentem hominis velut materiam primam in ordine substantiarum separatarum (quas intelligentias vocant) esse docuerunt, quid mirũ, si res ad eò infima altissimæ naturæ intelligentiam nõ attingat? Quæ sit autem humanæ intelligentiæ imbecillitas, ex suprema eius virtute atq; conatu colligere licebit. Ea verò ad summũ vsq; gradum in excellentissimis Philosophis peruenit, in quos opes suas omnes natura effudisse videtur. Hi autem ingenuè fatentur, se plurima naturæ arcana (quæ in rebus corporeis visuntur) prorsus ignorare. Si igitur earum rerũ quas quotidie cernimus, quasq; manibus cõtractamus, ignorantia laboramus, quanto longius ab astrorũ corporũq; cælestium cognitione distabimus, quæ tam longo intervallo à nobis disiuncta sunt? quantoq; adhuc longius ab angelicæ naturæ cognitione, quæ corporis expers est? quantoq; adhuc longius ab altissima illa natura, quæ infinitis partibus omni creatura natura sublimior est? Quàm multa ergo in illa erunt, quæ humanæ mentis acies penetrare nequeat?

Iam verò quid mirum si autorè ipsum non attingimus, cum ne eius quidem operum naturam penitus assequamur? Hinc Salomon ait: Et intellexi, quòd omnium operum Dei nullã possit homo inuenire rationem: & quãtò magis laborauerit ad querendum, tantò minus inueniet. Memorabilis illa Plinij sententia est: Naturæ vis ac maiestas singulis penè momentis fide caret. Tot enim res admiratione dignissimæ in vultibus animantibus quotidie visuntur (quibus se vitamq; suam tuentur, quibusq; & nocitura vitant, & salutaria conquirunt) ut humanã interdum fidem superare videantur: & nisi à multis cernerentur, nullo modo crederentur. Ut autem quid hac ratione significare velim intelligatis, ex innumeris huius rei exẽplis, vñ solum in præsentia commemorabo, quod & apud Plinium, & apud Ciceronẽ libro primo de natura Deorum legi, in medium pro-

Eccles. 8.

Plinius.

*Pl. li. 9.
Cicero.*

D proferam. Sic enim ait: Pinna (sic enim græcè dicitur) duabus grandibus patula conchis, cum parua squilla quasi societatem coit comparandi cibi. Itaque cum pisciculi parui in concham hiantem intrauerint, tunc admonita a squilla Pinna, morsu com-
 primit cõchas: sic dissimillimis bestiolis communiter cibus que-
 ritur. In quo admirandum est, congressione aliquo inter se, an iã
 inde ab ortu naturæ ipsæ congregatæ sint. Hactenus Cic. Ex cu-
 ius narratione colligimus, quod cum naturæ autor hoc genus cõ-
 chæ, quæ à Græcis Pinna dicitur, sine oculis condidisset, hac mi-
 rabili & noua ratione eius (vt ita dixerim) cæcitati consultũ esse
 voluit, vt Squilla, hoc est paruus quidam pisciculus eam perpetuò
 comitaretur, illiq; ad capiendam prædam pro oculis & moni-
 tore esset, & pro hoc labore atque industria prædæ partem ac-
 ciperet. Hanc igitur tantam in paruis pisciculis solertiam quis
E non miretur? quis hoc, nisi autores grauissimi referrent, credibile
 iudicaret? Quorum tamen ex eiusdem innumera alia apud
 Plinium, Ælianum, ceterosque naturalis historię scriptores re-
 periuntur. Si ergo minima etiam Dei opera, quæ in animanti-
 bus videmus, nos in stuporem adducunt, quid ipse rerum omnium
 conditor & autor? Si is adeo mirabilis est in operibus suis, quan-
 to erit in se ipso mirabilior? ¶ Quid verò naturæ opera comme-
 moro, cum vix humani ingenij inuenta mens hominis assequa-
 tur? Si nunquam vasa vitrea vidisses, & aliquis tibi vitreum cali-
 cem mira specie nitentem ostenderet, adderetque illum ex are-
 na & herbula quadam vnico artificis flatu fabricatum fuisse, *Simil.*
 an non tibi ab eo qui hoc diceret, illud crederes? Rursusque si
 ei qui sericas vestes nunquam vidisset, diceres eas arte & consi-
F lio hominum ex fluida bombycum, hoc est, abiectionis vermiculorum
 materia fuisse elaboratas: is certè aut tibi narranti
 minus crederet, aut non posset, vel tantam hominis industriam,
 vel tantam vermiculorum solertiam non admirari. Qui ergo tã
 hebes ac rudis es non modò ad diuinæ virtutis, sed etiam ad hu-
 mani ingenij opera penitus cognoscenda, quomodo altissimum
 diuinæ naturæ, diuinęque generationis arcanum comprehendere
 cupis? Hac enim consideratione D. Hilarius, vir sanctissimus
 atque doctissimus, in his libris quos de hoc altissimo Trinitatis
 mysterio scripsit, se ipsum consolatur his verbis: Ego nescio, nec
 requiro, & consolabor me tamen, Archangeli nesciunt, Angeli
 non audierunt, secula non tenent, Propheta non sensit, Aposto-
 lus non interrogauit, Filius ipse nõ edidit. Cesset ergo dolor que
 rela-

relarum. Non putet homo sua se intelligentia generationis sacra-
mentum consequi posse. Hac ergo de causa pius homo sola fide
contentus esse debet: quæ omni humana demonstratione certior
est: utpote quæ Deo reuelante atq; testante nititur.

Sed fortè dices, Quonam modo sciam hæc fidei mysteria
fuisse à Deo reuelata? Hoc quidem ipsum fidei lumen interno
quodam magisterio nos credere facit: hoc Ecclesia Romana
(quam Apostolus columnam & firmamentum veritatis appel-
lat) nobis credendum proponit: hoc firmissimus cunctorum fi-
deliũ assensus probat: hoc postremò innumera miracula, & Pro-
phetarum vaticinia, sanctorumque Patrum testimonia, & vita
innocentissime acta, apertissime testantur. Qua de re sic Ricar.
de S. Viçt. ait: Sunt fidei nostre mysteria Patribus reuelata: & tã
multis, tam magnis, tam miris prodigijs diuinitus confirmata, B
vt genus videatur esse dementiæ, in his vel aliquantulum dubi-
tare. Innumera itaque miracula, & alia quæ non nisi diuinitus
fieri possunt, huius rei fidem faciunt, & dubitare non sinunt. Vti
mur itaque in eorum attestatione, signis pro argumentis, prodigijs
pro experimentis. Vtinam attenderent Iudæi, vtinam ani-
maduerterent Pagani, cum quanta conscientiæ securitate pro
hac fide ad diuinum iudicium poterimus accedere. Non ne cum
omni cõfidentia dicere poterimus? Domine, si error est, à te ipso
decepti sumus. Hæc enim tantis ac talibus signis & prodigijs cõ-
firmata sunt: quæ nõ nisi per te fieri potuerunt. Hactenus ille. His
etiam adijce sanctorum Martyrum testimonia: de quibus sic D.
Maximus inquit: Mater martyrij, fides catholica est in qua illu-
stres athletæ subseripserunt sanguine, morte iurauerunt. Nun-
quam enim vitam hanc tam constanter expenderent, nisi esse al- C
teram incomparabiliter beatiorẽ perfectã diffinitione sentirent.
Hæc igitur sanctorum Martyrum mirabilis & inuicta constan-
tia (vt innumera alia argumenta prætereamus) catholicam fidẽ
magnopere confirmant, quando ij extrema omnia pati, prius
quàm vel ad momentum ab ea discedere voluerint. Alij enim
ferro perempti, alij flammis exusti, alij in equuleo suspensi & ex
carnificati, alij pestribus ferreis laniati, alij super crates ferreas
subiectis prunis alsati, alij bellis immanibus obiecti, alij præci-
pitio interempti, alij ad equorum indomitum caudas alligati
atque raptati, alij flammis balnearibus, aut candentibus lami-
nis ad latera applicatis exusti, ac feruenti adipe peruncti, alij ve-
ro decoriati, & mille alijs formis cruciati: & hanc fidem tutati
sunt:

*Lib. 1. de
Trinit.*

Maxim.

D sunt: & quanta esset felicitatis gloria, quæ pijs actionibus in celo reposita est, tormentorum suorum immunitate ostenderunt, cum Apostolo clamantes: Non sunt condignæ passionibus huius tēporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Hæc igitur tanta mercede proposita fratres, nequaquam inertio & somno indulgeamus, sed strenuè laboremus, bonisque operibus continenter incumbamus, diuinisque præceptis parere omnino contendamus. Neque enim in præsentī seculo tormēta Martyrum à nobis exiguntur, sed sola veteris vitæ penitentiæ, & diuinorum mandatorum obedientia: quam si integram inuoluntamque seruauerimus, non dubium, quia ad eam vitam perueniamus, in qua cum beatorum Martyrum cæterorumque sanctorum agminibus beatissimæ Trinitatis mysterium, quod modo obscura fide credimus, reuelata facie intuebitur, summisque delicijs perfruemur, cum æterni Patris immentiam maiestatem, cum Filij pulcherrimam & adorandam speciem, cum Spiritum sanctum, hoc est, infinitum Patris & Filij amorem contemplabimur, ac postremo cum incomprehensibilem beatissimæ Trinitatis opulentiam, felicitatem, & gloriam clara luce videntes, cum Propheta cantabimus, Sicut audiuimus, sic vidimus in ciuitate Domini virtutum, in ciuitate Dei nostri: ad quam nos Christus Dei Filius perducere dignetur: qui cum eodem Patre & Spiritu sancto regnat in secula seculorum. Amen.

Roma. 8.

Psal. 67.

F In eodē festo beatissimæ Trinitatis con-

cio quarta: in qua primùm diuinitatis vnitas, deinde personarum diuinarum distinctio partim sanctarum literarum, partim verò insignium aliquot Philosophorum testimonijs comprobatur.

THE. Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.
Matth. vltim.

LIBET

IBET FRATRES CHARIS. A

simi ab eadem sententia concionem hâc ordi-
 ri, qua Ricardus de S. Viçt. libros de bea-
 tissima Trinitate exorsus est. Sic enim ait:
 Fidem esse totius spiritualis ædificij, & hu-
 manæ salutis ac felicitatis initium ac fun-
 damentum, nemo est fidelium qui ignoret. Sine fide enim im-
 possibile est placere Deo. Nam vbi non est fides, non potest esse
 spes: oportet enim accedentem ad Deum credere quia est, &
 quod inquirentibus se remunerator sit: alioqui quæ spes esse po-
 terit? Vbi autem non est spes, charitas esse non potest. Quis eni-
 amet, de quo nihil speret? Per fidem igitur promouemur ad
 spem, & per spem proficimus ad charitatem. Quicquid autem
 habuero, si charitatem non habuero (vt Apostolus ait) nihil mi-
 hi prodest. Quis autem sit fructus charitatis, audis ab ore verita-

Ioan. 14.

tis: Si quis diligit me, diligetur à Patre meo, & ego diligam eum,
 & manifestabo ei meipsum. Viſetis ergo quibus gradibus ad
 beatitudinem ascendimus: nempe de fide ad spem, de spe ad cha-
 ritatem, de charitate autem ad eam Dei cognitionem, in qua vita

Ioan. 17.

æterna consistit: dicente Domino: Hæc est autem vita æterna,
 vt cognoscant te verum Deum, & quem misisti Iesum Christum.
 Vita itaque ex hac viuâ atque vigente fide: & vita quoque ex
 cognitione. Ex hac fide tâquam ex iustitiæ radice vita interna,
 ex cognitione vita æterna. Ex hac fide vita illa, qua interim vi-
 uimus bene, ex cognitione vita illa, qua in futuro viuemus beate.
 Fides itaque totius boni initium est atque fundamentum.
 Quam studiosos ergo in fide esse nos conuenit, à qua omne bo-
 num & fundamentum sumit, & firmamentum capit?

Inter sacra autem fidei nostræ dogmata principem locum
 beatissimæ Trinitatis mysterium obtinet, quod aliorum caput
 & fundamentum est: cuius hodie festum Ecclesia celebrat. Qua
 autem reuerentia fideiq; simplicitate de hoc altissimo sacramen-
 to differendum sit, sacræ literæ vbiq; docet. Hac enim de cau-
 sa Apostolus ait: Non plus sapere, quam oportet sapere, sed sa-
 pere ad sobrietatem. Sic etiam Salomon, Ne temerè quid lo-
 quaris, ait, nec sis velox ad proferendum sermonem: Deus enim
 in cælo, & tu in terra, idcirco sint pauci sermones tui. Quibus
 verbis Salomon eadem nobis, quam Apostolus, scientiæ sobrie-
 tatem cõmendat, cum paucis de Deo sermonibus vult nos esse

con-

D contentos: rationemq; subdit, quòd Deus sit in cœlo, nos in terra. Quibus verbis dum ex locorum distantia mentis nostre imbecillitatem, & diuinæ naturæ sublimitatem designat, à conatu & studio earum rerum quæ facultatem nostram superant, prudenter auocat. Idemq; Ecclesiasticus monet cum ait: Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris: sed illa cogita quæ tibi præcepit Deus, & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus: plurima enim supra sensum hominis monstrata sunt tibi. Quòd si in perscrutandis operibus diuinis curiositas merito dānatur, quanto erit damnabilior curiosa illius altissimæ naturæ perscrutatio, quæ omnem creatæ mētis intelligentiam superat: Huius autem curiositatis periculum aperte Dominus Numerorum *Num. 4.* ostendit. Cum enim castra mouenda essent, quid quisque Leuitarum ex sacris vasis, cæterisque tabernaculis suppellectilibus **E** portare deberet, his verbis præscripsit: Aaron & filij eius intrabunt tabernaculum, ipsiq; disponent opera singulorum, & diuident quid portare quisq; debeat. Alij nulla curiositate videant, quæ sunt in sanctuario priusquā inuoluantur, alioqui morientur. Hac autem lege Dominus cuius periculi sit, diuinitatis arcana curiosius velle perscrutari, nō abscurè declarauit. Si enim capitali pœna plectitur, qui tabernaculi terreni suppellectilia curiose intuetur, qua pœna dignus erit, qui altissimum Trinitatis mysterium simili affectu peruestigare contendit?

Quia verò hodie de hoc ineffabili mysterio dicturi sumus, procul ab hac cōmentatione curiositatem omnem, & immodicā sciendi cupiditatē ablegare debemus, & id solum tradere, quod **F** ad huius mysterij venerationem & veridicam confessionem satis sit: ne si præscriptos Domini voce terminos transilire, & ad montem in quo Dominus loquitur, conscendere velimus, in pœnam ab eo propositā incidamus. Quocirca rectè Salomon: Mel, inquit, inuenisti, comede quod tibi sufficiat, ne fortè satiatus, euomas illud. Hoc est, ea sobrietate diuinitatis mysteria (quæ melle & fauo dulciora sunt) perscrutare, vt nō plusquam quòd ad salutem & fidei tuæ rationem expediat, sapere velis: ne si in altiora conatus fueris, earum altitudine deterritus, & ea nō assequaris, & quæ iam fide fueras assecutus, amittas. Vt hac igitur sobrietate ac religione de hoc altissimo mysterio disserere hodie valeamus, cœlestem opem sacratissimæ Virginis interuentu suppliciter imploremus.

A V E M A R I A .

M m

Quo-

Psal. 91.

Quanuis diuina Sapiencia in omnibus operibus suis mirabilis appareat, magnamq; pie contemplantibus lætitiæ materiam præbeat (sicut Propheta canit, Delectasti me Dñe in factura tua, &c.) in operibus tamè providentiæ suæ, nõ modo lætitiæ, sed maximam quoq; admirationis causam subministrat. Ad providentiæ autem rationem pertinet, omnia quæ ad rerum conditarum salutem, incolumitatem, & generis propagationem necessaria sunt, plenissimè atque exactissimè providere, neque vlli creaturæ quilibet minimæ vlla in re deesse. Ex hac autem providentiâ nascitur, vt omnia quæ in mundo spirant & viuunt, alimentũ sciãt suæ nature conueniens querere, noxias à salutaribus herbas distinguere, & morbis etiam suis (si in quos fortè incidant) appositisima ad salutem medicamenta inuenire, & ab alijs insequentibus vel altu, vel viribus, vel præcipiti fuga, vel exquisitissimis latibulis se se defendere, & ad fretuum suorum procreationem opportuna loca & tẽpora captare, nidos struere atque moliri, & inter marem ac forminam partito educationis labore, fetus suos partim educere, partim alere atque defendere. Quæ quidem in re cum multa sint admiratione dignissima, tum illud maximè mirabile est, quòd cum infinita penè sint in terra, in mari, & in aere animantium genera, quæ non omnia vno, sed vario & multiplici alimento egeant, nulli quilibet exiguo animanti, non vermiculo, non araneo, nõ formica, nõ muscæ, non postremò culici suum pabulum desit, neq; variæ artes, & appositisima corporis mēbra & instrumēta, quibus illud capere possit. Quæ in re multiplex in illis & admiranda querendi cibi ratio est. Quædam enim humano more venantur, quædam piscantur, quædam retibus prædam illaqueat, quædam clanculum furantur, quædam altu & insidijs minor animalia petunt, quædam viribus, hoc est, vel vnguibus, aut dentibus, aut morsu alimenta quarunt. Quæ omnia eò pertinet, vt diuinæ providentiæ coram atq; solertiam omnibus omnia providentem, nõ vno aut duobus, sed innumeris penè argumentis declarent, & ad diuinæ Sapientiæ cognitionē mortales omnes erudiant. Quam quidem absolutissimam providentiã, & eius causam breui oratione Salomon designauit, cum ait: Non est addere quicquam vel minuere operibus quæ fecit Deus, vt timeatur. Hoc est, cum nihil in cunctis rebus ad statum mundi conseruandum aut superfluit, aut desit, sed omnia in numero, pondere, & mensura constituta sint, manifeste apparet, non casu aut temerè,

Eccles. 18

D merè, sed summo consilio & ratione ea omnia perfecta fuisse. Unde illa Philosophorum sententia manarunt, Opus naturæ esse opus intelligentiæ, non errantis. Et illa, Naturam non deficere in necessarijs. Nunc iam fratres ex his quæ proposuimus ad institutum nostrum veniamus.

Si diuina bonitas adeò sollicitam cunctorum animantium curam gerit, quantâ putatis de hominibus suscipiet, quos & ad imaginem suam condidit, & quorû gratia non modò cetera animantia, sed cælum, terras, maria, Solem, Lunam, astra, & elementa, atque adeò omnia quæ in hoc inferiori mundo videntur, condidit? Si verò maxime proprium diuinæ prouidentię est, non deficere in necessarijs, quid quaeso rationali creaturæ magis necessarijs, quàm conditorem & opificem sum, & sinceram

E eius colendi rationem agnoscere? Hæc enim cognitio, vitæ, salutis, felicitatis, & beatitudinis nostræ initium & fundamentum est. Quomodo autem hæc ipsa rudis & hebes homo sine ullius erroris admixtione, nisi Deo tradente, & eius ignorantie cõsulente, cognosceret? Argumento huius rei erunt infiniti penè atq; inexplicabiles errores, quibus vniuersum penè genus hominum ante Euangelij lucem, & fidei prædicationem implicatum fuit. Nam ut à diuini numinis cognitione initium sumam, quæ in cælo, aut in terra creatura reperta est, cui insania & furor hominum diuinitatis gloriam non impèderit? Principio enim (quod ex sacris literis constat) Solem, Lunam, errantia sydera, atque adeò omnem militiam cæli, hoc est, astra omnia in Deorum numero reposituerunt. Quæ quidem opinio (vt ex 2. Ciceronis. lib.

F de Natura Deorum colligitur) Stoicorum præcipuè fuit: qui cum inter omnes Philosophorum familias in primis celebres, & virtutis studiosissimi haberentur (quod in ea videlicet summum hominis bonum collocarent) tamen in hanc tantam stupiditatem atque amentiam inciderunt, vt non modò curæ his astris diuinitatem, sed alimentum etiã ex subtilissimis terræ marisq; vaporibus tribuerint. Hæc enim Stoici cuiusdam apud Ciceronem verba sunt: Quare cum in aethere astra gignantur, consentaneum est, in his sensum inesse & intelligentiam: ex quo efficitur in Deorum numero astra esse ducenda. Etenim licet videre acutiore ingenia, & ad intelligendam aptiora eorum, qui terras incolant eas, in quibus aer sit purus ac tenuis, quàm illorum qui vtantur crasso cælo atque concreto. Quin etiam cibo quo vtare, interesse aliquid ad mentis aciem putant. Probabile

Cic. 2. li.
2. de nat.
Deo.

est igitur præstantem intelligentiã in syderibus esse, quæ & æthe- A
 ream partem mundi incolant, & marinis terrenisq; humoribus
 longo interuallo extenuatis alantur. Hactenus ille. Hanc igitur
 Stoicorum puerilem atq; fabulosam dementiam quis non ple-
 no cachino irridendam putet? Verum non in hoc solum insania
 hominum restitit, sed à cœlis ad terram descendentes, tyrannis
 ita adulari cœperunt, vt eos in Deorum numero reponerent. Sic
Iudith. 3. Nabuchodonosor Holopherni militiae suæ principi mandauit,
 vt in omnibusterris quas in ditionem suã redigisset, ipsum pro
 Deo coli faceret. Quam insaniam imitatus Alexander, se Dei fi-
 lium appellari præcepit, & Callisthenem Philosophum clarissi-
 mū interfecit, quod illi diuinos honores tribuere noluerit. Quid
 quod Romani meretricem quandam nomine Floram (quæ cor-
 poris quæstu ingentes opes comparauerat, quas populo Roma-
 no moriens testamento legauit) Deam fecerunt, eique floralia, B
 hoc est, digna turpitudine eius festa instituerunt: Verum non cō-
 tentus generis humani hostis ad hanc tantam cæcitatem homi-
 nes induxisse, draconibus etiam, serpentibus, & cocodrillis ho-
 stias immolari fecit. Quam rem apertè Paulus in Epist. ad Ro-
 manos commemorat dicens. Et mutauerunt gloriam incorru-
 ptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominum,
 & volucrum, & quadrupedum, & serpētum. Nam & Aegyptios
Exod. 8. habuisse pro Dijs boues & pecora, ex libro Exodi didimus.
 Hac enim de causa filij Israël in desertum se ad sacrificandū Do-
 mino suo proficisci velle dicebant: ne si pecora & armenta quæ
 Aegyptij pro Dijs colebant, Deo suo ante illos immolarent, la-
 pidibus ab eis obruerentur. Sed quis tamē alium eorundē Egy-
 ptiorum furorem ferat, qui eò dementiæ, Sathana agente, perue- C
 nerunt, vt (quod dictū quoq; nefas est) allia, & capre, & porres
 Deos fecerint, & coluerint? Itaque irridens hanc tantam homi-
 num stupilitatem Iuuenalis ait: Felices populi, quibus hæc na-
 scuntur in hortis, numina. ¶ Hanc autem teterrimã superstitio-
 nis amentiam similia sacra consequuta sunt. Tantus enim furor
 hominum mentes oppressit, vt non satis placari posse numina
 sua crederent, nisi delubra omnia flagitio, dedecore, turpitudi-
 ne, immanitate contaminarēt. Itaq; Virgines in Deorum hono-
 rem prostituebant: humanoq; sanguine aras aspergebant: filios
 etiam immanissimè iugulabant: nullum denique erat tam dirū
 facinus, quod nō in sacrorum illorum procuratione susceperēt.
 Cum in his ergo dēfissimis tenebris mundus ageret, consen-
 taneum

- D**aneum erat, vt diuina prouidentia, que multò diligentius maioram quam minora curare solet, huic tantæ horum inuincibilitati succurreret. Si enim ea (vt paulò ante diximus) rebus ad salutem necessarijs non deest, quid quæso homini magis ad salutem & ad felicitatem necessarium erat, quam vt conditorem atque parentem suum agnosceret, cogniturq; pia mentis religione coleret, diligeret, obseruaret, eiusque sanctissimis legibus obtemperaret? Hoc autem qua ratione homo tot superstitionibus illusus, tantaq; rerum diuinarum ignorantia oppressus, sine vlla erroris admixtione, nisi Deo tra lente cognosceret? Quanta est enim rationis humanæ vis & facultas, vt ad hanc altissimarum rerum cognitionem per se peruenire queat, quæ in infirmarum etiam rerum cognitione caligat? Nota est enim illa Philosophorum sententia, maximam partem eorum quæ scimus, esse minimam eorum quæ ignoramus: hoc est, minimum esse quidquid Philosophi omnes studio & labore consequuti sunt, comparatione earum rerum, quas prorsus ignorant. Imo eam esse humani ingenij lebetudinem ac tarditatem, Academici Philosophi hinc censuerunt, vt nihil humana industria atque labore certum posse sciri affirmarent, sed solam nos de rebus opinionem, non scientiam habere, omnemque veritatem esse abditam, atque in profundum demersam. Quam rem tot Philosophorum familie tam varijs inter se placitis & opinionibus dissidentes, apertè docent: cum tamen veritas ipsa simplex sit, neque tam varijs definitionibus patiatur. Quid quòd ipse etiã homo vix in vna sententia diu permittet. sed singulis pene horis commutatur, & modò huic modò illic ancipiti opinione rapitur? Quocirca necesse erat, vt diuina prouidentia huic tam perniciosæ hominum ignorantia succurreret, quòd citra vllam mentis fluctuationem non modò seculi sapientes, sed rudes etiam atque hebetes homines, longis Philosophorum ambagibus superatis, veram atque sinceram de Deo suo, deque eius cultu & veneratione sententiam inconcussa fide retinerent. Fides enim efficit, vt multò certior credamus esse, quæ à Spiritu diuino enunciata sunt, ipsæ quæ vsurpamus auribus, quæ cernimus oculis, quæ manibus contrectamus. Sensus enim & rationis argumenta fallunt sapissimè, Deus autem fallere non potest. Est enim is constans in omni æternitate bonitas, & sapientia immensa, & veritas sempiterna. Ideoque meritò Propheta, Beatus, inquit, quem tu exulheris,

Zach. 12. Domine, & de lege tua docueris eum. Quod quidem beneficiū A
Seruatori nostro debemus, qui aduētus sui splendore mundi te-
nebras dispulit, idolorum nomina, iuxta Zacharia vaticiniū, ē
terra ita disperdidit, vt non memorarentur amplius. Eius igitur
beneficio ab hac tanta Diaboli tyrannide liberati sumus, vt iam
non amplius homo, conditor, atque parente suo relicto, indu-
cta à Diabolo portenta adoraret. Constat autem, nullum vn-
quam mortalium iam inde ab ipso mundi nascentis exordio tā-
tum beneficium in homines contulisse, vt hac ratione & Chri-
sti Domini diuinitatem & potentiam agnoscamus, & quantum
illi vel hoc nomine mundus debeat, intelligamus.

* I.

¶ Huius verò cœlestis doctrine fundamentum est, vt religiosa B
fide credamus & confiteamur Deum, qui in substantia atq; sim-
plicissima diuinitatis natura vnus est, in personis esse trinum.
De vtroque igitur mysterio nobis hodie aspirante diuina gratia,
nempe vnitatis ac Trinitatis cum omni animi submissione ac
reuerentia dicendum est: & prius quidem de vnitae breuiter,
deinde paulò fufius de altissimo summe Trinitatis arcano disse-
remus.

Hanc igitur diuine substantie vnitatem Dominus in pro-
positis de Euangelica lectione verbis insinuauit, cum eos qui
salutaribus aquis tingendi essent, non in nominibus, sed in no-
mine Patris, & Filij, & Spiritus sancti baptizari præcepe-
rit. *1. Ioan. 5.* Quam tamen vnitatem apertius Ioannes Euangelista ex-
pressit, cum ait: Tres sunt qui testimonium dant in cœlo, Pa- C
ter, Verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres vnus sunt. Verum
hæc ipsa vnitas, quam vbique sacræ literæ testantur, apertis-
simis quoque rationibus demonstranda est. Nam si plures dii
essent, necesse erat, eos inter se distingui, & aliquid in vno esse,
quod in alio non esset. Tum inquireremus, an illud quo alius
ab alio distat, perfectio an imperfectio esset. Si imperfectio, is
qui hoc modo imperfectus esset, Deus vtique non esset, cum
Deus modis omnibus perfectus esse debeat. Si verò perfectio
esset, quæ ea destitueretur, simili ratione Deus non esset: quando
nulla in summo summeq; perfecto Deo perfectio desiderari de-
beat. ¶ Item etiam colligitur ex rerum conditarum ad statum
mundi conferuandum mirabili vnitae & consensione. Constat
enim

D enim mundum partim ex contrarijs clementis, partim ex dissimillimis rebus esse compositum. Quid enim dissimillius, quam corpora caelestia atque terrestria? Quae autem diuersa & contraria sunt, quid aliud natura sua, quam dissimilitudinem & pugnam parere possunt? Quocirca ea quae huiusmodi sunt, nullo modo ad vnum ordinem vnumque finem, nisi ab vno aliquo dirigente reuocari possunt. Quod musices exemplo aperte liquet. *Simil.*
 Nam si canentium voces temere pro cuiusque arbitrio sine vilo ordine iactarentur, nullus plane concertus esset, sed confusus ac molestissimus variarum vocum clamor aures obtunderet. At cum haec vocum varietas ratione & consilio ab aliquo musice artis perito temperatur, & ad certum numerum reuocatur, sua visissima armonia, & gratissimus variarum vocum concertus efficitur. Hoc ipsum igitur in hac tanta rerum varietate videmus: quam sapientissimus ille vniuersitatis huius moderator ita temperauit, vt ex tam multiplici ac pene infinita rerum dissimilium & pugnantium varietate, non pugna sed appositissima ad mundi statum conseruandum atque stabilierendum consensus oritur. Sic enim caelestia corpora, & errantia sydera, ac praecipue Sol (qui reliquorum syderum dux & gubernator est) conuersiones suas conficiunt, sic inferiora corpora illorum virtute fecundantur, vt singulis annis quasi nouus quidam mundus, nonnaeque cunctorum animantium propagatio atque futura existat: vt aliarum rerum natura lege deficientium interitus, aliarum nascentium vita compensetur: atque ita rerum species ab interitu vendicentur. Cum vero quae nata sunt, quaeque spirant & viuunt, alimento egeant, quod vitam tueantur, eadem natura, quae nouos quotannis fetus parit, annuos quoque eisdem alendis prouentus germinat: quibus producendis caelum, aer, terra, mare, Soles, nubes, venti, pluuiae, calores & frigora, ac postremo quatuor anni tempora mirabili ordine atque conspiratione deseruiunt. Hic autem aptissimus variarum rerum ordo atque concertus ad mundi statum conseruandum efficit, vt veteres olim Philosophi mundi gubernatorem Deum appellarent musicum: quod res tam varias atque multiplices in vnam quasi armoniam conciliauerit. Haec autem variarum rerum vnitatas atque concordia, simplicem diuinitatis vnitatem manifeste arguit. ¶ Quia vero ars est, naturam quatenus liceat imitari, humana quoque imperia, quae multis hominum millibus constat,

hanc vnitatis legem imitantur, dum vnum sibi principem, **A**
 vnumque toto Reip. corpori caput præficiunt: vt ita tandem pa-
 cis vnitas ab vno principe, vnoque consilio, cui omnes con-
 sentiant, oriatur: quæ multorum imperantium varietate rescinde-
 retur. Quæ de re sic D. Cyprianus ait. Ad diuinum imperium
Cyprian. etiam de terris mutuemur exemplum. Quando vnquam regni
 societas aut cum fide cœpit, aut sine cruore desijt? Sic Thebaro-
 rum germanitas rupta, & permanēs regis dissidentibus, etiam
 in morte discordia, & Romanos geminos vnum non capit re-
 gnum, quos vnum veteri cœpit hospitium. Pompeius & Cæsar af-
 fines fuerunt, nec tamen necessitudinis fœdus in ænula potesta-
 tetenuerunt. Nec hic tu de homine mireris, cum in hoc omnis
 natura consentiat. Rex vnus est apibus, & dux vnus in gregibus,
Simil. & in armentis rector vnus, multo magis mundi vnus est rector, **B**
 qui vniuersa quæcunque sunt verbo iubet, ratione dispensat,
 virtute consummat. Hactenus Cyprianus: qui tam multis exem-
 plis tum ab arte, tum à natura petitis, diuinitatis vnitatem &
 simplicitatem ostendit. Inter quæ tamen exempla, apum exem-
 plum tantò cæteris efficacius est, quanto mirabilius est, in tam
 exiguo corpusculo (vtpote paulo musca grandiore) tantam sa-
 pientiam inueniri, vt & regem habeant, & illum quocunque
 præciserit, comitentur, quodque mirabilius est, maximeque
 proposito nostro quadrat. nullo modo duos reges sibi imperare
 patiantur, sed altero ab eisdem interepto, alteri Reipublicæ
 suæ gubernaculum tradant. Hoc enim opere, quod non à con-
 silio & ratione (quæ in illis nulla est) sed ab autore naturæ pro-
 ficiscitur, ostendere idem voluit, non à multis sed ab vno im-
 peratore ac principe vniuersitatis huius Rempublicam gubernari. **C**

✱ I.

¶ Hactenus fratres, de diuinæ naturæ vnitatem atque simplicitate: nunc de summa Trinitate, quæ religionis & fidei nostræ lo-
 qui concessum est, humili deuotione tradere incipiamus. Profi-
 temur ergo, & gratias agimus ei, qui hanc nos catholicam ve-
 ritatem edocuit, in vna illa simplicissimaque diuinitatis natu-
 ra non vnâ solû, sed tres personas existere, nempe Patrem,
 Filium, & Spiritum sanctum. Patrem videlicet ingentum, Fi-
 lium à Patre genitum, & Spiritum sanctum à Patre & Filio pro-
 cedentem. Hoc est autem mysterium, quod Ecclesia catholica
 fidelibus adorandum, credendum, atque confitendum propo-
 nit. Ne-

Dnit. Nemo autem plenam alicuius creatæ nature similitudinem ad hanc rem intelligendam requirat. Cum enim in inferiori intervallo ab omnibus rebus a se conditis earum conditor distet, fieri nullo modo potest, ut in ipsis aliquid ei omnino simile inueniatur: id enim Deus esset, si ei motus omnibus simile esset.

Ceterum cum effectus oēs cause suæ similitudinem aliqua ex parte referant, Deus autem prima rerum omnium causa existat, nihil prohibet, imperfectam aliquam eius similitudinem, aut certè vestigium in rebus conditis inueniri: quæ tamen quò sunt natura præstantiores, eò maiorem similitudinem (sicut loqui fas est) cum diuina mente gerunt. Cum vero anima nostra inter omnia, quæ in hoc inferiori mundo sunt, præstantissima sit, eaq; ad imaginem & similitudinẽ Dei sit condita, in ea utiq; expressius, beatissime Trinitatis & indiuidue vnitatis imago reperitur. Nã in ea primum tres spirituales vires atq; potentie inter se distincte, varijsque officijs destinatae sunt: nempe memoria, intellectus, & voluntas: cum tamen non tres animæ, sed vna solam sit. Quin & ipsarum potentiaũ ordo atq; origo, motuaq; inter se habitudo (vt D. Ansel. Diuisq; Bonauent. philosophantur) diuinarum personarum naturam aliquo modo adumbrat. Quod quidem D. Bonauent. his verbis explicat: Constat plane vnumquemque nostrum se ipsum flagrantissimo amore diligere: minime autem se diligeret, nisi se agnosceret atque intelligeret: non autem intelligeret, nisi sui meminisset. Unde liquet, ex sui recordatione atque memoria oriri intelligentiam, ex intelligentia verò, sui amorem. Pater itaque memoria, Filius intelligentiæ, Spiritus sanctus voluntati assimilatur. Ex memoria enim oritur intelligentia, vt ipse proles. Tunc enim aliquid intelligimus, cum similitudo, quæ erat in memoria, in intellectus acie resultat: quæ nihil aliud est, quàm verbum. Ex memoria verò & intelligentia spiratur amor, tanquam arborum nexus. Hæc igitur tria, scilicet mens generans, verbum, & amor sunt in anima: quò ad memoriam, intellectum, & voluntatem: quæ quidẽ tres animæ nostræ vires sunt cõsubstantiales, coæquales, & coeque, vt potè se inuicem consequentes, & indiuisa societate cõiunctæ. Cum igitur Deus noster perfectissimus spiritus sit, habet utiq; memoriam, intellectum, & voluntatem: & consequenter habet Verbum genitum, & Amorem spiratum: quæ tria necessario distinguuntur (cum vnum ab alio producat) distinguntur, in-

*Ansel. in
Mo. c. 56
Bonau. in
Itinere.
mentis.*

tur, inquam, non essentialiter, aut accidentaliter, ergo persona-
liter. Hastenus. D. Bonauenturae verba. Hac ergo potentia-
rum animae nostrae similitudine, mutuoque inter se ordine atque
habitudine, tanquam per speculum & in ægumate diuinarum
personarum Trinitatem atque indiuiduam vnitatem contem-
plari licet.

Hoc autem altissimum summæ Trinitatis mysterium in
nouo quidem testamento propter incarnationis Dominicæ be-
neficio apertissime reuelatum est. Quod planè ea Domini ver-
ba, quæ initio proposuimus, perspicue declarant, quibus gentes
omnes in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti baptizari,
hoc est, baptismi virtute mundari, sanctificari, & in Dei filios,
& regni eius heredes institui præcepit: quæ omnia diuinæ po-
testatis opera sunt. Multaque his similia testimonia in nouo te-
stamento reperiuntur. Nec in veteri etiam arcanum hoc peni-
tus absconditum fuit. Multa enim loca sunt, in quibus Prophe-
tæ diuino Spiritu acti, trium diuinarum personarum mysteriū
non tacuerunt. Porro autem Filij Dei diuinitatem, qui pro no-
stra omnium salute carnem erat suscepturus, multo apertius cō-
fessi sunt. Hoc enim Vates regius testatus est, cum do cum Rege
Messia loquens ait: Sedes tua Deus in seculum seculi, virga æqui-
tatis, virga regni tui. Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem:
propterea vnxit te Deus, Deus tuus, &c. In quibus verbis bis il-
lum Deum appellat: nam secundo loco Deus in vocandi calu po-
situs est, vt sit sensus, ò Deus, vnxit te Deus tuus oleo Ictitie, &c.

Psal. 44.

Mat. 22.

Esaï. 9.

Prou. 30.

Quid verò illud, quo Saluator ipse ignorantia Phariseos conui-
cit, Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis? Quo in
loco duplicem Christi naturam intelligi necesse est: alteram qua
Dauidis Dominus, alteram qua eius filius sit. Idem verò multo
etiam apertius Esaïas testatus est, qui cum paruulum nobis na-
tum fuisse dixisset, eundem protinus admirabilem atque Deum
esse confessus est. Quid verò illud Ecclesiastici: Inuocam Domi-
num Patrem Domini mei, vt non derelinquat me in die tribula-
tionis meæ, an non apertè Patrem & Filium confessus est? Iam
verò, quo verborum splendore hoc ipsum Salomō predicat: Ver-
ba, inquit, congregantis filij vomentis (hoc est, varias sententi-
as cōcinnatis, easq; ad hominū salutē eructantis) Visio quā locutus
est vir, cum quo est Deus, & qui Deo secum morante conforta-
tus ait: Quis ascendit in cælum atq; descendit? Quis cōtinuit spi-
ritum in manibus suis? Quis colligauit aquas quasi in vestimen-
to?

Dto? Quis suscitauit omnes terminos terræ? Quod nomē est eius, aut quod nomen filij eius si nosti? Videte quam amplo exordio ad summum illud diuinæ generationis arcanum explicandum vsus fuerit. Quod nisi omnem humane intelligentiæ vim superaret, nunquam in narrationis sine illa verba adunxisset, Quod nomen est eius, aut nomen filij eius si nosti? Vocabulo enim nominis Dei diuinam naturam intellexit, quam omni creatæ menti inaccessam atque incomprehensibilem esse declarauit.

*. II.

¶ Sed minus mirandum est, hæc tam illustria de vnico Dei Filio testimonia in literis sanctis reperiri. Longè verò mirabilius est, aliquam huius mysterij cognitionem licet imperiectam in aliquot Philosophorum libris inueniri. Quauis enim altissimum

Eum Trinitatis mysterium (vt D. Tho. aperte probat) euidenti ratione demonstrari non possit, summus tamen ille mûdi moderator, qui hominem ad diuinitatis suæ cognitionem condidit, in omnibus mundi ætatibus aliquam diuinæ, æternæq; generationis cognitionem partim ex Sybillarû vaticinijs, partim exprimi parentis traditione, apud illustres aliquot viros esse voluit. Sybillas autē prophético spiritu afflatas, quonia ferè Christi mysteria carminibus suis tradidit. D. August. lib. 18. de Ciuitate Dei cap. 23. aperte docet: ac D. item Hiero. contra Iouinianum: cuius hæc verba sunt: Quid reteram Sybillas Erithream atq; Cumanam, & octo reliquas (nam Varro decem fuisse autumat) quarum insigne virginitas est, & virginitatis præmium diuinitas. Hæc Hieronymus. In qua sententia est etiam D. Thomas.

S. Tho.

*Aug.
Hieron. 1.
Cōt. Ioni.*

*D. Tho. 22.
2. arti. 7.
ad. 3.*

F Ex harum igitur prædictionibus, simul & ex maiorum traditione à primo parente per posterorum manus deducta, aliquam licet imperfectam & obscuram cognitionem insignes aliquot Philosophi habere potuerunt. Princeps quippe generis humani creatum se nouit à Deo, pulchritudinem mundi nascens vidit, nomina bestijs imposuit, multaq; alia intellexit: quonia in eo fuisse certissimam scientiam, constat. Nepotes autem eius, qui diu cum annofo patre vixerant, vidit Noë, audiuitque eos Theologiam diuini parentis recensentes, vt in paradyso creatus, vt inoratus, vt pulsus fuisset. Mathusalem enim vnus ex posteris Adæ, medius inter Adam & Noë exitit, & vtrunque vidit. Cum quo Noe quingentis ante diluuium annis consuetudinem habere potuit, & ab eo audire, quæ de religione

& ve

& veri Dei cultu à primo parente acceperat. Antea verò quàm A
decessisset Noe, natus est Abraham, plusquam quinquaginta
ante eius obitum annis. A quo eandem fidei doctrina in accipere
Melchisedech & Abraham potuerit. Ab hoc autem pietatem
& sapientiam Iob viri sanctissimi emanasse credendum est: cu-
ius tam illustre tum Dominicæ incarnationis, tum futura re-
surrectionis testimonium extat. Post diluuium autem contat,
homines in Chaldaea habitasse, iuxta quam etiam aiunt terre-
stre paradysum fuisse. Primi igitur omnium antiquissimi sunt
Chaldaei, ab his Hebraei, Ægyptij, nouissimi Graeci, post Ro-
mani sunt nati. Inter hos autem quidam clarissimi viri exire-
runt: quos per hanc à primo parente descendente Theolo-
giam, Filij Dei generationem aliquo modo cognouisse appa-
ret, quem modò Filium Dei, modò Verbum Dei, modò Men- B
tem, & Sapientiam, rerum omnium creatricem appellarunt.

Ex horum igitur testimonijs (quæ esset operis infiniti recé-
fere) tria potissimum illustriora commemorabo: quæ magnam
certè vobis admirationem afferre possint, nempe Platonis, Plo-
tini, atq; Trismegisti. Porphirius enim Christianæ fidei hostis
(quam nesciens impugnabat) & suam & Platonis sententiam
apertissimè describit. Sic enim in quarto de historia Philoso-
phi ait. Ab hoc autem summo bono ratione quadà hominibus
incognita, genitam Mentem tradit Plato, quæ prorsus per se
ipsam existat: in qua videlicet sint veræ res, & omnis rerum sub-
stantia: quòd ex primò pulchrum, & per se pulchrū sit, habeatq;
speciè pulchritudinis. Hæc & multa his similia Porphirius Pla-
tonis mentem atque sententiam explicans: cuius verba si quis C
sigillatim pōderauerit, inueniet planè nihil dici potuisse altius,
grandius, atque sublimius.

Plotinus verò clarissimus inter Platonicos Philosophos de
beatitudine & immèso Patris erga vnigenitū Filiū amore, deq;
summa eorū coniūctione ac distinctione sic ait: Desiderat omnè
quod gignit, id quod gignitur, & hoc amat: maximè verò cum
solifuerint gignens, & genitum: cum autem optimum est quod
gignit, necessariò est cum eo coniunctum quod gignitur, vt sola
alteritate separentur. Dicimus autem imaginem eius esse Men-
tem. Hadenus ille. Cuius verba sic August. Eugub. admirabiliter
Aug. Eugubinus. exponit. Aduersus (inquit) diuinā, profundissimamq; apud
Plotinū Theologiam, de telegiterna Filij Dei generatione ex Pa-
tre, & cum eo coniūctione, de beatitudine eiusdem, ex intuitu
m

Porphy.

Aug. Eugubinus.

D in Patrem. Postremo autem, eos sola alteritate separari. Rem inauditam, ac stupendam. Sola, inquit, alteritate, Bonum, ac M. es separantur: solis personis dicerent Christiani. Alter enim est Pater, alter Filius, non aliud, vel alterum. Tanta est enim, inter duos illos perfectio, perfecta que coniunctio, quarta eorum diuinitas. Tum respice quæso attentius, quid Plotinus tradat. Aut hæc mysteria, hos ipsos sermones, vltra mundana hæc sacramenta, esse vetusta: & nunc quæ dicantur, non esse noua, sed his explicari à veteribus tradita. Quibus verbis aperte insinuat, hanc diuinæ generationis, Filijque Dei cognitionem, non nouam, & in fine seculorum patefactam, sed etiam ante Evangelij lucem partim diuina reuelatione, partim maiorum traditione apud multos, quanuis non omnino plenè atque perfecte viguisse.

E His addo multò mirabilius Trismegisti testimonium: cuius tam excellens ingenium, tantaque; & tam multiplex atque mirabilis doctrina fuit. vt eum Græci Trismegistum appellarent: quod is & Philosophus maximus, & sacerdos maximus, & Rex maximus fuerit. Hic in tanta hominum veneratione fuit, vt in Deorum numerum relatus sit, templa illius numini cõstructa quam plurima. Quodque mirabilius est, maximeque diuinum nomen temere vltoriantium impietatem accusat, nomen eius proprium propter reuerentiam vulgò ac temere pronuciare fas non erat. Cum igitur summi huius viri & plurima & verè miranda sint de Verbo Dei testimonia, tum excellentissimam eius dignitatem Tat filio suo sic exposuit: Verbum opificis, ò fili, sempiternum, per se mouens, inaugmentabile, indimiuibile, immutabile, incorruptibile, singulare, semper sui simile, æquale, concors, stabile, vnum existens, est post Deum qui prior intelligitur. In his quoque verbis quam miranda de Verbo Dei continetur Theologia! quam præclarum Christianæ veritatis & fidei nostræ testimonium. Quid enim mirabilius à Gentili Philosofo in hac re dici potuit? Hic enim vides Trismegistum, Verbū sempiternū predicantē, eiq; eas conditiones, eas dotes dantem, eam vitam, eam substantiam, eum locum, qui diuinitatis proprius est. Cumque sit æternus, hoc quoque; necessariò possidet, vt non possit augeri, nulla fieri ad eum possit accessio. Quid enim accesserit, quod nõ possideat? Quantunuis peruasum bonorum campū diuageris, quantunuis curiosius inquiras, an quid sit vsquā, quod illic non effendas, certè nihil occurreret, quod nõ exulceret in regnis illis. Illudque; in eo mirabile, & solitarium, ac singulare, quod hæc bona aut labefa-

labefactari, felicitasque tanta interpellari non potest, perinde
 ut augeri non potest. Eadem enim ratio minuendi atque augen-
 di est. Cui potest detrahi, potest addi. Vbi tanta perfectio, ut ad
 uentus rerum exterarum non habeat hospitium? Quid dico ex-
 terarum, cum ipse sit omnia? & ne migrare quidem a sedibus
 suis possit? Est enim immutabilis, incorruptibilis, præditus
 natura non modò rara, sed singulari, semper eadem perma-
 nente, & suisimili semper, non quemadmodum nos, quorum
 animi & corpora assiduè ceu fluctibus huc illuc deportantur,
 & tanquam in scena demutant facies. Eoque est æqualis, pla-
 nus, non modo hac, modò illa mente, varioque sensu. Ipse enim
 dixit, Ego Deus, & non mutor. Et is est post Deum gradu. Pa-
 ter enim dicitur Deus: sed cum ipse dotes omnes diuinitatis obti-
 neat, est etiam ipse Deus, sed Deus ab illo. In sermone autem **B**
Malac. 3. qui dicitur *Telios*, Filium Dei alloquens ait: Filius benedicti,
 ac bonæ voluntatis: cuius nomen non potest humano ore nomi-
 nari. Quem locum citant Augustinus & Cyrillus, vterque do-
 ctissimus & sanctissimus. Videmus in his sapientiam, Theolo-
 giamque Christianam, æternam quidem apud Deum, semper
 autem in mundo aliquo splendore radiantem. Hæc ergo in pri-
 sca illa philosophia reperiens, admirando expleri nequeo, attoni-
 tus obstupesco, latiusque gratias ago Redemptori nostro, qui
 diuinitatis suæ, paucis quondam reuelatæ, notitia, orbem terra-
 rum impleuit. Benedictus igitur summi Boni filius, per quem &
 creati, & redempti sumus, & eorūque dilecti, ut non calauerit
 vsquam diuinitatis suæ sacramentum: cuius clementiam, beni-
 gnitatem, & bonitatem sensit in omni ætate omnis terra. Hæc
 omnia ex Evgubino. **C**

Verum hæc fratres, gratiarum actio ad commune totius
 generis humani beneficium spectat. Quisque tamen nostrum
 pro singulari fidei dono sibi à diuina misericordia impensio gra-
 tias semper agere debet. Scitis enim verum esse quod Apolto-
 lus ait, Gratia estis saluati per fidem: & hoc non ex vobis: Dei
 enim donum est, non ex operibus, ne quis glorietur. De cuius
 virtute & laudibus sic Diuus Bernard. ait: Quid est, quod non
 inueniat fides: Fides enim falsi nescia, attingit inaccessa, depre-
 hendit ignota, comprehendit immensa, apprehendit neuissima,
 transcendit fines rationis humanæ, terminos experientie ac u-
 sum naturæ, ipsam denique æternitatem suo illo vastissimo sinu
 quodammodo circuncludit.

Cum

D Cùm ergo fides ad id magnun: Dei donum sit, quas nes huius beneficij largitori gratias agere par est, qui inter tot variorum hæresum monstra atque portenta, quæ nostro hoc infelici seculo inendarunt, & (quod maius est) inter innumeras infidelium hominum, barbarasque Turcarum, Saracenicorum, Iudaorum, Gentilium nationes (quæ vniuersum penè terrarum orbem impleuerunt) nos electi à Deo fuerimus: qui in pusillo coegre censeremur, quorum incorrupta & sincera fides est: cuius si ductum sequi voluerimus, sine vlllo errore ad sempiternæ felicitatis portum appellere poterimus? Si felices octo illæ animæ iudicantur, quæ in arca Noë mundo pereunte seruatae sunt: quanta eorum felicitas est, qui toto penè terrarum orbe infidelitatis fluctibus submerso, nos in arca veri Noë, hoc est, in Ecclesia Christi manentes, ab hoc tanto fidei naufragio tuti & incolumes conseruamur? Quas ergo dignas illi gratias agemus, qui nos hoc tanto munere donauit? qui que vt fidem nobis contulit, ita hastenus integram incorruptamque inter tot fidei procellas conseruauit?

Quæ cùm ita sint fratres, meritò accusandi, imo verò defendi illi sunt, qui hoc tam ingens Dei donum frustra retinent. Hoc est, qui fidem otiosam, velut gladium in vagina conditum seruant: nec eo ad carnis suæ cupiditates abicindendas vti volunt. Hos nanque Iacobus Apostolus arguit his verbis: *Jacob. 2.* Quid proderit fratres mei, si fidem aliquis habeat, opera verò non habeat? nunquid poterit fides saluare illum? Quid enim prodest alicuius artis præceptorem habere, si præceptis eius non obtemperes? *Simil.* Quid iuuat medicum adire, si medicamentis ab eo præscriptis non vtare? Quorsum attinet difficilis viæ ducem habere, si ducatum eius non sequare? In quo autem salutis discrimine hi versentur, declarat formidanda illa cœlestis Magistri sententia, quæ seruū Domini sui voluntatem nō ignorantem, neque tamen exequentem, acerbius vapulandum ait. Nec minus timenda illa Pauli vox est: Qui sine lege peccauerunt, sine lege peribūt: qui autē in lege peccauerunt, per legē iudicabuntur. *Luc. 12.* Tales autem sunt, qui veritatem Dei in iniustitia vinctam detinent: qui in libro Iob diuino lumini rebelles esse memorantur: qui confitentur se nosse Deum, factis autem negant: qui postremò fidei talentum sibi à Domino creditum, in sudario repositum habent: vt potè qui nunquam eo ad cœlestes opes comparandos vsi sunt. *Rom. 2.* Horum ergo fratres miserandam sortem lugeamus iheronimic;

rumq; exempla sequamur, qui fidei præceptis obtemperantes, A
fidei promissa percipiunt, cuius præmiū esse constat: vt qui bea-
tissimæ Trinitatis & indiuiduæ vnitatis mysterium velatum
crediderunt in via, reuelata tandem facie videre mereantur in
patria.

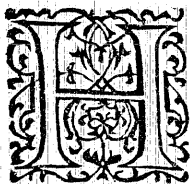
In eodem festo sanctissimæ Trinitatis

concio quinta: in qua primū de incōprehensibili diuinitatis
natura agitur: deinde ex præcipuo Dei nomine, quod D. Dion.

BONVM esse ait, beatissimæ Trinitatis mysterium topi-
cis aliquot rationibus comprobatur: ac postre-
mō mirabilem suauitatem in huius
mysterij contemplatio-
ne esse exponi-
tur.

B

THE. Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos
in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.
Matth. vltim.

ODIE FRATRES DILE-

ctissimi, Ecclesia altissimum beatissimæ
Trinitatis mysterium celebrat. Cetera
fermè totius anni festa sanctorum laudi-
bus dicata sunt, hoc verò festum sancti san-
ctorum est: à quo velut à perenni & inex-
hausto sanctitatis fonte sanctorum omnium
sanctitas emanauit. Itaque quantum in-
ter sanctos ipsos & sanctitatis autorem distat, tantum hoc festū
cetera sanctorum festa antecellit. ¶ Huius autē argumenti tra-
ctationi obstat imprimis, ipsius materix, de qua agendum est,
obscuritas. Cum enim iuxta Aristotelis sententiam nihil in re-
bus omnibus natura ipsa magis intelligibile, quàm Deus sit, ni-
hil tamen est quod infirma intellectus nostri acies minus intel-
ligat. Cum enim sicut color visus, ita esse rerum intellectus no-
stri obiectum sit (quod enim nihil est, intelligi non potest) con-
sequens profecto erat, vt maxime Deum intelligeremus, qui
omnia

Aristot.

Domnia is maximè est. Vtrunque autem D. Bernard. expressit his verbis. Nihil Deo præsentius, & nihil incomprehensibilius: quid enim cuiuslibet rei præsentius, quàm esse suum? Sane esse omnium dixerim Deum, non quòd illa sint quod est ipse, sed quia ex ipso, & per ipsum, & in ipsa sunt omnia. Cumq; ita ferat natura rerum, lóge tamen aliter nobis euenit, qui nihil minus quàm diuinam naturam agnoscimus. Cuius rei commodissimum in Sole exemplum habemus: qui cum ex natura sua propter eximium lucis suæ splendorem maxime conspicuus sit, nihil tamen est, quòd imbecilla oculorum nostrorū acies minus videre possit. Quid ergo mirum, si spléndidissimus ille iustitia Sol, qui natura ipsa maxime intelligibilis est, infirmos tamen mentis nostræ oculos effugiat? Id autem euenit, quoniam (vt idè Philosophus ait) omnis nostra cognitio ortum habet a sensu: ideoque ea quæ sentiuntur, maxime à nobis cognoscuntur. Quocirca res spirituales ac diuinæ, quæ quàm longissimè a sensibus distant (vt potè quæ corporis & materiæ expertes sint, longissimè quoq; a comprehensione & intelligentia nostra abunt. Hinc Seneca, Deus, inquit, qui ista tractat, qui condidit, qui totum hoc fundauit, maiorque est pars operis sui, ac melior, effugit oculos, cogitatione visendus est. Quid sit hoc sine quo nihil est, scire non possumus. Hæc ille. Quibus verbis insignis Philosophus incomprehensibilem diuinæ mentis naturam, & humani intellectus infirmitatem designauit: qui more eorum qui oculorum lippitudine laborant, ad spléndidissimam illam lucem contuendam caligat. Quæ de re sic Hiero. Vidas in Hymno cum Deo loquens ait:

Simil.

Seneca in Epist.

Hic. Vid.

F
*Non te orbes capiunt, non ampli semita cæli
 Ardua, non ratio, non mens, non deniq; sensus.
 Atq; adeò maris immensi tot stagna, tot undas
 Ebibere nitor, totumq; haurire profundum.
 Hic mihi si æternum sonet immortalis ab æno
 Gutture vox, centumq; obeant hæc munera lingue,
 Seminaq; excudam laudem vsq; abstrusa tuarum.
 Haud equidem exiguam sperem comprehendere partem.
 Sint ideo potius tibi nostra silentia laudi:
 O decus, o inbar æternum, inuolabile lumen.
 Summum vnumq; bonum, summorum maxima summa.*

Hæc cum ita sint fratres, quibus intelligimus quam impar intellectus nostri acies sit ad clarissimam illam lucem contemplantandam: tamen hoc ipsum quod vel fide, vel intellectus nostri

Nu lumine

lumine consequi possumus (quanlibet exiguum sit) ad eò nobis A
& salutare & necessarium est, vt nihil in rebus omnibus, quæ hu-
mana mète percipi possunt, magis nostra scire referat. Vtrūq; au-
tē Claudi⁹ Mari⁹ initio statim Poëmatis sui significauit his verbis.

Cla. Ma.

*Summe & sancte Deus, cunctæ virtutis origo
Omnipotens, quem nec subtili indagine rerum
Mentibus humanis sensu comprehendere fas est:
Et nescire nefas.*

His igitur verbis vtrūq; intelligimus, & Deum quidem incom-
prehensibilem & ineffabilem esse: & eius tamen cognitionem, ad
quam humana potest imbecillitas aspirare, adeo esse necessa-
riam, vt illum ignorare nefas sit. Quid enim rectè faciet, qui
Deum penitus non agnoscit? Cum enim humanarum actionū
rectitudo ex earum fine pendeat, Deus autem vltimus humane B
vitæ finis sit, quid hoc sine ignorato, Deo gratum effici poterit?
Iam verò cum humane vitæ felicitas (vt ipsi etiam Philosophi
docēt) in ipsius diuinitatis contèplatione posita sit, quomodo
felix esse poterit, qui Deū prorsus ignorat? Quæuis autē (vt Arist.
ait) pauca admodum sunt, quæ de Deo rebusq; diuinis allequi-
mur, idq; obscurè & quasi per caliginem, eximia tamen earū di-
gnitas facit, vt hoc ipsum quod attingimus, tantâ contèplati iu-
cunditate afferat, vt in ea insignis hic Philosophus, totâ felici-
tatem humanæ rationē collocauerit. Ex his ergo li quere puto fra-
tres, quâto studio & contètionē nobis elaborandū sit, vt ad ali-
quâ diuini Numinis cognitionē perueniamus: non vtiq; viribus
nostris freti, sed illius ope nixi, qui linguas infantium diuersas fa-
cit. Hac enim spe Ricardus de S. Vict. se ad huius mysterij traçta-
tionē excitabat his verbis. Ecce asina Balaan, quæ sessorem suū
in itinere retardauit, nescio quo pacto me ad currendâ hanc viâ
impellit. Audio & ego eam adhuc loquentē, & dicentem mihi.
Qui quod loquerer, potuit dare mihi, poterit procul dubio dare
& tibi. Vt igitur de hac tâta re, rudis sermo noster & balbutiens
lingua dignum aliquid dicere queat, celestem opem sacratissi-
ma Virginis interuentu suppliciter imploremus.

Aristot.

Ricar. de
Trini.
Num. 22

in itinere retardauit, nescio quo pacto me ad currendâ hanc viâ
impellit. Audio & ego eam adhuc loquentē, & dicentem mihi.
Qui quod loquerer, potuit dare mihi, poterit procul dubio dare
& tibi. Vt igitur de hac tâta re, rudis sermo noster & balbutiens
lingua dignum aliquid dicere queat, celestem opem sacratissi-
ma Virginis interuentu suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

D Octrinæ ordo exigebat, vt priusquam de diuini Numinis na-
tura & perfectionibus diceremus, esse aliquod in hoc mun-
do numen, cuius vi & potestate omnia continerentur, ostende-
remus. Sed quoniâ hæc res totius generis humani, atq; vnanimi
seculorum omnium cōsensu comprobatur, ab hac quæstione su-
perse-

Depersedendum esse duxi: quandoquidem ipse etiam Epicurus totius Philosophiæ atq; rationis euerfor, & Deū esse, & colendum esse testatur. Velle enim Epicurei Philosophi apud Ciceronem hæc verba sunt: Quæ est gēs, aut quod genus hominum, quod nō habeat sine doctrina anticipationē, hoc est, anteceptā animo quādam informationē Deorū: Cum enim nō instituto aliquo, aut lege sit opinio constituta, maneatq; ad vnum omnium firma consensio, intelligi necesse est esse Deos, quoniā insitas eorū, vel potius inuatas cognitiones habemus. De quo autē omnium natura consensit, id verum esse necesse est: esse igitur Deos confitendum est. Quod quoniam ferè constat inter omnes, non Philosophos solum, sed etiam indoctes, fateamur constare illud etiam, hanc nos habere siue anticipationem, vt ante dixi, siue prænotionem Deorū. Deum verò esse piè & religiose colendum, idem in eodem libro affirmat his verbis: Præstans Deorū natura hominum pietate colenda est, cum æterna sit & beatissima. Habet enim venerationem iustam quidquid excellit. Hæc ille.

Cicero.
li. I. de natura. Deor.

Quamuis autem veritas hæc tot assertoribus confirmetur, ne tamen nihil in mundo esset, quod humana peruersitas atq; malitia non temeraret, non defuerūt etiam, qui diuinitatem partim indubiū vocarent, partim etiam tollerent. Nam Diagoras eam sustulit: & Protagoras Sophista in dubium vocauit. De dijs enim essent nec ne, dubitare se dixit. Quæ quidem insania a deo Atheniensibus execranda fuit, vt eorum decreto eius libri fuerint in concione combusti, & bona publicata, atq; ipse in exilium missus. Hæc tamen insania nō est cur nos sollicitos facere debeat. Vt enim monstra aliqua in mūdo reperiantur (vt biceps homo, aut monoculus) quæ tamē nobis argumēto nō sunt, vt reliquos homines aut bicipites aut monoculos esse credamus, cum hoc non inferioris naturæ lege, sed eius vitio fiat: ita sunt inōstrōsa quædam hominum ingenia, à communi naturæ lege abhorrentia, quæ non magis nos à concepta veritate auocare debent, quam monstra mouent, vt reliqua eiusdem speciei corpora eis similia esse credamus. Quod cum vbiq; faciendum sit, tum maxime in huius veritatis confessione, quæ & omnium seculorū (vt ante diximus) consensu, & totius naturæ clarissimo testimonio confirmata est. Nemo enim est (vt Laët. ait tā rudis, tā feris moribus, qui oculos suos in cælum tollens, tametsi nesciat cuius Dei pro uidentia regatur hoc omne quod cernitur, aliqua tamen esse intelligat ex ipsa rerū magnitudine, motu, dispositione, cōstantia,

Laëtant.
li. I. di.
Inst.

utilitate, pulchritudine, téperatione: nec posse fieri, quin id, quod mirabili racióne constat, consilio maiori aliquo sit instructum. **A**
 Hactenus Lactantius.

Hac igitur quæstione prætermissa, ad aliquam tum diuinæ maiestatis, tum beatissimæ Trinitatis cognitioné, aspirante Domino, accingamur. Qua in re primum quidem, qua potissimum ratione ad incomprehensibilem diuinitatis naturam aliquo modo cognoscendam procedere debeamus, exponam. Deinde verò non esse à ratione alienum, id quod catholica fides de hoc ineffabili mysterio prædicat, ostendam. Postremo quanta diuini Spiritus dulcedine viri sancti perfruantur, cum purgatæ mentis oculi hoc diuinum mysterium contemplantur (quantum Dominus dederit) explicare tentabo.

Prima pars.

B

Quando iam (vt modò diximus) Deum esse inconcussa fide tenemus, gemit continuo animus intelligere qualis sit. Hæc autem quæstio paucis absolui non potest, sed ne nihil hodie de diuinæ maiestatis celsitudine dixisse videar, quâta p. tero breuitate, huic quæstioni respondebo. Sciendum ergo est, duplicem à sanctis Patribus viam assignari, qua ad diuinæ nature cognitionem assurgimus. Alteram quidem affirmationis, alteram negationis. De priori igitur aliàs, nunc de posteriori dicamus. Hæc enim viam præstantiorem atq; certio rem esse constat. De ea enim. **D.** Dionysius ait: Ad hanc lucidam caliginem admitti oramus, vbi & non videre & non scire est, veraciter videre, & scire, & Deum qui est super omnia, ex omnium ablatione celebrare: **C**

Dionys.

Simil.

sic enim imago pulchra in ligno aut lapide formata, per ablationé, non per appositioné fit. Hoc est, dum statuarius paulatim in lapide aut ligno partes à partibus ferro secat ac diuidit, tandem intra materiæ sinum simulacrum quod ibi quodammodo latebat, in lucem profert. Hac ergo ratione sanctus Dionysius vult, vt ad diuinæ nature cognitionem assurgamus. Si quis ergo ad hanc cognitionem aspirat, ab omni rerum conditarum natura, conditione, proprietatibus, & legibus cogitationem abstrahere debet. Quam rem Cicero quoq; intellexit: qui in hac inquisitione nihil else difficilius indicauit, quam mentem ab oculorû consuetudine abducere. Verè enim nihil nos magis in hac inquisitione impedit, quàm quod inter res quas oculorum sensu usurpamus,

*Cice. 1. de
Na. Deo.*

D pnamus, perpetuò versati atque enutriti, quidquid mente concipimus, his quæ videmus, simile iudicamus. Inde adeò factum est, vt multi nihil esse crederent, nisi quod oculis aut alio corporis sensu vsurparent: & multi item hæretici Deo corpus & humana membra tribuerent, quod ante ipsos Epicurei Philosophi fecerant. Itaque vt pastor ille Vergilianus ex viculo suo in quo semper vixerat, urbem Romam æstimare volebat, paulò tamen maiorem esse iudicans: ita multorum tarditas & ignorantia, ex rebus conditis conditorem æstimare vult. Ab hac igitur ignoratione abducenda mēs est, si ad aliquam diuinitatis cognitionem peruenire volumus.

Vergil.

Ad hoc autem, statuenda prius illa Ioannis Damasc. diuisio est, qua ens primum diuiditur in creatum & in increatum. Et in priori quidem membro omnia alia à Deo, in posteriori autem

Damasc.

E solum Deum collocamus. Quia vero (vt Boëtius ait) diuisionis membra esse debent opposita, consequens est, vt omnia quæ in rebus conditis inueniuntur, à Deo auferantur: quibus ablatis (vt de statuario dicebamus) Deum quodammodo inueniemus. Deum igitur confitemur esse altissimam & summam quandam naturam omni creatæ naturæ dissimilem, infinitoque ab ea intervallo distantem: quam ille solus verius cognoscit, qui hanc in ea distantiam atque dissimilitudinem intelligit. Oēs quippe creaturæ sunt mutabiles, compositæ, varijs accidentibus obnoxie, & esse suum aliunde, non à se ipsis mutuantes. Omnium certis terminis finita & limitata virtus atque natura: quæ sub certo genere & specie ponitur, & differentia sua contrahitur, & propria definitione explicatur, & certo loco continetur. Hæc autem omnia longissimè à summa illa natura distant: quæ prorsus immutabilis, simplex, nullisque accidentibus obnoxia: cuius neq; virtus, neq; essentia vllis finibus coercetur: quæ nec sub genere aut specie collocatur, nec differentia cōtralatur, nec definitione explicatur, nec vlllo certo loco continetur, cum tota sit in toto mundo, & tota in qualibet eius parte: & si innumerabiles mundi crearentur, eos omnes diuina eius essentia plenissimè repletet.

Boëtius.

Si quis autem querat, qua ratione sancti Patres ad altissimam hanc diuinæ nature cognitionem peruenierint, huic respondemus, eos ex diuinorum operum contemplatione ad hoc peruenisse. Vt hoc autem intelligamus, celebris illa Dionysij sententia ad memoriã reuocanda est: nempe tria esse in rebus omni

Simil.

bus, quæ eadem sibi mensura respondeant, hoc est, essentiam, potentiam, & operationem. Est enim regia dignitas in Rege, parq; dignitati potentia, & magnifica item opera, quæ huic potentie respondeant. Qua in re ex operum magnificentia potetie magnitudinem, ex hac autem regie dignitatis amplitudinem colligimus. Hoc eodem ordine ad diuinæ nature incomprehensibilem substantiam cognoscendam, ex mirabili operum eius conditione assurgimus. Ex innumeris autem eius operibus, tria nunc docendi gratia breuiter attingam: quorum primum est creatio, quæ ex nihilo vastissimam hanc mundi molem in lucē produxit. Hoc est, tantum terrarum, tantum aquarum, tam immensa cælorum corpora: quorum vel minima stella totius maris ac terræ magnitudinem multis partibus superat. Quæ igitur vis & potentia illa est, quæ fecit, vt hæc tam ingentia corpora puncto temporis so-

Job. 38.

lolu nutu è nihili tenebris & abyflo emergeret, seq; in suis sedibus collocarent? Quærit Dñs apud Iob, de cuius vtero egressa sit glacies: ego autem quæram, de cuius vtero tanta aquarum immensitas, quas Oceanus continet, tam ingentia cælorum spatia, quæ omnem supputandi rationem superat, egressa sint. ¶ Nec minus operandi modus mirabilis est, quem Moyses expressisse in rerum creatione videtur, quoties hæc verba subdit: Et dixit Dominus,

Genes. 1.

Producat terra herbam virentem, &c. Rursumque, Producant aque reptile & volatile in genere suo. Quid igitur mirabilius, quam momento temporis ad vnius iussionis vocem tot avium genera ex aquis, totque piscium species prodijisse? Atque hinc primum videre est tot tam varias, excogitatas animantium figuras & formas, in quibus & vita, & sensus, & motus, & propagandi sui vis, & propensiones, quibus vitam suam tuentur, & corporum mirabilis fabrica cernitur: quæ omnia vnico diuinæ voluntatis nutu & facta sunt, & eodem hucusque tenore perseverant. Quis igitur hanc tantam vim atque potentiam non attonitus miretur, & obstupescat? Pictores longo spatio simulacrum mutum vix absoluunt: reges terræ pluribus annis, multipliciq; opificū, ferramentorum, & materie apparatu vix regiam absoluunt. At omnipotens ille Conditor solo nutu tot, tam varias rerum facies, cælum, terras, & maria condidit. Quantum igitur ab hac potentiâ hominum potentia distat?

Simil.

Post hoc autem diuinæ potentie opus, sequitur quoque aliud verè mirandum, quod in varijs rerum omnium seminibus quotidie cernimus. Quid enim mirabilius, quam tam magna homi-

D hominum corpora, & quorundam animantium multò maiora, ac multò etiam ingentium arborum moles, ex parua cuiusque feminis materia inexplicabili ratione procedere? Quorum non solum magnitudo mirabilis est, sed multò magis opificij & stru-cturæ ratio, & pulchritudo, & in his quæ vitam habent, fabri-ca membrorum, & sensuum, eorundemque tam variæ func-tiones & officia, & (quod est adhuc longè mirabilius) sensus, & mo-tus, & affectus, atque propensiones cuiusque animantis natu-ræ conuenientes, & ad vitam tuendam atque seruandam accommodatæ. Iam verò quis ex vnus piscis vtero tantam pi-scium multitudinem, quæ vix vlllo numero comprehendendi po-test, quotidie prodire non miretur? Hoc tñ quod quotidie cerni-tur, nemo miraturcum vix quidquã in rerù natura mirabili⁹ sit.

E Nec minus formarum naturalium virtus diuinæ potentie magnitudinem declarat. Cuius rei vnicum duntaxat, aut alte-rum exemplum vobis proponam. Aqua, siue pluuia, siue irrigua plantarum omnium cibus & nutrimentum est. Cumq; vna atq; eadem aqua styrces atq; arbores omnes alat, cuiusq; tamen ar-boris forma eam in suam naturam atque fructus conuertit: ita fit, vt eadem aqua in tam multiplices arbores, & arborum fru-ctus singularium formarù virtute cõuertatur. Si hoc nõ miraris, mirare saltè, quæ sit illa virtus, qua pauonis anima (quæ forma eius est) hausti potus & cibi excrementa in pennas eo ordine atque ratione distribuat, vt tam pulchra & decora earum spe-cies mirantium oculis obijeratur.

Cum igitur hæc diuina opera tam longo intervallo omnè hu-manæ naturæ facultatem superet, tantamq; in autore suo potè-tiæ magnitudinem declarent, potentia verò essentia suæ condi-tionem referat: quantum quanto diuina essentia ab omni creata essentia distabit: quando tantum diuina potentia ab omni crea-ta potentia distat? Cum ergo tantù inter ens creatum & increa-tum, hoc est, inter conditorem & res ab eo conditas diferentia sit: quemadmodum stultè faciunt, qui conditorem è rebus conditis æstimare volunt: ita rectissimè faciunt, qui summam illam na-turam à rebus conditis infinito intervallo separant, qui in ea turam (vt antea diximus) essentiam, aliã naturam, aliã potentiã, aliã bonitatem, aliã pulchritudinem, aliã intelligèdi, aliã operandi, aliã postremo existèdi rationem, creaturis quidem dissimillimã, humanis autem mentibus ineffabilem, incõprehen-sibilem, atq; inexplicabilem cõsistentur. Hanc igitur negationis

*Aug. in
Medita.*

viam, sancti Patres certissimam ad diuinitatis cognitionem esse A
prædicant: qua quidquid illi affirmantes tribuunt, negantes adi-
munt. Hinc D. August. Cum Deum (inquit) meum quero, que-
ro quandam lucem super omnem lucem, quam non capit ocu-
lus: quandam vocem super omnem vocem, quam non capit au-
ris: quandam odorem super omnem odorem, quem non capit na-
ris: quandam dulcorem super omnem dulcorem, quem non capit
gustus: quandam amplexum super omnem amplexum, quem non
capit tactus. Hactenus Aug. qui his verbis quidem & rerum cõ-
ditarũ perfectiones conditori tribuit, easdemq; rursus adimit:
quia maior videlicet in his omnibus cum diuina mente dissimi-
litudò, quam similitudo est. Ex quibus omnibus planè liquet,
quàm longè summa illa natura ab omni creata natura, quan-
toq; longius ab omni intellectus creati comprehensione distet. B
Vtrunq; autem Angelus ille, qui Dei personam referebat, patri

Ind. 13.

Sancti indicauit. Querenti enim quo nomine vocaretur, res-
pondit, Cur quæris nomẽ meum, quod est mirabile? Miramur
noua, & insolita, & ea quorum rationẽ ignoramus: nihil autem
magis nouum, quàm quod tantopere ab omnibus rebus condi-
tis distat, nihilq; cuius naturam minus cognoscere aut explica-
re valeamus. Quò fit, vt tum vel maxime Deum aliqua ratione
cognoscamus, cum eius inæstimate à nobis cognosci non posse
profitemur. Hinc D. Cyprian. de ipso loquens, Deus, inquit, vi-
deri non potest, visu clarior est: Nec comprehendi, tactu purior
est: Nec æstimari, sensu maior est. Et ideo sic Deum digne æsti-
mamus, dum inæstimabilem dicimus. Hinc S. Dionys. Perfe-
cta, inquit, eius ignoratio, eius vera cognitio est: quia ipse supra C
omnem mentem & substantiam noscitur. Hæc tamẽ ignoratio
sine aliqua cognitione non est. Quod quidem D. Greg. testatur
his verbis: Purgata mens superno lumine illustratur, ubiq; contẽ-
platur, se non sufficere ad id quod rapta est, & veritatem sentien-
do, videt, quod non videt quantum sit. Tanto enim magis appropin-
quat, quãto existimat se longius esse: quam nisi cõspiceret, nequa-
quam eam se conspiceret non posse sentire. Hæc de incompre-
hensibili diuinitatis natura breuiter pro tẽporis angustia dicta sint.

Cypria.

*Dionysius
Epist.*

Nunc ad beatissimę Trinitatis mysterium veniamus.

Secunda pars.

C Redimus igitur & cõstemur in illa beatissima natura, quæ
simplicissima est, tres subsistere personas, Patrẽ, Filiũ, & Spi-
ritum,

Dritum sanctū. Pater enī seipsum plenissimè ac perfectissimè intelligēdo, Verbū suū, hoc est, Filiū generat, alium in persona, sed non aliū in natura. Pater autē & Filius mutuo se eodemq; infinito amore diligētes, Spūm sanctū spirant: qui sicut Filius verbum Patris, ita Spūs sanctus Patris & Filij amor est. Itaq; cū duas in summo Deo emanationes esse cōfiteamur, alteram ab intellectu, alterā à voluntate: per illā generatur Filius, per hanc producitur Spūs sanctus. Hoc autē mysteriū, quod supra omnē humanæ mentis rationem positum est, sola fide firmissimè credimus & confitemur. Verū hoc ipsum quod catholica fides prædicat, sancti Patres ita fidei dogma esse tradunt, vt quauis euidenti ratione demonstrari nequeat (non enim coherere euidentia cum fidei obscuritate potest) non tamē rationes aliquot desint, quibus huius mysterij fides fulciatur: & mens nostra rationis lumine adiuta, alacrior ad credendum efficiatur. Quauis enī fides nostra his rationibus minime nitatur (vt pote quæ Deum veritatis huius autorem & testē habet) cū tamen naturæ lumen sicut & fidei à Deo sit, neque alterum alteri aduersetur, sed potius alterū altero iuuetur, efficitur sanè, vt mēs nostra ad huius mysterij suæ proptior reddatur, & in eius cōtēplatione maiori admiratione & letitia cōpleatur, vt paulò post indicabimus.

Ad hoc autem sciendum est, duo esse (inter multa alia) celeberrima Dei nomina, nempe **QVIEST**, & **BONVM**. Et illud quidem ad diuinæ naturæ perfectiones, quæ rationis lumine intelliguntur, cognoscēdas, viam aperit: hoc verò, nempe **BONVM**, ad beatissimæ Trinitatis mysteriū (quod sola fide percipitur) aditum nobis patefacit. Hinc D. Bonauent. ex summa Dei bonitate diuinarum personarum Trinitatem conuenientissimè intelligi posse ait. Constat enim ex D. Dionysio de ratione boni esse, in alia sese effundere, seq; alijs cōmunicare, benitatisq; suæ participes oēs efficere. Quod quidē in Sole (qui inter creaturas, quæ solo corpore constāt, principē locū tenet) animaduertere licet: qui lucis suæ splendore liberalissimè in vniuersam mundum effundit. Hoc enī præcipuè bonitatis natura exigit, quæ ab omnibus appetitur (bonum quippe esse dicitur, quod oia appetūt) ideoq; necesse est, vt quod ab oibus desideratur, omnib; sese vicissim tribuat: aliter enī frustra appeteretur, si se ab appetētib; subtraheret. Quod si hoc ad bonitatis naturā atq; rationem pertinet, cōsequēs est, vt quò aliquid maius & excellentius bonū fue-

*Bonau. in
Itine.
Diony.
i. ratio.
Simil.*

fuerit, hoc se plenius ac largius omnibus communicet. Cum er- **A**
 go Deum summum & infinitum bonum esse confiteamur, con-
 sentaneum est, ut parem bonitatis suæ immensitati communio-
 nem illi tribuamus. Hæc autem locū habere non potest, nisi pa-
 riter cum ipsa diuina substantia tota diuinitatis plenitudo com-
 municetur. Hæc enim summa & perfecta communio summam
 illam & perfectam bonitatem decet. Quidquid enim minus
 cōmunicauerit, infinitis utiq; partibus ab hac communione di-
 stabit. Hæc ergo plenitudine se æternus Pater Filio cōmunicat,
 qui omnes diuinitatis suæ opes perfectissimè in eum transfun-
 dit. Ab infinito enim & inexhausto fonte, fluuius quoque manat
 infinitus, & ab immenso claritatis lumine, radius quoque origi-
 ni suæ pari mensura, hoc est, sine vlla mensura respondet. Pater
 autem & Filius eadem plenitudine substantiam suam, omnesq; **B**
 diuinitatis opes Spiritui sancto tradunt: qui idèò vtriusque do-
 num esse dicitur. Hæc igitur perfectissimam cōmunionē sum-
 ma diuinæ naturæ atque infinita bonitas exigit. ¶ Siquis au-
 tem obijciat, summam hanc bonitatem in mundi creatione im-
 mēsas diuitiarum suarum opes in res à se conditas effudisse (hæc
 enim de causa Seraphici illi spiritus, quos Esaias vidit, cælum
 & terram Dei gloria plenam esse prædicant, quòd videlicet in
 rebus omnibus diuinæ largitatis & magnificentiæ gloria miris mo-
 dis eluceat) ad hoc respondemus, hæc omnia & innumera alia si
 extarēt, vix instar pūcti esse, si cum immēsa diuinitatis opulenti-
 a cōferantur. Cū enim hæc omnia finita, suisq; finibus circūscri-
 pta sint, diuina verò substantia atq; perfectio sit infinita, quæ esse
 rei finitæ ad infinitā cōparatio potest? Quocirca si in summo & in **C**
 finito bono summa esse cōmunio debet, quid illud magis quàm
 hæc ipsa cōmunio decet, quæ inter diuinas personas reperitur?

Esa. 6.

Ricard. li.

3. de Tri.

2. Ratio.

Cor. 13.

Ex eadem etiam bonitate Ricardus de S. Victore diuinarum
 personarum pluralitatem colligit hoc modo. Cū in summa il-
 la natura inmensam bonitatis plenitudinem esse statuamus, cō-
 sequens est, ut cum plenitudine bonitatis sit etiam plenitudo cha-
 ritatis. Nihil enim esse charitate melius, nihil perfectius, Apосто-
 lo test ante didicimus: quæ sola ex Theologicis virtutibus in pa-
 tria manet. Nemo autem si se solum diligit, propriè charitatem
 habere dicitur. Oportet igitur ut amor in alterum quoque ten-
 dit, ut charitas locum habeat. Vbi ergo pluralitas personarum
 dicitur, charitas esse non potest. Sed ais: Sunt qui sem res à Deo
 condite, quas ipse extrema charitate diligit. Sunt planè verum
 summa

D summa & infinita charitas, quæ infinitæ bonitati respondet, erga creaturas esse non debet. Inordinata enim charitas esset, si summo amore diligeretur, quod summo amore dignum non est. Impossibile autem est, in illa summe sapiente bonitate charitatem inordinatam esse. Vnde consequens est, ut persona ibi sit, quæ hoc amore infinito sit digna: quæ non alia quam diuina esse potest. Summam enim dilectionem diuina persona non posset exhibere personæ, quæ diuinitate careret. Summa ergo rationis huius est, quod plenitudo diuinitatis non potest esse sine plenitudine bonitatis, nec plenitudo bonitatis, sine plenitudine charitatis, nec charitatis plenitudo, sine personarum pluralitate constare potest. Hastenus ille.

E Idem etiam ex diuinarum personarum perfectione colligimus. Constat enim, omnes creaturarum perfectiones in vno Deo multò perfectius atq; eminentius quàm in eis reperiri, cum omnis creaturarum perfectio ab eo manarit. At fecunditas in his quæ vitâ habent, qua sibi simile in natura producunt, vera perfectio est. 3. Ratio.

Quin & ipsi ad hoc non perueniunt, nisi cum perfecta sunt: neq; enim homo aut animal sibi simile produciunt, nisi cum ad iustam magnitudinẽ peruenierunt. Si hæc igitur vera hominum, stirpium, ceterorumq; animalium perfectio est, cur eam totius perfectionis architecto minime tribuamus? Hinc Dñs apud Esaiam, Ego,

Esai. 66.

F inquit, qui alios parere facio, ipse non paria: ego qui generationem alijs tribuo, sterilis ero? Quod perinde est ac si diceret, Existimas homo, eum, qui mundum nutu & imperio procreauit, qui rerum omnium fator & altor extitit, qui animantibus, & arboribus, & minimis etiam plantis fecunditatem dedit, infecundum esse? & illum, cuius nomine & voluntate, terræ atq; maria tantum varium & multiplicem fructum ediderunt, nihil ex se gignere potuisset? Quomodo enim in conditâ naturam fecunditatem inducere potuisset, si fuisset natura infecundus? Si generationis nomen exhorres propter animantium in propaganda sobole perturbationem Deo prorsus indecorâ, nimis hebes & rudis es. Ita enim omnes omnium rerum actiones ad Deum reuocanda sunt, ut omnis prius imbecillitas atq; perturbatio secludatur. Itaq; in generatione diuina neq; motus ullus, neq; consortium ad prolem luicipiendam intelligi sine summo scelere potest: cum in Deum perturbatio nulla cadat, neq; is sit, qui consortio nature vilius indigeat: cum fecunditas illius omnipotens, immensa, & infinita sit.

Quid quod etiã imminẽta Dei nostri beatitudo nõ male dicitur

huius mysterij fidē adiuuat atque cōfirmat? Siquis enim sub-
 lius diuinæ naturæ sublimitatem consideret, inueniet planē
 Deum oportere esse maximum, optimum, & summum, i deoq;
 vnū & solum: aliter enim nec maximus, nec optimus, nec sum-
 mus esset. Si verò eius beatitudinem attēdat, deprehendet, ne-
 quaquā esse debere solum. Quæret enim homo idem illud quod
 apud Cic. quærit Hortēsius: Quæ esse beata solitudo queat. Hinc
 illud ab omnibus iactatum, Nullius boni sine socio iucūda pos-
 sessio. Cū igitur hinc quidem Deum vnū, inde verò, nequa-
 quam solum esse debere confiteamur, quid conuenientius huic
 duplici dignitati statuere possumus, quàm eundem esse trinum
 & vnū. Vnitas quippe ad singularem eius dignitatē, Trinitas
 verò ad infinitam eius beatitudinem pertinet. Porro autem si
 Deum id esse dicimus, quo nihil maius, neque melius cogitari
 possit, melius est autem trinum simul esse atque vnū, quàm
 solum vnū (vt modo ostēdimus) id ergo esse verē futendū est.

s. ratio. Iam verò quænam esse beatitudo sine perfectō amore po-
 test, cū beatitudinis consummatæ atq; perfectæ rationē Theo-
 logi non modò in aperta summi boni visione, sed in summo etiā
 eius amore positā esse fateantur? Hanc autem sententiā idē Ri-
 card. cōfirmat his verbis: Conscientiam suā vnusquisq; interro-
 get, & proculdubio inueniet, quia sicut nihil charitate melius,
 sic nihil charitate iucundius. Hoc nos docet ipsa natura, idē
 ipsum multiplex experiētia. Sicut igitur in plenitudine verē bo-
 nitatis non potest id deesse, quo nihil est melius: sic in pleni-
 tudine felicitatis, deesse non potest id, quo nihil est iucundius.
 Necessē est itaq; in summa felicitate, charitatem non deesse. Vt
 autem charitas in summo bono sit, impossibile est eum deesse,
 & qui, & c. exhiberi possit. Proprium autem amoris est,
 & sine quo omnino non possit esse, ab eo quem multum dili-
 gis, multum diligere velle. Nō potest ergo esse amor iucundus,
 si non sit & mutuus. In illa igitur vera & summa felicitate, sicut
 nec amor iucundus, sic nec amor mutuus potest deesse. In amo-
 re autem mutuo oportet omnino vt sit, & qui amorem impen-
 dit, & qui amorem rependat. Alter itaque erit amorem impen-
 dens, & a' ter amorem rependens. Vbi autem vnus & alter esse
 conuincitur, vera pluralitas deprehenditur. In illa itaque verā
 felicitatis plenitudine, pluralitas personarū non potest deesse.

His omnibus extremā addo siue conuenientiā siue rationē
 appellare malis: quæ ex imensā Dēi omnipotētia simul cū bonitate
 colli-

D colligitur. Quæri ergo potest, cur vna tantû persona nõ plures in diuinis sit, an quia vna persona aliam ex se producere non possit, an quia non velit, cum maximè posset. Si non posse dixens, tollis ab omnipotente Deo quod ipse cunctis viuentibus tribuit, nõpe sibi simile posse producere. Si vero nolle ipsum dixeris, cum id maximè possit, tollis ab eo non modo bonitatem, cuius est, se alijs communicare, sed etiam felicitatem. Vere enim (vt paulò antè diximus) nihil charitate dulcius, nihil charitate iocundius, charitatis delitijs rationalis vita nihil dulcius experitur: His ergo delitijs in æternum carebit, si consortio cerens, in maiestatis folio solitarius permanserit. Ex his itaque animaduertere possumus, qualis quantum suæ esset iste benevolentia defectus, si plenitudinis suæ abundantiam mallet sibi soli auarè retinere, quam posset si vellet cum tanto gaudiorum cumulo, cum tanto deliciarum incremento alteri communicare. Constat igitur quòd in illo indeficiente bono, summeq; sapienti consilio, tam nõ potest esse auara reseruatio, quàm non potest esse inordinata effusio. Hactenus Ricar. Hæc sunt fratres quibus humana quoque ratio catholice fidei suffragatur: dum personarum pluritudinem in summa illa natura esse debere ostendit. Nequaquam tamen fides nõstra his rationibus nititur, sed alacrior tamen ad credendum efficitur, cum rationis lumen fidei lumini atipulatur.

Tertia pars.

Nunc quoniam sancti viri nulla magis in re, quam in altissimi huius mysterij contemplatione acquiescunt, nullaq; pia cogitatio magis eos diuini amoris igne incendit, & nulla magis in tantæ maiestatis admirationem cum summo gaudio coniunctam rapit, qua ratione id fiat, paucis explicandû est. Quauis enim hoc contèplationis genus ad omnes minimè pertineat (vt potè quòd purgatam mentem, & diuini amoris igne flagrantem requirit) non deerunt tamen aliqui, quos Dñs ad spirituale contèplationis huius gaudium atq; mirabiles delitias rapiat.

Huius porro gaudij sincera & incensa in Deû charitas fundamentum est. Proprium quippè charitatis est, de dilecti felicitate non minus quàm de propria gaudere. Cum enim vere dilectionis sit, amantem cum re dilecta copulare, & ex duabus animabus vnã quodammodo efficere, necesse est bona & mala omnia vtriq; parti esse cõmunia. Hoc autem in parentibus filiorû aman-

Simil.

amantissimis animaduertere licet, qui vt non minus eorum calamitates quàm suas lugent, ita non minus de eorum felicitate quàm de sua letatur. Quod cum ita sit, consequens est, vt pia mēs quæ eximio Dei amore ardet, mira suauitate atq; dulcedine oblectetur, cum immensam eius felicitatem & gloriam puro mētis intuitu contempletur. Sicut autem cōsummata hominum & Angelorum felicitas in summi boni contuitu & dilectione sita est: ita ipsius etiam Conditoris nostri beatitudo in eiusdem summi boni, hoc est, in sui ipsius comprehensione & amore consistit. Huius autem amoris immensitas (qua se inuicem diuine personæ diligunt) ex eo colligitur, quod omnes diligendi rationes ibidem cum infinita eminentia reperiantur. ¶ Est enim precipua dilectionis causa eximia bonitas in oculis & aspectu propolita: quæ quanto est maior, tanto magis sui amorem in amantis uoluntate accendit. ¶ Nec minus insignis decor & pulchritudo, atq; omnis item perfectio ad sui amorem vehementer allicit & inuitat. ¶ Similitudo quoq; presertim animorum, amoris causa est: cum amans dum alterum amat, non tam alium, quàm se ipsum amare videatur. ¶ Beneficentia quoque magnum dilectionis incitamentum est: quæ etiam quò maior est, hoc est maioris dilectionis argumentum. Fieri enim non potest, vt non maximè diligas, in quem maxima beneficia contuleris. ¶ Consanguinitatè etiam & propinquitatem mutui amoris causam esse, omnes experimur. Ea nanque multi vnū quodammodo efficiuntur. Quàto autem est vnio maior, tanto charitas ardentior est. ¶ Adde his etiam alterius erga te amorem, qui vehementer ad mutui amoris vicem reddendam sollicitat.

Omnes igitur hæc diligendi rationes inter diuinas personas cum summa & immensa perfectione & eminentia inueniuntur. Quelibet enim persona est ipsa bonitas pura, perfecta, atq; infinita: ideoq; infinito amore dignissima. In vnaquaq; itè est summus decor, & immense pulchritudinis species, atque omnium perfectionum pelagus inexhaustum. Similitudo quoq; inter diuinas personas tanta est, vt eadem in tribus personis substantia, eadem diuinitatis natura, eadem potentia, eadem sapientia, atque maiestas sit. Est etiam in beatissima Trinitate summa beneficentia, hoc est, plena bonorum omnium communio, atque diffusio. Vnde consequens est, vt infinitam largitatem, infinita quoque dilectio consequatur. Quod verò consanguinitatis propinquitatem amoris causam esse dicebamus, hic longè alius prim-

D pinquitate modus est, cum vna persona ex alterius substantia producat, totaque tres personae essentialiter idem sint. Praeterea vnaqueque diuina persona vt aliam plenissime comprehendit, ita scit se amore ab ea modis omnibus immenso & infinito diligi. Omnes enim hae amandi rationes, quas modo attigimus, & vnaqueque item earum, mutuum diuinarum personarum amorem manifeste arguit esse infinitum. Vbi autem infinitus amor est, cum res dilecta praesens adsit, necesse est infinitum gaudium, immensam letitiam, summamque felicitatem ibidem esse.

Nunc autem sigillatim quanta possumus deuotione contemplemur, quo amore Pater aeternus vni genitum suum diligit, amplectatur, & stringat: quem conspicit pulcherrimae imaginis suae splendorem esse, sibi que omnibus in rebus, coeternum, coequalem, a se ipso genitum, adeo sibi propinquum, vt eiusdem cum Patre substantiae sit, in quem totius diuinitatis & opulentiae suae plenitudinem effudit, a quo scit se infinito amore diligi, hoc est, tantum diligi, quantum est quod a Patre accepit: qui nihil ex immensa opulentia sua seruauit, quod non in illum contulerit, quem & superius, & rerum omnium heredem constituit. Perstat igitur Pater aeternus inuariabili intuitu pulcherrimam illam filij sui speciem atque imaginem contemplans: in qua non modo expressam diuinitatis, pulchritudinis, bonitatis, sapientiae, omnipotentiae, atque substantiae suae imaginem plenissime comprehendit, sed etiam rerum omnium causas, formas, & ideas, quae sunt, fuerunt, & erunt, atque esse possunt, cum ineffabili gaudio, & inexplicabili iucunditate sine vlla intermissione contemplatur: vtpote in quo velut in promptuario quodam atque thesauro omnes opes suas repositas habeat. Hanc autem summi & infiniti amoris vim, qua Pater aeternus Filium diligit, in omnium parentum erga filios suos amore adumbrasse mihi videtur. De quo multa & verè miranda dicere possem, nisi ea vobis omnibus nota esse intelligerem. Quid enim mirabilius, quam Dauidis erga patricidam filium amor: pro cuius ipse vita morte ardentissime concupiuit? Nec in hominibus tantum, sed in brutis etiam animantibus hic amoris ardor insidet. Quid, n. nõ facit vrsæ, aut quæuis fera, raptis catulis? Quid aues? quæ magno labore quæsitos cibos, & in vëtre iam demissos, sibi adiungunt, vt fame sua pullorum famem depellant? Quid pelicanus, qui aduncorostro

peccus

pectus lacerat, vt sanguineo rore asperfos filios ad vitam reuocet: Quauis autem affectum hunc prouidentissimus naturæ cōditor & conseruator animantibus cunctis ingenerauit, vt filiorum educationi prospicerent, tamen hac etiam ratione summū illum erga vnigenitum suum amorem voluit adūbrari, vt hoc exemplo, quantus hic amor esset, vtcunque æstimaremus, qui tantopere parentum erga filios amorem demiramur. In hac tamen similitudine ea imprimis dissimilitudo intercedit: quod maiori quidem dilectione parentes filios diligant, quam ab ipsis diligantur. Quod tamen in Dei filiū cadere non potest: quippe qui vt infinito amore à Patre diligitur, ita is vicissim infinito amore Patrē diligit. Cæterum sicut Pater Filiū ppetuò cōtēplatur, ita cōtrā Filius simili modo perstat imensam Patris sui lucē, splendorē, maiestaté, omnipotentiā, sapientiā, atque imensam erga se charitatem, atque liberalitatem cum infinito amore, infinitoq; amoris gaudio perpetuò contemplans, neque ab eo vnquam mentis oculos deflectens, à quo se tantas opes naturali generatione videt percepisse. Eodem quoq; modo Pater simul cum Filio sempiterno intuitu atque amore Spiritum sanctum ab vtroque procedentem, consubstantialem, coequalem, & coeternum, cum infinito amore, & immenso item gaudio contemplantur.

Hæc à nobis fratres, de immenso diuinæ felicitatis gaudio & fruitione, rudi ac simplici oratione delineata magis quam expressa sunt. Neq; n. sterilis & angusta humani ingenij vena verba habet vlla, quibus has tantas diuinæ felicitatis opes explicare valeat. Atque haud scio, an indignum tanta maiestate fuerit, tanta res humano eloquio, committere voluisse. Certe sanctissima virgo Catherina Senensis hac de re verba facere formidasset. De qua in eius vita scriptum legimus, quòd cum aliquando in extasim rapta, miranda quadam celestium rerum mysteria Spiritu tradente didicisset, sensibus reddita, præ admirationis magnitudine continere se non poterat, quin hæc identidem verba admirabunda repeteret, Audiui arcana verba, audiui arcana verba. Cumque nihil aliud diceret, eiusque confesarius instanter ab ea peteret, vt arcana ea secum communicaret, Virgo tamen precibus eius victa respondit, Grauiissimi in Deum criminis me ream existimarem pater, si aliquid tibi ex ijs que mihi ostensa sunt, exponere tentarem. Cum enim voces, quibus in familiari sermone vtimur, ad res terrenas signifi-

candas

Dandas impositæ sint, vsq; adeò infra rerum cœlestium dignitatē iacent, vt ne earū quidem vmbra exprimerē valeant. Quocirca iniuria me illas afficere reputarem, si quod ineffabile mihi videtur, hisce verbis explicare contenderē. Quod si hæc sanctissima virgo vsq; adeò arcana cœlestia humano eloquio exponere formidabat, quantò minus immensa illa diuinæ felicitatis gloria atq; læticia, qua diuinæ personæ perfruuntur, dum se mutuo eodemq; infinito amore diligunt, verbis explicare poterit?

Timeus apud Platonem dicit, Deum, cum à se mundum effectum cerneret, summopere lætatum fuisse. Quod eadē è sanctis literis sumptum videtur. Sic enim scriptum est: Vidit Deus cūcta quæ fecerat, & erāt valde bona. Quibus quidē verbis summi artificis gaudium designatur. Nihil enim quenuis artificem

Plato in Tim. Genes. 1.

E æque atq; operis à se perfecti species & pulchritudo delectat. Consequens igitur est, vt summus artifex ex operibus suis absolutis gaudium summum percipiat. Et ideo scriptum est: Sit gloria Domini in seculum, lætabitur Dominus in omnibus operibus suis. Hic est ille ludus, hæc illa voluptas, qua sapientia (vt vidimus apud Salomonem) se perfusam fuisse testificatur. Si igitur mundi opifex, rerumq; omnium parens & conditor, magnū gaudium ex mundi conditi perfectione cepit, quantum gaudiū, & quam plena voluptas illius in tempore & ante omne tēpus ex filij perfectione constitit: quæ mēs, quis Angelus, quæ Potestates, atq; Principatus, quis ardor cœlitū, quæ sapientia, quæ diuinæ magnificentiæ sedes, explicare dicendo poterūt? Gaudiū enim im-

Psal. 103.

Prou. 8.

F mensum & infinitum nulla vnquam cœlestium mentium eloquentia explicandum consequetur. Aristoteles in 12. primæ Philosophiæ libro, cum beatam vitam in contemplatione poneret, Dei beatissimam vitam in sui ipsius contemplatione constituit, ex qua illum summo gaudio cumulari confirmat. Si hoc ergo Ethnicus ille Philosophus sensit, quid nos sentire par est, qui beatissimæ Trinitatis mysterium confitemur, quod ad diuinæ beatitudinis rationem maxime spectat, quæ socium, hoc est, felicitatis consortes requirit?

Aristo. 12 Metaph.

Hac autem fidei doctrina facilè peruulgatæ cuidam multorum quæstioni respondemus, cum à nobis querunt, quidnam Deus noster infinito illo (vt ita dixerim) temporis spatio priusquam hunc mundum conderet, faciebat. Omentis in opes homines, qui nequaquam oculos in immensam illam Filij Dei speciem & pulchritudinem conijciunt: in cuius cōtemplatione Pa-

ter æternus, & hunc mundum, & innumerabiles alios, quos ipse **A**
 condere poterat, non minus præsentem habebat, quàm hunc mo-
 dō, quem in tempore condidit, præsentem habet. Si quaris igitur,
 quid ante mundum conditum agebat: in huius summæ pul-
 chritudinis contemplatione (cuius comparatione omnia quæ
 pulchra & perfectæ sunt, neque pulchra, neque perfectæ sunt,
 nec omnino sunt) tota mente defixus erat. Itaq; Filium sui splen-
 doris imaginem infinita sapientia & bonitate præditum, sibiq;
 modis omnibus similem, generabat & genuit, quemadmodum
 etiam in perpetuum generabit. Ut enim ex Sole semper natiuus
 splendor existit: ita ex Deo summo atque sempiterno, summa
 atque sempiterna claritas & lumen exoritur.

Sed ut ad id quod paulò ante proposuimus, recurrat ora-
 tio, hunc esse altissimum contemplationis gradum, quo divina **B**
 rum personarum felicitatem & gloriam contemplamur, sancti
 viri definiunt, neque esse quidquam, quo vel humana mens al-
 tius conscendere, vel quod cū maiori fructu & suavitate cogitare
 valeat. Cū enim (ut antea diximus) perfectæ dilectionis pro-
 prium sit, non minus de amici felicitate, quàm de sua lætari, con-
 sequens est, ut quisquis flagrantissima charitate Deum diligit,
 de hac summa eius felicitate & gloria illi congratuletur atque
 congaudeat: quoque magis diligit, eò magis hoc pulcherrimo
 spectaculo oblectetur, diuinisq; delicijs reficiatur & satiatur.
 Ut enim is cogitat quemadmodum æternus Pater pulcherrimā
 illam Filij sui speciem sempiterno & immobili aspectu contem-
 platur, & omnes in ea rerum perfectiones, & immensas diuini-
 tatis opes atque delicias videt: ita ipse quoque pro modulo suo **C**
 in eandem infiniti decoris speciem mentis oculos defigere stu-
 det, atque in hunc modum (quod dicta quoque mirabile est)
 in eodem beatissima Trinitatis conuiuio cum Patre, Filio, &
 Spiritu sancto epulatur. Neque hoc mirum cuiquā videri debet,
 cum & Aristoteles & Plato felicitatem hominis in summi bo-
 ni, summiq; pulchri contemplatione positam esse definiuerint:
 ut appareat, non aliud esse diuinæ, aliud humanæ, sed idem vtro-
 bique esse felicitatis obiectum.

Plotinus.

Vnde etiam sequitur quod Plotinus Platoniceus in libro de
 pulchro ait, necesse esse, ut qui huius diuinæ felicitatis particeps
 fieri cupit, diuinos quoque mores, diuinamq; puritatem imita-
 ri, Deo assimilari, ac deiformis quodammodo effici debeat:
 quod nunquam ad verum summæ illius venustatis intuitum sit
 admittent.

D admittendus, nisi diuinam sibi similitudinem sumpserit. Est autem similitudo (Platone ipso teste) sanctitas & iustitia; quam habere debet, quem tenet veræ pulchritudinis contemplandæ atq; fruendæ ardor. Hanc igitur fratres omni cura & studio retinere contendamus, rebus omnibus, quæ nos perdere suo in terram deprimunt, vale dicentes, & ad cœlestium rerum amorem toto mentis ardore aspirantes: vt & inchoata hæc diuinæ contemplationis felicitate in via, & plena atque consummata frui mereamur in patria.

Plato.

AD LECTOREM.

E **V**M **M**VLTA **A**C **P**E-
ne innumera sint, car diu lector, quæ de hoc sacramento rum omnium maximo (nempe diuina Eucharistia) tractari possint, quid ego præcipue tractandum susceperim, paucis significandum duxi: quò studiosus concionator mentem nostram facilius assequi, & ea quæ hic scribimus, apertius intelligere, & commodius explicare possit. Cum igitur de hoc diuino sacramento non in scholis inter eruditos, sed in Ecclesia apud rudem concionem agendum sit, subtilioribus quæstionibus prætermisissis, de admirandis eius virtutibus & effectis, quibus fideiû mêtes afficiuntur, cum piè & religiose illud sumunt, differendû esse statui. Quæ quàm multa ac varia sint, ex eo planè colligi potest, qui in eo continetur: cuius cû imensa & omnipotens virtus sit, omnia in picrû mentibus operatur, quæ ad eorû salutem pertinet. Ex hac aut̃ multiplici eius virtute tria præcipue notatu dignissima consequuntur. Primum, quâta sit illa Dei nostri bonitas, & charitas, quæ tanto hoc sacratissimi corporis sui beneficio vilissimos vermiculos afficere dignata sit, quantumq; ob hoc diligî à nobis debeat. Deinde, quantum nostra referat, ad hoc diuinum sacramentum frequenter accedere, vt tantarum opum, atque donorum cœlestium participes efficiamur. Postremò, qua animi puritate, humilitate, ac deuotione, ad hoc cœleste conuiuium accedendû sit. De his igitur omnibus ac præcipue (quod caput est) de virtutibus, & effectis huius sacramenti, in quinq; prioribus concionibus tractamus. In sextav erò, nõ

nulla, quæ ad eius fidem confirmandam adiuuant, paulò fufius A
 differimus: quanuis & in tertia concione non nihil ea de re attigi
 mus. Cæterum quod ad me attinet, ingenue fateor, me huius mei
 laboris propemodum pænitere, quod vlt; adeò infra rei de qua
 agitur dignitatem scripta mea sunt, vt ne id quidem quod e-
 go ex huius sacramenti virtute atque dignitate concepi, potue-
 rim dicendo explicare. Cum enim vel ex sanctorum Patrù scri-
 ptis, & exemplis, vel ex familiari eorum cõsuetudine, qui hoc sa-
 cramentum cum magna vitæ puritate deuotissimè frequentant,
 admirabiles eius virtutes & effectus agnosco, & cum ijs, quæ hîc
 à me scripta sunt, confero, tantum inter vtraque discriminis
 interesse video, quantum inter ipsam rerum veritatem & obscu-
 ram eius imaginem atq; vmbra. Qui autem hac puritate atq;
 deuotione ad hoc sacramentum accedunt, sic animis afficiuntur B
 & reficiuntur, vt hoc familiari & penè quotidiano argumento
 mirabiliter in fide huius diuini mysterij confirmantur: quòd
 re ipsa intelligant, nihil magis summam illam atq; immensam
 bonitatem decere, quàm id sacramentum instituire, quòd tan-
 topere homines ad diuinæ bonitatis imitationem atque partici-
 pationem adiuuet: cum perfectæ bonitatis maxime proprium
 sit, omnes alios bonos & beatos, hoc est, sui similes efficere. Itaq;
 sicut Sol suo se lumine prodit, nec alio eget indice: ita sacra-
 mentum hoc sua se virtute manifestat, suæque diuinitatis fidem
 facit. Quæ de re suo loco dicemus. ¶ Cæterum hoc argumen-
 ti genus alijs qui magis experiendo, quàm legendo immensas
 eius virtutes assequuti sunt, illustrandù relinquo. Ego verò
 cum Euangelica vetula quod habebam obolum, in gazophila- C
 tium Domini obtuli. Illud etiam obiter admonendum esse du-
 xi, me in his concionibus de spiritualis huius cibi proprietatibus
 eadem interdum repetere: quia cum Euangelica lectio in
 omnibus penè concionibus explicanda sit (quæ to-
 ta de hoc spiritali cibo agit) fieri non po-
 tuit, quin in eandem sententiam
 frequentius incide-
 remus.

IN FESTO

D I N F E S T O S A C R A T I S S I M I

Corporis Christi concio prima: in qua & lectio Euangelica explanatur, & omnes corporei cibi virtutes iuxta Florentinæ Synodi decretum spiritaliter in Eucharistiæ Sacramento esse declarantur.

THE. Caro mea verè est cibus, & sanguis meus
verè est potus. Ioan. 6.

I N T E R E A M Y-

steria quæ catholica fides nobis credenda proponit fratres dilectissimi. quauis omnia sint pari ratione credenda (quia eidem primæ veritati reuelanti innotuntur) quædam tamen sunt ad intelligendum magis difficilia: inter quæ opera gratiæ computanda esse videntur: quibus videlicet homo per gratiâ supra naturâ ele-

uatur, renouatur, & veteris vitæ vetustate deposita, in nouam trãsit creaturam. Quo factum est, vt cum Dominus hac de re ad Nicodemum verba fecisset, ille quauis magister esset in Israël, iterum tamen atque iterum interrogat, quæ intelligentia consensit qui non valebat. Vnde dicente Domino, oportere hominem de nouo nasci, vt regno cælorum dignus haberetur, ille nascendi non mine stupefactus, Quomodo inquit, potest homo renasci, cum sit fenex? Nunquid potest in ventrem matris iterato introire & renasci? Respondente vero Domino, id quidem fieri Spiritus sancti virtute in spiritualem & nouam vitam hominem animantis, ille nihil minus quam antea demiratus interrogat, Quomodo possunt hæc fieri? Cui Dominus, Tu es, inquit, magister in Israël, & hæc ignoras? Amen dico tibi, &c. Si terrena dixi vobis, & non creditis, quomodo si dixerò vobis cælestia, creditis? Quando quæso Domine terrena docuisti, qui homines semper ad cælestium rerum amorem & terrenarum contemptum adhortatus es? Certè nãquam. Sed hic tamen terrena vocat mor-

Ioan. 3.

ralis Philosophiæ documenta (quæ portio quædam haud con- **A**
 tînenda diuinæ legis sunt) quæ tamen terrena appellauit, quo-
 niã ad ea humanæ rationis lumē pertingere potest. Est ergo sen-
 sus. Quando ego documenta hæc, quæ rationi humanæ peruia
 sunt, vobis annunciabam, non credebatis mihi (imo verò me ad
 uersus auaritiã & diuitiarum cupiditatem declamante, Pha-
 rîski, qui erant auarissimi, doctrinam meam deridebant) quo-
 modo ergo si dixerò vobis cœlestia, quæ videlicet humanæ mē-
 tis facultatem superant, credetis? Talia autem erant, quæ tunc
 Dominus de regeneratione hominis per infusionē Spiritus Ni-
 codeimo tradebat. ¶ Sunt igitur myſteria hæc inexpertis ferè in
 accessa, & ad intelligendum difficilia. Vnde & in Apocal. Domi-
 nus ait: *Vincenti dabo m̄na absconditum, & nomen nouum,* **B**
 quod nemo scit, nisi qui accipit. Per nouum autem nomen pla-
 num est, nouum esse, & nouam vitam significari. Quod quidem
 esse quale sit, quantæ videlicet dignitatis, puritatis, & felicitatis
 nemo nouit, nisi qui accipit. Quorsum hæc? Quia nimirum de
 admirandis Eucharistiæ virtutibus & effectis (quibus pij homi-
 nes in nouam vitam animantur, & diuino hæc cibo diuini quo-
 dammodo efficiuntur) nobis hodie dicendum est. Quocirca idē
 ipse, qui in hoc sacramento continetur, orandus est, vt lucem no-
 bis præferat: qua de hoc tanto m̄st̄rio dignum aliquid intelli-
 gere & proloqui valeamus. Quòd si minus ea quæ dicuntur, con-
 loqui poterimus, fide tamen contenti esse debemus. Non enim
 intelligere, sed credere iubemur. Hac enim ratione exercende
 fidei materiam nacti erimus: quæ tunc præcipuè habere dicitur
 meritum, cum ei humana ratio nullum præbet experimentum. **C**
 Nec fidei modò sed charitatis etiam materiam hic inueniemus.
Exod. 12. Quod quidē Dominus in lege olim designauit, cum de pascha-
 lis agni carnibus nihil in alterum diem seruari præcepit. Quod
 si quid (inquit) residuum fuerit, igne comburentis. Quis hoc Do-
 mini præceptum myſterio vacare credat? Absit enim, vt infinitam
 illam sapientiam otiosum aliquid aut superuacaneum præ-
 cepisse credamus. Quid igitur hic insinuare voluit? Certe cum
 in myſterio paschalis agni in cruce pro nobis immolati, aliquid
 esset, quòd humanæ intelligentiæ vim superaret, id nobis maius
 diuinæ dilectionis incitamentum esse debere: cum considera-
 mus tantam fuisse diuinæ bonitatis, erga genus hominum ma-
 gnificentiam & charitatem, vt ea pro salutē nostrã operã desi-
 gnarit, quæ omnem humanæ mentis intelligentiam excedant: &
 quæ

D

E

F

D quæ nõ minoris penè admirationis fuerit, homines ea credidisse, quàm Deum ipsum effecisse. Ita enim fit, vt quod infidelibus perfidiæ maioris occasio extitit (dum non credunt fieri potuisse quod ipsi non assequuntur) nobis maioris in Deum charitatis stimulus sit, cum hanc tantam diuinæ largitatis magnificentiam contemplanur, quæ talia propter homines gesserit, quæ homines ipsi mente comprehendere non possint. Hac igitur ratione charitatis igne comburimus, quod intelligentia deuotare non possumus. Vt igitur hodie hac ratione paschalis agni virtutes & mysteria audiamus, eam celestem opem sacratissimæ Virginis inter celsione suppliciter imploremus.

A V E M A R I A.

Hodierna sancti Euangelij lectio tot mysterijs referta est, vt nullo modo vnicus sermo possit ea pro dignitate explanare, & quæ in ea mysteria latent, in lucem referre. Sed priusquàm Euangelicam lectionem attingamus, quid eam antecedit, explicandam est, quò rerum consequentiam videamus. Post celeberrimum illud miraculum, quo Dominus quinque milia hominum quinque panibus satiauit, turba ad illum paulò post redeuntis, obiurgata ab eo fuit, quòd ne hoc tantò signo inspecto, fidem receperissent. Cumque illi præstantius aliud signum petuissent, vt in illum crederent, & manus illis signum à Mose datum fuisse dicerent, qui veteres olim patres quadraginta annis pauperit in deserto, hac occasione Dominus pretiosas huius doctrine margaritas, non tam illis quàm nobis (qui in illu credimus) proposuit. Itaque longa oratione differuit, quantò præstantiorem panem celestis Pater hominibus dederit, cum Filium suum in mundam misit: per quem homines non corpoream, & caducam, multisque miserijs obnoxiam, sed spiritualem, diuinam, ac postremo immortalem vitam viverent. Cumque hæc & multa alia de huius panis dignitate dixisset, in hodierna sancti Euangelij lectione idem argumentum persequitur dicens.

Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Ad huius sententiam intelligentiam sciendum est, rerum conditarum quasdam esse, quæ tantum sunt, & non viuunt: vt elementa, lapides, & metalla: quasdam verò, quæ sunt pariter & viuunt, vt plantæ, vt bruta, vt homines, vt Angeli. Commune autem est omnibus quæ vitam habent, vt cibum quoque habeant, quò vitam sustentare possint. Vnde alia quidem aluntur terra,

alia aqua, alia aëre, alia verò sublimiorem quidem cibum ha-
 bent. Angeli enim qui vitam habent, cibum quoq; suum habēt, **A**
 quo pascuntur & sustentantur. Vnde Raphael Angelus ad To-
 biam ait: Videbar quidem manducare & bibere: sed ego cibo
 inuisibili & potu, qui ab hominibus videri nō potest, vtor. Hoc
 enim discrimen inter viuientia est, quòd quæ corporea sunt, cor-
 poreo: quæ verò spiritualia, spirituali cibo aluntur. Cum autem
 solus homo inter omnia, quæ vitam habent, ex corpore simul
 atque spiritu compositus sit, consequens est, vt duplici egeat
 alimento: quorum altero corporis, altero spiritus vitam susten-
 tare valeat. Et illud quidem habet commune cum brutis, quo-
 rum naturam participat, hoc verò cum spiritualibus substantijs,
 qua ratione eius anima spiritualis quoque substantia est. Quo
 fit, vt communem cum illis cibum habeat, quorum conditionē **B**
 & naturam participat. Vt enim D. Aug. ait, Non aliunde viuūt
 homines, & aliunde Angeli. Idem enim vtrisq; cibus est, sed dis-
 similiter tamen: illi enim Deum aperta facie videndo atq; fruē-
 do satiantur, & beatam vitam viuunt: nos immensam eius pul-
 chritudinem & bonitatem contemplantes & amantes, spiritua-
 lem vitam, quæ per charitatem est, viuimus. Spiritualis quippè
 vita in Dei dilectione consistit. Qui enim diligit, viuūt: qui autē
 non diligit, non viuūt: dicente Ioanne, Qui non diligit, manet
 in morte. Vnde est illud, Perdit quod viuūt, qui Deum non dili-
 git. Constat igitur ex his quæ diximus, Deum ipsum & Angelis
 & mentibus nostris cibum esse: quo illi quidem beatam, nos au-
 tem spiritualem vitam viuimus.

Cum igitur in hoc sacramento omnium maximo verè **C**
 Deus ipse sit, rectè Saluator in sacra huius diei lectione ait: *Ca-
 ro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus.* Talem utiq;
 cibum animarum nostrarum dignitati conuenientem diuina
 prouidentia destinare debuit. Cura enim ea maiorem rerū ma-
 gnarum, quàm minimarum curam habeat: anima verò nostra
 multis partibus sit corpore præstantior: quæ tam multa cibo-
 rum genera alendis corporibus terra mariq; procreauit, tot frug-
 es, tot arborum fructus, tam multas auium, piscium, & qua-
 drupedum species, tot pigmentorum atque condimentorum
 varietates, aliquid certè his oibus longè præstantius, hoc est,
 cibū animæ nostræ dignitati conuenientem debuit prouidere:
 qui non alius (vt antè diximus) quàm ipse Deus est, qui in
 hoc sacramento continetur. ¶ Nec miremini cum tot ciborum
 gene-

Tob. 12.

Aug. sup
Psal. 30.

1. Ioan. 3.

D

E

F

D genera nutriendis corporibus procreata fiat, hunc vnum cibum animabus nostris prouisum fuisse, quia hic vnus omnium in se spiritualium ciborum virtutem atque suauitatem continet. Natura enim ea quæ imperfecta sunt, multiplicat: vt omnia simul efficiant, quod singula minime possunt. Quæ vero perfecta sunt, singularia sunt. Vnde vnus tantum Sol in mundo est, qui perfectissimè lucet: plurima verò atra, quia lux eorum imperfecta & exigua est. Quia igitur in hoc cibo ille continetur, qui continet omnia, vnus vtique esse debuit: quia vnus ipse instar omnium, & supra omnia est. Vnde appositisimè per illud Manna Patribus exhibitum adumbratur, quod omnium in se saporum suauitatem referebat.

Quia igitur panis hic verus animarū cibus est, idè omnes ciborum fructus & vtilitates perfectissimè in eo inveniuntur.

E Non enim metaphoricè, sed vere ac proprie cibus, non quidem corporum, sed animarū est. Vnde in Florentina Synodo definitum fuit, cœlestem hunc cibum ea omnia in piorum mentibus efficere, quæ corporei cibi in corporibus operantur. Quia verò hac breui definitione multa continentur, ea nos sigillatim in presenti concione explicabimus, præsertim cum Dominus in sacra huius diei lectione hoc idem significare voluerit.

✠. I.

¶ Principiò igitur quemadmodū corporeus cibus corporis vitam sustentat, ne per mortem vitali humore absumpto deficiat: ita spiritualis hic cibus mentem in vita iustitiæ conseruat, ne in letale peccatum ruens, ab hac spirituali vita cadat. ¶ Cibus item corporeus, vires & robur corpori addit. Quod quidem qui pedibus iter faciunt, experiuntur: qui exhaustas itineris labore vires sumpto cibo, potuq; restaurant. Hoc autem vel maximè huic cœlesti cibo conuenit: qui spirituales dignè sumentibus virtutem & robur confert: quo per arduum virtutis iter constati & infracto animo gradiatur. Cuius rei gratia viatici quoq; nomen habet, quòd robur & fortitudinè huiusmodi viatoribus impartiat. In cuius rei typum, legimus Eliam, vbi subcineritium illū panem ab Angelo oblatum comidisset (qui spiritualis huius cibi imaginem gerebat) eius virtute atque fortitudine quadraginta diebus sine alio cūmeatu iter fecisse, donec ad mortem Dei Oreb perueniret. Cū ergo nos quoq; fratres ad cœlestis patriæ montē (cuius ille signa gerebat) conuertamur, & via hæc lœga, & ardua, & multis offendiculis impedita sit, certiti-

3. Reg. 19

met quisque nostrum dici sibi ab Angelo, qui Eliam excitauit, **A**
 Surge, comede, grâdis enim tibi restat via. Quam quidem viam
 quis sine hoc cœlesti viatico ingredi poterit? Hæc vox fratres
 auribus vestris in hac præcipuè solennitate inculcanda est. Mul-
 ti enim sacramenti huius dignitati satisfecisse se putant, cum il-
 lud quanta possunt solennitate & pompa per vias publicas cir-
 cunferunt & comitantur (quod quidem obsequium summo &
 meritissimo illi iure debetur) at non minus illud venerantur,
 qui intra cordis sui penetrabilia quanta possunt deuotione atque
 religione suscipiunt. Hic enim præcipuus eius vsus est, ad quem
 ab autore salutis nostræ fuit institutus. Est vtique pium & san-
 ctum, cœlestem hunc panem per vias publicas ab omnibus ado-
 randum circumferre: nequaquam tamen pietas & deuotio nos-
 tra in hoc sistere, sed vltius etiam progredi debet, & ad eius
 esum aspirare: illumque intra cordis hospitium deuotè excipere. **B**
 At nos labori nostro parcentes, & mentis nostræ domicilium
 purgare recusantes, illud quidem diligenter exequimur: hoc ve-
 rò magna pars fidelium omittit.

III. Est & alia cœlestis huius panis virtus, in qua etiam cum cor-
 poreo alimento maxime conuenit. Hoc enim non solum vege-
 tat & alit corpora, sed etiam auget: vnde infantum corpora
 quotidiano cibo adoleſcunt, & ad iustam corporis magnitudinem
 perueniunt: hic verò cibus quotiescunque sumitur, gratiam au-
 get, cæteraque Spiritus sancti dona & virtutes, per quas pro-
 rum mentes de virtute in virtutem proficientes, in spirituali
 vita adoleſcunt: atque ex paruulis qui lacte egent, in viros per-
 fectos enadunt. Hinc Diuus Thom. nullum sacramentum hoc **C**
 salubrius esse ait, quòd per illud virtutes augeantur, & mens
 omnium spiritualium charismatum abundantia impinguetur. Vn-
 de Tertullianus, Ore, inquit, percipis corpus Domini: & intus
 anima de Deo signatur. **III.** Ad hæc, cibus etiam corporeus ex-
 haustū labore aut ægritudine corpus redintegrat atque restau-
 rat: quod quidem spiritualis hic cibus in piorum mentibus effi-
 cit. Proprius quippe eius effectus est spiritualis reſectio, hoc est,
 debilitati spiritus instauratio. Nexius quippe concupiscentie
 nobis innatæ calor assidue spiritualia bona depascitur, dum
 nos vi atque propensione sua à spiritualibus ad carnalia bona,
 tanquam sibi familiaria & cognata auocat. Aduersus autem
 hunc lapsæ nature morbum, cœlestis hic cibus à Domino insti-
 tutus est: qui dum nos cœlestium rerum suauitate pascit, à car-
 nalibus

Dnalibus delicijs ad spiritualium rerum amorem reuocat. Quae de causa Diuus Thom. hoc sacramentum frequentius sumendum esse ait, quò illius virtute languentem animi feruorem atq; deuotionem frequenti eius vsu renouemus. ¶ Hac enim inter ceteras humane vitæ miserias vel prima vel summa est, quòd cum infixæ nobis in visceribus permaneat concupiscentia, deuotio tamen & charitatis feruor ad eò tenui (vt ita dicam) filo nobis colligata sunt, vt minimo negotio aufugiant: aut certè languescant, nisi eas causas vrgeas & frequentes, à quibus hi verè pietatis affectus proficiuntur. Quemadmodum enim si ab igne feruentem aquam dimoueas, ad natiuam protinus ea reuertitur frigiditatem (hæc enim naturalis est, illa verò aliunde, ab externa videlicet causa profecta) ita concupiscentia, quæ nobiscum nata est, nobiscum etiam in hac vita perseuerat: deuotio verò & charitatis feruor aliunde quidem, hoc est, à supernaturali Dei dono, & sacramentorum virtute, & deuota spiritualium rerum commentatione atque consideratione dimanant. Quò fit, vt si hæc deuotionis fomenta subtraxeris, ipsa deuotio vel frigeat, vel omnino concidat: cum tamen concupiscentia perpetuò visceribus nostris infixæ hæreat, quæ frequentissimè nos ad malum sollicitat. Cum ergo præcipua feruoris huius ac deuotionis causa sit diuinissimum hoc sacramentum, consequens est, vt piè ac religiosè frequentari debeat: quò eius virtute, intermissa deuotio reparetur & coalescat.

Simil.

His omnibus illud etiam adijciendum est, in quo diuinum hoc mysterium corporei alimenti naturam maximè refert. Alimenti quippe corporei proprium est, edentis corpus ad naturæ suæ temperamētum paulatim trahere. Sic videmus piscium carnes, quòd aqua nutriuntur, frigidæ esse atq; humidæ, quòd videlicet eorum cibus aqua sit, quæ natura frigida atque humida est. Hinc medici, intelligentes testudinis carnes ad elum eorum, qui phthisis morbo laborat, eòmodissimas esse (quæ tamè horrois quidpiam edentibus afferant) gallinarū pulles eius carnibus nutriunt atq; saginant: qui hoc alimento educari, eandè vim quam testudinis caro aduersus hunc morbum habent. Hæc autè corporis cibi proprietas multò magis in hūc Angelorū panē, quam in quenvis alium cibum cadit. Ceteri namq; cibi in edentis substantiam & naturam conuertuntur. At cælestis hic cibus nullo modo in naturam aliti transit, sed alitum tamen ipsum transformat in se. Hinc Dominus ad Augustin. *Cibus, inquit, sum*

V.

Simil.

Simil.

grau.

grandium: cresce, & manducabis me. Nec tu me mutabis in te, **A**
 sicut cibum carnis tuæ, sed tu mutaberis in me. Ex qua quidem
 mutatione præcipuus huius venerabilis sacramenti effectus col-
D. *Tho.* ligitur, qui est (vt D. Thom. ait) paulatim diuinos (hoc est) pu-
 ros, sanctos, innocentes, & immaculatos eos efficere, qui illud
 deuotissimis & supplicibus animis frequentant. Hoc est autem
 quod Saluator in sacra huius diei lectione præcipue docet, cum
 ait, *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me ma-
 net, & ego in illo.* Quid autem ex hac mansione consequatur,
 idem ipse altissima similitudine explicat, cum protinus subdit,
*Sicut misit me viuens Pater, & ego uiuo propter Patrem: & qui man-
 ducat me, & ipse uiuet propter me.* Hoc est, sicut vita mea eadem
 quæ Patris est, quia Pater est in me: sic vita eius in quo ego per
 mansero, vitæ meæ similis erit, hoc est, innocentiæ, iustitiæ & san- **B**
 ctitatis meæ puritatē & imaginē referet. Hanc autē tantā homi-

Apoc. 2.

nis permutationem (qua nouum illud nomen quod in Apocal.
 pio homini, vt antea diximus, tribuitur) quis intelligere potest,
 nisi qui eam diuino munere est assequutus? Hac enim de causa
 vos initio concionis huius præmonui fratres, hæc diuina gratiæ
 munera, quibus homo in nouam transit creaturā, vt inexpertis
 mentibus obscura, ita fide sola percipienda esse.

* II.

¶ Sunt præterea inter cibos nonnulli adeò salutare, vt nõ mo-
 do inter alimenta, sed etiam inter medicamenta computari so-
 leant. Quæ quidem virtus vsque adeò cælestis huius cibi pro-
 pria est, vt non minus medicamenti, quàm alimenti nomen re-
 tineat. Hinc D. Cyprian. Panis, inquit, iste substantialis ad to-
 tius hominis vitam salutemque proficit, simul medicamen- **C**
 tum & holocaustum, ad sanandas infirmitates, & purgandas
 iniquitates existens. Est autem medicamentum exitialis cu-
 iusdam morbi, qui totam generis humani naturam infecit,
 quique malorum omnium siue corporis, siue animæ semina-
 rium est. Decebat autem, vt humani generis conditor & mode-
 rator Dominus, qui tot salutare herbas, tot lapillos, ac tā mul-
 ta medicamentorum genera curandis corporum morbis precrea-
 uit, nequaquam nobilissimam mundi partem, hoc est, men-
 tem nostram desereret, quæ multò pluribus & grauioribus mor-
 bis obnoxia est. Sed præcipuus tamen eius morbus, & aliorum
 omnium origo, is est, quem Theologi propter multiplicem nocēdi
 vim

Cypria in ser. de cæna. Dñi.

D

E

F

D vim multis nominibus appellant. Alij enim concupiscentiam siue cupiditatem, alij naturæ languorem, alij peccati fomitem, alij naturæ vitium, alij tyrannum, alij stimulum carnis nuncupāt. Apostolus verò modò legē mēbrorū, modò corpus peccati, modò carnem, modò etiā peccatū vocat: nō quod re vera peccatum sit, sed quod peccatorum omnium sit incētor & instigator. A quo quidem morbo Apostolus vehementer liberari cupiens aiebat, Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Porrò autem aduersus hūc exitialem naturæ morbum, præsentissimum huius sacramenti medicamentum medicus cœlestis instituit: cuius virtute mēs nostrā spirituali dulcedine resecta atque inebriata, facillè quænis carnalia bona, tanquam malorum irritamenta & peccati fomenta repellit. Quod quidem apertè D. Bern. testatur his verbis: Feruore spiritus, feruor extinguitur aliorum desideriorum, & pestiferam dulcedinem vitiorum, iucunditas spiritualis vnctionis excludit. Hoc ipsū autem singulari quadā huius sacramenti virtute fieri idem ipse Bern. testatur his verbis: Si quis vestrum fratres, non tam sæpè modò tam acerbos sentit motus iracundiæ, luxuriæ, inuidiæ, aut cæterorum huiusmodi, gratias agat corpori & sanguini. Domini: virtus enim sacramenti operatur in eo. Hæc ille. Itaque affectus & turbidi motus, qui in inferiori animæ nostræ parte sunt, hoc cœlesti cibo ita sopiuntur & mitigantur, vt quo tempore deuotionis ardor mentem occupat, vix quicquā molestiæ nobis exhibeant, neque importunis clamoribus atque latratibus obstrepant. Liceat autem mihi per vos f. atres, huius rei imaginem fabuloso quodam exemplo ante oculos ponere.

F Fabularum nanque exemplis quanuis probare nihil possimus, multa tamen (vt Euseb. Emis. ait) quæ obscuriora sunt, explicare possumus. Narrant igitur fabulæ Poëtarum, Aeneam, cum ad manes inferos visendi patris Anchisæ gratia descendere voluisset, à Sybilla medicatum panem accepisse, quem is in tricupitis Cerberios (qui aditū eius loci viuus inhiibat) proieceret: quo eius rabiem & furorem mitigaret atque sopiret. Sic enim fore, vt tutus illi ad inferos ingressus atque egressus pateret. Hoc exemplum quanuis fabulosū, tamen & naturæ nostræ morbum & remedium appositissimè exprimit. Intra pectus quippe nostrum triiceps hic Cerberus latet, nempe concupiscentia: à qua triplex prodit honoris, diuitiarum, & volupratum amor: qui vehementissima harum rerum fame ita labo-

rat,

rat, vt propter illa consequenda sursum ac deorsum misceat atq; A
 verset omnia. Huius verò tanti mali remedium est panis iste, Dei virtute, sacerdotumque ministerio sacratus: qui pie, religio-
 se, atque frequenter susceptus, miro modo tricipitis huius canis
 rabiem atq; famem sedat ac temperat. Sed à fabulis ad rem se-
 riam venientes, hoc ipsum arca testamenti, quæ sacramenti huius
 imago erat, nobis etiam representat: quæ vbi primum fluente
 Iordanis attigit, eius aquæ substituerunt, naturalemque cursum
 & impetum, quo ad ima ferebantur, retinuerunt. Quod miracu-
 lum Propheta vehementer obstupescens, exclamat: Quid est tibi
 mare quod fugisti? & tu Iordanis quia conuersus es retrorsum?
 Nimirum à facie Domini substituerunt aquæ, & eius virtutis præ-
 sentia compressæ sunt. Quòd si hoc tantopere Propheta mira-
 tur, quantò mirabilius est, varios multiplicesque cordis nostri
 motus & cupiditates, quæ lapsæ naturæ vitio ad ima atque terre B
 na deurgunt, comprimi atque frenari, & vel immotos manere,
 vel ad superiora, spiritu post se trahente, consurgere: Verè non
 minus hoc mirabile est, quàm quod Iordanis aquæ subsistat,
 & ad superiora resiliant, vel in vna mole consistant. Verum hæc
 mutatio à facie Domini esse dicitur: quia nimirum virtus & præ-
 sentia huius sacramenti miranda hæc operatur.

Ceterùm cum inter alios impotentes animi motus, libidi-
 nis ardor vehementissimus sit (hoc enim maximum lapsæ na-
 turæ vulnus esse Theologi consentunt) huic quoque vulneri la-
 nando mirùm in modum huius sacramenti virtus cõfert. Quam rem
 illa Propheta verba non obscure significant. Quid enim bonum
 eius, aut quid pulchrum eius, nisi frumentum electorum, & vi-
 num germinans virgines? Quod verò aliud frumentum electo-
 rum, nisi hic Angelorum panis? quod verò vinum, nisi sanguis C
 Christi est: qui sub vini specie continetur? Aliud nanque vinum
 non germinat virgines, quin potius virginitatem impugnat,
 Apollolo testante, qui ait: Nolite inebriari vino, in quo est luxu-
 ria. Hoc autem cœleste vinum tam longè ab hoc vitio abest, vt
 germinet virgines: quia libidinis ardorem vi sua extenuat, &
 pudoris atque honestatis amorem ingenerat. Vnde cum vir
 quidam vehementer à spiritu fornicationis impeteretur, nec ob
 hoc sacram Eucharistiam sumere auderet, iussus est à confessa-
 rio, vt præmissa peccatorum confessione, quanta posset humili-
 tate ac deuotione, ad hoc diuinum mysterium accederet. Quod
 vbi-
 vbi-

Ios. 3.

Psal. 113.

Zach. 90.

Eph. 5.

D

E

F

D ubi fecit, vehemens ille concupiscentiæ arder ita sopitus est, vt nullum sui vestigium eo tempore reliquerit. Neque enim ante immaculati agni præsentiam immundus fornicationis spiritus stare potuit.

✱. III.

¶ Hæc de huius diuini sacramenti virtutibus & institutione dicta sint: in qua diuinæ prouidentię ordo atque sapientia mirabiliter elucet. Cum enim ea suauiter atque sapienter omnia disponat, qua via mors introiuit in mundum, eadem vitam mundo reddere curauit. Quatuor quippè ad mundi interitum conuenerunt, nempe vir inobediens, superba mulier, arbor interdita, ac veritus à Domino cibus. Totidem verò quatuor Dominus ad mundi instaurationem destinauit. Aduersus namque

E inobedientem hominem, alterum vsque ad mortem obedientem opposuit. Aduersus autem fœminam superbientem, fœminam deuotissima se humilitate submittentem. Aduersus interdicitam arborem paradyfi, vitale lignum Dominica crucis. Aduersus autem mortiferum illum cibum, viuificum hoc Domini corporis sacramentum. Sicut ergo mala omnia quæ importauit primus homo, sustulit secundus: & quæ inuexit Eua, repulit Maria: & quæ protulit arbor mortis, vitæ arbor eliminavit: ita mala omnia quæ letalis ille cibus intulit in mundum, hic viuificus panis propulsauit è mundo. De illo cibo dictum est: In quacunque die comederis ex illo, morte morieris: contrà verò de hoc in præsentī Euangelio Dominus ait:

Gene. 22

F *Si quis manducauerit ex hoc pane, uiuet in æternum.* Ille igitur mortis, hic vitæ cibus est. Atque ita demùm impletum est quod Ecclesiast. ait: Omnia duplicia, vnum contra vnum, & non fecit quidquam deesse. Sic enim diuina prouidentia non solum in operibus naturæ, sed etiam gratiæ, contraria contrarijs curat, & ne res sapienter ad eo constituta intereant, aliarum vim aliarum virtute vel temperat vel repellit.

Eccle. 42

Eccle. 42

Cum ergo tam multam nos beneficia Dominus per huius diuini sacramenti virtutem cõtulerit, quid nos facere par est fratres, nisi vt iam mortales illi pro hoc tâto munere gratias agamus? vt illum perpetuis laudibus celebremus? vt illum tota mente, totisq; viribus diligamus? qui sic nos visitare, sic alere, roborare, oblectare, reficere, illuminare, nobiscum vnũ fieri, in mentibus nostris habitare, præsentię suæ maiestati honorare, & meritõrum

atque

atque laborum suorū participes efficere dignatus fuerit? Quas A
ergo illi gratias humana infirmitas pro his tantis donis agere po-
terit?

Quia verò huius tanti muneris largitor Dñs intelligebat, nos
huic tanto beneficio pari animi gratitudine respondere nō posse,
idē ipse qui beneficium cōtulit, pro nobis gratias egit. Cum pri-
mum enim sacramentum hoc instituit, eleuatis oculis in cœ-
lum æterno Patri gratias egit, quòd de eius beneplacito & con-
silio hoc tantum munus ad imbecillitatis humanæ remedium
institui voluerit. Vt enim Pater æternus propter Vnigeniti sui
merita nos in filios adoptauit (dicente Ioanne, Videte qualem
charitatem dedit nobis Deus, vt filij Dei nominemur & simus)
ita propter eadem merita hoc summum nobis contulit benefi-
ciū, vt ad eius mensam assideamus, & Angelorū pane satiēmur. B
Idem enim Vnigenitus Dei, qui Angelos reuelata facie faciat in
patria, nos eadem velaminibus tecta reficit & sustentat in via.
Quod quantæ dignitatis & gloriæ sit, hoc exemplo poterit in-
dicari. Inter nouissima verba atque mandata, quæ Dauid mori-
ens Salomoni filio proposuit, hoc vnum fuit, vt filij Berzellai
Galaaditis perpetui mensæ eius conuiuæ essent. Sic enim ad
filium ait: Sed & filijs Berzellai reddes gratiam: occurrerunt
enim mihi, quando fugiebam à facie Absalonis fratris tui. Hoc
est, quo tempore totus penè Israëliticus populus me deserte,
Absalonem sequebatur, hic mihi fides amicus extitit, & copio-
sum mihi & exercitui præbuit cōmeatum. Cuius beneficij me-
mor, filijs eius hæcenus rependi gratiam: sed nec hac vicissitu-
dine contentus, hoc etiam tibi fili cōmendo, vt communem te-
cum mensam habeant. Nescio quid in hac parte mirari prius de-
beam, an fidem Berzellai, qui eo tempore Dauidi fides extitit,
quo illum omnes reliquerunt, quauis intelligeret, quantum
sibi liberisq; suis periculum impenderet, si victoria in alteram
partem inclinaret; an Davidis memorem huius beneficij ani-
mum, qui non contentus tota vita singularibus beneficijs gra-
tiam filijs eius rependisse, extremum adhuc spiritū agens (cum
vix sui homines meminerunt) amplissimum hunc mensæ Salo-
monis honorem illis impendi præceperit. Quæ quidem mensa
vsque adeò magnifica & splendida erat, vt inter cætera quæ Re-
gina Saba ita demirabatur, vt non haberet vltra spiritum, cibi
quoque mensæ eius, & pincernæ, & famulorum seruientū ve-
stes memorentur. Quàm felicem autem conuiuæ isti illam pa-
tris

1. Ioa. 3.

3. Reg. 2.

D

E

F

C

- D** tris sui fidem eo tempore exultimarent, propter quam tãto se honore affectos animaduertent: quæ semel quidem seruata, tantam illis tamq; diurnam gloriam peperisset? Quo exemplo intelligere licebit fratres (vt hoc obiter admoneamus) quam felices præteritæ vitæ lachrymas & labores suos pij omnes in cælo exultimabunt: propter quos Angelorum choris associati, suauissimis illis dapibus in veri Salomonis mensa sine fine fruentur. Hoc quale sit, neq; verbis exprimi, neq; cogitatione comprehendipotest. Sed ad institutum redeamus: Sicut filijs Berzellai propter fidem & merita patris hæc tanta gratia collata est: ita Pater æternus propter Christi merita (quem Isaias futuri seculi patrem appellat) hic tantus honor nobis est impetrus, vt ad omnipotentis Dei mensam in hoc etiam exilio sedeamus, & eo ipso pane, quo is vescitur (ne ipse Filio suo) nos quoque vescamur: vt per illum modo in spiritali vita nutriamur, ac de ipso postmodum in cælesti gloria satiemur. Cæterum quauis neq; in præsentis seculo nec in futuro etiam dignas tantum munere gratias agere valeamus, in futuro tamen hoc multo aliter faciemus, cum vitalis huius cibi merito sempiternam nos vitam assequutos esse videamus. Vt enim Saluator in præsentis lectione docet, hoc distat: tibus hic ab eo qui Patribus exhibitus in deserto fuit: quod ille quidem mortalem vitam, iste sempiternam largiatur. Sic enim ait: *Hic est panis qui de celo descendit. Non sicut manducauerunt patres vestri mâna, & mortui sunt. Qui manducat hunc panem, viuet in æternum.* Vbi ergo æterna vita huius panis beneficio fruamur, tunc demum meritas pro eo benignissimo largitori gratias agemus. Nunc verò tantas agamus, quantas maximas animi nostri concipere possunt.

Deinde illud etiam ex his quæ hæctenus dicta sunt, sequitur: vt quando Christus Dominus pretiosi sanguinis & passionis suæ meritis has tantas gratiarum atq; celestium donorum opes (quæ in hoc venerabili sacramento continentur) nobis promeruit, nullo modo cõmittamus, vt nos ab huius tanti beneficii participatione secludamus, & illius animum (neglectis eius beneficijs) grauer offendamus. Magis enim torquere solet mercenarium fraudatio debite mercedis, quàm labor operis. Vnde scriptum est, *Qui effundit sanguinem, & qui fraudat mercenarium* *Eccles. 34*
mercede sua, fratres sunt. Hoc est, eiusdem criminis rei sunt. Nõ *Matt. 20*
horret autem Seruator noster mercenarij nomen, qui se ad mini- *Heb. 8.*
strandum nobis venisse ait, quemq; Apostolus sanctorum mini-

strum vocat. Huius verò siue ministri, siue mercenarij merces, sa-
 lus & vita nostra est, quam nobis per mortem suam promeruit:
 Hanc enim illi mercedē cœlestis Pater promisit, cum per Pro-
 phetam dixit, Pro eo quod laboravit anima eius, videbit & satu-
 rabitur. Et, Si posuerit pro peccato animam suam, videbit le-
 men longæuum, &c. Tunc ergo pium hunc mercenarium merce-
 de sua fraudamus, cum spiritualis & eternæ vitæ subsidij (quæ
 ille nobis in hoc sacramento reliquit) propter ignaviâ & socordia
 nostram uti noluimus. Quod cum facimus, fratres eorū sumus,
 qui eius sanguinem crudeliter effuderunt: illi enim sanguinem
 fuderunt, nos verò sanguinis eius fructum reiicimus. ¶ Nequē
 verò quisquam se solo cœlestis huius panis desiderio totum eius
 fructum percepisse credat. In cæteris enim virtutum officijs,
 cum voluntas ad pium opus efficax & prompta est, eadem me-
 titi ratio apud illum manet, qui bonæ voluntatis prospector est:
 In sacramentorum tamen perceptione nunquam eadem volun-
 tatis propensio sine opere tantum valet, quantum voluntas ipsa
 operi adiuncta. Sacramenta enim vi sua (hoc est, ut aiunt, ex
 opere operato) gratiam dignè recipientibus conferunt: cuius fru-
 ctu priuantur, qui ea minime percipiunt, quia inuis deuotionis sue
 fructu minime fraudentur.

Nec alij rursum timoris & reuerentiæ nomine excusari ab
 hoc cœlesti conuiuio debent: quanuis hic timor merito laudan-
 dus sit. Laudatur enim, Centurio, qui præ timore & reuerentia
 Dominum ad se ingredi nō est passus. Laudatur cōtra Zachæus,
 qui alacriter illum in domo sua excecit. Sic igitur laudatur, qui
 religioso timore ad hanc mensam accedere non audent, & lau-
 dantur item, qui timoris & deuotionis studio extimulati audent.
 Quanuis autem vtrique laudem mereantur, quia tamen (ut
 D. Thom. ait) timori amor antefertur, satius est, ob amo-
 rem ad illud accedere, quam ob metum & reuerentiam ab eo
 abstinere. ¶ Neque illorum etiam excusatio admittenda est, qui
 dicere solent, satis sibi esse id præstare quod Ecclesia præcipit,
 quæ nos semel in anno ad hanc mensam accedere iubet. Quan-
 uis enim hoc sufficiat ne violati præcepti rei simus, dolendum
 tamen vehementer est, quòd se homines hoc tanto beneficio,
 tantisque diuinæ gratiæ opibus, Christi Domini labore partis,
 sponte sua priuare velint. Quæ sint autem opes istæ, Apostolus
 magnifica illa oratione inlucuit, cum ait, Mihi autem sancto-
 rum minimo data est gratia hæc euangelizandi in Gentibus im-
 perus:

Isai. 53.
 Ibidem.

Matth. 8.
 Luc. 19.

D. Thom.

Ephes. 3.

D peruestigabiles diuitias Christi, &c. Idemque alibi: Quibus voluit Deus notas facere diuitias sacramenti huius in Gentibus, qui est Christus Iesus. Constat autem, fideles omnes, quoties ad hoc sacramentum dignè accedunt, harum diuitiarum participes fieri. Quisquis igitur sufficere sibi ait, quotannis semel communicare, perinde est ac si dicat, Nolo nisi semel in anno tantarum diuitiarum (quæ nobis in hoc sacramento conferuntur) participes fieri. An non igitur verè deplorandus est, quisquis re ipsa hoc testari videtur?

Colof. 1.

Cæterum non ita fideles ad frequentiore[m] huius sacramenti usum adhortamur, vt non illos etiam officij sui admoneamus, hoc est, qua cordis & corporis puritate ad illud accedere debeat.

Tertium

Memento enim oportet scriptum esse, Domum tuam decet sanctificari Domine in longitudine dierum. Et, Iustitia & iudicium,

Psal. 92.

Psal. 88.

E præparatio sedis eius. His namque iustitiarum operibus domus ac sedes Dei adornanda est, & omnes ab ea vitiorum serdes eluenda, quò dignum illi habitaculum præbeat. Hinc Diuus Athanasius, Si quis, inquit, gulositate, aut turpium consensu cogitationum, quasi luto contaminatus est: si quis odio & iniuriarum recordatione quasi vertigine affectus est: si quis inuidia, aut ira perturbatus est: si quis superbia, aut arrogantia victus, is ad diuina & pura hæc mysteria accedere non audeat, priusquam ea per penitentiam diluat, & se ipsum ab omni carnis & spiritus inquinamento repurget. Hactenus ille.

Athanas.

F Quia verò diuinum hoc sacramentum per os nostrum in animam intrat, præcipua oris cura habenda est, vt purus ille aditus sit, quo ad nos vita descendit. Hoc est, vt os nostrum ab omni turpiloquio, detractione, mendacio, periurio, conuitio, & imprecatione, qua Dei creaturas Dæmoni deuouemus, purum & integrum sit: ne quo aditu ad nos Deus ingreditur, Dæmon vnquam ingrediatur. Hoc igitur à vobis postulo fratres, vt externum cultum, quæ hodie huic diuino sacramento omnes exhibuimus, spiritualiter etiam exhibendum curemus. Vias enim omnes per quas dominicum corpus circumducitur, repurgauimus, parietes auleis velauimus, solum iuncis & viridantibus arborum ramis strauimus, & quidquid ornamenti excogitari potuit, adhibuimus. Cum igitur per os nostrum (vt modo dixi) in cor nostrum idem Dns ingrediat, non solum cor (in quo ipse sibi sedem eligit) sed via etiam qua illi aditus ad cor nostrum patet, ab omni vitio purganda, & virtutum auleis adornanda est. Sic enim fiet, vt qui dignè Deo

habitaculum in mente nostra parauimus, in aeterna tandem tabernacula ab ipso recipi mereamur: in quibus illum non sub his accidentium velaminibus, sed in ipsa immensa pulchritudinis suae specie atque decore videbimus, amabimus, laudabimus, & perpetuis hymnis & canticis in secula seculorum celebrabimus. A

In eodē festo sacratissimi corporis Christi

sti concio secunda: quae primum de caelestis panis huius virtute, deinde de frequentiori eius vtu disserit.

THE. Caro mea verè est cibus. Ioan. 6. B

VM LÆPROSI QUIDAM

post diurnam vrbs Samariae obsidionem & diram famè, in hostium castra venissent, hostesq; , Deo illos perterrefaciète, obsidionè soluisent, eosq; abiisse intellexissent, vbi primum cibus ibidem inuētis, famem sedassent, & spolia nōnuila quae fugientes hostes reliquerant, surripuissent, dicere inter se cœperūt, Non rectè facimus. Hæc enim dies boni nuntij est: si tacerimus, & non indicauerimus, criminis arguemur. Hoc exordio in præsentī concio C ne vti volui fratres: quia cum nos, qui beneficio Domini sacerdotum officio fungimur, ad mensam Domini sedètes, Angelorum pane quotidie reficiamur, officio nostro abuti videbimur, nisi vos hoc faustissimo & letissimo die eiusdem conuiuijs, eiusdemque caelestis panis participes nobiscum efficiamus, & quas diuinæ gratiæ opes nobis Dominus in hoc sacramento reliquerit, annunciemus. Vt hoc autem piè & religiose præstare possimus, caelestem opem sacratissimæ Virginis interuentu suppliciter imploremus.

AVE MARIA.

EA est fratres dilectissimi, donorum & gratiarū abundantia, quæ passionis & mortis Christi merito hominibus collata est, vt *Esa. 64.* Esaias Propheta, qui reuelatione summi Patris has tãtas opes in spiritu.

D spiritu viderat, exclamarit. Oculus non vidit Deus absq; te, quæ præparasti expectantibus te. Quæ quidem verba de opulentiâ donorum & gratiarum Christi esse accipiêda, & interpretes hoc in loco docent, & expectandi verbum non obscure designat, quâ do ea salus & gratia eo tēpore nō donata, sed expectata erat. Cuius gratiæ opes, & magnificentiâ vir sanctus nec hominibus, nec Angelis, sed soli Deo notas esse ait: vtpotē qui solus incarnati verbi dignitatē, solus summi illius sacrificij meritū & efficaciam perspectam & cognitam habeat. Hanc porro gratiarum abundantiam idem Prophetâ nō semel sub aquarum & fluviorum nomine designavit, unde Ecclesiam Christi, locum fluviorum, riuos latissimos & patentes appellat, qui spiritualium aquarum, hoc est, gratiarum omnium copia per totum mundū redundarent. Hæ sunt autē aquæ illæ largissimæ, quas petra olim in deserto bis tēta fictiēti populo fudit: de qua Apostolus ait: Bibebāt autē de spirituali consequēti eos petra, petra autē erat Christus. Sicut enim petra illa virga percussa pereūti populo aquas propinavit (quibus eius sitim extingueret, & arētia corpora refrigeraret) ita Christus à Patre propter scelus populi sui percussus, largissimas omnium gratiarū aquas pereūti mundo effudit: quibus animarū nostrarū sitim extingueret, cupiditatū eorum temperaret, sordes peccatorū ablueret, sterilemq; bonorum operum terrā fecundis imbribus irrigaret. De hac autem petra Apostolus ait, quod eos consequeretur, quos ante satiauerat. Quem locū Eulē. Emil. breuiter exponēs ait: Quid Christi biberit gratia, sequitur eum Christi misericordia, quæ illos potissimum fouet, illos dirigit & comitatur, quos antea gratiarū suarum participes effecit. Qua quidem ex re apparet, quam sit spiritualis hæc petra magneti dissimilis: magnes enim ferrum ad se trahit, Christus verò Dñs propter ingentē amoris vim illos sequitur & comitatur, quos ardētī amore cōplectitur. Quod cum alijs beneficijs faciat, tū maximē hoc diuino sacramento efficit, quo nobiscum permanet in æternum. Quo nomine sponsa in Cāt. gloriatur eam ait: Dilectus meus in hi, & ego illi: qui pascitur inter lilia, donec aspires dies, & inclinatur umbra. Hoc est, perpetuò mecum dilectus meus manebit, quāndiu diurnæ lucis & umbrarum vicissitudo durabit. Felices igitur illi, qui horum temporum dignitatem agnoscetes, tantis diuinæ gratiæ opibus fruuntur, quas & perpetuò, & ad manum positas semper habent: infelices autem illi, qui hanc tantam salutis & felicitatis occasionem vitio suo vacuam abire patiuntur.

Esa. 33.

1. Cor. 10.

Eul. Emil.

Dissimil.

Cant. 2.

tiuntur. Sed iam tempus est, vt sigillatim huius diuini sacramenti virtutes exponere incipiamus, quas Dominus in hodierna sancti Euangelij lectione sub cibi similitudine declarat his verbis.

Pars prior. x. I,

Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Dictio, verè, bis hoc in loco repetita, tum huius mysterij (quod omnè humane rationis vim superat) certissimam virtutem, tum veram cibi naturam & proprietatem in eo esse declarat. Verè enim Dominicum corpus (quod hoc sacramento continetur) animarum cibus est: qui eas in spiritali vita alit atque sustentat. Hoc quippe sacramentorum nouæ legis proprium est, vt efficiat quod representant: hoc est, vt intus in mentibus operetur, quod exterius in corporibus efficiunt. Hoc autè in sacramento regenerationis apertè cernitur: quod quidem vt corpus lauat exterius, ita animam à cunctis peccatorum sordibus purgat interius. Ita fit, vt facillè quisque hoc externo symbolo admonitus, efficientiam atque virtutem sacramenti huius intelligat. Cum ergo in vsu sacramenti Eucharistie fideles exterius cibum capere videamus, id planè hoc sacramentum in anima efficiet, quod foris ostendit. Si ergo exterius eibat corpus, consequens est, vt alimonia spiritali animam interius nutriat atque alat, & in spiritali vita conferuet.

Verùm vt quid sit spiritalis hæc vita, & quæ alimenti eius ratio atque natura agnoscamus, sciendum est, triplicem in homine vitam reperiri, nempe vitam naturæ, deinde gratiæ, ac postremo gloriæ. Et prima quidem illa naturæ vita ad fideles pertinet & infideles: secunda ad solos fideles, tertia verò ad beatas animas quæ in celo residet. Quia verò (vt in præcedenti concione diximus) omnia quæ vitam habent, cibum etiam habent, quo in ea sustententur: hæc utique, triplex vita suum quoque cibum habet, quo alitur & conseruatur. Et quidem vitam naturæ cibus alit corporens, qui nobis cum infidelibus atque adeo cum brutis communis est: vitam verò gratiæ Deus alit, in hoc sacramento sub panis imagine velatus: vitam autem gloriæ idem ipse in celo aperta facie detestus. Ex hac igitur doctrina triplicis huius vite ordo atque processus colligi potest. Quemadmodum enim sanguis (vt medici aiunt) ab hepate primum in cor ascendit, in quo

Simil.

D quo deinde calore cordis cōcoctus perficitur & nobilitatur: atq; in hunc modum præparatur ad perfectissimam atque vltimam formam in cerebro suscipiendam (ex qua sic perfecta & nobilitata, nobilissimi spiritus, nempe animales oriuntur, quibus animantium corpora mouentur & sentiunt) ita planè summus ille rerum conditor & moderator homines virtute sua à vita quidè naturæ eleuat ad vitam gratiæ: qua perfecti, & sanctificati, idonei efficiuntur, qui ad vitam gloriæ prouehantur: in qua planè vltima & summa rationalis creaturæ perfectio sita est. Ad hanc verò vltimam & perfectissimam vitam sacramenti huius virtute disponimur, ac præparamur. Per illud nanq; Christus Dñs in mète nostra habitās, eā in præsentī seculo facit sanctā, vt postmodū in cælo efficiat beatam: nūc exornat sua bonitate, ornaturus postea sua claritate: nunc illi spiritū adoptionis tribuit, vt postea cælestem hereditatem filijs debitā largiatur. Vnde ipse ait: *Qui manducat hunc panem, viuet in æternum.* Quod si quæras, quonam modo sacramentalis hic cibus hominem in hac spirituali vita aliat atq; conseruet, ratio in promptu est, quia huius sacramenti virtute diuina gratia piè illud sumentibus confertur: à qua constat virtutes omnes, omniaq; Spiritus sancti dona proficisci, quibus omnes animæ vires ornantur, perficiuntur, atq; roborantur, & ad omnia virtutum officia cælestibus præsidijs instruantur, & contra peccati vires armantur: vt sic tandem in spirituali vita homines conseruari, & à peccati morte immunes esse valeant.

F Est etiam cibi proprium non vitam modo sustentare, sed comedentem etiam oblectare. Natura quippè autor & conseruator Dominus, vt ad necessariam humanæ vitæ refectionem homines incitaret, hac voluptatis illecebra eos alliciendos curauit, ne id negligenter, sine quo vitam tueri non possent. Quod si is hac prouidentia vsus est, ne mortalis corporis vita cibo deficiente deficeret, quantò magis ea vti debuit, ne cælestis hic cibus animabus deesset: à quo non mortalis, sed spiritualis & æterna vita pendet? Non dubium igitur, quin quò maior animæ quàm corporis excellentia est, maiorq; spiritualis huius cibi quàm corporis necessitas, eò maior dulcedo eius atque suauitas existat. Hinc D. Thom. sacramenti huius suauitatem à nemine explicari posse confirmat, propterea quòd in eo spiritualis dulcedo in suo fonte, hoc est, in Deo ipso gustetur. Qui quidem effectus adeò latè patet, vt ne ipse quidè gratiarū omnium fons Dñs hoc fructu cauerit, cum cælestem hunc panē in nouissima

S. Tho.

coena cum discipulis manducauit. Non enim gratiæ augmen-
tum recipere poterat, cuius erat imensa gratia: ac multo mi-
nus vires contra peccatum, qui nullo modo peccare poterat.
Quid igitur? Certè ineffabilem quandam suauitatem atque dul-
cedinem sacramenti huius communionem percepit. Sicut enim
discipulis ab euangelizandi officio redeuntibus, exultauit in Spi-
ritu sancto: ita modò ac multo etiam magis exultauit, cum hoc
sacramentum sumpsit, & illud ad generis humani salutem in-
stituit. ¶ Quòd si multi eorum, qui hunc cœlestem panem su-
munt, hac suauitate minimè perfruuntur, non hoc sacramen-
ti virtuti, sed sibi ipsis imputare debent, qui ad illud minus

*Aug. in
medit.*

deuoti, minusq; parati accedunt. Rectè enim D. August. Chri-
stum Dominum purgatae mentis sapientiam esse dixit: quippe
qui nõ plenè sapiat, nisi his qui purgatum animæ palatum, hoc
est, à terrenarum voluptatum contagio puram gestant. Vnde
sicut Mâna illud (quod sacramenti huius typum gerebat) ne-
quaquam Patribus concessum fuit, donec omnis, quam ex Æ-
gypto extulerant, farina consumpta est: ita neque mirabilem
cibi huius suauitatem experiri perfectè datur, nisi his, qui fa-
rinæ Ægypti, hoc est, seculi voluptatibus renunciantes, in vno
Deo amorem omnem, atq; omnes delicias suas positas & con-
stitutas habent. Horum autem (cum ad hanc mensam Domi-
ni accedunt) quanta sint gaudia, quæ deliciae, quæ suauitas, qui
cordis iubilus, nulla certè vis orationis exprimere poterit.
Cum enim gaudium (vt Philosophi tradunt) ex rei dilectæ
præsentiâ oriatur, quo gaudio mēs illa, quæ Christi amore fla-
grat, complebitur, cum: ipsum intra se recipit: cum eius præsen-
tiâ fruatur? cum quibusdam purissimæ dilectionis brachijs illi
amplectitur & stringit, pedibusq; eius prouoluta, dulcissima
illis cum Maria Magdalena oscula figit? cum dicere iam cum
Sponsa valet: Inueni quem diligit anima mea, teneo, nec dimi-
tam? Quæ ibi tunc cantica resonant? quæ laudes? quæ gratia-
rum actiones in voce exultationis & confessionis? Quo chari-
tatis ardore animus flagrat? quo iubilo cordis mens tripudiat?
qua suauitate animus reficitur & satiatur?

Cant. 3.

Pet. Da.

Ex hac autem spiritali dulcedine atque suauitate duo ef-
fectus, qui inter se videntur contrarij, consequuntur: nempe fa-
mes simul atq; satietas: quæ duo etiam in beatis in cœlo regnan-
tibus inueniuntur. De his namque Petrus Damianus in hymno
ait: Audi & semper pleni, quod habent desiderant: non satie-
tas

Dtas fastidit, neq; fames cruciat: inhiantes semper edunt, & edentes inhiant. Cum ergo in hoc sacramentorum omnium maximo idē sit qui in hac vita fideles pascit, & quo in altera beati fruuntur, non adeo mirum est, si ijdem ex eodem fonte effectus consequantur. Qui tamen effectus in perfectis viris maxime reperitur. Sunt enim nonnulli vsque adeo ab omni vitiorū & terrenarum voluptatum face purgati, adeoque in Dei amore feruentes, vt quo tempore cœlestem hunc panem sumunt, tantō spiritus gaudio, tantaq; vtriusq; hominis dulcedine & suauitate cōpleantur, tantaq; animi pace, & iucunditate fruuntur, vt se nihil amplius in hac vita desiderare dicant, quàm quod habent. Quodq; mirabilius est, non modò spiritus ipse (qui hac diuina suauitate præcipuè fruitur) sed ipsa etiam caro (quæ natura sua nihil nisi carnalia bona tanquam sibi cognata atque familiaria concupiscit) suauitatis huius dulcedine illecta, cetera bona contemnit, vt plenius hac tanta suauitate reficiatur. Neq; hoc mirum aut incredibile cuiquam videri debet. Perfectis namq; viris Dñs in hoc etiam mortali corpore degentibus, velut quandam futuræ gloriæ prælibationē in hoc tēporali conuiuio frequenter exhibet. Quò fit, vt *D. Dionysius* ineffabiles futuræ gloriæ delicias ex huius sacramēti delicijs conijcere doceat. Sic enī ait: Iesū felicissimam in cœlis societate de sacrosancti mysterij cōmunionē conijcias. Si enim ita se is hominibus in terra cōmunicat (vbi caro spiritui repugnat, amor friget, virtus languet) quid in cœlo faciet, vbi est amor purus, & status securus, nec in homine quicquam est, quod diuinis illuminationibus atq; delicijs impedimentum præstet? Hoc vtunque conijci potest, explicari verò nulla oratione potest. ¶ Verum ex hac ipsa incomparabili dulcedine ac suauitate vehemētissima quædam fames eiusdem panis edendi nascitur. Quomodo enim non vehemētissime pia & pura mens, spiritualibusq; cum Christo nuptijs desponsata, id sumere cupiat, quod tantæ sibi felicitatis, charitatis, purissimæq; iucunditatis materiam præbuit? Quæ quidē fames in purgatis mentibus tanta est, vt vel vnus diei spatiū (quo sacra illis communio interdicitur) instar multorū dierum esse videatur. Hoc autem quis vestrū fratres credat, aut quis æquis auribus audiat? Sed quid minus de ineffabili diuinæ mentis bonitate, deq; summi huius sacramenti virtute & maiestate credi par est, vbi omnipotens illa maiestas in mentem descendit ab omni carnali & terrena labe purgatam?

Quæ hæcenus diximus fratres, huic diuino mysterio, quate-
nus animarum cibus est, conueniunt. Vt cibus enim alit, reficit,
& oblectat animam. Sunt alia multa, quæ illi conueniunt, pro-
pter immensam eius qui in eo continetur, virtutem & dignita-
tem. Inter quæ primum est, quotidianorum defectuum & negli-
gentiarum (sine quibus hæc vita non transigitur) remissio. Cum
enim (vt Diuus Chrysof. annotauit) Christus Dominus Apo-
stolos suos in quotidiana oratione dicere præceperit, Dimitte

Chrysof.

nobis debita nostra: quis ab huiusmodi debitis liberum se in hæc
vita fateatur? In horum autem remedium pijsimum & sapien-
tissimus animarum medicus hoc diuinum sacramentum insti-
tuit: quod cum (teste Dionysio) spiritualis agnis sit, has venialium
peccatorum stipulas vi sua exurit atque consumit. Quæ res nos
ad frequentiore[m] eius usum excitare deberet: vt quæ delicta fre-

Dionys.

Ambros.

quenter admittimus, frequenti huius sacramenti usu atque
virtute diluamus. Quod quidem Diuus Ambros. admonet his
verbis: Si quotiescunque effunditur sanguis Christi, in remis-
sionem peccatorum effunditur, deo semper accipere: qui sem-
per pecco, deo semper habere medicinam. Idemq; alibi: Qui
vulnus habet, medicinam desiderat. Vulnus est, quod sub pecca-
to sumus: medicina est hoc venerabile sacramentum.

Adiciam & aliam non minus suspiciendam virtutem. Tan-
ta enim huius sacramenti virtus est, vt quauis ipsum non mor-
tuorum, sed viuorum sacramentum sit (manducare enim non ad
mortuos sed ad viuentes pertinet, ideoq; à viuentibus nõ à mor-
tuis in peccato sumi debeat) interdum tamen euenire poterit, vt
mortuas quoq; in peccato animas ad vitam reuocet spiritualẽ,
hominemq; ex statu damnationis in salutis æternæ statum tran-
ferat. Id verò accidit (vt D. Thom. autor est) vbi homo nec affe-
ctum nec conscientiam letalis peccati habet. Quam eius senten-
tiam Adrianus Pontifex his verbis explicat: Cum quis oblitus
est peccati mortalis, & discussa conscientia facit quod in se est
peccat accedendo etiam in mortali peccato: sed sepe veniam cõ-
sequitur ratione operis operati ipsius sacramenti: quo casu lo-
cũ habere videtur illud Augustin. Hoc sacramentum non solum
cibat, quos reperit viuos, sed etiam viuificat mortuos. Hæcenus
certè fiduciam atque solatium concipere possunt, quicunque
frequenter & religiose ad illud accedunt. Quauis enim nemo
sciat,

D. Thom.

Adrian.

Augusti.

D sciat, vtrum odio an amore dignus sit, quicumque tamen discus-
sa prius conscientia, deuotè & frequenter hoc cœlesti medica-
mento vtitur, piè saltem conijcere poterit, aliquando se ea ani-
mi præparatione accessisse, vt gratiam & vitam, qua fortè care-
bat, eius virtute perciperet. Licet enim soli Deo illa animi dis-
positio nota sit, qua sacramentum hoc gratiam sumentibus cõfert
(vnde gratiæ incertitudo colligitur) qui tamen frequenter acce-
dit, verisimile est sic interdum accedere posse, vt quam antea gra-
tiã minime acceperat, tunc accipiat. Simile enim quiddã his cõ-
tingere videtur, quod ijs qui se sagittis ad signum exercent, in
quod si multas iterum atq; iterum sagittas iaculentur, vna sal-
tem aut altera collimabunt, scopumque attingent.

Simil.

E **Secunda pars de frequentiori huius diuini**
 Sacramenti vsu. ✱. II.

E X his quæ hætenus dicta sunt fratres, facile quisque intelli-
gere poterit, primum quidem, qua animi puritate ad hoc
sacramentorum omnium maximum accedere duntaxat, in quo cum
vero Domini Saluatoris corpore tota diuinitatis plenitudo in-
habitat. Deinde illud etiam liquet (quando tam varia & multi-
plex virtus in eo ad animarum sanctificationem est) qua aui-
ditate, quaque frequentia ad illud accedere debeamus, vt tan-
torum bonorum participes efficiamur. Sed alia tamen utilita-
tis, alia necessitatis ratio est: hæc enim vehementius extimula-
re atque vrgeri homines solet. Communionis verò necessitas
ex concupiscentiæ nostræ morbo intelligi potest. Quod enim
hæc assidua infestatione deuastat, assidua etiã huius sacramenti
virtute instaurandũ est: vt sit in nobis quod semper reparat, quod
corruptæ naturæ morbus semper absumit. Id autem ad hoc sa-
cramentum præcipuè pertinet: cuius proprius ac singularis ef-
fectus esse dicitur spiritualis refectio. Quo nomine significa-
tur, quod quemadmodum corpora nostra corporeo cibo re-
ficiuntur ac reparantur (dum quod naturalis calor incessan-
ter absumit, quotidianus cibus reparat) ita plane quod in no-
bis ardor concupiscentiæ ad carnalia bona sollicitans consumit.
cœlestis hic cibus virtute gratiæ, quam nobis confert, redin-
tegrat atque instaurat. Quauis autem omnia nouæ legis sa-
cramenta gratiam dignè suscipientibus conferant, & omnia

Simil.

nos ad spiritualem vitam tuendam adiuent, hoc tamen sacra-
 mentum singularem ad hoc supra cætera virtutem habet. Sin-
 gula enim sacramenta supra gratiam (quæ communis omnium
 effectus est) proprios effectus & virtutes habet, quibus à se distin-
 guntur. Constat autem (vt modo diximus) propriū huius sacra-
 menti effectum esse, spiritualement animarum refectioem: ideoq;
 supra cuncta alia (quæ ad alios effectus destinantur) ad spiritua-
 lem vitam conseruandam maximè iuuat. Ex hac autē eius vir-
 tute atq; singulari effectu, quanta esse illius frequentia debeat,
 apertè colligitur. Medicorum enim dogma est, vbi morbi cause
 permanentes sunt, remedia quoq; permanentia esse debere. Vn-
 de ijs, qui immoderato epatis calore laborant, frigidioribus sem-
 per cibis vti, & calidis abstinere perpetuò iubent. At intra pe-
 ctus nostrum fratres, peccati fomitem nobiscum semper circum
 ferimus, quem Apostolus peccatum vocat, quia & ab originis
 peccato manauit, & ad peccatum sollicitat, dum flagrantissimo
 cupiditatis ardore, ea quæ carnis & mundi sunt (nempe opes, ho-
 nores, voluptates, & omnia deliciarū genera) concupiscit, & oīa
 quæ carni molesta sunt (quæuis iustissima & honestissima sint)
 simili ardore & contētione fugit. Quocirca si hic peccati fomes,
 si hoc malorum omnium seminarium intra nos est, nosq; ad ma-
 lum adeo potenter inclinat, quis non videt assidua reparatione
 instaurandum esse, quod tam assidua impugnatione impetiur
 atq; laceratur? Hoc autem qua ratione cōmodius, quàm frequē-
 ti huius sacramenti communionē fiet, quod ad hoc præcipue ab
 ipso salutis nostræ medico & autore fuit institutum?

Qua ex re satis liquet, quanto opere accusari illorum socordia
 debeat, qui se ad saluberrimum hoc infirmitatis humane reme-
 dium piè & religiosè frequentandum præparari negligūt. Quod
 si hi merito accusandi sunt, quantò magis illi, qui non modò
 ipsi hunc viuificum & salutarem cibum sumere nolunt, sed eos
 etiam qui paulo frequentius sumunt, obiurgant, mordent, &
 vel temeritatis & audacie, vel hypocrisis & vanitatis accusan-
 tes, à summi huius beneficii participatione trahunt? Quorum
 quanta sit cæcitas atque diuinarum rerum ignoratio, admira-
 biles huius sacramenti virtutes & effectus, quos hæcenus re-
 censuimus, facillè declarant. Quid enim dementius, imo ve-
 rò quid crudelius, quàm à tantis diuinæ gratiæ opibus & au-
 xilijs, à tam multis infirmitatis & imbecillitatis humane
 remedijs, atque adeo ab ipsa æterna vita homines auocare?

Quis

D Quis vnquam demiratus est, quod aeger pergat ad medicū, pauper ad diuitem, sordidus ad fontem, vulneratus ad vnguentariā officinam, vt vulneribus suis remedium quarat? Quoniam modo qui Christianus es, fidei tuæ dogmata profus ignoras? Ante latet omnes homines per vnum hominem à morte redemptos, & ad sempiternam vitam euocatos? An ignoras sacramenta ipsa velut canales esse à Christi. latere derivatos, per quos sacratissimæ passionis eius opes & virtutes ad nos fluunt atque dimanant? Quæ sunt autem opes istæ, nisi gratia, charitas, peccatorum remissio, robur spiritus, virtutes omnes, & omnia denique infirmitatis nostræ medicamenta atque remedia?

Simil.

E Caterum si isti meritò accusandi sunt, qui clancularijs detractionibus infirmorum mētes à remedijs ad salutem nostram diuino munere institutis auocant, quid de alijs censendum est, qui nescio qua ratione inducti, aduersus omnes qui sacramenta frequentant, insensi sunt: quando eos partim publicis vecibus, partim alijs etiam indignis modis vexant, & ab hoc pio studio retrahere conantur? Valde certè mirandum est, eos, qui populum hoc salutari cibo pascere, his præsidijs armare, hac medicina eius vulnera curare, hoc lacte nutrire, his dapibus saginare, his diuinæ gratiæ opibus ditare, & verbis, exemplis, atque omni ratione ad has epulas inuitare deberent, hos contrà quibus possunt artibus, sub quodam pietatis velamine his tantis opibus velle priuare. Quod si grande nefas est, ex hac vita hominem sine cælesti hoc viatico migrare, cur indignum iudicant, hoc salutari præsidio illos cōmuniri, qui in ea inter tot laqueos

F & pericula manent, cum antiquo serpente, cum mūdo, cum prauis hominibus, cum ipsa carne, & cunctis eius plusquam tyrannicis cupiditatibus certaturi? Quod si dicas fieri posse, vt moriturus qui nondum in statu salutis erat, huius sacramenti virtute (quod aliquando euenire constat) in eo resonatur: num igitur viuentibus non est etiam necessarium, à statu dānationis in statum salutis reuocari? Vnde ergo hoc persecutionis genus aduersus pios homines in Ecclesia manauit? Qui certè respondere meritò cum tribu Iuda possent: Nūquid comedimus aliquid ex Rege, aut numerata sunt nobis. Hæc planè accusatio in 2. Reg. 19 nonnullos eorum cadere posset, qui pretio inducti, rem diuinā faciūt, alijs fortassè non facturi: quos tamen huiusmodi detractores non acculant. Sed qui frequentius hoc sacramētum percipiunt,

cipiunt, quod terrenum lucrum ex hoc officio, nisi perditorum **A**
 hominum scōmata & conuitia reportant? Et mihi quidem hu-
 ius rei causam paulo attentius consideranti, vix alia sese offert,
 quam quod intelligens salutis humanæ hostis nulla esse aduer-
 sus eius vim potentiora arma, quam diuina sacramenta, toto cō-
 tra ea malignitatis suæ impetu armatur, vt vel ea funditus euer-
 tat, vel eorum salutari fructu fidelibus interdicit. Nec conten-
 tus rudis & indoctæ plebeculæ impugnatione, armat etiam quo-
 rundam eruditorum linguas, non omnium quidem, sed eorum,
 quorum scientia inflationem magis, quam deuotionem & pieta-
 tis ardorem parit. Magnum enim communibus rebus periculū
 imminet, cum scientia timore Domini nudata, autoritatem in
 Ecclesia obtinet. Quomodo quæso itis nunquam illa nascens

Act. 2.

Ecclesiæ priora elementa in mentem veniunt, quando fideles **B**
 (Luca referente) quotidie perdurantes in templo, & frangentes
 circa domos panem, sumebant cibum cum exultatione & sim-
 plicitate cordis collaudantes Deum. De quo quidem pane pau-
 lo antè dixerat, Erant perseverantes in doctrina Apostolorum,
 & communicatione fractionis panis, & orationibus. Qua ex re
 aperte colligitur, orationis studio, & quotidiano huius sacra-
 menti usu, Ecclesiam adoleuisse, & in eam virtutis & roboris ma-
 gnitudinem excreuisse, vt contra omnem mundi & inferorum
 potentiam stabilis & inconcussa permaneret. O deplorandam
 nostrorum temporum conditionem. Num quæso cum tempo-
 re aut sacramentorum virtus obsoleuit, aut fidei nostre dogma-
 ta mutata sunt, vt quæ eo tempore probamus, & commenda-
 mus, & laudibus in cælum tollimus, in nostro seculo acuse-
 mus, & vituperemus? De hoc enim piorum studio video quosq;
 nunc dici posse, quod olim de fidei nostre religione dictum fuit:
Act. 28. nempè, De secta hac manifestum est, quod vbique ei contradi-
 citur. Vbique enim hæc religiosa consuetudo suos habet cau-
 lalatores: qui aduersus sacramentorum frequentationem oblatra-
 re non cessant.

Sed ais: Inter eos qui piè & religiose ad hoc sacramentū ac-
 cedunt, multi sunt, qui vel frequentius quam par erat accedunt,
 vel fortassis indignè accedunt, & ita pereunt. Quanto quæso plu-
 res erunt, qui si accederent, nō perirent? Horum quidem perexi-
 guus & incertus est numerus: illorum verò penè infinitus & ma-
 nifestus: vt potè quos scelerata vita manifestos facit. Vtriusq; au-
 tem periculi rationem prudentissimè D. Ambro. cum Deo agēs
 exponit

D exponit his verbis: Graue est, quòd ad mensam tuam Domine mundo corde, & manibus innocentibus non venimus. Sed grauius est, si de peccatis metuentes, sacrificium non reddamus. Hæc Ambrosius, qui his verbis aliorum quidam audaciam, aliorum immodicum timorem notauit: qui tamen vehementius illos accusat, qui nimio timore se ipsos hoc tam salutari remedio priuant. Diuus verò Bernardus vtriusque rei periculum breuiter complexus est, dicens: Vah ei, qui non communicat, & vix item ei, qui indignè communicat. Hoc autem periculum pius homo vitat, si infirmitatis & imbecillitatis suæ, & periculorū (inter quæ absidè versatur) conscius, ad hoc salutis nostræ præsidium, ad hoc infirmitatis humanæ medicamentum, ad hæc salutarem mensam, quam nobis Dominus aduersus omnes qui

Ambrosius.
lib. de sa-
cram. c. 6.

Bernardus.

E tribulant nos, preparauit, quanta potest animi & corporis puritate cum timore & tremore accedit. Augent autem animum nobis illa Diui Augustini verba: Si non tanta sunt crimina, vt propter ea quis excommunicandus sit, non debet à medicina corporis Domini se subtrahere. Auget etiam Diuus Bonaventura, qui non idèd nos ad hoc sacramentum accedere debere ait, vt sanctitate nostra nos Dominum sanctificemus, sed vt ipse contra sanctitatis suæ virtute sanctificet nos. Auget itèd Dauid Rex, qui quauis inspecta Oze morte (quòd arcum Domini contigisset) metu correptus, noluit eam in domum suam adducere: vbi tamen Dominum hospitis sui domum (ad quam arca deducta fuerat) magnis beneficijs affectissè cognouit, eam in domum suam aduexit, vt benedictionis huius particeps efficeretur.

Augustinus.
Epist. ad
Ianu.

Bonaventura.

2. Reg. 6.

F Hæc tam multis à me dicta sunt fratres, quia cum ex catholice fidei doctrina certò sciamus, innumeros esse huius diuini sacramenti effectus atq; virtutes, quibus animarū salus constituitur, nihil esse constat, quod magis ad hanc salutem retinendam & conseruandam expediat, quam ad illud puro & religioso corde frequenter accedere. Verè enim vt corpora cibo, ita mentes nostræ hæc cœlesti alimonia viuunt: nec modo viuunt, sed omnibus etiam virtutum & gratiarum opibus in dies augentur & cumulantur.

Sed aduersus hanc sententiam obijciat aliquis, multos esse, qui frequenter hoc cœlesti cibo pascantur, & multos itèd ex sacerdotibus, qui ad hanc quotidie mensam accedant, cum tamè nihil alijs meliores atq; sanctiores euadant. Nò abnuo ita esse. Verum hoc nulli in sacramento defectū, sed sumentium indignitatè arguit,

Simil.

arguit. De ipso enim Ecclesia in hac solennitate canit, Sumunt A
 boni, sumunt mali, sorte tamen inequali vitæ vel interitus. Vt
 enim idem ignis & ceram mollit, & lutum durat: ita hoc sacra-
 mentum idem in se manens, alijs salutis & vitæ autor, alijs mor-
 tis occasio fit. Celebris enim Philosophorum sententia est, actus
 actiuorum esse in patiente disposito. Vnde liquet, causas omnes
 siue naturales, siue etiam supernaturales (quælia sacramenta no-
 tra sunt) varios effectus pro varia materia siue subiecti disposi-
 tione producere. Vt hoc autem apertius intelligatis, quid pau-
 cis ante hac diebus euenerit, vobis exponam. Vir quidam sin-
 gulis quibusque mensibus sacram Eucharistiam præmissa prius
 peccatorum confessione sumebat, nec tamè pristinam secularis vi-
 tæ licentiam & consuetos mores deserebat. Quod cum quidam
 eius amicus vir doctus & pius vehementer admiraretur, his cum
 illo verbis egit: Cum omnes qui ad hæc diuina mysteria frequen- B
 tius accedunt, castigati & rectius viuere soleant, & mores mu-
 tent, si forte liberius ante viuebant, quomodo tu, qui eadem sa-
 cramenta singulis mensibus frequentas, vix vlla in re mutatus
 es? Cui ille rem omnem amice declarans, Hoc, inquit, in cau-
 sa est, quod ad hæc mysteria nõ tam deuotionis affectu, quam ne-
 cessitate quadã cõstrictus venio. Vouerã quippè olim me Hiero-
 solymam profecturum. Cuius voti cum me postea penituisset, &
 facultatem ad eius commutationem impetrassem, in hoc reli-
 gionis officium illud mihi sacerdos quidam cõmutauit. Ita fit,
 vt ego magis necessitate adactus, quam pio deuotionis stu-
 dio inductus, ad hæc sacramenta accedam: ideoq; nihil mirum,
 si non in me efficiat, quod in eos, qui piè & religiose illa sumunt.
 Hoc exemplo fratres, propositæ quæstioni puto me plenè satisfi- C
 fecisse, & causam indicasse, cur multi eorum qui communicant,
 & multi item eorum, qui quotidie sacrum Domini corpus con-
 secrant & consument, nihil hoc tam salutari medicamento pro-
 ficiant, atque vtinam non multum etiam deficiant. Sacra enim
 illa mensa, alijs quidem imbecillitatis remedium, alijs verò in-
 ducium est. Hæc autem ideo cõmemorare volui fratres: vt ne-
 mo credat me ita ad frequentiore[m] huius sacramenti sumptio-
 nem adhortari, vt non etiam illos perterrefaciendos putem,
 qui ad illud minus piè & religiose accedunt, siue illi sacerdotes
 sint, siue non sint. Video enim esse nonnullos, qui partim ex
 prescripta quadam legum suarum necessitate, partim ex sola
 consuetudine, aliorum videlicet communicantium exempla,
 disci-

Disimili tamen affectu atque deuotione sectari volentes, ad illud frequenter accedunt. Vt quidam ergo excitandi sunt, ne immodico timore correpti, ab hac sacra meâ recedant: ita alij perterrefaciendi, ne ad illam indignè accedant. Vtrosq; igitur in commune hortamur, vt casto & puro corde, vt nuptiali charitatis veste induti, vt reuerentia timidi, deuotione alacres, charitate feruentes, contritionis affectu humiles. postis odijs atque disidijs, viuificum Domini corpus accipiant: vt ipso ees dirigente, & clauum vite moderante, ad optatum tandem felicitatis aternę portum peruenire mereantur.

In eodẽ festo sacratissimi corporis Chri-

Esti concio tertia: quæ primùm virtutes & effectus sacræ Euchariſtiæ explicat, non modò quatenus sacramentum, sed etiam quatenus sacrificium est: Deinde docet harum virtutum experimento piorum mentes in huius sacramenti fide magnopere confirmari. Tertio vero loco, qua frequentia ad hoc diuinum sacramentum accedere debeamus: & qua animi puritate illud sit a nobis percipiendum, exponit.

THE. Caro mea verè est cibus. Ioan. 6.

FVNT TAM MVLTÆ ac varie fratres dilectissimi, huius diuini sacramenti virtutes, sunt in eo tot charitatis incitamenta & summa beneficia, vt si vitam omnem in eis cõmemorandis experiremus, nullo ea sermone cõplecti infinitas nostra posset. Cum autem multa in superioribus concionibus dicta sint, adhuc alia explicata supersunt, quæ ad venerationem, amorem, & frequentiore vsum nos incendere possunt: quæ in præsentì concione tractare constitui. Quod vt piè & religiose persequi valeam, communibus votis (quando communis agitur causa) celestem opem sacratissimæ Virginis interuentu suppliciter imploramus.

A V E M A R I A .

Qq

Quan-

Quanuis supernus ille mundi cōditor & gubernator, vt per **A**
 se sine vilius creaturæ ministerio omnia condidit, ita eadē
 solus gubernare potuisset: vt creaturas tamen, quas ipse condi-
 dit, dignitatis suæ participes faceret, eas ad regni sui confortium
 asciscere dignatus est, in efficiētium causarum ordinem eas re-
 digens, vt cum eo pariter mundum administrarent. Inter has au-
 tem efficiētes causas septem stellas (quas ob id ipsum, quod au-
 ge & erraticæ sint, Græci planetas vocāt) præcipue delegit: qua-
 rum virtute atq; influxu hæc inferiora mundi corpora guberna-
 ret. Ex his ergo aliæ pluias demittunt, aliæ serenitatem, aliæ vé-
 tus ex occultis terræ vaporibus proferunt, aliæ mari, fontibus,
 & fluminibus præsent, aliæ frugibus & plantis, cæterisq; quæ ex
 terræ gremio producuntur. Sicut ergo mundi cōditor naturam
 vniuersam his præcipue septem syderibus administrat: ita Eccle-
 siam suam totidem sacramentorum virtute gubernat, regit, atq;
 foecundat. Cum enim idem sit tum gratiæ tum naturæ autor,
 nihil mirum, si eundē numerū & ordinem in vtriusq; rei admini-
 stratione voluerit retinere. Vt autem septem illæ stellæ in cor-
 poribus: ita septem hæc sacramenta varios affectus in mentibus
 efficiunt: quos longum esset hoc in loco recensere. Quemadmo-
 dum verò inter hæc septem sydera præstantissimus est Sol (a quo
 stelle cæteræ & lucem & virtutem trahunt) ita inter septem Ec-
 clesiæ sacramenta, sacra Eucharistia principem locum tenet (re-
 pote in qua ipse sacramentorum autor & institutor est) a quo tā
 quam a Sole iustitiæ & fonte gratiæ cætera sacramenta gratiam
 atq; virtutem sortiuntur. Vt autem inter planetas, is qui luciferi
 nomen obtinet, Sol in semper siue occidentem siue orientem comi-
 tatur: ita Confessionis sacramentū sacre Eucharistiæ indiu-
 diuus conies & veluti pedissequus est: vt pote quod mētis nostræ
 domiciliū purgat, vt in eo sacra Eucharistia collocari digne pos-
 sit. Hæc autem duo præstantissima sacramenta, quæ iccari quo-
 tidie possunt (cum cætera partim raro, partim nunquam iterē-
 tur) vehementer ad animarū salutē constituendā atq; seruandā
 adiunāt: quādoquidē quotidiana hac repetitione & frequentatio-
 ne, quotidianis morbis & necessitatibus nostris medicinā faciūt.
 Et quidem confessionis sacramentum mentes nostras vel à
 peccatorum morbis sanat, vel à morte etiam ad vitam reuocat.
 Vnde sacramentum hoc, sicut & baptisma, mortuorum esse dici-
 tur, quòd vtriusque sit peccata remittere, hoc est, animas in pec-
 cato mortuas (quæ tamen diuinæ gratiæ obicem non opponunt)
 ad ipi-

D ad spiritualem vitam excitare. Caterum ne perceptam his sacramentis vitam amitteremus (quam amittimus cum in mortifera peccata labimur) Eucharistiæ sacramentum sapientissimè à cœlesti animarum medico institutum est: quod vitam aliorum sacramentorum virtutè partam tueatur, atq; à mortiferis peccatis puram immunemq; conferuet. Itaq; duo illa sacramenta ad præterita peccata delèda præcipuè seruiunt, hoc verò etiam aduersus futura mentem munit & armat. Est enim intra nos quandiu viuimus. carnis concupiscentia, & peccati fomes, qui nos frequentissimè ad malum sollicitat, aduersus quem huius sacramenti virtus cœlestem nobis vim atq; opem confert. Nec concupiscentia solum, sed ipsè quoque res humanæ, inter quas versamur, quibusque per amorem inhaeremus, mentem sapè nostram inficiunt, & à spiritualium rerum studio & amore auocât. Ut enim *Simil.* in corporeis rebus qui res sordidas tractant, ipsi etiam earum cōtactu sordidantur: ita vbi mēs nostra immoderato amore terrenis rebus adhærescit, ipso vtiq; amoris huius contactu inficitur & maculatur. Quocirca sapienter diuina prouidentia infirmitati nostræ consuluit, quando purissimum nobis Christi Domini corpus in Ecclesia proposuit: cuius contactu non modò contractas ex humanarum rerum conuictu maculas elueremus, sed puritatis quoque eius participes efficeremur. Aient in nobili quadam Hispaniæ ciuitate duo insignia xenodochia esse: quorum alterum ægris decumbentibus, alterum à morbo conualescētibus prudenti consilio excogitata & instituta sunt: quò salus in altero parata, deliciarioribus cibis, & molli cultu atque obsequio in altero firmaretur. Simile quiddam diuina sapientia fecisse videtur, quæ inter alia sacramēta diuerlis fūctionibus destinata, duo hæc instituit, quorū alterū ægris præcipuè mētibus curandis ac mortuis etiam suscitandis: alterum verò curatis iam, vel à morte ad vitam reuocatis deseruiret: vt salus & vita alterius beneficio parata, alterius virtute conseruaretur. Illud autem peccatorum confessione, hoc verò sacratissime Eucharistiæ perceptione fit: sine cuius frequentiori vsu non sine periculo spiritualis vita conseruatur. Quo minus mirandum est fratres, si multi salutem & vitam confessionis sacramento perceptam rotinus amittant: quando ab alterius sacramenti vsu abstant, quo illam seruare debuissent.

✠. I.

¶ Est autem aliud huius sacramenti propriū ac peculiare, quod

¶ 42

nulli

nulli ceterorum sacramentorum conuenit, nempe quòd nò modo **A**
 do sacramentum, sed etiam sacrificium sit: in quo non vitulos &
 agnos (vt olim in lege) sed ipsum Dei filium (qui in cruce olim
 pro salute mundi oblatus est) denuo immolamus. Hoc autem
 sacrificium omnia veteris legis sacrificia (quæ multa & varia
 erant) aduocabant. In quo vno vera numinis placandi ratio per-
 fectissimè còtinetur. Nec enim pecudum strages per se Deo gra-
 ta est. At in sacrificio, quo se vnigenitus Dei Filius pro mundi
 salute immolauit, gratissima illa fuit summa eius obedientia,
 alacrisima humilitas, ardentissima charitas, perfectissima patien-
 tia, zelus diuinæ gloriæ flagrantissimus, ceteræque virtutes, quæ
 in hoc summo sacrificio mirabiliter eluxerunt. Hoc autem sa-
 crificium Christus Dominus in ara crucis obtulit, quo nos à Dia-
 boli captiuitate redemit. In qua quidem redemptione (vt D.
 Ambrosius ait) ex nobis accepit, quod offerret pro nobis: vt nos **B**
 ex nostro redimeret. Magna verò humanæ naturæ gloria est,
 quòd in ea redemptionis nostræ pretium inuentum fuerit. Pe-
 trus Apostolus, præcipiente ac monstrante Domino, staterem

Matt. 17. in ore piscis inuenit, quo census exoluit: Dominus autem in hu-
Cle. Ale. manitate nostra sanguinis sui pretium reperit, quo generis hu-
Simil. mani commune debitum perfolueret. Quod quidem Clemens
 Alexandrinus pulcherrima apis similitudine exprimit. Sicut enī
 inquit, apis flores pomarij delibans, fauam mellis conficit, quæ
 velut pretium pomarij Domino pro delibatis floribus rependit:
 ita Saluator carnem nostram assumens, ex ea fauam mellis con-
 fecit, quo nos salutis & felicitatis suæ participes redderet. Hoc
 autem sacrificium prius quàm Dominus cruentum in patibulo
 crucis offerret, in extrema illa cœna in cruetum obtulit, nobisq; **C**
 facultatem concessit, vt illud quotidie offerremus. Nihil enim
 minus in quotidiano missæ sacrificio Deo Patri offerimus, quàm
 quod ille moriens in cruce obtulit, sed eundem agnum imma-
 culatum, eandem hostiam, eundemq; Dei Filium superno Patri
 præsentamus. Quo sacrificio nihil Deo gratius, nihilq; homini fa-
 lutarius excogitari potuit. Cùm enim sacrificium hoc infinite
 virtutis sit, Patri quidem summam gloriam tribuit, nobis verò
 æternam salutem promeretur. Qua in re immensa Dei nostri bo-
 nitas & charitas apparet, cui nò satis fuit, fieri panem nostrum, ni-
 si etiã fieret sacrificium nostrum, vt nos illum tanquam panem viuum,
 vitam æternam largientem, comederemus: & tanquam verum & imma-
 culatum sacrificium Deo Patri pro sceleribus nostris offerremus.

Extat

D Extat autem huius panis & sacrificij locupletissimum ac verè mirandum in Psalmo .71. testimonium: quem Psalmum omnes ferè Rabini de Messia interpretantur. Pro eo enim quod vulgata editio Græcè respondens habet, Erit firmamentum in terra in summis môtium, Paulus Burgen. Episcopus ait, in translatione Chaldaica haberi, Erit placentula in capitibus sacerdotum. Quin & Rabinorum translatio atq; interpretatio non admodum ab hac sententia & translatione dissentiunt. Alij enim verterunt, Erit placentia frumenti in terra in capite montium: Alij verò, Erit sacrificium panis in terra in capite montium. Mòtes autem isti sunt, quos Chaldaica translatio superius citata appellat capita sacerdotum. Hi enim sunt montes illi, de quibus paulò ante idem vates, dixerat, Sulciant montes pacè populo. Ex quibus interpretationibus non obscurè colligimus, Christũ

E Dominum non modo panem esse, quo in spiritali vita sustentamur: sed etiã sacrificiũ, quod eterno Patri pro sceleribus nostris offerimus. Constat enim vel ex ipsorum etiam Hebræorum traditione (vt modò diximus) de regno Messie in supradicto Psalmo agi: quem sacerdotem iuxta ordinem Melchisedech futurũ Spiritus sanctus aperte in Psal. 109. testatur. Quemadmodum enim in veteri lege omnia sacrificia, & animalium mortes verũ summi sacerdotis Christi sacrificium & mortem figurabant: sic ante legem etiam Melchisedech Rex simul & Sacerdos panem & vinum Deo in sacrificium offerens, huius diuini sacramenti simul & sacrificij imaginem referebat. Ante verum enim & salute mundi sacrificium Pater æternus & Filius sui imagine gaudebat, & pro omnibus (quandiu veritas aberat) in his Filius sui imaginibus contemplandis & offerendis exerceat volebat. Magnum quippe vere diligentium solatium est, quandiu dilectus abest, eius imagine ad viuũ expressa oblectari. Vt ergo Melchisedech panẽ & vinum Deo in sacrificium offerebat (quod huius, vt diximus, nostri sacrificij typus erat) ita sacerdos noster Christus Dominus secundum eundem ordinem Melchisedech, verum panis & vini sacrificium in extrema illa cœna obtulit, cæterisq; sacerdotibus offerendum reliquit. Hæc est enim illa placentia tritici, quæ in capitibus sacerdotum offerendi esse prænũciatur: quam quotidie supra capita nostra eleuamus, cum sacram hostiam populo adorandam in sublime attollimus, ac Deo Patri offerimus. Neq; ab hac interpretatione D. Hieronymi versio dissentit, qui pro firmamento, memorabile triticũ transtulit. Quia enim Messias

has noster non frumenti copiam, aut terrenas opes, sed spirituales atque cœlestes in mundum erat importaturus, idem memorabile hoc triticum, quod nobis ipse datorus erat, vivus ille panis est, qui in memoriam summi illius sacrificij consecrandus, sumendus, & Deo Patri offerendus exhibetur. Hoc igitur tam illustri testi-
 monio ab ipsis veritatis hostibus accepto, & contra ipsos, & contra nostris temporis hereticos uti iure possumus, quo & Ioannes Echius acerrimus filii nostræ propugnator, aduersus illos non in merito usus est.

Ceteram quæ ratione hoc sacramentum etiam sacrificium est, non solum communicati aut offerenti, sed etiam toti Ecclesie, pro qua offertur, viuificum & salutare est. Nec viuus solum, sed mortuis etiam, qui purgatorio igne pristina vitæ maculas diluunt, magno opere cōfert. Hinc autem colligere licet, sacerdotes, qui quotidie missam quanta possunt religione atque deuotione celebrant, vel à purgatorio igne liberandos, vel in eo certe aut breuiori spatio, aut leniori pœna expiandos: quâdo quotidiana hæc oblatio, vt debitas defuictorū pœnas, ita quoque proprias offerentis abolet. Quod certè magnū quotidie deuotè missæ celebratiū solatiū est.

✱. II.

Quod autem tā latè huius sacrificij & sacramenti virtus pateat, ex eo D. Tho. esse ait, quod in eo non Christi virtus tantum (vt in cæteris sacramentis) sed ipse Christus Dñs, gratiarum omnium autor verè contineatur. Quocirca quidquid omnipotentis Christi virtuti tribuimus, huic etiam sacramento summo iure concedimus. Quod cum ita sit, quis omnes eius virtutes & effectus oratione consequi possit? Quis morbus, quæ metus infirmitas, quæ necessitas erit, cui hoc cœlesti medicamento occurri nō possit? Hoc enim sacramentum (ea ratione quam paulò ante exposuimus) præterita quidem peccata delet, armat contra futura, minuit tentationes, regit affectus, illuminat fidem, confirmat spem, inflammat charitatem, excitat deuotionem, reparat animæ vires, exhilarat conscientiam, hominemque meritorum Christi participem efficit. Hic est panis, qui cor hominis confirmat, qui iactes erigit, debiles confortat, consolatur afflictos, accendit tepidos, excitat pigros, curat agros, ignorantesque cœlesti luce collustrat, ac denique (vt Petri Apostoli verbis utar) homines diuinæ nature cōsortes efficit. Videtis ergo fratres, quàm copiose diuina providentia animarum nostrarum salutis huius sacramenti virtute consuluerit?

D Hæc autem omnia in se ipsis experiuntur illi, qui quæta pos-
sunt deuotione, puritate mentis, & innocentia vitæ ad hanc cæ-
lestem mensam frequenter accedunt. Et qui se harum reru sensu
atq; fructu, sic in huius sacramenti fide solidantur, vt nihil eis in-
ter omnia fidei nostræ dogmata credibilius videatur. Vt. n. cum
Magi Pharaonis Mosem viderunt ea signa edentē, quæ ipsi face-
re non poterant, digitum & virtutem Dei ibidē esse agnouerūt:
ita cum pij homines eos intra se diuini Spiritus motus & affe-
ctus sentiūt, quos neq; natura, neq; externa vlla vis edere queat,
facile his argumentis adducuntur, vt cælestem in hoc sacramen-
to virtutem esse credant. Quo fit, vt quauis hoc mysterium in-
ter cetera fidei nostræ dogmata plura mirabilia contineat (quæ
omnē humanæ rationis intelligentiā superant) ipsi tamē nihil li-
E bētius & firmitus amplectantur. Cetera enim credunt, quoniā in
terno fidei lumine ad hoc impelluntur: ad hoc autem credendū,
non modò si dei lumine, sed quotidianis etiam experimētis (quæ
omnem superant admirationem) excitantur. Inde adeo fit, vt
quæadmodum Sol suo se lumine prodit, ita diuinum hoc sacra-
mentum (in quo ipse iustitie Sol delitescit) internæ lucis radijs,
quibus piorum mentes illustrat, maiestatis suæ splendorem ma-
nifestet: atq; , vt D. Cypri. ait, inuisibili efficiētia, virtutis diui-
næ probet adesse præsentiam. Hoc igitur argumento piorū men-
tes in huius sacramenti fide mirabiliter confirmantur.

*Simil.**Cyprian. in
serm.*

Nec hoc solum eos in hac fide solidat, sed illud etiā, quod mo-
dò subiiciā, quodq; vettris animis vehementer infixū esse velim.
Cōstat enim, inter omnia quæ Deo nostro diuinitatis iure attri-
P buūtur, tria præcipuè numerari, Bonitatē, Sapiētiā, atq; Poten-
tiā: quæ oīa quauis in eo paria sint (quia omnia vnū sunt, parēq;
oīa laudē & gloriā mereātur) bonitas tamē humano sensu atq; iu-
dicio gloriosior est. Quam etiā Dñs apud homines magis testatā
& cognitā esse cupit: cuius rei gratia maiora & illustriora bo-
nitatis suæ testimonia atq; opera edidit. Vt enim infinite poten-
tiæ atq; sapiētiæ suæ testimonia præcipuè cōstitueret, solo volūta-
tis nutu mundum condidit: vt verò immētas bonitatis suæ opes
ostēderet, tribus ac triginta annis inter homines versatus, ad ex-
tremū propter illos in cruce pendēs, vitā & sanguinē fudit. Quā-
tò ergo opus hoc illo maius & admirabilius est? Hoc ita consti-
tuto, ad hunc modum philosophari licet. Cum Deus noster in-
finita bonitate præditus, imo & ipsa bonitas sit, maximeque
propriū veræ bonitatis sit, omnes alios bonos atque sui simi-

les facere (quem ad modum ignis proprium est, omnia in ignem, A hoc est, in se vertere atque mutare) quid quæso magis immensam illam bonitatem decebat, quam id sacramentum institueret, quod tantam vim habet, ad homines bonos, hoc est, diuine bonitatis & sanctitatis participes efficiendos? Si dignum diuina maiestate opus esse credimus, cælum, terras, & maria condidisse, quorum obsequio hominum cor & ora nutriuntur & conseruantur: quanto immensa eius bonitate dignius fuit, sacramentum hoc instituisse, quo eorundem anima in spiritali vita nutrentur & sanctificentur? Si etiam igitur cunctis animantibus creare non esse indignum Deo prædicas, quomodo indignū erit, spiritalē in hanc mentibus nostris escām providere? Quod si creationis opus immensam eius maiestatem maxime decere credimus, quia infinitam eius sapientiam atque potentiam declarat: cur non sanctificationis opus magis illum decere credamus, quod immensam eius bonitatem apertissime prædicat?

Sed obijciēt aliquis infidelium, dicetque, pios homines idēo & in virtutis studio, & in Dei amore proficere, quod falso sibi ipsis persuadeant, Deum tanto illorum amore incensum fuisse, ut se illis in cibum, quo in spiritali vita alerētur, tradere voluerit. Quis enim talem in Deo suo bonitatem & charitatem contempnans, non illum tota mente totisque viribus redamare contendat? Hac igitur persuasione concepta, quomodo non in Dei sui amore liquefiant? Quid huic ego obiectioni respondeam, quæso fratres, cogitationibus vestris mentibusque mandate. Nemo utique infidelium negare poterit, quin potentior ad permouēdos animos veritas rerum, quam earum falsa persuasio sit. C Si ergo tu tantā vim in hac Dei nostri charitate & bonitate ad inflāmandos in eius amorē animos inesse putas, ut fallax etiā opinio & apprehensio mentes hominum eius amore incēdat, & ad omne officium impellat, quātō magis hoc eiusdē rei veritas, & exhibita atq; impensā charitatis efficiat? Si tantum apud homines falsa opinio valet, quātō quæso veritas ipsa potētior erit? Quid ergo imēsa illa bonitate dignius, quā id effecisse, cuius vel sola apprehensio (ut infidelis sibi psuadet) tantam vim habet ad charitatem in Deum excitandam, omniaq; virtutis officia exercēda? Hæc ratio fratres (ut aperte quod sentio dicam) tantam apud me vim habet ad huius diuini sacramenti fidem concipiendam, ut nullis hoc verbis explicare me posse sperem. Nec enim ego di
gnius

Dignus Deo opus esse iudico mundum creasse, quàm hoc sacramentum instituisse: Non minus igitur credo ab immensa eius bonitate hoc sacramentum manasse, quàm mundum eius virtute & sapientia conditum fuisse. Si igitur hoc tantum diuinæ bonitatis opus in seipso aspicias, apparet incredibile: In autè eius autorem consideres, desinet esse mirabile. Cesset igitur homo (ut *Chry. 9. p.*) mirari opus, attendat opificè, à cuius infinita bonitate hoc tantum opus emanauit.

* III.

Nunc ad vos fratres orationem cōuerto. Si tantas diuinæ gratiæ opes sacramentum hoc secum affert, quo quæso ardore, quo affectu, quo desiderio ad hoc tantum salutis nostræ remedium accurrere debemus, quod nobis post ascensum Dñi in cælum in terra relictum est? Hoc enim nobis ex tot eius opibus & beneficijs præcipue manet. Apostoli quidè, qui primitias spiritus acceperunt, quiq; ad fontem gratiæ propius accesserant, multis alijs diuinæ gratiæ subsidijs ad iustitiam eruditi atq; adiuti sunt. Illos enim Christi Domini præsentia, illos eius mirabilis doctrina aureo ipsius ore pronūciata, illos quotidiāna miracula, illos clarissima virtutum Christi exempla, illos denique vita, mors, resurrectio, ascensus in cælum, & Spiritus sancti aduētus mirabiliter illuminabant, & ad omniū virtutū officia incendebant. Hæc autè oia quodāmodo transacta iam sunt. Quid ergo nobis ex aureo illo seculo relictum est? Certè cum hæc omnia præterierint, hoc sum num sacramētum, quod eo tēpore à Christo institutum, & à fidelibus frequentatum fuit, hucusque manet, perpetuq; in Ecclesia manebit. Cur ergo maximum hoc, quod nobis superest, beneficium negligimus, quod felicissimi illius seculi dignitatem representat? Quauis enim tot temporum spatia exacta iam sint, eadem tamè modo Eucharistia nō dū mutata, idem diuinū sacramētum, idem sacrificium, idem agnus immaculatus, idem Angelorum panis, idem illud sacrosanctum corpus, & sanguis, idem effectus, & gratia, eademq; postremò cœna Dominica manet: quæ ad finem vsque mundi duratura est. Sic enim Apostolus ait, Quotiescunque manducabitis panem hunc, & calicem biberis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat. Quocirca existimare debemus fratres, cum ad venerabile Eucharistiæ sacramentum accedimus, nos quoque cum discipulis in postrema illa Domini cœna esse præsententes:

centes: eodemque affectu & religione, qua illi, ante hanc men- **A**
sam aistere. Idem enim est cœnam illam ad hoc vsque tem-
pus continua successione durare, atque in illa præsentis exti-
tisse, quando hæc & illa vnica & eadẽ cœna est. Idem enim vtro-
biq; agnus (vt diximus) idẽ vtrobiq; Angelorũ panis sumitur.

Si tanta ergo huius sacramenti dignitas, tantaque per illud
nobis salus & gratia confertur: quantum quæro acculari illo-
rum socordia debet, qui se ad illud piẽ & religiose sumendum
præparare negligunt? Olim quidem initio nascentis Ecclesiæ fre-
quentissimus erat huius panis vsus. Omnes enim qui sacris my-
sterijs aderant (catechumenis duntaxat, & energumenis, atque
pœnitentibus exceptis) Christi corpus sanctissimum, vnã cum
sacerdote percipere solitos fuisse, autor est in primis Dionysius
ille Areopagita, & Iustinus martyr, qui de baptismatis ritu
agens, conueuisse, inquit, Eucharistiã dari à Diaconis, omnibus **B**
qui præsentibus aderant percipiendam, & absentibus deferendam:
Et paulo post, In more, inquit, positum fuisse diebus Solis, quos
Dominicos appellamus, omnes qui in oppidis, vel agris mora-
bantur, vnum in locum conuenire, & precibus, scripturarumq;
lectione peracta, sanctificatum panem & vinum qui aderat, per-
cipere, & ad eos, qui absunt, Diaconis dari perferendum. Dio-
nyfij autem verba sunt: At verò Pontifex cum diuina munera
laude profecutus fuerit, sacrosancta & augustissima mytheria
conficit: & que antea laudauerat, venerãdis opera atque abdi-
ta signis, in conspectum agit, diuinãque munera reuenter
ostendens, ad sacram illorum communionem & ipse conuer-
titur, & reliquos, vt communicent, hortatur. Sumpta demum
atque omnibus tradita communionẽ diuinã, gratias referens, **C**
fineq; mysterijs imponit. Hactenus Dionysius. Diuus verò Au-
gustin. tractans illam Dominicæ orationis particulam, Panem
nostrum substantialem da nobis hodie, de sacrosancta Eucha-
ristia interpretatur, & illius frequentem vsum hac oratione cõ-
mendat: Si quotidianus est panis, an post annum illum fumes?
Accipe quotidie, quòd quotidie tibi profic. Sic vise, vt quo-
tidie merearis accipere. Qui non meretur quotidie accipere,
non meretur post annum accipere. Hæc ille. Huius autem
extremæ sententiæ causam esse constat, quòd cum sub illa pa-
nis specie diuina vis diuinãque illa flamma delitescat, que
mentes charitate inflammat: cõ quidem minus dignè his cõ-
lectibus

Dionysius
Iustinus.

Dionys.

Aug. ser.
Dni in mō
te.

Hæc ver-
ba sũt in
bro. li. de
sacramen.

D lectibus epulis quisque vescitur, quò se ab illis longius abduxit. Qui enim ab his sanctissimis dapibus diu abstinet, quomodo tam diuturna cœlestis ignis absentia mealescet? Quod fuit in causa, vt Diuus Augustin. eos diceret nequaquam mereri post annum Eucharistiam accipere, qui non mererentur quotidie accipere. ¶ Processu verò temporis vsque adeo hie hie iam feruor atque deuotio refrigit, vt etiam Diui Chrysostomi aetate non essent a modum multi, qui hæc diuina mysteria frequentarent. Quod vir sanctus grauisime accusat his verbis: O consuetudinem, o præsumptionem, o sacrificium frustra quotidianum! In cassum assisimus altari: nullus est qui communicetur. Idemque alibi, Vnus, inquit, sit nobis dolor, hac esca priuari.

August.

Chrysof.

E Sunt autem, qui timoris & reuerentiæ prætextu negligentiam suam tueantur, indignos se esse clamantes; qui ad hæc tremenda mysteria accedant. Qui dum in alteram locum incidere verentur, si minus reuerenter sacram Eucharistiam sumant, in alteram non minus periculosam incidunt, cum ab illa prorsus discedunt. Hunc autem immodicum timorem Ioannes Cassi. adimere nobis nititur his verbis: Non ex eo debemus nos à Dominica communione suspendere, quia nos peccatores agnoscimus. Sed ad eam magis est propter animæ medicinam & purificationem spiritus auidè festinandum: Veruntamen ea humilitate mentis & fide, vt indignos nos perceptione tantæ gratiæ iudicantes, remedia potius nostris vulneribus expectamus. Alioqui nec anniuersaria quidem digna præsumenda est communio, vt quidam faciunt, qui in monasterijs consistentes, ita sacramentorum cœlestium dignitatem, & sanctificationem, ac meritum metiuntur, vt existiment ea non nisi sanctos atque immaculatos debere præsumere, & non potius, vt nos sanctos mundosq; sua participatione perficiant. Qui profectò maiorem arrogantis præsumptionem, quam declinare sibi videntur, incurrunt: quia vel tunc cum ea percipiunt, dignos se eius perceptione iudicant. Hactenus ille.

Coll. 23.

cap. 12.

F Sunt rursus alij, qui idè se diutius ab hoc cœlesti pane abstinere dicunt, vt reuerentius accedant, existimantes crebra sacramenti cõmunionem in generari cõtèptum, què alijs in rebus frequens consuetudo parit. Qui autè hoc dicunt, parùm mihi quod res habet prospicere videntur. Homini enim, qui cõmunis peccati

vicio

vicio multis delictis obnoxij sunt, quò magis consuetudine vte-
 ris, eò plures ipsorum morbos agnoscis, atq; eò magis illos cõ-
 ténis. Quòd contra fit in eo, qui cum infinite bonus sit, quò fre-
 quentius cum eo versaris, eò maiores in eo immensæ bonitatis
 & perfectionis opes deprehendis: quò & amor erga illum & re-
 uerentia, atque eius fruendi desiderium magis crescit, iuxta illud,
 Eccle. 24. Qui edunt me, adhuc esuriunt: & qui bibunt me, adhuc sitient.
 Adde etiã, quòd quoties corpus Domini digne recipimus, cha-
 ritatis, puritatis, reuerentiæ, ac deuotionis incrementa maiora
 percipimus: quibus rebus homo ad hanc cœlestem mentem di-
 gnus preparatur. Quò fit, vt optima preparatio ad digne po-
 stera die celebrandum sit, hodie deuotè celebrasse: quòd planè
 fatentur, quicumque huius rei periculum fecerunt. Itaque tan-
 tum abest, vt huiusmodi consuetudo cõtemptum pariat, vt vix
 villa re magis Jeorio, & charitas, ac reuerentia erga hoc myste-
 rium accendatur. Pia igitur mens hoc immodico timore depo-
 sito, quanta poterit animi puritate ad hoc mysterium accedat,
 quò diuina eius virtute mentis sex infirmitati medeatur. Hinc
 quidam ex Patribus formidolosam eiusmodi animã his verbis
 alloquitur: Immũda es? accede mundanda ad fontem puritatis.
 Esuris? accede pasceda ad panem viuificum, & indefectibilem.
 Egrotas? erit hoc efficacissimũ tuæ valetudini medicamentũ.
 Fluxũ pateris, nec sanari potes à medicis? tange plena fide cum
 Hamorroisa frimbriam, videlicet sacram hostiam, vt purgeris.

* IIII.

¶ Caterum quoniam iuxta sanctorũ Patrum doctrinam pro-
 pria ad hoc sacramentum preparatio est, vt cum amore simul
 ac timore ad illud accedamus: & quæ hætenus à me dicta sunt, C
 ad amorem præcipue, fiduciam, & desiderium eius accendunt:
 quæ modò dicam, salutarem metum, curam, & reuerentiam in-
 cutere nobis debent. Formidare quippe debemus cœlestẽ illam
 tubam omnes hac salutari cautione admonentem: Probet au-
 tem seipsam homo: & sic de pane illo edat, & de calice bibat.
 I. Cor. 11. Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat
 & bibit, non dijudicans corpus Domini. Hunc autem salutarem
 metum illa Domini verba, quæ in Leuitico habentur, nobis in-
 cutiunt: Locut⁹ est eni Dñs ad Moysen post mortẽ duoru filiorũ
 Aarõ, quãdo offeretes ignè alienũ interfecti sunt: & præcepit ei,
 Leuit. 16. dicens: Loquere ad Aarõ fratrem tuũ, ne omni tempore ingre-
 diatur sanctuarium, quòd est intra velum coram propitiatorio,
 quo

D quo tégitur arca, vt non moriatur: quia in nube apparebo super oraculum, nisi hæc antefecerit. Vitulum pro peccato offeret, & arietem in holocaustum. Tunica linea vestietur, femoralibus lineis verenda celabit: accingetur zona linea, ciliarum lineam imponet capiti. Hæc enim vestimenta sunt sancta, quibus cunctis cum lotus fuerit induetur. His porro vestimentis lineis, innocentiam & puritatem studio atque labore partam, intelligi rectè poto. Linum quippè candidum est, & multis contusionibus ac decoctionibus, multaque opera ex fragili herba in aliam longè dissimilem formam transit. Quæ res typum iustitiæ & innocentie tenet: quæ carnales homines multo labore in spirituales transformantur. Vnde Ioannes in Apoca. bysinum ait esse iustificationes sanctorum. His ergo innocentie vestibus omnia interioris hominis nostri membra, hoc est, omnes animæ nostræ vires vestiendæ atque exornandæ sunt: quod typicè Dominus in supra positis vestibus designavit. Caterum, quod inter alia indumenta, singularem de lineis femoralibus mentionem facit, quis non videt pudicitie candorem & puritatem hoc vestis genere comendari? Quid enim esset indignius, quam vt sordido corde & corpore ad immaculati agni conuiuium accederemus? Hanc enim sacrilegam temeritatem non in altera vita solum, sed frequenter etiam in præsentia Dominus punire solet. Cuius rei memorabile exemplum Palladius in vita Macharij Alexandrini (sub cuius ipse disciplina nouem annis militauerat) his verbis refert. Ad hunc ipsum Macharium cum aliquando venissem, reperi ante fores cellæ ipsius presbyterum quendam, cuius totum caput adeo exesum & consumptum erat illo morbo, qui cancer nominatur, vt os etiam verticis videretur: qui illic, vt curaretur aduenerat: nec tamen vsque in illum diem à sancto Machario susceptus fuerat, aut visus. Ego itaque tunc ipsum rogans petiui, vt eius misereretur, & saltem respè sua ei daret. Ad quod mihi ille Sanctus dixit: Non est dignus iste curari. Hanc enim penam ex præcepto diuinitatis accepit. Si autem vis curari eum, persuade illi prius, vt à sanctorum sacrificiorum immolatione discedat. Cumque ego dicerem: Cur obsecro id fieri iubes? Quia fornicatione, inquit, pollutus, ministeria Domini violare consueuerat: ob quod talis supplicij atrocitate cruciatur. Sed, sicut dixi, si nunquam velut sacerdos sacrificia contigerit diuina, accipere (Deo iuuante) poterit medicinam. Cum ergo illi, qui hac valetudine laborabat, ista dixisset,

*Apoc. 19.**Palladi.*

vt

vt cum sacramento mecum pacisceretur, non se ulterius ad officium sacerdotis accessurum, tum demum a Sancto illo vocatus est: qui eum his allocutus est verbis: Credis, inquit, Deum esse, cui nihil occultum est? Respondit, Credo. Non potuisti (inquit) virtutem diuinitatis eius euadere? Respondit ille: Non potui Domine mi. Tunc magnus ille Macharius, Si cognoscis, inquit, peccatum, & vis euadere istam, quam propter illud tibi Dominus intulit, pœnam, emendare de reliquo. Quo audito, ille proprium confessus est crimem, & de cætero se nunquam peccaturum esse promisit, neque functurum sacerdotis officio, sed inter laicos iam futurum, & tunc demum illi manum Sanctus imposuit: atque in paucis diebus capillorum quoque recuperatione curatus. Deumq; glorificans, sancto etiam viro gratias referens, videntibus nobis ad propria remeavit.

Ceterum ne qui fortè aliquando lapsi sunt, huius exempli metu frangantur, ad pœnitentiæ remedium sollicitè confugiant: vt hac saltem ratione purgati, humili atque demisso animo ad mensam Domini accedant. Hanc autem præparationem in lege olim Dominus adumbravit, cum Exod. 12. præcepit, ne quisquam ad esum agni (qui huius diuini sacramenti imaginem gerebat) nisi circumcisos accederet. Seruos autem emptitios (qui ad Iudeorum religionem transire vellent) prius quidem circumcidi, circumcisos autem ad conuiuium illud admitti debere: mercenarios autem nullo modo. Constat autem, corporea illa circumcissione spiritualem animarum circumcissionem adumbrari: quæ vere pœnitentiæ virtute fit: qua & præterita mala desinemus, & futura vitare proponimus. Hæc ergo ratione spiritualiter circumcisi, ad hæc sacra & adoranda mytheria cum timore ac tremore accedere possumus. Quod autem mercenarij ab agni esu excluduntur, indignitatem nobis eorum insinuat, qui terrene mercedis gratia a altare tremendum accedunt. Quæ res non tam ad plebem (cui nulla huiusmodi merces proposita est) quam ad sacerdotes eos pertinet, quos ad altare Domini nō famas, sed mercenarij medicamentum, sed corporis alimentum trahit. Hi namq; vere mercenarij sunt, quos a suo Dominus conuiuium hæc lege excludit. Quo in loco latissimus se se nobis legendi campus aperitur, in quo Ecclesiæ vicem lamentaremur: in quæ tam multi sacerdotes sunt, qui non deuotionis affectu, sed mercedis obtentu ad altare Domini accedunt, ignem plane offerentes alienum: vt

potè

D pote quos non ardens in Deum charitas, sed flagrans pecunie cupiditas ad hoc ministerium trahat. Similibusq; lamentandi materia est: tam multos cernere, qui sacris initiantur, non ut animas, sed corpora pascant: hoc est, non ut in hoc dignitatis gradu religiosius Deo seruiant, sed ut habeant unde corporis vitam sustentare valeant sic ad sacros ordines, quasi ad manerarias artes accedentes, & questum esse pietatem existimantes. Quæ res quantum Ecclesie dignitati & cõmuni fidelium saluti noceat, vix illa oratione explicari, vix viliis lachrymis satis deferri queat. Sed quoniam dies hæc non lamentis, sed spiritalibus gaudijs dicata est, in aliud tempus hanc querimoniam differamus. Hodie verò Dominum pro tanto munere laudemus, eiusq; laudes & magnificentiam festis vocibus prædicemus: illique quantas maximas possumus gratias agamus, ab eoq; suppliciter postulemus, ut qui se se nobis velatum in hac mortali vita tradere dignatus est, reuelata tãdẽ facie se nobis in patria præbere dignetur. Amẽ.

In eodẽ festo sacratissimi corporis Christi

concio quarta: in qua primùm de summis beneficijs in hoc sacramento nobis exhibitis, eiusque effectis & virtutibus: deinde verò de reuerentia, qua ad illud accedendum sit, ac de frequentiori eius vsu agitur.

F THE. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo. Ioan. 6.

ICTVRVS HODIE FRA-

tres charissimi, de altissimo ineffabilq; christiane fidei mysterio, deq; omnium diuinarum miraculorum maximo (in cuius explicatione verba desunt animo, intellectu heret, iudiciũ obruitur) non video, qua via insistere, aut quod dicendi initium commodius sumere debeat, quam quod magnus ille Dionysius Areopagita de hoc admirabili sacramento dicturus, sibi sumendum decreuit: nempe ab ipso eodẽ Dño, qui in hoc

in hoc sacramento latet, supplicibus votis postulare, vt pau-
 A
 liber id quo tegitur velum aperire, & ex immensa luce quae
 intra illud latet, vel exiguum ad nos radium emittere dignetur:
 quo iustiosi mentis nostrae oculi illum videre, voluntates ama-
 re, & lingua nostra dignum aliquid de eo proloqui valeat, vt
 totum illi hodie acceptum feramus: & quod ab eo munus acce-
 pimus, & luce n qua illud agnoscimus & predicamus. O diui-

Dionys. num penitus (inquit Dionys.) sanctumq; mysterium: obdu-
 eta tibi significantium signorum operimeta dignanter aperies,
 nobis palam atque aperte luceſce, nostrosq; spirituales oculos
 singulari & aperto lucis tuae fulgore reple. Quod si hanc in nos
 lucē diuinā pietas effundere dignaretur, superuacaneus noſter
 hic labor futurus erat: multo enim magis nos fulgor ille diui-
 nus illuminaret, afficeret, atque raperet, quam omnes non so-
 lum hominum, sed etiam Angelorum linguae. Hoc ipsum autē

Exo. 33. Moses a Domino suppliciter petebat, cum diceret: Si inueni
 gratiam in oculis tuis, ostende mihi gloriam tuam. Quod quide-
 m beneficium sanctus Propheta non vni sibi tantum, sed vni-
 uerso populo, quem regendum susceperat (vt Lyppomanus an-

Lyppom. notauit) a Domino postulabat. Cum enim videret inobediē-
 tem populum, nec tot inspectis miraculis, nec tot perceptis be-
 neficijs, in officio contineri, hanc vnam viam ad pietatem & in-
 stituta efficacissimam iudicauit, si in eum Dominus pulchritu-
 dinis & lucis suae radios immitteret, quod ab illo doctus & insti-
 tutus, quam gloriosum & magnificum Deum, quantoq; cultu
 & reuerentia dignum haberet, intelligere posset. Hac enim ra-
 C
 tione facile homines non ad obedientiam modò, sed ad mille
 mortes pro ipso obeundas paratissimi essent. Sine hoc igitur
 diuini laminae radio, non video, quomodo ad huius sacra-
 menti mysterium predicandum assurgere humana infirmitas
 valeat. Animaduerto quippe nihil in eo esse nõ summū atque di-
 uinum. Si enim effectus eius spectare velis, is est, homines diui-
 nos, hoc est, deformes efficiere: si verò huius effectus causam
 intuearis, Deus ipse causa est intra pectus hominis admittus: si
 autem modum insipientias, modus est vt idem Dominus sub panis
 specie ab homine sumptus, eundem hominem efficiat caelestem

Dissimil. atque dignum. Quo iudicio quantum inter verum Deum &
 conuatiuos Gētilium Deos discriminis sit, facild intelligemus.

Cypria in Latet illud in quo ipe Deos Iupiter princeps habebatur, quem
4791. D. Cypria, non caelestis regni, sed vitiorum principem esse ait.
 Hic

D Hic igitur Deus imbris aurei formam suscepisse fertur, vt intra virginis Danae cubiculum admissus, illi pudicitiam eriperet: nosse autem Deus panis speciem sumit, vt intra pectus hominis exceptus, puritatis & sanctitatis suae participem efficiat. Cum igitur in hoc sacramento cuncta sint diuina, qui fieri poterit, vt rudis & vilis homuncio, quae diuinissima sunt, allequi & proloqui sine Dei lumine queat? Vt haec igitur nobis lucem Dominus, qui in hoc sacramento conditus est, impartiri dignetur, ad beatissimam Virginem, hoc est, misericordiae matrem confugiamus, eiusque patrocinium solita oratione imploremus.

A V E M A R I A .

B Eatus pater Effrem in eolibro, quae de virtutibus ac vicijs edidit, hanc sententiam obseruatione dignissimam scriptam reliquit. Cum christianae vitae rationem considero, singula ipsius *Effrem.*
E instituta beatitudinem hominibus asserere perspicio. In nullam namque christianae philosophiae partem vir sanctus oculos coniciebat, quam non ad humanae vitae felicitatem efficacissimam esse crederet. Nam cum eam partem intueretur, quae leges & praecipua viuendi continet, quae cupiditates franguntur (quam carnales homines maxime reformidant) in huius obseruatione magnam pacem, & animi quietem, mirasque diuini Spiritus delicias inueniebat. Non enim temere regius Propheta dixisse putandus *Psal. 118.*
 est, In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus diuitijs. Omnia quippe diuinae legis praecipua aduersus carnis nostrae cupiditates militant, quae omnium perturbationum, molestiarum, atque dissidiorum causa sunt, Iacobo Apostolo testante, qui ait: Vnde bella & lites in vobis, nisi ex concupiscentijs vestris, quae militant in membris vestris: Vnde conueniens *Iacob. 4.*
F est, vt hisce pacis perturbatoribus diuinae legis vi & obedientia compressis, tranquilla pax animi (in qua huius vitae felicitas sita est) oriatur. Hinc enim memorabilis illa Senecae sententia manauit: *Senec. in Epif.*
 Qui desiderium claudit, cum ipso Ioue de felicitate contendat. Diuinae ergo legis obedientia, quae cupiditatem comprimit, certissima ad felicitatem via est. Si quis vero aliam diuinae legis partem contempletur, quae caelestia praemia pijs constituta continent, & spiritualia gaudia, quibus in hac etiam vita reficiuntur & oblectantur, quis non videt, quanta felicitatis sit talibus consolationibus recreari, tantaque gloria spe animum alii & excitari?

Satis duo haec ad constituendam hominis felicitatem esse vi
 R r deban-

debantur: sed est aliud, quod multò magis ad humanæ vitæ beatitudinem conferat, nempe sacramentorum beneficia: quæ sunt humanæ infirmitatis medicamenta, dolorum solatia, malorum remedia, & diuinæ bonitatis & charitatis clarissima argumenta. Inter quæ tamen singulari virtute & dignitate diuinissimum Eucharistiæ sacramentum eminet: quod totius felicitatis & beatitudinis nostræ origo & fundamentum est. Cum enim ad hanc ipsam beatitudinem cætera sacramenta nobis plurimum conferant, quæ cælestem gratiam, & Spiritum sanctum hominibus tribuant (in cuius donis fructibusque non exigua beatitudinis nostræ portio sita est) hunc tamè Spiritum & gratiam summum Eucharistiæ sacramentum maxime præstat. Ad illud namque cætera sacramenta ordinantur, & ipsum etiam (ut Dicitur Dionysius ait) aliorum sacramentorum perfectior & consummator est: quandoquidem in eo se nobis Christus Dominus totum tradit, cum se in alijs per partes quodammodo tradat: quia in illis non ipse, sed eius nobis virtus & gratia communicatur. Hoc est igitur, quod beatitudinem nostram maxime constituit. Quæ enim maior beatitudo, quam à summo illo rerum omnium Domino diligi: in cuius manibus omnium terrestrium atque cælestium bonorum thesauri positi sunt: qui solus hominem plena felicitate beare, solus eum dijs opibus cumulare potest? Quod autem maius aut euidentius diuinæ huius dilectionis argumentum, quam quòd hic tantus Dominus non suo modo, sed se ipsam nobis donare, & nobiscum vnum fieri dignatus fuerit?

Ex hac autem spiritali vnione facile erit intelligere, quàm multa & magna beneficia, quæ ad hanc ipsam beatitudinem consequendam in modo adiuuant, nobis collata sint. Constat enim, amorem donorum omnium primum, omniumque aliorum causam & fontem esse: qui enim vere amat, se ipsam primum amanti tradit, ac deinde reliqua quæ, in eius facultate posita sunt. Qui enim quod maximum & summum est tribuit, non morabitur inferiora etiam & minora largiri. Quo nomine D. Dio. hoc summum sacramentum appellat communionem ait, quòd in eo Dominus Iesus se ipsum atque opes suas largè & munificè amatoribus suis impendat: & intra illos manens, omnia in omnibus operetur. Ipse namque mentem splendore suæ claritatis illuminat, & affectus iaculo sui amoris faciat: ipse animam torpentem excitat, languentem roborat, cessantem excitat, eluriam.

D esurientem pascit, sitientem potat, mœrentem consolatur, pugnantem vires sufficit, labantem sustentat, à malo reuocat, & ad omnia virtutis officia exsuscitat, & sic tãdem spirituales animæ vitam tribuit, per quam ad vitam perueniat sempiternam. Hinc Diuus Cirillus, Viuificat, inquit, corpus Christi, & ad incorruptionem sua participatione reducit. Non enim alterius cuiusdam, sed ipsius vitæ corpus est, virtutem incarnati verbi retinens, & plenum potestate illius, quo vniuersa & viuunt, & sunt.

*Cirill. in
Ioan.*

Sed inter hos tamen huius diuini sacramenti effectus, maxime proprius ac singularis est hominis cum diuina mente vnio atque copulatio. Qua de causa Dominus sacramentum hoc sub cibi specie instituit, vt hanc humanæ mentis cum diuina mente vnionem designaret: quandoquidem proprium cibi est, vnum cum eo fieri, qui eo vescitur. Hoc est igitur, quod præcipue Dominus in hodierna sancti Euangelij lectione exponit, cum ait,

✱. I.

¶ *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Quid autem hoc sit, idem Dominus explicat cum ait: Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet & ego in illo.*

Hoc enim cibi proprium esse diximus, in alii naturam transire, & vnum cum illo fieri: quod quidem huic sacramento maxime conuenit, quo Ecclesiæ membra capiti Christo copulantur, & vnum cum illo efficiuntur. ¶ Cum is igitur præcipuus huius sacramenti effectus sit, existimo vos omnes partim quidem vnionis huius dignitatem admirari, partim etiam scire velle quomodo hæc tã dissimilium partium, tamq; longe inter se distitarum vnio fieri possit: præsertim cum ea quæ valde dissimilia sunt, in vnum coire nequeant. Ad hoc igitur respondemus, hanc vnionem spirituales esse, & amore potissimum fieri. Amor autem duplici ratione mentem cum re amata copulat atque vnit. Primum enim eam cogitatione, affectu, ac desiderio in ea re esse facit, quam vehementer amat. Hinc illud quod vulgo dici solet, animam magis ibi esse vbi amat, quam vbi animandi officium exercet. Et illud item: Amar tẽ mortuũ esse in corpore proprio, viuere autẽ in alieno. Deinde etiã, quia perfectus amor amatis voluntate in dilecti voluntatem ita transformatur, vt quid quid hic vult, ille velit, nec ab eo vnquã voluntate dissentiat. Verissimè enim

dicitur est, Idem velle, idemq; nolle, eam demũ firmã amicitia esse,

Salustius

esse. Hoc autem perpetuum Sanctorum omnium studium fuit, ut **A**
 quantum in hac fragili vita fieri posset, mentem suam cum diui-
 na mente & voluntate ita copularent, ut quidquid illa vellet,
Ezech. 1. ipsi quoque simili studio & affectu vellent. Hoc enim illa Eze-
 chielis animalia delignant: quæ ubi erat impetus spiritus, illuc
 gradiebantur, nec reuertebantur cum incenderent. Præcipua
 enim & continua sanctorum hominum cura erat, in diuinam vo-
 luntatem oculos semper intentos habere: & quidquid illa vel-
 præciperet, vel innueret, quò vocaret, aut vnde reuocaret, dilige-
 ter attendere, & se totos ad illius Iustitiam propria voluntate repudia-
 ta applicare: & in hoc vnũ neruos omnes intedere, ut ex duabus
 voluntatibus vna quodammodo voluntas fieret. Quam quidem
 vnitatem sola beatissima Virgo inter sanctos omnes plenissimè
 consequuta est: in cuius anima adeò plenum sibi diuina volun- **B**
 tas dominum vendicauit, ut ibi non duæ voluntates, sed vna
 quodammodo, nempe diuina, locum habere videretur. Quo
 factum est, ut anima illa sanctissima perfectissimè in diuinam
 mentem transformata esset: quando nihil ibi iuris propria vo-
 luntas, sed totum diuina sine vilo prorsus impedimento possi-
 debat. Post beatissimam autè Virginem, Apostoli deinceps ad
 hanc vniõnem peruenire summo studio contendebant. E quibus
Gala. 2. Paulus ait: Viuo ego, iam non ego, viuunt verò in me. Chris-
 tus. Quibus verbis innuit propriam voluntatem, pristinosque
 veteris hominis mores extinctos fuisse, proque illis Christi Do-
 mini voluntatem, & virtutes clarissimas eius mentem ita obse-
 disse, ut quisquis Paulum intueretur, magis in eo Christi ima-
 ginem, quàm Pauli deprehenderet. Adeo enim Christo vni-
 tus & in illum transformatus erat, ut in eo magis eluceret quod **C**
 erat factum, quàm quod erat natum: magis quod gratia dona-
 uerat, quàm quod natura formauerat. Quemadmodum enim
Simil. acerbi fructus melle aut sacharo decocti, nihil pristinæ acerbi-
 tatis retinent, sed illius liquoris saporem referunt, in quo diu
 iacuerunt: ita in Paulo nihil erat, quod veteris Pauli naturam,
 & ingenium, & pristinæ vitæ saporem haberet: sed quidquid
 in eo videbatur, eius erat, cui per ardentissimam charitatem
 vnitus, & in quem transformatus erat. Ideoque iure seipsum
 discipulis in exemplar virtutum Christi proponere potuit, cum
1. Cor. 4. dixit: Imitatores mei estote, sicut & ego Christi.

Ut igitur ad institutũ redeamus, cum præcipua huius diui-
 ni sacramenti virtus sit, humanam mentem cum diuina copu-
 lare

Dicare (hoc enim natura cibi designat, qui in edentis substantiam vertitur) hæc autem vnio non corporea, sed spiritualis sit, & amoris glutino fiat: amoris autem sit (vt hæctenus demonstratū est) amantem in amatum transformare: efficitur sanè, vt qui per huius sacramenti virtutem perfecte Christo Domino vnitur, in ipsius imaginem transformetur. Hoc est autem, quod Saluator in hodierna lectione ait: *Misit me viuens Pater, & ego viuo propter Patrem: & qui manducat me, & ipse viuet propter me.* Hanc autem similitudinem quis inter homines vsurpare auderet, nisi ea Saluator ipse vsus fuisset? Sensus enim est, quòd quemadmodum Filij Dei vita eadem cum Patris vita est, quia Pater est in Filio: sic fidelis hominis vita, qui Christi Domini corpus intra se receperit, Christi vitæ conformis erit: quia Christum intra se cõ-

Simil.

Emorantem habet. Itaque sicut ignis (qui inter elementa omnia nobilissimus est) quancunque corripuerit materiam, in se conuertere, suamque formam atque virtutem in eam transfundere contendit: ita quam mentem Christus Dominus (qui ignis consumens est) corripit & inhabitat, in se transformare, sibi vnire, & sui similem, hoc est, diuinam efficere nititur. Cuius rei causam Clemens Alexand. esse ait, quòd in hoc diuino sacramento non modò corpus & sanguis Christi nobis traditur, sed charitas etiam, & Spiritus Christi, quo sanctificamur, atque diuinæ similitudinis participes efficiamur. Id autem euenit, cum ea puritate & sinceritate vitam nostram instituiamus, vt in ea diuinæ puritatis imago quædam appareat: vt quicunque nos viderit, non spurios & adulteros, sed legitimos Dei filios, eiusque simplicitatis & innocentie imitatores agnoscat.

Cic. Alca

*. II.

¶ Ex hoc autem posteriori effectu alij non minus suspiciendi consequuntur. Primum enim hinc tanta fortitudinis vis in fragili humanæ mentis natura inartat, vt Diuus Chrysof. dicat: Vt leones ignem spirantes ab illa mensa recedimus, terribiles Demonibus effecti. Quo factum est, vt Diuus Cypria. instante persecutionis procella, Christi milites, qui tormentorum metu a fide defecerant, ne iterum tormentorum immanitate victi succumberent, intra Ecclesiæ castra colligere, eosque non ferro & vallis, sed munimento (vt ille ait) Dominicæ saturitatis armados curauerit: tantum in hoc diuino mysterio virtutis ac roboris esse intelligebat. Cuius rei si causam queras, causa est amo-

Chrysof.

Cypria,

Cant. 8.

ris vnio, quam diuini huius mysterij effectum esse diximus. **Cant. 8.** **A**
 ius quanta sit vis, Sponsus in Cant. declarat cum ait: Fortis est,
 vt mors, dilectio, dura sicut infernus æmulatio. Vnde sequi-
 tur, Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem, & lu-
 mina non operient eam.

Ex eodem etiam fonte sequitur meritorum Christi com-
 munitio, quæ nobis sacramenti huius beneficio contingit. Post
 illud enim primum & summum beneficium, quo se ipsum Sal-
 uator fidelibus donauit, proximum est, vt sua quoque illis lar-
 giatur. Inter quæ præcipuus est sacratissimæ passionis & mor-
 tis eius fructus, cuius fideles in hoc sacramento participes ef-
 ficiuntur. Itaque laborum omnium, dolorum, iniuriarum,
 verberum, atque vulnerum, quæ mitissimus ille agnus tum in
 vita sua, tum præcipue in morte perpassus est, participes effi-
 cimus. Vt enim virtus omnis atque sensus capitis in omnia cor-
 poris membra deriuantur: ita Christi Domini opes & virtus
 (quem constituit Deus caput super omnem Ecclesiam, quæ
 est corpus eius) ad omnes fideles, qui charitatis glutino illi tan-
 quam viua membra copulati sunt, plenissime dimanant. Quæ
 quidem vnio sacramenti huius virtute perficitur, in quo spiri-
 tualia Christi membra capiti suo arctius coniunguntur. **B**
 Cum enim nobis sacrum corpus & sanguinem suum donat, simul
 etiam donat quod illo corpore & sanguine in sacrificium obla-
 tis promeritus est. Neque enim alterum sine altero dignè ac-
 cedentibus datur: hoc est enim dari & sacramentum, & rem
 sacramenti. Qua in re diuinæ pietatis dignatio studiose con-
 sideranda est: quæ planè voluit, vt quod ille moriendo prome-
 ruit, nos edendo consequeremur: & quod ille expansis in cruce
 manibus obtinuit, nos manibus in linu conditis reciperemus:
 & quod ille summis corporis & animæ doloribus affectus est,
 nos ineffabili animæ nostræ dulcedine (qua in hoc sacramento
 fruimur) perciperemus. Quid igitur hac benignitate clemētius?
 quid magis paterno affectui cōueniētius? Solet patres immētos
 sæpè labores excipere, & varia pericula adire, vt amplum filijs
 patrimonium relinquunt, quò ipsi citra laborem & periculum
 opibus alieno labore partis fruantur. Quam rem Christum Do-
 minum nobiscum in hoc sacramento egisse constat. **C**

Simil.

Est & aliud non minus suspiciendum, quod primam illam
 spiritua-

D spiritualis vnionis dignitatem consequitur. Non enim patierit Dominus templum suum, hoc est, corpus nostrū, in quo sacratissimum eius corpus velut in templo suo habitauit, videre corruptionem, sed illud eiusdem resurrectionis & gloriæ cōmunionē honorabit. Qua enim ratione Apostolus ait, corpora nostra à mortuis excitāda (quòd in nobis Christi Spiritus habitauerit) eadem etiam futuræ resurrectionis gloriā colligimus, quòd non modo Spiritus Christi, sed sacratissimum etiam corpus eius in nobis sibi sedem delegerit. Huius verò tantæ dignitatis pignus pijs omnibus in hoc sacramento confertur: & pignus quidem valoris & pretij, cuius futura merces est. Nihil enim nobis maius promittitur in cœlis, quàm quod in terra sacramēti huius exhibitione donatur, quanuis alia ratione donetur. Datur enim hic idem Dominus sub aliena imagine velatus, ibi verò aperta facie detectus: hic sub panis imagine, ibi in ipsa diuinæ pulchritudinis specie. Deus tamē vtrobiq; est qui datur. Quis ergo tali spe, taliq; salutis æternæ pignore nō gaudeat? Quis nō sic vitā instituat, vt nunquam pignus hoc capitali aliquo crimine amittat, quo fideliter adseruato, æternam vitam sibi donandam esse non dubitat?

Sed nondum hic donorum atq; gratiarum finis. Est enim & aliud non minoris deuotionis & reuerentiæ studio suspiciendū. In sacris enim locis apud nos cōmorari voluit, vt illum corā videre, illū alloqui, orare, & adorare die noctūq; liceret, illiq; nos præsentēs exhibere. Hoc enim sicut & cætera sacramenta ad noui testamēti gratiam, & aduentus Christi gloriā pertinebat: vt tam facile nobis ad Deum accessus vbiq; lecorū pateret. Concessa enim prima illa immēsa & inexplicabilis gratia, qua Deus immensus propter homines homo fieri dignatus est, quid iam in cæteris diuinæ gratiæ thesauris nobis oclusum & interdictū remanere debuit? Qui enim quod maximū & summū erat, nepē filiū suū tribuit, quomodo non cum illo nobis oīa donabit? Olim quidem Dñs in lege vnū in vniuersa terra altare, & vnicū tēplū esse voluit. Et quidē in sacrariū & intimū tēpli aditū (in quo arca testamēti collocata erat) solus summus sacerdos (thuris suffitu totū sacrarium operiente, ne quid cernerē posset) ingrediebatur, arcam verò ipsam non modo manu contingere, sed nec videre fas erat. Bethlāmite nāque, qui eam curiosius videre præsumpserunt, meritis aude: i.e. suæ pœnas dederunt. Quid quòd nec ad eam propius accedere licebat, nisi duorum millium cubitorum spatium esset interiectum? Hoc enim Iosue cauit, cum

Leuit. 16

*Iosue. 3.**Esaï. 6.**Esaï. 66.**Idem 57.**Psal. 133.*

arca Domini in Iordanis transitu populum precedebat. Iam vero cum Dominus in montem Sinai descendisset, solus Moyses ascendit in montem, nulli autem hominum, aut iumentorum etiam fas erat ad montem, in quo Deus loquebatur, accedere. Ille ergo Dominus, qui adeo exiguam olim sui copiam hominibus faciebat, ille quem Esaïas vidit sedentem super thronum excelsum & eleuatum, Seraphicisque spiritibus vallatum, ille qui de seipso apud eundem ait: Cælum mihi sedes est, & terra scabellum pedum meorum: ille inquam sublimis & excelsus habitans æternitatem, habitare etiam ad finem vsque seculi in huius mûdi inferioris exilio, in hoc nostro tuguriolo, in hac ærumnarum valle, in hac stultorum cauea, inter sicarios, adulteros, homicidas, latrones, sanguinarios, mendaces, & sacrilegos homines (quorum multi finitimas templis atque sacrarijs domos habent) inter hos, inquam, propter electorum suorum salutem & gloriam habitare dignatur: vt non iam duorum millium cubitorum spatio interiecto, sed prope ipsum altare accedere, vt illum alloqui, illum salutare, illi assistere, illum quodãmodo intueri, suas illi calamitates declarare, auxilium petere, laudes conferre ac decantare valeat. Experiuntur autem huius beneficij virtutem sanctimonialia & monachi, qui stant in domo Dñi, in alijs domus Dei nostri: qui ante altare, in quo dominicum corpus adferuatur, perseverantes, in noctibus extollunt manus suas in sancta, & benedicunt Dominum. Longe enim aliter hoc in loco metes eorum afficiuntur, & rapiuntur, quam cum alibi hoc idem officium faciunt. Huius siquidem sacramentalis presentia argumento intelligunt, quantum eos diligit, qui perpetuo apud illos manere, & cum illis commorari vult. Hac enim ratione Hieremias flagrantissimum erga populum suum amorem declarauit, cum euersa à Chaldeis ciuitate, optio illi à principe militiæ magnis adiunctis promissis data esset, vt in Babylonem secum veniret: qui tamen maluit inter captiui populi sui ruinas permanere, quam regijs opibus & honoribus in palatio Babylonis affluere: cum tamen tot esset iniurijs ab eo populo affectus. Hoc igitur argumento Saluatoris nostri charitatem in homines intelligere licet: à quibus tot modis offensus, nihilominus tamen inter eos habitare dignatur, vt eos gratia & presentia suæ virtute oblectet atque confirmet. Hæc enim sacramentalis presentia spiritualem Domini presentiam pollicetur, qua

Dis & precibus & necessitatibus piorum hominum presens adest. Hoc enim ipse discipulis & nobis omnibus pollicitus est, cum ex hoc mundo discedens dixit: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi. *Mat. 28.* Cuius quidem promissionis, diuini huius sacramenti presentia fidem facit. Esse autem nobiscum, quid aliud est, quam nobis adeste, nobis preesse, modisq; omnibus salutem nostram promouere? Que quidem res magnam certè pie considerantibus admirationis atque deuotionis materiam prebet. Cum enim Dominus tot annis salutem nostram operatus fuerit in medio terræ, totque doctrinæ monitis, tot virtutum exemplis, & sacramentorum medicamentis, quodq; mirabilius est, tot doloribus, opprobrijs, atque vulneribus salutis nostræ negotium plenissimè absoluisset, existimare quisquam poterat, illum deinde à salutis nostræ cura feriatum cessare. Vbi enim extremam illam in cruce vocem protulit, Consummatū est (quo verbo omnia legis & Prophetarum vaticinia, & omnia quæ ad stabiliendam generis humani salutem necessaria erant, impleta esse designauit) nihil aliud superesse videbatur. Verum summus ille humanæ salutis amator, ne tot quidem laboribus atque beneficijs contentus, quasi parum esset actum, pollicetur se omnibus diebus ad finē vsque mundi nobis affuturum, & salutis nostræ causam sine intermissione acturū. Hæc igitur tanta diuinæ bonitatis & charitatis declaratio, quantum in mentibus nostris ignem incendere debet? Cum enim veræ dilectionis proprium sit, cum eo semper manere velle, quem vehementer diligas, hæc ratione Saluator ingentem dilectionis suæ vim nobis declarauit, qui non contentus quòd tribus ac triginta annis in hoc seculo apud nos fuerit versatus, rationem iniit, qua in cælum conscendens, perpetuò apud nos in terra maneret. Quis igitur hoc indicio viscera illa charitatis & misericordiæ plenissima non agnoscat? non adoret? non veneretur? non ardentissimo amore complectatur?

✱. III.

¶ Ex his autem quæ hæctenus dicta sunt fratres, facile erit omnium malorum ac ruinarum mundi causam diuinare. Nam si tam multi fidelium se ita ab huius diuini sacramenti cõmunionem subtrahunt, vt vix illud semel in anno, idq; vi magis coacti quam sponte suscipiant, quid mirum si tanta celestis huius cibi virtute de-

Nicepho
v. 116

Cirill. in
Ioan.

te destituti, in summa imbecillitate versentur, & (quod est **A**
consequens) leuissimæ cuiusque auræ impulsu corruant, qui
hoc fortitudinis cibo vix vnquam roborantur? O infelicem
temporum conditionem! o mirandam rerum commutationem!
Summum apostasiæ crimen, quod hodie iudices fidei extremo
supplicio atque igne, meritissimo & optimo iure plectendum
censent, Ecclesia olim hoc sacro cibo interdicto præcipue puniebat. Vnde Innocentius Papa Archadium imperatorem, &
Eudoxam Augustam (quod per summum scelus Diuum Ioan-
nem Chrysostomum exilio damnasent, ac omnes pene orientis
Ecclesias hac iniuria in seditionem vocassent) hoc potissimum
fulmine feriendos curauit. Eius hæc verba sunt, vt Nicephorus
Ecclesiast. historia. 13. libr. refert. Ego, inquit, minimus &
peccator, cui thronus magni Apostoli Petri creditus est, segre, **B**
go & reijcio te & illam (scilicet Eudoxam) à perceptione im-
maculatum mysteriorum Christi Dei nostri: Episcopum e-
tiam omnem, aut clericum ordinis sanctæ Dei Ecclesiæ, qui ad-
ministrare aut exhibere ea vobis ausus fuerit, ab ea hora, qua
præsentis vinculi mei legeritis literas, dignitate sua excidisse
decerno. Hætenus ille. Hoc igitur supplicium fideles olim mor-
tis instar esse indicabant. Nunc autem eò res nostræ deuen-
runt, vt ipsi se fideles sponte sua hoc tanto supplicio, non ad
tempus modò, sed tota penè vita puniant. Neque hoc con-
tenti, quod scelere & scordia faciunt, timoris & reuerentiæ
se prætextu facere simulant. Quienque autem ita se decipiunt,
Diuum Cyrillum audiant aduersus illos hæc verba iuraman- **C**
tem. Sciant baptizati homines, si longo temporis spatio pro-
pter simulatam religionem mystice communicare Christo re-
cusent, ab æterna læ vita procul depellere. Quippe refulatio
huiusmodi quanuis ex religione proficisci videatur, & scanda-
lum facit, & laqueos instruit. Quare oportet omnibus viti-
bus à peccato mundari, & recte viuendi iactis fundamentis,
magna cum fiducia ad sumendam vitam concurrere: sed va-
rix sunt Diaboli, multiplicesque ad decipiendum insidix. C
re demus operam modò, vt vinculis eius obruptis, & in-
feruitutis peccatorum excusso, in timore Domini seruamus,
& carnis voluptate per continentiam superata, ad cælestem
gratiam accedamus. Hætenus ille. Cuius verba quantum ti-
toris animis nostris incutere debeant, vobis expendendum
relinquo,

D relinquo.

Sunt autem alij ijs longè deteriores: qui non contenti fo-
cordia sua, pro homines, & ad huius divini sacramenti me-
dicinam frequentius confugientes, foecordiae lux participes effi-
cere nituntur: dum eos malignis verbis ac detractionibus ab
hoc pio & salutari instituto reuocant. Quorsum, inquit, to-
ties confiteri toties sacramentū Eucharistiae sumere: toties tem-
pla frequentare: cum satis esse duxerit Ecclesia, semel quotan-
nis confiteri. In dignum enim esse dicunt, tam familiari confi-
dentia viles opifices & homunciones ad hæc tremenda myste-
ria accedere. Quæ cum dicunt, non eo animo dicunt, quod di-
uine maiestatis contumeliam dolenter ferant: sed quod priorū
religio illorum impietatem magis conspicuam reddat. Vt enim

E Diuus Gregor. ait, Mos prauorum est, inuidere alijs virtutis bo-
num, quod ipsi habere non appetunt. Tales autem proditoris
Iude exemplum imitari milii videntur: qui indigne tulit vn-
guentum Mariae supra pedes Domini effundi, cum trecentis
venire denarijs potuisset, & dari pauperibus. Hoc autem di-
cebat (vt Ioannes ait) non quod ipse Dominici sanguinis pro-
ditor vlla egenorum cura tangeretur: sed quia fur erat, & locu-
los habens, quidquid poterat, surripiebat. Sic igitur hos nul-
la honoris diuini, sed sui tantum nominis & opinionis curæ re-
mordet: cui, aliæ religionis comparatione & virtutis exem-
plo, iniuriam committunt: ita dum hæc dicunt, non Dei,
sed sub Dei pretextu causam suam agunt, sibi cōsulunt, & suam
dedecus aliorum in oburgatione tegere conantur.

Grego. 2.
Dialog.

Mar. 14.

Ioan. 13.

F Quocirca demus operam fratres, ne hunc quotidianum pa-
nem, quem quotidie a Domino postulamus, nos foecordia no-
stra annæxi faciamus. Hinc Diuus Cyprianus illud verbum
Domini explanans, Panem nostrum quotidianum, sic ait:
Hic est panis, de quo Dominus ait: Si quis manducauerit ex
hoc pane, viuet in aeternum. Vt ergo manifestum est, eos vi-
uere, qui corpus eius attingunt: ita contra timendum est,
ne dum quis abstinet ab hoc corpore, procul maneat a salu-
te, dicen te Domino, Nisi manducaueritis carnem, &c. Et
ideò panem hunc quotidianum Dominus appellauit, vt in
ipso semper & viuamus & maneamus. Idemque rursus in
eodem loco: Hunc panem nobis dari quotidie postulamus,
ne qui in Christo sumus, & Eucharistiam quotidie ad cibum
salutis

Cypria. in
ser. de O-
rat. lom.

Ioan. 6.

Idem ibi.

Hiero 20.
1. *epist ad*
Licinium
Geticū.

Psal. 33.
9. Tho. in
3. par. 9.
80. art.
10.
De conse-
tra. d. 2. c.
Peracta.

August.

salutis accipimus, intercedente aliquo grauiore delicto (dum abstinentes, & non communicantes, à cœlesti pane prohibemur) à Christi corpore separemur. Diuus verò Hieronymus in *Epist. ad Licinium*, an quotidie accipienda esset Eucharistia, alijsque de rebus ab eodem interrogatus, hunc in modum respondet: De sabbato quod quaris, vtrum ieiunandum sit: & de Eucharistia, an accipienda quotidie (quod Romanæ Ecclesiæ & Hispanæ obseruare prohibentur) scripsit quidem & Hippolytus vir disertissimus, & carptim diuersi scriptores e varijs autoribus ædidere. Et mox: Eucharistiam quoq; absque condemnatione nostri, & pungente conscientia, semper accipere, & Psalmistam audire dicentem: Gustate & videte, quoniam suavis est Dominus. Hæc ille. D. verò Thom. de diuini huius sacramenti frequentiori vsu sic ait: In primitia Ecclesiæ, quando magna vigeat deuotio fidei Christianæ, statutum fuit, vt fideles quotidie communicarent. Vnde Anacletus Papa dicit, Peracta consecratione omnes communicent, qui noluerint Ecclesiasticis carere liminibus. Sic enim statuerunt Apostoli, & sancta Romana tenet Ecclesia. Hæc tenet D. Thom. Sunt tamen nonnulli, qui hanc quotidianam sacramenti perceptionem, de qua Anacletus loquitur, ad solos Ecclesiæ puritas & constantia. Quorum tamen sententiæ, illorum temporum puritas & constantia refragatur. Anacletus enim secundus Pontifex post Petrum fuit, Irenus lib. 3. cap. 3. cuius tempore fideles quotidie hoc sacramentum frequentabant: vt in Actis Apostolorum legimus. Hæc autem non eo consilio à me dicta sunt fratres, vt omnes ad quotidianam huius sacramenti perceptionem adhortari velim. Hoc enim cum D. August. nec laudare, quia non rectè fieri potest: nec vituperare, quia rectè etiam fieri potest, debemus. Nihil enim sibi tribuit, qui quod ille damnare non est ausus, damnare ipse, præsertim indicta atque incognita causa, audeat. Huius namque rei difinitio, prudentis sacerdotis iudicio relinquenda est. Is enim quid cuique fidelium pro ratione status, & conditionis, & virtutis suæ profectu expediat, discernere prudenter debet. Alijs enim rarius, alijs frequentius sacra cõmuni concedenda erit. Illos tñ præcipue oratio mea perstringit, qui quam diutissimè ab huius diuini sacramenti medicina atq; remedio abstinent: quo apertè videant, & quibus se diuinæ gratiæ opibus priuent; & in

D & in quanto salutis suæ discrimine verentur. Ad eos autem, cui frequentius ad hoc mysterium accedunt, hoc præcipue pertinet, vt quanta potuerint animi puritate, sinceritate, deuotione, & cordis humilitate, & reuerentia, ad hanc Domini uentam, ad hoc celeste conuiuium, & Angelorū panem accedant. Neque enim quia tantam sui conueniendi atque sumendi copiam Dominus fidelibus concessit, ideo minus reuerenter ad illum accedere debent: quandoquidem ipse Dominus, qui in lege olim tantam à filijs Israel sanctuario atque arcæ reuerentiam (vt paulò ante diximus) exhiberi præcipiebat, nos in illis monebat, nos erudiebat, vt intelligeremus, qua animi submissione atque deuotione ad illū accedere, illiq; assilire deberemus, qui tantam soli vmbre atque figuræ reuerentiam tribui volebat. Hoc igitur

E pio mentis affectu ad illum accedamus fratres, suppliciter ab eo petentes, vt quem modò testum atque veratum percipimus in via, reuelata tandem facie contemplari & percipere mereamur in patria.

In eodē festo sacratissimi corporis Christi

sti concio quinta: in qua admiranda diuine bonitatis & charitatis argumenta, qua in Eucharistiæ sacramento elucet (quibus nos Dominus ad sui amorem excitauit) explicantur. In qua quidem explanatione varij huius diuini sacramenti effectus & fructus exponuntur.

F

THE. Ignem veni mittere in terram, & quid uolo nisi vt accendatur? Luc. 12.

RIVSQVAM HUIVS, QVAM

proposui sententiæ, explanationem attingam, fratres dilectissimi, quid nos celestis magister in Euangelica huius diei lectione docere uoluerit, breuiter percutrà. Sacratissimi enim corporis sui uirtutem & efficaciam explicans, ait.

Caro mea uerè est cibus, & sanguis meus uerè est potus. Qui mandu-

*Hiero 20.
1. Epist. ad
Licinia
Geticū.*

*Psal. 33.
D. Tho. in
3. par. 9.
80. art.
10.
De confe-
cra. d. 2. c.
Peracta.*

August.

salutis accipimus, intercedente aliquo grauiore delicto (dum
abstinentes, & non communicantes, a cœlesti pane prohi-
bemur) à Christi corpore separemur. Diuus uero Hierony-
mus in Epist. ad Licinium, an quotidie accipienda esset Eua-
charistia, alijsque de rebus ab eodem interrogatus, hunc in
modum respondet: De sabbato quod queris, utrum ieiunan-
dum sit: & de Eucharistia, an accipienda quotidie (quod Ro-
manæ Ecclesiæ & Hispanæ obseruare prohibentur) scripsit qui-
dem & Hippolytus uir disertissimus, & carptim diuersi scri-
ptores è varijs autoribus ædidere. Et mox: Eucharistiam quoq;
absque condemnatione nostri, & pungente conscientia, sem-
per accipere, & Plalmistam audire dicentem: Gustate & vi-
dete, quoniam suauis est Dominus. Hæc ille. D. uero Thom.
de diuini huius sacramenti frequentiori usu sic ait: In primi-
tiua Ecclesia, quando magna uigebat deuotio fidei Christianæ,
statutum fuit, ut fideles quotidie communicarent. Vnde Ana-
cletus Papa dicit, Peracta consecratione omnes communicent,
qui noluerint Ecclesiasticis carere liminibus. Sic enim statu-
erunt Apostoli, & sancta Romana tenet Ecclesia. Hactenus D.
Thom. Sunt tamen nonnulli, qui hanc quotidianam sacramen-
ti perceptionem, de qua Anacletus loquitur, ad solos Ecclesie
temporum puritas & conuictus. Quorum tamen sententiæ, illorum
secundus Pontifex post Petrum fuit, in refragatur. Anacletus enim
cap. 3. cuius tēpore fideles quotidie hæc sacramenti frequenta-
bant: ut in Actis Apostolorum legimus. Hæc autem non eo con-
silio à me dicta sunt fratres, ut omnes ad quotidianam huius
sacramenti perceptionem adhortari uelim. Hoc enim cum D.
August. nec laudare, quia non rectè fieri potest: nec vitupe-
rare, quia rectè etiam fieri potest, debemus. Nimirum autem
sibi tribuit, qui quod ille damnare non est ausus, damnare ipse,
præsertim indicta atque incognita causa, audet. Huius tanque
rei difinitio, prudentis sacerdotis iudicio relinquenda est. Is
enim quid cuique fidelium pro ratione status, & conditionis, &
virtutis suæ profectu expediat, discernere prudenter debet.
Alijs enim rarius, alijs frequentius sacra cōmuni concedenda
erit. Illos tñ præcipue oratio mea perstringit, qui quam diutissi-
mè ab huius diuini sacramenti medicina atq; remedio abstinent:
quò apertè uideant, & quibus se diuinæ gratiæ opibus priuent,
& in

D & in quanto salutis suæ discrimine verentur. Ad eos autem, cui frequentius ad hoc mysterium accedunt, hoc præcipue pertinet, vt quanta potuerint animi puritate, sinceritate, deuotione, & cordis humilitate, & reuerentia, ad hanc Domini mentem, ad hoc cœlestis conuiuium, & Angelorū panem accedant. Neque enim quia tantam sui conueniendi atque sumendi copiam Dominus fidelibus concessit, idè minus reuerenter ad illum accedere debent: quandoquidem ipse Dominus, qui in lege oluntatam à filiis Israel sanctuario atque arcæ reuerentiam (vt paulò ante diximus) exhiberi præcipiebat, nos in illis monebat, nos erudiebat, vt intelligeremus, qua animi submissione atque deuotione ad illū accedere, illiq; assistere deberemus, qui tantam soli vmbre atque figuræ reuerentiam tribui volebat. Hoc igitur **E** pio mentis affectu ad illam accedamus fratres, suppliciter ab eo petentes, vt quem modò tectum atque velatum percipimus in via, reuelata tandem facie contemplari & percipere mereamur in patria.

In eodē festo sacratissimi corporis Christi

sti concio quinta: in qua admiranda diuinæ bonitatis & charitatis argumenta, quæ in Eucharistiæ sacramento elucet (quibus nos Dominus ad sui amorem excitauit) explicantur. In qua quidem explanatione variij huius diuini sacramenti effectus & fructus exponuntur.

F

THE. Ignem veni mittere in terram, & quid volonisi vt accendatur? Luc. 12.

RIVSQVAM HVIVS, QVAM

proposui sententiæ, explanationem attingam, fratres dilectissimi, quid nos cœlestis magister in Euangelica huius diei lectione docere voluerit, breuiter percurrâ. Sacratissimi enim corporis sui virtutem & efficaciam explicans, ait.

Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Qui mandu-

cat meam carnem & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo. A
& cætera quæ sequuntur vsque in finem.

A V E M A R I A.

Pars prior. *I.

Q Vanis hæc Dñi verba, quæ à me initio cõcionis huius propo-
sita sunt, minus sacræ huius diei solènitati cõuenire videan-
tur (in qua sacramentorũ omniũ maximi solène festum celebra-
mus) tamen, vbi quantam dilectionis suæ vim in eius institutio-
ne nobis Dominus ostenderit, explicauerimus, non temere me
hæc eius verba in præsentì cõcionè tractare voluisse intelligetis.
Quauis enim omnia Saluatoris nostri opera, immensam eius
bonitatem & in genus hominum charitatem apertissimè decla- B
rant, tamen sunt, quæ hoc ipsum maximè efficiunt: nempe
admiranda eius incarnatio, acerbissima passio, & diuinæ Eucha-
ristiæ institutio. Quod intelligens humanæ salutis inimicus, in
nulla alia re tot hæreticorum machinas excogitauit, quibus sac-
ra hæc mysteria conuelleret, atq; labefactaret: vt potè à quibus
ipse maiora malitiæ suæ impedimenta acciperet. Carnales quip-
pe homines eius spiritu afflati, Deum ex se ipsis æstimantes indi-
gnum immensa illa maiestate iudicabant, omnipotentem Deũ
fæmineis visceribus includi, in crucem agi, & se ipsum homini-
bus in cibum, potumq; præbere. Aduersus hos autem errores
Ecclesiæ doctores præclara volumina ediderunt, grauissimis ra-
tionibus ostendentes, nihil diuinæ bonitate & charitate dignius,
nihil pestilentissimo naturæ nostræ morbo curando salutaris C
exitisse. Vt enim duo illa Cherubin, inter quæ olim arca fæderis
Domini locata erat, extensis eam alis protegebant: ita humani-
tatis Christi mysterium (quod arca illa fæderis adumbrabat)
sancti doctores ab hæreticorum calumnijs protegunt atq; tuen-
tur.

Exod. 37.

Sed inter has sanctorum Patrum defensiones, vnã dunta-
taxat in præsentì concione explicare constitui: quam si ita verbis
exponere potuero, vt quod ego mente concepi, in vos dicendo
transfundam, non dubito, quin apud vos efficiat, quod apud me
iam datum egit: nempe, vt hoc mirabile diuinæ sapientiæ consi-
lium agnoscatis, & immortales illi pro his tantis beneficijs gra-
tias agatis & omnia insuper hæreticorum commenta, vt araneo-
rum telas minimo negotio elidatis: Summam autem defen-
sionis

Dnis huius breuiter hac Domini sententia, quam proposui, comprehendam: deinde rem à primis initijs exordiar. Quæro igitur ad quid præcipue Dei Filius in hunc mundum uenerit? Ad hoc ipse hac breuissima & fecundissima sententia, quam initio proposui, respondet: Ignem ueni mittere in terram, & quid uolo nisi ut accendatur? Hoc est, terra quidem assuat flagratque terrenarum cupiditate, alget uero, & glacie ipsa frigidior est, celestium rerum amore: ego uero in hoc ueni, ut ardore illo (quatenus in hac uita fieri potest) extincto, argentia hominum corda rerum celestium amore incendam. Duplicem igitur hanc prouinciam suscepi: alteram, ut amorem illum (quatenus fieri poterit) extinguam: alteram, ut hunc celestem amorem incendam: idque non naturam hominis in aliam permutando, sed ineffabilibus beneficijs & virtutum exemplis hanc tantam humani cordis mutationem efficiendo. Si igitur hoc Dominus facturus erat, nulla utique ratione commodius, quam his tante bonitatis & charitatis operibus efficere potuit. Hæc igitur rationis nostre summa est.

Cæterum, ut rationem hanc (quæ totius Euangelicæ philosophiæ firmamentum est) penitus introspicere ualeamus, quedam mihi altius repetenda sunt, quibus ceu gradibus ad huius mysterij celsitudinẽ pertingere ualeamus. Neq; enim ad ea quæ in sublimi loco posita sunt, nisi per gradus ascenderẽ possumus. Quod quia heretici non fecerunt, sed humi repentes celestia contingere tentauerunt, in maximos errores lapsi sunt. **Principio** igitur statuamus, Deum rerum omnium magnarum & minorum curam & prouidentiam gerere: ad quam quidem pertinet, res omnes per debita & conuenientia media (utatur enim hac uoce quæ Philosophis familiaris est) ad suos fines perducere. **¶** Deinde illud etiam statuendum est, quod quantum hæc diuina prouidentia perfecta sit, nulliq; nature pro eius captu & conditione desit: aliter tamen maiora, aliter minora curat. Quod uidemus in motibus cælorum (qui principẽ inter corpora omnia locum tenent) qui ex quo die conditi sunt, nunquã uel latũ uingẽ à cursu & ordine illis præscripto discesserunt: cum tamen hæc inferiora corpora innumers penẽ modis quotidie uarietur. **¶** Tertio illud etiam obseruandum est, quod cum duplicia sint opera Dei, quedam nature, quedam gratiæ: posteriora hæc multo quã illa præstantiora & nobiliora sunt. Quod quidem ex utroque sine apertẽ colligitur. Finis enim operum nature, est earum demum in esse

in esse naturæ conseruatio. At operû gratiæ finis (vt ipsum quoq; A nomen præfert) est esse gratiæ: hoc est, supernaturale atque diuinum esse: quo videlicet homo supra hominis naturam elatus, diuinæ puritatis, & sanctitatis, atque etiâ beatitudinis particeps efficitur. ¶ His addo quartum, nempe diuinam prouidentiam omnia per amorem gubernare, atque omnibus providere: hoc est, per sui ipsorum amorem, quem rebus omnibus ingenerauit: quo videlicet omnia se diligunt, & conseruationem suam appetunt, & ea omnia quæ ad ipsam pertinent, auidissime conseruantur. Ab hoc enim flagrantissimo sui amore ceteri affectus & propensiones oriuntur: quibus res omnes ea appetunt, quæ ad naturæ suæ statum retinendum necessaria sunt. Subijciamus exempla. Terra naturali grauitate sua infimum mundi locum appetit, in quo conseruatur: quò non impedita rapidissimo impetu fertur. De aqua idem est iudicium, quæ eadem grauitate prædita, semper ad inferiora dilabitur. Aer verò, qui natura leuis est, ita superiorem locum naturæ suæ conuenientè appetit, vt si quando cauernis terræ inclusus fuerit, grauissimam terræ molem impetu suo tremefaciat atque concutiat, quò insuperas regiones euadat. Ignis verò tanta vi supra aëris regionem fertur, vt si sulphureum puluerem turri suppositum accèderis, turrim ipsam & ingentia mœnia subruat, & in frustra redigat: ne violenter contra naturæ suæ vim in alieno loco detineatur. Bruta verò animantia quo studio, labore, atque periculis alimenta quaerunt, quibus vitam tueantur? Quo verò impetu in ea feruntur, quæ ad ipsi suæ propagationem pertinent? Quæ cura, atque amore filios suos alunt, atque educant? De amore verò, quo se homines diligunt, & quæ sua sunt appetunt, nihil hic dicam: quoniam res notior est, quàm vt verbis indicari debeat. C

V. ¶ Postremò hoc etiam statuendum est, quòd quemadmodum diuina prouidentia res naturales huiusmodi affectibus & propensionibus (quæ ex naturali sui amore proficiscuntur) in fines suos dirigit, dum auiditate maxima quæ ad illum consequendum exiguntur, appetere facit: ita etiam pios omnes simili prouidentia in supernaturalem finem, hoc est, in summum & beatificum bonum dirigit: dum & hoc bonum, & virtutes omnes, quæ nos ad illud perducunt, ardentissimo amore appetere, & modis omnibus inquirere facit. Vigente enim hoc amore ac desiderio, omnia rectè & sanctè fiunt: eo verò extincto, nihil Deo gratum fieri potest.

D Iam ex his quæ dicta sunt, quod proposuimus, colligere incipiamus. Si ergo diuina prouidentia simili ratione, hoc est, simili amore, similibusq; affectibus res naturales & supernaturales, id est, opera naturæ & gratiæ gubernat, atque (vt paulò ante diximus) aliter maiora, aliter quæ minora sunt curat: & infinitis propè partibus nobiliora sunt opera gratiæ quàm naturæ, consequens ergo est, vt tantò maiorem diuinarum rerum amorem, ardentioresque affectus piorum animis ingenerare debeat, quantò opera gratiæ operibus naturæ præstant. Hanc igitur prouinciam Saluator noster se suscepisse in propositis verbis profitetur cum ait: Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi vt accedat? Quod perinde est, ac si diceret. Cum animaduertirem homines tãto rerum terrenarum amore flagrare, & cælestia bona (quæ vera & solida bona sũnt) prorsus negligere & fastidire (vn de omnis eorũ improbitas & miseria manat, ego ad hoc in mundum veni, vt inmodicum terrenarum rerũ amorem extinguerem, & cælestium accenderem & inflammarem. Si igitur ad hoc Domine in mundum venisti, prouinciam certe immensa bonitate & potentia tua dignam suscepisti. Quid enim magis bonitatem tuam decet, quàm vt in cordibus nostris carnalium rerũ amorem extinguas, & tui ipsius, hoc est, summi boni amorem incendas: frustra enim homo cõditus in mundo esse videbitur, nisi conditore n suum, eundemq; summum bonum vobis summo amore diligat: imo verò cum totus hic mundus hominis gratia conditus sit, frustra quoq; ipse mundus conditus fuerit, si homo, propter quem conditus est, conditorem suum hoc amore non diligat. Quocirca conuenientissimum planè erat, vt diuina prouidentia (cuius rationem superius declarauimus) hunc amoris affectũ mentibus nostris infereret.

Sed hæc tamen prouidentia Domine, vt maximè tuam bonitatem decet (qua nos tui similes efficias) ita omnipotentia tua indiget, qua & illum carnis amorem extinguas, & hunc spiritualem amorem accendas. Natura siquidem humana cõmuni peccati morbo sic inuerfa fuit, vt omnia quæ ad corporis cultũ pertinent, incredibili ardore concupiscat, nullumq; propter ea adhibentem laborem, nullum periculum, non truculenta bella, non feros pelagi fluctus, non quidquam aliud reformidet: ad ea verò quæ ad animæ sũæ & Dei cultum pertinent, ita algeat & nauicet, vt ne loco quidem propter illa moueri velit. Itaq; attentius animæ nostræ statum considerãti apparet, eam similem esse ijs, quo

Simil.

S f rum

rum media corporis pars paralysis morbo dissoluta & insensibilis facta, altera verò integra & incolumis est. Ad hunc enim modum anima nostra ad spiritualia atq; diuina amplectenda, spirituali quadam paralysis, & insensibilitate laborat: quæ tamen ad terrenarum rerum amorem viuacissima est. Itaque duplex tibi Domine provincia suscipienda est, si naturam agram sanare velis: altera, vt hunc terrenum amorem adeò flagrantem extinguas: altera, vt cœlestem illum adeò argentem accendas. Quem admodum enim scriptores quidam memorant, insignem quandam musicum duplicem mercedem à discipulis quos instruebat exigere solitū, si ab alijs instructi atq; eruditi fuissent, propterea quod duplicem ipse laborem esset suscepturus, vt videlicet vetera aboleret, & noua traderet: ita Saluator noster duplicem in humana nature curatione laborem suscepit: alterum, vt carnalem amorem debilitaret: alterum, vt spiritualem in mentibus nostris incenderet. ¶ Cum igitur tantum in hoc opere difficultatis sit, nihilque omnipotentie tue Domine sit impossibile: qua ro suppliciter abs te, quonam modo hanc tantam cordis humani metamorphosin efficere debeas. Legi enim, te beate Catherine Senensis pectus aperuisse, & cor eius ab eo extraxisse, triduoq; apud te retinuisse, & iterum suo loco reddidisse. Hac ratione aperte video omnipotentem virtute tua hoc fieri posse, si humani cordis naturam immutaueris: aut etiam si totum hominem destruxeris, eumque deuò aliter effinxeris. Quod in tua potestate esse Hieremie Prophete ostendit quem in figuli domum ire præcepisti, vt cum ibidem figulum videret vas quoddam in aliam formam atque usum, quam prius fabricare ceperat permittente, hoc exemplo diceret, te quoque idem de hominibus facere posse. Hoc igitur modo aperte quoque video, in potestate tua esse, humanas mentes hoc ipso amore quem diximus, accendere. Quod si his rationibus nō fiat, non facile video, quonam modo hæc tanta cordis nostri mutatio fieri possit. Certè Diuus Cyprianus ante conuersionem suam nulla ratione hoc fieri posse credebat. Sic enim ait: Ego cum in tenebris & nocte cæca iacerem, difficile prorsus ac durum pro illis tunc moribus opinabar, quod in salutem mihi diuina indulgentia pollicebatur, vt quis renasci deuò possit, atque in nouam vitam animatum, quod prius fuerat, deponeret: & corporis licet manente compage, hominem animo ac mente mutaret. Quin impossibilem (aiebam) tanta conuersio est, vt repente ac perniciter exuat,

*Simil.**Hiere. 18**Cyprian.
ad Donat.*

Dur, quod vel genuinum situ materię naturalis obduruit, vel vsorpatum diu lenio vetustatis moleuit. Alta hæc & profunda penitus radice sederunt. Hæc Cyprianus. Cuius verba non dubium, quin summam huius rei difficultatem aperte declarent. Quid igitur ad hæc Domine respondes? Qua ratione hanc tantam cordis nostri mutationem efficere paras? Non certè hominẽ iterum ad incudem reuocando, aut naturam eius immutando: sed tot tamq̃ue stupendis beneficijs, gratijs, atque muneribus ad mei amorem prouocando, vt plũquam ferrei cordis sit, quisquis me ardentissimo amore non diligat. Hoc est autem, quod aperte olim Dominus Prophetica voce pollicitus est, cum ait. In funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis. Rectè sanè à quodam insigni Philosopho dictum *Osce. 1.*

Est, Qui beneficia inuenit, compedes inuenit. His ergo compedibus, his amoris & beneficentię vinculis nos Domine ad te traxisti. Hoc est, tot maximis pietatis tuę beneficijs, tot magnificentissimis æternę vitę promissis, tot in infirmitatis nostrę remedium institutis sacramentis, et honoribus, quibus humilitatem nostram sublimasti, tot auxilijs, quibus infirmitatem nostram roborasti, tot celestis vitę documentis, quibus mentis nostrę tenebras illuminasti, tot ad eò apertis immensę bonitatis & charitatis tuę argumentis, quibus corda nostra in tui amorem inflammassti: ac postremò tot plagis, tot vinculis, alapis, spinis, sputis, opprobrijs, ludibrijs, cruce, clauis, & ignominiosissima morte, quam propter scelera nostra expanda subijisti. Quibus ad eò nostrum erga te amorem excitasti, vt etiã si saxea corda haberemus, his tantis ignibus mollienda & liquefacienda essent. Sic certè liquefiebat cor Pauli, cum diceret: Charitas Christi vrget nos: hoc est, nõ modò allicit & incitat, sed vrget etiam, *2. Cor. 5.*

F & vñ quodammodo mentibus nostris infert. Quisquis igitur in hunc finem diuina bonitate & prouidentia dignissimum prudenter oculos coniecerit, apertissimè videbit, nihil his tribus diuinę pietatis operibus, que initio proposuimus, nepe incarnatione, passione, & sacrę Eucharistię institutione, excogitari potuisse se conueniẽtius, nihil prouidentius. Sed incarnationis opus in presentiarũ omitto, quo vnigenitus Dei Filius mortalitatis nostrę vestem induere dignatus est. Mitto etiã passionis eius beneficiũ, quod non modo celestes mentes obtupescit, sed celũ, terrã, Solẽ, Lunã, ceteraq̃; cęli sidera, & saxa ipsa cõmouit (que quidem beneficia alijs diebus tractanda reteruantur) diuinum Eu-

charistia sacramentum in medium proferamus, quòd quacunq; A illum parte spectare velimus, ardentissimas ex se vndique dilectionis flammis spirat.

Pars posterior. * II.

P Rincipiò igitur cum amor nihil aliud quam animorum vnio sit, nihil magis vere amantis proprium est, quam vnum cum illo fieri, quem ardentè amat. Hunc autem primum & summum amoris gradum Saluator in huius sacramenti institutione apertissimè declarauit: in quo nobis vniri, & vnum quodammodo nobiscum fieri dignatus est. Hoc est enim, quod præcipue in sacra huius diei lectione significauit, cum ait: *Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus.* Quid est, verè est cibus, & verè potus? Nimirum quod ipse protinus exponit, cum subdit: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego* B in illo: hoc est, vnus spiritus ambo efficimur, quemadmodum cibus & corpus cui apponitur, vna quedam substantia fiunt. Quid igitur hac dignitate ambitio humana optare amplius poterat? Si enim summa rationalis creaturæ perfectio est, principio suo à quo profluxit, iterum copulari, quid maius in hac vita homini contingere poterat, quam ita Deo coniungi, vt ipse in Deo, & Deus in eo maneat? quod fit huius sacramenti beneficio. Quod vt apertius intelligatis, beneficiù hoc cum summo omnium diuinorum beneficiorum conferamus. Negari certè non potest, omnium diuinorum beneficiorum maximum, & maximum item diuinæ bonitatis & charitatis argumentum, Christi mortè & passio- nem extitisse. Sed in hac tamè sacra passione Saluator spirituale nobis vnionem (quæ per fidem & charitatem est) promeruit: at in hoc diuino sacramento, non spiritualiter modo sed corporaliter etiam nobis vnitur, quando non modo sua, sed se ipsum nobis tradit: vt iam illa D. Agnetis verba, amoris plenissima necesse fidelis anima possit: *Iam corpus eius corpori meo secatum est.* Et illa item Sponse in Cant. *Comedi fauum cum melle meo.* Fauus enim Christus Dominus est, mel autem diuina suauitas, & gratiarum abundàtia, quæ in hoc fauo continetur. Quo nomine D. Thom. maius quodammodo diuinæ largitatis & charitatis indicium in hoc sacramèto, quam in passione Domini exhibitum fuisse confirmat. Cum enim amor animorum vnio sit, præcipuumq; illius opus (vt modo diximus) esse constet, charitatis nexu animos coniungere, & vnum quodammodo efficere: in pas-

Cant. 5.

C

D in passione quidem spiritualiter Ecclesie suae Saluator vnitus fuit, in sacra autē cōmunionē (cū non sua modò, sed se ipsum quoq; fidelius tradat) corporaliter etiam illis vnitur. Ne quis autem in amplificandi gratia hæc dixisse credat, eiusdem S. Doctoris verba subiiciam. Is igitur summa salutis & redemptionis nostrae beneficia inter se conferens, sic ait: Magnum quidē fuit, Christum Dominum se ipsum in peregrinationis nostrae socium dedisse: maius verò in pretium redemptionis: Hoc tamen donū adhuc est in aliqua separatione ab eo cui datur: cū autē datur in cibum, datur non ad aliquam separationem, sed ad omnimodam vniōnem. Vniūtur enim in vnitāte corporis, & cibus & qui cibum sumit. Hactenus D. Thom. Itaq; si supra summū aliquid addi licet, cū summum diuinæ largitatis & charitatis argumentum in Seruatoris nostri passione collocauerimus, in hoc tamen sacramento aliquid inuenimus, quod non quidem modis omnibus, sed peculiari quadam ratione supra summum illud sit.

*D. Thom.
opusc. de
sacramēto
Altaris
cap. 5.*

E Adde etiam, quod summū illud Dominicæ passionis beneficium quauis semper nobis ad salutem proficiat, semel tamē in ara crucis impensum est: hoc tamen quotidie nobis in altari per manus sacerdotum confertur: quo eiusdem passionis & mortis participes efficiamur. Præterea semel tantū Dns in manus peccatorum passionis suae tempore traditus est: hic verò quā frequēter per manus peccatorum, hoc est, improborum sacerdotum fidelibus sumēdus traditur? Adde etiam, quod in procuracione & ordine salutis nostræ hoc videtur vltimum fuisse, ad quod cætera omnia tendebant, vt videlicet non spiritualiter modò, sed corporaliter etiam Christi membra cum suo capite iungerētur. In his ergo omnibus quæ hoc summū beneficium antegressa sunt, aliquid semper desiderabatur, quousq; ad extremum hoc peruētum esset. Post natiuitatem quippe deerat inter homines versari, esurire, sitire, algere, & fluare, laboribus cœfici itineribus fatigari, iniurijs & contumelijs affici. Post hæc ipsa autem deerat capi, vinciri, flagellari, in crucem tolli, vitam profundere, & tumulto condi. Vbi verò post hæc omnia additum est, cibum hominis Deum fieri, māducari, & vnum cum illo effici (quod ipsa eadē māducatio designat) quid vltius adijci in hac vita debuit? Hic igitur in presenti vita omnium misericordiarum & beneficiorum Domini velut terminus extitit, hoc clarissimum & summum diuinæ dilectionis argumentum. Quod vt apertius intellegatis, non grauabor in sine huius rei exemplum pariter & ar-

Aul. Gel.
li. 10. c. 18
Vale. Ma
xim. li. 4

gumentum hoc in loco cōmemorare. Referunt scriptores Gen-
tium, Artemisiam Carie reginam, insigni pudicitia feminam, A
supra humanæ affectionis fidem virum suū Mausolū adamasse.
Cui defuncto tam inigne sepulchrum fabricari fecit, ut inter
septem inū si sive miracula, sive spectacula numeraretur. Deinde
etiam amplissima oratoribus premia proposuit, qui viri laudes
copiosius & ornatus prædicassent. Neque his dilectionis argu-
mentis contenta, extremum hoc (quod instituto nostro maxime
quadrat) adiecit, neipè quòd viri cineres varijs odoribus
admixtos, in cibum suum petamq; converterit. Itaq; non contēta
memorabili illo sepulchro, ipsa (vt Vale. Max. verbis utar) viuum
ac spirans eius sepulchrum fieri voluit. Quo quidem exēplo
apertissime intelligimus, quod initio dicebamus, neipè quā
proprium veræ ac perfectæ dilectionis sit, vnū cum eo velle fieri,
quem ardentè diligas. Quid hic referam fratres? Quomodo
diuina humanis cōparare audeam? Sed certè negari nō potest,
hoc summum flagrantissimæ dilectionis argumentū nobis Dñm
in hoc diuino corporis sui sacramento ostendisse, dum se nobis
per illed vnire, intra nos manere, in nobis habitare, & cibus nos-
ter fieri dignatus est. O admirandū diuinæ charitatis argumen-
tum! o summum diuinæ dilectionis testimonium! o vere prædi-
candam Dei nostri clementiam & bonitatem, a qua tantæ dile-
ctionis vis emanauit!

Lac. 12.

Quæ cum ita sint, quis quæso vestrū fratres ad eò inhumanus
& ferreus erit, qui nō hoc tāto diuinæ dilectionis igne liqueat?
Quis se ab hoc tanto Solis iustitiæ calore abscedat? O quā verè
abs te Dñe dictū est, Ignē veni mittere in terrā, & quid volo nisi
vt accēdatur? Verè enim Dñe ignē misisti, cum naturā nostrā tibi
indissolubili vinculo copulasti. Verè enim ignē misisti, quādo
in stabulo nasci, in prætepio reclinari, & inter homines agēs, tot
labores, calūnias, iniurias, cōtumelias ab ipsis hominibus pertu-
listi. Verè ignē misisti, cum à terra exaltatus, & in cruce suspen-
sus, huius tantæ charitatis & salutis exhibitione oīa ad te amoris
vinculis pertraxisti. Sed post hos ignes extremū addidisti, cum ci-
bus noster effici dignatus es. Hac enī tāta amoris significatione,
vehementissime proruta mentes ad tui amorē inflāmati. Hinc
D. Greg. Nissenus appositissimo nomine sacramentū hoc ait esse
magnum diuinæ sapientiæ inuentū. Magnū certè inuentum fuit
ad diuinū numē placandū, ad hominis naturā exaltandā, ad car-
nis nostræ concupiscentiā deprimendā, ad ipē in Deū excitandā,
ad in-

Greg. Ni
sen.

D ad infirmitatem nostrā spirituali & quotidiano cibo roborādā, & (quod caput est) ad charitatem in Deum tā magno beneficio, tantoq; diuinæ dilectionis argumento inflammandam.

Initio quidem mundi vniuersum terrarum orbem Dñs ingenti alluuione deleuit, vt mortales omnes iustitiæ & feruentis eius timore concepto, in religione & officio conticerentur. Quo quidem tempore rupti sunt omnes fontes abyssi magnæ, & cataraçtæ cœli apertæ sunt, & facta est pluuia magna super terram. Cum autē nec hoc tanti furoris indicio diuinis sese legibus homines subijcerent, diuersā illos Dominus ratione adorsus, non timore, sed amore: non plagis, sed beneficijs non aquarum inundantium, sed amoris ignei diluuiio superare conatus est. Vt igitur eo tempore rupti sunt fontes abyssi magnæ, & cataraçtæ cœli apertæ sunt: ita modò iminēsum diuinæ bonitatis pelagus, & charitatis eius viscera (quæ ante illud tēpus quodammodo delituerant) tantorū beneficiorum exhibitione patefacta sunt. Sed quantū nouissimū hoc diluuium ab illo distat? Illud enim aquæ, hoc ignis: illud ad mundū evertendū, hoc ad instaurādū: illud ad homines interimendos, hoc ad viuificādos: illud deniq; ad cōcupiscentiæ ignē extingvendū, hoc ad argentes hominum mentes Dei amore inflammandas, immisissum fuit. Si igitur prius illud diluuium mortales omnes absorbit, quomodo posterior hoc non omnium mentes incendet? Quis ergo tantū in pectore adamantæ gestet, vt tantihuius amoris incendio non liquefiat? Præsentis suæ virtute Dominus conuertit petram in stagna aquarū, & rupem in fontes aquarum. Cum ergo in hoc sacramento non virtus modò, sed etiam præsentia Domini insit, qui fieri potest, vt lapidea etiam corda hac tanta amoris vi nō molliantur? Reuerit historie Gentilū, Cræso Regi filiū à natiuitate matū fuisse. Cū verò Regis Syri exercitus illius regnū inuasisset, & in prælio miles quidā in Cræsum fortē incurres, illū ad actō ferro interficere vellet, filius qui Patri astabat, paterni amoris vi & impetu actus, disruptis lingue impedimentis exclamauit. O homo, caue Cræsum interficias. Itaq; præualuit aduersus oia nature impedimēta ardēs filij erga patrē amor. Si tanta ergo amoris huius vis exitit, quātū apud nos ardēs in Christū charitas efficiere debet, qui plusquā paterna nos charitate diligit, quiq; maioribus nos beneficijs, quā patres oēs tenet obstrictos? In hoc certē die, quod tāta eius erga nos charitas tā insigni & stupēdo beneficio declarata est, nulla nos neq; carnis, neq; mūdi, neq; vilius omnino rei

vincula impedire deberent, quò minus pectora nostra quilibet **A**
 dura, in eius amore liquefieret. Hodie muta ora in eius laudes la-
 xada erant, hodie algètia corda diuini amoris igne inflàmanda, ho-
 die deniq; caro & sanguis in spiritù conuertenda erant. Si enim
 ille qui nullius eget, tanto nostri amore flagrauit, quomodo vi-
 les homunculi non vicissim eius amore, qui nos ita amore suo
 praeuenit, inardescimus? Quomodo hic tantus ignis pectora no-
 stra non vrit? Ferrù igne liquefcit, lapides igne molliùtur, quo-
 modo ergo corda nostra saxis & ferro duriora sunt, quæ tam in-
 gens amoris flamma non e nollit? Abicondet quis (ait Salomò)
 in sinu suo ignem, & vestimenta eius nõ ardeant? ambulabit su-
 per prunas, & plantæ eius non comburentur? Quomodo ergo vel
 cum hunc amoris ignem intra te condis, vel hoc tantum amoris
 incendium consideras, frigidius glacie pectus & animù gettas? **B**
 Si Christus Dominus his admirandis beneficijs ignem venit mit-
 tere in terram, quomodo hic tantus ignis te non incendit? **C** Ex
 hoc autem tam mirabili ac stupendo mysterio fratres (vt hoc
 obiter admonèa) non modò inmensam diuinæ bonitatis largi-
 tatem, sed etiam summam hominis miseriam & infirmitatè col-
 ligere licet. Quanta enim illa bonitas fuit, quæ tam noua & mi-
 rabili ratione se hominibus insinuauit? Quanta verò illa infirmi-
 tas & miseria, quæ tam stupendis medicamentis atq; mysterijs
 ad sanitatem consequendam eguit?

Prou. 6.

Simil.

Quòd si quis fortè quærat, vnde tanta hæc amoris vis erga
 genus hominù manarit, vnde tanta Dei nostri nobiscù comorã-
 di, & intra mètèr nostrã habitandi cupido: huic ego respòdeo,
 impermeabile diuinæ bonitatis abyssum, præcipuam huius tan-
 tæ dilectionis causam exticisse. Cum enim hic charitatis fluius **C**
 ab inexhausto diuinæ bonitatis pelago deriuetur, non adeò mi-
 rum est à tali fonte tantum flumen manare: nec tantum ignem
 in diuino pectore flagrare. Aliter enim ignis in fragili palearum
 materia, aliter in sulphureo puluere vim suam exerit. Illic enim
 neq; magnam flammam excitat, neq; diu duraturam: hic verò
 tantam vim habet, vt rupes etiam obiectas, & firmissimas arces
 voltare per aëra faciat. Ad hunc ergo modum amoris ignis ali-
 ter in humano pectore, aliter in diuino ardet. Illic ceu in fragili
 materia, hic tanquam in summa ac diuina substantia vim suam
 profert: ideoq; nihil mirum, si tam ingens amoris flamma ibidè
 excitata sit. Ex hoc autem amore, & hoc summum Eucharistia
 beneficium, & cætera quoq; redèptionis & sanctificationis
 itæ

Simil.

D *stræ* beneficia prodierunt.

Supereſt aliud, quod miro modo ſummi huius doni magnitudine in auget: nempe flagrantiffimus ardor, & propenſio voluntatis, qua Dominus nobis illud largitus eſt. Conſtat enim in beneficijs conferendis non minus bonę voluntatis ſtudiũ, quam beneficium ipſum ſpectari ſolere. Hunc autem voluntatis ardorem diſcipulis Dominus ſignificauit, cum eo ipſo temporis articulo, quo diuinum hoc ſacramētum inſtituere parabat, ad illos dixit: Deſiderio deſideraui hoc paſcha manducare vobiscum, ante quam patiar. Cur Domine hoc tanto deſiderio eſtuas? Hoc eſt *Luc. 22.*

E nim huius verbi repetitio inſinuat, Deſiderio deſideraui. Num deſideria tua noſtris ſimilia ſunt, qui non ratione, ſed cæco affectu & impetu (more fœminarum quę vterum geſtant) frequentiffimè ducimur? Nullo modo. A ſapientiſſimo quippe rationis tuę iudicio deſideria tua manabant. Quę ergo te ratio, quę cauſa hoc tantũ in pectore tuo deſideriũ excitabat? Illa certè, quę animum tuum vehementer afficere ſolebat. Cum enim diſcipuli à prædicationis officio regreſſi, felicè Apoſtolatus ſui curſum denunciãſſent, exultaſti in Spiritu ſancto, cum ſalutis humanę primitias in illis initijs animaduertes. Cum vero Samaritanorũ conuerſionem expectabas, ad eodẽ diſcipulos dixiſti: Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis. *Ioan. 4.*

F Cibus autem meus eſt, vt faciam voluntatem eius qui miſit me, vt perficiam opus eius. Hic igitur tibi Domine cibus, hic potus, hac gaudiorum & deſideriorum tuorum materia. Quia ergo in cœna illa ferculum nobis apparare decreueras, quod miris atq; inſinitis propè modis ad animarum ſalutem conducebat, quo etiã ineffabili ſapore atque dulcedine purgatarum metiũ palatum obleſtare, & reficere debebas: idcirco tanta auiditate nouiſſimam illam cœnam deſideraſti, in qua legalibus hoſtijs ſinem, & noui teſtamenti ſacramentis initium dare ſtatueras: vt in eadem cœna & legalis agnus in lucaretur, & verus agnus ab illo præſignatus immolaretur. Quanta verò ſit huius noui agni nouiq; terculi ſuauitas, nulla vis orationis (vt D. Thom. ait) exprimere poteſt: Quamuis enim pius Dominus (ſicut ipſe pollicitus eſt) in domo orationis ſuę iuſtifieret: lægè tamẽ maior lætitia illa eſt, qua eos in hoc ſacramento afficit. Hinc de B. Catherina Senenti legimus, quod læticia Euchariftiæ percepta, tanto gaudio, amore, & admiratione diuine bonitatis (quę ſic ſe hominibus inſinuabat) mens eius complebatur, vt duarum & trium horarum ſpatio in extaſim *Eſai. 56.*
raptã,

rapta, omnem sentiendi vim sic amitteret, vt grauissimo vulnere cuiusdam impie æmulæ suæ in plâta pedis accepto, nihil magis senserit, quàm si ligneum aut marmoreum pedê habuisset. Quanta verò illa vis amoris & suauitatis erat, quæ cordis sinum occupans, sic omnes animæ vires ad se aduocabat, vt omnia corporis membra sensusq; omnes & vitali calore & omni sensu priuarentur? Quo argumento liquet, plenissimè Dñm implese quod pollicitus est, cum dixit: Ignem veni mittere in terrâ: & nō qualēcunq; ignem, sed qui tā lōgo penè interuallo omnē terreni amoris ignē superaret, quātō ipiritualia bona terrenis omnibus bonis præstant. Quādo enim terrenus aut carnalis amor eoque peruenit, vt omnem sentiendi vim amantibus eriperet?

Est & aliud quod huius beneficij magnitudinē magnopere declarat, nēpè nō solum psonæ dignitas quæ beneficiū cōtulit, sed indignitas quoq; eius qui beneficiū recepit. Si enī hæc tāta diuinæ dignationis gratia in Angelos collata esset, videri poterat præstantissimæ illi naturæ hoc fuisse cōsulū: si verò hoc ipsum propter Demones ab infelicissimo illo statu liberandos editum fuisset, suspicari poteramus, Deum propter reparandam nobilissimam illam naturam hoc idē egisse. At cum hæc omnia propter hominē (hoc est, propter creaturam in ordine earū sublimiorum, quæ intellectu præditæ sunt, naturæ conditione infimam, vitiis & vitæ conditione abiectionissimam, affectu verò & voluntate ingratisimā) effecta sint: hoc vel maximè diuinæ bonitatis & charitatis immensitatem apertissimè ostēdit. Quò enim persona indignior, eò dignatio mirabilior atq; sublimior. Sic pingendi artifices cum candorē vultus à se expressi eminere volunt, rubeum aut nigrum colorem illi substernūt, qui candorē ipsum magis conspicuum reddat. Hac igitur ratione Dominus immensæ bonitatis & charitatis suæ gloriam apertius demonstrauit, cum infimam hominis naturam sacri corporis sui vnione nobilitauit, & Angelis similem fecit.

Simil.

Quid igitur ex his quæ hactenus dicta sunt, colligere licet fratres? Multa sanè. Sed illud in primis, vt flagrantissimo amoris igne diligamus eum, qui ita dilexit nos, qui hunc amoris ignem venit mittere in terram, hoc est, qui tot amoris incitamenta incarnatione, passione, & huius diuini sacramenti institutione in peccatore nostro cōgelsit. Cum enim uiuas sint, quæ amorem iustissimè sibi vendicent, rempè bonitas, charitas, & beneficentia: hæc bonitas maxima, charitas flagrantissima, & beneficia

Dcia summa inveniuntur. Quocirca ferrei cordis sit, necesse est, qui hoc triplici amoris igne nō incēditur. Neq; video quā homo torporis atq; lāguoris sui excusationē in diuino iudicio praetexere valeat, cum aduersum illum Dñs has tres amandi causas commemorauerit. Cōstat enim (vt Diuus Bernar. philoſophatur) Dominum ante hæc præſtita beneficia totum amorem nostrum à nobis olim in lege exegisse. Neque tamen iniustus erat Deus, cum præcepit, vt ipsum toto corde, tota mente, totisq; viribus diligereamus. Vt quid enim non amaret opus artificē, cum haberet vnde id posset? Et cur non quantū omnino posset, cum nihil omnino nisi eius munere posset? Ca terum quantum putamus adiectum beneficio, quod nobis salutem contulit? Si tantū debeo pro me facto, quid addam pro me refectus? Neque enim tam facillē refectus quā factus, quando tot laboribus, tot plāgis, tot doloribus me refecit. Quātō ergo iniustus atq; potētius hæc tā stupenda Dñi beneficia totam amoris nostri vim sibi vendicant?

*Bern. lib.
de amore
Dei.*

Vt autem summam rationis huius, quam tota hac concione prosequuti sumus, non ex meo, sed eiusdem beatissimi Bernardi ore audiatis, accipite quid ille ea de re dicat. Quid aliud, inquit, in nobis faciat cōsiderata tanta & tā indebita miseratio, tā gratuita & sic probata dilectio, tam inopinata dignatio, tam inuicta mansuetudo, tam stupenda dulcedo? Quid, inquam, hæc omnia faciant diligenter considerata, nisi vt considerantis animum ab omni penitus prauo vendicatum amore, ad se mirabiliter rapiant, vehementer afficiant, faciantq; præ se contempnere quidquid nisi terrenarum rerum contemptu appeti non potest? Nimirum proinde in odorem vnguentorum horum Spōsa currit alacriter, amat ardentē, & parum sibi amare sic amata videtur, etiam cum se totam in amore perstrinxerit. Nec immerito. Quid magnū enim tanto repensatur amori, si puluis exiguus totum se ad redamandum collegerit, quem illa nimirū maiestas in amore præueniens, tota in opus salutis eius intenta conspicitur? Hæc tenus Bernar. Cuius ego verbis nihil addere volo, nisi illud tantum, quo tacitæ cuidam obiectioni respondetur. Diligere enim quisque vestrum poterit: Cur ergo, si tanta beneficiorum Domini vis est, vt ferrea etiam corda liquefacere possit, vsque adeo in eius amore homines algent, quando ipse hunc tantum ignem in terram miserit? Huic quæstioni idē Bernar. in his quæ proposui verbis breuissime satisfacit, cum ait: Quid hæc

*Bern. ubi
supra.*

tanta

tanta beneficia diligenter considerata faciât, nisi vt consideran- A
 tis animum ab omni prauo amore vindicatû, ad se mirabiliter
 rapiât: Hæc ille. Medicina igitur hæc efficacissima est: opus tamê
 est, eam vulneri admouere. Vulnus autem in corde est: quod &
 terrenarum rerum amore feruet, & cœlestium amore alget.
 Huic igitur admouenda cœlestis hæc medicina est. Tunc autem
 illam admouemus, cum admiranda hæc beneficia quotidiana
 & pia consideratione diligenter (vt Diuus Bernard. ait) in cor-
 de nostro volumus & consideramus. Quare rogo obtestorque
 vos fratres (quod sæpè aliàs à vobis petere soleo, nec petere vn-
 quam desinam) vt partem diei aut noctis sepositam habeatis,
 qua hæc tanta diuinæ dignationis beneficia in corde vestro pie
 & religiosè tractetis: hoc est, vt ignem hunc è cœlo missum in B
 terram in pectore vestro condatis: haud dubium enim, quia
 omnem alium profani amoris ignem à vobis excutiat, & di-
 uinæ dilectionis igne incendat: quò Deo similes per
 amorem effecti, & in hac vita eius sanctitatem &
 puritatem, & in futura sempiternam
 eius felicitatem con-
 sequi merea-
 mini.

In eodè festo sacratissimi corporis Chri-

sti cõcio sexta: quæ primo loco quinque præcipua miracula, quæ
 in venerabili Eucharistiæ sacramento continentur, explicat.

Deinde maxima Domini beneficia, quæ is nobis in hoc C
 sacramento exhibet, & charitatem qua illa ex-
 hibet, exponit. Postremò ad frequen-
 tiorum eius vsum breui-
 ter adhorta-
 tur.

THE. Memoriam fecit mirabilium suorum

misericors & miserator Dominus,
 escam dedit timentibus se.

Psalm. 110.

QVO-

D

VONIAM, VT DIVVS

Thom. ait, diuinum Eucharistiae sacramentum miraculorum omnium, quae Dominus in hoc mundo edidit, maximum esse constat, digna mihi visa haec res est, de qua in presenti concione agerem. Cuius rei gratia huc Davidis versiculum quem audistis, explanandum suscepi: qui & horum quidem mirabilium mentionem facit, & nos etiam ad hanc caelestem escam cum timore atque reuerentia sumendam inuitat. Quantae autem virtutis & excellentiae haec diuina esca sit, caelestis magister in sacra huius diei lectione exponit his verbis.

D. Thom.

E

Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinè, in me manet, & ego in illo.
Et caetera quae sequuntur omnia.

A V E M A R I A.

F

Cogitanti mihi fratres dilectissimi huius diuini sacramenti maiestatem atque virtutem (cuius hodie festum Ecclesia magna fidelium letitia celebrat) tam multa & magna sese mihi miracula & magnalia obtulerunt, vt quid potissimum ex tot eius virtutibus & miraculis dicturus essem, profusè ignorarè. In alijs quidem diebus festis praecipuum concionatorum studium est, quid dicturi sint, inquirere: in hoc autem, quid omittere, vnde incipere, & vbi potissimum orationem finire debeant, totus pene labor est. ¶ Sunt igitur in hoc sacramentorum omnium maximo multa miracula & beneficia, quae sancti Patres literis commendarunt: sed multò plura, quae omnem humanae mentis intelligentiam superant. Ex his autem, quae sancti viri prodiderunt, pauca nos assequuti sumus: & ea ipsa rudis sermo, & angusta ingenij vena exprimere vix potest: ita fit, vt ex infinitis pene huius mysterij partibus vix vnã aliquã explicare pro dignitate valeamus. Neque hoc mirum alicui videri debet. Nam cum diuina bonitas immensa atque ineffabilis sit quid magnopere mirandũ erit, si bonitatis huius opera (qualia omnia Dominice incarnationis sacramenta & mysteria sunt) causa atque originis suae naturam referant: vt videlicet ineffabilia & incomprehensibilia sint, quae ex incomprehensa & ineffabili bonitate oriuntur? Hoc autem ita esse, mirabili quadam visione Dominus Ezechielii Propheta sub cuiusdam mystici templi atque fluminis imagine declarauit. A quo quidem

quidem templo aquæ egrediebantur subter limen domus ad O. A
 rientem. Angelus verò, qui mysteria hæc Prophetæ nunciabat,
 habebat funiculum in manu sua, & mensus est, inquit, mille
Ex ec. 47 cubitos, & traduxit me per aquam vsque ad talos. Rursumque
 mensus est mille, & traduxit me per aquam vsque ad genua: &
 mensus est mille, & traduxit me per aquam vsque ad renes: Et
 mensus est mille torrentem, quem non potui pertransire, quo-
 niam intumuerunt aquæ torrentis, qui non potest transuadari.
 Quid autè aquarū & fluminū nomine in literis sanctis, nisi re-
 condita diuinæ sapientiæ mysteria intelligimus? Inter quæ ta-
 men magna sanè varietas atque differentia est, quæ per varia
 huius fluminis vada insinuatur. Subijciamus huius rei exem-
 pla. Cùm Decalogi legem Dominus populo suo tulit, facile
 homines eius æquitatem & sinceritatem assequi potuerunt, vt
 potè quam in visceribus suis naturæ beneficio descriptam gesta-
 bant. Hic enim fluminis aqua ad talos solum pertingit, facileque
 flumen hoc diuinæ legis à quouis transmitti potest. Cùm verò
 omnium immortalitatem, & diuinæ prouidentie, inferiora
 omnia moderantem, curam prædicat, aqua quidem altius fluit,
 sed ad genua tantum pertingere videtur: quoniam clarissimi
 Philosophi hæc ipsa rationis lumine assequuti sunt. Certe (vt
 alios interim omittam) Plutarchus vttramque rem eodem ar-
 gumento, eademque ratione tenendam esse docet his verbis: V-
 na est ratio, quæ diuinam prouidentiam humanaque animæ
 immortalitatem ostendit ac confirmat, nec alterum repudia-
 re, alterum amplecti licet. Ceterum cùm lex Domini de fu-
 tura vita disserit, hoc est, cùm bonis præmia, & improbis sup-
 plicia in futuro seculo constituta esse docet, altius adhuc flu-
 minis vnda decurrit, & ad renes vsque pertingit. Quauis e-
 nim hoc ipsum multi Philosophorum ignorauerint, nonnul-
 ti tamen hoc suspicati sunt. Cuius rei testis est Cicero, qui in-
 ter clarissimorum Philosophorum opiniones hanc etiam refe-
 rendam esse ait, Impiis apud inferos parata esse supplicia. At ve-
 rò cùm diuina Sapientia ab his quæ rationis sunt, ad ea quæ ra-
 tionem superant, se attollit, præcipueque cùm ineffabilia no-
 uæ legis mysteria & sacramenta fidelibus credenda proponit,
 ipsumque rerum omnium conditorem ait, salutis humanæ con-
 seruæde gratiam ad terras descendisse, humanam carnem induis-
 se, inter homines sibi humana forana versatum fuisse (quodque
 omnem superat admirationem) propter illos vincitum, colaphis
 & alapis

*Plut. de
 sera. Nu.
 vindicta.*

*Cicero.
 li. i. Rbe.*

D & a lapidibus cæsum, sputis illitum, flagris concisum, spinis coronatum fuisse: ac postremo in cruce appensum, pretiosum sanguinem suum in expiationem peccatorum nostrorum fudisse, atque ex eodem corpore & sanguine salutem animarum nostrarum cibum potumque nobis (quo in æternum viveremus) confecisse: cum hæc, inquam, omnia quæ fides docet, pius homo alta mente recollit atque considerat, & altissimam illam præstantissimamque naturam vilissimam atque ingratisimam hominis gratia sic desectam atque prostratam contemplatur, hic plane rapidi fluminis huius vnde sic attolluntur & in tomescunt, vt transinari nullo modo possint: quoniam hic mens deficit, intellectus obruitur, lingua hæret, voluntas stupet, atque ita stupore, silentio, & admiratione laudat, quæ neque intelligentia consequi, neque verbis explicare potest. Magnifica enim opera Dei (vt Diuus Gregor. ait) tunc facilius loquimur, cum obitupescendo reticemus: laudatque homo idonee tacendo, quod idonee comprehendere non valet.

Gregor.

§. I.

¶ Caterum inter hæc ipsa nouæ legis mysteria, miro modo Eucharistiæ sacramentum excellit (quod corporis & sanguinis Domini in cruce pro generis humani salute effusi, veritatem & mysterium continet) cuius quinque mirabilia, quæ in eo continentur, exponere, & eorum rationem explicare in præsenticoncione decreui: partim, vt fides vestra nouo rationis humane lumine confirmetur, partim etiam, vt charitas atque deuotio erga illud magis accendatur. Ad vtrumque enim noster hic sermo deseruiet. Inter hæc verò mirabilia, illud primo loco miramur, nempe immensas diuinæ gratiæ opes, quibus animæ sanctificantur, ab hoc sacramento manare: in quo si externam eius faciem spectes, nihil aliud quam panem & vinum cernes. Quod quidem non minus in cæteris sacramentis demiramur, quorum materiam res corporeas esse videmus. Aqua enim quæ in sacramento baptismi adhibetur, aqua est: & oleum, quo vngimur & confirmamur, verum oleum est. Hæc tamen elementa sacramenti forma accedente, spirituales effectus in mentibus hominum produciunt: atque eos pios, iustos, virtutis & honestatis amantes efficiunt. Si quis igitur hanc tantam sacramentorum virtutem admiratur, huic ego admirationi miranda naturæ opera, quæ passim in rebus conditis cernimus,

Primum
racul.

mus,

mus, opponam. Naturæ quippe autor rebus à se conditis occultas atque mirabiles virtutes indidit, quæ sacramentorum vim atque facultatem admirabilem quidem, sed tamen credibilem faciunt. Quis enim tot virgultis, tot herbis, & quid herbis dico? tot etiam lapillis tam variam atq; multiplicem vim contulit, vt alius profuente in sanguinem listat, alius venena depellat, alius impudicitæ impatiens sit, alius etiam & ferrum in sublimi suspensum teneat, & in solum mundi polum aciem intendat, neq; in aliam partem flectatur? Qui ergo hæc rebus potenti virtute sua adeo mirabiles virtutes contulit, is eiusdem potentie magnitudine corporeis rebus hanc sanctificationis gratiam tribuit: quod planè in omnibus sacramentis facit, quæ non modo gratiam significant, sed eam quoque dignè suscipientibus conferunt. In hoc tamen sacramentorum omnium maximo longè dissimilis ratio est. In alijs nanque, aqua quæ mentem purgat (vt diximus) aqua est: & oleum quod ungit, oleum est: hic autem panis qui videtur, panis non est, sed caro Christi. Caro autem Christi vnita verbo (quod vita viuentium est, & quæ ad esse diuinum eleuata est) eadem quæ verbum ipsum, cui vnita est, operatur. Quemadmodum enim (vt Cyrillus ait) si alicui liquori mel infuderis, liquor ipse sapore & virtutè retinet mellis: ita planè cum Christi Dni caro Dei verbo vnita sit, eiusdem verbi virtute: tanquam eius instrumentum refert. Vnde sicut ad verbū Dei pertinet animas viuificare, illuminare, perficere, atque sanctificare: ita etiam Christi Domini caro hæc eadem in mentibus nostris operatur. Quid ergo miraris, si hic cibus, in quo verbum Dei est, hæc diuina opera moliat?

II.

Sed ad alia mirabilia huius nobilissimi sacramenti veniamus: inter quæ illud maxime mirabile esse constat, quod verba consecrationis, verum panem & vinum in corporis & sanguinis Domini substantiam vertant. Huic admirationi Euseb. Emils. respondet, Dei potentiam rerum omnium creatricem in mediū proferens. Maus enim esse constat, res ex nihilo creare, quam in alias transformare. Qui ergo ex nihilo omnia creauit, poterit vtique creata omnia in qualescunque voluerit substantias transformare. Quam rem commodissimo exēplo hominis iustificati confirmat. Si enim passim videre licet, perditos & carnales homines sic aliquando in spirituales diuinæ gratiæ virtute permurtari, vt vix aliquid pristinæ vetustatis eorum moribus metiusque retideat, quid mirum, si, quanta mētes hominum mutat, subitan-

D substāciam vnā in alteram vertat. Sed ipsius Euseb. verba referamus: Sicut ad nutum præcipientis Domini, repente ex nihilo substituerunt excelsa cælorum, profunda fluctuum, vasta terrarum: pari potentia in spiritualibus sacramentis verbi præcipit virtus, & seruit effectus. Quanta itaque & quā celebranda beneficia vis diuinæ benedictionis operetur, attende: & vt tibi nouum & impossibile non debeat videri, quod in Christu substantiam terrena & mortalia cōmutantur, te ipsum, qui iam in Christo es regeneratus, interroga. Dudum enim qui alienus a vita, peregrinus a misericordia, a salutis via in interiori homine mortuus exulabas, subito initiatus Christi legibus, & salutarib⁹ myste-
ris innouatus, in corpus Ecclesiæ, non vivendo, sed credendo transisti: & de filio perditionis, ad adoptiuus Dei filius fieri occultapuritatem meruisti.

E In exteriori nihil additū est, & totus in interiori homine mutatus es: ac sic homo Christi filius effectus, & Christus in hominis mente formatus est. Hactenus Euseb. Idem autem argumentū, quod ab infinita Dei potentia & creandi virtute sumitur, Ioan. Damasc. copiosius tractat. Cuius etiam verba hoc in loco attexere libet. Sic enim ait: Si verbum Dei viuū est & efficax, & omnia quæcumq; voluit Dominus fecit in celo & in terra: si dixit, fiat lux, & facta est lux: fiat firmamentum, & factum est: si verbo Domini cæli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum: si cælum, & terra, aqua, ignis, & aer, & omnis ornatus eorum verbo Domini perfecta sunt: si ipse Deus verbum, factus est homo, & ex sanctæ Virginis purissimis sanguinibus in se ipso sine semine carnem sustentauit, non potest panem sui ipsius carnem facere? Deinde viam obstruens querentibus quomodo hoc posset fieri, sic ait: Quomodo fiet illud, dicit Virgo Maria) quoniam virum non cognosco? Respondet Gabriel, Spiritus sanctus superueniet in te. & virtus altissimi eumbrabit tibi. Et nunc interrogas, quomodo panis sit corpus Christi? Respondeo & ego tibi, Spiritus & hæc operator super omnem sermonem & intelligentiā. Modus enim inscrutabilis est. Neque enim & hoc dictu facile, quomodo naturaliter per comestionē panis, & vinum & aqua per potionem, in corpus & sanguinem comedentis & bibentis transmutantur, & non sit aliud corpus præter id quod prius erat. Si hoc ergo potest natura, nonne & hoc etiam poterit Spiritus sancti gratia? Hæc Ioan. Damasc. Cuius hoc postremum exemplum, id quod a nobis erat propositū aperte exponit atq; confirmat. Si enim extra nouum miraculum

Ioan. Damasc.

Psal. 32.

Luc. 1.

tantam vim naturæ autor siue natiuo corporum calori, siue anima vegetanti atq; nutrienti contulit, vt panem, quem homo edit, intra breue spatium in carnem permutet, quid miramur, stupendâ hanc mutationem Dei virtute fieri in momento, quando natura illam facit in tempore?

§. I.

III. **a** Est & aliud in hoc sacramento mirabile, quod videlicet totus Christus Dominus sit in pane consecrato, & totus in qualibet eius parte: quam quicumque sumit, nihil minus sumit, quam si totum percipisset. Vt enim catholica fides confitetur, diuiso sacramento, integer Christus Dominus sub qualibet diuisionis particula perseuerat. Sed quid hoc mirum aut incredibile sit, cum ipsa quoque naturalis philosophia profiteatur, totam Dei maiestatem & essentiam & in vniuerso mundo, & in qualibet eius parte non minorem quam in toto existere? Quid ergo mirum, si sacra illa humanitas omnipotenti verbo Dei vnita, hoc **B** singulare ab immensa illius virtute trahat, vt tota sit in hostia consecrata, & in qualibet eius parte tota? Quauis autem indignitatis quidpiâ habere videatur, ad tantarum rerum maiestatem explicandam ex humilibus rebus, quas quotidie cernimus, exempla afferre: quia tamen nos ipsi rudes, & corporeis rebus affueti sumus, nihil mirum, si his, quæ nobis nota & familiaria sunt, ad sublimiora intelligenda gradum faciamus. Videmus autem speculum ea quæ illi obijciuntur, representare: quod tamē si in plures partes freris, idem tibi quod antea cum integrum esset, referet. Sed commodius fortasse exemplum animarum nostrarum erit. Fatentur enim etiam Philosophi animam nostram esse in toto corpore, & totam item in qualibet eius parte. **C** Quid ergo miram, si quod naturæ conditor anima nostræ concessit, sacratissima Christi carni contulit, vt tota esset in hostia consecrata, & tota etiam in quauis eius vel minima particula?

III.

His aliud miraculum adiungamus. Valde enim mirabile est, quod cum in tot locis quotidie diuina hæc hostia sacerdotum verbis consecratur, nullibi diuinæ virtutis præsentia desit. Quis enimerare valeat, quoties in toto orbe Christiano singulis diebus eodem tempore hæc consecratio celebretur? Et tamē diuina potentia omnibus in locis adest, eademq; in vltimo consecrationis verbo hanc mirabilem mutationem sine vlla temporis dilatione efficit. An non igitur mirabile est, diuinam virtutem (quæ in summa pace & tranquillitate felicissimam vitam agit) siue vlla cura &

D cura & solitudine tot transmutationibus ubiq; locorum faciendis præesse. Huic ego siue quæstioni, siue admirationi, commodissimo (vt mihi quidem videtur) exemplo a rerum natura petito respõdebo. Cõstat enim ex Aristotelis, reliquorumq; rectè philosophantium sententia, intelligentem animã aliud se venire, nec educi ex potentia materia. Quomodo enim ex carne & sanguine, hoc est, ex corporea materia, spiritualis substantia totius concretionis expers, quæ Angelorũ puritatẽ & naturam refert, consurgere & propagari poterat? Vnde ergo hæc tã nobilis substantia manat? Omnipotẽs utiq; humani generis sator indefessus & conditor, ubi infantis corpusculum intra matris viscera formatum, & organis suis ad animæ functiones accommodatis fuerit distinctum (quod quadragesimo a cõceptione die in masculis fieri dicunt) ibi primum ubiq; vlla cunctatione rationale animam per se, sine vllius creaturæ ministerio & creat, & in corpusculi domicilium velut nouum hospitem infundit. Nũc ergo fratres, oculos per vniuersum terrarum orbem, perq; omnes Oceani maris insulas, per omnes barbarorũ & infidelium nationes, & per omnes orientis & occidentis Solis cras, expẽdite, quot infantuli in visceribus matrũ, corpusculi opificio facti, animandi sint. Et cum intelligatis diuinam providentiam nunquam hactenus ab origine mundi huic officio defuisse, sed die nocteq; creandis & infundendis animabus præesse, eodemq; momento temporis, quo est corpus formatum, sine vlla mora aut cunctatione huic operi adesse: cum hoc, inquam, perspexeritis, definire mirari eandẽ providentiam cunctis altaribus & sacerdotibus absisteret: vt quomodo illic formato corpore animã creat, ita hic prolatis consecrationis verbis, panis substantiam mutet. Nulla igitur vtrobiq; anxia sollicitudo in diuina illa & omnipotentia natura est, quæ solo voluntatis nutu omnia condidit, & conditam moderat atq; conseruat. Hinc D. Chryl. verba illa Dñi explanans, *Chryl. Matt. 25*
Hoc est corpus meum, sic ait. Sicut illa vox quæ dixit, Crescite & multiplicamini, semel quidem dicta est, sed omni tẽpore sentit effectum ad generationem operante natura: ita & vox illa semel quidem dicta est, sed per omnes mentes Ecclesiæ usq; ad hodiernum diem præstat sacrificio firmitatem. Hæc ille. *Ioan. 13.*
Damasce- nus item illa Domini verba explanans, Hæc ducat terra herbam *Genes. 1.*
virentem, sic ait: Hæc vox usque nunc producit gemina, gradata & vigorata præcepto. Si ergo dixit Deus, Hoc est corpus meum, curmius huc operetur, quàm quod antea operatus est?

His igitur rationibus fratres, huius diuini sacramenti fidem vel A
iunari, vel illustrari posse puto.

V

Superest aliud, quod non minorem mentibus nostris admi-
rationem incutiat. Si quis enim ex altera parte altissimam illā
prestantissimamq; naturam (qua nihil neq; melius neq; maius
cogitari potest, quę in summo cęlorum cardine sedens, cęlum,
terras, maria, hoc est, supera atq; infera omnia moderatur) in-
spiciat: ex altera vero hominis vilitatem, imbecillitatem, & in-
numeras miseras, & miseriarum omnium maximam, nempe
procliuatatem ad malum contempletur, an non iure mirabitur,
tantam illam cęlitudinem & puritatem in tam vili & sordido
loco sedem sibi atq; domicilium huius sacramenti ministerio e-
ligere, ibidemq; manere velle? Si rex Salomon post opulentissi-
mam illam domum, quam septennio edificauerat, iure demira-
tus ait, Ergo ne credendū est, quod verē Deus habet super ter-
ram? Si cęlum & cęli cęlorum te capere non possunt, quantō
magis domus hæc quam edificauī? Quātō iustius nos mirari de-
bemus, cūm immensam Dei maiestatem in vilissimō mētis no-
strę tuguriolo habitatem cernimus? Esse quidem hanc rem fra-
tres admiratione dignissimam, non inficior: sed eam tamen ad
salutem & felicitatem nostram maxime necessariam esse confi-
teor. Cuius rei causam, precor, vt paulo attentius auscultare ve-
litis.

3. Reg. 8.

Principiō igitur, quoniam in ijs quę ad finem aliquem or-
dinantur, ratio ex ipso fine petenda est, quis sit vltimus humanę
vitę finis, inspiciamus. Satis autem ex fide constat, finem hunc,
hoc est, beatam hominis vitam, in ipsius diuinę felicitatis com-
munionē cōsistere. Neq; enim aliud diuinę felicitatis, aliud hu-
manę, sed idem vtrobiq; beatitudinis obiectum est. Quia verō
finis, & ea quę ad finem ordinantur, quadam inter se similitudi-
ne & ordine cōueniunt, efficitur plane, vt qui ad diuinę felicitatis
participationem in mortali corpore degens destinatur, diuinę
quoque bonitatis & sanctitatis particeps sit: vt videlicet eius
modo vitę quodammodo sit diuina, cuius felicitas diuina futu-
ra est. Quam rem aperte Ioannes Euangelista testatur, qui vbi
hominem ad diuinę felicitatis participationem prouehendum
esse dixisset, adiunxit protinus: Omnis qui habet hanc spem, san-
ctificat se, sicut ille sanctus est. Hoc est, vt cuius felicitas diuina
esse debet, vitę quoq; diuina sit. Vitę verō diuinam sine Deo ne-
mo viuere potest. Quam rē Ethnicus quoq; Philosophi intellexe-
runt.

D runt. Vnde meritò illa Ciceronis sententia laudatur: Nemo unquam magnus sine afflatu diuini Numinis fuit. Neq; minus præclare Seneca dixit: Animũ excellentẽ, moderatum, omnia tãquam minora transeuntem, quidquid timemus optamusq; ridentem, cœlestis potentia agitatur. Non potest res tãta sine adminiculo Numinis stare. Itaq; maiore sui parte illic est, vnde defecit. Quẽadmodum radij Solis contingunt quidẽ terram, sed ibi sunt, vnde mittuntur: sic ammus magnus & sacer, in hoc densissus, vt proprius quidẽ diuina nossemus, conuerfatur quidẽ nobiscũ, sed hæret origini suæ. Itemq; rursus ad Euciliũ: Miraris homines ad Deos ire: Deus ad homines venit. Nulla sine Deo mēs bona. Hætenus ille. Si ergo nemo bonus sine Dei haustu atque præsentia est, quid ergo magis nobis expediebat, quã vt inter cætera sacramenta esset aliquod præstati simũ, quod Deũ ipsũ in mentẽ nostram adueheret? Hoc autẽ per sacrã Eucharistiã fieri constat, qua ipsũ Dominum intra mēis nostræ domiciliũ excipimus.

Cice. 2 de
nat. Dio.
Epist. 41.

Epist. 47.

E Sed dicetis forsitan: Quid necesse erat, singulare sacramentum ad hoc institui, cum Deus occulto illapsu menti nostræ sese insinuare, & in ea manere posset? Posset vtiq; id facere, quod etiam cum veteris testamenti Patribus fecit. Sed multo tamen melius infirmitati atq; naturæ nostræ hac ratione cõsultum fuit. Aliter enĩ Deus humanis, aliter angelicis mētibus sese cõmunicat. Cum enim Angeli corporis expertes solo spiritu constent, spiritualiter Deus eorum mētes ingreditur. At cum homo corpore simul atq; anima constet, sacramenta quoq; ad eius salutem instituta, naturæ ipsius accommodata esse debent: vt videlicet corporeũ aliquod, & aliquid spirituale retineat. Materia quippe ipsorum corporea, virtus verò diuina, quæ in eis operatur, spiritualis est.

F Vnde quemadmodum D. August. ad generis humani salutẽ cõueniens fuisse ait, vt Dei filius carnis nostræ substantia indutus, ad nos veniret, quatenus nobis, qui paruuli eramus, diuina sapientia hoc modo lactesceret, seseq; ita infantie atque paruitati nostræ accommodaret: sic plane decuit summã illam bonitatẽ, vt maiestatis splendore ad tẽpus dissimulato, se corporeis oculis hoc corporeo velamento tectus adorandus atq; semedus offerret.

Di. simil.

Aug.

Quã magna verò utilitas ex hac ipsa corporea specie consequitur? Si enim spiritualiter tantum Deus mentem nostram ingrederetur tunc verba illa B. Iob. v. serpare quidem non potest: Si uenerit ad me, non videbo eum: & si abierit, non intelligam. At cum Dominus in rerum corporearum specie mentem

Iob. v.

meam ingredi parat, tunc & antequam illum excipiam, hospitium eius poenitentiae sacramento, deuotissq; precibus & lachrymis praeparare atq; expiare studeo. Vbi vero illum excepi, quanta possum reuerentia & religione adoro, veneror, & ex oculis, immensamq; illius bonitatem recolo, qui me maiestatis suae praesentia honorare, uisitare, illuminare, & sanctificare dignatur. Hinc etiam flumina suauissimarum lachrymarum manat, quae qui deuote celebrat vel communicant (hanc ipsam Dni dignationem atq; praesentiam considerantes) effundere solent, quae illos mire reficiunt, & consolantur, & ad Seruatoris sui amorem vehementer accendunt. Postea vero quam illum recepi, me ipsum intra me colligo, illiq; pro tanto munere gratias ago, & in tante bonitatis & charitatis contemplatione reficior. Hos autem pios deuotionis & reuerentiae affectus sacramentalis Dni praesentia efficit, quae me ad hanc pietatis officia vocat. ¶ His autem omnibus illud adiungitur, quod longe maius atq; praestantius est, nempe ipsius sacramenti gratia, quae ex opere operato (vt Theologi loquuntur) dignè suscipientibus cofertur: quae mirabiles fructus & effectus (de quibus mox dicemus) in anima parit. Quibus omnibus rebus vita hominis miro modo perficitur, & sanctificatur. Haec autem oia locum non haberet, si spiritualiter tantum, non etiam sacramentaliter Christus Dns metibus nostris illaberetur. Ceruicis ergo fratres, quam mira ratione Dns salutem nostram huius sacramenti virtute prospexerit?

¶ II.

¶ Adijciam his mirabile aliam, quae ex hoc venerabili sacramento percipitur, vtilitate. Ad cuius intelligentiam illud primo statuedum, inter ea quae piorum metes ad charitatem, & diuini uuminis cultum, & reuerentiam excitare solent, illud ante oia cōducere, vt homo se & sua à Deo curari, & paterna sollicitudine dirigi atq; foueri intelligat. Constat enim, malorum omnium fontem extitisse, quod multi olim mortales diuinam prouidentiam tollerent, Desiq; circa cardines oculi ambularent, inferiora haec nec attendere, neq; curare sibi persuaderent. Qua persuasione concepta, desperantes semetipsos (vt Apostolus ait) tradiderunt in operatione inuiditiae ois in auaritia. Hoc autem totius impietatis & prauitatis humanae seminarium Dns sustulit, cum alijs rationibus, tum praecipue incarnationis & passionis suae sacramento: quo apertissime declarauit, quatenus sibi cura eorum salus esset, propter quos e caelis in terram descenderit, & acerbissimam mortem oppetere non dubitauerit. Ne vero putaremus simul cum vita hac curam & prouidentiam sine accepisse, rursum ex hoc

Iob. 22.

Eph. 4.

D ex hoc mūdo discedens, se nobiscum ad finē vsq; mūdi futurum esse ait. Hæc autem duo diuinæ charitatis & prouidentie argumēta, & veluti obsides fidelissimæ, piorum mentes mirificè consolantur, & eorū charitatem atq; fiduciam magnopere alūt. Veruntamen rudis aliquis & infirmus in fide, habet adhuc quod amplius desiderare queat. Dicit enim, incarnationis & passionis Dominicæ beneficium toti mūdo impensam fuisse, illā verò prouidentia & curā, quam ab hominibus discedēs, pollicitus est, totietiam mūdo, ac præcipue Ecclesie sue promissam fuisse. Ego autē dicet aliquis vni mihi prouidentiam hanc & passionis Dominicæ beneficium impendi, & summam hanc in vniuersum genus hominum charitatē vni mihi ostendi & exhiberi volo. Amabile quippe bonum, vnicuiq; autem proprium, hoc est, vnusquisq; suum

E maxime curat & expetit priuatum bonum.

Mat. 28.

Ne igitur hæc cōsideratio infirma atq; nutātia multorū corda dei ceret, mira Dñi mīa & bonitate hoc sacramentū institutū fuit: quod priuatim fidelium quisq; intra se recipiens, & hoc charitatis Dominicæ pignus haberet, & meritorū atq; passionis eius per illud particeps fieret, & ipsum in mente sua Dñm exciperet, qui eius vitam singulari cura & prouidentia dirigeret & gubernaret. Ille enim qui omnium est artifex, omne habens virtutem, omnibus officijs fungitur, quibus humana mentis infirmitas ad æternam salutem consequendam indiget. Ipse namq; vt prudens atq; prouidus pater, sollicitā nostri curā & prouidentia gerit. Ipse vt cœlestis magister, tenebras nostræ mētis illuminat, nosq; interius admonens, disciplinæ cœlestis documentis informat. Ipse vt dilectissimus animarum spōsus, illas dilectionis suæ brachijs amplectitur, & secum bonorum omnium communionē conso-
ciat. Ipse etiam vt prudens medicus, omnia mentis nostræ vulnera sanat. Quo nomine D. Amb. nos ad frequentiorē huius sacramēti vsum adhortatur his verbis: Qui vultus habet, medicinam querit: vulnus est, quod sub peccato semus, medicina est hoc venerabile & cœleste sacramentum. Deniq; ipse vt verus ac legitimus rationaliū ouīū pastor ea in illis officia exercet, quæ is per Ezechielem pollicetur his verbis: Ecce ego pascam oues meas, & ego eas accubare faciā. Quod perierat, requiram: & quod abiectum fuerat, reducam: & quod contractum fuerat, alligabo: & quod infirmum fuerat, consolidabo: & quod pingue & forte, custodiam. Idem igitur & pabulum & pastor est, quemadmodum ipse & sacerdos & sacrificium est.

Ambros.

Ezec. 34

Quod autem tā multa beneficia ex hac Dominici corporis A
 presentia consequantur, mirari desinet, quisquis immensam eius
 virtutē & dignitatem fuerit contēplatus. Quod vel hoc vno argu-
 mēto perspicere poteris. In Catechismo Tridentino post admirandā
 sacri baptismatis virtutē, in expositam, quę mentes hominū san-
 ctificat, & à cunctis peccatorum sordibus purgat, hæc verba subij-
 ciuntur. Quod si quis scire cupiat, quantā ratione tanta virtus a-
 quis tributa sit, id quidem humanam intelligētiam superat. Hoc
 verò satis percipi nobis potest, baptismo à Dño suscepto, san-
 ctissimi eius corporis tactu, aquam ad baptismi salutarem viam
 consecratam fuisse. Ex his verbis colligere licet, quanta sit sacra-
 menti Eucharistię virtus. Si enim omnes mūdi aquę vnico Do-
 minici corporis tactu tantam susceperunt virtutem, quantam que
 so percipiet is, qui ipsum Dñi corpus, quod in sacra Eucharistia B
 continetur, dignè reuerenterq; susceperit? Hoc planè vt cunq;e
 conijci & æstimari potest, verbis explicari non potest. Præterea
 si (vt in libro Regum legimus) benedixit Dñs domui Obededō
 (hoc est, opes eius auxit, & bonis omnibus locupletauit) quod
 arca fœderis in eius domo collocata esset (quę solam huius di-
 tinni sacramenti imaginem præferebat) quid ipsa veritas, quid
 ipsum Dñi corpus in ea mente efficiet, quę reuerenter illud atq;
 deuotè susceperit? Redde ergo D. Aug. Si Raab meretrix cum om-
 ni domo sua salutem consecuta est, quia Dominici exercitus
 exploratores semel excepit, quid ille consequetur, qui Deum
 ipsum intra mentis suę domum frequenter susceperit?

2. Reg. 6.

August.

Iosue. 2.

✱ III.

¶ Iam nunc ex his quę modo dicta sunt fratres philosophari in
 cipiamus. Quid autem hæc tāta beneficia, tantaq; nobis ad salu- C
 tem exhibita adiumenta, nisi immensam Dei nostri bonitatem
 & charitatem ostendunt: quę tantum nostrum erga illum a-
 morem & gratitudinē exigunt? Cum enim vere dilectionis pro-
 prium sit, bene velle, & beneficijs afficere: qua quęso dilectione
 Christus Dominus illos prosequitur, quos tantis afficit & ornatur
 beneficijs? Quod vt evidentius appareat, vetera beneficia, quę o-
 lim populo Iudæorum Dñs exhibuit, cum noui testamenti bene-
 ficijs cōferamus. De illis igitur apud Oseā idē Dñs ait: Ego quasi
 nutritius Esraim portabā eos in brachijs meis. Et mox: Ero eis
 quasi exaltans iugū super maxillas eorum: & declinabo ad eum,
 vt vesceretur. Trii amoris genera erga populum suum his ver-
 bis Dñs indicauit. Primum est nutritius amor, quę puerum mater
 no affe-

Ose. II.

Dno affectu nutrit, & in sinu suo gestat. Secundus est pauperis agricola: erga par boum, quorum opera atque labore vitam inopem sustentat: quos diurno opere finito, blar de ac moliter tractat, iugumq; quo premuntur, exaltat, vt eorum laborem atque onus allevet. Tertius est patris erga agrotantem filium, cibosq; fastidientem: cui pius pater manu sua cibum benigne porrigit, quo velletur. Hos ergo tres amores Dñs erga populum suum se habuisse testatur, qui se illos primū velut nutritius providentiæ atq; tutelæ suæ brachijs gestabat atq; tuebatur. Idēq; iugū, quo ab Ægyptijs & finitimis nationibus premebatur, sustulit, & in libertatem asseruit: ac postremo ipse illis alimēta, & omnia que ad vitā sustentandā necessaria erant, largā manu sup̄ editabat: vt potē qui eos (vt ait Propheta) frumenti ad pe lataret. Hos igitur tres amores Dñs longē maioribus beneficijs erga populū suum in noua lege declarauit. Non contentus enim gestare nos in brachijs, gestat etiā in visceribus suis: cum se in hoc sacramento ingerit nostris. Idemq; nos eius virtute a grauissimo peccatorum & cupiditatum iugo liberat: ac postremo idem non modō cibum nobis porrigit, sed ipse etiam cibus noster effici dignatus est: qui non temporariam corporis vitam, sed immortale & sempiternam digne sustentibus tribuit. Qua in re dissimilitudinem amoris Christi ad alios communium amicorū amores cernere licet. Hi enim vt maxime diligat, nihil magis cupiunt, quā amicis suis conuicere, cum illis versari, mutuoq; il'orum consuetu frui. At Christus Dñs hac vnione minimē contentus, precer dijs se nostris in hoc sacramento voluit inlinuare, intra nos habitare, & vnū nobiscum effici. Idemq; velut pius pater manu sua nobis hūc cibum porrigit, cum in extrema illa cœna discipulis, & in illis omnibus nobis ait. Accipite & diuidite inter vos. Hec est, accipite & manducate ex hoc omnes. Que quidem verba nō leuiter à nobis prætereunda sunt. Legimus Assuerum Persarum atq; Medorum regem splendidissimum conuiuium principibus suis apparasse, vt ostenderet diuitias gloriæ regni sui, ac magnitudinem & instantiam potentie suæ multo tempore, centum videlicet & octoginta diebus. At verò Rex regum & Dñs dominatium Christus ad Patrem ex hoc mundo discessurus, splendidissimum apparauit conuiuium, vt immensas bonitatis, charitatis, benignitatis, & misericordie suæ diuitias mundo ostēderet: idq; non centum octoginta diebus, sed ad fir em vlc; mundi duraturum, nec principibus Persarum & Medorū tantum, sed vniver-

*Dissimil.**Matt. 26**Ether. 1.*

10 homi.

*Luc. 22.**Exo. 12.**Sap. 16.**Apo. 10.*

fo hominum generi propositum : ad quod planè conuiuū aman-
 tissimis nos verbis inuitat dicens: Accipite & manducate ex hoc **A**
 omnes. Nihil humile aut vulgari consuetudine tritum à te Do-
 mine in hoc tam splendido conuiuio expectamus, non pretiosa
 electuaria, non fercula saccaro aut melle condita, non vina ex
 longinquis regionibus aduecta. Quid igitur nobis Domine mā-
 ducandum aut bibendum porrigis? Num agnum paschalem? nū-
 panes azimos cum lactucis agrestibus, ad quæ nos olim lex Do-
 mini inuitabat? Num manna de cælo, quod omne continet de-
 lectamentum, & omnem saporis suauitatem? num denique li-
 brū aliquem, qualem Ioanni Angeli in Apoc. vorandum tradi-
 dit, qui in ore quidem dulcis, in ventre autem amarus erat? Ni-
 hil horum planè. Quid igitur? Hoc est (inquit) corpus meum, &
 hic sanguis meus. Quid quæso fratres, his pauculis verbis signi- **B**
 ficari putatis? Nimirum hoc perinde est, ac si diceret, Tanto vos
 amore complector, tantopere vestram salutem scio: vt quoniā
 veram & æternam vitam sine carnis meæ cibo & sanguinis potu
 assequi non potestis, carnem meam in cruce immolem, & sangui-
 nem fundam, vt hoc cibo & potu refecti, veram & æternam
 vitam consequamini. Ab hoc autè conuiuio neminem excipio,
 omnes homines cuiuscunq; sortis & fortunæ sint, inuito, Accipi-
 te, inquam, & manducate ex hoc omnes, siue serui, siue liberi, si-
 ue pauperes, siue diuites, siue nobiles, siue ignobiles: omnes (in-
 quam) manducate ex hoc cibo, in quo & sempiternam vitam, &
 ipsum autorè vitæ intra vos excipietis. Dicant igitur omnes ho-
 mines, dicant Angeli, quàm magnum diuinæ bonitatis & chari-
 tatis iudicium hoc extiterit.

*Perora-
 tio.*

Nunc ad nos veniamus fratres. Si Christus Dñs tantopere **C**
 diligit nos, si tot nos beneficijs cumulat, si tantam nobis bonita-
 tem atq; misericordiam hoc opere declarat, qui fieri poterit, vt
 à nobis non impense ac vnice diligatur. Quibus enim stimulis
 amorem erga se nostrum acrius debuit excitare? Si amor amorè
 exigit, si beneficia amorem flagitant, si eximia bonitas humanā
 ad se rapit voluntatem, quis amor ardentior? quæ bonitas subli-
 mior? quæ maiora his beneficia reperiētur? Quid ergo superest,
 nisi vt hanc tantam Dei nostri in nos bonitatem, charitatem, &
 benignitatem, quæ vel lapidea corde mouere posset, tota men-
 te, toto corde, totisq; viribus diligamus, & illi nos totos in sacri-
 ficium offerre, qui se nobis in cibum contulit, studeamus. Hoc
 est enim, quod sanctorum omniū mentes miro modo accendit
 & lique-

D & liquefecit, & ex carnalibus spiritualis atq; diuines reddidit. Quod quidem D. Greg. illa ex lib. Job verba enarrans, Lapis solutus calore in aes vertitur, ita esse confirmat his verbis: Si enim lapidis durities igni cedit: cui admota, non duritiam suam modo, sed naturam quoq; & nomen amittit, quando in puluerem vertitur: quid mirum, si lapidea hominum corda, pristina duritia celestis huius ignis virtute deposita, in aliam quodammodo naturam transeant, ex durisque lapidibus Abrahamæ filij, imò Dei Filij efficiantur? Hunc igitur amorem ante omnia à nobis hoc amoris sacramentum exigit fratres, vt amorem rependamus ei, qui tantum amoris ignem nobis in hoc sacramento ostendit.

*Gregor.
Iob. 28.*

E Deinde illud etiam postulat, vt quoniam tam multa nobis beneficia hoc celesti cibo conferuntur, ad ea frequentius capessenda quanta poterimus deuotione & puritate præparemur. Si enim tanta nos Dñs largitate ad hoc conuiuium vocat, si omnibus in commune Angelorum panem immortalem vitam largientem offert, quis adeò sibi ipsi infensum & inimicum erit, qui nõ ad tale epulum accurrat? O deplorandam humani generis cecitatem! Callidus olium serpens humanam ad vitæ arboris cibum inuitans, falso illi diuinitatis similitudinem promittit: cuius verbis decepta mulier, & comedit & periit. At modo veritas ipsa nos ad hunc cibum conuiuias vocat, pollicens fore, vt si ex eo edamus, non fallacem, sed veram Dei similitudinem consequamur. At nos miseri & amentes, serpenti mortis cibum offerenti obediuius, & Domini vocem (proh nefas) nõ audimus, cum ad sempiternæ vitæ cibum nos inuitat. Quo quid indignius, quid monstrousus esse potest? Quid ergo superest fratres, nisi vt huius tantæ rei indignitate commoti, fallacibus serpentis mundiq; voibus aures obstruentes, easq; diuinæ veritatis monitis, quibus nos ad vitalem animarum cibum amanter inuitat, aperientes. & conscientiam nostram ab omni letali crimine penitentia sacramento expiantes, & deuotis precibus sanctisq; cogitationibus mentem nostram præparantes, ad hanc celestem mensam, ad Angelorum panem, ad frumetum electorum, ad Regis æterni conuiuium, ad singulare infirmitatis humanæ remedium, & bonorum omnium fontem, non segnes, sed avidissimo studio properemus: vt per hunc salutarem cibum & in præsentis seculo gratiam, & in futuro sempiternam vitam Domini

Gen. 3.

no largiente percipere mereamur.

Expostulatio Iesu cum homine suapte
culpa pereunte.

Cum mihi sint vni bona, quæ vel frondea sellus,
Vel olympus ingens continet,
Dicite mortales, quæ vos dementia cepit,
Hæc aucupari vnde deus
Malit, quam de proprio deposcere fonte,
Adeo benigno, & obuios?
Mendacesq; iuuer trepido miserosq; tumultu
Vmbra honorum persequit
Pauci me, qui sum verè largitor & auctor
Felicitatis, expetant?
Forma rapit multos, me nil formosus vsquam est:
Formam ardet hanc nemo tamen.
Suspiciunt ceras, antiquaq; stemmata multi,
At me quid est illustrius,
Vt qui sum genitore Deo Deus ipse profectus,
Genitrice natus virgine?
Vnde sit, vnde mecum vix gestiat vnus & alter
Affinitatem iungere?
Maximus ille ego sum, cæliq; soli q; monarcha,
Seruire nobis cur puder?
Dives item, & facili dare magna, & multa roganti.
Rogari amo, nemo rogat.
Sumq; vocorq; patris summi sapientia: nemo
Me consulit mortalium.
Ipse ego sum ætherei splendorq; decusq; parentis,
Me nemo stupet, aut suspicit.
Sum firmus iuxta, ac iucundus amicus amico,
Me pariter, ac meus opes,
Candidus atq; lubens charis impertio: nemo hanc
Ambio necessitudinem.
Sum via, qua sola cæli itur ad astra, sâmen me
Terit viator infrequens.
Cur tandem ignarum dubitat mihi credere vulgus,
Æterna cum sim veritas?
Pollicitus cur stulte meis diffidere perstas,
Cum sit nibil fidelitas?

Autor

Auctor ad hanc vitam quam sum vnicus, ipsaq; vita:
 Cur sordet mortalibus?
 Lux ego sum, cur huc vertunt sua lumina pauci?
 Dux, cur grauantur insequi?
 Vivendi recte certissima regula solus,
 Aliunde formas cur petunt?
 Ipse ego sum solus vera, & sine feile voluptas:
 Quid est quod ita fastidior?
 Vnica pax animi, quin huc deponitis egri
 Cur elaces pectoris?
 Si benefacta truces etiam meminere leues,
 Referuntq; beluae vicem,
 Respondere feri merito didicere dracones,
 Si meminit officij canis,
 Si redamant aquile, redamant delphines amantem;
 Cur effertior feris,
 Me me non redamas homo? cui semel omnia feci,
 Quem condidit, quem sanguine
 Afferui proprio, proprièq; à morte recepi
 Dissendio vixè volens.
 Si bos agros scit dominum, si brutus asellus
 Agros scit altorem suum:
 Cur me solus homo male gratus nosse recusis,
 Et conditorem, & vindicem?
 Vnus ego hic tibi sum cunctiorum summa bonorum?
 Quid est quod extra me petis?
 Quorsum distraheris per tot dispendia grassans
 Laboriosa incertus?
 Sum placabilis, & pronus miserescere: quin hoc
 Misera ad asylum confugis?
 Idem iustus & implacabilis vltor iniqui,
 Cur non times offendere?
 Corpus ego, atque animus in nutu sub tartara mitto,
 Nostri metus vix vllum habet.
 Proinde mei desertor homo, succordia si te
 Adducet in mortem tuam,
 Præteritum nihil est, in me ne rejice culpam,
 Malorum es ipse auctor tibi.
 Nam quid adhuc superest, si te neq; prouocat ardēs
 Suisq; prodiga curitas,

Obvis matroneam peccatus, neq; mitigat iniquam
 Adeo profusa benignitas,
 Si neque tantarum vel spes certissima rerum
 Expergefacit, & allicit:
 Si neq; tartareæ cōhibet formido gehennæ,
 Nec ullus admonet pudor:
 Immo si durant magis hæc, adduntq; stuporem,
 Tam multa, tamq; insignia,
 Ut facile immanesq; feras, chalybcmq;, petramq;
 Rigore vitto molliant:
 Quid faciet pietas, quibus artibus abstrabat vltro
 Deuota morti peccora?
 Inuitum seruare, nec est mentis, puto, sanæ,
 Et patria prohibet æquitas.

IOAN. PICI MIRANDVLANI,
 pijsima oratio.

Alme Deus, summa qui maiestate verendus,
 Verè vnum in triplici nomine nomen habes,
 Cui super excelsi flammata mœnia mundi
 Angelici seruit turba beata chori.
 Parce precor miseris, nostras precor elue sordes:
 Ne nos iusta tui pœna furoris agat.
 Quod si nobis pari pensetur debita lance,
 Et sit iudicij norma seuera tui:
 Quis queat horrendum viuientis ferre flagellum
 Vindicis, & plagas sustinuisse graues?
 Non ipsa irate restabit machina dextræ,
 Machina supremo non peritura die.
 Quæ mens non primæ damnata ab origine culpæ?
 Aut quæ non proprio crimine facta nocens?
 At certè ille ipse es, proprium cui parcere semper,
 Iustitiamq; pari qui pietate tenes.
 Præmia qui vt meritis longe maiora rependis,
 Supplicia admissis sic leuiores malis.
 Nanque tua est nostris maior clementia culpis,
 Et dare non dignis, res magis digna Deo est.
 Quanquam sat digni, si quos dignatur amare,
 Qui quos non dignos inuenit, ipse facit.

Ergo

Ergo tuos placido miserans precor aspice vultu,
 Seu seruos mauiſ, ſeu mauiſ eſſe reos:
 Nempe reos, noſtre ſi ſpelleſ crimina vite,
 Ingrate nimium crimina mentis opus.
 At tua ſi potius in nobis ratiſ a cernis,
 Munera præcipuis nobilitata bonis.
 Nos ſumus ipſa olim tibi quos natuſ amicitros,
 Mox fecit natos gratia ſancta tuos.
 Sed premit heu miſeros tantæ indiſcretia ſortis
 Quos fecit natos gratia, culpa reos.
 Culpa reos fecit, ſed vincat gratia culpam:
 Ut tuus in noſtro crimine creſcat honor.
 Nam tua non aliter ſapientia, ſiue poteſtis
 Nota, ſuas mundo proſtere poſſit opes:
 Maior in erratis bonitatis gloria noſtris,
 Illeq; præ cunctis fulget amandus amor:
 Qui potuit cælo dominum deducere ab alto,
 Inq; crucem ſummi tollere membra Dei.
 Ut malè contractas patrio de ſemine ſordes
 Abſtueret lateris ſingulis & viderat us.
 O amor, ò pietas noſtris bene prouida rebus,
 O bonitas, ſerui facta miſtra tui.
 O amor, ò pietas noſtris male cognita ſectis:
 O bonitas noſtris nunc prope victa malis.
 Da precor huic tanto qui ſemper ſeruet amori,
 Ardorem in noſtris cordibus eſſe parens.
 Da ſathanæ imperium (cui tot ſerui ſe per annos
 Peniter) excuſſi depoſuiſſe iugo.
 Da precor extingui veſane incendia mentis,
 Et tuus in noſtro pectore viuat amor.
 Ut cum mortalis perſanctus munere vite
 Duſtus erit Dominum ſpiritus ante ſuum,
 Promiſſi regni feliciſ ſorte potitus,
 Non Dominum, ſed te ſentiat eſſe patrem.

Explicit Tomus tertius con-
 cionum à Paſchate vſque ad feſtum
 ſacratilſ corporis Chriſti.

REGISTRVM,

ABCDEF GHIKLMNOPQRSTVXYZ.
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp
Qq Rr Ss Tt. Omnes sunt quaterniones.

OLYSIPPONE

Excudebat Antonius Kiberius, ex-
pensis Ioannis Hispani.

Anno Domini,

1575.

Mense Ianuario.

